~~N N m 4~~
L o. 41. f 2. ✠

L. O. 41
fa. 2a.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

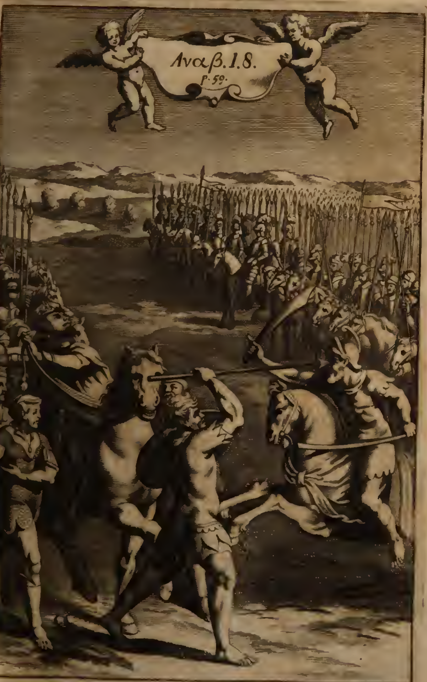
ΒΙΒΛΙΑ Ζʹ.



Oxford, 1696

Ἐκ ΘΕΑΤΡΟΥ ἐν ΟΞΟΝΙΑ,

Ἔτει θεογονίας ͵αχϟϛʹ.



M Burghers ſculp.

ALESSANDR


Tabula Expeditionis Cyri jun. contra fratrem suum Artaxerxem unà cum reditu 10000 Græcorum militum sub XENOPHONTE.
PONTUS EUXINUS
MARIS MEDITERRANEI PARS
AFRICÆ PARS
ÆGYPTI PARS
CASPIUM MARE
THRACIA
THYNI
MYSIA
PHRYGIA MINOR
PHRYGIA MAIOR
LYDIA
LYCAONIA
PISIDIA
CILICIA
CAPPADOCIA
PAPHLAGONIA
MARYANDINI
ARMENIA OCCIDENTALIS
ARMENIA DESERTA
MESOPOTAMIA
ARABIA DESERTA
BABYLONIA
CALDÆA
DESERTA
MEDIA
SYRIA
CYPRUS INSULA
CRETA INSULA
RHODUS INSULA
PELOPONE
THESS
Costus Pop
Tarsus

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ [a] ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ,
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦ. α'.

ΔΑΡΕΙΟΥ [b] καὶ Παρυσάτιδος γίγνονται παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν [c] Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος· ἐπεὶ δὲ ἠσθένει Δαρεῖος, καὶ ὑπώπτευε τελευτὴν τοῦ βίου, ἐβούλετο τὼ παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι.

β'. Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος παρὼν ἐτύγχανε· Κῦρον δὲ μεταπέμπεται [d] ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε, καὶ στρα-

XENOPHONTIS
DE CYRI EXPEDITIONE
HISTORIARUM,
LIBER PRIMUS.

CAP. I.

DARII & Paryſatidis filii duo fuere: quorum natu major Artaxerxes, minor Cyrus erat. Quum autem Darius æger vitæ ſibi finem adeſſe ſuſpicaretur, filium utrumque ad ſe venire voluit.

2. Ac major quidem natu forte tunc aderat; Cyrum arceſſit à præfectura, quam ei cum ſatrapæ titulo conceſſerat, ſed & præ-

στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων, ὅσοι εἰς c Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζονται. ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρνην ὡς φίλον· καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲ ἔχων ὁπλίτας ἀνέβη τριακοσίους, ἄρχοντα δὲ αὐτῶν Ξενίαν Παῤῥάσιον.

γ΄. Ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησε Δαρεῖος, καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης· Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς ἐπιβουλεύοι αὐτῷ. ὁ δὲ πείθεταί τε, καὶ συλλαμβάνει Κῦρον, ὡς ἀποκτενῶν. ἡ δὲ μήτηρ ἐξαιτησαμένη αὐτὸν, ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

δ΄. Ὁ δ᾽ ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθεὶς, βουλεύεται ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ᾽ ἢν δύνηται, βασιλεύσει ἀντ᾽ ἐκείνου. Παρύσατις μὲν δὴ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τὸν βασιλεύοντα Ἀρταξέρξην.

ε΄. Ὅστις δ᾽ ἀφικνοῖτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς αὐτὸν, πάντας οὕτω διατιθεὶς ἀπεπέμπετο, ὥσθ᾽ ἑαυτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι, ἢ βασιλεῖ. καὶ τῶν παρ᾽ ἑαυ-

prætorem eum deſignaverat omnium, quicunque ad Caſtoli planitiem congregari ſolent. Itaque Cyrus aſcendit, Tiſſapherne tanquam amico ſibi adjuncto, cum trecentis gravis armaturæ militibus Græcis, quibus Xenias Parrhaſius præerat.

3. Poſteaquam Darius vivendi finem fecit, & Artaxerxes regno potitus eſt; Tiſſaphernes Cyrum apud fratrem criminatur, quaſi is illi inſidiaretur. Adhibet ille fidem, & Cyrum, interficiendi conſilio, comprehendit: ſed matre precibus intercedente liberatur, & ad præfecturam ſuam remittitur.

4. Is ubi periculo objectus, & affectus contumelia, evaſit; conſilia init, quo pacto ſe deinceps è poteſtate fratris eximeret; atque etiam, ſi fieri poſſet, ejus loco regno potiretur. Et Paryſatis quidem mater à Cyri partibus ſtetit, quippe quæ magis hunc quam Artaxerxem regem diligeret.

5. Ipſe autem ſi quis ad ſe à rege veniret, eos omnes ſic affectos ab ſe remittebat; ut ei, quam regi, eſſe amici mallent. Præterea cu-

ἑαυτῷ δὲ βαρβάρων ἐπεμελεῖτο, ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν, καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ.

ϛʹ. Τὴν δὲ Ἑλληνικὴν δύναμιν ἤθροιζεν, ὡς μάλιστα ἐδύνατο ἐπικρυπτόμενος, ὅπως ὅτι ἀπαρασκευαστότατον λάβοι βασιλέα. ὅτε οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλλογὴν, ὁπόσοις εἶχε φύλακας ἐν ταῖς πόλεσι, παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἑκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίους ὅτι πλείστους καὶ βελτίστους, ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρνους ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ ἦσαν Ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρνους τὸ ἀρχαῖον, ἐκ βασιλέως δεδομέναι, τότε δ' ἀπέστησαν πρὸς Κῦρον πᾶσαι, πλὴν Μιλήτου.

ζʹ. Ἐν Μιλήτῳ δ' ὁ Τισσαφέρνης προαισθόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα βουλευομένους, ἀποστῆναι πρὸς Κῦρον, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐξέβαλεν. ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας, συλλέξας στράτευμα, ἐπολιόρκει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ἐπειρᾶτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπτωκότας. αὕτη οὖν ἄλλη πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροίζειν στράτευμα.

ηʹ. Πρὸς

curabat ut barbari, quos habebat ſecum, & ad gerendum bellum idonei eſſent, & ipſum benevolentia complecterentur.

6. Græcas copias quam poterat occultiſſime cogebat, ut regem imparatiſſimum offenderet. Quoties igitur delectum haberet eorum militum præſidiariorum, quicunque ei in urbibus erant, toties ſingulis eorum præfectis mandabat, ut è Peloponneſo & plurimos & optimos quoſque evocarent, quaſi Tiſſaphernes urbibus inſidiaretur. Nam urbes Ionicæ fuerant illæ quidem prius Tiſſapherni à rege traditæ, ſed hoc tempore omnes, excepta Miletò, ad Cyrum defecerant.

7. Quum enim Tiſſaphernes Mileti præſenſiſſet, Mileſios eandem ad Cyrum defectionem moliri; partim eos occiderat, partim ejecerat. Hos Cyrus in exilium actos quum excepiſſet, exercitu comparato, terra marique Miletum obſidebat, & ejectos reducere conabatur. Atque hæc erat ei cauſſa cogendi militis altera.

* A 2 8. Mit-

η'. Πρὸς δὲ βασιλέα πέμπων, ἠξίου, ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, δοθῆναί οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον, ἢ Τισσαφέρνην ἄρχειν αὐτῶν. καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν αὐτῷ ταῦτα· ὥστε βασιλεὺς τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλῆς οὐκ ᾐσθάνετο, Τισσαφέρνει δὲ ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν, ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν· ὥστε οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμούντων. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων, ὧν ὁ Τισσαφέρνης ἐτύγχανεν ἔχων.

θ'. Ἄλλο δὲ στράτευμα συνελέγετο αὐτῷ ἐν Χεῤῥονήσῳ τῇ καταντιπέρας Ἀβύδου, τόνδε τὸν τρόπον· [f] Κλέαρχος ἦν Λακεδαιμόνιος φυγάς. τούτῳ συγγενόμενος ὁ Κῦρος, ἠγάσθη τε αὐτὸν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους Δαρεικούς. ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον, στράτευμα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων· καὶ ἐπολέμει ἐκ Χεῤῥονήσου ὁρμώμενος τοῖς Θραξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰκοῦσι, καὶ ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας. ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῷ εἰς τὴν τροφὴν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἑκοῦσαι.

τοῦτο

8. Mittebat & ad regem, atque orabat, ut fratri potius quam Tiſſapherni concedere in eas urbes imperium vellet: qua in re matris etiam ſtudio adjuvabatur. Itaque accidit, ut rex inſidias ſibi ſtrui non animadverteret; ſed exiſtimaret Cyrum idcirco copias alere, quia Tiſſapherni bellum faceret: adeoque moleſte non ferret, bellum inter ipſos geri. Nam & Cyrus mittebat tributum regi debitum iis ex urbibus quas Tiſſaphernes habuerat.

9. Cogebantur & aliæ copiæ Cyro in Cherſoneſo, è regione Abydi, idque in hunc modum: Cum Clearcho Lacedæmonio exule congreſſus Cyrus, admiratus eſt hominem, ac decem millia Daricorum nummorum ei donavit. Quo ille auro accepto, copias iiſdem pecuniis cogit, ac progreſſus è Cherſoneſo, Thracibus iis, quibus ſupra Helleſpontum ſedes ſunt, bellum infert. Quæ res quia Græcis commodo erat, etiam ſponte ſua civitates Helleſponticæ pecunias ad alendum hunc militem conferebant.

Qua-

τοῦτο δ' αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στράτευμα.

ι'. Ἀρίστιππος δὲ ὁ Θετταλὸς ἐτύγχανε ξένος ὢν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ αἰτεῖται αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους, καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτω περιγενόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους, καὶ ἓξ μηνῶν μισθόν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας, πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλεύσηται. οὕτω δὲ αὖ τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον στράτευμα.

ια'. Πρόξενον δὲ τὸν Βοιώτιον, φίλον ὄντα αὐτῷ, ἐκέλευσε λαβόντα ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς ἐπὶ [g] Πεισίδας βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων Πεισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ. Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφάλιον, καὶ Σωκράτην τὸν Ἀχαιόν, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν ὅτι πλείστους, ὡς πολεμήσων Τισσα-

Quapropter & hæ copiæ Cyro clam alebantur.

10. Ariſtippus vero Theſſalus, hoſpes Cyri, quum domi factione adverſaria premeretur, venit ad eum, externoſque milites ab eo circiter bis mille, cum trium menſium ſtipendio petit; quod ſe hoc pacto facile ſuperiorem inimicis fore conſideret. Huic Cyrus ad quatuor millia conceſſit, & in ſex menſes ſtipendium; quum illud etiam peteret, ut prius cum adverſariæ factionis hominibus non tranſigeret, quam ſecum conſilia communicaſſet. Atque hoc modo clam in Theſſalia quoque exercitus alebatur.

11. Etiam Proxenum Bœotium, hominem amicum, cum quanto poſſet maximo militum numero venire juſſit; quaſi vellet adverſus Piſidas, agrum ipſius infeſtantes, exercitum ducere. Sophænetum quoque Stymphalium, & Socratem Achæum, hoſpites itidem ſuos, cum quanta maxima poſſent manu venire juſſit, quaſi cum Mileſiis exulibus

Τισσαφέρνῃ σὺν τοῖς φυγάσι τῶν Μιλησίων. καὶ ἐποίουν οὕτως οὗτοι.

ΚΕΦ. β'.

Ἐπεὶ δ' ἐδόκει αὐτῷ ἤδη πορεύεσθαι ἄνω, τὴν μὲν πρόφασιν ἐποιεῖτο, ὡς Πεισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τό, τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἐνταῦθα στράτευμα· καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἥκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στράτευμα, καὶ τῷ Ἀριστίππῳ, συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι, ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν ὃ εἶχε στράτευμα· καὶ Ξενίᾳ τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προεστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἥκειν παρήγγειλε, λαβόντα τοὺς ἄνδρας, πλὴν ὁπόσοι ἱκανοὶ εἴησαν τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν.

β'. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον πολιορκοῦντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ἃ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσασθαι, πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε· οἱ δὲ ἡδέως ἐπείθοντο·

(ἐπί-

libus Tiſſaphernem oppugnare vellet. Ac hi quidem ita faciebant.

CAP. II.

CYrus quum in ſuperiorem Aſiam movere ſtatuiſſet, cauſſam belli eam præ ſe ferebat, quaſi Piſidas vellet omnino ex regione ſua ejicere. Itaque adverſus hos ſimulat ſe barbaricas & Græcas copias cogere, Clearchoque denuntiat, ut cum exercitu, quem haberet, ad ſe pergeret; & Ariſtippo, ut poſteaquam tranſegiſſet cum civibus, copias ſuas ad ſe mitteret: Xeniæ Arcadi, qui præerat copiis exteris, quas in civitatibus alebat, imperat ut ad ſe cum ſuis veniret, relictis iis, qui tuendis arcibus ſatis eſſent.

2. Arceſſivit & illos, qui Miletum obſidebant, ipſoſque Mileſios exules expeditioni adeſſe juſſit; pollicitus ſe, ſi bellum, quod tunc ſuſciperet, ex ſententia conficeretur, non conquieturum prius quam eos domum reduxiſſet. Parebant illi perlubenter, quippe

qui

(ἐπίστευον γὰρ αὐτῷ) καὶ λαβόντες τὰ ὅπλα, παρῆσαν εἰς Σάρδεις.

γʹ. Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβὼν παρεγένετο εἰς Σάρδεις, ὁπλίτας εἰς τετρακισχιλίους· Πρόξενος δὲ παρῆν ἔχων ὁπλίτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνῆτας δὲ πεντακοσίους· Σοφαίνετος δὲ ὁ Στυμφάλιος, ὁπλίτας ἔχων χιλίους· Σωκράτης δὲ ὁ Ἀχαιὸς, ὁπλίτας ἔχων ὡς πεντακοσίους· Πασίων δὲ ὁ Μεγαρεὺς εἰς ἑπτακοσίους ἔχων ἄνδρας παρεγένετο. ἦν δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων.

δʹ. Οὗτοι μὲν εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο. Τισσαφέρνης δὲ κατανοήσας ταῦτα, καὶ μείζονα ἡγησάμενος εἶναι, ἢ ὡς ἐπὶ Πισίδας, τὴν παρασκευὴν, πορεύεται ὡς βασιλέα ᾗ ἐδύνατο τάχιστα, ἱππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους.

εʹ. Καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ ἐπεὶ ἤκουσε παρὰ Τισσαφέρνους τὸν Κύρου στόλον, ἀντιπαρεσκευάζετο. Κῦρος δὲ ἔχων οὓς εἶπον, ὡρμᾶτο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο, ἐπὶ τὸν Μαίαν-

δρον

qui Cyro fidem haberent; ac ſumtis armis Sardes acceſſerunt.

3. Eodem Xenias, cum iis qui ex urbibus colligebantur, quatuor fere peditum gravis armaturæ millibus venit: Proxenus, cum gravis armaturæ militibus mille quingentis, & quingentis expeditis: Sophænetus Stymphalius, cum gravis armaturæ mille: Socrates Achæus, cum gravis armaturæ circiter quingentis: Paſion Megarenſis cum ſeptingentis fere venit. Erat autem hic cum Socrate de illorum numero, qui Miletum oppugnabant.

4. Atque hi quidem Sardes ad Cyrum veniebant. Quæ Tiſſaphernes quum animadvertiſſet, apparatum majorem arbitratus, quam qui adverſus Piſidas inſtitueretur; quam celerrime poterat, cum quingentis equitibus ad regem contendit.

5. Rex poſteaquam de exercitu Cyri ex Tiſſapherne cognovit, & ipſe ad bellum ſe parat. Cyrus cum iis quas dixi copiis Sardibus movet, & per Lydiam tertiis caſtris paraſangas viginti duas progreſſus, ad Mæandrum flu-

δρον ποταμόν. τούτου τὸ εὖρος δύο πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπῆν ἐζευγμένη πλοίοις ἑπτά.

ϛʹ. Τοῦτον διαβὰς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ὀκτὼ, εἰς Κολοσσέας πόλιν οἰκουμένην εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτά· καὶ ἧκε Μένων ὁ Θετταλὸς, ἔχων ὁπλίτας χιλίους, καὶ πελταστὰς πεντακοσίους, Δόλοπας καὶ Αινιᾶνας καὶ Ολυνθίους.

ζʹ. Εντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς Κελαινὰς τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα Κύρῳ βασίλεια ἦν, καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιτο ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἵππους. διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμὸς, αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐκ τῶν βασιλείων. ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως.

ηʹ. Εστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασίλεια ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ, ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ, ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει.

fluvium pervenit. Is latitudinem duûm plethrorum habet, & ponte, quem navigia ſeptem ſuſtinebant, erat junctus.

6. Hunc quum trajeciſſet, per Phrygiam caſtris unis, paraſangis octo confectis, Coloſſas venit, urbem incolis frequentem, magnam & opulentam. Heic dies ſeptem quum ſubſtitiſſet, Meno Theſſalus cum mille gravis armaturæ peditibus venit, cetratis quingentis, qui Dolopes, & Ænianenſes, & Olynthii erant.

7. Inde caſtris tertiis paraſangas viginti pergit Celænas, urbem Phrygiæ frequentem incolis, magnam, opulentam. Erat heic Cyro regia, & ingens hortus, refertus feris belluis, quas eques ipſe inſectabatur, ſi quando ſeipſum & equos exercere vellet. Medium hortum Mæander fluvius perlabitur, cujus fontes ex ipſa regia oriuntur. Amnis ipſe etiam per Celænas oppidum fluit.

8. Eſt & magni regis munita Celænis regia ad Marſyæ fluminis fontes, ſub arce. Labitur

πόλεως. ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον. τοῦ δὲ Μαρσύου τὸ εὖρος ἐστὶν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν, νικήσας ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ, ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσύας.

θʹ. Ἐνταῦθα Ξέρξης, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀπεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασίλεια, καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκρόπολιν. ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα, καὶ ἧκε Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος φυγὰς, ἔχων ὁπλίτας χιλίους, καὶ πελταστὰς Θρᾷκας ὀκτακοσίους, καὶ τοξότας Κρῆτας διακοσίους. ἅμα δὲ καὶ * Σωσίας παρῆν ὁ Συρακούσιος, ἔχων ὁπλίτας * χιλίους· καὶ Σοφαίνετος ὁ Ἀρκὰς, ἔχων ὁπλίτας χιλίους. ἐνταῦθα Κῦρος ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες, ὁπλῖται μὲν μύριοι καὶ χίλιοι, πελτασταὶ δὲ ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους.

ιʹ. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς

bitur hic quoque per urbem, & in Mæandrum ſeſe exonerat, & quinque ac viginti pedum latitudinem habet. Heic Apollo Marſyam victum ab ſe, dicitur excoriaſſe, quum is de ſapientia cum ipſo contenderet; ac in antro cutem ſuſpendiſſe, ex quo ſunt amnis fontes. Ea cauſſa eſt, cur fluvius Marſyæ nomen habet.

9. Hoc loco Xerxes, quum pugna victus retrocederet è Græcia, regiam hanc, & Celænarum arcem, extruxiſſe dicitur. Cyrus heic triginta dies manſit, intra quos Clearchus Lacedæmonius exul cum peditibus mille gravis armaturæ, & octingentis cetratis è Thracia, ducentiſque ſagittariis Cretenſibus ad eum venit. Aderat & Soſias Syracuſanus cum mille gravis armaturæ militibus: & cum totidem Sophænetus Arcas. Heic Cyrus Græcum in horto militem recenſuit, atque in univerſum cenſa ſunt armaturæ gravis militum undecim millia, cetratorum fere duo.

10. Inde caſtris alteris, paraſangas decem progreditur ad op-

* B pidum

εἰς Πέλτας πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς, ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαια ἔθυσε, καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δὲ ἆθλα ἦσαν στλεγγίδες χρυσαῖ, ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δώδεκα, εἰς Κεραμῶν ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην ἐν τῇ Μυσίᾳ χώρᾳ.

ια'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς Καΰστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας πέντε, καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθὸς πλέον ἢ τριῶν μηνῶν· καὶ πολλάκις ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας, ἀπῄτουν. ὁ δέ, ἐλπίδας λέγων διῆγε, καὶ δῆλος ἦν ἀνιώμενος. οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπου ἔχοντα μὴ ἀποδιδόναι.

ιβ'. Ἐνταῦθα ἀφικνεῖται Ἐπύαξα, ἡ Συεννέσιος γυνὴ τοῦ Κιλίκων βασιλέως, παρὰ Κῦρον, καὶ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρήματα πολλά. τῇ δ' οὖν στρατιᾷ τότε ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν

τεττάρων

pidum incolis frequens Peltas, ubi dies tres commoratus eſt; quibus Arcas ille Xenias Lupercalia inſtitutis ſacrificiis & ludis celebravit: victoribus præmia erant aureæ ſtrigiles. Ludos etiam Cyrus ipſe ſpectabat. Hinc pergit alteris caſtris, duodecim paraſangas, ad Forum Ceramorum, urbem incolis frequentem, ultimam terræ Myſiæ.

11. Inde caſtris tribus triginta paraſangas ad Cayſtri campum procedit, urbem frequentem. Heic dies quinque commoratus eſt: & quum militi trimeſtre ſtipendium, atque eo majus deberetur, frequens ille poſtulatum hoc ad portas aderat. Cyrus autem non niſi ſpem uſque propoſuit, neque ſollicitudinem animi diſſimulare potuit. Nec enim erat is Cyri mos, ut quoties haberet ſtipendia, non ea daret.

12. Interim Epyaxa, Syenneſis Cilicum regis uxor, ad Cyrum venit, quæ illi magnam pecuniæ vim dare ferebatur. Itaque tunc exercitui Cyrus ſalarium quatuor

men-

τεττάρων μηνῶν. εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα καὶ φύλακας περὶ αὐτὴν Κίλικας, καὶ Ἀσπενδίους· ἐλέγετο δὲ Κῦρον καὶ συγγίνεσθαι τῇ Κιλίσσῃ.

ιγ'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς * Θύμβριον πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη, τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ᾗ λέγεται Μίδας h τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι, οἴνῳ κεράσας * αὐτήν.

ιδ'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Τυριαῖον πόλιν οἰκουμένην· ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς. καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα Κύρου ἐπιδεῖξαι τὸ στράτευμα ἑαυτῇ. βουλόμενος οὖν ἐπιδεῖξαι, ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων.

ιε'. Ἐκέλευσε δὲ τοὺς Ἕλληνας, ὡς νόμος αὐτοῖς, εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι καὶ στῆναι, συντάξαι δὲ ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ. ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τεττάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δ' εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί.

ιϛ'. Ἐθεώ-

menſium perſolvit. Habebat ſecum hæc femina Cilicum & Aſpendiorum ſatellitum comitatum, ac Cyrus conſueſcere cum ea dicebatur.

13. Inde caſtris alteris, paraſangas decem progreditur ad oppidum frequens, cui nomen Thymbrium. Heic propter viam fons erat, qui Midæ Phrygum regis fons dicebatur, & ad quem Midas Satyrum illum venatus eſſe fertur, quum fontem vino miſcuiſſet. *

14. Hinc caſtris alteris, paraſangas decem pergit ad frequens oppidum Tyriæum, quo loco triduum manſit: rogaſſeque Cyrum Ciliciæ regina perhibetur, ut ſibi exercitum oſtenderet: quod quum ille facere cogitaret, tam Græcos quam barbaros in campo luſtrabat.

15. Græcis autem mandabat, ut more ſuo ad pugnam inſtructi ſtarent, ac quiſque ſuos diſponeret. Itaq; in quaternos diſpoſiti ſunt, & dextrum quidem Meno cum ſuis obtinebat, lævum cum ſuis Clearchus, in medio cæteri duces erant.

 16. Cy-

ις'. Ἐθεώρει οὖν ὁ Κῦρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους, (οἱ δὲ παρήλαυνον τεταγμένοι κατ' ἴλας καὶ κατὰ τάξεις·) εἶτα δὲ τοὺς Ἕλληνας, παρελαύνων ἐφ' ἅρματος, καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἁρμαμάξης. εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ, καὶ χιτῶνας φοινικοῦς, καὶ κνημῖδας, καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαθαρμένας.

ιζ'. Ἐπεὶ δὲ πάντας παρήλασε, στήσας τὸ ἅρμα πρὸ τῆς φάλαγγος μέσης, πέμψας Πίγρητα τὸν ἑρμηνέα παρὰ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων, ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ ὅπλα, καὶ ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ταῦτα προεῖπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, προβαλλόμενοι τὰ ὅπλα ἐπήεσαν. ἐκ δὲ τούτου θᾶττον προϊόντων σὺν κραυγῇ, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς.

ιη'. Τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολλοῖς τε καὶ ἄλλοις, καὶ ἥτε Κίλισσα ἔφυγεν ἐκ τῆς ἁρμαμάξης· καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς, καταλιπόντες τὰ ὤνια ἔφευγον. οἱ δ' Ἕλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἦλθον. ἡ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος, ἐθαύμαζε.

16. Cyrus primum barbaros ſpectabat, qui in turmas & cohortes inſtructi progrediebantur: deinde Græcos, quos ipſe in curru prætervehebatur, Ciliſſa vero in carpento. Habebant autem omnes æreas galeas & tunicas puniceas, & ocreas, & ſcuta deterſa.

17. Quum prætervectus omnes eſſet, currum ante phalangem mediam ſiſtit, ac Pigrete interprete ad Græcorum duces miſſo, mandat; ut arma obverterent, totamque phalangem promoverent. Atque illi quidem militibus hæc denuntiabant. Ubi claſſicum ceciniſſet, armis obverſis, procedebant: quumque celerius cum clamore progrederentur, ultro milites ad tabernacula curſu ſe conferebant.

18. Barbari vero cum alii terrebantur, tum Ciliſſa fugiebat è carpento, & turba forenſis relictis rebus venalibus itidem eſt dilapſa, Græcis cum riſu ad tabernacula ſe recipientibus. Ciliſſa ſplendorem atque ordinem copiarum, quem viderat, admirabatur.

μαζε. Κῦρος δὲ ἥσθη, τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδών.

ιθ΄. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς Ἰκόνιον τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα. ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν, ὡς πολεμίαν οὖσαν.

κ΄. Ἐντεῦθεν ὁ Κῦρος τὴν Κίλισσαν εἰς Κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν ταχίστην ὁδὸν, καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ στρατιώτας, οὓς Μένων εἶχε, καὶ αὐτὸν Μένωνα τὸν Θεσσαλόν. Κῦρος δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ Καππαδοκίας σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσι καὶ πέντε, πρὸς Δάναν πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς, ἐν ᾧ Κῦρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσην, Μεγαφέρνην φοινικιστὴν βασίλειον, καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπάρχων δυνάστην, αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ.

κα΄. Ἐν-

batur. Cyrus vero magnam voluptatem cepit, quum barbaris metum à Græcis injectum cerneret.

19. Inde caſtris tribus, viginti paraſangas progreditur, ad ultimam Phrygiæ urbem Iconium. Heic triduum commoratus, per Lycaoniam caſtris quinque, triginta paraſangas progreditur. Hujus regionis agrum Græcis diripiendum conceſſit, quod hoſtilis eſſet.

20. Hinc Cyrus in Ciliciam via breviſſima Ciliſſam, adjunctis ei militibus Menonis, & ipſo etiam Menone Theſſalo, dimittit. Cum cæteris per Cappadociam caſtris quatuor, viginti & quinque paraſangas progreditur ad frequentem incolis urbem, eandemque tum amplam, tum opulentam, Danam. Heic triduum ſubſtitit: & interea Megaphernem, hominem Perſam, regium purpuræ tinctorem, & alium quendam magnæ inter præfectos potentiæ, inſidiarum ab ipſis ſibi ſtructarum titulo interfecit.

21. Hinc

κα'. Εντεῦθεν ἐπειρῶντο ἐσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν. ἡ δὲ εἰσβολὴ ἦν ὁδὸς ἁμαξιτὸς, ὀρθία ἰσχυρῶς, καὶ ἀμήχανος εἰσελθεῖν στρατεύματι, εἴ τις ἐκώλυεν. ἐλέγετο δὲ καὶ Συέννεσις εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττων τὴν εἰσβολήν· διὸ ἔμεινεν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ. τῇ ὑστεραίᾳ ἧκεν ἄγγελος, λέγων, ὅτι λελοιπὼς εἴη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ᾔσθετο τό, τε Μένωνος στράτευμα, ὅτι ἐν Κιλικίᾳ εἴη εἴσω τῶν ὀρέων, καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπὸ Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν Τάμων ἔχοντα, τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κύρου.

κβ'. Κῦρος δὲ ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη, οὐδενὸς κωλύοντος, καὶ εἶδε τὰς σκηνὰς, οὗ ἐφύλαττον οἱ Κίλικες. ἐντεῦθεν δὲ κατέβαινεν εἰς πεδίον μέγα, καλὸν καὶ ἐπίῤῥυτον, καὶ δένδρων παντοδαπῶν ἔμπλεον καὶ ἀμπέλων· πολὺ δὲ καὶ σήσαμον καὶ μελίνην καὶ κέγχρον καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς φέρει. ὄρος δ' αὐτὸ περιέχει ὀχυρὸν καὶ ὑψηλὸν πάντῃ ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν.

κγ'. Καταβὰς δὲ διὰ τούτου τοῦ πεδίου ἤλασε σταθμοὺς τέσσαρας,

21. Hinc in Ciliciam irrumpere conabantur. Verum qua irrumpendum erat, via eſt plauſtro tantum pervia, præceps admodum, & exercitui non penetrabilis, ſi quis arceat. Et Syenneſis aditum ſummis in jugis cuſtodire ferebatur: quæ cauſſa fuit, cur in planitie diem unum ſubſiſteret. Poſtridie nuntius venit, qui reliquiſſe vertices Syenneſim renuntiabat, poſteaquam animadvertiſſet, Menonis copias cis montes in Cilicia eſſe, ac Tamon audiſſet cum Lacedæmoniorum & ipſius Cyri triremibus in Ciliciam ex Ionia navigare.

22. Cyrus nemine prohibente montes conſcendit, & conſpectis tabernaculis, in quibus Cilices juga cuſtodiverant, magnam in planitiem deſcendit, eamque amœnam & irriguam, omnis generis arboribus ac vitibus plenam, ſeſamique, panici, milii, tritici, hordei feracem. Hanc mons undique munitus & arduus à mari ad mare amplectitur.

23. Quum deſcendiſſet per iſtam planitiem quatuor caſtris,

τέσσαρας, παρασάγγας πέντε καὶ εἴκοσιν, εἰς Ταρσοὺς πόλιν τῆς Κιλικίας μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Συεννέσιος βασίλεια τοῦ Κιλίκων βασιλέως· διὰ μέσης δὲ τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμὸς, Κύδνος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων.

κδ'. Ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συεννέσιος * εἰς χωρίον ὀχυρὸν ἐπὶ τὰ ὄρη, πλὴν οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες. ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσσοῖς.

κε'. Ἐπύαξα δὲ ἡ Συεννέσιος γυνὴ, προτέρα Κύρου πέντε ἡμέραις εἰς Ταρσοὺς ἀφίκετο. ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρῶν τῶν εἰς τὸ πεδίον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύματος ἀπώλοντο· οἱ μὲν ἔφασάν ἁρπάζοντάς τι κατακοπῆναι ὑπὸ τῶν Κιλίκων· οἱ δὲ, ὑπολειφθέντας, καὶ οὐ δυναμένους εὑρεῖν τὸ ἄλλο στράτευμα, οὐδὲ τὰς ὁδοὺς, εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι. ἦσαν δὲ οὗτοι ἑκατὸν ὁπλῖται.

κϛ'. Οἱ δ' ἄλλοι ἐπειδὴ ἧκον, τήν τε πόλιν τοὺς Ταρσοὺς διήρπασαν,

paraſangas quinque & viginti progreſſus, Tarſum venit, amplam Ciliciæ opulentamque urbem. Heic regia Syenneſis Cilicum regis erat: ac per urbem mediam fluvius labitur, cui nomen Cydnus, duûm plethrorum latitudine.

24. Hac ex urbe incolæ una cum Syenneſi munitum ad locum in montes diſceſſerunt; exceptis iis, qui ſtabula*cauponaſve tenerent. Nec illi fuga dilapſi erant, qui propter mare Solos & Iſſos oppida inhabitabant.

25. Epyaxa quidem, Syenneſis uxor, quinque ante Cyrum diebus Tarſum venerat; quæ dum montes ad planitiem tendentes ſuperaret, duo de Menonis exercitu cunei periere: quos aiebant alii quadam in direptione à Cilicibus fuiſſe cæſos: alii, relictos à tergo, quum reperire copias cæteras, & vias non poſſent, ſic deinde palantes periiſſe. Et erant hi gravis armaturæ milites centum.

26. Reliqui, poſteaquam Tarſum venere, diripiunt urbem, ira

διήρπασαν, διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι· καὶ τὰ βασίλεια τὰ ἐν αὐτῇ. Κῦρος δὲ, ἐπεὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο Συέννεσιν πρὸς ἑαυτόν. ὁ δὲ οὔτε πρότερον οὐδενί πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἔφη, οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἤθελε· πρὶν ἡ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισε, καὶ πίστεις ἔλαβε.

κζ'. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεὶ συνεγένοντο ἀλλήλοις, Συέννεσις μὲν Κύρῳ ἔδωκε χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιὰν, Κῦρος δ' ἐκείνῳ δῶρα, ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῦσι τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον, καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν, καὶ ψέλλια, καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν, καὶ στολὴν Περσικήν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι· τὰ δὲ ἡρπασμένα ἀνδράποδα, ἤν που ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν.

ΚΕΦ. γ'.

ΕΝταῦθ' ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω.

ira propter commilitonum cladem accenſi, ipſamque cum urbe regiam. Cyrus urbem ingreſſus eques, Syenneſim ad ſe arceſſit. Ille, quod ne antehac quidem ſe potentioris alicujus in manus veniſſe diceret, venire tum quoque prius ad Cyrum recuſabat; quam ſuaſu uxoris adductus eſſet, & fidem ab Cyro accepiſſet.

27. Poſt hæc congreſſi quum eſſent, Syenneſis Cyro ingentem pro exercitu pecuniam donat, & Cyrus illi viciſſim ea munera, quæ magni ſunt apud reges pretii; nimirum frænis aureis inſignem equum, & torquem aureum, & armillas, & acinacem aureum, cum veſtitu Perſico. Præterea non amplius agrum direptum iri, ac direpta mancipia, ſicubi in ea incidiſſet, recepturum.

CAP. III.

HEic Cyrus cum exercitu dies viginti ſubſtitit, quod negarent ſe milites ulterius perrecturos.

σω. ὑπώπτευον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι, μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἐβιάζετο ἰέναι. οἱ δὲ αὐτόν τε ἔβαλλον, καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκείνου, ἐπεὶ ἤρξατο προϊέναι.

β'. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν ἐξέφυγε τοῦ μὴ καταπετρωθῆναι, ὕστερον δὲ, ἐπεὶ ἔγνω ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν· καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον ἑστώς· οἱ δὲ ὁρῶντες ἐθαύμαζον, καὶ ἐσιώπων, εἶτα ἔλεξε τοιάδε·

γ'. "Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε, ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν. ἐμοὶ γὰρ Κῦρος ξένος ἐγένετο, καί με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος τά τε ἄλλα ἐτίμησε, καὶ μυρίους ἔδωκε Δαρεικούς· οὓς ἐγὼ λαβὼν, οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθέμην ἐμοὶ, ἀλλ' οὐδὲ καθηδυπάθησα, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ἐδαπάνων.

δ'. Καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Θρᾷκας ἐπολέμησα,

ĉturos. Jam enim ſuſpicabantur, contra regem ſe duci, adverſus quem ſtipendio ſe conductos negabant. Clearchus primus ſuos vi propellere, ut pergerent, volebat. At illi tum in ipſum procedere incipientem, tum ipſius jumenta, lapides conjiciunt.

2. Quo factum, ut parum abeſſet, quin lapidibus obrueretur. Tandem quum vi ſe nihil perfecturum animadverteret, militem ſuum ad concionem vocat; ac primum diu multis cum lacrumis ſtabat: quod quidem illi quum cernerent, cum ſilentio mirabantur, deinde in hunc modum eſt loquutus:

3. Ne vobis mirum ſit, milites, me præſentem rerum ſtatum graviter moleſteque ferre. Cyrus enim hoſpitii jus mecum iniit, meque exulantem à patria cum aliis ornavit honoribus tum Daricorum nummûm decem millibus donavit. Eos poſteaquam accepi, non in commodum meum, nec voluptatem meam verti, ſed in vos expendi.

4. Ac primum quidem Thracibus

μησα, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ' ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων, βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἕλληνας τὴν γῆν. ἐπειδὴ δὲ Κῦρος ἐκάλει, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην· ἵνα εἴ τι δέοιτο, ὠφελοίην αὐτὸν, ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου.

ε'. Ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη δέ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρου φιλίᾳ χρῆσθαι, ἢ πρὸς ἐκεῖνον ψευσάμενον μεθ' ὑμῶν εἶναι. εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω, οὐκ οἶδα· αἱρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς, καὶ σὺν ὑμῖν ὅ,τι ἂν δέῃ, πείσομαι. καὶ οὔποτ' ἐρεῖ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ Ἕλληνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς Ἕλληνας, τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν εἱλόμην.

ϛ'. Ἀλλὰ ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι, οὐδὲ ἕπεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἕψομαι, καὶ ὅ,τι ἂν δέῃ, πείσομαι. νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι πατρίδα, καὶ φίλους, καὶ συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν εἶναι τίμιος, ὅπου ἐὰν ὦ·

ὑμῶν

bus bellum intuli, & vobiſcum eos, Græciæ cauſſa ſuſcepta, ſum ultus. Nam quum Græcis colonis Cherſoneſum eripere vellent, ego hoc ipſo eos agro expuli. Poſteaquam deinde me Cyrus arceſſivit, vobiſcum ad eum veni, ut pro ipſius in me beneficiis ei, ſi ita uſus poſceret, commodarem.

5. Nunc quum vos nobiſcum hoc iter ſuſcipere non velitis, ac me neceſſe ſit vel vobis deſertis amicitia Cyri uti, vel ſpem illius fruſtratum, vobiſcum eſſe: tametſi haud ſcio, an juſte facturus ſim, nec ne; vos quidem certe præferam, vobiſcum quidquid opus erit, feram. Nec unquam quiſquam dicturus eſt, me poſtea quam Græcos barbaricum in ſolum abduxerim, deſertis ipſis amicitiā barbarorum amplexum eſſe:

6. Sed quia vobis morem mihi gerere, ac me ſequi non lubet, ſequar ego vos, ac quidquid ferendum erit, feram. Vos ego mihi patriam, vos amicos, vos ſocios duco; vobiſcum, ubicunque fuero, honoratum me fore exiſtimo:

à

ὑμῶν δ' ἐρημωθεὶς, οὐκ ἂν ἱκανὸς εἶναι οἶμαι οὔτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι, οὔτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλεξήσασθαι. ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅπῃ ἂν καὶ ὑμεῖς, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε.,,

ζ'. Ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ στρατιῶται, οἵ τε αὐτοῦ ἐκείνου, καὶ οἱ ἄλλοι, ταῦτα ἀκούσαντες, ὅτι οὐ φαίη παρὰ βασιλέα πορεύεσθαι, ἐπῄνεσαν. παρὰ δὲ Ξενίου καὶ Πασίωνος πλείους ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκευοφόρα, ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλεάρχῳ.

η'. Κῦρος δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ λυπούμενος, μετεπέμπετο τὸν Κλέαρχον. ὁ δ' ἰέναι μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρα δὲ τῶν στρατιωτῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελον, ἔλεγε θαῤῥεῖν, ὡς καταστησομένων τούτων εἰς τὸ δέον. μεταπέμπεσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτόν, αὐτὸς δ' οὐκ ἔφη ἰέναι.

θ'. Μετὰ δὲ ταῦτα συναγαγὼν τοὺς αὑτοῦ στρατιώτας, καὶ τοὺς προσελθόντας αὐτῷ, καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον, ἔλεξε τοιάδε· "Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ

μὲ

à vobis ſi deſtitutus ſim, neque vel amico quidquam afferre me commodi poſſe arbitror, vel hoſtem ulciſci. Quamobrem ea vos eſſe in ſententia debetis, iturum me, quocunque vos perrexeritis.

7. Hæc ille ait. Quæ quum & ipſius & cæteri milites audiiſſent; laudarunt id quod diceret, adverſus regem ſe non proficiſci. A Xenia quidem, ac Paſione, plures duobus millibus, ſumtis armis & impedimentis, in Clearchi caſtra tranſierunt.

8. Cyrus ob hæc inops conſilii & mœſtus, Clearchum ad ſe vocabat. Is iturum ſe quidem negabat, ſed clam tamen militibus miſſo ad ipſum nuntio, præſenti ut animo ſit, hortatur. Nam fore, ut hæc ita, uti expediat, componantur: ſe modo iterum arceſſeret, quantumvis ſe venturum negaret.

9. Poſt hæc convocatis in concionem militibus, tam ſuis quam qui ad ipſum ſe contulerant, atque etiam ex aliis, cuicunque liberet, hujuſmodi orationem habuit: Ea nos, mei milites, polliceri

μὲν δὴ Κύρου δηλονότι οὕτως ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκεῖνον. οὔτε γὰρ ἡμεῖς ἔτι ἐκείνου στρατιῶται, ἐπεί γε οὐ συνεπόμεθα αὐτῷ· οὔτε ἐκεῖνος ἡμῖν ἔτι μισθοδότης.

ι'. Ὅτι μὲν τοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν, οἶδα· ὥστε καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλθεῖν, τὸ μὲν μέγιστον, αἰσχυνόμενος ὅτι σύνοιδα ἐμαυτῷ πάντα ἐψευσμένος αὐτόν· ἔπειτα δὲ καὶ δεδιώς, μὴ λαβών με δίκην ἐπιθῇ ὧν νομίζει ὑπ' ἐμοῦ ἠδικῆσθαι.

ια'. Ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν, οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ βουλεύεσθαι ὅ,τι χρὴ ποιεῖν ἐκ τούτων. καὶ εἴτε μένομεν οὖν, σκεπτέον μοι δοκεῖ εἶναι, ὅπως ἀσφαλέστατα μένωμεν· εἴτε δὴ δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως ἀσφαλέστατα ἀπίωμεν, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἕξομεν. ἄνευ γὰρ τούτων οὔτε στρατηγοῦ, οὔτε ἰδιώτου. ὄφελος οὐδέν.

ιβ'. Ὁ δὲ ἀνὴρ πολλοῦ μὲν ἄξιος φίλος, ᾧ ἂν φίλος ἦ· χαλε-

ceri nobis de Cyro jam debemus, quæ ſibi de nobis ipſe pollicetur. Nam neque nos amplius Cyri milites ſumus, quum ipſum non ſequamur; neque nobis ille ſtipendium numerat.

10. Scio equidem illum exiſtimare, injurios nos in ipſum eſſe; quo fit ut tametſi me arceſſat, venire tamen nolim; maxime, quia pudet me mihimet eſſe conſcium, deceptum illum à me prorſus eſſe. Deinde metuo, ne ſi me comprehenderit, ob ea me multet, quæ à me per injuriam exiſtimat in ſe commiſſa.

11. Quamobrem nobis hoc tempore minime dormiendum arbitror, ne nos ipſos negligamus: ſed deliberandum, quid deinceps facturi ſimus. Ac ſi quidem heic manebimus, conſiderandum exiſtimo, quo pacto quam tutiſſime manſuri ſimus: ſin diſcedendum videtur, quo pacto quam minimo cum periculo diſceſſerimus, etiam à commeatu ſatis inſtructi. Nam abſque hoc ſit, nec imperatoris, nec privati militis uſus ullus fuerit.

12. Et Cyrus, cui quidem amicus eſt, quantivis eſt amicus pretii: gra-

χαλεπώτατος δ' ἐχθρὸς, ᾧ ἂν πολέμιος ᾖ. ἔτι δὲ δύναμιν ἔχει καὶ πεζὴν, καὶ ἱππικὴν, καὶ ναυτικὴν, ἣν πάντες ὁμοίως ὁρῶμέν τε καὶ ἐπιστάμεθα. καὶ γὰρ οὐδὲ πόῤῥω δοκοῦμέν μοι αὐτοῦ καθέζεσθαι. ὥστε ὥρα λέγειν ὅ,τι τὶς γιγνώσκει ἄριστον εἶναι. „

ιγ'. Ταῦτ' εἰπὼν, ἐπαύσατο. ἐκ δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ μὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου, λέξοντες ἃ ἐγίγνωσκον, οἱ δὲ, καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐγκέλευστοι, ἐπιδεικνύντες οἵα εἴη ἀπορία ἄνευ τῆς Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι.

ιδ'. Εἷς δὲ δὴ εἶπε, προσποιούμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, στρατηγοὺς μὲν ἑλέσθαι ἄλλους ὡς τάχιστα, εἰ μὴ βούλεται Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἀγοράζεσθαι (ἡ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι) καὶ συσκευάζεσθαι. ἐλθόντας δὲ Κῦρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ μὴ διδῷ ταῦτα, ἡγεμόνα αἰτεῖν Κῦρον,

grauiſſimus autem hoſtis illi, cum quo inimicitias exercet. Præterea copias & pedeſtres, & equeſtres, & nauales habet, quas nos omnes pariter & videmus & nouimus. Nam non longe mihi ab ipſo videmur conſidere. Quapropter tempus eſt indicandi, quod quiſque factu optimum eſſe ſtatuit.

13. Hæc loquutus, dicendi finem fecit. Deinceps ſurgebant alii quidem ſua ſponte, ſententiam ſuam expoſituri; alii juſſu Clearchi, quanta difficultas futura eſſet, demonſtrabant; ſi præter Cyri voluntatem vel manere, vel diſcedere vellent.

14. Unus quidam properationem ſimulans, ut quamprimum Græciam verſus iter faceret, ait quam primum deligendos eſſe prætores alios, ſi Clearchus ipſos recuſaret abducere: commeatum emendum eſſe, (& erat barbarorum in exercitu rerum venalium forum) ac vaſa colligenda. Eundum deinde ad Cyrum, petitum nauigia, quibus veherentur. Quod ſi ea non daret, poſtulandum ab Cyro

Κῦρον, ὅστις ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας ἀπάξει. ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα διδῷ, συντάττεσθαι τὴν ταχίστην· πέμψαι δὲ καὶ προκαταληψομένους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ *φθάσωσι μήτε ὁ Κῦρος, μήτε οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ χρήματα ἔχομεν ἡρπακότες.

ιε'. Οὗτος μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπε· μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον· "Ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω· (πολλὰ γὰρ ἐνορῶ, δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον·) ὡς δὲ τῷ ἀνδρί, ὃν ἂν ἕλησθε, πείσομαι ᾗ δυνατὸν μάλιστα· ἵνα εἰδῆτε, ὅτι καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι, ὥς τις καὶ ἄλλος μάλιστα ἀνθρώπων."

ιϛ'. "Μετὰ δὲ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν τὴν εὐήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὥσπερ πάλιν στόλον Κύρου μὴ ποιουμένου, ἐπιδεικνὺς δὲ ὡς εὐήθες εἴη, ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τούτου, ᾧ λυμαινόμεθα τὴν πρᾶξιν. εἰ δὲ

Cyro ducem eſſe, qui per regionem pacatam eos abduceret. Quod ſi ne ducem quidem daret, quamprimum ſtruendam eſſe aciem, ac mittendos, qui montium vertices antecaperent: ut nec Cyrus nos antevertat occupandis hiſce jugis, nec Cilices, quorum permultos habemus, multis cum opibus abreptos.

15. Hujuſmodi fuit illius hominis oratio: Poſt quem Clearchus tantum dixit: Nemo veſtrûm dicat mihi de imperatorio munere ſuſcipiendo, quod permulta videam, quamobrem id fieri per me non debeat; ſed ut ei, quem vos delegeritis, pro viribus obtemperem: quo videatis, me alterius imperio parendi ſcientia, nemini mortalium cedere.

16. Poſt hunc ſurrexit alius, qui partim ejus ſtoliditatem commonſtrabat, qui poſcendas naves eſſe dixerat à Cyro, velut expeditionem aliam deinceps non ſuſcepturo; partim commonſtrabat, quam ſtultum eſſet, ducem ab eo petere, cujus nos inſtitutum ad nihilum redigimus. Quod ſi

δέ τι καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν ᾧ ἂν Κῦρος διδῷ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κῦρον προκαταλαμβάνειν;

ιζ'. Ἐγὼ γὰρ ὀκνοίην μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν, ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ἡμᾶς αὐταῖς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ· φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι, ᾧ ἂν δοίη, ἕπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγοι, ὅθεν οὐχ οἷόν τε ἔσται ἐξελθεῖν. βουλοίμην δ' ἂν, ἄκοντος ἀπιὼν Κύρου, λαθὼν αὐτὸν ἀπελθεῖν· ὃ οὐ δυνατόν ἐστιν.

ιη'. Ἀλλ' ἔγωγέ φημι, ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκεῖ δέ μοι, ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κῦρον (οἵτινες ἐπιτήδειοι) σὺν Κλεάρχῳ, ἐρωτᾶν ἐκεῖνον, τί βούλεται ἡμῖν χρήσασθαι. κἂν μὲν ᾖ ἡ πρᾶξις παραπλησία, οἵαπερ καὶ πρόσθεν ἐχρῆτο τοῖς ξένοις, ἕπεσθαι καὶ ἡμᾶς, καὶ μὴ κακίους εἶναι τῶν πρόσθεν τούτῳ συναναβάντων.

ιθ'. Ἐὰν δὲ μείζων ἡ πρᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνηται, καὶ ἐπιπονωτέρα, καὶ ἐπικινδυνωτέρα, ἀξιοῦν ἢ πείσαντα ἡμᾶς ἄγειν, ἢ πεισθέντα

ſi duci fidem habebimus, quem nobis Cyrus dederit, quid vetat quominus etiam vertices ipſos nobis occupari ab Cyro jubeamus?

17. Equidem naves conſcendere, quas ille nobis dederit, plane reformidavero, ne cum ipſis nos triremibus demergat. Itidem ſequi ducem metuero, quem ille nobis adjunxerit; ne eos eo ducat, unde non ſit exeundi facultas. Malim invito Cyro clam diſcedere, ſed hoc fieri nequit.

18. Quamobrem has equidem nugas eſſe cenſeo. Quin potius arbitror debere nonnullos homines idoneos una cum Clearcho Cyrum convenire, qui de ipſo quærant quam ad rem noſtra uti opera velit. Quod ſi nihil à nobis aliud quam à conductitiis militibus antehac, petet; ſequamur cenſeo, nec iis ignaviores ſimus, qui prius iter hoc cum ipſo ſuſceperunt.

19. Sin erit res major quam prior illa, graviorique tum laboris tum periculi; petamus ut vel nos ſuam in ſententiam pertractos ſecum ducat, vel ipſe noſtram in ſententiam

πεισθέντα πρὸς φιλίαν ἀφιέναι. οὕτω γὰρ καὶ ἑπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἑποίμεθα, καὶ ἀπιόντες, ἀσφαλῶς ἂν ἀπίοιμεν. ὅ,τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγῃ, ἀπαγγεῖλαι δεῦρο· ἡμᾶς δὲ ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι. „

κ′. Ἔδοξε δὲ ταῦτα. καὶ ἄνδρας ἑλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν, οἳ ἠρώτων Κῦρον τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι ἀκούει * Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν ἄνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα σταθμούς. πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν μὲν ᾖ ἐκεῖ, τὴν δίκην ἔφη χρῄζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ· ἢν δὲ φεύγῃ, ἡμεῖς ἐκεῖ πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα.

κα′. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ αἱρετοὶ ἀπαγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις. τοῖς δὲ ὑποψία μὲν ἦν, ὅτι ἄγει πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἕπεσθαι. προσαιτοῦσι δὲ μισθὸν ὁ Κῦρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι

ſententiam concedens, in regionem pacatam nos dimittat. Sic enim fiet ut ſive ſequamur ipſum, amicis & alacribus animis ſequuturi ſimus: ſive diſcedamus, tuto ſimus diſceſſuri. Quidquid ad hæc reſponderit, huc renuntiandum cenſeo; quod ubi nos audierimus, noſtra ad id conſilia facile accommodabimus.

20. Hac ſententia comprobata, lectos homines cum Clearcho mittunt, qui Cyrum de iis quæ decreverat exercitus, interrogabant. Reſpondebat ille, Audire ſe, hoſtem ſuum Abrocomam ad fluvium Euphratem eſſe, ad quem perveniri caſtris duodecimis poſſit. Adverſus hunc velle ſe pergere, ac ſi quidem iſtic eum offendat, pœnas ſe de ipſo ſumturum: ſin fugæ ſe dederit, nos iſtic, de re tota conſultabimus.

21. Hæc audita militibus illi delecti renuntiant. Milites vero, licet ſuſpicarentur, Cyrum adverſus regem ducere; tamen ſequendum decernebant. Quumque ſtipendium amplius poſcerent, Cyrus ſe ſalarii priſtini ſeſquiplum daturum

πᾶσι δώσειν οὗ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ Δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ. ὅτι δ' ἐπὶ βασιλέα ἄγοι, οὐδ' ἐνταῦθ' ἤκουεν οὐδεὶς, ἔν γε τῷ φανερῷ.

ΚΕΦ. - δ'.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, ἐπὶ τὸν * Φάρον ποταμὸν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία πλέθρα. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, ἐπὶ τὸν Πύραμον ποταμὸν, οὗ τὸ εὖρος στάδιον. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, εἰς Ἰσσοὺς τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα.

β'. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς· καὶ Κύρῳ παρῆσαν ἐκ Πελοποννήσου νῆες τριάκοντα καὶ πέντε, καὶ ἐπὶ ταύταις ναύαρχος Πυθαγόρας Λακεδαιμόνιος. ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Ταμὼς Αἰγύπτιος ἐξ Ἐφέσου, ἔχων ναῦς ἑτέρας Κύρου πέντε καὶ εἴκοσιν, αἷς ἐπολιόρκει

daturum omnibus pollicetur, nimirum pro nummo Darico tres dimidiatos Daricos menſtruos in ſingulos milites. Duci autem ipſos adverſus regem, ne quidem ibi quiſquam audivit publice.

CAP. IV.

Hinc caſtris alteris, decem paraſangas ad Pharum flumen pergit, cujus eſt trium plethrorum latitudo. Inde caſtris unis, paraſangas quinque progreditur, ad Pyramum fluvium, cujus æquat latitudo ſtadium. Inde caſtris ſecundis xv paraſangas progreſſus, Iſſos urbem extremam Ciliciæ, maritimam, frequentem incolis, amplam & opulentam, venit.

2. Heic dies tres ſubſtitit, quibus ad Cyrum ex Peloponneſo xxxv naves venere, quarum erat navarchus Pythagoras Lacedæmonius. Dux earum inde uſque ab Epheſo Tamos Ægyptius erat, qui naves etiam alias Cyri xxv adducebat, quibus Miletum obſe-

λιόρκει Μίλητον, ὅτι Τισσαφέρνῃ φίλη ἦν, καὶ συνεπολέμει Κύρῳ πρὸς αὐτόν.

γ'. Παρῆν δὲ καὶ Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐπὶ τῶν νεῶν, μετάπεμπτος ὑπὸ Κύρου, ἑπτακοσίους ἔχων ὁπλίτας, ὧν ἐστρατήγει παρὰ Κύρῳ. αἱ δὲ νῆες ὥρμουν παρὰ τὴν Κύρου σκηνήν. ἐνταῦθα καὶ οἱ παρ' Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες ἦλθον παρὰ Κῦρον τετρακόσιοι ὁπλῖται, καὶ συνεστρατεύοντο ἐπὶ βασιλέα.

δ'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, ἐπὶ [1] πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν πρὸ τῆς Κιλικίας Συέννεσις εἶχε καὶ Κιλίκων φυλακή· τὸ δ' ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας βασιλέως ἐλέγετο φυλακὴ φυλάττειν. διὰ μέσου δὲ τούτων ῥεῖ ποταμὸς * Κέρσος ὄνομα, εὖρος πλέθρου. ἅπαν δὲ τὸ μέσον τῶν τειχῶν ἦσαν στάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βίᾳ. ἦν γὰρ ἡ πάροδος στενὴ καὶ τὰ τείχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα, ὕπερθεν δὲ ἦσαν πέ-

πετραι

obſederat; quod urbs ea Tiſſapherni faverat, adverſus quem cum Cyro Tamos bellum gerebat.

3. Aderat item iis in navibus Cheriſophus Lacedæmonius, evocatus à Cyro, cum DCC gravis armaturæ militibus, quorum apud Cyrum dux erat. Naves ipſæ propter Cyri tentorium appulerunt. Hoc loco etiam ſtipendiarii Græci CCCC gravis armaturæ, qui Abrocomæ militabant, ab eo deficiunt, & contra regem ſigna Cyri ſequuntur.

4. Hinc unius itinere diei paraſangas quinque conficit, ad portas uſque tum Ciliciæ, tum Syriæ. Erant hæ, duo caſtella: quorum citerius obverſum Ciliciæ, Syenneſis ac Cilicum præſidium tenebat: ulterius, obverſum Syriæ, dicebatur regis præſidium cuſtodire. Medio inter hæc loco Cerſus amnis fluit, latitudine plethri. Totum vero ſpatium inter caſtella medium, trium erat ſtadiorum, neque tranſiri vi poterat. Nam tranſitus anguſtus erat, ac muri ad mare pertinebant, & ſaxa de-

πέτραι ἠλίβατοι. ἐπὶ δὲ τοῖς τείχεσιν ἀμφοτέροις ἐφειστήκεσαν πύλαι.

ε'. Ταύτης ἕνεκα τῆς παρόδου Κῦρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο ὅπως ὁπλίτας ἀποβιβάσειεν εἴσω καὶ ἔξω τῶν πυλῶν, καὶ βιασάμενοι τοὺς πολεμίους παρέλθοιεν, εἰ φυλάττοιεν ἐπὶ ταῖς Συρίαις πύλαις· ὅπερ ᾤετο ποιήσειν τὸν Ἀβροκόμαν ὁ Κῦρος, ἔχοντα πολὺ στράτευμα. Ἀβροκόμας δὲ οὐ τοῦτο ἐποιήσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἤκουε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀπήλαυνεν, ἔχων, ὡς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας στρατιᾶς.

ς'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, εἰς Μυρίανδρον πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων ἐν τῇ θαλάττῃ. ἐμπόριον δ' ἦν τὸ χωρίον καὶ ὥρμουν αὐτόθι ὁλκάδες πολλαί.

ζ'. Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας ἑπτά· καὶ Ξενίας ὁ Ἀρκὰς στρατηγὸς καὶ Πασίων ὁ Μεγαρεύς, ἐμβάντες εἰς πλοῖον, καὶ τὰ πλείστου ἄξια ἐνθέμενοι ἀπέπλευσαν

σαν

deſuper erant inacceſſa. Supra caſtellum utrumque fauces illæ ſive portæ prominebant.

5. Hic erat ille tranſitus, cujus cauſſa naves Cyrus adduci juſſerat; quo tranſmiſſis citra & ultra portas gravis armaturæ peditibus, atque hoſtibus loco pulſis, tranſire poſſent, ſi quos forte Syriacas portas præſidio tuentes reperiſſent. Nam hoc facturum Abrocomam Cyrus, inſtructum magnis copiis, arbitrabatur. Non tamen hoc fecit Abrocomas, ſed quòd Cyrum in Cilicia eſſe audierat, relicta Phœnicia, perrexit ad regem cum trecentis hominum millibus, quemadmodum quidem ferebatur.

6. Inde per Syriam unius itinere diei paraſangas quinque confecit Myriandrum uſque Phœnicum urbem maritimam. Hic locus emporium erat, quo tunc onerariæ naves permultæ appulerant.

7. Heic ad ſeptimum uſque diem ſubſtiterunt: & dux ille Xenias ex Arcadia, cum Paſione Megarenſi, conſcenſa navi, & in eam maximi pretii rebus impoſitis, diſ-

σαν (ὡς μὲν τοι πλείστοις ἐδόκει) φιλοτιμηθέντες, ὅτι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν παρὰ Κλέαρχον ἀπελθόντας, ὡς ἀπιόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν, καὶ οὐ πρὸς βασιλέα, εἴα Κῦρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. ἐπεὶ δ' οὖν ἦσαν ἀφανεῖς, διῆλθεν ὁ λόγος ὅτι διώκοι αὐτοὺς Κῦρος τριήρεσι. καὶ οἱ μὲν εὔχοντο ὡς δολίους ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι· οἱ δ' ᾤκτειρον εἰ ἁλώσοιντο.

η'. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς, εἶπεν· "Ἀπολελοίπασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων· ἀλλ' εὖγε μὲν τοι ἐπιστάσθωσαν, ὅτι οὐδὲ ἀποδεδράκασιν· (οἶδα γὰρ ὅπῃ οἴχονται) οὔτε ἀποπεφεύγασιν· ἔχω γὰρ τριήρεις, ὥστε ἑλεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον. ἀλλὰ μὰ τοὺς Θεοὺς, οὐκ ἔγωγε αὐτοὺς διώξω, οὐδὲ ἐρεῖ οὐδεὶς, ὡς ἐγὼ, ἕως μὲν ἂν παρῇ τις, χρῶμαι· ἐπειδὰν δὲ ἀπιέναι βούληται, συλλαβὼν καὶ αὐτοὺς κακῶς ποιῶ, καὶ τὰ χρήματα ἀποσυλῶ. ἀλλὰ ἰόντων ἂν, εἰδότες ὅτι κακίους εἰσὶ περὶ ἡμᾶς, ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. καί

τοι

ceſſerunt: æmulatione ducti, quemadmodum compluribus videbatur, quod milites ſuos, qui ad Clearchum ſe contulerant, quaſi qui eſſent in Græciam redituri, ac non adverſus regem perrecturi, penes Clearchum manere Cyrus permitteret. Quum prorſus ex hominum ſe conſpectu ſubduxiſſent, rumor eſt diditus, quaſi triremibus eos Cyrus perſequeretur; & nonnulli optabant, ut quia fraude mala egiſſent, caperentur: alii, ne caperentur, ex commiſeratione metuebant.

8. Cyrus autem, collectis ducibus, ait: Deſeruere nos Xenias & Paſio, verum certo ſciant, nec clam ſe fugiſſe, quum egomet, quo ſeceſſerint, norim; nec effugiſſe, quum mihi triremes ſint, quibus ipſorum navigium capere poſſim. Sed ego ipſos profecto non perſequar, neque quiſquam dicturus eſt, me hominum opera, dum adſunt, uti; poſteaquam abire voluerint, comprehenſos & lædere, & fortunis ſuis ſpoliare. Abeant vero, ac ſe ſciant iniquius nobiſcum, quam nos cum ipſis agere.

Nam

τοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα. ἀλλ' οὐδὲ τούτων στερήσονται, ἀλλ' ἀπολήψονται, τῆς πρόσθεν ἕνεκα περὶ ἐμὲ ἀρετῆς.„

θ'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν. Οἱ δ' Ἕλληνες, εἴ τις καὶ ἀθυμότερος ἦν πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀκούσαντες τὴν Κύρου ἀρετὴν, ἥδιον καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο. μετὰ δὲ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων, οὐδὲ τὰς περιστεράς. αἱ δὲ κῶμαι ἐν αἷς ἐσκήνουν, Παρυσάτιδος ἦσαν, εἰς ζώνην δεδομέναι.

ι'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα, ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ * Δαράδακος ποταμοῦ, οὗ τὸ εὖρος πλέθρου. ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Βελέσιος βασίλεια τοῦ Συρίας ἄρξαντος, καὶ παράδεισος πάνυ μέγας καὶ καλὸς, ἔχων πάντα, ὅσα ὧραι φύουσι. Κῦ-

Nam equidem ipſorum & liberos & uxores Trallibus præſidio ſeptos habeo, quibus ipſis etiam non carebunt, ſed virtuti erga me priſtinæ condonabuntur.

9. Hæc Cyrus ait. At è Græcis, ſi qui erant minus ad expeditionem alacri animo, perſpecta ipſius virtute, lubentius & alacrius eum ſequebantur. Poſt hæc Cyrus caſtris quartis, paraſangas viginti ad Chalum fluvium, cujus erat unius plethri latitudo, progreditur. Erat is magnis manſuetiſque piſcibus refertus, quos Syri pro Diis habebant, neque lædi eos patiebantur, ſicuti ne columbas quidem. Vici, in quibus caſtra metabantnr, Paryſatidi erant ad vitæ ſumtus attributi.

10. Hinc caſtris quintis, paraſangas triginta ad Daradacis fluvii fontes pergit, cujus erat unius plethri latitudo. Heic Beleſis erat regia, qui Syriæ cum imperio præfuerat, & ingens admodum eleganſque hortus, quo continebantur omnia, quæcunque anni tempora proferunt. Hunc

Κῦρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψε, καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν.

ια'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων. καὶ πόλις αὐτόθι ᾠκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, Θάψακος ὀνόματι. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας πέντε· καὶ Κῦρος μεταπεμψάμενος τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων, ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις, καὶ ἀναπείθειν ἕπεσθαι.

ιβ'. Οἱ δὲ, ποιήσαντες ἐκκλησίαν, ἀπήγγελλον ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἔφασαν αὐτοὺς πάλαι ταῦτα εἰδότας κρύπτειν. καὶ οὐκ ἔφασαν ἰέναι, ἂν μή τις αὐτοῖς χρήματα διδῷ, ὥσπερ καὶ τοῖς προτέροις μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι παρὰ τὸν πατέρα τοῦ Κύρου, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόντων, ἀλλὰ καλοῦντος τοῦ πατρὸς Κῦρον.

ιγ'. Ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἀπήγγελλον. ὁ δ' ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἑκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὰν

εἰς

Hunc Cyrus excidit, & regiam cremavit.

11. Inde caſtris tertiis, paraſangas quindecim ad Euphratem fluvium procedit, cujus erat quatuor ſtadiorum latitudo. Ibidem urbs ampla & locuples erat, cui nomen Thapſacus. Heic dies quinque ſunt commorati, & Cyrus arceſſitis Græcorum ducibus, iter hoc inſtitui Babylonem aiebat adverſus magnum regem, idque tum dici militibus jubet, tum perſuaderi eiſdem, ut ſequerentur.

12. Illi coacta concione quum hæc renuntiarent, milites ducibus ſuccenſebant, & aiebant hæc ipſos dudum perſpecta habuiſſe, atque occultaſſe. Negabant itidem progreſſuros ſe, niſi data pecunia, quæ illis Græcis data fuiſſet, qui cum Cyro ad patrem prius iter fecerant; præſertim quum illi nullam ad pugnam exiiſſent, ſed patre Cyrum arceſſente.

13. Hæc Cyro renuntiant duces, qui ſe in ſingulos daturum minas argenti quinque pollicetur,

quamprimum

εἰς Βαβυλῶνα ἥκωσι, καὶ τὸν μισθὸν ἐντελῆ, μέχρις ἂν καταστήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. τὸ μὲν δὴ πολὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὕτως ἐπείσθη. Μένων δὲ, πρὶν δῆλον εἶναι τί ποιήσουσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότερον ἕψονται Κύρῳ ἢ οὔ, συνέλεξε τὸ αὑτοῦ στράτευμα χωρὶς τῶν ἄλλων, καὶ ἔλεξε τάδε.

ιδ΄. "Ἄνδρες, ἐὰν ἐμοὶ πεισθῆτε, οὔτε κινδυνεύσαντες, οὔτε πονήσαντες, τῶν ἄλλων πλέον προτιμήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύρου. τί οὖν κελεύω ποιῆσαι; νῦν δεῖται Κῦρος ἕπεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ βασιλέα. ἐγὼ οὖν φημὶ ἡμᾶς χρῆναι διαβῆναι τὸν Εὐφράτην ποταμὸν πρὶν δῆλον εἶναι ὅ,τι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀποκρινοῦνται Κύρῳ. ἢν μὲν γὰρ ψηφίσωνται ἕπεσθαι, ὑμεῖς δόξετε αἴτιοι εἶναι, ἄρξαντες τοῦ διαβαίνειν, καὶ ὡς προθυμοτάτοις ὑμῖν οὖσι χάριν εἴσεται Κῦρος, καὶ ἀποδώσει· (ἐπίσταται δ᾽ εἴ τις καὶ ἄλλος·) ἢν δ᾽ ἀποψηφίσωνται οἱ ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν

πάντες

quamprimum Babylonem veniſſent; itemque ſtipendium integrum, tamdiu, donec ipſos in Ioniam reduxiſſet. Huic conditioni bona Græcorum pars acquievit. Meno autem prius quam pateret, quid milites cæteri facturi eſſent, ſequuturine Cyrum, an non; copias ſuas ſeorſum cogit, & hac eos oratione compellat.

14. Si mihi parueritis, milites, nullo nec periculo, nec labore veſtro conſequemini, ut majori vos Cyrus honore, quam cæteros milites, afficiat. Quid ergo faciundum cenſeo? Rogat nunc Cyrus, ut adverſus regem ſe Græci ſequantur. Ego vero aio debere nos Euphratem fluvium trajicere, prius quam quid reliqui Græci reſponſuri Cyro ſint, conſtet. Quod ſi decreverint, ſequendum eſſe; vos illi totius rei auctores extitiſſe videbimini, à quibus trajiciendi factum fuerit initium: atque adeo gratiam vobis Cyrus, ut gratificandi ſibi ſtudioſiſſimis, habebit ac referet; quod quidem ſi quiſquam alius, ipſe certe facere novit. Sin cæteri ſecus ſtatuerint, univerſi

verſi

πάντες εἰς τοὔμπαλιν· ὑμῖν δ' ὡς μόνοις πειθομένοις πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρούρια καὶ εἰς λοχαγίας, καὶ ἄλλου οὗ τινος ἂν δέησθε, οἶδα ὅτι ὡς φίλου τεύξεσθε Κύρου. „

ιε'. Ἀκούσαντες ταῦτα, ἐπείθοντο, καὶ διέβησαν, πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κῦρος δ' ἐπεὶ ᾔσθετο διαβεβηκότας, ἥσθη τε, καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοῦν, εἶπεν· "Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ. ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσητε, ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κῦρον νομίζετε. „

ιϛ'. Οἱ μὲν δὴ στρατιῶται, ἐν ἐλπίσι μεγάλαις ὄντες, εὔχοντο αὐτὸν εὐτυχῆσαι· Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι μεγαλοπρεπῆ. ταῦτα δὲ ποιήσας, διέβαινε. συνείπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτῷ ἅπαν, καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ.

ιζ'. Οἱ δὲ Θαψακηνοὶ ἔλεγον, ὅτι οὐ πώποθ' οὗτος ὁ ποταμὸς

verſi quidem domum revertemur; ſed vos tamen, ut ſolos dicto audientes, fidiſſimorum loco habebit, & ad præſidia, & ad præfecturas cohortium; ac ſi quidem aliud etiam quid fuerit, quod requiretis, ſcio vos ab Cyro veſtri ſtudioſo impetraturos.

15. Quæ quum illi audiſſent, obtemperabant; ac prius, quam alii reſponderent, trajiciebant. Quos ubi Cyrus tranſmiſiſſe animadverteret, magnam voluptatem cepit, ac ſtatim ad eas copias Glun cum his verbis miſit: Equidem vos jam laudo, verum ut vos viciſſim me laudetis, mihi curæ erit, aut pro Cyro me non amplius habebitis.

16. Milites magna ſpe concepta, fauſta feliciaque ipſi omnia precabantur. Menoni etiam magnifica munera miſiſſe ferebatur. Quibus peractis, & ipſe tranſmittebat, & univerſus eum exercitus ſequebatur; ac nemo ex iis, qui amnem trajiciebant, ſupra mamillas madefactus fuit.

17. Affirmabant Thapſaceni, nunquam alias id flumen pedibus tranſ-

ταμὸς διαβατὸς γένοιτο πεζῇ, εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις· ἃ τότε Ἀβροκόμας προϊὼν κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ. ἐδόκει δὲ θεῖον εἶναι, καὶ σαφῶς ὑποχωρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύρῳ ὡς βασιλεύσοντι.

ιη'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμοὺς ἐννέα, παρασάγγας πεντήκοντα, καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν. ἐνταῦθα ἦσαν κῶμαι πολλαί, μεσταὶ σίτου καὶ οἴνου. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐπεσιτίσαντο.

ΚΕΦ. ε'.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, σταθμοὺς ἐρήμους πέντε, παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδίον, ἅπαν ὁμαλὸν ὥσπερ θάλαττα, ἀψινθίου δὲ πλῆρες· εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντα ἦσαν εὐώδη ὥσπερ ἀρώματα.

β'. Δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν· θηρία δέ, πλεῖστοι μὲν οἱ ἄγριοι

ὄνοι,

tranſmiſſum fuiſſe, quam hoc tempore: quippe quod navigiis tantum trajiciatur, quæ præcedens ante ipſos Abrocomas exuſſerat, ne Cyrus trajiceret. Res quidem ipſa divinitus accidere viſa eſt, quaſi fluvius ipſe Cyro regnaturo cederet.

18. Deinceps per Syriam progreditur caſtris IX, paraſangas L, & ad Araxem fluvium perveniunt. Heic vici multi erant, frumento & vino referti. Quamobrem triduum ibidem hærent, & commeatum comparant.

CAP. V.

Hinc per Arabiam, quum Euphratem haberet ad dextrâm, caſtris quinque, paraſangas XXXV per ſolitudinem conficit. Hoc loco planities tota maris inſtar æquabilis erat, abſinthio plena. Si quid aliud habebat vel fruticeti, vel arundinum, ea vero univerſa inſtar aromatum erant fragrantia.

2. Arbor quidem certe nulla erat. Ex feris habebat ſylveſtres

 aſinos

ὄνοι, οὐκ ὀλίγαι δὲ στρουθοὶ αἱ μεγάλαι· ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες. ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἱππεῖς ἐδίωκον ἐνίοτε· καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεί τις διώκοι, προδραμόντες ἀνειστήκεσαν. (πολὺ γὰρ τοῦ ἵππου θᾶττον ἔτρεχον·) καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοι ὁ ἵππος, ταὐτὰ ἐποίουν· ὥστε οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππεῖς θηρῷεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. τὰ δὲ κρέα τῶν ἁλισκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἁπαλώτερα δέ.

γ'. Στρουθὸν δὲ οὐδεὶς ἔλαβεν. οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἱππέων ταχὺ ἐπαύοντο. πολὺ γὰρ ἀπέσπα ἀποφεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν ἄρασα, ὥσπερ ἱστίῳ χρωμένη. τὰς δὲ ὠτίδας, ἄν τις ταχὺ ἀνιστῇ, ἔστι λαμβάνειν. πέτονται γὰρ βραχὺ, ὥσπερ πέρδικες, καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι. τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν.

δ'. Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας, ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Μασκᾶν ποταμὸν, τὸ εὖρος πλεθριαῖον. ἐν-

aſinos quamplurimos, ac ſtruthiocamelos grandes haud paucos. Erant heic & otides & damæ. Atque has feras equites nonnunquam inſectabantur. Aſini quidem iſti, ſi quis perſequeretur, præcurrebant, ac deinde reſtitabant, quod multo velocius equo currerent; & rurſus equo propius accedente, idem factitabant. Itaque capi non poterant, niſi ex intervallo diſtarent equites, atque aliis alii ſuccedentes, eos venando urgerent. Si quæ caperentur, carnes habebant cervinis quidem illas conſimiles, ſed aliquanto teneriores.

3. Struthiocamelum nemo cepit, adeoque qui perſequuti eos fuerant equites, cito deſierunt. Nam volando fugiebat, quum & pedum curſu, & alis expanſis pro velo uteretur. Otidas, ſi quis celeriter ſuſcitet, licet capere. Nam breve ad intervallum tanquam perdices volant, & celeriter defatigantur. Carnes harum ſuaviſſimæ erant.

4. Facto per hanc regionem itinere, ad Maſcam fluvium perveniunt, cujus erat latitudo plethri unius.

ἐνταῦθα ἦν πόλις ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δὲ αὐτῇ Κορσωτή, περιεῤῥεῖτο δὲ αὕτη ὑπὸ τοῦ Μασκᾶ κύκλῳ. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐπεσιτίσαντο τὸ στράτευμα.

ε'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς ἐρήμους τρεισκαίδεκα, παρασάγγας ἐνενήκοντα, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ πύλας. ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος, οὐδὲ ἄλλο δένδρον οὐδέν, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα. οἱ δὲ ἐνοικοῦντες, ὄνους ἀλέτας παρὰ τὸν ποταμὸν ὀρύττοντες, καὶ ποιοῦντες, εἰς Βαβυλῶνα ἦγον καὶ ἐπώλουν, καὶ ἀνταγοράζοντες σῖτον ἔζων.

ϛ'. Τὸ δὲ στράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε, καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν, εἰ μὴ ἐν τῇ Λυδίᾳ ἀγορᾷ, ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, τὴν καπίθην ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων, τεττάρων σίγλων. ὁ δὲ σίγλος δύναται ἑπτὰ ὀβολοὺς καὶ ἡμιοβόλιον Ἀττικούς· ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας Ἀττικοὺς ἐχώρει.

unius. Heic urbs erat ampla quidem illa, ſed deſerta, cui nomen Corſote, & quam Maſcas undique circumfluebat. Manſerunt hoc loco triduum, & exercitui frumentatione proſpiciebatur.

5. Hinc caſtris decimis tertiis, per loca deſerta paraſangas nonaginta conficit, Euphratem fluvium ad dextram retinens, & ad portas ſive fauces montium pervenit. In his ſtationibus multa jumenta fame peribant. Nam neque pabulum heic erat, neque ulla uſquam arbor; ſed regio univerſa nuda erat & vacua. Incolæ vero lapides molares propter flumen effodiebant, & formatos, Babylonemque vectos vendebant; proque hoc pretio, frumento comparato, vitam ſuſtinebant.

6. Jam frumentum milites defecerat, neque coëmendi ejus facultas erat reliqua, niſi in foro Lydio, illorum barbarorum in caſtris, qui Cyrum ſequebantur: ubi farinæ capitha ſiclis quatuor vendebatur. Siclus ſeptem Atticis obolis & ſemiſſe valet, ac duos chœnices Atticos capitha continebat.

ἐχάρη. κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο.

ζʹ. Ἦν δὲ τούτων τῶν σταθμῶν οὓς πάνυ μακροὺς ἤλαυνεν, ὁπότε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιτο διατελέσαι, ἢ πρὸς χιλόν. καὶ δή ποτε στενοχωρίας καὶ πηλοῦ φανέντος ταῖς ἁμάξαις δυσπορεύτου, ἐπέστη ὁ Κῦρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις, καὶ ἔταξε Γλοῦν καὶ Πίγρητα λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεκβιβάζειν τὰς ἁμάξας.

ηʹ. Ἐπεὶ δὲ ἐδόκουν αὐτῷ σχολαίως ποιεῖν, ὥσπερ ὀργῇ ἐκέλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς κρατίστους συνεπισπεῦσαι τὰς ἁμάξας. ἔνθα δὴ μέρος τι τῆς εὐταξίας ἦν θεάσασθαι. ῥίψαντες γὰρ τοὺς πορφυροῦς κάνδυς, ὅπου ἕκαστος ἔτυχεν ἑστηκώς, ἵεντο, (ὥσπερ ἂν δράμοι τις περὶ νίκης,) καὶ μάλα κατὰ πρανοῦς γηλόφου, ἔχοντες τούτους τε τοὺς πολυτελεῖς χιτῶνας, καὶ τὰς ποικίλας ἀναξυρίδας· ἔνιοι δὲ καὶ

nebat. Quamobrem ſe carnibus milites ſuſtentabant.

7. Et nonnullæ ex his ſtationibus admodum longo ex intervallo diſtabant, quoties vel ad aquam, vel ad pabulum pervenire ſuos volebat. Quin aliquando, quum vias anguſtas, lutumque offenderent, quod à plauſtris penetrari non poſſet, Cyrus cum eis, quos ſecum habebat præſtantiſſimos & fortunatiſſimos, reſtitit; ac Glun Pigretemque cum barbarorum copiis, extrahere de luto plauſtra juſſit.

8. Quum autem illi hoc lente Cyro facere viderentur, quaſi indignabundus, ſumma penes ſe auctoritate Perſas currus expedire celeriter conjunctis operis mandabat. Heic vero non omnino nullum parentis imperio modeſtiæ indicium videre licuiſſet. Nam purpureis veſtibus, quas candyas vocant, abjectis eo loco, quo forte quilibet ſtabat, quaſi quiſpiam de victoria curreret, collem admodum etiam præcipitem ſubibant; quum magni pretii tunicas haberent, & variis coloribus caligas,

καὶ στρεπτοὺς περὶ τῷ τραχήλῳ, καὶ ψέλλια ἐπὶ τῶν χειρῶν. εὐθὺς δὲ σὺν τούτοις εἰσπηδήσαντες εἰς τὸν πηλὸν, θᾶττον ἢ ὥς τις ἂν ᾤετο, μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἁμάξας.

θ'. Τὸ δὲ σύμπαν, δῆλος ἦν Κῦρος σπεύδων πᾶσαν τὴν ὁδὸν, καὶ οὐ διατρίβων, ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἕνεκα, ἤ τινος ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέζετο· νομίζων, ὅσῳ μὲν ἂν θᾶττον ἔλθοι, τοσούτῳ ἀπαρασκευαστοτέρῳ βασιλεῖ μαχεῖσθαι, ὅσῳ δὲ σχολαιότερον, τοσούτῳ πλέον βασιλεῖ συναγείρεσθαι στράτευμα. καὶ συνιδεῖν δ' ἦν τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν, ἡ βασιλέως ἀρχὴ πλήθει μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰσχυρὰ οὖσα, τῷ δὲ μήκει τῶν ὁδῶν καὶ τῷ διεσπάσθαι τὰς δυνάμεις ἀσθενὴς, εἴ τις διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ποιοῖτο.

ι'. Πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου κατὰ τοὺς ἐρήμους σταθμοὺς ἦν πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη, ὄνομα δὲ Καρμάνδη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἠγόραζον τὰ ἐπιτήδεια,

σχεδίαις

gas, nonnulli etiam torques circa collum, & circum manus armillas. Nihilominus ſtatim cum his in lutum inſilientes, citius opinione cujuſquam plauſtra in ſublime ſublata exportabant.

9. Ad ſummam, res ipſa declarabat, Cyrum itineri feſtinationem addere, neque diutius uſquam hærere, niſi frumentationis vel alterius neceſſariæ rei cauſſa alicubi ſubſiſteret. Exiſtimabat enim, tanto ſe imparatiore cum rege dimicaturum, quanto celerius ipſe acceſſiſſet: quanto autem tardius, tanto majores regi copias coactum iri. Neque non intelligere poterat, quicunque rem attentius conſideraret, regis imperium, regionis quidem illud amplitudine, hominumque copia firmum eſſe: verum & ob itinerum prolixitatem, & quia copiæ hinc inde divulſæ ſint, idem illud imbecillum eſſe, ſi quis celeriter bellum gerat.

10. Ultra Euphratem, verſus illas ſtationes deſertas, tum opulenta tum magna urbs erat, cui nomen Carmanda. Ex hac ſibi milites commeatum comparabant,

dum

σχεδίαις διαβαίνοντες ὧδε· διφθέρας, ἃς εἶχον στεγάσματα, ἐπίμπλασαν χόρτου κούφου· εἶτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὡς μὴ ἅπτεσθαι * τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ. ἐπὶ τούτων διέβαινον, καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια, οἶνόν τε ἐκ τῆς βαλάνου πεποιημένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοίνικος, καὶ σῖτον μελίνης. τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλεῖστον.

ια΄. Ἀμφιλεξάντων δέ τι ἐνταῦθα τῶν τε τοῦ Μένωνος στρατιωτῶν καὶ τοῦ Κλεάρχου, ὁ Κλέαρχος κρίνας ἀδικεῖν τὸν τοῦ Μένωνος, πληγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δ' ἐλθὼν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, ἔλεγεν. ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται, ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ.

ιβ΄. Τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐκεῖ κατασκεψάμενος τὴν ἀγοράν, ἀφιππεύει ἐπὶ τὴν αὑτοῦ σκηνὴν διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν. Κῦρος δ' οὔπω ἧκεν, ἀλλ' ἔτι προσήλαυνε. τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν

ξύλα

dum ratibus opera tumultuaria confectis in hunc modum trajiciebant: Pelles eas, quibus utebantur pro tegumentis, levi fœno referciebant; ac deinde futuris arctius junctis prohibebant, ne aqua pertingere ad paleas poſſet. His ergo trajiciebant, commeatumq; comportabant; videlicet vinum ex palmulis factum, & panici frumentum. Nam hujus in ea regione maxima erat copia.

11. Cæterum orta inter Menonis & Clearchi milites hoc loco controverſia, Clearchus Menonis militem, judicio ſuo illatæ reum injuriæ, verberibus cædi juſſit. Is ad exercitum ſuum reverſus, rem exponit. Quo milites cognito, moleſte ferebant, & Clearcho ſuccenſebant graviter.

12. Eodem die Clearchus, quum ad trajectum fluminis acceſſiſſet, foro venalium rerum ibidem inſpecto, ad tabernaculum ſuum per Menonis caſtra cum ſuis perpaucis equo revehebatur. Cyrus autem nec dum venerat, ſed adhuc erat in itinere, ut accederet. Quum vero quidam è Menonis militibus

ligna

ξύλα σχίζων τις, ὡς εἶδε τὸν Κλέαρχον διελαύνοντα, ἵησι τῇ ἀξίνῃ. καὶ οὗτος μὲν αὐτοῦ ἥμαρτεν, ἄλλος δὲ λίθῳ, καὶ ἄλλος· εἶτα πολλοί, κραυγῆς γενομένης.

ιγʹ. Ὁ δὲ καταφεύγει εἰς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, καὶ εὐθὺς παραγγέλλει εἰς τὰ ὅπλα, καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας ἐκέλευσεν αὐτοῦ μεῖναι, τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ γόνατα θέντας· αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς Θρᾷκας καὶ τοὺς ἱππέας, οἳ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετταράκοντα, (τούτων δ' οἱ πλεῖστοι Θρᾷκες·) ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς Μένωνος, ὥστε ἐκείνους ἐκπεπλῆχθαι, καὶ αὐτὸν Μένωνα, καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὅπλα. οἱ δὲ καὶ ἕστασαν ἀποροῦντες τῷ πράγματι.

ιδʹ. Ὁ δὲ Πρόξενος (ἔτυχε γὰρ ὕστερος προσιὼν, καὶ τάξις αὐτῷ ἑπομένη τῶν ὁπλιτῶν) εὐθὺς οὖν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων, ἔθετο τὰ ὅπλα, καὶ ἐδεῖτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δὲ ἐχαλέπαινεν, ὅτι αὐτοῦ ὀλίγου δεήσαντος καταλευσθῆναι, πρᾴως λέγοι τὸ αὐτοῦ πάθος· ἐκέλευέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι.

ιεʹ. Ἐν

ligna ſcinderet, viſo Clearcho, qui eques tranſiret, ſecurim in eum conjicit, & ab illo quidem hic aberrat: verum alius eum lapide petebat, & item alius, excitatoque clamore permulti.

13. Clearchus ſua in caſtra fuga elabitur, ac ſtatim arma capi mandat, graviſque armaturæ militibus iſtic ſubſiſtere juſſis, & ante pedes ſcuta collocare; cum Thracibus & equitibus ipſe, quos in agmine ſuo ſupra quadraginta habebat, & eos maxima ex parte Thraces, ſic adverſus Menonis milites provehitur, ut & illi unà cum ipſo Menone terrore perculſi ad arma concurrerent. Stabant autem nonnulli, incerti prorſus quid agerent.

14. Proxenus autem qui tandem forte cum gravis armaturæ militum acie acceſſerat, ſtatim ductis inter utroſq; copiis, arma deponebat, & Clearchum rogabat, ne hæc faceret. Ferebat ille graviter, quod cum parum abfuiſſet, quin lapidibus obrutus periiſſet, lenibus verbis acerbum caſum ſuum extenuaret. Denique de medio excederet, jubebat.

15. In-

ιε΄. Ἐν τούτῳ δὲ, ἐπεὶ ἧκε Κῦρος, καὶ ἐπύθετο τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ἔλαβε τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, καὶ σὺν τοῖς παροῦσι τῶν πλείστων ἧκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει ὧδε· "Κλέαρχε, καὶ Πρόξενε, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες Ἕλληνες, οὐκ ἴστε ὅ,τι ποιεῖτε. εἰ γάρ τινα ἀλλήλοις μάχην συνάψετε, νομίζετε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε κατακεκόψεσθαι, καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον· κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων, πάντες οὗτοι, οὓς ὁρᾶτε, βάρβαροι πολεμιώτεροι ὑμῖν ἔσονται τῶν παρὰ βασιλεῖ ὄντων." ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέαρχος, ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο, καὶ παυσάμενοι ἀμφότεροι κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὅπλα.

ΚΕΦ. ϛ΄.

Ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνετο ἴχνη ἵππων καὶ κόπρος. εἰκάζετο δὲ εἶναι ὁ στίβος ὡς δισχιλίων ἵππων. οὗτοι προϊόντες ἔκαιον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον

15. Interea quum adveniſſet Cyrus, ac rem totam percepiſſet, mox ſumtis in manus armis, una cum maxima illorum manu, qui aderant, in medium advehitur, & hujuſmodi quædam inquit: Neſcitis plane, quid agatis, Clearche, tuque Proxene, ac Græci cæteri, qui adeſtis. Nam ſi prœlio inter vos congrediemini, exiſtimare debetis, & me hoc ipſo die, & vos non multo poſt, ad internecionem cæſum iri. Nam ſi non recte noſtræ res affectæ fuerint, omnes hi barbari, quos cernitis, nobis infenſiores erunt; quam ii qui regis partes tuentur. Quæ verba quum Clearchus audiiſſet, ad ſe rediit; & ambo, facto iraſcendi fine, arma deponebant.

CAP. VI.

Inde quum procederent, ex equorum veſtigiis & ſtercore, quæ conſpiciebantur, conjecturam faciebant, fuiſſe iſtic equorum ad duo millia. Hi præeundo, tum pabulum, tum ſi quid aliud eſſet uſui futurum,

σιμον ἦν. Ὀρόντας δὲ Πέρσης ἀνήρ, γένει τε προσήκων βασιλεῖ, καὶ τὰ πολέμια λεγόμενος ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν, ἐπιβουλεύει Κύρῳ, καὶ πρόσθεν πολεμήσας.

β'. Καταλλαγεὶς δὲ οὗτος Κύρῳ, εἶπεν· εἰ αὐτῷ δοίη ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς προκατακαίοντας ἱππέας ἢ κατακάνοι ἂν ἐνεδρεύσας, ἢ ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν ἕλοι, καὶ κωλύσειε τοῦ καίειν ἐπιόντας, καὶ ποιήσειεν ὥστε μή ποτε δύνασθαι αὐτοὺς ἰδόντας τὸ Κύρου στράτευμα, βασιλεῖ διαγγεῖλαι. τῷ δὲ Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτα ἐδόκει ὠφέλιμα εἶναι· καὶ ἐκέλευεν αὐτὸν λαμβάνειν μέρος παρ' ἑκάστου τῶν ἡγεμόνων.

γ'. Ὁ δὲ Ὀρόντας, νομίσας ἑτοίμους αὐτῷ εἶναι τοὺς ἱππέας, γράφει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα, ὅτι ἥξοι ἔχων ἱππέας ὡς ἂν δύνηται πλείστους· ἀλλὰ φράσαι τοῖς ἑαυτοῦ ἱππεῦσιν ἐκέλευεν, ὡς φίλιον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι. ἐνῆν δ' ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας ὑπομνήματα, καὶ πίστεως.

futurum, exurebant. Erat quidam Orontas Perſa, qui genere familiam regis attingebat, & inter Perſas rerum bellicarum peritia excellere ferebatur. Is Cyro inſidias facere inſtituit, atque etiam ante hoc tempus arma contra Cyrum ceperat.

2. Tamen modo reconciliatus, aiebat; ſi mille ſibi equites traderet, aut ſtructis inſidiis equites illos incendiis omnia vaſtantes ſe interemturum, aut multos in poteſtatem ſuam vivos redacturum; prohibiturumque, ne accedendo reliqua incenderent; facturum denique ne ulli unquam renuntiare regi poſſent, quod vidiſſent Cyri exercitum. Quæ quum audiiſſet Cyrus, viſa ei ſunt e re ſua futura. Quamobrem juſſit, ut à ſingulis ducibus copiarum partem acciperet.

3. Orontes, qui exiſtimaret, paratos ſibi equites fore, literas ad regem ſcribit, venturum ſe cum equitatu quam poſſet maximo: ſaltem dici juberet equitibus ſuis, ut ſe tanquam amicum exciperent. Eadem in epiſtola priſtinam regi amicitiam ac fidem in memoriam revocabat,

πίστεως. ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πιστῷ ἀνδρὶ, ὡς ᾤετο.

δ'. Ὁ δὲ λαβὼν, Κύρῳ δείκνυσιν. ἀναγνοὺς δὲ αὐτὴν Κῦρος, συλλαμβάνει Ὀρόντην, καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν αὐτοῦ σκηνὴν Περσῶν τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτά· καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὺς ἐκέλευεν ὁπλίτας ἀγαγεῖν, τούτους δὲ θέσθαι τὰ ὅπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκηνήν. Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρισχιλίους ὁπλίτας.

ε'. Κλέαρχον δὲ καὶ εἴσω παρεκάλεσε σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, ἐξήγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντου, ὡς ἐγένετο. οὐ γὰρ ἀπόρρητον ἦν. ἔφη δὲ Κῦρον ἄρχειν τοῦ λόγου ὧδε·

ϛ'. "Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ὑμῖν βουλευόμενος ὅ,τι δικαιότατον καὶ πρὸς Θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόντου τουτουΐ. τοῦτον γὰρ πρῶ-

τον

revocabat, eamq; homini, quemadmodum ipſe exiſtimabat, fideli tradebat.

4. Is quum primum eam accepiſſet, Cyro oſtendit: qui ea lecta, comprehendit Orontam; & ad tabernaculum ſuum Perſas ſeptem, auctoritate apud ſe præſtantiſſimos, arceſſit; Græcorumque duces jubet gravis armaturæ milites adducere, qui cum armis tabernaculum ſuum circumſiſterent. Parebant illi, circiterque militum armaturæ gravis tria millia ducebāt.

5. Clearchum intro vocatum etiam in conſilium adhibebat, quod is tum ipſi, tum cæteris, Græcos longe dignitate videretur antecellere. Quumque poſt ille de tabernaculo exiiſſet, quo pacto de Oronta judicium factum fuiſſet, amicis narrabat: quippe qui rem ſilentio tegere juſſus non eſſet. Aiebat autem, Cyrum feciſſe dicendi principium hujuſmodi quoddam:

6. Equidem vos, amici, huc advocari volui, quo de veſtri conſilii ſententia, de hoc Oronta id ſtatuam, quod & ad Deos, & ad homines æquiſſimum fuerit. Hunc primum

τον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδωκεν ὑπήκοον ἐμοὶ εἶναι. ἐπεὶ δὲ ταχθεὶς, ὡς ἔφη αὐτὸς, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ, οὗτος ἐπολέμησεν ἐμοὶ, ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀκρόπολιν, καὶ ἐγὼ αὐτὸν προσπολεμῶν ἐποίησα, ὥστε δόξαι τούτῳ τοῦ πρὸς ἐμὲ πολέμου παύσασθαι, καὶ δεξιὰν ἔλαβον καὶ ἔδωκα.

ζ'. Μετὰ ταῦτα, ἔφη, ὦ Ὀρόντα, ἔστιν ὅ,τι σε ἠδίκησα; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὔ. πάλιν ὁ Κῦρος ἠρώτα· οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικούμενος, ἀποστὰς εἰς Μυσοὺς, κακῶς ἐποίεις τὴν ἐμὴν χώραν ὅ,τι ἐδύνω; ἔφη ὁ Ὀρόντης. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁπότ' αὖ ἔγνως τὴν σεαυτοῦ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος βωμὸν, μεταμεληθῆναί σοι ἔφησθα, καὶ πείσας ἐμὲ, πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι, καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ; καὶ ταῦθ' ὡμολόγει ὁ Ὀρόντης.

η'. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, νῦν τὸ τρίτον ἐπιβουλεύων μοι φανερὸς γέγονας; εἰπόντος δὲ τοῦ Ὀρόντου

ὅτι

mum pater meo ſub imperio eſſe voluit. Poſtea fratris mei juſſu, quemadmodum ipſe faſſus eſt, adverſum me arma cepit, Sardium arce occupata. Ego vero bello hominem perſequens, effeci ut abſtinendum ſibi à bello adverſus me, putaret; adeoque dextram ipſi & dedi, & accepi.

7. Poſt hæc, ait, ullane te injuria affeci, Oronta? Quum is reſpondiſſet, Nulla; rurſus interrogabat Cyrus: Ergo deinceps, uti quidem ipſe profiteris, nihil à me læſus, nonne facta ad Myſos defectione agrum meum, quacunque ratione poteras, infeſtum habuiſti? Factum, Orontes ait. Ergo quum rurſus, quæ tuæ vires eſſent, agnoſceres; nonne ad aram Dianæ acceſſiſti, ac pœnituiſſe te facinoris tui dixiſti, mihique perſuaſo fidem dediſti, & accepiſti? Hæc itidem Orontes faſſus eſt.

8. Quanam igitur, ait Cyrus, affectus à me injuria, tertium modo mihi deprehenſus es inſidias ſtruere? Quum nulla ſe affectum Orontes injuria diceret,

ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεὶς, ἠρώτησεν ὁ Κῦρος αὐτὸν, ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἄδικος εἶναι; ἦ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη ὁ Ὀρόντης. ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν ὁ Κῦρος· ἔτι οὖν ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ πολέμιος, ἐμοὶ δὲ καὶ φίλος καὶ πιστός; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδ᾽ εἰ γενοίμην, ὦ Κῦρε, σοί γ᾽ ἂν ἔτι ποτὲ δόξαιμι.

θ'. Πρὸς ταῦτα ὁ Κῦρος εἶπε τοῖς παροῦσιν· ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ λέγει· ὑμῶν δὲ σὺ πρῶτος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφηνε γνώμην ὅ,τι σοι δοκεῖ. Κλέαρχος δὲ εἶπε τάδε· Συμβουλεύω ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι ὡς τάχιστα· ὡς μηκέτι δέοι τοῦτον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ σχολὴ ἡμῖν, τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι, τοὺς ἐθέλοντας φίλους τούτους εὖ ποιεῖν.,,

ι'. Ταύτῃ δὲ τῇ γνώμῃ ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους προσθέσθαι. μετὰ ταῦτα κελεύοντος Κύρου ἐλάβοντο τῆς ζώνης τὸν Ὀρόντην ἐπὶ θανάτῳ ἅπαντες ἀναστάντες, καὶ οἱ συγγενεῖς. εἶτα δὲ ἐξῆγον αὐτὸν οἷς προσετάχθη. ἐπεὶ δὲ εἶδον αὐτὸν

οἵπερ

ret, Cyrus eum interrogat: Ergone te fateris in me injurium eſſe? Id quidem neceſſe eſt, ait Orontes. Tum rurſum Cyrus: Etiamne deinceps fratri meo hoſtis fueris, mihique amicus & fidus? Cui ille: Tametſi maxime ſim, reſpondit: tibi tamen, Cyre, non amplius fidus videbor.

9. Ad quæ verba Cyrus iis, qui aderant, ait: Hic quidem hujuſmodi tum fecit, tum fatetur: veſtrûm vero tu primus dicito, Clearche, ſententiam tuam. Et Clearchus: Equidem cenſeo, ait, hunc hominem quamprimum è medio tollendum eſſe, ne deinceps neceſſe ſit ab ipſo nos cavere; ſed otium nobis ſit, quod hunc attinet, de iis, qui amici nobis eſſe volunt, bene promerendi.

10. Ad hanc ſententiam Clearchus aiebat & cæteros acceſſiſſe. Poſt hæc ſurgentes univerſi, atque in his etiam propinqui hominis, Cyro ſic jubente, cum judicio necis, zonam Orontæ prehenderunt. Deinde quibus hoc negotii datum erat, ipſum educebant: quem quum viderent ii, qui prius eum

ſum-

οἵπερ πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσεκύνησαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ἐπὶ θανάτῳ ἄγοιτο.

ια'. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἀρταπάτα σκηνὴν εἰσήχθη, τοῦ πιστοτάτου τῶν Κύρου σκηπτούχων, μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ὀρόντην, οὔτε τεθνεῶτα οὐδεὶς πώποτε εἶδεν, οὐδ' ὅπως ἀπέθανεν οὐδεὶς εἰδὼς ἔλεγεν. εἴκαζον δ' ἄλλοι ἄλλως. τάφος δ' οὐδεὶς πώποτε αὐτοῦ ἐφάνη.

ΚΕΦ. ζ'.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δώδεκα. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ, περὶ μέσας νύκτας· (ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἕω ἥξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχούμενον) καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τὸν Θετταλὸν τοῦ εὐωνύμου· αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταττε.

β'. Μετὰ

ſummiſſe venerabantur, etiam tunc eundem illi venerationis honorem exhibebant, tametſi hominem duci ad mortem intelligerent.

11. Poſteaquam introductus in Artapatæ, quo Cyrus uno ſceptrigerorum fideliſſimo utebatur, tabernaculum fuiſſet; nemo deinceps Orontam vel vivum vel mortuum unquam vidit, aut dicere certo potuit, quo pacto extinctus eſſet; aliter aliis ſuſpicantibus. Ne quidem unquam ſepulchri ipſius ullum veſtigium extitit.

CAP. VII.

Inde per agrum Babylonium caſtris tertiis, paraſangas XII conficit. Quum caſtra tertia metatus eſſet, tam Græcas quam barbaras copias in planitie luſtrabat, idque nocte media: exiſtimabat enim regem poſtridie mane ineundi prœlii cauſſa cum copiis adfuturum. Et Clearchum quidem dextrum cornu ducere jubet: Menonem Theſſalum, ſiniſtrum. Suos ſtruebat ipſe.

2. Poſtea-

β'. Μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ αὐτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως ἥκοντες ἀπήγγελλον Κύρῳ περὶ τῆς βασιλέως στρατιᾶς. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν Ἑλλήνων, συνεβούλευε τότε, πῶς ἂν τὴν μάχην ποιοῖτο, καὶ αὐτοὺς παρῄνει θαῤῥύνων τοιάδε·

γ'. "Ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνονας καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας, ἧς κέκτησθε, καὶ ὑπὲρ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω· εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἑλοίμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίων.

δ'. Ὅπως δὲ εἰδῆτε εἰς οἷον ἔρχεσθε ἀγῶνα, ἐγὼ ὑμᾶς διδάξω. τὸ μὲν πλῆθος πολὺ, καὶ πολλῇ κραυγῇ ἐπίασιν· ἂν δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τἄλλα καὶ αἰσχύνεσθαί μοι δοκῶ οἵους

2. Poſteaquam luſtratæ copiæ fuiſſent, aderant poſtridie magno à rege transfugæ, qui de exercitu regis Cyro nuntios adferebant. Is, advocatis Græcorum prætoribus, & cohortium præfectis, quo pacto pugnam inſtitueret, conſultabat; ſimulque cohortatus ipſos, hujuſmodi verbis fiduciam addebat:

3. Ego vos, Græci, non quod barbarorum mihi deeſſet copia, ſocios belli huc adduxi; ſed quod præſtare multis vos barbaris exiſtimarem, idcirco mecum ſumendos putavi. Quamobrem date quæſo operam, ut vos eos exhibeatis, qui libertate, quam obtinetis, & cujus gratia vos equidem beatos arbitror, digni ſitis. Nam ſcire vos volo, me libertatem rebus univerſis anteferre, quas poſſideo, multoque etiam majoribus aliis.

4. Verum ut intelligatis, quale vobis in certamen ſit deſcendendum; rem omnem vobis aperiam. Hoſtium multitudo ingens eſt, & ingenti cum clamore adverſarios invadunt. Quæ ſi pertuleritis, quoad cætera pudet me dicere, quales

οἵους ἡμῶν γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους. ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων, καὶ εὐτόλμων γενομένων, ἐγὼ ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δ᾽ οἶμαι ποιήσειν τὰ παρ᾽ ἐμοὶ αἱρήσεσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι. „

ε΄. Ἐνταῦθα Γαυλίτης παρὼν, φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ, εἶπε· " καὶ μὴν, ὦ Κῦρε, λέγουσί τινες, ὅτι πολλὰ ὑπισχνῇ νῦν, διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου τοῦ προσιόντος· ἂν δ᾽ εὖ γένηταί τι, οὐ μεμνῆσθαί σε. ἔνιοι δὲ, οὐδ᾽ εἰ μέμνοιό τε καὶ βούλοιο, δύνασθαι ἂν ἀποδοῦναι, ὅσα ὑπισχνῇ. „

ϛ΄. Ἀκούσας ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κῦρος· " ἀλλ᾽ ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ ἀρχὴ ἡ πατρῴα, πρὸς μὲν τὴν μεσημβρίαν, μέχρις οὗ διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν οἱ ἄνθρωποι· πρὸς δὲ ἄρκτον, μέχρις ὅτου διὰ χειμῶνα. τὰ δ᾽ ἐν μέσῳ τούτων ἅπαντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ φίλοι. ἢν δ᾽ ἡμεῖς νικήσωμεν,

quales eſſe noſtros in his terris homines experiemini. Vos ſi, ut viri eſtis, etiam audentes voſmet exhibueritis: faciam, ut quicunque domum redire voluerit, civibus ſuis ſuſpiciendus redeat: quamquam etiam effecturum me arbitrer, ut multi rebus patriis oblatas à me rationes ſint antepoſituri.

5. Heic quum Gaulites quidam Samius exul adeſſet, Cyro fidus: Atqui, ait, nonnulli te dicunt, Cyre, multa polliceri hoc tempore, quod tali verſeris in periculo, eoque jam imminente. Sed ſi fortuna proſpera utare, nullius te rei memorem fore. Nonnulli etiam aiunt te, ſi & memineris, & velis, minime tamen poſſe præſtare, quæ te præſtaturum polliceare.

6. Quæ quum Cyrus audiſſet: Nobis, inquit, paternum regnum, milites, pertingit verſus meridiem ad ea loca, in quibus caloris cauſſa homines habitare nequeunt; verſus ſeptentriones ad ea, in quibus nemo hyemis cauſſa habitat. Quæ his interjecta ſunt omnia, fratris amici ſatraparum cum titulo & poteſtate obtinent. Quod ſi nos vicerimus,

μὴν, ὑμᾶς δεῖ τοὺς ἡμετέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι. ὥστε καὶ τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὅ,τι δῶ ἑκάστῳ τῶν φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανοὺς, οἷς δῶ. ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον ἑκάστῳ χρυσοῦν δώσω.„

ζ'. Οἱ δὲ, ταῦτα ἀκούσαντες, αὐτοί τε ἦσαν πολὺ προθυμότεροι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήγγελλον. εἰσῄεσαν δὲ παρ' αὐτὸν οἵ τε στρατηγοὶ, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς, ἀξιοῦντες εἰδέναι, τί σφίσιν ἔσται, ἐὰν κρατήσωσιν. ὁ δὲ, ἐμπιπλὰς ἁπάντων τὴν γνώμην, ἀπέπεμπε.

η'. Παρεκελεύοντο δ' αὐτῷ πάντες, ὅσοι περ διελέγοντο, μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὄπισθεν ἑαυτῶν τάττεσθαι. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρχος ὧδέ πως ἤρετο Κῦρον· "οἴει γάρ σοι, ὦ Κῦρε, μαχεῖσθαι τὸν ἀδελφόν; νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, εἴπερ γε Δαρείου καὶ Παρυσάτιδός ἐστι παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφὸς, οὐκ ἀμαχεὶ ταῦτα ἐγὼ λήψομαι.„

θ'. Ει-

cerimus, vos amicos noſtros his per me potiri æquum eſt. Quapropter non eſt quod metuam, ne, quod amicis ſingulis largiar, ſi quidem res ſucceſſerint, habeam: ſed ne non ſatis multos habiturus ſim, quibus dem. Vobis quidem Græcis etiam coronam ſingulis auream dabo.

7. Quæ quum illi audiſſent, non ſolum ſuo nomine multo alacriores erant, ſed eadem aliis quoque renuntiabant. Ingreſſi deinde ad ipſum partim duces, partim quidam de Græcis cæteris, ſcire cupiebant, quid eſſent habituri, ſi vincerent. Hos omnes Cyrus, animis ſpe refertis, dimittit.

8. Quotquot autem cum ipſo colloquerentur, hortabantur eum, ne prœliaretur ipſe, ſed poſt aciem ſuam ſubſiſteret. Atque hoc ipſo tempore Clearchus eum interrogabat, in hanc ſententiam: Exiſtimaſne, Cyre, fratrem tuum prœlio tecum decertaturum? Profecto, inquit Cyrus, ſiquidem Darii & Paryſatidis filius eſt, & frater meus, non ſine prœlio equidem hæc conſequar.

9. Cæ-

θ'. Ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν Ἑλλήνων, ἀσπὶς μυρία καὶ τετρακοσία· πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι καὶ * τετρακόσιοι· τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. τῶν δὲ πολεμίων ἐλέγοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα διακόσια. ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἱππεῖς, ὧν *Ἀρταγέρσης ἦρχεν. οὗτοι δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν.

ι'. Τοῦ δὲ βασιλέως στρατεύματος ἦσαν ἄρχοντες, καὶ στρατηγοὶ, καὶ ἡγεμόνες τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, * Ἀβροκόμας, Τισσαφέρνης, Γωβρύας, Ἀρβάκης. τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνενήκοντα μυριάδες, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. Ἀβροκόμας γὰρ ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέρας πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων. Ταῦτα δὲ ἤγγελλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες ἐκ τῶν πολεμίων παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸ τῆς μάχης· καὶ μετὰ τὴν μάχην οἱ ὕστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων, ταῦτα ἤγγελλον.

ια'. Ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας

9. Cæterum quum exercitus armaretur, cenſa ſunt Græcorum CCIↃↃ & cccc, qui ſcutati erant; cetratorum, IICIↃ & cccc. Barbarorum, qui Cyro militabant, erant CCCIↃↃↃ, currus falcati fere xx. Hoſtium numerus eſſe ferebatur duodecies centena millia, currus falcati cc. Item equitum millia ſex, quibus Artagerſes cum imperio præerat; & qui ante regem diſpoſiti erant.

10. Regiarum copiarum imperatores, & prætores, & duces quatuor, trecentis millibus ſinguli præerant, Abrocomas, Tiſſaphernes, Gobryas, Arbaces. Verum ex hac multitudine tantum noningenta millia prœlio interfuerunt, & currus falcati CL. Nam Abrocomas ſerius ex Phœnicia venit, nimirum die quinto à pugna. Etenim hæc Cyro renuntiabant transfugæ quidam, qui è caſtris magni regis ante prœlium exceſſerant: & qui commiſſo jam prœlio deinceps intercepti fuerunt, eadem commemorabant.

11. Hinc Cyrus caſtris unis paraſangas

* G

σάγγας τρεῖς, συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι παντί, καὶ τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ. ᾤετο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα. κατὰ γὰρ μέσον τοῦ σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ τρεῖς.

ιβ΄. Παρετέτατο δὲ ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πεδίου ἐπὶ δώδεκα παρασάγγας, μέχρι τοῦ Μηδίας τείχους. ἔνθα δὴ εἰσὶν διώρυχες ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ῥέουσαι. εἰσὶ δὲ τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βαθεῖαι δὲ ἰσχυρῶς, καὶ πλοῖα πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγά. εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν Εὐφράτην, διαλείπουσι δὲ ἑκάστη παρασάγγην, γέφυραι δὲ ἔπεισιν.

ιγ΄. Ἦν δὲ παρ' αὐτὸν τὸν Εὐφράτην πάροδος στενὴ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου, ὡς εἴκοσι ποδῶν τὸ εὖρος. ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς μέγας ποιεῖ ἀντὶ ἐρύματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κῦρον προσελαύνοντα. ταύτην δὴ τὴν πάροδον Κῦρός τε καὶ ἡ στρατιὰ παρῆλθε καὶ ἐγένοντο εἴσω τῆς τάφρου.

raſangas tres progreditur, quum copias univerſas, tum Græcas tum barbaras, inſtructas duceret. Nam hoc die regem prœlium commiſſurum exiſtimabat. Etenim non longius quam dimidii diei itinere foſſa aberat alta, latitudine quinque orgyarum, altitudine trium.

12. Ea per campos ſurſum verſus ad paraſangas XII, nimirum uſque ad Mediæ caſtellum, porrigebatur. Quo loco ſunt alvei numero quatuor, latitudine plethri, profunditate ingenti; qui ex Tigri fluvio derivantur, atque etiam naves in eis agi frumentariæ poſſunt. Iidem in Euphratem influunt, & paraſangæ intervallo diſtant inter ſe, pontibuſque ſtrati ſunt.

13. Propter ipſum Euphratem tranſitus erat arctus, inter fluvium ac foſſam, latitudine fere XX pedum. Hanc foſſam magnus Rex pro munimento fecit, poſteaquam inaudiſſet, Cyrum cum exercitu adventare. Sed tranſitum hunc Cyrus cum exercitu ſuperavit, atque intra foſſam ſeſe recepit.

τάφρου. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο βασιλεὺς, ἀλλ' ὑποχωρούντων φανερὰ ἦσαν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἴχνη πολλά.

ιδ'. Ἐνταῦθα Κῦρος Σιλανὸν καλέσας τὸν Ἀμβρακιώτην μάντιν, ἔδωκεν αὐτῷ Δαρεικοὺς τρισχιλίους, ὅτι τῇ ἑνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας πρότερον * θυόμενος, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν. Κῦρος δ' εἶπεν· οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ μὴ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις μαχεῖται. ἐὰν δ' ἀληθεύσῃς, ὑπισχνοῦμαί σοι δέκα τάλαντα. τοῦτο τὸ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν, ἐπεὶ παρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι.

ιε'. Ἐπεὶ τῇ τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κύρου στράτευμα διαβαίνειν, ἔδοξε καὶ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τοῦ μάχεσθαι· ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ Κῦρος ἐπορεύετο ἠμελημένως μᾶλλον· τῇ δὲ τρίτῃ ἐπί τε τοῦ ἅρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, καὶ ὀλίγους ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ· τὸ δὲ πολὺ αὐτῷ * ἀνατεταραγμένον ἐπορεύετο, καὶ τῶν ὅπλων τοῖς στρα-

τιώταις

recepit. Ac Rex quidem eo die pugnam non commiſit, ſed tum equorum tum hominum retrocedentium multa veſtigia manifeſto cernebantur.

14. Heic Cyrus arceſſito Silano Ambraciota vate, Daricis eum IIICIƆ donavit, quod Cyro die ante eum diem undecimo, conſultis prius extis dixiſſet, regem diebus decem proximis prœlium non commiſſurum. Quo tempore Cyrus reſpondit, non amplius ſubiturum alcam prœlii, ſi diebus iis non prœliaretur. Quod ſi tu verum dixeris, decem tibi talenta polliceor. Quapropter quum dies illi x præteriiſſent, aurum hoc ei tunc dedit.

15. Rex ubi Cyri copias foſſam trajicere non prohiberet, viſum eſt Cyro & cæteris, ipſum pugnandi conſilium abjeciſſe. Quamobrem poſtridie Cyrus negligentius iter faciebat. Die tertio etiam in curru ſedens proficiſcebatur, paucis acie inſtructa præeuntibus. Ipſum militum vulgus, confuſis copiis pergebat, ac

 plerique

πώταις πολλὰ ἐπὶ ἁμαξῶν καὶ ὑποζυγίων ἤγετο.

ΚΕΦ. η'.

Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν, καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμὸς, ἔνθα ἔμελλε καταλύσειν, ἡνίκα Παταγύας ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κῦρον * πιστὸς προφαίνεται ἐλαύνων κατὰ κράτος ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθὺς πᾶσιν, οἷς ἐνετύγχανεν, ἐβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ Ἑλληνικῶς, ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται, ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένος.

β'. Ἔνθα δὴ πολὺς τάραχος ἐγένετο. αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες, καὶ πάντες δὲ, ἀτάκτοις σφίσιν ἐπιπεσεῖσθαι. καὶ Κῦρός τε καταπηδήσας ἐκ τοῦ ἅρματος τὸν θώρακα ἐνέδυ, καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον, τὰ παλτὰ εἰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλίζεσθαι, καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον.

γ'. Ἔνθα

plerique in plauſtris & jumentis arma vehebant.

CAP. VIII.

Jamque adeo id temporis erat, quo forum frequenti hominum turba refertum eſſe conſuevit, & locus erat in proximo, quo metatis caſtris ſubſiſtere volebat; quum Patagyas Perſa, vir ex familiaribus imprimis Cyro fidus, advehi totis viribus è longinquo conſpicitur equo ſudante, ſtatimque ad omnes, in quos incideret, clamabat tum barbaricis tum Græcis verbis, regem magno cum exercitu adventare, paratum prœlio congredi.

2. Tum vero tumultus ingens exortus eſt, Græcis & cæteris omnibus futurum exiſtimantibus, ut in ipſos non inſtructos ſtatim irrueret. Atque Cyrus etiam è curru deſiliens loricam induebat, equoque conſcenſo, & arreptis tragulis, denuntiabat univerſis, ut arma caperent, & ſuo quiſque ſe loco ſiſteret.

3. Ibi

γ'. Ἔνθα δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων, πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δὲ ἐχόμενος· οἱ δ' ἄλλοι, μετὰ τοῦτον· Μένων δὲ, καὶ τὸ στράτευμα, τὸ εὐώνυμον κέρας εἶχε τοῦ Ἑλληνικοῦ. τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ, ἱππεῖς μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔστασαν ἐν τῷ δεξιῷ, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελταστικόν· ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ, Ἀριαῖός τε ὁ Κύρου ὕπαρχος, καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν.

δ'. Κῦρος δὲ, καὶ ἱππεῖς μετ' αὐτοῦ ἑξακόσιοι * κατὰ μέσον ὡπλισμένοι θώραξι μεγάλοις, καὶ παραμηριδίοις, καὶ κράνεσι πάντες πλὴν Κύρου· Κῦρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο. λέγεται δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Πέρσας ψιλαῖς ταῖς κεφαλαῖς ἐν τῷ πολέμῳ διακινδυνεύειν. οἱ δ' ἵπποι ἅπαντες οἱ μετὰ Κύρου εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἱππεῖς Ἑλληνικάς.

ε'. Καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας, καὶ οὔπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι. ἡνίκα δὲ δείλη ἐγένετο, ἐφάνη κονιορτός,

3. Ibi tum impigre conſtiterunt; Clearchus quidem ad cornu dextrum propter Euphratem fluvium, cui Proxenus contiguus erat, ac poſt eum ſtabant cæteri: lævum cornu Græcarum copiarum obtinebat Meno, & ipſius agmen. De barbaris equites mille Paphlagones ad dextrum cornu propter Clearchum ſteterunt, itemque Græci, qui cetris utebantur. In cornu ſiniſtro Ariæus, Cyri præfectus, cum barbaricis copiis erat.

4. Cyrus cum equitibus 100 in medio, qui omnes grandibus loricis muniti erant, & femorum tegumentis, & galeis: unus Cyrus nudo capite pugnam expectans conſtitit. Aiunt cæteros etiam Perſas capitibus nudis aleam prœlii ſubire. Habebant & equi omnes in exercitu Cyri, frontium pectorumq; munimenta, & equites ipſi gladios Græcos.

5. Jam meridies erat, nec hoſtes adhuc conſpiciebantur. Verum ubi poſtmeridianum tempus appetiiſſet, pulvis quidam viſus eſt,

τὸς, ὥσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ * συχνῷ ὕστερον ὥσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπιπολύ. ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε, καὶ αἱ λόγχαι, καὶ αἱ τάξεις καταφανεῖς ἐγίγνοντο.

ϛ'. Καὶ ἦσαν ἱππεῖς μὲν λευκοθώρακες ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμίων (Τισσαφέρνης ἐλέγετο τούτων ἄρχειν·) ἐχόμενοι δὲ τούτων, γερροφόροι· ἐχόμενοι δὲ ὁπλῖται σὺν ποδήρεσι ξυλίναις ἀσπίσιν (Αἰγύπτιοι δὲ οὗτοι ἐλέγοντο εἶναι·) ἄλλοι δὲ ἱππεῖς· ἄλλοι τοξόται. πάντες δὲ οὗτοι κατὰ ἔθνη, ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον ἔθνος ἐπορεύετο.

ζ'. Πρὸ δὲ αὐτῶν, ἅρματα διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δρεπανηφόρα λεγόμενα. εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα, καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς διακόπτειν ὅτῳ ἐντύχοιεν. ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὡς εἰς τὰς τάξεις

eſt, tanquam nubes albicans, & tempore magno interjecto, tanquam nigredo quædam diu totum campum occupavit. Quum propius acceſſiſſent, ſtatim & æs fulſit, & haſtæ, & ordines palam conſpiciebantur.

6. Ac læva quidem in parte copiarum hoſtilium equites erant loricis albis induti: quibus cum imperio præeſſe Tiſſaphernes perhibebatur. His erât proximi, qui ſcuta Perſica geſtabant; ſuccedebant gravis armaturæ pedites, cum ſcutis ligneis ad pedes uſque tendentibus, qui eſſe ferebantur Ægyptii. Succedebant & alii tum equites, tum ſagittarii. Atque hi omnes per gentes diſpoſiti, agminibus quadratis, iiſque plenis, ſingillatim incedebant.

7. Præibant currus, qui magnis à ſe diſtabant intervallis, & falcati appellabantur. Ii falces habebant ab ipſis axibus in obliquum porrectas, & ſub curruum ſellis in terram ſpectantes, ut in quamcunque rem incidiſſent, eam diſcinderent. Erat autem hoc ipſis conſilii, quod currus hos in ordines

τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλώντων καὶ διακοψόντων.

η'. Ὃ μέντοι Κῦρος εἶπεν, ὅτε καλέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἕλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνασχέσθαι, ἐψεύσθη τοῦτο. οὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ ὡς ἀνυστὸν, καὶ ἡσυχῇ, ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προσῄεσαν. καὶ ἐν τούτῳ Κῦρος παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἑρμηνεῖ, καὶ ἄλλοις τρισὶν ἢ τέτταρσι, τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα, ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἴη. κἂν τοῦτ᾽, ἔφη, νικῶμεν, πάνθ᾽ ἡμῖν πεποίηται.

θ'. Ὁρῶν δὲ ὁ Κλέαρχος τὸ μέσον στῖφος, καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ Ἑλληνικοῦ εὐωνύμου βασιλέα· (τοσούτῳ γὰρ πλήθει περιῆν βασιλεὺς, ὥστε μέσον τὸ ἑαυτοῦ ἔχων, τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν·) ἀλλ᾽ ὅμως ὁ Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρας, φοβούμενος μὴ κυκλωθείη ἑκατέρωθεν. τῷ δὲ Κύρῳ

ἀπεκρί-

dines Græcorum acturi eſſent, eoſque diſturbaturi.

8. Enimvero Cyrus in eo, quod dixerat, quum Græcos adhortaretur, ut barbarorum clamores ſuſtinerent, falſus eſt. Non enim cum clamore, ſed quanto maxime ſilentio poterant, ſedate, inceſſu æquabili, atque etiam lente ad prælium accedebant. Heic Cyrus cum Pigrete interprete, aliiſque tribus aut quatuor, prætervectus equo, clamore ſignificabat Clearcho; ut adverſus mediam hoſtium aciem copias ſuas duceret, quod iſtic Rex eſſet. Eam, inquit, ſi vicerimus, omnia nobis confecta erunt.

9. Clearchus, tametſi medium illum globum videret, ac de Cyro audiret, regem longe ultra Græcorum cornu lævum eſſe; (nam tanta Rex multitudine hominum ſuperabat, ut tametſi ſuorum aciem mediam obtineret, tamen lævum Cyri cornu ex adverſo ſibi oppoſitum non haberet) non tamen volebat Clearchus cornu dextrum à flumine avellere, quia metueret, ne ex utraque parte circumdaretur. Cyro quidem reſpondebat,

ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτῷ μέλοι, ὅπως καλῶς ἔχοι.

ι'. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ χωρῷ τὸ μὲν βαρβαρικὸν στράτευμα ὁμαλῶς προῄει· τὸ δ' Ἑλληνικὸν, ἅτ' ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον, συνετάττετο ἐκ τῶν ἔτι ★ προσιόντων. καὶ ὁ Κῦρος παρελαύνων οὐ πάνυ πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι, κατεθεᾶτο ἑκατέρους ἄποθεν, τούς τε πολεμίους ἀποβλέπων, τούς τε φιλίους.

ια'. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντῆσαι, ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι· ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε, καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν, ὅτι τὰ ἱερὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ εἴη. ταῦτα δὲ λέγων, θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος, καὶ ἤρετο τίς ὁ θόρυβος. ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν, ὅ,τι τὸ σύνθημα παρέρχεται δεύτερον ἤδη. καὶ ὃς ἐθαύμασε, τίς παραγγέλλει, καὶ ἤρετο ὅτι καὶ εἴη τὸ σύνθημα. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι Ζεὺς Σωτὴρ καὶ Νίκη. ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας· ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ τοῦτο ἔστω.

ιβ'. Ταῦ-

ſpondebat, curæ ſibi futurum, ut res præclare gereretur.

10. Interea barbari æquabiliter procedunt, & Græcorum ordines, quamdiu adhuc eodem loco ſubſiſtebant, ex iis, qui ſubinde accedebant, inſtruebantur. Cyrus autem copias modico ex intervallo prætervectus, utroſque ſpectabat eminus, tum converſis in hoſtes oculis, tum in ſuarum partium milites.

11. Quem de Græcorum exercitu Xenophon Athenienſis ubi vidiſſet, equo nonnihil adacto, ut ei occurreret, num aliquid imperaret, quærit. Cyrus paulum ſubſiſtens, dici jubet ad omnes, exta & hoſtias perpulchre ſibi addicere. Quæ proferens, tumultum quendam ordines pervagari audiit; & quis eſſet ille fremitus, interrogavit. Reſpondit Xenophon, iterum jam teſſeram dari. Mirum Cyro videri, quis eam prodidiſſet. Quapropter interrogat, quænam ſit teſſera. Cui Xenophon: Jupiter, inquit, Servator, & Victoria. Quod ubi Cyrus audiſſet: Accipio teſſeram hanc, ait, atq; ita ſane eſto.

12. Quæ

ιβ'. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἀπήλαυνε· καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα στάδια ἀπεχέτην τὼ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων, ἡνίκα ἐπαιάνιζόν τε οἱ Ἕλληνες, καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμαινέ τι τῆς φάλαγγος, τὸ ἐπιλειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν, καὶ ἅμα ἐφθέγξαντο πάντες, οἷόν περ τῷ Ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι, καὶ πάντες δὲ ἔθεον.

ιγ'. Λέγουσι δέ τινες, ὡς καὶ ταῖς ἀσπίσι πρὸς τὰ δόρατα ἐδούπησαν, φόβον ποιοῦντες τοῖς ἵπποις. πρὶν δὲ τόξευμα ἐξικνεῖσθαι, ἐκκλίνουσιν οἱ βάρβαροι τοῖς ἵπποις καὶ φεύγουσι. καὶ ἐνταῦθα δὴ ἐδίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληνες, ἐβόων δὲ ἀλλήλοις, μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἕπεσθαι.

ιδ'. Τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων, τὰ δὲ καὶ δι' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων, κενὰ ἡνιόχων. οἱ δὲ, ἐπεὶ προΐδοιεν, ἵσταντο· ἔστι δ' ὅς τις καὶ κατελήφθη, ὥσπερ ἐν ἱπποδρόμῳ, ἐκπλαγείς. καὶ οὐδὲν μὲν

12. Quæ loquutus, ſuum ad locum ſe recepit. Jamque adeo non ultra tria quatuorve ſtadia phalanges ambæ ab ſe invicem diſtabant, quum Græci pæanem canunt, & in hoſtes adverſos incipiunt pergere. Quumque progredientibus ipſis, pars aciei quædam fluctus inſtar prorueret; qui relicti à tergo erant, curſu ferri cœperunt. Simul univerſi, dum currerent, conclamabant; quemadmodum Martiæ ululationes fieri conſueverunt.

13. Nonnulli aiunt, eos etiam ſcutis ad haſtas alliſis ſtrepitum excitaſſe, quo equis terrorem incuterent. Priuſquam intra ictum teli ventum eſſet, barbari converſis equis fugiunt. Tum vero totis viribus Græci perſequendo incumbunt, & acclamant alter alteri, ne curſu ferrentur, ſed ordine non perturbato ſequerentur hoſtem.

14. Currus partim per hoſtium ipſorum aciem agebantur, partim per Græcos, aurigis vacui. Quos quia Græci nonnulli præviderant, ſubſiſtebant: nonnulli territi, ſicut in equeſtri curriculo fieri ſolet, à curribus adacti fuere; quibus tamen

μήν τοι οὐδὲ τοῦτον παθεῖν ἔφασαν, οὐδὲ ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδὲν, πλὴν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξευθῆναί τις ἐλέγετο.

ιε'. Κῦρος δὲ, ὁρῶν τοὺς Ἕλληνας νικῶντας τὸ καθ' αὑτοὺς καὶ διώκοντας, ἡδόμενος καὶ προσκυνούμενος ἤδη ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτὸν, οὐδ' ὣς ἐξήχθη διώκειν· ἀλλὰ συνεσπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἱππέων τάξιν, ἐπεμελεῖτο ὅ,τι ποιήσει βασιλεύς. καὶ γὰρ ἤδει αὐτὸν, ὅτι μέσον ἔχοι τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος.

ιϛ'. Καὶ πάντες δὲ οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὑτῶν ἡγοῦντο, νομίζοντες οὕτως ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι, ἢν ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἑκατέρωθεν ᾖ, καὶ εἴ τι παραγγεῖλαι χρῄζοιεν, ἡμίσει ἐν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στράτευμα.

ιζ'. Καὶ βασιλεὺς δὴ τότε μέσον ἔχων τῆς ἑαυ-

τοῦ

men nihil accidiſſe mali proditum eſt; ſicuti nec quiſquam alius Græcorum hac in pugna perpeſſus eſt aliquid, extra quam quod à latere lævo quidam ſagitta vulneratus fuiſſe dicebatur.

15. Cyrus, quum Græcos à parte ſua victores evaſiſſe cerneret, eoſdemque jam hoſtes perſequi, voluptatem magnam capiebat: jamque nonnulli eorum, qui apud ipſum erant, tanquam regem eum adorabant. Neque tamen ad perſequendum propterea fuit evagatus, ſed ſtipatus conferto ıↄc equitum globo, quos apud ſe habebat, quid Rex facturus eſſet, ſtudioſe obſervabat. Norat enim, hunc mediam exercitus Perſici aciem obtinere.

16. Quin etiam cæteri barbarorum præfecti ſic ſuos ducebant, ut ipſi media in acie eſſent; quod exiſtimarent hoc pacto ſe quam tutiſſimo loco futuros, ſi ex utraque parte robur ſuum haberent, & animadverſum iri duplo citius ab exercitu putarent, ſi quid oporteret imperari.

17. Rex autem, quanquam id temporis

τοῦ στρατιᾶς, ὅμως ἔξω ἐγένετο τοῦ Κύρου εὐωνύμου κέρατος. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἀντίου, οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγμένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν ὡς εἰς κύκλωσιν. ἔνθα δὴ Κῦρος δείσας, μὴ ὄπισθεν γενόμενος κατακόψῃ τὸ Ἑλληνικόν, ἐλαύνει ἀντίος· καὶ ἐμβαλὼν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις, νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως τεταγμένους, καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους· καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν.

ιη'. Ὡς δὲ ἡ τροπὴ ἐγένετο, διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι, εἰς τὸ διώκειν ὁρμήσαντες· πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι. σὺν τούτοις δὲ ὤν, καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον στῖφος· καὶ εὐθὺς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπών, Ὁρῶ τὸν ἄνδρα, ἵετο ἐπ' αὐτόν, καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον, καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὡς φησὶ Κτησίας

temporis aciem ſuam mediam obtineret, tamen ultra Cyri lævum cornu erat. Quum autem nemo in ipſum acie pugnaret adverſa, nec in eos, quos ante ſe collocatos habebat: inflectendo ſe movit, tanquam hoſtes circumdaturus. Ibi vero metuens Cyrus, ne poſteaquam à tergo ſuos invaderet, Græcum agmen cæderet; adverſus irruit, & facta cum IↃC illis impreſſione, vincit eos, qui ante regem collocati erant, adeoque illa equitum VIↃIↃ in fugam vertit. Quin & ipſe manu ſua Artagerſen, horum præfectum, interfeciſſe dicitur.

18. Poſteaquam illi terga vertere, Cyri etiam illi IↃC equites perſequendi ſtudio diſſipantur, præter paucos admodum, qui reliqui apud ipſum erant, fere qui menſæ participes dicebantur. Hos quum apud ſe haberet, regem cum globo ſuo conſpicit; & mox, quia ſe continere non poterat: Video, inquit, hominem. Itaque facto in ipſum impetu, pectus ei ferit, & per ipſam loricam fratrem vulnerat, quemadmodum Cteſias medi-

Κτησίας ὁ ἰατρὸς, καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι.

ιθ'. Παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς καὶ Κῦρος, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρου. ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει· (παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν·) Κῦρος δὲ, αὐτός τε ἀπέθανε, καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ.

κ'. Ἀρταπάτης δὲ, ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν σκηπτούχων θεράπων, λέγεται, ἐπειδὴ εἶδε πεπτωκότα Κῦρον, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου, περιπεσεῖν αὐτῷ. καὶ οἱ μέν φασι βασιλέα κελεῦσαί τινα ἐπισφάξαι αὐτὸν Κύρῳ· οἱ δὲ, ἑαυτὸν ἐπισφάξαι, σπασάμενον τὸν ἀκινάκην. εἶχε γὰρ χρυσοῦν. καὶ στρεπτὸν δὲ ἐφόρει, καὶ ψέλλια, καὶ τὰ ἄλλα, ὥσπερ οἱ ἄριστοι τῶν Περσῶν. ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ Κύρου δι' εὔνοιάν τε καὶ πιστότητα.

ΚΕΦ.

cus memoriæ prodidit, qui ſe etiam vulnus illud curaſſe commemorat.

19. Dum fratrem Cyrus ferit, quidam magna vi haſtam vibrans, ſub oculum ejus adigit. Ibi dum & Rex & Cyrus inter ſe dimicant, & qui utrumque tutabantur; quot homines ex parte regis perierint, Cteſias refert, qui apud regem tunc erat. Cyrus & ipſe interfectus eſt, & ſupra ipſum octo longe fortiſſimi ſtipatores ejus jacuerunt.

20. Artapatas autem, miniſter unus Cyro inter ſceptrigeros fideliſſimus, poſteaquam humi cecidiſſe Cyrum vidit, ab equo deſiliens, ad ipſum ſe abjeciſſe fertur. Atque hunc, ſunt qui dicant, juſſu regis à quodam ſupra Cyri cadaver jugulatum eſſe. Alii tradunt, eum, ſtricto, quem aureum habebat, acinace, manus ipſi ſibi attuliſſe. Nam torquem etiam geſtabat, & armillas, & alia, ut quivis è Perſarum præſtantiſſima dignitate viris. Erat enim apud Cyrum in honore tum ob benevolentiam, tum fidem.

CAP.

ΚΕΦ. θʹ.

Κῦρος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν Περσῶν, τῶν μετὰ Κῦρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων, βασιλικώτατός τε καὶ ἄρχειν ἀξιώτατος, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν Κύρου δοκούντων ἐν πείρᾳ γενέσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ παῖς ἔτι ὤν, ὅτε ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις παισὶ, πάντων πάντα κράτιστος ἐνομίζετο.

βʹ. Πάντες γὰρ οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐν ταῖς βασιλέως θύραις παιδεύονται, ἔνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην καταμάθοι ἄν τις, αἰσχρὸν δ' οὐδὲν οὔτε ἀκοῦσαι οὔτ' ἰδεῖν ἔστι. θεῶνται δ' οἱ παῖδες καὶ τοὺς τιμωμένους ὑπὸ βασιλέως, καὶ ἀκούουσι, καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους. ὥστ' εὐθὺς παῖδες ὄντες μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι.

γʹ. Ἔνθα Κῦρος *εὐμαθέστατος μὲν πρῶτον τῶν ἡλίκων ἐδόκει εἶναι, τοῖς τε πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδεεστέρων μᾶλλον

CAP. IX.

Hic Cyri fuit exitus, qui vir inter Perſas, conſentiente omnium judicio, qui uſi ejus conſuetudine fuiſſent, poſt Cyrum illum priſcum maxime regia fuit indole, ac imperio digniſſimus. Primo, quum puer adhuc eſſet, ac una cum fratre, cæteriſque pueris inſtitueretur, omnium in omnibus viſus eſt eſſe præſtantiſſimus.

2. Nam ſumma dignitate hominum apud Perſas liberi, Regis ad portam educantur; ubi magnam continentiam animadvertere licet, nec eſt quidquam iſtic turpe vel audire, vel videre. Quinetiam ſpectant pueri tum eos, qui à rege ornantur, deque iis audiunt; tum alios, qui ignominia notantur. Quo fit, ut mox à prima pueritia parendi & imperandi leges diſcant.

3. Heic Cyrus primum maxime viſus eſt eſſe inter æquales docilis, & ſenibus etiam obedientior, quam illi, qui fortuna longe impari

μᾶλλον πείθεσθαι· ἔπειτα δὲ φιλιππότατος, καὶ τοῖς ἵπποις ἄριστα χρῆσθαι. ἔκρινον δ' αὐτὸν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων, τοξικῆς τε καὶ ἀκοντίσεως, φιλομαθέστατον εἶναι, καὶ μελετηρέστατον.

δ'. Ἐπεὶ δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεπε, καὶ φιλοθηρέστατος ἦν, καὶ πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνότατος. καὶ ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην οὐκ ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσὼν κατεσπάσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου· καὶ τὰ μὲν ἔπαθεν, ὧν καὶ τὰς ὠτειλὰς φανερὰς εἶχε, τέλος δὲ κατέκτανε. καὶ τὸν πρῶτον μέντοι βοηθήσαντα πολλοῖς μακαριστὸν εἶναι ἐποίησεν.

έ. Ἐπεὶ δὲ κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατράπης Λυδίας τε, καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης, καὶ Καππαδοκίας, στρατηγὸς δὲ καὶ πάντων ἀπεδείχθη, οἷς καθήκει εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζεσθαι, πρῶτον μὲν ἐπέδειξεν αὐτόν, ὅτι περὶ πλείστου ποιοῖτο, εἴτῳ σπείσαιτο, καὶ εἴτῳ συνθεῖτο, καὶ εἴτῳ ὑπόσχοιτό τι, μηδὲν ψεύδεσθαι.

impari eſſent. Deinde rei equeſtris ſtudioſiſſimus, equiſque uti quam optime viſus eſt. Exiſtimabatur etiam in pertinentibus ad arma ſtudiis, ſagittis ac jaculis mittendis, admodum docilis, & in exercitationibus tolerantiſſimus.

4. Ipſo in adoleſcentiæ flore, venandi maximo deſiderio tenebatur, & in pugnando adverſus belluas pericula nulla defugiebat. Etiam urſum aliquando irruentem non extimuit, ſed cum eo congreſſus, & avulſus ab equo, accepit ea vulnera, quorum in eo cicatrices cernebantur, quum quidem ad extremum feram occideret. Quin & illum, qui tum ei primus opem tulit, iis muneribus ornavit, ut ab omnibus fortunatus prædicaretur.

5. Poſteaquam à patre in Lydiam, Phrygiam magnam, Cappadociam cum ſatrapæ titulo miſſus, & eorum omnium, quos ex officio neceſſe eſt in Caſtoli campum convenire, prætor deſignatus fuit: primum declaravit, ſibi nihil antiquius eſſe, quam ne falleret, ſi quis eſſet forte, quo cum vel fœdus iniiſſet, vel eſſet pactus, vel aliquid pollicitus.

ψεύδεσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἐπίστευον μὲν αὐτῷ αἱ πόλεις ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δ᾽ οἱ ἄνδρες· καὶ εἴ τις πολέμιος ἐγένετο, σπεισαμένου Κύρου ἐπίστευε μηδὲν ἂν παρὰ τὰς σπονδὰς παθεῖν.

ς'. Τοιγαροῦν ἐπεὶ Τισσαφέρνῃ ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἑκοῦσαι Κῦρον εἵλοντο ἀντὶ Τισσαφέρνους, πλὴν Μιλησίων. οὗτοι δὲ, ὅτι οὐκ ἤθελε τοὺς φεύγοντας προέσθαι, ἐφοβοῦντο αὐτόν. καὶ γὰρ ἔργῳ ἐπεδείκνυε, καὶ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἄν ποτε προοῖτο, ἐπεὶ ἅπαξ αὐτοῖς φίλος ἐγένετο, οὐδ᾽ εἰ ἔτι μὲν μείους γένοιντο, ἔτι δὲ καὶ κάκιον πράξειαν.

ζ'. Φανερὸς δ᾽ ἦν, καὶ εἴ τις ἀγαθὸν ἢ κακὸν ποιήσειεν αὐτὸν, νικᾷν πειρώμενος· καὶ εὐχὴν δέ τινες αὐτοῦ ἐξέφερον, ὡς εὔχοιτο τοσοῦτον χρόνον ζῆν, ἔς τε νικῴη καὶ τοὺς εὖ καὶ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλεξόμενος. καὶ γὰρ οὖν πλεῖστοι δὴ αὐτῷ ἑνί γε ἀνδρὶ τῶν ἐφ᾽ ἡμῶν ἐπεθύμησαν καὶ χρήματα, καὶ πόλεις, καὶ τὰ ἑαυτῶν σώματα προέσθαι.

η'. Οὐ

pollicitus. Quapropter & civitates, quæ erant ipſius curæ creditæ, fidem habebant ei, ſicut & homines ipſi. Immò hoſtes, poſteaquam pacta conventa eſſent, nihil ſibi metuebant, ne quid præter pacta accideret.

6. Quare poſteaquam bellum adverſus Tiſſaphernem moviſſet, urbes omnes, extra ſolos Mileſios, ultro Tiſſapherni Cyrum prætulerunt. Nam illi metuebant eum, quod exulum cauſſam negligere nollet. Etenim tum reabſe declarabat, tum verbis, nunquam ſe illos deſerturum quos ſemel in amicitiam receperat; ne ſi pauciores quidem forent, ac fortuna magis adverſa premerentur.

7. Præterea palam adnitebatur, ut eis ſuperior evaderet, quicunq; ipſi vel affeciſſent beneficio, vel injuria. Nonnulli etiam votum ejus protulerunt, optare ſe, ut tamdiu viveret, donec & bene de ſe promeritos beneficiis, & hoſtes ulciſcendo vinceret. Quamobrem uni huic ex omnibus ætatis noſtræ hominibus quamplurimi & fortunas, & urbes, & corpora ſua credere cupiebant.

8. Neque

η'. Οὐ μὲν δὴ οὐδὲ τοῦτ' ἄν τις εἴποι, ὡς τοὺς κακούργους καὶ ἀδίκους εἴα καταγελᾷν, ἀλλ' ἀφειδέστατα πάντων ἐτιμωρεῖτο. πολλάκις δ' ἦν ἰδεῖν παρὰ τὰς στειβομένας ὁδοὺς, καὶ ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν στερουμένους ἀνθρώπους. ὥστε ἐν τῇ τοῦ Κύρου ἀρχῇ ἐγένετο, καὶ Ελληνι καὶ βαρβάρῳ μηδὲν ἀδικοῦντι ἀδεῶς πορεύεσθαι, ὅποι τις ἤθελεν, ἔχοντι ὅ,τι προχωροίη.

θ'. Τοὺς μέντοι γε ἀγαθοὺς εἰς πόλεμον ὡμολόγητο διαφερόντως τιμᾷν. καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πεισίδας καὶ Μυσούς. στρατευόμενος οὖν καὶ αὐτὸς εἰς ταύτας τὰς χώρας, οὓς ἑώρα ἐθέλοντας κινδυνεύειν, τούτους καὶ ἄρχοντας ἐποίει ἧς κατεστρέφετο χώρας, καὶ ἄλλοις δώροις ἐτίμα· ὥστε φαίνεσθαι τοὺς μὲν ἀγαθοὺς εὐδαιμονεστάτους, τοὺς δὲ κακοὺς, δούλους τούτων ἀξιοῦσθαι εἶναι. τοιγαροῦν πολλὴ ἦν ἀφθονία τῶν ἐθελόντων

8. Neque tamen hoc etiam dici poteſt, quod improbis & ſceleratis illudere ſibi permiſerit: ſed ita in eos animadvertebat,ut prorſus ipſis non parceret. Ac ſæpenumero tritis in viis erat cernere quoſdam homines, qui pedibus, manibus,oculis multati eſſent.Quo factum, ut in iis locis, ubi Cyrus imperaret,cuivis tam Græco quam barbaro neminem lædenti, ſecure liceret iter facere, quocunque vellet, & quidquid tandem ſecum ipſi geſtare commodum eſſet.

9. Militari quidem certe virtute præditos omnium conſenſu eximiis honoribus ornabat. Primum bellum adverſus Piſidas & Myſos geſſit. Adverſus has regiones ſuſceptæ expeditioni cùm & ipſe intereſſet, quoſcunque ſponte ſua ſalutem in diſcrimen conjicere videbat, eos partim illi agro, quem occupaverat, cum imperio præficiebat, partim aliis præmiis ornabat. Qua re fiebat, ut viri fortes longe fortunatiſſimi omnium in oculis eſſent; ignavi vero, pro ſervis horum ducerentur. Enimvero magna erat illorum copia, qui adire

λόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἴοιτο Κῦρον αἰσθήσεσθαι.

ι'. Εἴς γε μὴν δικαιοσύνην εἴ τις αὐτῷ φανερὸς γένοιτο ἐπιδείκνυσθαι βουλόμενος, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τούτους πλουσιωτέρους ποιεῖν τῶν ἐκ τοῦ ἀδίκου φιλοκερδούντων. καὶ γὰρ οὖν ἄλλα τε πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο, καὶ στρατεύματι ἀληθινῷ ἐχρήσατο. καὶ γὰρ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ οὐ χρημάτων ἕνεκα πρὸς ἐκεῖνον ἔπλευσαν, ἀλλ' ἐπεὶ ἔγνωσαν κερδαλεώτερον εἶναι Κύρῳ καλῶς πειθαρχεῖν, ἢ τὸ κατὰ μῆνα κέρδος. ἀλλὰ μὴν εἴ τίς γέ τι αὐτῷ προστάξαντι καλῶς ὑπηρετήσειεν, οὐδενὶ πώποτε ἀχάριστον εἴασε τὴν προθυμίαν. τοιγαροῦν κράτιστοι δὴ ὑπηρέται παντὸς ἔργου Κύρῳ ἐλέχθησαν γενέσθαι.

ια'. Εἰ δέ τινα ὁρῴη δεινὸν ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ δικαίου, καὶ κατασκευάζοντά τε ἧς ἄρχοι χώρας, καὶ προσόδους ποιοῦντα, οὐδένα ἂν πώπο-

τε

re pericula vellent, ſicubi quis animadverſurum id Cyrum arbitraretur.

10. Quod ſi qui juſtitiæ dediſſent illuſtre documentum, eos exiſtimabat omnibus modis locupletiores reddendos eſſe, quam ii forent, qui rationibus injuſtis lucrum facerent. Itaq; cum alia multa juſte ab ipſo adminiſtrabantur, tum illum habebat exercitum, qui vere dici exercitus mereretur. Nam & legionum prætores & cohortium præfecti non pecuniæ cauſſa ad ipſum navigabant: ſed quod eſſe fructuoſius exiſtimarent, Cyri imperio recte parere, quam menſtruo lucro ditari. Quod ſi quis ipſo aliquid mandante, egregie imperata feciſſet; hanc ipſam animi promtitudinem nequaquam præmio carere patiebatur. Quapropter in rebus omnibus habuiſſe Cyrus adminiſtros longe præſtantiſſimos perhibetur.

11. Si quem juſta ratione rem familiarem mirifice augere videret, aut regionem, cui cum imperio præeſſet, ornando longe proventu fructuoſiorem facere: tantum

tum

τε ἀφέλοιτο, ἀλλὰ καὶ πλείω προσεδίδου· ὥστε καὶ ἡδέως ἐπόνουν, καὶ θαῤῥαλέως ἐκτῶντο, καὶ ἃ πέπατο αὖ τις, ἥκιστα Κῦρον ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθονῶν τοῖς φανερῶς πλουτοῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πειρώμενος χρῆσθαι τοῖς τῶν ἀποκρυπτομένων χρήμασι.

ιβ'. Φίλους γε μὴν ὅσους ποιήσαιτο, καὶ εὔνους γνοίη ὄντας, καὶ ἱκανοὺς κρίνειε συνεργοὺς εἶναι ὅ,τι τυγχάνοι βουλόμενος κατεργάζεσθαι, ὁμολογεῖται πρὸς πάντων κράτιστος δὴ γενέσθαι θεραπεύειν. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, οὗπερ αὐτὸς ἕνεκα φίλων ᾤετο δεῖσθαι, ὡς συνεργοὺς ἔχοι, καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο συνεργὸς τοῖς φίλοις κράτιστος εἶναι τούτου, ὅτου ἕκαστον αἰσθάνοιτο ἐπιθυμοῦντα.

ιγ'. Δῶρα δὲ πλεῖστα μὲν, οἶμαι, εἷς γε ἀνὴρ ὢν, ἐλάμβανε διὰ πολλά. ταῦτα δὲ δὴ πάντων μάλιστα τοῖς φίλοις ἐδίδου, πρὸς τὸν τρόπον ἑκάστου σκοπῶν, καὶ ὅτου μάλιστα ὁρῴη ἕκαστον δεόμενον. καὶ ὅσα τῷ σώμα-

τι

tum abeſt, ut huic aliquid adimeret, etiam addebat plura. Quo fiebat, ut illi cum voluptate labores perferrent, & fidenter bona pararent, & quæ quiſque poſſideret, ea Cyrum haudquaquam celarent. Nec enim iis qui ſe divites eſſe profitebantur, invidere videbatur: ſed illorum uti pecuniis conabatur, qui eas occultarent.

12. Amicos certe quoſcunque ſibi adjungeret, ſibique benevolos eſſe animadverteret, ac judicaret idoneos ad eas res ſecum efficiundas eſſe, quas confici cuperet; omnium conſenſu obſequiis demereri ſtudioſiſſime ſolebat. Nam ea ipſa de cauſſa, ob quam ſibi exiſtimabat amicis opus eſſe, nimirum ut gerendarum rerum adjutores haberet; etiam ipſe conabatur amicis operam ſuam egregiam probare, quidquid tandem ſingulos cupere perſentiſceret.

13. Unus ipſe plurimis donis cumulabatur multas ob cauſſas. Verum ea potiſſimum amicis, conſiderato cujuſque ingenio, & quo quemque maxime videret egere, largiebatur. Præterea de iis, quæcunque

πι αὐτῷ κόσμον πέμποι τις, ἢ ὡς εἰς πόλεμον, ἢ ὡς εἰς καλλωπισμόν, καὶ περὶ τούτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἂν δύναιτο τούτοις πᾶσι κοσμηθῆναι, φίλους δὲ καλῶς κεκοσμημένους, μέγιστον κόσμον ἀνδρὶ νομίζοι.

ιδ΄. Καὶ τὸ μὲν τὰ μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντα, οὐδὲν θαυμαστόν, ἐπειδή γε καὶ δυνατώτερος ἦν· τὸ δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ περιεῖναι τῶν φίλων, καὶ τῷ προθυμεῖσθαι χαρίζεσθαι, ταῦτα μᾶλλον ἔμοιγε δοκεῖ ἀγαστὰ εἶναι. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους οἴνου ἡμιδεεῖς πολλάκις, ὁπότε πάνυ ἡδὺν λάβοι, λέγων, ὅτι οὔπω δὴ πολλοῦ χρόνου τούτου ἡδίονι οἴνῳ ἐπιτύχοι. τοῦτο οὖν σοι ἔπεμψε, καὶ δεῖταί σου τοῦτον ἐκπιεῖν τήμερον σὺν οἷς μάλιστα φιλεῖς. πολλάκις δὲ χῆνας ἡμιβρώτους ἔπεμπε, καὶ ἄρτων ἡμίσεα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κελεύων τὸν φέροντα· τούτοις ἥσθη Κῦρος· βούλεται οὖν καὶ σὲ τούτων γεύσασθαι.

ιε΄. Ὅπου δὲ χιλὸς σπάνιος πάνυ εἴη, αὐτὸς δὲ ἐδύνατο παρα-

cunque ad ornatum corporis ipſi mitterentur, vel ad uſum belli, vel ad elegantiam veſtitus, dicere ſolitum accepimus: Non poſſe ſuum corpus omnibus his ornari, ſed præclare ornatos amicos ſe maximum hominis ornamentū ducere.

14. Et magnis quidem beneficiis quod amicos vinceret, qui longe potentior eſſet, nihil mirum erat: at quod & cura de ipſis, & gratificandi cupiditate eos ſuperabat, hæc vero mihi potius admiranda videntur. Nam ſæpenumero eis orcas vini ſemiplenas mittebat, quoties vinum admodum ſuave nactus eſſet; addens, longo jam tempore ſe ſuavius vinum adeptum non eſſe. Quamobrem illud tibi Cyrus miſit, teque rogat, ut illud hodie cum quibus gratiſſimum erit tibi, bibas. Sæpenumero ſemeſos etiam anſeres mittebat; & panes dimidiatos, & hujus generis alia, quum addere juberet eum, cui ferenda dabat: Cyrus his delectatus eſt, eaque de cauſſa vult hæc te quoque guſtare.

15. Quod ſi pabuli eſſet ingens penuria, quod ipſi paratu eſ-

 ſet

παρασκευάσασθαι, διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ὑπηρέτας, καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, διαπέμπων ἐκέλευε τοὺς φίλους τοῖς τὰ ἑαυτῶν σώματα ἄγουσιν ἵπποις ἐμβάλλειν τοῦτον τὸν χιλόν, ὡς μὴ πεινῶντες τοὺς ἑαυτοῦ φίλους ἄγωσιν. εἰ δὲ δή ποτε πορεύοιτο, καὶ πλεῖστοι μέλλοιεν ὄψεσθαι, προσκαλῶν τοὺς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο, ὡς δηλοίη οὓς τιμᾷ. ὥστε ἔγωγε ἐξ ὧν ἀκούω, οὐδένα κρίνω ὑπὸ πλειόνων πεφιλῆσθαι, οὔτε Ἑλλήνων. οὔτε βαρβάρων.

ιϛʹ. Τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τόδε· παρὰ μὲν Κύρου, δούλου ὄντος, οὐδεὶς ἀπῄει πρὸς βασιλέα· πλὴν Ὀρόντας ἐπεχείρησε· καὶ οὗτος δὲ, ὃν ᾤετο πιστόν οἱ εἶναι, ταχὺ αὐτὸν εὗρε Κύρῳ φιλαίτερον, ἢ ἑαυτῷ. παρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κῦρον ἀπῆλθον, ἐπεὶ πολέμιοι ἀλλήλοις ἐγένοντο· καὶ οὗτοι μέντοι, οἱ μάλιστα ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀγαπώμενοι, νομίζοντες παρὰ Κύρῳ

ὄντες

ſet facile, propter miniſtrorum copiam ac diligentiam; hinc inde aliquid mittens, hortabatur, ut hoc pabulum amici equis illis, quibus eorum corpora veherentur, objicerent; ne illi amicos ſuos fame confecti geſtarent. Si aliquando quopiam proficiſceretur, ac multos ſe ſpectaturos ſciret: arceſſitis ad ſe amicis, data opera cum eis ſerio differebat; ut quos honore maximo dignaretur, ſignificaret. Quo fit, ut neminem eorum, de quibus equidem auditione accepi, pluribus tum Græcis tum barbaris carum fuiſſe judicem.

16. Cujus rei hoc quoque argumentum eſt, quod ab Cyro, qui alteri ſerviebat, nemo ad regem defecerit, extra unum Orontam, qui ſaltem hoc facere conatus fuit: quanquam illum Rex, dum ſibi fidelem putat, pœne Cyro, quam ſibi, amiciorem reperit. At vero à rege permulti ad Cyrum tranſierunt, poſteaquam fratres hoſtiliter invadere ſe cœperunt, & quidem ii, quos Rex maximo amore complectebatur. Exiſtimabant enim fore, ut virtuti ſuæ apud Cyrum

plus

ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιωτέρας ἂν τιμῆς τυγχάνειν, ἢ παρὰ βασιλεῖ.

ιζ'. Μέγα δὲ τεκμήριον καὶ τὸ ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου αὐτῷ γενόμενον, ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν ἀγαθὸς, καὶ κρίνειν ὀρθῶς ἐδύνατο τοὺς πιστοὺς καὶ εὔνους καὶ βεβαίους. ἀποθνήσκοντος γὰρ αὐτοῦ, πάντες οἱ παρ' αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι, μαχόμενοι ἀπέθανον ὑπὲρ Κύρου, πλὴν Ἀριαίου. οὗτος δὲ τεταγμένος ἐτύγχανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων· ὡς δ' ᾔσθετο Κῦρον πεπτωκότα, ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ στράτευμα πᾶν, οὗ ἡγεῖτο.

ΚΕΦ. ι'.

ΕΝταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ χεὶρ ἡ δεξιά. βασιλεὺς δὲ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀριαίου οὐκέτι ἵστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὑτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμὸν, ἐν ᾧ ὥρμηντο. τέτταρες δὲ ἐλέγοντο παρασάγγαι τῆς ὁδοῦ εἶναι.

β'. Βασιλεὺς

plus honoris ac præmiorum deferretur, quam apud regem.

17. Magnum & illud argumentum eſt, quod in exitu vitæ ipſi accidit, tum ipſum fuiſſe bonum, tum recte judicare potuiſſe, quoſnam & fideles, & benevolos, & conſtantes haberet. Nam quum vitam amitteret, omnes apud eum amici & menſæ participes, pro eo pugnantes mortem oppetierunt, extra unum Ariæum. Is forte copiis equeſtribus ad lævum aciei cornu præeſſe ſuo loco juſſus fuerat: quumque cecidiſſe Cyrum comperiſſet, integro cum agmine ſuo fugam arripuit.

CAP. X.

ET Cyro quidem tunc & caput & dextra præciſa fuit. Rex autem cum ſuis dum hoſtes perſequitur, in caſtra Cyriana incidit. Heic Ariæi milites nequaquã ſubſiſtunt, ſed per caſtra ſua ſtatiõnem ad illam, unde paulo ante diſceſſerant, diffugiunt. Id iter quatuor eſſe paraſangarum ferebatur.

2. Rex

β'. Βασιλεὺς δὲ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τά τε ἄλλα πολλὰ διαρπάζουσι, καὶ τὴν Φωκαΐδα τὴν Κύρου παλλακίδα, τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι, λαμβάνει· ἡ δὲ Μιλησία ἡ νεωτέρα, ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα, ἐκφεύγει γυμνὴ πρὸς τῶν Ἑλλήνων, οἳ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες· καὶ ἀντιταχθέντες, πολλοὺς μὲν τῶν διαρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔσωσαν, καὶ τἄλλα, ὅσα ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ ἄνθρωποι ἐγένοντο, πάντα ἔσωσαν.

γ'. Ἐνταῦθα διεῖχον ἀλλήλων βασιλεύς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες τοὺς καθ' ἑαυτοὺς, ὡς πάντας νικῶντες· οἱ δὲ ἁρπάζοντες, ὡς ἤδη πάντες νικῶντες. ὡς δὲ ᾔσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες, ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴη, βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρνους, ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῷεν τὸ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ εἰς τὸ πρόσθε οἴχοιντο διώκοντες, ἐνταῦθα δὴ βασιλεὺς

μὲν

2. Rex cum ſuis præter alia, quæ diripiebant, etiam Cyri concubinam, patria Phocæenſem, quæ ſapiens & elegans appellabatur, cepit. Etenim altera natu minor, Mileſia, quum eſſet & ipſa regiis à militibus capta, nuda profugit ad Græcos, qui armati apud impedimenta erant. Nam ii Perſis reſiſtentes, partim multos, qui caſtra populabantur, interficiebant; partim & ipſi occidebantur. Neque tamen terga dedere, ſed & mulierem hanc ſalvam eripuerunt, & alia, quæ intus habebant, ipſos ſcilicet cum facultatibus homines conſervarunt.

3. Erat heic inter Regem & Græcos triginta fere ſtadiorum intervallum, quum hi oppoſitos ſibi hoſtes perſequerentur, quaſi qui univerſos viciſſent: illi caſtra diriperent, quaſi totus ipſorum exercitus victoriam adeptus eſſet. Verum poſteaquam Græci regem cum copiis eſſe apud impedimenta ſua perſentiſcerent, & Rex de Tiſſapherne audiiſſet, Græcos aciem oppoſitam ſibi viciſſe, ac perſequi fuſos ulterius: tum vero

ſuos

μὲν ἀθροίζει τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ συντάττεται. ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβουλεύετο, Πρόξενον καλέσας, (πλησιαίτατος γὰρ ἦν·) εἰ πέμποιέν τινας ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρήξοντες.

δ΄. Ἐν τούτῳ βασιλεὺς πάλιν δῆλος ἦν προσιὼν, ὡς ἐδόκει, ὄπισθεν. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες συστραφέντες παρεσκευάζονται, ὡς ταύτῃ προσιόντες καὶ δεξόμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς ταύτῃ μὲν οὐκ ἦγεν, ᾗ δὲ παρῆλθεν ἔξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπήγαγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πρὸς τοὺς Ἕλληνας αὐτομολήσαντας, καὶ Τισσαφέρνην, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ.

ε΄. Ὁ γὰρ Τισσαφέρνης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ διήλασε καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἕλληνας πελταστάς. διελαύνων δὲ κατέκτανε μὲν οὐδένα, διαστάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς. Ἐπισθένης δὲ * Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν πελταστῶν, καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι.

ς΄. Ὁ δ' οὖν Τισσαφέρνης ὡς μεῖον ἔχων ἀπηλλά-

γη·

ſuos Rex collectos inſtruit. Clearchus autem, vocato ad ſe Proxeno, qui ei proximus erat, num quoſdam mitteret, deliberabat, an potius omnes ad caſtrorum defenſionem pergerent.

4. Interea Rex iterum accedere palam viſus eſt, & quidem à tergo, uti putabatur. Græci, ut acie converſa regem adorirentur & ſuſtinerent, ſeſe comparant. Rex autem non hac ducebat, ſed qua progreſſus ultra cornu lævum fuerat, eadem retroceſſit; receptis ad ſe iis, qui ad Græcos in prœlio perfugerant, ipſoque etiam Tiſſapherne cum ſuis.

5. Nam Tiſſaphernes primo in conflictu non fugerat, ſed ad flumen ipſum cum equitatu penetrarat adverſus Græcos, qui cetris utebantur. Quo in conatu penetrandi, neminem quidem interfecit ipſe: ſed Græci duas in partes diviſi, Tiſſaphernis copias cædebant & premebant jaculis. Cetratorum præfectus erat, Epiſthenes Amphipolitanus; vir, uti ferebatur, prudens.

6. Itaq; Tiſſaphernes, qui ſe inferiorem

γῇ· εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τῶν Ἑλλήνων, ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ ὁμοῦ δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες, μὴ προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρας, καὶ περιπτύξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς διακόψειαν· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας, καὶ ποιήσασθαι ὄπισθεν τὸν ποταμόν.

ζ'. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύοντο, καὶ δὴ βασιλεὺς παραμειψάμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα, κατέστησεν ἀντίαν τὴν φάλαγγα, ὥσπερ τὸ πρῶτον μαχούμενος συνῄει. ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ἐγγύς τε ὄντας καὶ παρατεταγμένους, αὖθις παιανίσαντες ἐπῄεσαν πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ τὸ πρόσθεν.

η'. Οἱ δ' αὖ βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐκ πλείονος, ἢ τὸ πρόσθεν, ἔφευγον. οἱ δὲ ἐπεδίωκον μέχρι κώμης τινός. ἐνταῦθα δὲ ἔστησαν οἱ Ἕλληνες. ὑπὲρ γὰρ τῆς κώμης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ βασιλέα, πεζοὶ

feriorem eſſe cerneret, diſceſſit: quumque Græcorum in caſtra perveniſſet, ibidem forte in regem incidit. Quo factum, ut ambo ſimul de integro inſtructis ſuis abirent. Ad lævum Græcorum cornu quum perveniſſent, verebantur Græci, ne cornua ſua invaderent, & utrinque circumventos cæderent. Quare viſum eſt ipſis, ita cornu hoc explicandum eſſe, ut à tergo flumen haberent.

7. Hoc illi dum conſilii capiunt, Rex, ad priſtinam aciei formam, qua primum hoſtes adortus fuerat, reducta phalange adverſus conſtitit. Quum autem Græci, hoſtes jam & inſtructos, & in propinquo cernerent; rurſum pæanem exorſi, multo alacrius quam antea, in eos pergunt.

8. Horum impetum barbari non ſuſtinent, ſed effuſius quam prius, fugam arripiunt. Græci eos uſque ad vicum quendam perſequuntur, ubi demum ſubſiſtunt. Nam vico quidam collis imminebat, in quo ſe convertebant ii, qui

πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ ἱππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸ ποιούμενον μὴ γιγνώσκειν. καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾶν ἔφασαν, ἀετόν τινα χρυσοῦν * ἐπὶ πέλτης, ἐπὶ ξύλου ἀνατεταμένον.

θ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐχώρουν οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἱππεῖς· οὐ μὴν ἔτι ἀθρόοι, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν· ἐψιλοῦτο δ' ὁ λόφος τῶν ἱππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν. ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπὸ αὐτὸν στήσας τὸ στράτευμα, πέμπει Λύκιον τὸν Συρακούσιον, καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον, καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου, τί ἐστιν, ἀπαγγεῖλαι. καὶ ὁ Λύκιος ἤλασε, καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει, ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος.

ι'. Σχεδὸν δ', ὅτε ταῦτα ἦν, καὶ ἥλιος ἐδύετο. ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον, ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο, οὐδ' ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐδεὶς παρείη. οὐ γὰρ ᾔδεσαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ'

εἴκαζον

qui erant cum rege; complente collem equitatu, qui pedites ſecum nullos habebat. Quo factum, ut Græci, quid rerum ageretur, haud ſcirent. Etiam ſignum regium videre ſe dicebant, auream quandam aquilam in haſta extenſam.

9. Quum autem Græci huc etiam tenderent, deſerunt collem equites, non confertis copiis, ſed paſſim alii alio: nudabaturque adeo collis equitum copiis, donec omnes diſceſſiſſent. Clearchus tamen non continuo militem promovit in collem, ſed copiis ſub ipſo collocatis, Lycium Syracuſanum mittit cum alio quodam, atque imperat, ut ſpeculati, quæ eſſent in colle, omnia ſibi renuntiarent. Lycius quum adequitaſſet, & omnia vidiſſet, fugere ipſos totis viribus renuntiat.

10. Quum hæc gererentur, ſol propemodum occidebat. Atque heic Græci ſubſiſtebant, & armis collocatis quieſcebant; neque non mirari poterant, quamobrem nec Cyrus uſquam appareret, nec alius ab ipſo quiſquam adeſſet. Nam mortuum eſſe ignorabant, atque

εἴκαζον ἢ διώκοντας οἴχεσθαι, ἢ καταληψομένους τι προεληλακέναι. καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο, εἰ αὐτοῦ μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἀγάγοιντο, ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφικνοῦνται ἀμφὶ δόρπηστον ἐπὶ τὰς σκηνάς. ταύτης μὲν τῆς ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.

ια'. Καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τε ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα διηρπασμένα, καὶ εἴ τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς ἁμάξας μεστὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο Κῦρος, ἵνα εἴ ποτε σφοδρὰ λάβοι τὸ στρατόπεδον ἔνδεια, διαδιδοίη τοῖς Ἕλλησιν. ἦσαν δ' αὗται, ὡς ἐλέγοντο, τετρακόσιαι ἅμαξαι. καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν βασιλεῖ διήρπασαν· ὥστε ἄδειπνοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων· ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι. πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα οὕτω διεγένοντο.

ΞΕΝΟ-

adeo ſuſpicabantur, eum vel hoſtes perſequi, vel ad occupandum aliquid provectum eſſe. Conſultabant autem inter ſe, num illic potius manendum eſſet, adductis eo impedimentis; an ad caſtra pergendum. Ad extremum placuit in caſtra redire, ac ſub cœnæ tempus ad tentoria perveniunt. Et hic quidem ejus diei fuit exitus.

11. Offendunt autem cum alias fortunas ſuas maxima ex parte direptas, tum quidquid potulentum eſculentumve fuerat, & plauſtra farina vinoque onuſta, quæ Cyrus ſibi paraverat; ut ſi quando gravi in exercitu penuria rerum laboraretur, inter Græcos ea diſtribueret. Plauſtra ipſa numero fuiſſe cccc dicuntur, quæ tum regiæ copiæ diripuerant, eaque de cauſſa maxima Græcorum pars cœna carebat, quum ne quidem pranſi fuiſſent. Nam priuſquam ad prandendum accedere in caſtra potuiſſet exercitus, rex ſeſe oſtenderat. Atque hanc quidem noctem ſic exegerunt.

XENO-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ,
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦ. α'.

ΩΣ μὲν οὖν ἠθροίσθη Κύρῳ τὸ Ἑλληνικὸν, ὁπότε ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην ἐστρατεύετο, καὶ ὅσα ἐν τῇ ἀνόδῳ ἐπράχθη, καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὡς Κῦρος ἐτελεύτησε, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ Ἕλληνες ἐκοιμήθησαν, οἰόμενοι πάντα νικᾶν, καὶ Κῦρον ζῆν· ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ δεδήλωται.

β'. Αμα

XENOPHONTIS
DE CYRI EXPEDITIONE
HISTORIARUM,
LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

QUEMADMODUM igitur Græcas Cyrus copias coegerit, quo tempore adverſus Artaxerxem fratrem expeditionem ſuſcepit, & quæ in itinere, dum aſcenderetur, geſta fuerint; quo pacto pugna fuerit commiſſa, & Cyrus occubuerit, Græcique ad caſtra ſua reverſi quieti ſe dederint, quod viciſſe ſe omnino exiſtimarent, & Cyrum eſſe ſuperſtitem; ſuperiore libro declaravimus.

* K 2 2. Mane

βʹ. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμποι σημανοῦντα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, οὔτ' αὐτὸς φαίνοιτο. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, συσκευασαμένοις ἃ εἶχον, καὶ ἐξοπλισαμένοις, προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν, ἕως Κύρῳ συμμίξειαν.

γʹ. Ἤδη δὲ ἐν ὁρμῇ ὄντων, ἅμ' ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἦλθε Προκλῆς ὁ Τευθρανίας ἄρχων γεγονὼς, ἀπὸ Δαμαράτου τοῦ Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ * Ταμών. οὗτοι ἔλεγον, ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἴη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὅθεν τῇ προτέρᾳ ὁρμῶντο· καὶ λέγοι, ὅτι ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιμείνειεν ἂν αὐτοὺς, εἰ μέλλοιεν ἥκειν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἀπιέναι φαίη ἐπὶ Ἰωνίας, ὅθενπερ ἦλθε.

δʹ. Ταῦτα πυνθανόμενοι οἱ στρατηγοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, βαρέως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν· ἀλλ' ὤφελε μὲν Κῦρος ζῆν. ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Ἀριαίῳ, ὅτι ἡμεῖς γε νικῶμεν βασιλέα, καὶ, ὡς ὁρᾶτε,

2. Mane ſummo quum coiviſſent duces, mirabantur, à Cyro nec alium quenquam mitti, qui ſignificaret, ecquid agendum eſſet, nec ipſum in conſpectum prodire. Quamobrem viſum eſt eis, ut collectis impedimentis armati procederent, donec cum Cyro ſe conjungerent.

3. Quum jam progredi cœpiſſent, ſub ipſum ſolis ortum, Procles Teuthraniæ prætor, ex Damarati Lacedæmonii poſteritate ortus, & Tami filius Glus, veniunt. Narrant hi, Cyrum vitam cum morte commutaſſe: Ariæum, qui fugæ ſe dediſſet, iis eſſe in caſtris cum reliquis barbaris, è quibus pridie profecti fuiſſent; dicere hunc, velle ſe diem illum Græcos expectare, ſi venturi eſſent: poſtridie perrecturum in Ioniam, unde veniſſet.

4. Hæc quum duces perciperent, itemque Græci cæteri, graviter ſane ferebant. Clearchus quidem certe: Utinam Cyrus, ait, viveret: verum quia mortuus eſt, Ariæo renuntiate, viciſſe nos regem, neque quenquam amplius reſtare,

ὁρᾶτε, οὐδεὶς ἡμῖν ἔτι μάχεται· καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς ἤλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. ἐπαγγελλόμεθα δὲ Ἀριαίῳ, ἐὰν ἐνθάδε ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασίλειον αὐτὸν καθιεῖν. τῶν γὰρ μάχην νικώντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστί.

ε΄. Ταῦτ᾽ εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους, καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα, καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀριαίου. οἱ μὲν ᾤχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε. τὸ δὲ στράτευμα ἐπορίζετο σῖτον, ὅπως ἐδύνατο, ἐκ τῶν ὑποζυγίων, κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους. ξύλοις δ᾽ ἐχρῶντο, μικρὸν προϊόντες ἀπὸ τῆς φάλαγγος, οὗ ἡ μάχη ἐγένετο, τοῖς τε οἰστοῖς, πολλοῖς οὖσιν (οὓς ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνες ἐκβάλλειν τοὺς αὐτομολοῦντας παρὰ βασιλέως) καὶ τοῖς γέρροις, καὶ ταῖς ξυλίναις ἀσπίσι ταῖς Αἰγυπτίαις. πολλαὶ δὲ καὶ πέλται, καὶ ἅμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι. οἷς πᾶσι χρώμενοι, κρέα ἕψαντες ἤσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

ϛ΄. Καὶ

reſtare, quemadmodum videtis, qui adverſus nos pugnet. Quod niſi vos veniſſetis, adverſus ipſum regem perrexiſſemus. Simul Ariæo pollicemur, ſi huc venerit, nos ipſum regium in ſolium collocaruros. Nam iis, qui prœlio ſuperiores evadunt, regnum etiam debetur.

5. Quum hæc dixiſſet, nuntios ablegat, adjunctis Cheriſopho Lacedæmonio, & Theſſalo Menone. Nam Meno ipſe ſic volebat, quippe cui cum Ariæo & hoſpitii jus intercederet, & amicitiæ. Et hi quidem iter ſunt ingreſſi, quum Clearchus ſubſiſteret. Exercitus interea jumentis victitabat, ut poterat, ac boves & aſinos mactabat. Progreſſique parumper ab aciei loco, quo loco prœlium commiſſum fuerat, pro lignis utebantur ſagittis, quarum magna erat copia, coactis iis, qui à rege perfugerant, ut eas evellerent; itemq; ſcutis Perſicis, & ligneis ſcutis Ægyptiacis. Erant & cetræ paſſim, & plauſtra vacua, quibus uſi omnibus elixabant carnes, iiſque famem illo die levabant.

6. Et

ϛ'. Καὶ ἤδη τε ἦν περὶ πλήθουσαν ἀγοράν, καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους κήρυκες, οἱ μὲν ἄλλοι, βάρβαροι· ἦν δὲ αὐτῶν * Φαλῖνος εἷς Ἕλλην, ὃς ἐτύγχανε παρὰ Τισσαφέρνει ὤν, καὶ ἐντίμως ἔχων. καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τὴν περὶ τὰς τάξεις τε καὶ ὁπλομαχίαν. οὗτοι δὲ προσελθόντες, καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἄρχοντας, λέγουσιν ὅτι βασιλεὺς κελεύει, τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν τυγχάνει, καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, παραδόντας τὰ ὅπλα, ἰόντας ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας, εὑρίσκεσθαι ἤν τι δυνῶνται ἀγαθόν.

ζ'. Ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες. οἱ δὲ Ἕλληνες βαρέως μὲν ἤκουσαν· ὅμως δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν· " ὅτι οὐ τῶν νικώντων εἴη τὰ ὅπλα παραδιδόναι· ἀλλ' (ἔφη) ὑμεῖς μὲν, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, τούτοις ἀποκρίνασθε ὅ,τι κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ αὐτίκα ἥξω.,, ἐκάλεσε γάρ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξῃρημένα. ἔτυχε γὰρ θυόμενος.

η'. Ενθα

6. Et jam id erat temporis, quo forum maxima hominum multitudine frequens erat, quum à Rege ac Tiſſapherne caduceatores veniunt, alii quidem barbari, unus Græcus Phalinus; qui apud Tiſſaphernem erat, & quidem honeſto loco, quod aciei ſtruendæ, & gladiatoriæ peritiam ſibi vindicaret. Hi quum acceſſiſſent, Græcorumque præfectos evocaſſent; mandare aiunt regem, quia Cyro interfecto penes ſe victoria ſit, arma traderent, & regis ad portam profecti periculum facerent, ſi quid forte commodi poſſent impetrare.

7. Hæc regii caduceatores aiebant: quæ audita tametſi graviter moleſteque Græci ferrent, Clearchus tamen id unum reſpondit; non eſſe illorum, qui viciſſent, arma tradere. Verum vos duces, ait, hoc eis reſpondete, quod honeſtiſſimum & optimum vobis in mentem venerit: Ego mox revertar. Nam unus ex apparitoribus eum arceſſiverat, ut exta jam exemta inſpiceret, quod id temporis forte rem ſacram faceret.

8. Ibi

η'. Ἔνθα δὲ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ μὲν ὁ Ἀρκὰς, πρεσβύτατος ὢν, ὅτι πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν, ἢ τὰ ὅπλα παραδοῖεν. Πρόξενος δὲ ὁ Θηβαῖος, "Ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, ὦ Φαλῖνε, θαυμάζω πότερα ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὅπλα, ἢ ὡς διὰ φιλίαν καὶ δῶρα. εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν, ἀλλ' οὐ λαβεῖν ἐλθόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἐὰν αὐτῷ ταῦτα χαρίσωνται;

θ'. Πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε· βασιλεὺς νικᾷν ἡγεῖται, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτονε. τίς γὰρ αὐτῷ ἐστιν ὅστις ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς αὐτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ αὐτοῦ χώρᾳ, καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων· καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν, ὅσον οὐδ' εἰ παρέχοι ὑμῖν, δύναισθ' ἂν ἀποκτεῖναι.

ι'. Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν Ἀθηναῖος εἶπεν· ὦ Φαλῖνε, νῦν, ὡς σὺ ὁρᾷς, ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἀγαθὸν, εἰ μὴ ὅπλα καὶ ἀρετή.

8. Ibi Cleanor Arcas, natu maximus omnium, reſpondet; Prius ſe moriturum, quam arma traderet. Proxenus vero Thebanus, Equidem miror, inquit, Phaline, utrum ſic arma Rex poſtulet, ut qui vicerit, an amicitiæ ac munerum cauſſa. Nam ſi ea victoriæ nomine poſtulat, quid opus eſt ea petere? cur non potius ereptum venit? Sin perſuadendo putat ea ſe conſequuturum, dicat nobis, quid habituri milites ſint, ubi in hoc ei gratificati fuerint?

9. Ad hæc Phalinus: Rex, inquit, viciſſe ſe arbitratur, quia Cyrum occiderit. Nam quis eſt hominum, qui ſibi regnum hoc prætereà vindicet? Vos etiam pro ſuis ducit, quos media in regione ſua concluſos tenet intra flumina trajectu difficillima; & adverſus quos hominum eam multitudinem ducere poteſt, quam vos ne perimere quidem poſſetis, ſi poteſtatem ejus vobis faceret.

10. Tum Xenophon Athenienſis: Nobis jam, inquit, Phaline, nullius boni, ceu vides, copia eſt, extra ſola hæc arma, & virtutem.

ἀρετὴ καὶ ὅπλα. μὲν οὖν ἔχοντες, οἰόμεθα ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι· παραδόντες δ' ἂν ταῦτα, καὶ τῶν σωμάτων στερηθῆναι. μὴ οὖν οἴου τὰ μόνα ἡμῖν ἀγαθὰ ὄντα ἡμᾶς παραδώσειν· ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν * ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχούμεθα. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε· καὶ εἶπεν· ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριστα. ἴσθι μέντοι ἀνόητος ὤν, εἰ οἴει ἂν τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περιγενέσθαι τῆς βασιλέως δυνάμεως.

ια'. Ἄλλους δέ τινας ἔφασαν λέγειν ὑπομαλακιζομένους, ὡς καὶ Κύρῳ πιστοὶ γένοιντο, καὶ βασιλεῖ γ' ἂν πολλοῦ ἄξιοι γένοιντο, εἰ βούλοιτο φίλος γενέσθαι· καὶ εἴτε τι ἄλλο βούλεται χρῆσθαι, εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρατεύειν, συγκαταστρέψαιντ' ἂν αὐτῷ. ἐν τούτῳ καὶ Κλέαρχος ἧκε, καὶ ἠρώτησεν, εἰ ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλῖνος δ' ὑπολαβὼν, εἶπεν·

virtutem. Quamobrem quamdiu arma retinebimus, virtutem uſui nobis fore putabimus: eadem ſi tradiderimus, veremur corpora nobis ereptum iri. Quamobrem non exiſtimes, ea nos bona, quæ ſola nobis reliqua ſunt, tradituros: ſed horum ipſorum ope, de bonis etiam veſtris pugnaturos. Quæ quum Phalinus audiiſſet: cum riſu, Tu quidem, ait, philoſophi ſpeciem præ te fers, adoleſcens, & non injucunda quædam profers. Sed enim ſtultum te eſſe ſcito, ſi fortitudinem veſtram viribus regis ſuperiorem fore ſperas.

11. Alios autem nonnullos ferebatur animis nonnihil remiſſis fuiſſe, qui Cyro ſe fidos fuiſſe dicerent; atque etiam regi maximo commodo futuros, ſi recipere ipſos in amicitiam vellet. Nam & in aliis quibuſvis expeditionibus affuturos, in quibus uſurus ipſorum eſſet opera; &, ſi debellare Ægyptum vellet, una cum ipſo eam expugnaturos. Interea Clearchus revertens, ecquid jam reſpondiſſent, quærebat. Ejus ſermonem Phalinus excipiens: Horum, inquit,

πεν· οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἰπὲ, τί λέγεις;

ιβ'. Ὁ δ' εἶπεν· ἐγώ σε, ὦ Φαλῖνε, ἄσμενος ἑώρακα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οὗτοι. σύ τε γὰρ Ἕλλην εἶ, καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτοι ὄντες, ὅσους σὺ ὁρᾷς, ἐν τοιούτοις δὲ ὄντες πράγμασι, συμβουλευόμεθά σοι, τί χρὴ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις. σὺ οὖν πρὸς Θεῶν συμβούλευσον ἡμῖν ὅ,τι σοι δοκεῖ κάλλιστον καὶ ἄριστον εἶναι, καὶ ὅ σοι τιμὴν οἴσει εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀναλεγόμενον, ὅτι Φαλῖνός ποτε πεμφθεὶς παρὰ βασιλέως, κελεύσων τοὺς Ἕλληνας τὰ ὅπλα παραδοῦναι, συμβουλευόμενος συνεβούλευσεν αὐτοῖς τάδε. οἶσθα δὲ, ὅτι ἀνάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὃ ἂν συμβουλεύσῃς.

ιγ'. Ὁ δὲ Κλέαρχος ταῦτα ὑπήγετο, βουλόμενος καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέως πρεσβεύοντα συμβουλεῦσαι μὴ παραδιδόναι τὰ ὅπλα, ὅπως εὐέλπιδες μᾶλλον οἱ Ἕλληνες εἶεν. Φαλῖνος δὲ ὑποστρέψας, παρὰ τὴν δόξαν

quit, alius aliud ait, Clearche. Tu quid dicas, exponito.

12. Et ille: Ego vero Phaline, ait, lubens te vidi, atque itidem omnes hi, mea quidem ſententia: Nam & tu perinde Græcus es, ac nos, qui tot numero ſumus, quot ipſe vides, & hoc rerum noſtrarum ſtatu, conſilium abs te de eo, quod nobis agendum ſit illa in cauſſa, quam affers, poſcimus. Quamobrem per Deos immortales te obteſtamur, ut conſulas nobis, quod tibi pulcherrimum & optimum factu videbitur, & quod ſequuturis temporibus repetitum commemoratumque honorem tibi afferet: Phalinum videlicet, à rege miſſum, ut Græcos arma tradere juberet, hæc & illa ipſis conſuluiſſe. Scis autem neceſſario futurum, ut ejus conſilii, quod dederis, in Græcia mentio fiat.

13. Hæc Clearchus adjiciebat, quia vellet, illum ipſum, qui legationem regis obiret, hoc ipſis conſilii dare, ne arma traderent, ut Græci ſpem meliorem conciperent. Phalinus autem ſecedens, ubi revertiſſet, præter ipſius opinionem

δόξαν αὐτῷ εἶπεν ὧδε· « Ἐγώ, εἰ μὲν τῶν μυρίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστι σωθῆναι πολεμοῦντας βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παραδιδόναι τὰ ὅπλα· εἰ μέν τοι μηδεμιᾶς σωτηρίας ἐστὶν ἐλπὶς ἄκοντος βασιλέως, συμβουλεύω σώζεσθαι ὅπῃ δυνατόν.

ιδ'. Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελλε ταῦτα, ὅτι ἡμεῖς οἰόμεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι, ἔχοντες τὰ ὅπλα, ἢ παραδόντες ἄλλῳ· εἰ δὲ δέοι πολεμεῖν, ἄμεινον ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὅπλα ἢ ἄλλῳ παραδόντες.

ιε'. Ὁ δὲ Φαλῖνος εἶπε· Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν· ἀλλὰ καὶ τάδε ὑμῖν ἐκέλευσεν εἰπεῖν βασιλεύς, ὅτι μένουσι μὲν ὑμῖν αὐτοῦ, σπονδαὶ εἴησαν, προϊοῦσι δὲ καὶ ἀπιοῦσι, πόλεμος. εἴπατε οὖν καὶ περὶ τούτου, πότερα μενεῖτε καὶ σπονδαί εἰσιν, ἢ ὡς πολέμου ὄντος παρ' ὑμῶν ἀπαγγελῶ. Κλέαρχος δ' ἔλεξεν· Ἀπάγγελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτων, ὅτι καὶ ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ, ἅπερ βασιλεῖ.

ις'. Τί

nem hoc modo reſpondit: Ego, ſi vel una ſpes de mille vobis eſt reliqua, fore vos ſalvos, ſi bellum cum rege geratis; hoc conſilii do, ne tradatis arma: Sin rege invito nulla vobis ſpes ſalutis ſupereſt, ſalutem amplectendam eſſe conſulo, quacunque ratione poteritis.

14. Ad ea Clearchus: Dicis tu quidem hæc, inquit. Verum noſtris verbis renuntiato, exiſtimare nos, ſi regi amicos eſſe oporteat, multo nos ipſi futuros utiliores amicos, quum arma retinebimus, quam ſi alteri ea tradiderimus. Sin bellum cum ipſo gerendum erit, melius id geremus armis inſtructi, quam iiſdem alii traditis.

15. Renuntiabimus hæc, ait Phalinus: ſed & illa dici Rex juſſit, ſe vobis heic manentibus, fœdera; diſcedentibus ac progredientibus, bellum offerre. Quamobrem de hoc etiam reſpondete, num manendo iniri fœdera velitis, an bellum vos anteponere nuntiandum ſit? Et Clearchus: Hac etiam in parte, inquit, renuntiato, nobis eadem, quæ regi, videri.

16. At

ιϛʹ. Τί οὖν ταῦτ᾽ ἐστίν; ἔφη ὁ Φαλῖνος. ἀπεκρίνατο Κλέαρχος· ἢν μὲν μένωμεν, σπονδαί· ἀπιοῦσι δὲ καὶ προϊοῦσι, πόλεμος. ὁ δὲ πάλιν ἠρώτησε· σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελῶ; Κλέαρχος δὲ ταῦτα πάλιν ἀπεκρίνατο· σπονδαὶ μὲν μένουσιν, ἀπιοῦσι δὲ ἢ προϊοῦσι, πόλεμος. ὅ,τι δὲ ποιήσοι, οὐ διεσήμαινε.

ΚΕΦ. βʹ.

Φαλῖνος μὲν δὴ ᾤχετο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Οἱ δὲ παρὰ Ἀριαίου ἧκον, Προκλῆς καὶ Χειρίσοφος· Μένων δὲ αὐτοῦ ἔμενε παρὰ Ἀριαίῳ. οὗτοι δ᾽ ἔλεγον, ὅτι πολλοὺς φαίη Ἀριαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελτίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος. ἀλλ᾽ εἰ βούλεσθε συναπιέναι, ἥκειν ἤδη κελεύει τῆς νυκτός· εἰ δὲ μή, αὐτὸς πρωῒ ἀπιέναι φησίν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπεν· ἀλλ᾽ οὕτω χρὴ ποιεῖν, ἂν μὲν ἥκωμεν, ὥσπερ λέγετε. εἰ δὲ μή, πράττετε ὁποῖον ἄν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιϛα

16. At quæ ſunt illa? ſubjecit Phalinus. Si manebimus, ait Clearchus, fœdera nos facturos: ſin abeamus ac progrediamur, bellum. Et Phalinus iterum quærit: Fœderane, an bellum renuntiabo? Clearchus rurſum: Fœdera quidem manentibus; diſcedentibus autem, vel progredientibus, bellum eſto. Quid autem ipſe facturus eſſet, non ſignificabat.

CAP. II.

Quapropter Phalinus cum ſuis abibat. Procles vero, & Cheriſophus, ab Ariæo quum rediſſent, Menone apud Ariæum remanente: aiebant dixiſſe Ariæum, multos Perſas ſibi longe præſtare dignitate, qui laturi non ſint, ut rerum ipſe potiatur. Verum ſi vultis cum ipſo diſcedere, noctu jam venire nos jubet: ſin autem, ſcire vos vult, prima ſe luce cras diſceſſurum. Et Clearchus: Sic faciendum eſt, inquit, ſi ad ipſum accedere volumus, quemadmodum vos dicitis: ſin autem, facite id, quod vobis maxime profuturum exiſtimatis.

λιστα συμφέρειν. ὅ,τι δὲ ποιήσοι, οὐδὲ τούτοις εἶπε.

β′. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἤδη ἡλίου δύοντος, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς, ἔλεξε τοιάδε· « Ἐμοὶ, ὦ ἄνδρες, θυομένῳ ἰέναι ἐπὶ βασιλέα, οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ εἰκότως ἄρα οὐκ ἐγίγνετο. ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμός ἐστι ναυσίπορος, ὃν οὐκ ἂν δυναίμεθα ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δ' ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε μένειν οἷόν τε. τὰ γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ ἔστιν. ἰέναι δὲ παρὰ τοὺς Κύρου φίλους, πάνυ καλὰ ἡμῖν τὰ ἱερὰ ἦν. ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν. ἀπιόντας δειπνεῖν, ὅ,τι τις ἔχει· ἐπειδὰν δὲ σημήνῃ τῷ κέρατι ὡς ἀναπαύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὰν δὲ τὸ δεύτερον, ἀνατίθεσθε ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ, ἕπεσθε τῷ ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια

ſtimatis. Ipſe quid facturus eſſet, non indicabat.

2. Poſt hæc, ſole jam occidente, convocatis prætoribus & cohortium præfectis, hujuſmodi quædam loquutus eſt: Sacram mihi rem facienti, milites, expeditionis adverſus regem ſuſcipiendæ cauſa, exta abdixerunt, & merito quidem. Nam ut ego jam comperio, medio inter regem & nos loco Tigris fluvius intereſt, qui navibus tantum trajici poteſt: ideoque trajici à nobis abſque navigiis haudquaquam poterit, quod à navibus deſtituimur. Heic autem fieri non poteſt ut ſubſiſtamus, quod commeatus nos deficit. Cæterum de profectione ad amicos Cyri, auſpicata nobis exta imprimis obtigerunt. Quamobrem ſic res eſt agenda: abite, ac cœnam pro copia quiſque ſua capite: deinde quum eo modo, quo quieſcendi tempus ſignificatur, datum cornu ſignum fuerit, colligite res veſtras: quum ſignum alterum dabitur, jumentis eas imponite: ad ſignum tertium, ducentem ſic ſequimini, ut ſecundum flumen

ζεύγη ἔχοντες περὶ τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ ὅπλα ἔξω. „

γʹ. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἀπῆλθον, καὶ ἐποίουν οὕτω· καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἦρχεν, οἱ δ' ἐπείθοντο, οὐχ ἑλόμενοι, ἀλλ' ὁρῶντες, ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δὲ ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν. ἀριθμὸς δὲ τῆς ὁδοῦ, ἣν ἦλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς Ἰωνίας μέχρι τῆς μάχης, σταθμοὶ τρεῖς καὶ ἐνενήκοντα, παρασάγγαι πέντε καὶ τριάκοντα καὶ πεντακόσιοι, στάδιοι πεντήκοντα καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι. ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἐλέγοντο εἶναι εἰς Βαβυλῶνα, στάδιοι ἑξήκοντα καὶ τριακόσιοι.

δʹ. Ἐντεῦθεν δή, ἐπεὶ σκότος ἐγένετο, Μιλτοκύθης μὲν ὁ Θρᾷξ, ἔχων τούς τε ἱππέας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τεσσαράκοντα, καὶ τῶν πεζῶν Θρᾳκῶν ὡς τριακοσίους, ηὐτομόλησε πρὸς βασιλέα. Κλέαρχος δὲ τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο, κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἵποντο. καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν παρὰ Ἀριαῖον καὶ τὴν ἐκείνου στρατιάν, ἀμφὶ μέσας νύκτας, καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὅπλα, συνῆλθον οἱ

men jumenta ſint, exterius armati.

3. Quæ quum duces audiiſſent, itemque præfecti cohortium, abeunt, & imperata faciunt. Atque ex hoc tempore Clearchus imperium obtinebat, parebant illi, non quod eum ad hoc delegiſſent, ſed quia viderent ſolum ſic ſapere, ut principem in exercitu virum oporteat, quum alii rerum uſum nullum haberent. Iter, quod ab Epheſo Ioniæ oppido ad prœlii tempus uſque confecerant, caſtris XCIII abſolverant, quæ paraſangæ ſunt IↃXXXV, ſtadia vero XVICIↃ, & L. A pugna dicebantur Babylonem uſque reſtare tria millia ſtadiorum & ſexaginta.

4. Inde quum adveſperaſſet, Miltocythes Thrax cum XL equitibus, & circiter CCC è Thracia peditibus, ad regem perfugit. Cæterorum dux erat Clearchus, quemadmodum convenerat. Qui quum eum ſequerentur, ad caſtra prima perveniunt prope Ariæum, & ipſius exercitum, circa medium noctis. Quumque armatorum acies inſtructa eſſet, Græcorum præ-

οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρὰ Ἀριαῖον, καὶ ὤμοσαν οἵ τε Ἕλληνες, καὶ Ἀριαῖος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ κράτιστοι, μήτε προδώσειν ἀλλήλους, σύμμαχοί τε ἔσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν, καὶ ἡγήσεσθαι ἀδόλως· ταῦτα δ' ὤμοσαν, σφάξαντες κάπρον, καὶ ταῦρον, καὶ λύκον, καὶ κριὸν, εἰς ἀσπίδα βάπτοντες οἱ μὲν Ἕλληνες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην.

ε'. Ἐπεὶ δὲ τὰ πιστὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος· ἄγε δὴ, ὦ Ἀριαῖε, ἐπείπερ ὁ αὐτὸς ἡμῖν στόλος ἐστὶ καὶ ὑμῖν, εἰπὲ τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας. πότερον ἄπιμεν ἥνπερ ἤλθομεν, ἢ ἄλλην τινὰ ἐννενοηκέναι δοκεῖς ὁδὸν κρείττω; ὁ δ' εἶπεν· ἣν μὲν ἤλθομεν ἀπιόντες, πάντες ἂν ὑπὸ λιμοῦ ἀπολοίμεθα. ὑπάρχει γὰρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων. ἑπτακαίδεκα γὰρ σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲ δεῦρο ἰόντες ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἴχομεν λαμβάνειν· ἔνθα δ' εἴ τι ἦν,

prætores, & præfecti cohortium, apud Ariæum conveniunt; & tam Græci, quam Ariæus, cum aliis apud hunc dignitate præſtantiſſima viris, juramento confirmant: non prodituros ſe mutuo, ſed in ſocietate conſtanter permanſuros; addentibus hoc ſacramentum barbaris, ſine fraude ſe itineris duces futuros. Hæc ſacramenta ſic conceperunt, ut apro, tauro, lupo, ariete, mactatis; Græci gladium, barbari haſtam in ſcutum tingerent.

5. Poſteaquam fidei ſacramento ſe obligaſſent, Clearchus inquit: Age vero, mi Ariæe, quando eadem nobis & vobis expeditio ſuſcipitur, dic mihi, quæ ſententia tua ſit de itinere: eademne redeundum nobis via ſit, qua venimus, an aliam animadvertiſſe tibi potiorem videris? Et Ariæus: Si viam, qua venimus, inquit, fuerimus ingreſſi, omnes fame peribimus: quippe qui commeatum nullum habeamus. Nam totis denis ſeptenis caſtris proximis ne tum quidem, quum huc pergeremus, quidquam ex ipſa regione habere potuimus; & ſi quid ſane iſtic

ἣν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδαπανήσαμεν. νῦν δ' ἐπινοοῦμεν πορεύεσθαι μακροτέραν μὲν, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν. πορευτέον δ' ἡμῖν τοὺς πρώτους σταθμοὺς, ὡς ἂν δυνώμεθα, μακροτάτους, ἵνα ὡς πλεῖστον ἀποσπασθῶμεν τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος. ἢν γὰρ ἅπαξ δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ δύνηται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν. ὀλίγῳ μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσθαι. πολὺν δ' ἔχων στόλον, οὐ δυνήσεται ταχὺ πορεύεσθαι. ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιεῖ. ταύτην, ἔφη, γνώμην ἔχω.

ϛʹ. Ἦν δὲ αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη, ἢ ἀποδρᾶναι, ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἥξειν ἅμα ἡλίῳ δύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας χώρας. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐψεύσθησαν.

ζʹ. Ετι δὲ ἀμφὶ δείλην ἔδοξαν πολεμίους ὁρᾶν ἱπ-

iſtic fuit, nos quum iter illac faceremus, totum abſumſimus. Jam vero cogitamus via longiore quidem illa proficiſci, ſed in qua commeatus nobis haud deerit. Ac caſtra quidem prima, quam fieri poterit, longiſſime promovenda erunt; ut quam maxime regiis à copiis divellamur. Nam ſi ſemel bidui vel quatridui ab ipſis itinere abfuerimus, non jam Rex amplius nos aſſequi poterit. Nam parvis cum copiis ſequi nos minime audebit, & magno cum exercitu celeriter progredi non poterit, atque etiam fortaſſe commeatus inopia laborabit. Hæc mea, inquit, ſententia eſt.

6. Cæterum hoc de ducendo exercitu conſilium ad nihil aliud quam ad receſſum & fugam accommodatum erat. Verumenimvero fortuna melius ducis eſt officio functa. Nam ubi primum illuxiſſet, ſic iter faciebant, ut ſolem haberent ad dextrã. Exiſtimabant enim, occidente ſole ad vicos agri Babylonici ſe perventuros; in quo ſane haudquaquam falſi ſunt.

7. Verum circa veſperam hoſtiles equi-

ἱππέας· καὶ τῶν τε Ἑλλήνων οἳ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες, εἰς τὰς τάξεις ἔθεον, καὶ Ἀριαῖος (ἐτύγχανε γὰρ ἐφ' ἁμάξης πορευόμενος, διότι ἐτέτρωτο) καταβὰς ἐθωρακίζετο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. ἐν ᾧ δὲ ὡπλίζοντο, ἧκον λέγοντες οἱ προπεμφθέντες σκοποί, ὅτι οὐχ ἱππεῖς εἰσιν, ἀλλὰ ὑποζύγια νέμοιτο. καὶ εὐθὺς ἔγνωσαν πάντες, ὅτι ἐγγύς που ἐστρατοπεδεύετο βασιλεύς. καὶ γὰρ καὶ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώμαις οὐ πρόσω.

η'. Κλέαρχος δέ, ἐπὶ μὲν τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγεν· (ᾔδει γὰρ καὶ ἀπειρηκότας τοὺς στρατιώτας, καὶ ἀσίτους ὄντας· ἤδη δὲ καὶ ὀψὲ ἦν) οὐ μέντοι οὐδ' ἀπέκλινε, φυλαττόμενος μὴ δοκοίη φεύγειν· ἀλλ' εὐθύωρον ἄγων, ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ εἰς τὰς ἐγγυτάτω κώμας τοὺς πρώτους ἔχων κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα.

θ'. Οἱ μὲν οὖν πρῶτοι ὁμοίῳ τρόπῳ τινὶ ἐστρατοπεδεύοντο,

equitum copias videre viſi ſunt. Quare tum Græci, qui extra ordines incedebant, curſu ſe ad eos receperunt: tum Ariæus, qui forte curru faciebat iter, quod vulneratus eſſet, deſcendens de eo, lorica ſe muniebat una cum ſuis. Interea dum armis illi ſe induerent, ſpeculatores præmiſſi redeunt, ac non equites hos eſſe renuntiant, ſed jumenta paſtum quærentia. Quapropter omnes animadvertebant, regem alicubi in propinquo habere caſtra. Nam & fumus non magno ex intervallo in vicis conſpiciebatur.

8. Ibi Clearchus, tametſi in hoſtem non duceret, quod norat, milites tantum non animos deſpondiſſe, atque etiam affligi inedia; quum præterea dies quoque declinaſſet admodum: non tamen etiam deflectebat, quod caveret, ne fugere videretur; ſed recto ducens tramite, ſole jam occidente, cum iis, qui erant in fronte, proximis in vicis caſtra locat. Erant autem ex illis ab agmine regio direpta etiam ipſa ædificiorum ligna.

9. Ac primi quidem tali quodam modo caſtra ſunt metati:

νεύοντο, οἱ δ' ὕστεροι σκοταῖοι προσιόντες, ὡς ἐτύγχανον ἕκαστοι ηὐλίζοντο, καὶ κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν. ὥστε οἱ μὲν ἐγγύτατα τῶν πολεμίων καὶ ἔφυγον ἐκ τῶν σκηνωμάτων. δῆλον δὲ τοῦτο τῇ ὑστεραίᾳ ἐγένετο. οὔτε γὰρ ὑποζύγιον ἔτι οὐδὲν ἐφάνη, οὔτε στρατόπεδον, οὔτε καπνὸς οὐδαμοῦ πλησίον. ἐξεπλάγη δὲ, ὡς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ τοῦ στρατεύματος· ἐδήλωσε δὲ τοῦτο, οἷς τῇ ὑστεραίᾳ ἔπραττε.

ι΄. Προϊούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης, καὶ τοῖς Ἕλλησι φόβος ἐμπίπτει, καὶ θόρυβος, καὶ δοῦπος ἦν, οἷον εἰκὸς φόβου ἐμπεσόντος γίγνεσθαι. Κλέαρχος δὲ Τολμίδην Ἠλεῖον, ὃν ἐτύγχανεν ἔχων παρ' ἑαυτῷ κήρυκα, ἄριστον τῶν τότε, τοῦτον ἀνειπεῖν ἐκέλευσε, σιγὴν κατακηρύξαντα, ὅτι προαγορεύουσιν οἱ ἄρχοντες, ὃς ἂν * τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὅπλα καταμηνύσῃ, ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαντον ἀργυρίου· ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐκηρύχθη,

tati: poſteriores quia nocte obſcura venerant, quo forte quilibet loco erat, cubabant; ac mutuo ſe appellando tantum clamorem excitabant, ut is ab hoſtibus etiam audiretur. Quo factum eſt, ut hoſtium proximi ſuis è tentoriis fugerent. Satis hoc poſtridie animadverſum fuit. Nam neque jumentum ullum uſquam apparuit, neque caſtra, neque fumus ullus in proximo. Quin & rex ipſe noſtri exercitus receſſu, quemadmodum videbatur, perterritus fuit: idq; ſatis declaravit iis quæ altero die fecit.

10. Sed tamen eadem nocte procedente, Græcos etiam terror ac tumultus quidam invaſit, tantuſque ſtrepitus erat, quantum eſſe conſentaneum eſt tum, quum terror aliquis incidit. Clearchus vero Tolmidem Eleum, quem longe præſtantiſſimum ejus temporis præconem apud ſe forte tunc habebat, pronuntiare juſſit, ſilentio prius indicto: Significare duces omnibus, eum, qui indicarit à quo fuerit immiſſus in exercitum aſinus, pro mercede talentum argenti accepturum. Id poſteaquam pro-

ῥύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται, ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη, καὶ οἱ ἄρχοντες σῶοι. ἅμα δὲ ὄρθρῳ παρήγγειλε Κλέαρχος εἰς τάξιν τὰ ὅπλα τίθεσθαι τοὺς Ἕλληνας, ᾗπερ εἶχον, ὅτε ἦν ἡ μάχη.

ΚΕΦ. γ'.

Ὃ Δὲ δὴ ἔγραψα, ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη τῇ ἐφόδῳ τῇδε, δῆλον ἦν. τῇ μὲν γὰρ πρόσθεν ἡμέρᾳ πέμπων, τὰ ὅπλα παραδιδόναι ἐκέλευε, τότε δὲ ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας ἔπεμψε περὶ σπονδῶν. οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προφύλακας, ἐζήτουν τοὺς ἄρχοντας. ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλαν οἱ προφύλακες, Κλέαρχος τυχὼν τότε τὰς τάξεις ἐπισκοπῶν, εἶπε τοῖς προφύλαξι, κελεύειν τοὺς κήρυκας περιμένειν, ἄχρις ἂν σχολάσῃ.

β'. Ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ στράτευμα, ὥστε καλῶς ἔχειν ὁρᾶσθαι πάντῃ φάλαγγα πυκνήν, τῶν δὲ ἀόπλων μηδένα

clamatum per præconem fuit, intellexere milites terrorem vanum fuiſſe, ac duces ſalvos eſſe. Sub primam lucem Clearchus Græcis imperat, ut armati illum in ordinem ſe collocarent, quo in prœlio priori conſtiterant.

CAP. III.

CÆterum quod paullo ante ſcripſi, regem hoc adventu noſtro exterritum fuiſſe; id ſane manifeſtum erat. Nam miſſis ad nos quibuſdam pridie ejus diei, poſtulabat arma ſibi tradi: tunc vero ſub ortum ſolis per caduceatores de fœderibus agebat. Illi quum ad primas excubias veniſſent, duces quærere ſe aiebant. Quod ubi renuntiatum à cuſtodibus eſſet, forte Clearchus id temporis ordines luſtrans, cuſtodibus ait; mandarent eis, ut opperirentur, donec ſibi otium eſſet.

2. Quum autem ſic inſtruxiſſet exercitum, ut omni ex parte pulcherrimam denſæ phalangis ſpeciem exhiberet, nec quiſquam inermis

μηδένα καταφανῆ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέλους, καὶ αὐτός τε προῆλθε τούς τε εὐοπλοτάτους ἔχων καὶ εὐειδεστάτους τῶν αὑτοῦ στρατιωτῶν, καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς ταῦτα ἔφρασεν.

γ'. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τοῖς ἀγγέλοις ἦσαν, ἠρώτα τί βούλοιντο· οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι περὶ σπονδῶν ἥκοιεν ἄνδρες, οἵ τινες ἱκανοὶ ἔσονται τά τε παρὰ βασιλέως τοῖς Ἕλλησιν ἀπαγγεῖλαι, καὶ τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, βασιλεῖ. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· ἀπαγγέλλετε τοίνυν αὐτῷ, ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον. ἄριστον γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ὁ τολμήσων περὶ σπονδῶν τοῖς Ἕλλησι λέγειν, μὴ πορίσας ἄριστον.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλαυνον, καὶ ἧκον ταχύ· ᾧ καὶ δῆλον ἦν, ὅτι ἐγγύς που ἦν βασιλεύς, ἢ ἄλλος τις, ᾧ ἐπετέτακτο ταῦτα πράττειν. ἔλεγον δὲ, ὅτι εἰκότα δοκοῖεν λέγειν, βασιλεῖ, καὶ ἥκοιεν ἡγεμόνας ἔχοντες, οἳ αὐτοὺς, ἐὰν σπονδαὶ γένωνται, ἄξουσιν ἔν-

θεν

inermis eſſet in conſpectu: nuntios arceſſit, ac tum ipſe progreditur aliquantum cum parte militum ſuorum armis inſtructiſſima, viſuque pulcherrima; tum aliis hæc ducibus denuntiat.

3. Poſteaquam ad nuntios perventum eſſet, quid vellent, interrogat. Reſpondent illi, miſſos eſſe homines idoneos ineundorum fœderum cauſſa, qui & Græcis renuntiare mandata regis poſſent, & Græcorum mandata regi. Quibus Clearchus: Ergo renuntiate regi, ait, primum prœlio decertandum eſſe. Nam & prandium nuſquam nobis eſt, & nemo eſt hominum, qui apud Græcos mentionem facere fœderum audeat, niſi prandium præbeat.

4. His nuntiis auditis abequitant, ac ſtatim redeunt: unde conſtabat in propinquo regem alicubi eſſe, vel quendam alium, cui hujus rei perficiendæ negotium datum eſſet. Reſpondent autem, regi videri æqua eſſe, quæ proponerent: itaque venire ſe cum ducibus itinerum, qui eos, ſi fœdera inirentur, ducturi eſſent, ubi com-

θεν ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δ' ἠρώτα, εἰ αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο ἰοῦσι καὶ ἀπιοῦσιν, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσονται σπονδαί· οἱ δὲ πᾶσιν ἔφασαν, μέχρις ἂν βασιλεῖ τὰ παρ' ὑμῶν διαγγελθῇ.

ε'. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπον, μεταστησάμενος αὐτοὺς ὁ Κλέαρχος, ἐβουλεύετο· καὶ ἐδόκει ταχὺ τὰς σπονδὰς ποιεῖσθαι, καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια, καὶ λαβεῖν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε· δοκεῖ μὲν καὶ ἐμοὶ ταῦτα· οὐ μέντοι ταχύ γε ἀπαγγελῶ, ἀλλὰ διατρίψω, ἔστ' ἂν ὀκνήσωσιν οἱ ἄγγελοι, μὴ ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι. οἶμαί γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν ὅτι σπένδοιτο, καὶ εὐθὺς ἡγεῖσθαι ἐκέλευε πρὸς τὰ ἐπιτήδεια· καὶ οἱ μὲν ἡγοῦντο.

ϛ'. Κλέαρχος μὲν οὖν ἐπορεύετο, τὰς μὲν σπονδὰς ποιησάμενος, τὸ δὲ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ αὐτὸς ὀπισθο-

meatum abunde habituri eſſent. Quos viciſſim Clearchus interrogabat, an iis tantum fœdera polliceretur, qui ad ipſum ituri ac redituri eſſent: an futurum ſit, ut omnes iiſdem fœderibus comprehendantur? Reſpondent illi, pacē omnibus promitti, quouſque à vobis propoſita ad regem referantur.

5. Quæ quum dixiſſent, Clearchus, nonnihil ſummotis ipſis, de tota re conſultabat; decretumque eſt, quam primum fœdera ineunda eſſe, ut pacate perveniri ad capiendum commeatum poſſet. Idem ſibi placere Clearchus aiebat: ſed tamen hoc confeſtim ipſis non ſignificabo, ſed cunctabor aliquandiu, donec legati vereantur, ne fœderum ineundorum ratio à nobis repudietur. Equidem noſtros ettiam milites eodem in metu futuros arbitror. Poſteaquam viſum eſt illi eſſe commodum, percuſſurum ſe fœdus ait, ſtatimque duci ad commeatum parandum ſe juſſit. Præibant illi.

6. Clearchus fœdera percuſſiturus, copiis inſtructis iter faciebat, quarum ipſe partem ultimam cuſto-

ὀπισθοφυλάκει. καὶ ἐνετύγχανον τάφροις καὶ αὐλῶσι πλήρεσιν ὕδατος, ὡς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων, οἳ ἦσαν ἐκπεπτωκότες, τοὺς δὲ καὶ ἐξέκοπτον.

ζ'. Καὶ ἐνταῦθα ἦν Κλέαρχον καταμαθεῖν ὡς ἐπεστάτει, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον ★ ἔπαυσεν ἄν, καὶ ἅμα αὐτὸς προσελάμβανεν εἰς τὸν πηλὸν ἐμβαίνων, ὥστε πᾶσιν αἰσχύνην εἶναι, μὴ οὐ συσπουδάζειν.

η'. Καὶ ἐτάχθησαν μὲν πρὸς αὐτὸν οἱ τριάκοντα ἔτη γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἑώρων συσπουδάζοντα, προσελάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτεροι. πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέαρχος ἔσπευδεν, ὑποπτεύων μὴ αἰεὶ οὕτω πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους ὕδατος· (οὐ γὰρ ἦν ὥρα

οἷα

cuſtodiebat. Incidunt autem in foſſas & alveos aqua plenos, quos abſque pontibus tranſire non poterant. Sed tamen eos palmarum adjumento trajiciebant, quæ partim humi ſtratæ jacebant, partim ab ipſis cædebantur.

7. Atque heic animadverti poterat, quo pacto Clearchus præeſſet. Nam manu læva tenebat haſtam, dextra baculum: ac ſi quis ei videretur illorum, quibus hoc negotii dederat, ignavius ſe gerere; mox idoneum eligens, illum alterum removebat: quum quidem ipſe deſcendens in cœnum, cum aliis manum operi admoveret. Quo fiebat, ut omnes dedecori ſibi fore ducerent, ſi non & ipſi magno ſtudio rem maturarent.

8. Quanquam autem apud ſe triginta tantum annos natos conſtituiſſet, tamen etiam ætate provectiores, poſteaquam Clearchum maturantem opus viderunt, & ipſi manus admoverunt. Multo certe magis Clearchus feſtinabat, quod foſſas in hunc modum non ſemper aqua plenas eſſe ſuſpicaretur: quippe quum illud anni tempus

non

οἷα τὸ πεδίον ἄρδειν) ἀλλ' ἵνα πολλὰ τὰ ἄπορα φαίνοιτο τοῖς Ἕλλησιν εἶναι εἰς τὴν πορείαν, τούτου ἕνεκα βασιλέα ὑπώπτευεν ἐπὶ τὸ πεδίον τὸ ὕδωρ ἀφεικέναι.

θ'. Πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅθεν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς, καὶ οἶνος φοινίκων, καὶ ὄξος ἑψητὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν. αὗται δὲ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, οἵας μὴ ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἔστιν ἰδεῖν, τοῖς οἰκέταις ἀπέκειντο· αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀποκείμεναι, ἦσαν ἀπόλεκτοι, θαυμάσιαι τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ἡ δὲ ὄψις ἠλέκτρου οὐδὲν διέφερε. τὰς δέ τινες ξηραίνοντες, τραγήματα ἀπετίθεσαν. καὶ ἦν καὶ παρὰ πότον ἡδὺ μὲν, κεφαλαλγὲς δέ. ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ φοίνικος πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμαζον τό, τε εἶδος, καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς ἡδονῆς. ἦν δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλαλγές. ὁ δὲ φοίνιξ,

non eſſet, quo campi rigari ſolerent. Exiſtimabat nimirum regem idcirco aquam campo immiſiſſe, quo multa Græcis in itinere difficultatem allatura viderentur.

9. Confecto itinere, ad vicos veniunt, è quibus duces viæ commeatum capiendum eſſe demonſtraverant. Erat heic magna frumenti copia, & vinum expreſſum de palmulis, cum aceto, quod de iiſdem palmulis decoctum erat. Hæ palmarum glandes, cujuſmodi [non] invenias in Græcia, famulis reſervabantur. Quæ autem dominorum in uſum ſervabantur, delectæ cum cura erant, admirabili tum pulchritudine, tum magnitudine. Aſpectu nihil ab electro differebant. Nonnullas exſiccatas pro bellariis repoſuerant. Et erant ad potum ſuaves quidem illæ, ſed capitis tamen dolorem excitabant. Hoc loco primum milites etiam medulla palmæ veſci cœperunt, multis & genus ipſum, & propriam quandam in hoc cibo ſuavitatem admirantibus. Sed tamen idem hoc etiam capiti vehementer infeſtum erat. Palma ipſa,

φοίνιξ, ὅθεν ἐξαιρεθείη ὁ ἐγκέφαλος, ὅλος αὐαίνετο.

ι'. Ἐνταῦθα δὲ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς. καὶ παρὰ μεγάλου βασιλέως ἧκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τοῦ βασιλέως γυναικὸς ἀδελφὸς, καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δοῦλοι δὲ πολλοὶ εἵποντο. ἐπεὶ δὲ ἀπήντησαν αὐτοῖς οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ, ἔλεγε πρῶτον Τισσαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε·

ια'. "Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, γείτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι· καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ κακὰ καὶ ἀμήχανα πεπτωκότας, εὕρημα ἐποιησάμην εἴπως δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦναί μοι ἀποσῶσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑμᾶς. οἶμαι γὰρ οὐκ ἀχαρίστως μοι ἕξειν οὔτε πρὸς ὑμῶν, οὔτε πρὸς τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης. ταῦτα δὲ γνοὺς ᾐτούμην βασιλέα, λέγων αὐτῷ, ὅτι δικαίως ἄν μοι χαρίζοιτο, ὅτι αὐτῷ Κῦρόν τε ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἤγγειλα, καὶ βοήθειαν ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀφικόμην, καὶ μόνος τῶν κατὰ τοὺς Ἕλληνας τεταγμένων οὐκ ἔφυγον, ἀλλὰ διήλασα καὶ συνέμιξα βασιλεῖ ἐν τῷ ὑμετέρῳ στρατοπέδῳ, ἔνθα

ipſa, cui medulla eſſet ademta, prorſus exareſcebat.

10. Tres heic dies commorati ſunt, & interea Tiſſaphernes à magno rege venit, cum conjugis regiæ fratre, ac tribus aliis Perſis, quos multi ſervi ſequebantur. His quum duces Græcorum obviam proceſſiſſent, prior Tiſſaphernes hæc per interpretem loquutus eſt:

11. Equidem, Græci, proximus veſtræ ſum Græciæ, & quia videbam vos in multa & inexplicabilia mala incidiſſe; reperiundum mihi aliquid duxi, ſi qua ratione petere à rege poſſem, ut vos per ipſum mihi liceret ſalvos in Græciam reducere. Pro quo quum intelligerem, tum vos, tum Græciam univerſam erga me non ingratam fore: petii hoc à rege, ſimulque dixi, jure ipſum hac in parte mihi gratificaturum, qui primus de Cyri expeditione ad ipſum retulerim, & una cum nuntio mecum etiam attulerim copias auxiliares; ac ſolus ex iis, qui oppoſiti Græcis fuere, non fugerim; ſed aciem perruperim, ac cum rege veſtris in caſtris me conjunxerim, in

ἔνθα βασιλεὺς ἀφίκετο, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτεινε· καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρβάρους ἐδίωξα σὺν τοῖσδε τοῖς παροῦσιν νῦν μετ' ἐμοῦ, οἵπερ αὐτῷ εἰσι πιστότατοι. καὶ περὶ μὲν τούτων ὑπέσχετό μοι βουλεύσασθαι. ἐρέσθαι δέ με ὑμᾶς ἐκέλευσεν ἐλθόντα, τίνος ἕνεκα ἐστρατεύσατε ἐπ' αὐτόν. καὶ συμβουλεύω ὑμῖν μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα μοι εὐπρακτότερον ᾖ, ἐάν τι δύνωμαι ἀγαθὸν ὑμῖν παρ' αὐτοῦ διαπράξασθαι. „

ιβ'. Πρὸς ταῦτα μεταστάντες οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο, καὶ ἀπεκρίναντο. Κλέαρχος δὲ ἔλεγεν· “Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὡς βασιλεῖ πολεμήσοντες, οὔτ' ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλέα· ἀλλὰ πολλὰς προφάσεις Κῦρος εὕρισκεν, ὡς καὶ σὺ εὖ οἶσθα, ἵνα ὑμᾶς τε ἀπαρασκευάστους λάβοι, καὶ ἡμᾶς ἐνθάδε ἀναγάγοι. ἐπεὶ μέντοι ἤδη ἑωρῶμεν αὐτὸν ἐν δεινῷ ὄντα, ᾐσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους προδοῦναι αὐτόν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ

in quæ rex Cyro jam interfecto venerat: qui denique barbaros ex parte Cyri cum iis ipſis, quas nunc mecum habeo, fidiſſimas ipſi, copiis proſequutus fuerim. Itaque mihi pollicitus eſt, ſe de his deliberaturum. Sed tamen quæri ex vobis juſſit, quamobrem adverſus ipſum arma ceperitis. Equidem vobis ſuadeo, moderate reſpondeatis; ut mihi facilius ſit, quantum quidem potero boni, vobis ab ipſo impetrare.

12. Ad quæ verba Græci nonnihil ſecedentes, quum inter ſe conſultaſſent, Clearchi verbis in hanc ſententiam reſpondent; Nos neque propterea coivimus, ut bellum regi faceremus, neque adverſus regem profecti ſumus: ſed, quod ipſe noſti, multos Cyrus prætextus inveniebat, ut & vos imparatos offenderet, & nos huc perduceret. Poſteaquam vero circumventum jam ipſum difficilibus periculis videremus, Deos atque homines reveriti ſumus, ne ipſum deſereremus; præſertim qui ſuperioribus temporibus ipſius beneficia non fuiſſemus aſpernati. Poſteaquam

δὲ Κῦρος τέθνηκεν, οὔτε ἀντιποιούμεθα βασιλεῖ τῆς ἀρχῆς, οὔτ' ἔστιν οὗ ἕνεκ' ἂν βουλοίμεθα τὴν βασιλέως χώραν κακῶς ποιεῖν· οὐδ' αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἂν ἐθέλοιμεν, πορευοίμεθα δὲ ἂν οἴκαδε, εἴ τις ἡμᾶς μὴ λυποίη. ἀδικοῦντα μέντοι πειρασόμεθα σὺν τοῖς Θεοῖς ἀμύνασθαι. ἐὰν μέντοι τις ἡμᾶς καὶ εὖ ποιῶν ὑπάρχῃ, καὶ τούτου εἴς γε δύναμιν οὐχ ἡττησόμεθα εὖ ποιοῦντες.„

ιγ'. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. ἀκούσας δὲ Τισσαφέρνης, ἔφη· « Ταῦτα ἐγὼ ἀπαγγελῶ βασιλεῖ, καὶ ὑμῖν πάλιν τὰ παρ' ἐκείνου. μέχρι δ' ἂν ἐγὼ ἥκω, αἱ σπονδαὶ μενόντων. ἀγορὰν δὲ ἡμεῖς παρέξομεν. καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἧκεν· ὥσθ' οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον· τῇ δὲ τρίτῃ ἥκων ἔλεγεν, ὅτι διαπεπραγμένος ἥκοι παρὰ βασιλέως, δοθῆναι αὐτῷ σώζειν τοὺς Ἕλληνας, καίπερ πάνυ πολλῶν ἀντιλεγόντων, ὡς οὐκ ἄξιον εἴη βασιλεῖ, ἀφεῖναι τοὺς ἐφ' ἑαυτὸν στρατευσαμένους. τέλος δ' εἶπε· καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν πιστὰ

eaquam Cyrus è vivis exceſſit, neque de regno cum rege contendimus; neque quidquam habuimus cauſſæ, cur ipſius agrum infeſtare vellemus; nec eum tollere de medio cupimus, modo liceat domum ſine cujuſquam moleſtia redire. Quod ſi quis injurius erit, in hunc cum Deûm ope vindicare conabimur. Si quis etiam beneficiis nos proſequatur, ab illo ſuperari nos benefaciendo pro viribus noſtris haud patiemur.

13. Hæc Clearchus; quæ Tiſſaphernes quum audiſſet, inquit: Equidem hæc regi nuntiabo, viciſſimque mandata ipſius vobis. Sunto autem induciæ, donec ego rediero. Itidem forum vobis nos ſuppeditabimus. Poſtridie non rediit: quæ res ſane ſollicitos Græcos habuit. Die tertio quum veniſſet, ait perfeciſſe ſe apud regem, ut ſibi facultas Græcos incolumes domum reducendi conceſſa ſit; tametſi quamplurimi fuiſſent, qui contradicerent, non ex regis eſſe dignitate, qui adverſus ipſum arma cepiſſent, dimittere. Ad extremum: Licet jam, ait, fidem

πιστὰ λαβεῖν παρ' ἡμῶν, ἦ μὴν φιλίαν ὑμῖν παρέξειν τὴν χώραν, καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀγορὰν παρέχοντας. ὅπου δ' ἂν μὴ παρέχωμεν ἀγοράν, λαμβάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἐάσομεν τὰ ἐπιτήδεια. ὑμᾶς δ' αὖ ἡμῖν δεήσει ὀμόσαι ἦ μὴν πορεύεσθαι ὡς διὰ φιλίας ἀσινῶς. σῖτα καὶ ποτὰ λαμβάνοντας, ὁπόταν μὴ παρέχωμεν ἀγοράν· ἐὰν δὲ παρέχωμεν ἀγοράν, ὠνουμένους ἕξειν τὰ ἐπιτήδεια.

ιδ'. Ταῦτα ἔδοξε, καὶ ὤμοσαν, καὶ δεξιὰς ἔδοσαν Τισσαφέρνης, καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφὸς, τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς, καὶ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων. μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης εἶπε· νῦν μὲν δὴ ἄπειμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὰν δὲ διαπράξωμαι ἃ δέομαι, ἥξω συσκευασάμενος, ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτὸς ἀπιὼν ἐπὶ τὴν ἐμαυτοῦ ἀρχήν.,,

ΚΕΦ.

à nobis accipiatis, certo nos ditionem regis pacatam vobis reddituros; & ſuppeditato commeatu, ſine fraude vos ducturos in Græciam: Sicubi forum non ſuppeditaverimus, poteſtatem vobis faciemus, commeatum ex regione noſtra ſumendi: Vos viciſſim nobis jurejurando ſanćte pollicebimini, tanquam per regionem amicorum, ſine ullo damno vos iter facturos; ac ſi forum non præbuerimus, eſculenta & potulenta ſumturos: ſin forum inſtituatur, commeatum pretio numerato redemturos.

14. Decreta ſunt hæc, & jurejurando ſancita; quum Tiſſaphernes, & conjugis regiæ frater, Græcorum ducibus ac præfectis cohortium manus dextras porrigerent, ac viciſſim à Græcis acciperent. Poſt hæc Tiſſaphernes: Equidem, ait, ad regem me jam confero. Poſteaquam vero perfecero, quæ perfici neceſſe erit; redibo, paratis omnibus, deductum vos in Græciam, & meam in provinciam memet receptum.

CAP.

ΚΕΦ. δ'.

Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρνην οἵ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος, ἐγγὺς ἀλλήλων ἐστρατοπεδευμένοι, ἡμέρας πλείους ἢ εἴκοσιν. ἐν δὲ ταύταις ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀριαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκαῖοι. καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν τινες παραθαρρύνοντές τε καὶ δεξιὰς ἔνιοι παρὰ βασιλέως φέροντες, μὴ μνησικακήσειν βασιλέα αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας, μηδὲ ἄλλου μηδενὸς τῶν παρῳχημένων. τούτων δὲ γιγνομένων, ἔνδηλοι ἦσαν οἱ περὶ τὸν Ἀριαῖον ἧττον τοῖς Ἕλλησι προσέχοντες τὸν νοῦν. ὥστε καὶ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκεν, ἀλλὰ προσιόντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον, καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς·

β'. "Τί μένομεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι περὶ παντὸς ἂν ποιήσαιτο, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι φόβος ᾖ ἐπὶ βασιλέα στρατεύειν; καὶ νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπά-

γεται

CAP. IV.

Hinc jam & Græci, & Ariæus, caſtris in proximo locatis, Tiſſaphernem amplius viginti diebus opperiebantur. Interea veniunt ad Ariæum fratres, & propinqui cæteri, itemque nonnulli Perſarum ad ipſius milites, qui animum eis addebant, nonnullis à rege fidem datam ſignificantibus, non fore memorem ejus injuriæ regem, quod in armis cum Cyro fuiſſent, nec ullius alterius rei præteritæ. Quæ quum ita fierent, palam animadverti poterat, Ariæum cum ſuis minus jam Græcis addictos eſſe: ut jam illud ipſum pleriſque Græcorum non placeret, qui Clearchum quum acceſſiſſent, ac duces cæteros:

2. Quid, inquiunt, heic expectamus? an neſcimus, nihil regem malle, quam nos perditos, ut Græcis etiam cæteris metum incutiat, ne adverſus ipſum arma capiant? Nimirum jam dedita opera nos heic retinere conatur,

γίνεται μένειν, ἀλλὰ τὸ διεσπάρθαι αὐτῷ τὸ στράτευμα· ἐπειδὰν δὲ πάλιν ἁλισθῇ αὐτῷ ἡ στρατιὰ, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται ἡμῖν. ἴσως δὲ που ἢ ἀποσκάπτει τι, ἢ ἀποτειχίζει, ὡς ἄπορος ᾖ ἡ ὁδός. οὐ γάρ ποτε ἑκών γε βουλήσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαγγεῖλαι, ὡς ἡμεῖς τοσοίδε ὄντες ἐνικῶμεν τὴν βασιλέως δύναμιν ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ, καὶ καταγελάσαντες ἀπήλθομεν."

γ'. Κλέαρχος δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν· "Ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα. ἐννοῶ δὲ, ὅτι εἰ νῦν ἄπιμεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι, καὶ παρὰ τὰς σπονδὰς ποιεῖν. ἔπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς ἡμῖν παρέξει, οὐδ' ὁπόθεν ἐπισιτιούμεθα· αὖθις δὲ ὁ ἡγησόμενος οὐδεὶς ἔσται. καὶ ἅμα ταῦτα ποιούντων ἡμῶν εὐθὺς Ἀριαῖος ἀφεστήξει· ὥστε φίλος ἡμῶν οὐδεὶς λελείψεται, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσθεν ὄντες, πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται. ποταμὸς δὲ εἰ

μὲν

natur, quum exercitum hinc inde diſperſum habeat. Verum quamprimum is de integro collectus fuerit, fieri non poteſt quin nos adoriatur. Fortaſſis etiam alicubi vel foſſas ſtruit, vel munimenta, ut nobis iter nullum pateat. Neque enim fiet ipſo volente, ut nos in Græciam reverſi nuntium afferamus, tam exiguas copias noſtras regiam potentiam non procul à portis ejus fregiſſe, ac illuſo rege rediiſſe.

3. Clearchus autem iis, qui hæc aiebant: Equidem, reſpondebat, hæc omnia cum animo meo perpendo: ſed tamen illud etiam cogito, ſi jam diſcedamus, futurum, ut videamur ita voluiſſe diſcedere, quaſi bellum expetamus, & contra fœdera facere velimus. Deinde forum nemo nobis præbebit, neque frumentandi copia ſuppetet. Præterea ducem itineris neminem habebimus. Etiam Ariæus mox à nobis deficiet, ſi hoc fecerimus. Quo fiet, ut neminem amicum ſimus habituri reliquum: ſed illi etiam futuri ſint hoſtes, qui prius amici erant. Fluvius quidem

num

μὲν τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῖν ἐστὶ διαβατέος, οὐκ οἶδα· τὸν δ' οὖν Εὐφράτην ἴσμεν ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι, κωλυόντων πολεμίων. οὐ μὲν δὴ ἂν μάχεσθαι δέῃ, ἱππεῖς εἰσιν ἡμῖν σύμμαχοι· τῶν δὲ πολεμίων ἱππεῖς εἰσιν οἱ πλεῖστοι καὶ πλείστου ἄξιοι. ὥστε νικῶντες μὲν τίνα ἂν ἀποκτείναιμεν; ἡττωμένων δὲ μὴν οὐδένα οἷόν τε σωθῆναι. ἐγὼ μὲν οὖν βασιλέα, ᾧ πολλὰ οὕτως ἐστὶ τὰ σύμμαχα, εἴπερ προθυμεῖται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδα ὅ,τι δεῖ αὐτὸν ὀμόσαι, καὶ δεξιὰν δοῦναι, καὶ θεοὺς ἐπιορκῆσαι, καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἄπιστα ποιῆσαι Ἕλλησι καὶ βαρβάροις.,,

δ'. Τοιαῦτα ἔλεγε πολλά. ἐν δὲ τούτῳ Τισσαφέρνης ἧκεν, ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ὡς εἰς οἶκον ἀπιών, καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. ἦγε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως ἐπὶ γάμῳ. ἐντεῦθεν δὲ Τισσαφέρνους ἡγουμένου, καὶ ἀγορὰν παρέχοντος ἐπορεύοντο. ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀριαῖος, ἔχων τὸ Κύρου βαρ-

num trajiciendus ſit nobis alius, haud ſcio: Euphratem certe ſcimus, hoſte impediente, nullo modo tranſiri poſſe. Nec equites habemus auxiliarios, ſi pugnam res poſcat. At hoſti tum ampliſſimus, tum pretii quantivis equitatus eſt. Quemnam igitur interficiemus, ſi maxime ſuperiores in pugna ſimus? certe ſi vincemur, nemo ſalvus evadere poterit. Equidem haud ſcio, cur regem perdere nos cupientem jusjurandum præſtare neceſſe fuerit, ac dare dextram, Deoſque jurisjurandi teſtes imploirare, datam denique tum Græcis tum barbaris fidem irritam facere, quum à tam multis ipſe auxiliis inſtructus ſit.

4. Multa in hanc ſententiam dicebat. Interea Tiſſaphernes cum copiis ſuis aderat, quaſi domum profecturus, itemque cum copiis ſuis Orontas. Etiam regis filiam Orontas, matrimonio ſibi junctam, ſecum ducebat. Itaque deinceps Tiſſapherne præeunte, ac forum ſuppeditante, proficiſcebantur. Comitabatur & Ariæus Tiſſaphernem ac Orontam, cum copiis

βαρβαρικὸν στράτευμα, ἅμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντᾳ, καὶ συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις.

ε'. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὑφορῶντες τούτους, αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν, ἡγεμόνας ἔχοντες. ἐστρατοπεδεύοντο δὲ ἑκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην, καὶ μεῖον· ἐφυλάττοντο δὲ ἀμφότεροι ὥσπερ πολεμίους, ἀλλήλους, καὶ εὐθὺς τοῦτο ὑποψίαν παρεῖχεν. ἐνίοτε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ, καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα συλλέγοντες, πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοις· ὥστε καὶ τοῦτο ἔχθραν παρεῖχε.

ς'. Διελθόντες δὲ τρεῖς σταθμοὺς, ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μηδείας τεῖχος, καὶ παρῆλθον αὐτοῦ εἴσω· ἦν δὲ ᾠκοδομημένον πλίνθοις ὀπταῖς ἐν ἀσφάλτῳ κειμέναις, εὖρος εἴκοσι ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν· μῆκος δὲ ἐλέγετο εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολύ.

ζ'. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας ὀκτὼ, καὶ διέβησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν, ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ', ἐζευγμένην πλοίοις ἑπτά. αὗται δὲ ἦσαν

ἀπὸ

ı

piis quas de barbaris Cyrus conſcripſerat; & erant illis caſtra communia.

5. Græci, quum eos ſuſpectos haberent, ſeorſum cum itineris ducibus ſuis pergebant. Semper ita metabantur caſtra, ut aliquanto minus una paraſanga ab ſe invicem diſtarent. Præterea cavebant alterutri ſibi ab alteris tanquam hoſtibus, quæ res ſtatim ſuſpicioni anſam præbuit. Nonnunquam inter lignandum eodem loco, vel inter pabulandum, vel colligendum ejus generis alia, verberibus ſeſe multabant. Quæ res & ipſa inimicitias excitabat.

6. Quum caſtra ter habuiſſent, ad Mediæ murum perveniunt, quem & ingreſſi ſunt, extructum opere latericio,& bitumine,quum latitudinem haberet xx pedum, altitudinem c. longitudo ferebatur eſſe paraſangarum xx, neque procul à Babylone aberat.

7. Inde caſtris alteris, quum paraſangas confeciſſent octo, binos alveos manu factos trajecere, ponte alterum, alterum navigiis ſeptem junctum. Ducti erant

hi

ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. (κατετέτμητο δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάσσους, τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοὶ, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας.) καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμὸν, πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ᾗ ὄνομα Σιτάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα.

η'. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνωσαν, ἐγγὺς παραδείσου καλοῦ καὶ μεγάλου, καὶ δασέος παντοίων δένδρων. οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρητα, οὐ μέντοι γε καταφανεῖς ἦσαν. μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὅπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἠρώτησεν ἄνθρωπός τις τοὺς προφύλακας, ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον. Μένωνα δὲ οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦτα, παρὰ Ἀριαίου ὢν τοῦ Μένωνος ξένου.

θ'. Ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἴη, ὃν ζητεῖ, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος· "ἔπεμψάν με Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάεζος, πιστοὶ ὄντες Κύρῳ, καὶ ὑμῖν εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ

hi à Tigri fluvio, & ab his foſſæ per totam illam regionem erant derivatæ, primæ majores, deinde minores, tandem etiam exigui canales, cujuſmodi ad panici ſegetem in Græcia ducuntur. Hinc ad Tigrim fluvium perveniunt, propter quem urbs erat ingens & populoſa, cui nomen Sitaca, intervallo ſtadiorum xv à flumine remota.

8. Heic ad urbem Græci non procul ab horto caſtra locant, qui & elegans erat, & amplus, & multis arboribus denſus. Barbari quum Tigrim tranſiiſſent, conſpici amplius haud poterant. A cœna forte Proxenus & Xenophon pro caſtris ambulabant, quum quidam accedens, excubias primas interrogat, ubinam vel Proxenum vel Clearchum reperiret. De Menone non quærebat, quanquam ab Ariæo veniret, Menonis hoſpite.

9. Quum reſpondiſſet Proxenus, ſe illum eſſe, quem quæreret: Ariæus, inquit, & Artaezus, fideles olim Cyro, & vobis benevoli, me miſerunt; cavendumque

μὴ ὑμῖν ἐπιθῶνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι. ἔστι δὲ στράτευμα πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. καὶ ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι φυλακήν, ὅτι διανοεῖται λῦσαι αὐτὴν Τισσαφέρνης τῆς νυκτός, ἐάνπερ δύνηται, ὡς μὴ διαβῆτε, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἀποληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος.„

ι'. Ἀκούσαντες ταῦτα ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον, καὶ φράζουσιν ἃ λέγει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ἐταράχθη, καὶ ἐφοβεῖτο σφόδρα. νεανίσκος δέ τις τῶν παρόντων ἐννοήσας, εἶπεν ὡς οὐκ ἀκόλουθα εἴη, τό,τε ἐπιθήσεσθαι, καὶ τὸ λύσειν τὴν γέφυραν. δῆλον γάρ, ὅτι ἐπιτιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει αὐτούς, ἢ ἡττᾶσθαι. ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ αὐτοὺς λύειν τὴν γέφυραν; οὐδὲ γάρ, ἂν πολλαὶ γέφυραι ὦσιν, ἔχοιμεν ἄν, ὅποι φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν. ἂν δ' αὖ ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας οὐχ ἕξουσιν ἐκεῖνοι, ὅποι ἂν φύγωσιν· οὐδὲ μὴν βοηθῆσαι,

dumque vobis eſſe denuntiant, ne barbari noctu vos adoriantur. Etenim numeroſæ copiæ in vicino vobis horto ſunt. Præterea vos hortantur, ut ad pontem Tigris fluminis præſidium mittatis. Nam Tiſſaphernes noctu eum ſolvere cogitat, ut, ſi fieri poſſit, non tranſeatis; ſed inter Tigrim & alveum intercludamini.

10. Quæ quum illi audiiſſent, ducunt hominem ad Clearchum; & quæ diceret, exponunt. Perturbatus ille hoc nuntio, mirifico in metu erat: quum adoleſcens quidam ex iis, qui aderant, re conſiderata, nequaquam eſſe aiebat conſentanea, quod diceretur ipſos adoriturus Tiſſaphernes, & pontem etiam ſoluturus. Nam neceſſe eſt, eos, ſi nos adoriantur, vel vincere vel vinci. Si ergo vicerint, quid opus eſt pontem ſolvere? Tametſi enim complures pontes fuerint, non tamen erit, quo fugientes evadere ſalvi poſſimus. Sin è contrario, nos victores fuerimus, ſoluto ponte nulla fugiendi facultas ipſis erit reliqua: ne quidem ferre quiſquam

σαι, πολλῶν ὄντων πέραν, οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσεται, λελυμένης τῆς γεφύρας.

ια'. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κλέαρχος, ἤρετο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἴη χώρα ἡ ἐν μέσῳ τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι πολλή, καὶ κῶμαι ἔνεισι, καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι. τότε δὲ καὶ ἐγνώσθη, ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἄνθρωπον ὑποπέμψαιεν, ὀκνοῦντες μὴ οἱ Ἕλληνες διελθόντες τὴν γέφυραν, μένοιεν ἐν τῇ νήσῳ, ἐρύματα ἔχοντες, ἔνθεν μὲν τὸν Τίγρητα ποταμόν, ἔνθεν δὲ τὴν διώρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας, πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης, καὶ τῶν ἐργασομένων ἐνόντων· εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφὴ γένοιτο, εἴ τις βούλοιτο βασιλέα κακῶς ποιεῖν.

ιβ'. Μετὰ ταῦτα ἀνεπαύοντο, ἐπὶ μέντοι τὴν γέφυραν ὅμως φυλακὴν ἔπεμψαν. καὶ οὔτε ἐπέθετο οὐδεὶς οὐδαμόθεν, οὔτε πρὸς τὴν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολεμίων, ὡς οἱ φυ-

λάττοντες

quam ipſis auxilium poterit, dejecto ponte, quantumvis trans amnem multi ſint.

11. Quæ quum Clearchus audiiſſet, quærit de nuntio, quam late pateret ea regio, quæ Tigri & alveo ſit interjecta. Reſpondit is, amplam eſſe, multoſque vicos, multas & magnas urbes habere. Tum vero animadverſum eſt, clam ſubmiſſum à barbaris hominem fuiſſe; qui vererentur, ne Græci pontem tranſirent, ac in inſula manerent, in qua ex parte una Tigri fluvio, ex altera alveo pro munimentis uterentur: commeatum ex agro his interjecto haberent, qui & latus eſſet, & fertilis, præſertim non defuturis etiam, qui eum colerent. Quo loco pro refugio uterentur, ſi qui regem petere bello vellent.

12. Secundum hæc quieti ſe dabant, ac nihilo minus ad pontem præſidium mittunt. Verum nec ulla ex parte quiſquam eos invaſit, nec ad pontem ullus hoſtium venit; quemadmodum ii, qui præſidii cauſſa locati ad eum

* O fuerant,

λάθοντες ἀπήγγελλον. ἐπειδὴ δὲ ἕως ἐγένετο, διέβησαν τὴν γέφυραν ἐζευγμένην πλοίοις τριάκοντα καὶ ἑπτά, ὡς οἷόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως. ἐξήγγελλον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρνους Ἑλλήνων, ὡς διαβαινόντων μέλλοιεν ἐπιτίθεσθαι, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ ἦν. διαβαινόντων μέντοι Γλοῦς αὐτοῖς ἐπεφάνη μετ' ἄλλων, σκοπῶν εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπεὶ δὲ εἶδεν, ᾤχετο ἀπελαύνων.

ιγ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Τίγρητος ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμόν, τὸ εὖρος πλέθρου. ἐπῆν δὲ γέφυρα, καὶ ἐνταῦθα ᾠκεῖτο πόλις μεγάλη, ᾗ ὄνομα Ωπις· πρὸς ἣν ἀπήντησε τοῖς Ελλησιν ὁ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου νόθος ἀδελφός, ἀπὸ Σούσων καὶ Ἐκβατάνων στρατιὰν πολλὴν ἄγων, ὡς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ στήσας τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, παρερχομένους ἐθεώρει τοὺς Ἕλληνας.

ιδ'. Ὁ δὲ Κλέαρχος ἡγεῖτο μὲν εἰς δύο, ἐπορεύετο δ' ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐφιστάμενος. ὅσον δ' ἂν χρόνον τὸ ἡγούμενον

fuerant, nuntiarunt. Mane prima aurora pontem XXXVII navigiis junctum, quam cautiſſime fieri poſſet, tranſeunt. Nam quidam apud Tiſſaphernem Græci futuros nuntiarant, qui tranſeuntes adorirentur; quod ſane falſum fuit: niſi quod in ipſo tranſitu Glus cum quibuſdam aliis conſpectus ab eis fuit, qui num amnem tranſirent, ſpecularetur: quod quum Græcos facere videret, ſtatim abequitabat.

13. A Tigri fluvio caſtris quartis, paraſangas XX confecerunt, uſque ad Phyſcum amnem, qui eſt latitudine plethri. Habebat & pontem, ac non procul aberat ampla civitas, cui nomen Opis. Ad eam quum veniſſent, obviam habuere Cyri & Artaxerxis fratrem nothum; qui ut opem regi ferret, à Suſis & Ecbatanis numeroſas copias ducebat. Has quum ſubſiſtere juſſiſſet, Græcos tranſeuntes ſpectabat.

14. Ducebat exercitum in binos Clearchus, & ſic faciebat iter, ut nonnunquam inſiſteret. Quantiſper autem pars copiarum anterior

μένον τοῦ στρατεύματος ἐπιστῇ, τοσοῦτον ἀνάγκη χρόνον δι' ὅλου τοῦ στρατεύματος γίγνεσθαι τὴν ἐπίστασιν· ὥστε τὸ στράτευμα καὶ * αὐτοῖς τοῖς Ελλησι δόξαι πάμπολυ εἶναι, καὶ τὸν Πέρσην ἐκπεπλῆχθαι θεωροῦντα.

ιε΄. Εντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμοὺς ἐρήμοις ἕξ, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας, τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητρός. ταύτας Τισσαφέρνης Κύρῳ ἐπεγγελῶν διαρπάσαι τοῖς Ελλησιν ἐπέτρεψε, πλὴν ἀνδραπόδων. ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς, καὶ πρόβατα, καὶ ἄλλα χρήματα.

ιϛ΄. Εντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμοις πέντε, παρασάγγας εἴκοσι, τὸν Τίγρητα ποταμὸν ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ, πέραν τοῦ ποταμοῦ, πόλις ᾠκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὄνομα Καιναὶ, ἐξ ἧς οἱ βάρβαροι διῆγον ἐπὶ σχεδίας διφθερῶν ἄρτους, τυρὸν, οἶνον.

ΚΕΦ.

anterior ſubſiſteret, tantiſper etiam per omnem exercitum inhibitionem ab itinere fieri neceſſe erat. Quo factum eſt, ut ipſis etiam Græcis ingentes eſſe copiæ viderentur, & hic Perſa ſpectans eas obſtupeſceret.

15. Inde per Mediam in ſolitudine caſtris ſextis, paraſangas xxx progreſſi, ad Paryſatidis, quæ Cyri ac regis mater erat, vicos perveniunt. Tiſſaphernes, ut Cyro illuderet, eos diripiendi poteſtatem Græcis fecit, exceptis mancipiis. Erat autem in eis magna frumenti, pecudum, cæterarum rerum copia.

16. Hinc per ſolitudinem itinere facto, caſtris quintis, paraſangas xx confecerunt, quum Tigrim amnem ad lævam haberent. Ad caſtra prima, trans flumen, urbs ampla & opulenta erat, cui nomen Cænæ, ex qua barbari ratibus coriaceis panes, caſeum, vinum advehebant.

ΚΕΦ. ε'.

Μετὰ ταῦτα ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ζάβατον ποταμὸν, τὸ εὖρος τεττάρων πλέθρων. καὶ ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψίαι μὲν ἦσαν, φανερὰ δ' οὐδεμία ἐφαίνετο ἐπιβουλή. ἔδοξεν οὖν τῷ Κλεάρχῳ συγγενέσθαι Τισσαφέρνει, καὶ εἴ πως δύναιτο, παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι. καὶ ἔπεμψέ τινα ἐροῦντα, ὅτι συγγενέσθαι αὐτῷ χρήζοι. ὁ δὲ ἑτοίμως ἐκέλευσεν ἥκειν. ἐπειδὴ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε·

β'. "Ἐγὼ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν ὅρκους γεγενημένους, καὶ δεξιὰς δεδομένας, μὴ ἀδικήσειν ἀλλήλους· φυλαττόμενον δὲ σε ὁρῶ ὡς πολεμίους ἡμᾶς· καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ταῦτα, ἀντιφυλαττόμεθα. ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐδὲν δύναμαι οὔτε σε αἰσθέσθαι πειρώμενον ἡμᾶς κακοποιεῖν, ἐγώ τε

σαφῶς

CAP. V.

DEinde ad Zabatum fluvium veniunt, qui erat plethrorum quatuor latitudine. Heic dies tres ſunt commorati, quibus nonnullæ ſuſpiciones ortæ ſunt, nullæ tamen apparebant inſidiæ manifeſtæ. Quamobrem Clearcho viſum eſt convenire Tiſſaphernem, & ſi qua ratione poſſet, ſuſpiciones prius extinguere; quam bellum ex eis oriretur. Mittit ergo, qui diceret, cupere Clearchum cum ipſo congredi. Reſpondit is promte, ut modo veniret. Quum conveniſſent, Clearchus hac oratione uſus eſt:

2. Novi ego Tiſſaphernes, ſacramentis nos mutuo devinctos eſſe, dataſque dextras, ne injuriam alter alteri faciat. Sed tamen cavere te tibimet à nobis, tanquam ab hoſtibus, video: noſque viciſſim, quum id videamus, nobis abs te cavemus. Quia vero mecum ipſe diſpiciens, nihil animadvertere poſſum, in quo tu nos lædere coneris; & ipſe

certo

σαφῶς οἶδα, ὅτι ἡμεῖς γε οὐδ' ἐπινοοῦμεν τοιοῦτον, ἔδοξέ μοι εἰς λόγους σοι ἐλθεῖν, ὅπως, εἰ δυναίμεθα, ἐξέλοιμεν ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδα ἤδη ἀνθρώπους, τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς, τοὺς δὲ ἐξ ὑποψίας, οἳ φοβηθέντες ἀλλήλους, φθάσαι βουλόμενοι πρὶν παθεῖν, ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας, οὔτε βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. τὰς οὖν τοιαύτας ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίαις μάλιστα ἂν παύεσθαι, ἥκω, καὶ διδάσκειν σε βούλομαι, ὡς σὺ ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέγιστον, οἱ Θεῶν ὅρκοι ἡμᾶς κωλύουσι πολεμίους εἶναι ἀλλήλοις. ὅστις δὲ τούτων σύνοιδεν αὑτῷ παρημεληκώς, τοῦτον ἐγὼ οὔποτ' ἂν εὐδαιμονίσαιμι. τὸν γὰρ Θεῶν πόλεμον * οὐκ οἶδα οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν τάχους φεύγων τις ἀποφύγοι, οὔτ' εἰς ποῖον ἂν σκότος ἀποδραίη, οὔθ' ὅπως ἂν εἰς ἐχυρὸν χωρίον ἀποσταίη. πάντῃ γὰρ πάντα τοῖς Θεοῖς ὕποχα, καὶ πανταχῆ

πανταχῆ

certo ſcio, nos nihil tale ne quidem cogitare: putavi te mihi colloquendi cauſſa conveniendum eſſe, ut ſi qua ratione poſſemus, finem mutuo diffidendi nobis faceremus. Nam novi equidem homines, qui quum vel propter criminationes, vel ſuſpicionem, mutuo ſeſe metuerent, prius quam quid ipſis accideret, antevertendi conatu atrociſſimis malis eos afficerent, qui nihil tale nec expectarent, nec vellent. Quare quum hujuſmodi errores exiſtimarem maxime familiari conſuetudine ſopiri, ad te venio, teque docere cupio, non recte nobis te diffidere. Quod enim primum eſt & maximum, ipſa nos jurisjurandi religio nobis invicem infeſtos eſſe non patitur: quam ſi quis parvi ſe feciſſe ſibimet conſcius eſt, eum equidem beatum prædicare non poſſum. Nam haud ſcio, quo pacto quis bellum ſibi à Diis illatum ulla celeritate poſſit effugere, nec quibus ab eo ſe latebris tegere poſſit, vel propugnaculis includere. Nimirum ubivis locorum omnia Diis ſubjecta ſunt,

&

ταχῆ πάντων ἴσον οἱ Θεοὶ κρατοῦσι. περὶ μὲν δὴ τῶν Θεῶν τε καὶ τῶν ὅρκων οὕτω γιγνώσκω, παρ' οὓς ἡμεῖς τὴν φιλίαν συνθέμενοι κατεθέμεθα. τῶν δὲ ἀνθρωπίνων σε ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι νομίζω μέγιστον ἡμῖν εἶναι ἀγαθόν. σὺν μὲν γάρ σοι πᾶσα ἡμῖν ὁδὸς εὔπορος, πᾶς ποταμὸς διαβατὸς, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία· ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν ἡ ὁδὸς διὰ σκότους, (οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιστάμεθα) πᾶς δὲ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δ' ὄχλος φοβερός· φοβερώτατον δ', ἐρημία, μεστὴ γὰρ πολλῆς ἀπορίας ἐστίν. εἰ δὲ δὴ καὶ μανέντες σε κατακτείναιμεν, ἄλλο τι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον ἔφεδρον ἀγωνιζοίμεθα; ὅσων δὲ δὴ καὶ οἵων ἐλπίδων ἐμαυτὸν ἂν στερήσαιμι, εἴ σέ τι κακὸν ἐπιχειρήσαιμι ποιεῖν, ταῦτα λέξω. ἐγὼ γὰρ Κῦρον ἐπεθύμησά μοι φίλον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἱκανώτατον εἶναι εὖ ποιεῖν

ὃν

& ubique Dii pari ratione omnia ſua poteſtate continent. Atque hæc eſt mea de Diis ac jurejurando ſententia, apud quos initam nos amicitiam depoſuimus. Quod humanas autem res attinet, equidem te nobis in hoc tempore longe maximum eſſe bonum ſtatuo. Nam per te nobis omnis via tranſitu facilis eſt, omne flumen permeabile, nulla commeatus inopia: abſque eodem ſit, iter omne caliginoſum erit, (quippe cujus ignari plane ſimus;) flumen omne trajectu difficile, omnis turba terribilis, multoque maxime terribilis ſolitudo, quippe quæ variis difficultatibus referta ſit. Quod ſi te furore impulſi occidamus, quid aliud fecerimus, quam quod occiſo homine de nobis bene promerito, adverſus regem maximum vindicem tuum, decertabimus? Equidem quas & quales mihi ſpes facturus ſim irritas, ſi quid adverſus te mali ſtruere coner, exponam ipſe. Cyri amicitiam ego expetivi, quod illum unum arbitrarer inter homines ſui temporis idoneum maxime ad bene merendum, de

quibus

ὃν ἂν βούλοιτο. σὲ δὲ νῦν ὁρῶ τήν τε Κύρου δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα, καὶ τὴν σεαυτοῦ ἀρχὴν σώζοντα, τὴν δὲ βασιλέως δύναμιν, ᾗ Κῦρος πολεμίᾳ ἐχρῆτο, σοὶ ταύτην σύμμαχον οὖσαν. τούτων δὲ τοιούτων ὄντων, τίς οὕτω μαίνεται, ὅστις οὐ σοὶ βούλεται φίλος εἶναι; ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γὰρ καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας, καί σε βουλήσεσθαι φίλον ἡμῖν εἶναι. οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς λυπηροὺς ὄντας, οὓς ἐλπίζω ἂν σὺν τῇ παρούσῃ δυνάμει ταπεινοὺς ὑμῖν παρασχεῖν· οἶδα δὲ καὶ Πεισίδας· ἀκούω δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι ἐνοχλοῦντα ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ. Αἰγυπτίοις δὲ, οἷς μάλιστα ὑμᾶς νῦν γιγνώσκω τεθυμωμένους, οὐχ ὁρῶ ποίᾳ δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι μᾶλλον ἂν κολάσεσθε τῆς νῦν σὺν ἐμοὶ οὔσης. ἀλλὰ μὴν ἔν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι σὺ, εἰ μὲν βούλοιό τῳ φίλος εἶναι, ὡς μέγιστος ἂν εἴης· εἰ δέ τίς σε λυποίη, ὡς δεσπότης ἀνα-

quibus ipſi viſum eſſet. Nunc te video potitum & potentia & ditione Cyri, quum nihilominus integrum tibi ſit imperium tuum, atque etiam poteſtas regia, quam Cyrus infeſtam expertus eſt, tibi præſidio ſit. Quæ quum ita ſe habeant, quis uſque adeo inſaniat, ut eſſe tibi nolit amicus? Enimvero dicam etiam, unde ſpem ipſe concipiam, fore te quoque nobis amicum. Scio Myſos vobis moleſtos eſſe, quos equidem bona in ſpe ſum me harum copiarum adjumento vobis ſubjecturum. Scio idem de Piſidis, atque etiam alias nationes permultas ejuſmodi eſſe audio, quas cohibiturum me arbitror, quominus ſemper veſtræ felicitati moleſtiæ nonnihil exhibeant. In Ægyptios quidem certe, quibus nunc maxime vos infenſos eſſe intelligo, quarum copiarum auxiliarium ope freti, quam quas ego jam habeo, facilius animadvertere poſſitis, equidem non video. Nimirum ſi cui finitimorum tu amicus eſſe velles, longe eſſes maximus: ſin quis aliquid tibi moleſtiæ crearet, eum tanquam

ἀναστρέφοιο, ἔχων ἡμᾶς ὑπηρέτας, οἵ σοι οὐκ ἂν τοῦ μισθοῦ ἕνεκα μόνον ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος, ἣν σωθέντες ὑπὸ σοῦ σοὶ ἂν ἔχοιμεν δικαίως. ἐμοὶ μὲν ταῦτα πάντα ἐνθυμουμένῳ οὕτω δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι, τὸ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὥστε καὶ ἥδιστ᾽ ἂν ἀκούσαιμι τοὔνομα, τίς ἐστιν οὕτω δεινὸς λέγειν, ὥστε σε πεῖσαι λέγων, ὡς ἡμεῖς σοι ἐπιβουλεύοιμεν."

γ'. Κλέαρχος μὲν οὖν τοσαῦτα εἶπε. Τισσαφέρνης δὲ ὧδε ἀπημείφθη· "Ἀλλ᾽ ἥδομαι μέν, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους λόγους. ταῦτα γὰρ γιγνώσκων, εἴ τι ἐμοὶ κακὸν βουλεύοις, ἅμα ἄν μοι δοκῇς καὶ σεαυτῷ κακόνους εἶναι. ὡς δ᾽ ἂν μάθῃς, ὅτι οὐδ᾽ ἂν ὑμεῖς δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ᾽ ἐμοὶ ἀποσταίητε, ἀντάκουσον. εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπολέσαι, πότερά σοι δοκοῦμεν ἱππέων πλήθους ἀπορεῖν, ἢ πεζῶν, ἢ ὁπλίσεως· ἐν ᾗ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἱκανοὶ ἂν ἦμεν, ἀντιπάσχειν δὲ οὐδεὶς κίνδυνος; ἀλλὰ χωρίων ἐπιτηδείων ὑμῖν ἐπιτίθεσθαι ἀπο-

quam dominus tibi peſſundares, idq; opera noſtra, qui non tantum ſubſerviremus ſtipendii cauſſa; ſed etiam gratiæ, quam abs te incolumes conſervati merito tuo tibi haberemus. Mihi quidem certe cuncta hæc cum animo meo perpendenti adeo mirum eſſe videtur, te fidem nobis non habere: ut lubentiſſime nomen ejus etiam ſim auditurus, qui tantum dicendo valeat, ut oratione ſua perſuadere poſſit, tibi nos inſidiari.

3. Hæc Clearchus: ad quæ Tiſſaphernes in hunc modum reſpondit: Equidem, Clearche, de prudente tua oratione magnam voluptatem capio. Nam quum hæc intelligas, ſi quid in me mali moliris, mala mihi contra teipſum agitare conſilia videris. Verum ut intelligas, non jure vos vel à rege, vel à me deficere poſſe, me viciſſim audi. Nam ſi vos perdere vellemus, num arbitraris equitum nobis defuturam copiam? num peditum? num armatorum? quibus ſane vos lædere ſine ullo periculo noſtro poſſemus. Num locorum, quæ ad invadendum vos idonea ſint,

ἀπόρων ἄν σοι δοκοῦμεν; οὐ τοσαῦτα μὲν πεδία ἡμῖν φίλια ὄντα σὺν πολλῷ πόνῳ διαπορεύεσθε, τοσαῦτα δὲ ὄρη ὑμῖν ὁρᾶται ὄντα πορευτέα, ἃ ἡμῖν ἔξεστι προκαταλαβοῦσιν ἄπορα ὑμῖν παρέχειν; τοσοῦτοι δέ εἰσι ποταμοὶ, ἐξ ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλοίμεθα μάχεσθαι; εἰσὶ δ' αὐτῶν, οὓς οὐδ' ἂν παντάπασι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς διαπορεύοιμεν. εἰ δὲ ἐν πᾶσι τούτοις ἡττῴμεθα, ἀλλὰ τόγε πῦρ τοῦ καρποῦ κρεῖττόν ἐστιν, ὃν ἡμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατακαύσαντες, λιμὸν ὑμῖν ἀντιτάξαι· ᾧ ὑμεῖς, οὐδ' εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε, μάχεσθαι ἂν δύναισθε. πῶς οὖν ἂν ἔχοντες τοσούτους πόρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ τούτων μηδένα ἡμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα ἐκ τούτων πάντων τοῦτον ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα, ὃς μόνος μὲν πρὸς θεῶν ἀσεβὴς, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχρὸς, παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ, καὶ ἀμηχάνων, καὶ ἀνάγκῃ ἐχομένων,

ſint, copiam nobis deeſſe putas? Nonne vos per tot campos pacatos nobis, magno cum labore iter facietis, ac tot montes in conſpectu ſunt, qui vobis tranſeundi ſunt, & ſi à nobis præoccupentur, intercluſi eritis? nonne tot flumina ſunt, quorum adjumento liceat nobis velut è penu depromere, cum quantis veſtrum copiis ipſi velimus dimicare? Immo nonnulla ſunt, quæ ne tranſmittere quidem poſſitis, niſi noſtra ope trajeceritis. Sed enim fac rebus hiſce omnibus inferiores ſimus, ignis certe fructibus eſt ſuperior: quibus nos concrematis, famem vobis tanquam in acie poſſemus opponere: adverſus quam, tametſi vel fortiſſimi ſitis, pugnare tamen non poſſetis. Qui ergo, quum tot rationes nobis ſuppetant ad bellum adverſus vos gerendum, quarum etiam nulla noſtro ſit cum periculo conjuncta, ſaltem illam de omnibus eligeremus, quæ una ſit ad Deos impia, turpis ad homines? quæque adeo illorum ſit, qui & conſilii ſunt inopes, & difficultatibus objectis ac neceſſitate præpediuntur,

μένων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι δι' ἐπιορκίας τε πρὸς Θεοὺς, καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀνθρώπους, πράττειν τι, οὐχ οὕτως ἡμεῖς, ὦ Κλέαρχε, οὔτε ἠλίθιοι, οὔτε ἀλόγιστοι ἐσμέν. ἀλλὰ τί δὴ ὑμᾶς ἐξὸν ἀπολέσαι, οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἤλθομεν; εὖ ἴσθι, ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρως τούτου αἴτιος, τοῦ τοῖς Ἕλλησιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ᾧ Κῦρος ἀνέβη ξενικῷ διὰ μισθοδοσίαν πιστεύων, τούτῳ ἐμὲ καταβῆναι δι' εὐεργεσίας ἰσχυρόν. ὅσα δέ μοι ὑμεῖς χρήσιμοι ἐστὲ, τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπες, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ οἶδα. τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ μόνῳ ἔξεστιν ὀρθὴν ἔχειν, τὴν δ' ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος εὐπετῶς ἔχοι.„

δ'. Ταῦτα εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀληθῆ λέγειν· καὶ εἶπεν· Οὐκοῦν, ἔφη, οἵ τινες τοιούτων ἡμῖν εἰς φιλίαν ὑπαρχόντων πειρῶνται διαβάλλοντες πολε-

μίους

diuntur, atque etiam ſunt improbi, quippe qui perjurio erga Deos, & fidei erga homines violatione perficere aliquid cupiunt? Non adeo vecordes vel rationis expertes ſumus, Clearche. Verumenimvero quum noſtra eſſet in poteſtate vos perdere, cur id aggreſſi non ſumus? A meo profectum hoc ſtudio ſcire debes, ut nimirum fidum me Græcis declararem, ac viciſſim ipſe cum externis copiis, quibus Cyrus ſtipendio conductis fretus huc aſcendit, ſat beneficentia mea munitus in Aſiam inferiorem deſcenderem. Quas vero ad res veſtra mihi opportuna ſit opera, quanquam tu fere commemoraſti; tamen ego id, quod eſt maximum, novi. Nimirum uni regi fas eſt tiaram in capite rectam geſtare, verum eandem in corde gerere, ſi vos adjunctos ſibi habeat, fortaſſis alteri quoque non difficulter licuerit.

4. Quæ quum dixiſſet, verum Clearcho dicere viſus eſt. Quamobrem ſubjecit: Si ergo res hujuſmodi nobis ad amicitiam mutuam ſuppetunt, extremis ſuppliciis digni

gni

μένους ποιῆσαι ἡμᾶς, ἄξιοί εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν. καὶ ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Τισσαφέρνης, εἰ βούλεσθέ μοι οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐν τῷ ἐμφανεῖ ἐλθεῖν, λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λέγοντας, ὡς σὺ ἐπιβουλεύεις ἐμοί τε καὶ τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ. ἐγὼ δ', ἔφη ὁ Κλέαρχος, ἄξω πάντας· καὶ σοὶ αὖ ἐγὼ δηλώσω, ὅθεν ἐγὼ περὶ σοῦ ἀκούω.

ε'. Ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων ὁ Τισσαφέρνης φιλοφρονούμενος, τότε μὲν μένειν τε αὐτὸν ἐκέλευσε, καὶ σύνδειπνον ἐποιήσατο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, δῆλός τε ἦν πάνυ φιλικῶς οἰόμενος διακεῖσθαι τῷ Τισσαφέρνει, καὶ ἔλεγεν ἃ ἐκεῖνος ἀπήγγελλεν· ἔφη τε χρῆναι ἰέναι παρὰ Τισσαφέρνην οὓς ἐκέλευσε, καὶ οἳ ἂν ἐξελεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν Ἑλλήνων, ὡς προδόντας αὐτοὺς, καὶ κακόνους τοῖς Ἕλλησιν ὄντας, τιμωρηθῆναι. ὑπώπτευε δὲ εἶναι τὸν διαβάλλοντα Μένωνα, εἰδὼς αὐτὸν καὶ συγγεγενημένον Τισσαφέρνει μετ' Ἀριαίου,

καὶ

gni ſunt, qui criminando nobis infeſtos mutuo noſmet reddere conantur. Et Tiſſaphernes: Equidem, ait, ſi vos prætores, & cohortium præfecti, palam ad me venire volueritis, indicabo eos, qui dicant, te mihi & exercitui meo inſidiari. Ego vero, inquit Clearchus, omnes abducam, atque etiam ſignificabo tibi, à quibus de te audierim.

5. Poſt hæc verba comiter Clearchum Tiſſaphernes excipiens, juſſit apud ſe maneret, ac menſæ ſuæ adhibuit. Poſtridie reverſus ille in caſtra, manifeſto præ ſe ferebat, quaſi admodum Tiſſapherni amicus eſſet, & quæ ille nuntiaſſet, exponebat. Præter hæc aiebat, ad Tiſſaphernem iis eundum eſſe, quos ipſe juſſiſſet: quique Græcorum convicti fuerint, ſuſpectos & inviſos alios velle reddere, hi tanquam proditores, & improba conſilia contra Græcos agitantes, ſuppliciis multabuntur. Suſpicabatur vero, Menonem eſſe illum, qui calumniis alios exponeret. Norat enim, hunc ſe contuliſſe ad Tiſſaphernem cum Ariæo,

καὶ στασιάζοντα αὐτῷ, καὶ ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ, ὅπως τὸ στράτευμα ἅπαν πρὸς ἑαυτὸν λαβὼν, φίλος ᾖ Τισσαφέρνῃ.

ϛ'. Ἐβούλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στράτευμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην, καὶ τοὺς παραλυποῦντας ἐκποδὼν εἶναι. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀντέλεγόν τινες αὐτῷ, μὴ ἰέναι πάντας τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγοὺς, μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνῃ. ὁ δὲ Κλέαρχος ἰσχυρῶς κατέτεινεν, ἔστε διεπράξατο, πέντε μὲν στρατηγοὺς ἰέναι, εἴκοσι δὲ λοχαγούς. συνηκολούθησαν δὲ, ὡς εἰς ἀγορὰν, καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὡς διακόσιοι.

ζ'. Ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐπὶ ταῖς θύραις Τισσαφέρνους, οἱ μὲν στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἴσω, Πρόξενος Βοιώτιος, Μένων Θετταλὸς, Ἀγίας Ἀρκὰς, Κλέαρχος Λάκων, Σωκράτης Ἀχαιός. οἱ δὲ λοχαγοὶ ἐπὶ θύραις ἔμενον. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου

eundemq; ſecum inimicitias exercere, ac eas inſidias ſtruere, quibus exercitu univerſo ſuas in partes traducto, cum Tiſſapherne amicitiam coleret.

6. Volebat & Clearchus totius agminis animos in ſe reſpicere, ac eos, quos graves moleſtoſque ſibi experiretur, removere. Adverſabantur ei milites plerique, qui dicerent, duces omnes, omneſq; cohortium præfectos, nequaquam pergere ad Tiſſaphernem debere, neque illi fidem habendam eſſe. Verum Clearchus tam diu vehementiſſime contendit, donec perfecit, ut duces quinque cum xx præfectis cohortium, ad Tiſſaphernem irent. Hos una cæteris ex militibus circiter cc ſequuti ſunt, quaſi ad rerum venalium forum peragerent.

7. Poſteaquam ad prætorium Tiſſaphernis perventum eſſet, duces intro arceſſiti ſunt, Proxenus Bœotius, Meno Theſſalus, Agias ex Arcadia, Clearchus Lacedæmonius, Socrates Achæus. Præfecti cohortium ad portas ſubſtiterunt. Neque multo poſt, ad idem ſignum

μένους οἵ τε ἔνδον συνελαμβάνοντο, καὶ οἱ ἔξω κατεκόπησαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων τινὲς ἱππέων διὰ τοῦ πεδίου ἐλαύνοντες, ᾧ τινι ἐντυγχάνοιεν Ἕλληνι ἢ δούλῳ, ἢ ἐλευθέρῳ, πάντας ἔκτεινον.

η'. Οἱ δὲ Ἕλληνες τήν τε ἱππασίαν αὐτῶν ἐθαύμαζον, ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὁρῶντες, καὶ ὅ,τι ἐποίουν ἠμφιγνόουν, πρὶν Νίκαρχος Ἀρκὰς ἧκε φεύγων, τετρωμένος εἰς τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων, καὶ εἶπε πάντα τὰ γεγενημένα. ἐκ τούτου δὴ οἱ Ἕλληνες ἔθεον ἐπὶ τὰ ὅπλα πάντες ἐκπεπληγμένοι, καὶ νομίζοντες αὐτίκα ἥξειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

θ'. Οἱ δὲ, πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, Ἀριαῖος δὲ καὶ Ἀρτάοζος καὶ Μιθραδάτης, οἳ ἦσαν Κύρῳ πιστότατοι. ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἑρμηνεὺς, ἔφη καὶ τὸν Τισσαφέρνους ἀδελφὸν σὺν αὐτοῖς ὁρᾷν καὶ γιγνώσκειν. συνηκολούθουν δὲ καὶ ἄλλοι Περσῶν τεθωρακισμένοι εἰς τριακοσίους.

ι'. Οὗτοι, ἐπεὶ ἐγγὺς ἦσαν, προσελθεῖν ἐκέλευον εἴ τις

ſignum tam ii qui intus erant, comprehenſi fuere; quam qui foris, cæſi. Tum deinde barbari quidam equites per campum diſcurrentes, in quemcunque Græcum, ſive ſervum, ſeu ingenuum inciidiſſent, omnes trucidarunt.

8. Horum Græcis & obequitatio admirationi erat, quam è caſtris ſpectabant; & quid illud eſſet, quod ageretur, ambigebant: donec Nicarchus Arcas fuga dilapſus venit, quum vulnere in ventre accepto, manibus inteſtina geſtaret. Is omnia quæ geſta erant commemorat. Quare Græci ad arma currebant, quum omnes exanimati eſſent, & hoſtes mox ad caſtra venturos exiſtimarent.

9. At illi toto cum agmine non venerunt, ſed tantum Ariæus, & Artaozus, & Mithridates, qui Cyro fide maxima conjuncti fuerant. Et Græcorum interpres una cum eis ſe Tiſſaphernis etiam fratrem videre atque agnoſcere aiebat. Præterea quidam ex Perſis alii numero ccc loricati hos ſequebantur.

10. Poſteaquam propius acceſſiſſent, venire jubebant omnes, quicunque

τις εἴη τῶν Ελλήνων ἢ στρατηγὸς ἢ λοχαγὸς, ἵνα ἀπαγγείλωσι τὰ παρὰ βασιλέως. μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον τῶν Ελλήνων φυλαττόμενοι, στρατηγοὶ μὲν, Κλεάνωρ Ορχομένιος, καὶ Σοφαίνετος Στυμφάλιος, σὺν αὐτοῖς δὲ Ξενοφῶν Αθηναῖος, ὅπως μάθη τὰ περὶ Προξένου. Χειρίσοφος δ' ἐτύγχανεν ἀπὼν, ἐν κώμῃ τινι σὺν ἄλλοις ἐπισιτιζόμενος.

ια'. Επεὶ δ' ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, λέγει Αριαῖος· "Κλέαρχος μὲν, ὦ ἄνδρες Ελληνες, ἐπεὶ ἐπιορκῶν τε ἐφάνη, καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔχει τὴν δίκην καὶ τέθνηκε· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ὅτι κατήγγειλαν * αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. ὑμᾶς δὲ βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ· ἑαυτοῦ γὰρ εἶναι φησὶν, ἐπείπερ Κύρου ἦσαν τοῦ ἐκείνου δούλου.,,

ιβ'. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ Ελληνες· ἔλεγε δὲ Κλεάνωρ ὁ Ορχομένιος· "Ω κάκιστε ἀνθρώπων Αριαῖε, καὶ ἄλλοι, ὅσοι ἦτε Κύρου φίλοι, οὐκ αἰσχύνεσθε οὔτε Θεοὺς, οὔτε ἀνθρώπους,

quicunque Græcorum vel prætores, vel præfecti cohortium eſſent; ut eis, quæ à rege mandata haberent, exponerent. Prodeunt ergo Græci, quum ſibi ſat caviſſent, duces quidem Cleanor Orchomenius, Sophænetus Stymphalius, & cum eis Xenophon Athenienſis, qui Proxeno quid accidiſſet, cognoſcere cupiebat. Cheriſophus forte aberat, cum aliis commeatus parandi cauſſa quendam in vicum profectus.

11. Poſteaquam eo loco conſtitere, de quo audiri poterant, Ariæus inquit: Clearchus ſane, viri Græci, quia palam & jusjurandum & fœdera violavit, morte pœnas meritas luit. Proxenus & Meno, quod inſidias ejus detulerint, magno ſunt in honore. Cæterum à vobis Rex arma poſtulat. Nam ea ſibi deberi ſtatuit, quippe quæ Cyri ſervi ſui fuerint.

12. Ad ea reſpondit Græcorum nomine Cleanor Orchomenius: Sceleratiſſime hominum Ariæe, voſque cæteri, qui Cyro amicitia conjuncti eratis, non Deos atque homines reveremini?

θρώποις, οἵτινες ὀμόσαντες ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομιεῖν, προδόντες ἡμᾶς σὺν Τισσαφέρνει τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ πανουργοτάτῳ, τούς τε ἄνδρας αὐτοὺς, οἷς ὤμνυτε, ὡς ἀπολωλέκατε, καὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς προδεδωκότες, σὺν τοῖς πολεμίοις ἔρχεσθε ἐφ᾽ ἡμᾶς; ὁ δὲ Ἀριαῖος εἶπε· Κλέαρχος γὰρ πρόσθεν ἐπιβουλεύων φανερὸς ἐγένετο Τισσαφέρνει τε, καὶ Ὀρόντᾳ, καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς σὺν τούτοις.

ιγ΄. Ἐπὶ τούτοις δὲ Ξενοφῶν τάδε εἶπε· Κλέαρχος μὲν τοίνυν, εἰ παρὰ τοὺς ὅρκους ἔλυε τὰς σπονδὰς, τὴν δίκην ἔχει. δίκαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπιορκοῦντας. Πρόξενος δὲ, καὶ Μένων, ἐπείπερ εἰσὶν ὑμέτεροί τε εὐεργέται, ἡμέτεροί τε στρατηγοὶ, πέμψατε αὐτοὺς δεῦρο. δῆλον γὰρ, ὅτι φίλοι γε ὄντες ἀμφοτέροις, πειράσονται καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι, πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις, ἀπῆλθον, οὐδὲν ἀποκρινόμενοι. „

ΚΕΦ.

ni? qui quum jurejurando voſmet obligaveritis, eoſdem vos nobiſcum & amicos & hoſtes ducturos, jam cum Tiſſapherne, homine omnium impiiſſimo, & vaferrimo, nos etiam proditis; ac poſteaquam eos, quibus ſacramento confirmabatis, vos plane periiſſe, cum nobis univerſis deſeruiſtis, jam cum hoſtibus etiam adverſus nos tenditis? Ad quæ Ariæus: Atqui Clearchus, inquit, antea deprehenſus eſt, Tiſſapherni, & Orontæ, & nobis omnibus, qui cum ipſis eramus, inſidias moliri.

13. Heic Xenophon ait: Si ergo Clearchus præter religionem jurisjurandi fœdera rupit, merito pœnas dedit. Juſtum eſt enim, perjuros interire. At Proxenum & Menonem, qui bene de vobis promeriti, ac duces noſtri ſunt, nobis huc remittite. Manifeſtum eſt enim, eos, quia utriſque amici ſunt, conaturos, tam vobis quam nobis id dare conſilii, quod optimum facto fuerit. Ad quæ barbari, quum diu colloquuti inter ſe eſſent, nullo reſponſo dato, diſceſſerunt.

CAP.

ΚΕΦ. ϛ'.

Οἱ μὲν δὴ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες, ἀνήχθησαν ὡς βασιλέα, καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν. εἷς μὲν αὐτῶν Κλέαρχος, ὁμολογουμένως ἐκ πάντων τῶν ἐμπείρως αὐτοῦ ἐχόντων, δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς καὶ φιλοπόλεμος ἐσχάτως.

β'. Καὶ γὰρ δὴ ἕως μὲν πόλεμος ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, παρέμενεν. ἐπεὶ δ' εἰρήνη ἐγένετο, πείσας τὴν αὑτοῦ πόλιν, ὡς οἱ Θρᾷκες ἀδικοῦσι τοὺς Ἕλληνας· καὶ διαπραξάμενος ὡς ἐδύνατο παρὰ τῶν Ἐφόρων, ἐξέπλει ὡς πολεμήσων τοῖς ὑπὲρ Χερρονήσου καὶ Περίνθου Θρᾳξίν. ἐπεὶ δὲ μεταγνόντες πως οἱ Ἔφοροι, ἤδη ἔξω ὄντος αὐτοῦ, ἀποστρέφειν αὐτὸν ἐπειρῶντο ἐξ Ἰσθμοῦ, ἐνταῦθα οὐκέτι πείθεται, ἀλλ' ᾤχετο πλέων εἰς Ἑλλήσποντον. ἐκ τούτου καὶ ἐθανατώθη

CAP. VI.

Duces quidem ipſi hoc pacto comprehenſi, ad regem deducti ſunt, & capitibus abſciſſis vivendi finem fecerunt. Ex eis Clearchus omnium conſenſu, qui uſu eum norant, viſus eſt fuiſſe vir & peritus rerum bellicarum, & earundem ſupra modum cupidus.

2. Etenim quamdiu bellum inter ſe Lacedæmonii & Athenienſes gerebant, non deſeruit ſuos: pace conſtituta civibus ſuis perſuaſit, Thraces adverſus Græcos injurios eſſe; reque ab Ephoris quanto poterat conatu impetrata, claſſem Thracibus iis, qui ſupra Cherronneſum & Perinthum ſedes habent, bellum illaturus eduxit. Poſteaquam vero Ephori, mutata quodammodo ſententia, quum jam domo profectus eſſet, ex Iſthmo revocare ipſum niterentur; non jam amplius obtemperavit, ſed navigare in Helleſpontum perrexit. Ex eo factum, ut Spartani magiſtratus

θη ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ τελῶν, ὡς ἀπειθῶν.

γʹ. Ἤδη δὲ φυγὰς ὢν ἔρχεται πρὸς Κῦρον, καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἔπεισε Κῦρον, ἀλλαχοῦ γέγραπται· δίδωσι δὲ αὐτῷ Κῦρος μυρίους Δαρεικούς. ὁ δὲ λαβὼν, οὐκ ἐπὶ ῥαθυμίαν ἐτράπετο, ἀλλ᾽ ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων συλλέξας στράτευμα, ἐπολέμει τοῖς Θρᾳξί· καὶ μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ ἀπὸ τούτου ἔφερε, καὶ ἦγεν αὐτούς· καὶ πολεμῶν διεγένετο, μέχρις οὗ Κῦρος ἐδεήθη τοῦ στρατεύματος. τότε δὲ ἀπῆλθεν, ὡς σὺν ἐκείνῳ αὖ πολεμήσων.

δʹ. Ταῦτα οὖν φιλοπολέμου δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, ὅστις, ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἔχειν ἄνευ αἰσχύνης καὶ βλάβης, αἱρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ῥαθυμεῖν, βούλεται πονεῖν ὥστε πολεμεῖν· ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως, αἱρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν. ἐκεῖνος δὲ, ὥσπερ εἰς παιδικὰ, ἢ εἰς ἄλ-

λην

giſtratus hominem morti addicerent, quaſi qui parere noluiſſet.

3. Quapropter in exilio quum ageret, Cyrum accedit, quem cujuſmodi rationibus ſibi conciliaverit, alibi perſcriptum à nobis eſt. Cyrus quidem ei Daricorum nummorum ccɪↄↄ quum donaſſet, non ille auro accepto ſecordiæ ſe dedit; ſed collectis hac pecunia copiis, Thracibus bellum intulit, quos & prœlio vicit, & deinceps populatus eſt, continuato adverſus eos bello, donec Cyrus exercitu ejus egeret. Tunc enim diſceſſit è Thracia, ut qui una cum Cyro ad bellum gerendum ſe conjuncturus eſſet.

4. Hæc igitur ſatis apparet opera fuiſſe hominis ad belli ſtudia propenſi, qui cum citra ignominiam & detrimentum ſuum pacem colere poſſet, bellum gerere malebat: quum ſecordiæ ſe dare poſſet, labores ſuſcipere malebat, ut bello intereſſet: quum extra omne periculum in re lauta eſſe poſſet, potius fortunas ſuas deminuendas bellicis ſumtibus ſtatuebat. Quapropter in bellum pecu-

* Q nias

λῶν τινα ἡδονὴν, ἤθελε δαπανᾷν εἰς πόλεμον. οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν.

ε'. Πολεμικὸς δὲ αὖ ταύτῃ ἐδόκει εἶναι, ὅτι φιλοκίνδυνός τε ἦν, καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς φρόνιμος, ὡς οἱ παρόντες πανταχοῦ πάντες ὡμολόγουν. καὶ ἀρχικὸς δὲ ἐλέγετο εἶναι, ὡς δυνατὸν, ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου, οἷον καὶ ἐκεῖνος εἶχεν. ἱκανὸς μὲν γὰρ, ὥσπερ καὶ ἄλλος, φροντίζειν ἦν, ὅπως ἕξει ἡ στρατιὰ αὐτοῦ τὰ ἐπιτήδεια, καὶ παρασκευάζειν ταῦτα· ἱκανὸς δὲ καὶ ἐμποιῆσαι τοῖς παροῦσιν, ὡς οὐκ ἀπειστέον εἴη Κλεάρχῳ.

ς'. Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶναι. καὶ γὰρ ὁρᾷν στυγνὸς ἦν, καὶ τῇ φωνῇ τραχὺς, ἐκόλαζέ τε αἰεὶ ἰσχυρῶς, καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὥστε καὶ αὐτῷ μεταμέλειν ἔσθ᾽ ὅτε. καὶ γνώμῃ δὲ ἐκόλαζεν. ἀκολάστου γὰρ στρατεύματος οὐδὲν ἡγεῖτο ὄφελος εἶναι. "ἀλλὰ καὶ λέγειν αὐτὸν

nias erogabat, atque ſi eas in amores & voluptates alias expenderet. Tantum in eo belli ſtudium erat.

5. Peritus autem bellicarum rerum fuiſſe viſus eſt ex eo, quod pericula non reformidaret, & noctu dieque in hoſtem duceret, inque rebus formidoloſis prudens eſſet: quemadmodum ii, qui cum eo fuerunt, omnes ubiq; faſſi ſunt. Præterea imperandi artem egregie tenere dicebatur, pro illo ingenio, quo ipſe præditus erat. Nam ſi quis alius, Clearchus certe procurare poterat, ut exercitus à commeatu inſtructus eſſet, ac eundem compararet. Idem militum animis hoc ipſum indere poterat, ut imperium Clearchi minime detrectandum ſtatuerent.

6. Atque hoc acerba duritie ſua conſequebatur. Nam & triſtis erat in ejus vultu ſeveritas, & aſperitas in voce. Semper puniebat graviter, nonnunquam iracunde, ut etiam aliquando ipſum ſupplicii pœniteret. Sed tamen etiam certo animi judicio pœnas ſumebat. Nam exercitus impuniti nullum eſſe putabat uſum. Quin dicere ſolitum

αὐτὸν ἔφασαν, ὡς δέοι τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα, ἢ τοὺς πολεμίους, εἰ μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν, ἢ φίλων ἀφέξεσθαι, * μὴ ἀπροφασίστως ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους.,,

ζʹ. Ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἤθελον αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα, καὶ οὐκ ἄλλον ᾑροῦντο οἱ στρατιῶται. καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι, καὶ τὸ χαλεπὸν, ἐρρωμένον πρὸς τοὺς πολεμίους ἐδόκει εἶναι· ὥστε σωτήριον καὶ οὐκέτι χαλεπὸν ἐφαίνετο. ὅτε δ' ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιντο, καὶ ἐξείη πρὸς ἄλλους ἀρχομένους ἀπιέναι, πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλειπον. τὸ γὰρ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ ἀεὶ χαλεπὸς καὶ ὠμὸς ἦν· ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον. καὶ γὰρ οὖν φιλίᾳ μὲν καὶ εὐνοίᾳ ἑπομένους οὐδέποτ' εἶχεν· οἵτινες δὲ ἢ ὑπὸ πόλεως τεταγμένοι, ἢ

litum aiunt, militem metuere magis imperatorem debere, quam hoſtem; ſi quidem vel excubias recte ſit obiturus, vel abſtinenter in amicos ſe geſturus, vel ſine recuſatione perrecturus in hoſtem.

7. In periculoſis quidem rebus milites admodum ipſius orationem expetebant, neq; quemquam alium ei præferebant. Nam pro ſeveritate illa triſti aiebant tum quandam hilaritatem ex ejus vultu relucere,& acerbitas videbatur aliquid habere roboris adverſus hoſtem. Quo fiebat, ut non jam amplius acerbitas illa moleſta, ſed eſſe ſalutaris exiſtimaretur. Verum poſteaquam periculis liberati erant, & jam ad aliorum imperia conferendi ſe poteſtatem habebant, complures eum relinquebant. Nam ſuavitas in eo morum nulla erat, ſed ſemper eſſe gravis ac ſævus pergebat. Denique militum erat is erga Clearchum animus, qui puerorum eſt erga magiſtrum. Quippe nunquam eum ſequuti ſunt propter quandam erga ipſum benevolentiam & amorem. Qui autem vel à republica ipſi erant

ἢ ὑπὸ τοῦ δεῖσθαι, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀνάγκῃ κατεχόμενοι παρείησαν αὐτῷ, σφόδρα πειθομένοις ἐχρῆτο.

η'. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἤρξαντο νικᾶν σὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, μεγάλα ἤδη ἦν τὰ χρησίμους ποιοῦντα εἶναι τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας. τό, τε γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους θαῤῥαλέως ἔχειν παρῆν, καὶ τὸ τὴν παρ' ἐκείνου τιμωρίαν φοβεῖσθαι αὐτοὺς, εὐτάκτους ἐποίει. τοιοῦτος μὲν δὴ ἄρχων ἦν· ἄρχεσθαι δ' ὑπὸ ἄλλων οὐ μάλα ἐθέλειν ἐλέγετο. ἦν δὲ ὅτε ἐτελεύτα, ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη.

θ'. Πρόξενος δὲ ὁ Βοιώτιος εὐθὺς μὲν μειράκιον ὢν ἐπεθύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν ἱκανὸς, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν ἔδωκε Γοργίᾳ ἀργύριον τῷ Λεοντίνῳ. ἐπεὶ δὲ συνεγένετο ἐκείνῳ, ἱκανὸς ἤδη νομίσας εἶναι καὶ ἄρχειν, καὶ φίλος ὢν τοῖς πρώτοις, μὴ ἡττᾶσθαι εὐεργετῶν, ἦλθεν εἰς ταύτας τὰς σὺν Κύρῳ πράξεις, καὶ ᾤετο κτήσεσθαι ἐκ τού-

erant attributi, vel egerent, vel neceſſitate quadam alia coacti aderant: hos admodum in officio continere poterat.

8. Poſteaquam vero milites etiam hoſtes vincere una cum ipſo cœperunt, tum vero deinde permulta ipſi ſuppetebant, quibus milites ſuos frugi redderet. Nam & præſentibus adverſus hoſtes animis, erant quia ſupplicia ducis metuerent, magis obſervantes ordinis. Hujuſmodi Clearchus imperator extitit. Cæterum alterius imperio non lubenter parere ferebatur. Annum agebat, quum migraret è vita, circiter quinquageſimum.

9. Proxenus autem Bœotius, mox inde à prima ætate in eum virum evadere cupiebat, qui magnis rebus gerendis idoneus eſſet. Qua cupiditate ductus, Gorgiæ Leontino mercedem dedit; cujus ubi conſuetudine uſus eſſet, ac ſe jam idoneum arbitraretur, qui in alios imperium obtineret, atque etiam ſic principibus viris amicus eſſet, ut beneficiis ſuperari ſe non pateretur: his Cyri negotiis ſeſe implicavit, paraturumq; de iis clarum

τούτων ὄνομα μέγα, καὶ δύναμιν μεγάλην, καὶ χρήματα πολλά. τούτων δ' ἐπιθυμῶν, σφόδρα ἔνδηλον αὖ καὶ τοῦτο εἶχεν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἂν θέλοι κτᾶσθαι μετ' ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ καλῷ ᾤετο δεῖν τούτων τυγχάνειν, ἄνευ δὲ τούτων μή.

ι'. Ἄρχειν δὲ καλῶν μὲν καὶ ἀγαθῶν ἱκανὸς ἦν· οὐ μέντοι οὐδ' αἰδῶ τοῖς στρατιώταις ἑαυτοῦ οὔτε φόβον ἱκανὸς ἐμποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ ᾐσχύνετο μᾶλλον τοὺς στρατιώτας, ἢ οἱ ἀρχόμενοι ἐκεῖνον, καὶ φοβούμενος μᾶλλον ἦν φανερὸς τὸ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις, ἢ οἱ στρατιῶται, τὸ * ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. ᾤετο δὲ ἀρκεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν, τὸν μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν δὲ ἀδικοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ μὲν καλοὶ κἀγαθοὶ τῶν συνόντων εὖνοι ἦσαν, οἱ δ' ἄδικοι ἐπεβούλευον, ὡς εὐμεταχειρίστῳ ὄντι. ὅτε δὲ ἀπέθνησκεν, ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα.

ια'. Μένων δὲ ὁ Θετταλὸς δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν

μὲ

rum ſe nomen, & potentiam inſignem, & fortunas amplas exiſtimabat. Quas res quamquam expeteret, tamen palam animadverti poterat, nolle ipſum quidquam horum per injuriam apiſci: ſed cum juſtitia & rationibus honeſtis, non ſine his, conſequenda putabat.

10. Cæterum imperare poterat ille quidem bonis & egregiis militibus, ſed tamen pudorem vel metum incutere ſuis haud poterat, ſed magis ſubjectos imperio ſuo reverebatur, quam illi ipſum: magiſque metuere palam animadvertebatur, ne militum odium incurreret, quam metuerent milites, ne parum ei parerent. Idem exiſtimabat, ad hoc, ut imperandi peritus & eſſet & videretur, ſufficere; ſi honeſte ſe gerentem collaudaret, injuſtum non laudaret. Enimvero præclari & egregii milites, qui cum ipſo vivebant, propenſo erant in ipſum animo: injuſti tanquam ei, qui circumveniri facile poſſet, inſidiabantur. Annum agebat trigeſimum fere, quum mortem obiret.

11. Meno Theſſalus ingentem

opum

μὲν πλούτου ἰσχυρῶς, ἐπιθυμῶν δὲ ἀρχὴν, ὅπως πλείω λαμβάνοι· ἐπιθυμῶν δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδαίνοι· φίλος τ' ἐβούλετο εἶναι τοῖς μέγιστον δυναμένοις, ἵνα ἀδικῶν μὴ διδοίη δίκην. ἐπὶ δὲ τὸ κατεργάζεσθαι, ὧν ἐπιθυμοίη, συντομωτάτην ὁδὸν ᾤετο εἶναι διὰ τοῦ ἐπιορκεῖν τε, καὶ ψεύδεσθαι, καὶ ἐξαπατᾷν. τὸ δὲ ἁπλοῦν τε καὶ ἀληθὲς, τὸ αὐτὸ τῷ ἠλιθίῳ εἶναι.

ιβ'. Στέργων δὲ φανερὸς μὲν ἦν οὐδένα, ὅτῳ δὲ φαίη φίλος εἶναι, τούτῳ ἔνδηλος ἦν ἐπιβουλεύων. καὶ πολεμίου μὲν οὐδενὸς κατεγέλα, τῶν δὲ συνόντων πάντων ὡς καταγελῶν ἀεὶ διελέγετο. καὶ τοῖς μὲν τῶν πολεμίων κτήμασιν οὐκ ἐπεβούλευε. (χαλεπὸν γὰρ ᾤετο εἶναι τὰ τῶν φυλαττομένων λαμβάνειν) τὰ δὲ τῶν φίλων μόνος ᾤετο εἰδέναι ὅτι ῥᾷστον ἀφύλακτα λαμβάνειν.

ιγ'. Καὶ ὅσους μὲν ᾐσθάνετο ἐπιόρκους καὶ ἀδίκους, ὡς εὖ ὡπλισμένους ἐφοβεῖτο· τοῖς δ' ὁσίοις καὶ ἀλήθειαν ἀσκοῦσιν, ὡς

opum cupiditatem aperte præ ſe ferebat, & non minus imperii cupidus erat, ut plura conſequeretur; & eſſe in honore volebat, ut plus lucri faceret. Potentiſſimis quibuſque amicus eſſe volebat, ut injuriarum pœnas non daret. Viam maxime compendiariam arbitrabatur eſſe ad efficiundum ea quæ concupiſceret, ſi pejeraret, & mentiretur, & falleret. Simplicem & candidum eſſe, pro eo ducebat, atque ſi quis ſit ſtupidus.

12. Neminem ex animo diligebat: ac ſi cui amicum ſe profiteretur, ei palam inſidiabatur. Hoſtem nullum irridebat, verum de iis, quibuſcum eſſet, ita ſemper loquebatur, ut quos haberet ludibrio. Itidem bonis hoſtium non inſidiabatur, quod difficile putabat eſſe, facultates eorum, qui ſibi caverent, conſequi; ſed amicorum res, quia non admodum ſervantur, ſolus intelligere videri volebat captu facillimas eſſe.

13. Quoſcunque perjuros & injuſtos eſſe animadverteret, quaſi ſatis munitos formidabat: religionis ac pietatis ſtudioſis, tanquam

quam

ὡς ἀνάνδροις ἐπειρᾶτο χρῆσθαι· ὥσπερ δέ τις ἀγάλλεται ἐπὶ θεοσεβείᾳ, καὶ ἀληθείᾳ, καὶ δικαιότητι, οὕτω καὶ Μένων ἠγάλλετο τῷ ἐξαπατᾶν δύνασθαι, τῷ πλάσασθαι ψευδῆ, τῷ φίλους διαγελᾶν, τὸν δὲ μὴ πανοῦργον, ἀπαίδευτον ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ παρ' οἷς μὲν ἐπεχείρει πρωτεύειν φιλίᾳ, διαβάλλων τοὺς πρώτους, τούτους ᾤετο δεῖν κτήσασθαι.

ιδʹ. Τὸ δὲ πειθομένους τοὺς στρατιώτας παρέχεσθαι, ἐκ τοῦ συναδικεῖν αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο. τιμᾶσθαι δὲ καὶ θεραπεύεσθαι ἠξίου, ἐπιδεικνύμενος ὅτι πλεῖστα δύναιτο καὶ ἐθέλοι ἂν ἀδικεῖν. εὐεργεσίαν δὲ κατέλεγεν, ὁπότε τις αὐτοῦ ἀφίστατο, ὅτι χρώμενος αὐτῷ οὐκ ἀπώλεσεν αὐτόν. καὶ τὰ μὲν δὴ ἀφανῆ ἔξεστι περὶ αὐτοῦ ψεύδεσθαι· ἃ δὲ πάντες ἴσασι, τάδ' ἐστί.

ιεʹ. Παρὰ Ἀριστίππῳ μὲν ἔτι ὡραῖος ὤν, στρατηγεῖν διεπράξατο τῶν ξένων. Ἀριαίῳ δὲ βαρβάρῳ ὄντι,

quam minime virilibus pro libidine utebatur. Et quemadmodum alius quiſpiam propter pietatem erga Deum, veritatem, juſtitiam geſtit; ſic Meno jactabat ſe, quod circumſcribere poſſet alios, quod mendacia fingere, quod amicos irridere. Si quis vafer non eſſet, eum rudem & imperitum eſſe cenſebat. Apud quos in amicitia loco volebat eſſe principe, hos ſibi conciliandos putabat, criminationibus illorum qui principes apud eos eſſent.

14. Injuriarum ſocietate milites ſibi obſequentes reddebat. Affici ſe honore atque coli propterea volebat, quod demonſtraret, & poſſe, & velle ſe plurimum injuriæ inferre. Illis, qui ab ſe defeciſſent, objiciebat hoc beneficii loco; quod id temporis, quum ipſorum uteretur opera, non eos perdidiſſet. Ac obſcura quidem, ficta videri poſſunt; quæ autem norunt omnes, hæc ſunt.

15. Apud Ariſtippum forma & ætate adhuc commendatus, ſtipendiariorum præturam impetravit. Idem Ariæo, barbaro homini,

τι, ὅτι μειρακίοις καλοῖς ἥδετο, οἰκειότατος ἔτι ὡραῖος ὢν ἐγένετο. αὐτὸς δὲ παιδικὰ εἶχε Θαρύπαν, ἀγένειος ὢν γενειῶντα.

ιϛ'. Ἀποθνησκόντων δὲ τῶν στρατηγῶν, ὅτι ἐστράτευσαν ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ, τὰ αὐτὰ πεποιηκὼς οὐκ ἀπέθανε· μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρατηγῶν, τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς, ὅσπερ κάλλιστος θανάτων δοκεῖ εἶναι· ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν ὡς πονηρὸς λέγεται τελευτῆς τυχεῖν.

ιζ'. Ἀγίας δὲ ὁ Ἀρκὰς, καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιὸς καὶ τούτω ἀπεθανέτην. τούτων δὲ οὐδεὶς οὔθ' ὡς ἐν πολέμῳ κακῶν κατεγέλα, οὔτ' ἐς φιλίαν αὐτοὺς ἐμέμφετο. ἤστην τε ἄμφω ἀμφὶ ★ τετταράκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

ΞΕΝΟ-

ni, eodem in ætatis flore maxime familiaris fuit, quod ille formoſis adoleſcentibus delectabatur. Ipſe imberbis adhuc, Tharypam barbeſcentem in deliciis habebat.

16. Quum autem duces Græci necarentur, propterea quod adverſus regem cum Cyro expeditionem ſuſceperant, quanquam eadem culpa teneretur, non tamen eſt interfectus. Sed necatis jam ducibus cæteris, & ipſe à rege mortis pœna multatus eſt, non ille quidem, ut Clearchus, & duces cæteri, quibus præciſa ſunt capita, quæ mors eſſe videbatur honeſtiſſima; ſed ut homo conſceleratus, anno toto excruciatus vivus, tandem expiraſſe dicitur.

17. Sunt & Agias ille Arcas & Socrates Achæus interfecti, quos nemo unquam ut ignavos in bello irriſit, vel in amicitia colenda reprehendit. Uterque XL ætatis annos fere habebat.

XENO-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ,
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦ. α'.

ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει μετὰ Κύρου οἱ Ελληνες ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα (ἐπεί Κῦρος ἐτελεύτησεν) ἐγένετο, ἀπιόντων τῶν Ελλήνων σὺν Τισσαφέρνει ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

β'. Επεὶ δὲ οἵ τε στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν, καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι ἀπολώλεσαν, ἐν

πολλῇ

XENOPHONTIS
DE CYRI EXPEDITIONE
HISTORIARUM,
LIBER TERTIUS.

CAP. I.

QUÆ Græci in expeditione cum Cyro ad pugnam uſque geſſerint, quæque poſt obitum Cyri acciderint, diſcedentibus ipſis per inducias cum Tiſſapherne, ſuperiore libro eſt expoſitum.

2. Poſteaquam vero duces comprehenſi erant, & qui eos ſequuti fuerant præfecti cohortium atque milites periiſſent: magnis

re-

πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἐνθυμούμενοι ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλῳ δ᾽ αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμιαι ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἔμελλεν, ἀπεῖχον δὲ τῆς Ἑλλάδος πλέον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμὼν δ᾽ οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, προδεδώκασι δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν, οὐδὲ ἱππέα οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες· ὥστ᾽ εὔδηλον ἦν, ὅτι νικῶντες μὲν οὐδ᾽ ἂν ἕνα * φεύγοντα κατακαίνοιεν, ἡττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθείη.

γ'. Ταῦτα ἐννοούμενοι, καὶ ἀθύμως ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἑσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πυρὰν ἔκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτῃ τῇ νυκτί. ἀνεπαύετο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης, καὶ πόθου πατρίδων, γονέων,

rerum difficultatibus Græci urgebantur, quum ſe prope à porta regis abeſſe cogitarent: multas undique tum nationes, tum urbes infeſtas eſſe: annonam neminem deinceps ſuppeditaturum: ſe à Græcia ſtadiis amplius CCIↃↃ abeſſe: ducem itineris deſiderari: fluvios medio in itinere patriam verſus complures ſe arcere, qui tranſiri vado non poſſent: proditos ſe ab illis etiam barbaris eſſe, qui cum Cyro in Aſiam aſcenderant: ſolos jam relictos eſſe, ac nullas habere copias auxiliarias equeſtres: unde manifeſto pateret, neque ſi vincerent, vel unum fugientem interfecturos: & ſi vincerentur, ne unum quidem vivum relictum iri.

3. Hæc quum apud animos ſuos expenderent, ac mœrore afficerentur; pauci ſub veſperam cibum cepere, pauci accenderunt ignes, multis ea nocte ne quidem ad armatos ordines accedentibus. Quiſque requieti ſe illo dabat loco, in quem forte fortuna inciđiſſet, quum præ animi ægritudine, ac deſiderio patriæ, parentum,

νέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὔ ποτε ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι.

δ΄. Οὕτω μὲν διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο. ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγὸς, οὔτε λοχαγὸς, οὔτε στρατιώτης ὢν συνηκολούθει, ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο οἴκοθεν, ξένος ὢν ἀρχαῖος· ὑπισχνεῖτο δὲ αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον Κύρῳ ποιήσειν, ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος.

έ. Ὁ μέντοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν, ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας, μή τι πρὸς τῆς πόλεως οἱ ὑπαίτιον εἴη Κύρῳ φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κῦρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι, ἐλθόντι εἰς Δελφοὺς ἀνακοινῶσαι τῷ Θεῷ περὶ τῆς πορείας. ἐλθὼν δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω, τίνι ἂν Θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστ' ἂν

tum, uxorum, liberum, quos nunquam ſe deinceps viſuros arbitrabantur, ſomnum nullum caperent.

4. His illi tum animis omnes quieſcebant. Erat autem quidam in exercitu Xenophon Athenienſis, qui neque ducis, neque cohortis alicujus præfecti, neque militis nomine ſequutus agmen erat: ſed è patria Proxenus ipſum evocarat, cum jam olim erat hoſpitii jure conjunctus. Pollicebatur hic ei, ſi ad ſe veniret, amicitiam illi ſe cum Cyro conciliaturum, quam ipſe ſibi utiliorem videri, quam patriam, diceret.

5. Hanc epiſtolam quum Xenophon legiſſet, de hoc itinere ſuo Socratem Athenienſem conſulit. Socrates veritus ne ſuos apud cives ei fraudi amicitia cum Cyro ineunda foret, quia Cyrus alacriter Lacedæmonios in eo bello juverat, quod adverſus Athenienſes illi geſſerant: hoc dat Xenophonti conſilii, ut Delphos profectus, Deum illum de itinere conſuleret. Eo quum Xenophon profectus eſſet, Apollinem interrogat, cui Deûm rem ſacram faceret, quem comprecaretur, ut iter, quod apud

 animum

ἂν καὶ ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδὸν, ἣν ἐπινοεῖ, καὶ καλῶς πράξας σωθείη. καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων, Θεοῖς οἷς ἔδει θύειν.

ϛʹ. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. ὁ δ' ἀκούσας ᾐτιᾶτο αὐτὸν, ὅτι οὐ τοῦτο πρότερον ἠρώτα, πότερον λῷον αὐτῷ εἴη πορεύεσθαι, ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἰτέον εἶναι, τοῦτο ἐπυνθάνετο, ὅπως ἂν κάλλιστα πορευθείη. ἐπεὶ μέντοι οὕτως ἤρου, ταῦτ' (ἔφη) χρὴ ποιεῖν ὅσα ὁ Θεὸς ἐκέλευσεν.

ζʹ. Ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἀνεῖλεν ὁ Θεὸς, ἐξέπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Πρόξενον καὶ Κῦρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδόν· καὶ συνεστάθη Κύρῳ. προθυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου, καὶ ὁ Κῦρος συμπρουθυμεῖτο, μεῖναι αὐτόν· εἶπε δὲ, ὅτι ἐπειδὰν τάχιστα ἡ στρατεία λήξῃ, εὐθὺς ἀποπέμψει αὐτόν. ἐλέγετο δὲ ὁ στόλος εἶναι εἰς Πισίδας.

ηʹ. Ἐστρα-

animum inſtituiſſet, pulcherrime ac honeſtiſſime perficeret, reque præclare geſta ſalvus rediret. Reſpondit ei per oraculum Apollo, Diis ſacrificaret, quibus id deberetur.

6. Athenas reverſus, oraculum Socrati aperit. Qui quum illud audiiſſet, reprehendit in eo, quod non ante omnia quæſiiſſet, utrum ſibi conſultius eſſet, iter hoc ſuſcipere, an manere domi: ſed quum ipſe prius ſtatuiſſet, eundum eſſe, interrogaſſet; quo pacto quam pulcherrime profectionem inſtitueret. Sed quando ita quæſiiſti, ait, faciunda ſunt, quæ Deus imperavit.

7. Quare Xenophon Diis illis quum ſacrificaſſet, quos Apollo per oraculum ſignificarat, navem conſcendit, ac Sardibus Proxenum & Cyrum aſſequitur, qui jamjam aſcenſuri in Aſiam erant, ſtatimq; Cyro commendatur. Quumq; contenderet Proxenus, ut ſecum maneret; una Cyrus magno ſtudio idem contendebat. Addebat, ſe eum ſtatim poſt expeditionem ablegaturum. Expeditio ipſa ferebatur adverſus Piſidas inſtitui.

8. Hoc

η'. Ἐστρατεύετο μὲν δὴ, οὕτως ἐξαπατηθεὶς, οὐχ ὑπὸ τοῦ Προξένου· οὐ γὰρ ᾔδει τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμὴν, οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων, πλὴν Κλεάρχου. ἐπεὶ μέν τοι εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν ἐδόκει εἶναι, ὅτι ὁ στόλος εἴη ἐπὶ βασιλέα. φοβούμενοι δὲ τὴν ὁδὸν, καὶ ἄκοντες, ὅμως οἱ πολλοὶ δι' αἰσχύνην καὶ ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν· ὧν εἷς καὶ Ξενοφῶν ἦν.

θ'. Ἐπεὶ δ' ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν· μικρὸν δὲ ὕπνου λαχὼν, εἶδεν ὄναρ· ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν, καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσαν. περίφοβος δ' εὐθὺς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ πῇ μὲν ἔκρινεν ἀγαθὸν, (ὅτι ἐν πόνοις ὢν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε·) πῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, (ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι), κύκλῳ δ' ἐδόκει λάμπεσθαι

8. Hoc modo Xenophon militiæ dat nomen, deceptus ille quidem, ſed non à Proxeno. Nam is adverſus regem quidquam moliri Cyrum ignorabat, quemadmodum & Græci cæteri, extra unum Clearchum. Verum ubi in Ciliciam perventum eſſet, perſpicuum univerſis eſſe videbatur, adverſus regem arma capi. Ac tum quidem plerique, tametſi hoc iter formidarent, & inviti ſuſciperent; partim tamen mutua, partim Cyri reverentia retenti, una ſequebantur. Eorum unus erat Xenophon.

9. Quum autem hæc rerum difficultas eſſet, mœſtus quidem ille cum cæteris, dormire non poterat: ſed tamen paullum conſopitus, ſomnium vidit. Videbatur ei telum fulminis in domum paternam deferri, ac mox univerſam coruſcare. Præ metu confeſtim excitatus eſt è ſomno, atq; ipſum inſomnium partim fauſtum judicabat; (quod quum laboribus & periculis premeretur, magnam lucem à Jove ortam videre viſus eſſet:) partim (quod ſomnium hoc à Jove rege profectum putaret, & quod
viſus

πεσθαι τὸ πῦρ,) μὴ ὐ δύναιτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλέως, ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπό τινων ἀπορειῶν.

ι'. Ὁποῖόν τι μὲν δή ἐστι τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν, ἔξεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ. γίγνεται γὰρ τάδε εὐθὺς, ἐπειδὴ ἀνηγέρθη. πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπτει, τί κατάκειμαι; ἡ δὲ νὺξ προβαίνει. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολεμίους ἥξειν. εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδὼν, μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδόντας, πάντα δὲ τὰ δεινότατα παθόντας, ὑβριζομένους ἀποθανεῖν; ὅπως δὲ ἀμυνούμεθα, οὐδεὶς παρασκευάζεται, οὐδ' ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα, ὥσπερ ἐξὸν ἡσυχίαν ἔχειν. ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν δ' ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς πολεμίοις.

ια'. Ἐκ τούτου ἀνίσταται, καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προξένου πρῶτον λοχαγούς. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν· " Ἐγὼ, ὦ ἄν-

δρες

viſus eſſet ignis undiq; lucere,) metuebat, ne extra ditioné regis evadere non poſſet, ſed undiq; difficultatibus quibuſdam præpediretur.

10. Cæterum quale fuerit hoc ſomnium, animadvertere de eventis licet. Nam ſtatim hæc accidérunt, poſteaquam excitatus eſſet, primum cœpit ipſe ſecum cogitare: Quid heic jaceo? nox progreditur, & quamprimum illuxerit, conſentaneum eſt, hoſtes adventuros. Quod ſi regis in poteſtatem devenerimus, quid prohibet, quominus graviſſima quæque aſpiciamus, & in primis terribilia perpetiamur, & contumeliis affecti necemur? Quo pacto noſmet tutari debeamus, ad id ſe nemo comparat, neque res ulli curæ eſt: ſed heic ita jacemus, quaſi nobis otioſis eſſe liceat. Atenim quanam ex urbe ducem hæc facturum expecto? quam ætatem mihimet ipſi venturam opperior? nec enim maturiorem ad ætatem perveniam, ſi hoſtibus hodie me dedidero.

11. Poſt hæc ſurgit, & primum convocatis Proxeni cohortium præfectis, ait: Equidem, præfecti

cti

ϛρες λοχαγοὶ, οὔτε καθεύδειν δύναμαι, (ὥσπερ οἶμαι οὐδ᾽ ὑμεῖς) οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὁρῶν ἐν οἵοις ἐσμέν. Οἱ μὲν γὰρ δὴ πολέμιοι δηλονότι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν τὰ ἑαυτῶν καλῶς παρεσκευάσθαι. ἡμῶν δ᾽ οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα.

ιβ΄. Καὶ μὴν εἰ ὑφησόμεθα, καὶ ἐπὶ βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι; ὃς καὶ τοῦ ὁμομητρίου καὶ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ, καὶ τεθνηκότος ἤδη, ἀποτεμὼν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν. ἡμᾶς δὲ, οἷς κηδεμὼν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν, ἐστρατεύσαμεν δ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸν, ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλέως ποιήσοντες, καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν; ἆρ᾽ οὐκ ἐπὶ πᾶν ἔλθοι, ὡς ἡμᾶς τὰ ἔσχατα αἰκισάμενος, πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον παράσχῃ τοῦ στρατεῦσαι ποτὲ ἐφ᾽ ἑαυτόν; ἀλλ᾽ ὅπως τοι μὴ ἐπ᾽ ἐκείνῳ γενησόμεθα, πάντα ποιητέον.

ιγ΄. Ἐγὼ

ăti cohortium, neq; dormire poſſum, quod & vobis uſuvenire arbitror; neque jacere amplius; dum qui rerum, in quibus verſamur, ſtatus ſit, video. Nimirum hoſtes non prius bellum nobis aperte denuntiarunt, quam res ſuas bene comparatas eſſe putarent. At ex adverſo, noſtrûm nemini curæ eſt, ut quam præclariſſime in certamen deſcendamus.

12. Atqui ſi nos ſummittemus, & regi in poteſtatem trademus; quid tandem nobis eventurum exiſtimamus? quum is tum germani, tum uterini fratris, ejuſque jam interfecti & caput abſciſſum, & manum, palo ſuffixerit. Nobis vero, quibus nullus adeſt, de nobis ſollicitus, qui adverſus ipſum arma cepimus, qui pro rege ſervum facere voluimus, atque etiam occidere, ſi licuiſſet, quid eventurum exiſtimamus? An non omnino venit, ut poſteaquam nos indigniſſimis modis exceperit, univerſis hominibus terrorem incutiat, ne aliquando adverſus ipſum arma capiant? Enimvero ne in ejus poteſtate ſimus, quidvis faciendum.

13. Equi-

ιγ'. Ἐγὼ μὲν οὖν, ἔστ' ἂν μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὔποτε ἐπαυόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτείρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν ὅσην μὲν χώραν καὶ οἵαν ἔχοιεν, ὡς δὲ ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσους δὲ θεράποντας, ὅσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δέ, ἐσθῆτα δέ. τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὁπότε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν πάντων οὐδενὸς ἡμῖν μετείη, εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου δὲ ὠνησόμεθα, ᾔδειν ὅτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δέ πως πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια, ἢ ὠνουμένους, ὅρκοις ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ' οὖν λογιζόμενος ἐνίοτε, τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην, ἢ νῦν τὸν πόλεμον.

ιδ'. Ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδάς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις, καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία. ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθά, ἆθλα, ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ὦσιν. ἀγωνοθέται δ' οἱ Θεοί εἰσιν, οἳ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκός, ἔσονται.

13. Equidem quamdiu durabant induciæ, nunquam non noſtram ſortem deplorabam, regemq; cum ſuis felicem prædicabam; quum conſiderarem, qualem & quantam ipſi regionẽ haberent, quam commeatus copiam, quot famulos, quot jumenta, quantum auri, quantum veſtium. E diverſo ſi militum noſtrorum conditionem meo cum animo expenderem, nullius videlicet boni copiam nobis eſſe, niſi pretio redimeremus, quod quidem ipſum paucos habere ſcirem: ac ſi rationem aliam parandi commeatus, extra emtionem, uſurparemus, futurum, ut fœderis religione prohiberemur: hæc igitur nonnunquam mecum ipſe reputans, magis tum fœdera, quam modo bellum metuebam.

14. Verum poſteaquam fœdera ipſi violarunt, arbitror & ipſorum inſolentiam, & ſuſpicionem noſtram finem habere. Nam ea nunc bona, tanquam præmia illorum, qui fortiter utrinq; ſe geſſerint, in medio propoſita ſunt. Ipſi Dii certaminis ſunt præſides, qui quidem à partibus noſtris, ceu par eſt, ſtabunt.

ται. οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκήκασιν· ἡμεῖς δὲ, πολλὰ ὁρῶντες ἀγαθὰ, στερρῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν Θεῶν ὅρκους. ὥστε ἐξεῖναί μοι δοκεῖ ἰέναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ σὺν φρονήματι μείζονι, ἢ τούτοις.

ιε'. Ἔτι δὲ ἔχομεν σώματα ἱκανώτερα τούτων καὶ ψύχη, καὶ θάλπη, καὶ πόνους φέρειν· ἔχομέν τε καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς Θεοῖς ἀμείνονας. οἱ δὲ ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ Θεοὶ ὥσπερ τὸ πρόσθεν νίκην ἡμῖν διδῶσιν. ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτα ἐνθυμοῦνται.

ιϛ'. Πρὸς τῶν Θεῶν μὴ ἀναμένωμεν ἄλλους ἐφ' ἡμᾶς ἐλθεῖν, παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ ἐξορμῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετήν. φάνητε τῶν λοχαγῶν ἄριστοι, καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι. κἀγὼ δὲ, εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἕπεσθαι ὑμῖν βούλομαι·

εἰ

bunt. Nam hi pejerarunt, nos quum multa bona videremus, firmiter ab eis abſtinuimus, idque propter illa, quæ Diis teſtibus erant præſtita, ſacramenta. Quo fit, ut jure me multo majori cum ſpiritu, quam hos, ad certamen deſcenſurum exiſtimem.

15. Præterea nobis corpora ſunt, quæ multo magis, quam illorum corpora, ad frigora, calores, labores perferendos valeant. Itidem animi noſtri, Deûm beneficio, generoſiores. Milites ipſi, facilius quam nos, & vulneribus & cædibus peribunt; ſi quidem Dii victoriam nobis ita, ut antehac, dederint. Verum hæc fortaſſis etiam aliis in mentem veniunt.

16. Per Deos immortales, non expectemus, donec ad nos alii veniant, qui nos ad facinora præclariſſima cohortentur; ſed ipſimet auctores aliis ſimus, ut & ipſi ad virtutem ſemet excitent. Exhibete vos tales, qui inter cohortium præfectos præſtantiſſimi ſint, & inter duces imperatorio munere digniſſimi. Equidem ſi vos ad hæc alacriter ducetis, lubens vos ſequar:

ſi

εἰ δὲ ὑμεῖς τάττετέ με ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι ἐρύκειν ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰ κακά."

ιζ'. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεξεν. οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες ταῦτα, ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ἅπαντες. πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν, βοιωτιάζων τῇ φωνῇ· οὗτος δ' εἶπεν, ὅτι φλυαροίη, ὅστις λέγοι ἄλλως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν, ἢ βασιλέα πείσας, εἰ δύναιτο· καὶ ἅμα ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας. ὁ μέντοι Ξενοφῶν μεταξὺ ὑπολαβὼν, ἔλεξεν ὧδε·

ιη'. "Ὦ θαυμασιώτατε ἄνθρωπε, σύ γε οὐδ' ὁρῶν γιγνώσκεις, οὐδ' ἀκούων μέμνησαι. ἐν ταὐτῷ γε μέντοι ἦσθα τούτοις, ὅτε βασιλεὺς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπέθανε, μέγα φρονήσας ἐπὶ τούτῳ, πέμπων ἐκέλευε παραδιδόναι τὰ ὅπλα· ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' ἐξωπλισμένοι ἐλθόντες παρεσκηνήσαμεν αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις πέμπων, καὶ σπον-

ſi me ducis munere fungi jubetis, ætatis excuſatione nequaquam utar, ſed adoleſcentiæ vigorem ad propulſandum mala mihi profuturum arbitrabor.

17. Hæc fuit ejus oratio: quam poſteaquam præfecti cohortium audiiſſent; univerſi cenſebant huic ducis munus eſſe tribuendum. Unus erat Apollonides, Bœoticum quid ſonans, qui aiebat nugari eos, qui alia ratione dicerent ipſos ſalutem conſequi poſſe, quam ſi Rex perſuaderetur, modo id fieri poſſet: ſimul difficultates explicare incipiebat. Cujus ſermone interrupto, Xenophon inquit:

18. Vir admiratione digniſſime, tu neque quod vides, intelligis; neque quod audis, memoria tenes. Nimirum æque tu, atque hi, præſens adfuiſti; quum Rex Cyro interfecto, eam ipſam ob cauſſam magnos ſpiritus gerens, ad nos mitteret, atque arma poſceret. Verum quum nos ea non modo non traderemus, ſed etiam armati propter ipſius tabernacula caſtra locaremus, quid non ille per legatos ad nos miſſos fecit? quum

σπονδὰς αἰτῶν, καὶ παρέχων τὰ ἐπιτήδεια, ἔστ' ἂν σπονδῶν ἔτυχεν;

ιθ'. Ἐπεὶ δ' αὖ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ, ὥσπερ δὴ καὶ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους αὐτοῖς ἄνευ ὅπλων ἦλθον, πιστεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν ἐκεῖνοι παιόμενοι, κεντούμενοι, ὑβριζόμενοι, οὐδ' ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται, καὶ μάλ' (οἶμαι) ἐρῶντες τούτου; ἃ σὺ πάντα εἰδὼς, τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλυαρεῖν φῂς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας;

κ'. Ἐμοὶ δὲ, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ, τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μήτε προσίεσθαι εἰς ταὐτὸ ἡμῖν αὐτοῖς, ἀφελομένους τε τὴν λοχαγίαν, σκεύη ἀναθέντας, ὡς τοιούτῳ χρῆσθαι. οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει, καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἕλλην ὢν, τοιοῦτός ἐστιν. „

κα'. Ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν· ἀλλὰ τούτῳ γε οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν, οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάπασιν· ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον,

quum & foedus ipſe peteret, & ſuppeditaret commeatum, donec tandem foedus à nobis impetraret?

19. Poſteaquam vero duces ac præfecti cohortium, quemadmodum tu quoque fieri jam vis, foederibus freti colloquutum ad eos inermes venerunt; annon plagis, vulneribus, injuriis atrocibus affecti, ne mortem quidem oppetere miſeri poſſunt, quod quidem imprimis, ut arbitror, expetunt? Hæc omnia quum tu noris, illos tamen, qui ad defenſionem milites hortantur, nugari dicis, ac rurſum nobis hoſtes adeundos ais, ut eos perſuadeamus?

20. Ego vero, commilitones, exiſtimo nobis hunc hominem poſthac in communitatem hanc noſtram admittendum non eſſe, ademtaq; præfectura cohortis, impedimentis eſſe onerandum. Nam & patriæ dedecus affert, & univerſæ Græciæ, quum natione Græcus, ita ſe gerat.

21. Et Agaſias Stymphalius: Huic vero, inquit, nihil omnino neque cum Bœotia, neq; Græcia commune eſt. Nam vidi utramq;

 aurem

εἶδον, ὥσπερ Λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως.

κβ'. Τοῦτον μὲν οὖν ἀπήλασαν· οἱ δ' ἄλλοι παρὰ τὰς τάξεις ἰόντες, ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶος εἴη, τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν· ὁπόθεν δὲ οἴχοιτο, τὸν ὑποστράτηγον· ὅπου δὲ λοχαγὸς σῶος εἴη, τὸν λοχαγόν. ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθε τῶν ὅπλων ἐκαθέζοντο. καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. ὅτε δὲ ταῦτα ἦν, σχεδὸν ἦσαν μέσαι νύκτες.

κγ'. Ενταῦθα Ιερώνυμος Ηλεῖος, πρεσβύτατος ὢν τῶν Προξένου λοχαγῶν, ἤρχετο λέγειν ὧδε· Ημῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν, καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα, εἴ τι δυναίμεθα, ἀγαθόν. λέξον δ', ἔφη, καὶ σὺ ὦ Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς.

κδ'. Εκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν· "Αλλὰ ταῦτα μὲν ἅπαντες ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης, οὓς μὲν

ἐδυνήθησ,

aurem ei perinde ac Lydo, perforatam eſſe. Quod quidem ita revera erat.

22. Quare quum hominem abegiſſent, cæteri per ordines incedentes; ubicunque prætor ſalvus eſſet, prætorem evocabant; ubi ille periiſſet, proprætorem; ubi præfectus cohortis ſuperſtes erat, cohortis præfectum. Quum omnes conveniſſent, prima in acie conſederunt, & erant duces ac præfecti cohortium, qui convenerant, fere centum. Media prope nocte res gerebatur.

23. Atque heic Hieronymus Eleus, inter Proxeni cohortium præfectos natu maximus, in hunc modum dicere cœpit: Viſum eſt nobis, duces, ac vos præfecti cohortium, præſentem rerum noſtrarum ſtatum intuentibus, convenire ac vos arceſſere; ut deliberemus, ecquid invenire conſilii nobis utilis poſſimus. Etiam vero tu Xenophon, ait, ea dicito, quæ ad nos modo dicebas.

24. Tum ille: Novimus omnes, inquit, Regem & Tiſſaphernem, ex nobis eos quos potuerunt,

ἐδυνήθησαν, συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δηλονότι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς ἢν δύνωνται ἀπολέσωσιν. ἡμῖν δέ γ' οἶμαι πάντα ποιητέα, ὡς μήποτ' ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον, ἢν δυνώμεθα, ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν.

κε'. Εὖ τοίνυν ἐπίστασθε, ὅτι ὑμεῖς τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι νῦν συνεληλύθατε, μέγιστον ἔχετε καιρόν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς ἀποβλέπουσι· κἂν μὲν ὑμᾶς ὁρῶσιν ἀθυμοῦντας, πάντες κακοὶ ἔσονται· ἢν δὲ ὑμεῖς αὐτοί τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῆτε, εὖ ἴστε, ὅτι ἕψονται ὑμῖν, καὶ πειράσονται μιμεῖσθαι.

κϛ'. Ισως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. ὑμεῖς γὰρ ἐστὲ στρατηγοὶ, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί. καὶ ὅτε εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν, ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιοῦν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι, καὶ προβουλεύειν τούτων, καὶ προπονεῖν, ἢν που δέῃ.

κζ'. Καὶ

tuerunt, comprehendiſſe: cæteris hauddubie inſidiantur, ut ſi quidem poſſint, nos interimant. Ego vero faciundum quidvis arbitror, ne unquam barbarorum in poteſtatem veniamus: ſed illi potius, ſi fieri poſſit, noſtra ſint in poteſtate.

25. Quamobrem ſcire vos volo, plurimum in vobis eſſe ſitum, quotquot ſane jam conveniſtis. Nam hi milites univerſi vos intuentur: quos ſi fractos animis eſſe viderint, omnes deſides erunt: ſin & vos in oculis omnium contra hoſtes parare ſe animadvertent, & cæteros excitare; ſcitote ſequuturos, & daturos operam, ut vos imitentur.

26. Et vero æquum eſt, vos hiſce nonnihil præſtare. Vos enim duces eſtis, vos ordinum, vos cohortium præfecti: vos pacatis temporibus, & fortunis & honoribus potiores his fuiſtis. Quare nunc etiam pugnæ tempore vos ipſos arbitrari debetis militum vulgo præſtantiores eſſe, adeoque horum cauſſa vobis & capienda eſſe conſilia, & labores ſuſcipiendos, ſicubi uſus poſtulet.

27. Jam

κζ'. Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι ἂν ὑμᾶς μέγα ὀνῆσαι τὸ στράτευμα, εἰ ἐπιμεληθείητε, ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ κατασταθῶσιν. ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν γένοιτο, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν, οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν. ἡ μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν.

κη'. Ἐπειδὰν δὲ καταστήσησθε τοὺς ἄρχοντας, ὅσους δεῖ, καὶ ἢν τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε, καὶ παραθαρρύνητε, οἶμαι ὑμᾶς πάνυ ἂν ἐν καιρῷ ποιῆσαι. νῦν μὲν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε, ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὅπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακάς. ὥστε οὕτω γε ἐχόντων, οὐκ οἶδα ὅ,τι ἄν τις χρήσαιτο αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι τι, εἴτε καὶ ἡμέρας.

κθ'. Ἢν δέ τις αὐτῶν τρέψῃ τὰς γνώμας, ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται, τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ εὐ-

θυμότεροι

27. Jam quidem certe primum arbitror, magno vos exercitui commodo futuros, ſi curaveritis, ut in locum eorum, qui perierunt, prætores ac præfecti cohortium quamprimum ſubrogentur. Nam abſque iis ſit, qui imperent, nihil neque præclarum, neque utile geri poteſt uſquam, ut ſummatim dicam, & bellica in adminiſtratione imprimis. Etenim ordinis obſervatio ſalutaris eſt, ejuſdem perturbatio multis jam dudum perniciem attulit.

28. Ubi ſubrogati tot duces fuerint, quot eſſe neceſſe eſt; admodum vos opportune facturos arbitror, ſi cæteris etiam militibus collectis animos addideritis. Nam animadvertitis ipſi, quanto cum animorum languore ad arma veniant, quanta cum anxietate ad excubias. Quo fit, ut ſi hoc pacto affecti ſint, haud ſciam, quis eorum futurus ſit uſus ſive noctu, ſeu interdiu.

29. Sin eorum quis animos flexerit, ut non ſolum cogitent, quid perpeſſuri ſint, verumetiam quid facturi; multo alacriores erunt.

θυμότεροι ἔσονται. ἐπίστασθε γὰρ δήπου, ὅτι οὔτε πλῆθός ἐστιν, οὔτε ἰσχὺς ἡ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα· ἀλλ᾽ ὁπότεροι ἂν σὺν τοῖς Θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπιπολὺ οἱ ἐναντίοι οὐ δέχονται.

λ'. Ἐντεθύμημαι δ᾽ ἔγωγε ὦ ἄνδρες καὶ τοῦτο, ὅτι ὁπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὗτοι κακῶς τε καὶ αἰσχρῶς ὡς ἐπιπολὺ ἀποθνήσκουσιν. ὁπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώκασι πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους ὁρῶ μᾶλλόν πως εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους, καὶ, ἕως ἂν ζῶσιν, εὐδαιμονέστερον διάγοντας. ἃ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, (ἐν τοιούτῳ γὰρ καιρῷ ἐσμεν) αὐτούς τε ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν.

λα'. Ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπὼν, ἐπαύσατο. μετὰ τοῦτον δ᾽ εἶπε Χειρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίγνωσκον, ὅσον ἤκουον Ἀθηναῖον εἶναι. νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε ἐφ᾽ οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βουλοίμην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους.

erunt. Scitis enim, non multitudinem eſſe, non robur, quod victoriam in bellis parit: ſed eos, qui Diis adjuvantibus, firmioribus animis hoſtes adoriuntur, plerumque illi non ſuſtinent.

30. Venit & hoc in mentem mihi, eos, qui bellicis in rebus quoquo modo vitam quærant, ignave turpiterque ut plurimum mori. Qui vero mortem communem hominibus univerſis eſſe, ac neceſſariam ſtatuunt, tantumque de eo ſolliciti ſunt, ut præclare mortem obeant: eos equidem video magis ad ſenectam pervenire, ac quamdiu vivunt, majore felicitate frui. Quæ vos & animadvertite, quandoquidem ita temporis ratio poſtulat: & quum ipſi viri fortes ſitis, tum alios cohortamini.

31. Quæ quum dixiſſet, finem fecit: ac poſt ipſum Cheriſophus: Ego vero antehac, inquit, ſaltem ex eo te noram, mi Xenophon, quod Athenienſem eſſe inaudieram. Nunc & orationem, & facta tua laudo, ac tui ſimiles quamplurimos eſſe opto. Nam

τούτοις. κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν. καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἱρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἑλόμενοι ἥκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, καὶ τοὺς αἱρεθέντας ἄγετε· ἔπειτα ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας. παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ.,,

λβ'. Καὶ ἅμα ταῦτα εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. ἐκ τούτου ἡρέθησαν ἄρχοντες, ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Ἀρκάδος Κλεάνωρ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

ΚΕΦ. β'.

Ἐπεὶ δὲ ᾕρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε, καὶ εἰς τὸ μέσον ἧκον οἱ ἄρχοντες, ἔδοξεν αὐτοῖς προφύλακας καταστήσαντας, συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι

στρατιῶται

Nam ea res bono publico ſerviret. Enimvero ne ceſſemus, amici, ſed diſcedite, ac quicunque magiſtratibus egetis, eos deſignate. Deſignati quum fuerint, media in caſtra revertimini, & quos delegeritis, adducite. Nam deinde milites etiam cæteros advocabimus. Adſit etiam nobis Tolmides præco.

32. Hæc ubi dixiſſet, ſurrexit: ut ne differrentur ea, quæ conſici neceſſe erat, ſed abſolverentur quamprimum. Deinde prætores lecti ſunt, pro Clearcho, Timaſio Dardanenſis; pro Socrate, Xanthicles Achæus; pro Agia Arcade, Cleanor Orchomenius; pro Menone, Phileſius Achæus; Proxeni loco, Xenophon Athenienſis.

CAP. II.

Dum illi legerentur, ac prope jam illuceſceret, ac duces in medium prodirent; habito conſilio ſtatuunt, collocatis ante caſtra excubiis, militem convocandum eſſe: qui ubi conveniſſet,

στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτον μὲν Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν ὧδε·

β'. „Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, ὁπότε ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα, καὶ στρατιωτῶν. πρὸς δ' ἔτι, καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀριαῖον, οἱ πρόσθεν σύμμαχοι ὄντες, προδεδώκασιν ἡμᾶς. ὅμως δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἄνδρας ἀγαθούς τε ἐλθεῖν, καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειρᾶσθαι, ὅπως ἢν μὲν δυνώμεθα, καλῶς νικῶντες σωζώμεθα· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μή ποτε γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ Θεοὶ ποιήσειαν.„

γ'. Ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ Ὀρχομένιος ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν ὧδε· „Ἀλλ' ὁρᾶτε μέν, ὦ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιορκίαν καὶ ἀσέβειαν, ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρνους ἀπιστίαν, ὅστις λέγων, ὡς γείτων τε εἴη τῆς Ἑλλάδος, καὶ περὶ πλείστου ἂν ποιήσαιτο

σῶσαι

niſſet, primus Cheriſophus Lacedæmonius ſurgens, in hunc modum verba fecit:

2. Difficilis eſt, milites, rerum præſentium ſtatus, quum ejuſmodi ducibus, & cohortium præfectis, & militibus orbati ſimus. Præterea copiæ Ariæi, quæ nobis antea ſocietate conjunctæ erant, jam nos deſeruerunt. Sed tamen è præſentibus hiſce malis, ut viros fortes decet, emergendum nobis erit, ac nequaquam abjiciendi animi: quin potius danda opera, ut ſi quidem poterimus, præclare vincendo ſalutem conſequamur: ſin autem, ſaltem præclare mortem obeamus, ac nunquam hoſtium in poteſtatem vivi perveniamus. Etenim, ea nos perpeſſuros arbitror, quæ in ipſos hoſtes Dii convertant.

3. Poſt hunc Orchomenius ille Cleanor ſurgens, in hanc ſententiam verba fecit: Videtis, inquit, milites, perjurium regis & impietatem, itemque Tiſſaphernis perfidiam videtis, qui dum ſe vicinum Græciæ prædicat, ac plurimi hoc ipſum ſe facturum

 ait,

σώσει ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὀμόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δοὺς, αὐτὸς ἐξαπατήσας, συνέλαβε τοὺς στρατηγούς· καὶ οὐδὲ Δία Ξένιον ᾐδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ καὶ ὁμοτράπεζος γενόμενος, αὐτοῖς τούτοις ἐξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν. Ἀριαῖος δὲ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν πιστὰ, μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος οὔτε τοὺς Θεοὺς δείσας, οὔτε Κῦρον τὸν τεθνηκότα αἰδεσθεὶς, τιμώμενος μάλιστα ὑπὸ Κύρου ζῶντος, νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστὰς, ἡμᾶς τοὺς Κύρου φίλους κακῶς ποιεῖν πειρᾶται. ἀλλὰ τούτους μὲν οἱ Θεοὶ ἀποτίσαιντο· ἡμᾶς δὲ δεῖ ταῦτα ὁρῶντας, μή ποτε ἐξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα, τοῦτο ὅ,τι ἂν δοκῇ τοῖς Θεοῖς πάσχειν.,,

δ'. Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται, ἐσταλμένος εἰς πόλεμον ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν οἱ Θεοὶ, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾷν πρέπειν·

ait, quod incolumes nos abducere poſſit: idem nobis jurejurando ſeſe obſtrinxit, idem dextram dedit, idem in fraudem duces illexit, & comprehendit. Nec Jovem hoſpitalem reveritus, Clearchum convivam excepit, & his artibus omnes circumſcriptos perdidit. Etiam Ariæus, quem nos ad regnum evehere voluimus, cui nos fidem dedimus, ac viciſſim accepimus, de nobis mutuo non deſerendis, etiam hic neque Deos metuens, neque Cyrum mortuum reveritus, à quo, dum viveret, maximis erat honoribus ornatus, ad homines Cyro infeſtiſſimos defecit; ac nos, amicos Cyri, affligere nititur. Verum de his Dii merita ſupplicia ſumant. Nos autem quum hæc videamus, cavere debemus, ne ab eis amplius decipiamur; ſed ubi fortiſſimis animis dimicaverimus, quidquid Diis viſum fuerit, feramus.

4. Hinc Xenophon ſurgit, quam elegantiſſime potuit, ad pugnam ornatus. Exiſtimabat enim, ſi Dii victoriam largirentur, pulcherrimum ornatum victoriæ convenire:

πειν· εἴτε τελευτᾶν, θεοὶ, ὀρθῶς ἔχειν, τοῦ καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιώσαντα, ἐν τούτοις τοῦ τελευτῆς τυγχάνειν. τοῦ δὲ λόγου ἤρχετο ὧδε· « Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιορκίαν τε καὶ ἀπιστίαν λέγει Κλεάνωρ, ἐπίστασθε δὲ, οἶμαι, καὶ ὑμεῖς. εἰ μὲν οὖν βουλευόμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φιλίας ἰέναι, ἀνάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὁρῶντας τοὺς στρατηγοὺς, οἳ διὰ πίστεως αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν, οἷα πεπόνθασιν. εἰ μέντοι διανοούμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ὧν τε πεποιήκασι δίκην ἐπιθεῖναι αὐτοῖς, καὶ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς πολέμου αὐτοῖς ἰέναι, σὺν τοῖς Θεοῖς πολλαὶ ἡμῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσὶ σωτηρίας.

ε'. Τοῦτο δὲ λέγοντος αὐτοῦ, πτάρνυταί τις. ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται, πάντες μιᾷ ὁρμῇ προσεκύνησαν τὸν Θεόν. καὶ Ξενοφῶν εἶπε· δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἐφάνη, εὔξασθαι τῷ Θεῷ τούτῳ θύσειν σωτήρια, ὅπου

ἂν

re: ſin moriendum eſſet, elegantiſſimo ſe dignum cultu judicabat, quo ornatus diem in terris extremum clauderet. Is in hunc modum exorſus eſt: Cleanor barbarorum nobis & perjuria & perfidiam expoſuit, quæ quidem vobis etiam nota eſſe arbitror. Quod ſi ergo rurſum amice cum ipſis agere conſilium eſt, neceſſe eſt id magna cum demiſſione animi faciamus; quum videamus, qualia ducibus, qui ſe ipſis accepta fide tradiderunt, acciderint. Sin de ipſis armata manu pœnas eorum quæ perpetrarunt, exigere cogitamus, & omni genere belli eos perſequi: multæ Diis juvantibus, ac præclaræ ſe nobis ſpes ſalutis oſtendunt.

5. Hæc eo loquente, quidam ſternuit. Id quum audiiſſent, univerſi milites uno impetu Deum adorant. Et Xenophon ait: Quando, milites, nobis de ſalute loquentibus, ſalvatoris Jovis augurium oblatum eſt: equidem arbitror, huic Deo votum nuncupandum eſſe, mactaturos nos victimas, quibus nos gratos ob conſervatio-

nem

ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν χώραν ἀφικώμεθα. συνεπεύξασθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς θύσειν κατὰ δύναμιν. καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. ἐκ τούτου εὔξαντο καὶ ἐπαιάνισαν.

ϛʹ. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε. Ἐτύγχανον λέγων, ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους, οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασί τε, καὶ τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς ὅρκους λελύκασιν. οὕτω δ' ἐχόντων, εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεούς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ ἱκανοί εἰσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν, καὶ τοὺς μικρούς, κἂν ἐν δεινοῖς ὦσι, σώζειν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται.

ζʹ. Ἔπειτα δέ, ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους· ἵν' εἰδῆτε ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι, σώζονταί τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ

ἐκ

nem noſtri declarabimus, quamprimum in regionem pacatam pervenerimus. Præterea Diis cæteris votum faciamus, ſacrificaturos nos pro facultatibus noſtris. Hæc cuicunq; placuerint, manum tollat. Suſtulerunt omnes, ac deinde voto concepto pæanem exorſi ſunt.

6. Peractis rite omnibus, quæ ad Deorum cultum pertinebant, rurſus ita cœpit dicere: Aiebam modo, multas ac præclaras ſpes ſalutis ſe nobis oſtendere. Primum enim ſacramenta, Diis teſtibus concepta, rata habuimus; quum hoſtes, pejerando tum fœderum tum jurisjurandi religionem omnem violarint. Quæ quum ita ſint, conſentaneum eſt, hoſtibus noſtris Deos infenſos eſſe, nobis præſidio. Poſſunt autem Dii tum ex magnis ſubito parvos facere, tum parvos, etiamſi periculis jactentur, facile conſervare, quum volunt.

7. Libet hoc loco majorum etiam noſtrorum pericula vobis in mentem revocare, ut ſciatis & veſtrum eſſe, ut viri fortes ſitis, & ſtrenuos homines Deûm ope

gra-

ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί. ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεῖ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων τὰς Ἀθήνας, ὑποστῆναι αὐτοῖς Ἀθηναῖοι τολμήσαντες, ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ εὐξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὁπόσους ἂν κατακάνοιεν τῶν πολεμίων, τοσαύτας χιμαίρας καταθύσειν τῇ θεῷ, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἱκανὰς εὑρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν. καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀποθύουσιν.

η΄. Ἔπειτα ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρατιὰν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ὧν ἔστι μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε. οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε.

θ΄. Τοιούτων μὲν ἐστὲ προγόνων. οὐ μὲν δὴ τοῦτό γε ἐρῶ, ὡς ὑμεῖς καταισχύνετε αὐτούς· ἀλλ' οὔπω πολ-

λαὶ

graviſſimis etiam in periculis ſervari. Nam quum Perſæ una cum aliis, quos adjunxerant ſibi, ingente cum exercitu venirent, ut Athenas delerent: auſi Athenienſes ipſis ſe objicere, victoria potiti ſunt. Quumque votum Dianæ feciſſent, quot hoſtes occidiſſent, tot ſe illi Deæ capras mactaturos, quia ſatis multas invenire non poterant: decretum factum eſt, ut ſingulos in annos 10 mactarentur, quas etiam quotannis hac tempeſtate mactant.

8. Deinde quum ſubſequentibus annis Xerxes, coacto illo innumerabili exercitu, in Græciam profectus eſſet; tum quoque majores noſtri horum majores terra marique vicerunt. Licet ejus rei tanquam argumenta videre, quæ tum conſtituta ſunt, tropæa; longeque maximum teſtimonium eſt ipſa libertas urbium, in quibus vos, & in lucem editi, & alti eſtis. Nec enim ullum hominem pro domino, ſed Deos adoratis.

9. Hujuſmodi majoribus prognati eſtis. Neq; tamen eis vos dedecori eſſe dixerim: quippe necdum

καὶ ἡμέραι, ἀφ' οὗ ἀντιταξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις, πολλαπλασίους ὑμῶν αὐτῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς Θεοῖς. καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί. νῦν δ', ὁπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγών ἐστι, πολὺ δή που ὑμᾶς προσήκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶναι. ἀλλὰ μὴν καὶ θαῤῥαλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους.

ι'. Τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν, τό, τε πλῆθος ἄμετρον ὁρῶντες, ὅμως ἐτολμήσατε σὺν τῷ πατρίῳ φρονήματι ἰέναι εἰς αὐτούς· νῦν δ', ὁπότε καὶ πεῖραν ἤδη ἔχετε αὐτῶν, ὅτι θέλουσι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες μὴ δέχεσθαι ὑμᾶς, τί ὑμῖν ἔτι προσήκει τούτους φοβεῖσθαι; μηδὲ μήν τοι τοῦτο μεῖον δόξητε ἔχειν, εἰ οἱ Κύρειοι πρόσθεν σὺν ὑμῖν ταττόμενοι, νῦν ἀφεστήκασιν. ἔτι γὰρ οὗτοι κακίονές εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἡττημένων. ἔφευγον οὖν πρὸς ἐκείνους, καταλιπόντες ὑμᾶς. τοὺς δὲ ἐθέλοντας φυγῆς ἄρχειν, πολὺ κρεῖττον, σὺν τοῖς πολεμίοις ταττομένους ἢ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ τάξει, ὁρᾶν.

ια'. Εἰ

dum multi dies abiere, quum adverſus hos, illorum poſteros, acie congreſſi, Deûm ope multo quam vos eſſetis, plures ſuperaſtis. Atque id ſane temporis, pro Cyri regno viros vos fortes præſtitiſtis: nunc quum de ſalute veſtra certamen propoſitum ſit, multo vos & meliores & alacriores eſſe par eſt, atque etiam adverſus hoſtem fidentiores.

10. Nam ſi tum, quum nullum adhuc de ipſis periculum feciſſetis, conſpecta ipſorum immenſa multitudine nihilominus patrio ſpiritu pergere adverſus eos auſi eſtis: nunc quum periculum feceritis, ipſos ne quidem multo pluribus cum copiis vos ſuſtinere velle, quid cauſſæ fuerit, cur eos adhuc metuatis? Enimvero non ideo vos deteriore loco eſſe putetis, quod Cyriani prius à veſtris partibus ſtantes, jam defecerint. Nam illi etiam his ignaviores ſunt, quos nos vicimus. Etenim nobis relictis ad ipſos fugerunt. At eos, qui facere fugæ initium velint, multo melius eſt, hoſtium in acie quam noſtra cernere.

11. Quod

ια'. Εἰ δέ τις αὖ ὑμῶν ἀθυμεῖ, ὅτι ὑμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἱππεῖς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάρεισιν, ἐνθυμήθητε, ὅτι οἱ μύριοι ἱππεῖς οὐδὲν ἄλλο, ἢ μύριοι ἄνθρωποι εἰσίν. ὑπὸ μὲν γὰρ ἵππου ἐν μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηχθεὶς οὔτε λακτισθεὶς ἀπέθανεν· οἱ δ' ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες ὅ,τι ἂν ἐν ταῖς μάχαις γίγνηται. οὐκοῦν τῶν γε ἱππέων πολὺ ἡμεῖς ἐπ' ἀσφαλεστέρου ὀχήματός ἐσμεν. οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππων κρέμανται, φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καταπεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῆς γῆς βεβηκότες, πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἤν τις προσίῃ, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ὅτου ἂν ἐθέλωμεν, τευξόμεθα. ἑνὶ μόνῳ προέχουσιν ἡμᾶς οἱ ἱππεῖς· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλέστερόν ἐστιν, ἢ ἡμῖν.

ιβ'. Εἰ δὲ δὴ τὰς μὲν μάχας θαῤῥεῖτε, ὅτι δ' οὐκέτι ἡμῖν Τισαφέρνης ἡγήσεται, οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορὰν παρέξει, τοῦτο ἄχθεσθε, σκέψασθε πότερον κρεῖττον, Τισαφέρνην ἡγεμόνα

11. Quod ſi quis veſtrûm minus præſenti eſt animo, propterea quod ab equitibus deſtituti ſimus, quorum copiam hoſtes habent: cogitetis velim, equites CCIↃↃ nihilo plus eſſe quam CCIↃↃ homines. Nam ab equi vel morſu, vel calcitratione, nemo unquam in prœlio periit: viri ſunt, per quos in pugnis omnia geruntur: ac nos quidem multo, quam equites, tutiore vehiculo utimur. Nam illi ab equis pendent, neque nos tantum metuunt, ſed illud etiam, ne ab equis excutiantur: nos terræ firmiter innixi, longe vehementius feriemus, ſi quis accedat, & multo magis id attingemus, quod voluerimus. Una tantum re nobis equites præſtant: ſecurius quam nos, fugam arripiunt.

12. Quod ſi ad pugnam quidem animi veſtri ſatis ſunt confidentes, ſed illud vobis grave eſt, quod non amplius Tiſſaphernem ducem habituri ſitis, neque rex poſthac rerum venalium forum eſt ſuppeditaturus: conſiderate, utrum potius ſit, Tiſſaphernem ducem

ἡγεμόνα ἔχειν, ὃς ἐπιβουλεύων ἡμῖν φανερός ἐστιν, ἢ οὓς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας λαβόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν, οἳ εἴσονται, ὅτι ἢν τι περὶ ἡμᾶς ἁμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἁμαρτάνουσι. τὰ δ' ἐπιτήδεια πότερον ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ἧς οὗτοι παρεῖχον, μικρὰ μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου μηδὲ τοῦτο ἔτι ἔχοντας αὐτοὺς λαμβάνειν· ἢ, ἢν κρατῶμεν, μέτρῳ χρωμένους, ὁπόσῳ ἂν ἕκαστος βούληται.

ιγʹ. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν γιγνώσκετε, ὅτι οὕτω κρεῖττον, τοὺς δὲ ποταμοὺς ἄπορον νομίζετε εἶναι, καὶ μεγάλως ἡγεῖσθε ἐξαπατηθῆναι διαβάντες, σκέψασθε εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι. πάντες μὲν γὰρ οἱ ποταμοὶ, ἢν πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροι ὦσι, προϊοῦσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίγνονται, οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες.

ιδʹ. Εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διήσουσιν, ἡγεμών τε μηδεὶς

ducem habere, qui nobis inſidiari deprehenſus eſt: an eos, quos delectos noſmet duces eſſe juſſimus, & qui ſe intelligent, ſi quid committant, adverſus animos ſuos, ſuaque corpora committere. Item conſiderate, num commeatum ſatius ſit eo foro emere, cujus hi nobis copiam fecerunt, magna nimirum pecunia menſuras parvas, quum quidem unde poſthac argentum ſumamus, non habeamus; an victoria potitos uti menſura, quam magna lubitum fuerit.

13. Quod ſi intelligitis, hæc melius hoc quidem modo habitura, verum flumina eſſe quiddam, quod trajici nequeat, exiſtimatis; atque ea vos tranſiſſe, magnæ vobis eſſe fraudi ducitis: conſiderate quæſo, an non illud ipſum longe ſtultiſſime barbari fecerint. Quamvis enim omnes fluvii procul à fontibus ſuis tranſiri nequeant, tamen ab iis, qui ad fontes ipſos progrediuntur, ſic tranſiri poſſunt, ut ne genu quidem ab aqua humectetur.

14. Jam ſi nec amnes nos tranſmiſſuri ſint, & dux nullus uſquam com-

δεὶς φανῆται, οὐδ᾽ ὣς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. ἐπιστάμεθα γὰρ Μυσούς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίημεν βελτίους εἶναι, οἳ βασιλέως ἄκοντος ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ πολλάς τε, καὶ μεγάλας, καὶ εὐδαίμονας πόλεις οἰκοῦσιν. ἐπιστάμεθα δὲ Πεισίδας ὡσαύτως. Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἴδομεν, ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες, τὴν τούτων χώραν καρποῦνται.

ιε'. Καὶ ἡμᾶς δ᾽ ἂν ἔφην ἔγωγε χρῆναι μήπω φανεροὺς εἶναι οἴκαδε ὡρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι, ὡς αὐτοῦ που οἰκήσοντας. οἶδα γάρ, ὅτι καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη, πολλοὺς δ᾽ ἂν ὁμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν· καὶ ὁδοποιήσειέ γ᾽ ἂν αὐτούς, καὶ εἰ σὺν τεθρίπποις βούλοιντο ἀπιέναι. καὶ ἡμῖν γ᾽ ἂν οἶδ᾽ ὅτι τρισάσμενος ταῦτα ἐποίει, εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν παρασκευαζομένους.

ιϛ'. Ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μή, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν, καὶ ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν, καὶ Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καλαῖς

λαῖς

compareat; non tamen ne ſic quidem animum deſpondere debemus. Scimus enim, Myſos, quos dicere nobis præſtantiores non poſſumus, invito rege in ipſius ditione multas, & amplas, & opulentas urbes incolere. Idem de Piſidis ſcimus. Lycaonas ipſi vidimus occupatis munitis in planitie locis, regiæ ditionis fructus percipere.

15. Atque equidem haudquaquam dixero, debere nos palam profiteri, quaſi domum pergamus: ſed potius ſimulandum exiſtimo, quaſi heic alicubi velimus habere ſedes ac domicilia. Scio certe regem Myſis permultos duces daturum eſſe, permultos obſides, ſine fraude ſe eos dimiſſurum. Immo etiam viam ipſis ſtrueret, etiamſi vel in quadrigis diſcedere vellent. Quæ quidem ipſa, ſat ſcio, lubentiſſime nobis etiam præſtaret, ſi nos videret ita noſmet parare, quaſi manſuri heic eſſemus.

16. Verum metuo, ne ſi ſemel ignaviter, & in omnium rerum copia vivere conſueſcamus, atque etiam Perſarum & Medorum proceris

ceris

λαῖς καὶ μεγάλαις γυναιξὶ καὶ παρθένοις ὁμιλεῖν, μὴ ὥσπερ οἱ λωτοφάγοι ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ. δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι, πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι, καὶ ἐπιδεῖξαι τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι ἑκόντες πένονται, ἐξὸν αὐτοῖς τοὺς νῦν οἴκοι ἀκλήρους πολιτεύοντας ἐνθάδε κομισαμένους πλουσίους ὁρᾶν. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτ' ἀγαθὰ δῆλον ὅτι τῶν κρατούντων ἐστί.

ιζ'. Τοῦτο δὴ δεῖ λέγειν, πῶς ἂν πορευοίμεθά τε ὡς ἀσφαλέστατα, καὶ εἰ μάχεσθαι δέοι, ὡς κράτιστα μαχοίμεθα. πρῶτα μὲν τοίνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦσαι τὰς ἁμάξας, ἃς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρατηγῇ, ἀλλὰ πορευώμεθα ὅπου ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρῃ· ἔπειτα καὶ τὰς σκηνὰς συγκατακαῦσαι. αὗται γὰρ αὖ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελοῦσι δὲ οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ μάχεσθαι, οὔτ' εἰς τὸ ἐπιτήδεια ἔχειν.

ιη'. Επ

ceris & elegantibus feminis ac puellis familiares eſſe cœperimus, Lotophagorum in morem, ſuſcipiendi in patriam itineris obliviſcamur. Quamobrem conſentaneum & æquum mihi videtur eſſe, primum, ut in Græciam & ad propinquos redire conemur, ac Græcis oſtendamus, ſua ipſos ſponte pauperes eſſe; quum liceat eis, qui domi jam vitam inopem agunt, ſi huc pergant, palam opulentis eſſe. Sed enim, milites, hæc omnia bona ſunt eorum qui victores evadunt.

17. De eo jam dicendum erit, quo pacto quam tutiſſime profecturi ſimus, ac ſi prœlio decertandum ſit, quam optime prœlium ineamus. Itaq; primùm plauſtra nobis exurenda cenſeo, ne impedimentorum vehicula nobis imperent; ſed quocunque viſum erit exercitui conducere, pergamus: Deinde etiam tabernacula concremanda eſſe. Nam eorum vectura negotium nobis faceſſit, neque quidquam vel ad pugnam, vel ad commeatum comparandum adjumenti afferunt.

18. Præ-

ιη'. Ἔτι δὲ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν, πλὴν ὅσα πολέμου ἕνεκεν, ἢ σίτων, ἢ ποτῶν ἔχομεν· ἵν' ὡς πλεῖστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ὦσιν, ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. κρατουμένων μὲν γὰρ ἐπίστασθε ὅτι πάντα τὰ ἀλλότρια· ἢν δὲ κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμετέρους νομίζειν.

ιθ'. Λοιπόν μοι εἰπεῖν, ὅπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. ὁρᾶτε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους, ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν τοὺς στρατηγοὺς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες, ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων, καὶ ἡμῶν πειθομένων, ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ· λαβόντες δὲ τοὺς ἄρχοντας, ἀναρχίᾳ καὶ ἀταξίᾳ ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι.

κ'. Δεῖ οὖν πολὺ μὲν τοὺς ἄρχοντας ἐπιμελεστέρους γενέσθαι τοὺς νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους εὐτακτοτέρους, καὶ πειθομένους μᾶλλον τοῖς

ἄρχουσι

18. Præterea vaſorum reliquorum, quæ ſupervacanea ſunt, onere noſmet liberabimus; exceptis iis, quæ vel ad bellicos uſus, vel cibi, vel potus habemus: ut quamplurimi noſtrûm inter armatos ſint, pauci admodum impedimenta vehant. Noſtis enim, fortunas omnes illorum, qui vincuntur, alienam in poteſtatem tranſire. Adeoque ſi vicerimus, exiſtimare debemus, hoſtes ipſos impedimenta noſtra vecturos.

19. Reſtat, ut de eo dicam, quod eſſe mihi videtur maximum: Videtis etiam hoſtes non ante, bello nos auſos fuiſſe laceſſere, quam duces noſtros cepiſſent. Exiſtimabant enim, quamdiu duces habituri eſſemus, ac nos ipſis obtemperaturi; ſatis fore virium nobis ad hoc, ut ſuperiores in bello evaderemus: verum ubi duces cepiſſent, eorundem orbitate, ac perturbatione ordinis, futurum arbitrabantur ut periremus.

20. Quamobrem & duces jam deſignatos, neceſſe eſt iis quos antehac habuimus, multo eſſe diligentiores: & milites ordinum obſervantiores,

ἄρχουσι νῦν, ἢ καὶ πρόσθεν. ἢν δέ τις ἀπειθῇ, ἢν ψηφίσησθε τὸν ἀεὶ ὑμῶν ἐντυγχάνοντα σὺν τῷ ἄρχοντι κολάζειν, οὕτως οἱ πολέμιοι πλεῖστον ἐψευσμένοι ἔσονται. τῇδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυρίους ὄψονται ἀνθ' ἑνὸς Κλεάρχους, τοὺς οὐδενὶ ἐπιτρέψοντας κακῷ.

κα'. Ἀλλὰ γὰρ καὶ περαίνειν ἤδη ὥρα. ἴσως γὰρ οἱ πολέμιοι αὐτίκα παρέσονται. ὅ, τι μὲν οὖν τούτων δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρώσατε ὡς τάχιστα, ἵν' ἔργῳ περαίνητε. εἰ δέ τις τι εἶδε τῶν ἄλλων βέλτιον ἢ ταύτῃ, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν. πάντες γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα.

κβ'. Μετὰ δὲ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν· Ἀλλ' εἰ μὲν τινος ἄλλου δεῖ πρὸς τούτοις, οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα ἔξεστι ποιεῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε, δοκεῖ μοι ὡς τάχιστα ψηφίσασθαι ἄριστον εἶναι. καὶ ὅτῳ

δοκεῖ

ſervantiores, & ad parendum præfectis promptiores modo quam antehac. Quod ſi decreveritis, ut ſi quis dicto non fuerit audiens, ſemper liceat ei, qui è vobis forte adfuerit, in hunc una cum præfecto exemplum ſtatuere; tum nimirum hoſtes plane ſpe ſua excident. Nam hodierno die Clearchos vel ſexcentos pro uno conſpecturi ſunt, per quos nemini eſſe ignavo liceat.

21. Sed jam tempus eſt, ut ad finem hæc perducamus. Nam fortaſſis hoſtes mox aderunt. Quid quid autem horum vobis recte dictum videtur, quamprimum ratum habete, quo reipſa perficiatur. Quod ſi quis aliorum meliorem hac rationem perſpicit, etiamſi privatus gregariuſque miles ſit, tamen eam nobis commonſtrare ne vereatur. Omnes enim communiter ſalutis & incolumitatis egemus.

22. Poſt hæc Cheriſophus: Enimvero, inquit, ſi quid aliud neceſſarium erit, quod Xenophon omiſerit, ſtatim fieri poterit. Quæ autem jam dixit, quamprimum decerni optimum eſſe duco: & vero

δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες.

κγ'. Ἀναστὰς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρες, ἀκούσατε ὧν προσδοκᾶν δοκεῖ μοι. δῆλον ὅτι πορεύεσθαι ἡμᾶς δεῖ, ὅπου ἕξομεν τὰ ἐπιτήδεια. ἀκούω δὲ κώμας εἶναι καλὰς, οὐ πλεῖον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας. οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι, εἰ οἱ πολέμιοι, ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες, τοὺς μὲν παριόντας διώκουσί τε καὶ δάκνουσιν, ἢν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας φεύγουσιν· εἰ καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν.

κδ'. Ἴσως οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορεύεσθαι πλαίσιον ποιησαμένους τῶν ὅπλων, ἵνα τὰ σκευοφόρα, καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρῳ ᾖ. εἰ οὖν νῦν ἀποδειχθείη, τίνα χρὴ ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου, καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν, καὶ τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἑκατέρων εἶναι, καὶ τίνας ὀπισθοφυλακεῖν, οὐκ ἄν, ὁπότε οἱ πολέμιοι ἔλθοιεν, βουλεύεσθαι ἡμᾶς δέοι, ἀλλὰ χρῴμεθ' ἂν εὐθὺς τοῖς τεταγμένοις.

κε'. Εἰ μὲν οὖν ἄλλος τις βέλτιον ὁρᾷ, ἄλλως ἐχέτω· εἰ δὲ μή, Χειρίσοφος

vero cui probantur, is manum tollat. Mox ſuſtulerunt omnes.

23. Et Xenophon, quum iterum adſurrexiſſet: Audite, inquit, milites, quæ nobis metuenda putem. Patet, eundum nobis eſſe ad ea loca, in quibus commeatum habeamus. Ego vero pulcherrimos audio vicos non ultra xx ſtadia hinc abeſſe. Quare nihil mirer, ſi quemadmodum timidi canes prætereuntes & inſectantur & mordent, ſi poſſunt; perſequentes fugiunt: ſic etiam hoſtes iſti nos diſcedentes à tergo ſequantur.

24. Itaque ſecurius fortaſſis iter fecerimus, ſi in quadratum agmen diſpoſitis armatis incedamus, ut impedimenta, & omnis turba loco ſit tutiore. Quod ſi jam ſtatuerimus, quem à fronte curare, quem ab utroque laterum, quem à tergo quadrati agminis eſſe oporteat; non neceſſe ſit tum nos deliberare, quum hoſtes advenerint, ſed milite jam inſtructo licebit uti.

25. Si quid igitur ab alio rectius perſpicitur, aliter res inſtituitor: ſin autem, Cheriſophus

Χειρίσοφος μὲν ἡγοῖτο, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμόνιός ἐστι· τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων δύο τῶν πρεσβυτάτων στρατηγὼ ἐπιμελοίσθην, ὀπισθοφυλακῶμεν δὲ ἡμεῖς οἱ νεώτατοι, ἐγώ τε καὶ Τιμασίων, τὸ νῦν εἶναι. τὸ δὲ λοιπὸν, πειρώμενοι ταύτης τῆς τάξεως, βουλευσόμεθα ὅ,τι ἂν ἀεὶ κράτιστον δοκοίη εἶναι. εἰ δέ τις ἄλλο βέλτιον ὁρᾷ, λεξάτω.

κϛ'. Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν, ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἔδοξε ταῦτα. νῦν, ἔφη, ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογμένα. καὶ ὅστις τε ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι· οὐ γάρ ἐστιν ἄλλως τούτου τυχεῖν. ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾷν. τῶν μὲν γὰρ νικώντων, τὸ κατακαίνειν, τῶν δὲ ἡττωμένων, τὸ ἀποθνήσκειν ἐστί. καὶ εἴ τις γε χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω. τῶν γὰρ νικώντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν, καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν.

ΚΕΦ.

phus fronti præſit, præſertim quum ſit Lacedæmonius. Utriuſque lateris, duo natu maximi duces, curam habeant: tergum nos ætate minores cuſtodiamus, ego ſcilicet ac Timaſio, uti nunc quidem res habet. Quod ſupereſt, poſteaquam hujus ordinis periculum fecerimus, quidquid ſemper optimum factu videbitur, id conſilii capiemus. Si quis meliorem rationem perſpicit, eam exponat.

26. Quum nemo adverſaretur, ait: Cui probantur hæc, manum tollat. Itaque res decreta fuit. Et Xenophon: Præſtanda jam ſunt, inquit, reipſa, quæ à nobis decreta ſunt. Qui ſuos videre deſiderat, meminerit debere ſe virum fortem eſſe. Nam cæteroqui nequit hoc adipiſci. Qui item vita cupit frui, det operam ut vincat. Victoribus enim, cædes hoſtium; victis, mors eſt propoſita. Si denique opum quis cupiditate ducitur, id conetur, ut ſuperior evadat. Etenim victorum eſt, & ſua tueri; & ea, quæ victi poſſident, ſibi vindicare.

CAP.

ΚΕΦ. γʹ.

Τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν, καὶ ἀπελθόντες κατέκαιον τὰς ἁμάξας καὶ τὰς σκηνάς. τῶν δὲ περιττῶν ὅτου μὲν δέοιτό τις, μετεδίδοσαν ἀλλήλοις, τὰ δὲ ἄλλα εἰς τὸ πῦρ ἐρρίπτουν. ταῦτα ποιήσαντες ἠριστοποιοῦντο. ἀριστοποιουμένων δὲ αὐτῶν ἔρχεται Μιθραδάτης σὺν ἱππεῦσιν ὡς τριάκοντα, καὶ καλεσάμενος τοὺς στρατηγοὺς εἰς ἐπήκοον, λέγει ὧδε·

βʹ. "Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ Κύρῳ πιστὸς ἦν, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε, καὶ νῦν ὑμῖν εὔνους· καὶ ἐνθάδε εἰμὶ σὺν πολλῷ φόβῳ διάγων. εἰ οὖν ὁρῴην ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους, ἔλθοιμι ἂν πρὸς ὑμᾶς, καὶ τοὺς θεράποντας πάντας ἄγων. λέξατε οὖν, ἔφη, πρός με, τί ἐν νῷ ἔχετε, ὡς πρὸς φίλον τε καὶ εὔνουν, καὶ βουλόμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν τὸν στόλον ποιεῖσθαι.

γʹ. Βουλευομένοις τοῖς στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τάδε, καὶ ἔλεγε Χειρίσοφος, Ἡμῖν δοκεῖ, ἢν μέν τις

CAP. III.

Quæ quum ab Xenophonte dicta fuiſſent, ſurrexerunt omnes; & quum abiiſſent, plauſtra tentoriaque cremarunt. Deinde vaſa ſupervacanea cum indigentibus communicant, cætera in ignem abjiciunt. Poſt hæc prandent, quo tempore Mithradates cum equitibus triginta circiter venit: ac ducibus, in locum, unde poſſet exaudiri, vocatis, ait:

2. Equidem Cyro, Græci, quemadmodum vobis conſtat, fidelis fui, & vobis nunc optime volo, adeoque heic magno cum metu verſor. Itaque ſi quid vos conſilii ſalutaris habere videro, ad vos me cum miniſtris omnibus conferam. Quare quid vobis animi ſit, mihi & amico, & veſtri ſtudioſo, & vobiſcum proficiſcendi cupido, exponite.

3. Duces, re deliberata, ſtatuerunt reſpondendum eſſe verbis Cheriſophi: Decrevimus per hanc

τις ἐᾷ ἡμᾶς ἀπιέναι οἴκαδε, διαπορεύεσθαι τὴν χώραν, ὡς ἂν δυνώμεθα, ἀσινέστατα· ἢν δέ τις ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ ἀποκωλύῃ, διαπολεμεῖν τούτῳ ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα.

δ′. Ἐκ τούτου ἐπειρᾶτο Μιθραδάτης διδάσκειν, ὡς ἄπορον εἴη, βασιλέως ἄκοντος σωθῆναι· ἔνθα δὴ ἐγιγνώσκετο, ὅτι ὕποπτος εἴη. καὶ γὰρ τῶν Τισσαφέρνους τις οἰκείων παρηκολούθει πίστεως ἕνεκα, καὶ ἐκ τούτου ἐδόκει τοῖς στρατηγοῖς, βέλτιον εἶναι, δόγμα ποιήσασθαι, τὸν πόλεμον ἀκήρυκτον εἶναι, ἔς τε ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν. διέφθειρον γὰρ προσιόντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἕνα γε λοχαγὸν διέφθειραν Νίκαρχον Ἀρκάδα· καὶ ᾤχετο ἀπιὼν νυκτὸς σὺν ἀνθρώποις ὡς εἴκοσι.

ε′. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀριστήσαντες, καὶ διαβάντες τὸν Ζάθην ποταμὸν, ἐπορεύοντο τεταγμένοι, τὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες. οὐ πολὺ δὲ προεληλυθότων αὐτῶν ἐπιφαίνεται πάλιν ὁ Μιθραδάτης, ἱππέας ἔχων ὡς διακοσίους, καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας ὡς τετρακοσίους, μάλα

ἐλαφροὺς

hanc regionem quam pacatiſſime domum iter facere, ſi per alios liceat. Sin quis iter impediat, eum pro viribus fortiter bello petemus.

4. Tum vero Mithradates oſtendere nitebatur, nullam invito rege ſalutis iniri poſſe rationem: deque hoc intellectum eſt, fidem ei non habendam. Nam & Tiſſaphernis familiaris quidam fidei cauſſa Mithradati aderat. Proinde viſum eſt ducibus, nihil ſtatui melius poſſe, quam ſi, quam diu ſint in hoſtico, bellum præconibus nullis intervenientibus gererent. Nam illi accedendo militum animos corrumpebant, atque inter alios Nicarchum Arcadem cohortis præfectum, qui noctu cum viginti hominibus diſceſſit.

5. Poſt hæc pranſi Zathen fluvium trajiciunt, & inſtructi pergunt, jumentis ac turba inermi in medium recepta. Non longe progreſſi quum eſſent, prodit iterum Mithradates hic in conſpectum cum cc equitibus, ſagittariis & funditoribus agilibus & expeditis

ἐλαφροὺς καὶ εὐζώνους· καὶ προσῄει μὲν, ὡς φίλος ὢν, πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

ϛ'. Ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένετο, ἐξαπίνης οἱ μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἱππεῖς καὶ πεζοὶ, οἱ δ' ἐσφενδόνων καὶ ἐτίτρωσκον. οἱ δ' ὀπισθοφύλακες τῶν Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν κακῶς, ἀντεποίουν δὲ οὐδέν. οἵ τε γὰρ Κρῆτες βραχύτερα τῶν Περσῶν ἐτόξευον, καὶ ἅμα ψιλοὶ ὄντες εἴσω τῶν ὅπλων κατεκέκλιντο· οἵ τε ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόντιζον ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν.

ζ'. Ἐκ τούτου Ξενοφῶντι ἐδόκει διωκτέον εἶναι, καὶ ἐδίωκον τῶν τε ὁπλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν οἳ ἔτυχον σὺν αὐτῷ ὀπισθοφυλακοῦντες· διώκοντες δὲ οὐδένα κατελάμβανον τῶν πολεμίων. οὔτε γὰρ ἱππεῖς ἦσαν τοῖς Ἕλλησιν, οὔτε οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς ἐκ πολλοῦ φεύγοντας ἐδύναντο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ. πολὺ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύματος διώκειν. οἱ δὲ βάρβαροι ἱππεῖς καὶ φεύγοντες ἅμα ἐτίτρωσκον, εἰς

peditis admodum cccc, ſimulans ſe Græcis amicum, accedere.

6. Quum propius abeſſet, & ſubito equites ipſorum, & pedites partim emittebant tela, partim fundis noſtros vulnerabant. Qui extremo erant in agmine, feriebantur impune, quum ipſi nihil nocerent. Nam Cretenſes minus ad intervallum, quam Perſæ, ſagittas mittebant; & quia nudi eſſent, intra gravis armaturæ milites ſe recipiebant. Itidem jaculatores minus longe tela emittebant, ut attingere funditores haud poſſent.

7. Tum vero Xenophonti viſum eſt perſequendum eſſe hoſtem, adeoque gravis armaturæ milites, & cetrati, qui cum ipſo erant extremo in agmine, tametſi perſequerentur, nullum tamen ex hoſtibus ceperunt. Nam equites Græci nullos habebant, & pedites fugientem è longinquo peditatum hoſtium exiguo in campo capere non poterant. Non enim longe à copiis cæteris perſequi licebat. Præterea barbari equites etiam quum fugerent, nihilominus vulnerabant ſequentes, quippe

εἰς τὔπιϑεν τοξεύοντες ἀπὸ τῶ ἵππων. ὁπόσον δὲ προδιώξειαν οἱ Ἕλλίυες, τοσῦτο πάλιν ἐπαναχωρεῖν μαχομδύοις ἔδει.

η'. Ὥστε τῆς ἡμέρας ὅλης διῆλϑον ἐ πλέον πέντε καὶ εἴκοσι ςαδίων, ἀλλὰ δείλης ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας. ἔνϑα δὴ πάλιν ἀϑυμία ἦν. καὶ Χειρίσοφ☉ καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν ςρατηγῶν Ξενοφῶντα ᾐτιῶντο, ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγ☉, καὶ αὐτός τε ἐκινδιώευε, καὶ τὲς πολεμίες ἐδὲν μᾶλλον ἐδιώατο βλάπτειν.

θ'. Ἀκέσας δὲ ὁ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι ὀρϑῶς ᾐτιῶντο, καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρτυρίη· ἀλλ' ἐγὼ ἠναγκάσϑίω διώκειν, ἐπεὶ ἑώρων ἡμᾶς ἐν τῷ μένειν κακῶς μὲν πάσχοντας, ἀντιποιεῖν δ' ἐδὲν δυωαμένες. ἐπειδὴ δὲ ἐδιώκομδυ, ἀληϑῆ, ἔφη, ὑμεῖς λέγετε. κακῶς μὲν γὸ ἐδὲν ποιεῖν μᾶλλον ἐδιυάμεϑα τοὺς πολεμίους, ἀνεχωρεῦμδυ δὲ πάνυ χαλεπῶς. τοῖς οὖν Θεοῖς χάρις, ὅτι ἐ

pe qui ab equis à tergo ſagittas ejacularentur. Et quantum ſpatii perſequendo Græci progrediebantur, tantundem eos pugnando retrocedere neceſſe erat.

8. Quo factum eſt, ut die toto non plura quam XXV ſtadia conficerent; & ſub veſperam in vicos pervenirent. Heic vero nova erat anxietas. Cheriſophus & ii, qui inter duces maximi natu erant, Xenophontem reprehendebant, quod à phalange longius hoſtem perſequutus fuiſſet; neque id ullo cum hoſtium incommodo, & ſuo cum periculo.

9. Quæ quum audiret Xenophon, recte ſe reprehendi aiebat, ipſa re orationi eorum teſtimonium perhibente: Verum equidem, inquit, neceſſitate adductus ſum, ut ipſos perſequerer. Nam videbam nos graviter affligi, dum conſiſteremus; quum nihil ipſi poſſemus afferre hoſtibus detrimenti. Quum primum autem perſequi cœpimus, acciderunt illa ſane nobis, quæ dicitis. Etenim nulla re hoſtem lædebamus, & difficulter admodum retrocedebatur. Quare Diis habeo gratiam, quod non

οὐ σὺν πολλῇ ῥώμῃ, ἀλλὰ σὺν ὀλίγοις ἦλθον· ὥστε βλάψαι μὲν μὴ μεγάλα, δηλῶσαι δὲ ὧν δεόμεθα.

ι'. Νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι τοξεύουσι καὶ σφενδονῶσιν ὅσον οὔτε οἱ Κρῆτες ἀντιτοξεύειν δύνανται, οὔτε οἱ ἐκ χειρὸς βάλλοντες ἐξικνεῖσθαι. ὅταν δὲ αὐτοὺς διώκωμεν, πολὺ μὲν οὐχ οἷόν τε χωρίον ἀπὸ τοῦ στρατεύματος διώκειν, ὀλίγον δὲ· ἔνθα οὐδ' εἰ ταχὺς εἴη πεζὸς, πεζὸν ἂν διώκων καταλάβοι ἐκ τόξου ῥύματος. ἡμεῖς μὲν οὖν εἰ μέλλομεν τούτους εἴργειν, ὥστε μὴ δύνασθαι βλάπτειν ἡμᾶς πορευομένους, σφενδονητῶν τε τὴν ταχίστην δεῖ καὶ ἱππέων.

ια'. Ἀκούω δ' εἶναι ἐν τῷ στρατεύματι ἡμῶν Ῥοδίους, ὧν τοὺς πολλοὺς φασὶν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλος αὐτῶν καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσικῶν σφενδονῶν. ἐκεῖναι γὰρ, διὰ τὸ χειροπληθέσι τοῖς λίθοις σφενδονᾶν,

ἐπὶ

non copioſa cum manu, ſed cum paucis venerint: ut magnum quidem rebus noſtris damnum afferre non poſſent, quid vero nobis eſſet ex uſu, ſignificarent.

10. Nam ſagittis & fundis utuntur hoſtes adverſus nos tanto ex intervallo, ut neque Cretenſes viciſſim eos ſagittis petere poſſint, neque ad eos pertingere alii, qui manu tela torquent. Quod ſi eos perſequi volumus, fieri non poteſt, ut longo ſpatio ab exercitu ipſos perſequamur. Ubi vero ſpatium exiguum eſt, ibi pedes, ne quidem ſi celer fuerit, peditem perſequendo aſſequi intra ſagittæ jactum poteſt. Quare ſi hos impedire volumus, ne nobis iter facientibus detrimentum afferre poſſint; quamprimum nos & funditores & equites habere neceſſe eſt.

11. Ac noſtris quidem in caſtris eſſe Rhodios audio, quorum complures fundæ uſum habere cognitum aiunt, eorumque telum duplo tendere longius perhibent, quam fundæ Perſicæ ſoleant. Nam hæ propterea, quod lapides ejaculentur eos, qui manus implent, ad

 breve

ἐπὶ βραχὺ ἐξικνοῦνται· οἱ δέ γε Ῥόδιοι καὶ ταῖς μολιβδίσιν ἐπίστανται χρῆσθαι. ἢν οὖν αὐτῶν ἐπισκεψώμεθα τίνες πέπανται σφενδόνας, καὶ τούτων τῷ μὲν δῶμεν αὐτῶν ἀργύριον, τῷ δὲ ἄλλας πλέκειν ἐθέλοντι ἄλλο ἀργύριον τελῶμεν, καὶ τῷ σφενδονᾶν ἐντεταγμένῳ ἐθέλοντι ἄλλην τινὰ ἀτέλειαν εὑρίσκωμεν, ἴσως τινὲς φανοῦνται ἱκανοὶ ἡμᾶς ὠφελεῖν.

ιβʹ. Ὁρῶ δὲ καὶ ἵππους ἐν τῷ στρατεύματι, τοὺς μέν τινας παρ᾽ ἐμοί, τοὺς δὲ τῷ Κλεάρχῳ καταλελειμμένους, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους σκευοφοροῦντας. ἂν οὖν τούτους πάντας ἐκλέξαντες, σκευοφόρα μὲν ἀντιδῶμεν, τοὺς δὲ ἵππους εἰς ἱππέας κατασκευάσωμεν, ἴσως καὶ οὗτοι τοὺς φεύγοντας ἀνιάσωσιν. ἔδοξε ταῦτα, καὶ ταύτης τῆς νυκτὸς σφενδονῆται μὲν εἰς διακοσίους ἐγένοντο, ἵπποι δὲ καὶ ἱππεῖς ἐδοκιμάσθησαν τῇ ὑστεραίᾳ εἰς πεντήκοντα, καὶ στολάδες καὶ θώρακες αὐτοῖς ἐπορίσθησαν, καὶ ἵππαρχος ἐπεστάθη Λύκιος ὁ Πολυστράτου, Ἀθηναῖος.

ΚΕΦ.

breve ſpatium pertingunt: Rhodii glandibus etiam plumbeis uti norunt. Quod ſi ergo conſideraverimus, quinam eorum fundas habeant, atque his partim argentum dederimus, partim alias pretio faciundas locaverimus, & receptis in funditorum ordinem immunitatis aliam quoque rationem invenerimus; fortaſſe nonnulli exhibebunt ſe, qui eſſe nobis uſui poterunt.

12. Præterea video in caſtris equos, partim apud me, partim à Clearcho relictos, partim alios bello captos, quibus impedimenta vehuntur. Horum igitur omnium delectu habito ſi pro eis jumenta ſubſtituemus vehendis impedimentis idonea, & equos ipſos equitibus adornabimus; fortaſſis & illi hoſtibus fugientibus aliquid moleſtiæ exhibuerint. Probata hæc eſt ſententia, ſtatimque nocte illa funditores circiter cc facti ſunt, ac poſtridie tum equi, tum equites quinquaginta lecti, eiſque confectæ ſtolades & loricæ. Equitibus præfectus datus eſt Lycius, Polyſtrati filius, Athenienſis.

CAP.

ΚΕΦ. δ'.

Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν, τῇ ἄλλῃ ἐπορεύοντο, πρωϊαίτερον ἀναστάντες. χαράδραν γὰρ αὐτοὺς ἔδει διαβῆναι, ἐφ' ᾗ ἐφοβοῦντο μὴ ἐπιθοῖντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν οἱ πολέμιοι. διαβεβηκόσι δὲ αὐτοῖς ἐπιφαίνεται ὁ Μιθραδάτης πάλιν, ἔχων ἱππέας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακισχιλίους. τοσούτους γὰρ ᾔτησε Τισσαφέρνην, καὶ ἔλαβεν, ὑποσχόμενος, ἂν τούτους λάβῃ, παραδώσειν αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας· καταφρονήσας, ὅτι ἐν τῇ ἔμπροσθεν προσβολῇ ὀλίγους ἔχων ἔπαθε μὲν οὐδὲν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμισε ποιῆσαι.

β'. Ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαβεβηκότες ἀπεῖχον τῆς χαράδρας ὅσον ὀκτὼ σταδίους, διέβαινε καὶ ὁ Μιθραδάτης, ἔχων τὴν δύναμιν. παρήγγελτο δὲ τῶν τε πελταστῶν, οὓς ἔδει διώκειν, καὶ

τῶν

CAP. IV.

Quum autem hoc die, quo ſubſtiterant, loco manſiſſent; poſtridie mane, quum maturius aliquanto ſurrexiſſent, profecti ſunt. Erat enim vallis quædam eis tranſeunda, quam dum tranſirent, ne hoſtes ipſos adorirentur, metuebant. Quum jam tranſiiſſent, offert illis in conſpectum ſe rurſus Mithradates cum cIↃ equitibus, ſagittariis & funditoribus IIIIcIↃ. Tot enim à Tiſſapherne petierat & impetrarat: quippe qui pollicitus fuerat, ſe, ſi tantas ſibi copias daret, in ejus poteſtatem Græcos tradíturum. Etenim jam ipſi contemtui erant, quod priore incurſu paucis inſtructus nihil detrimentì accepiſſet, ac graviter ſe læſiſſe nos arbitraretur.

2. Quum ergo Græci tranſita valle, ſtadia circiter IIX ab ea diſtarent; etiam Mithradates ſuis cum copiis tranſit. Erat autem præceptum noſtris, quinam perſequi hoſtem cetrati deberent, quique gravis armaturæ

mili-

τῶν ὁπλιτῶν, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν εἴρητο θαρροῦσι διώκειν, ὡς ἐφεψομένης ἱκανῆς δυνάμεως.

γ'. Ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθραδάτης κατειλήφει, καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματα ἐξικνοῦντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ εὐθὺς ἔθεον ὁμόσε οἷς εἴρητο, καὶ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον. οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἔφευγον ἐπὶ τὴν χαράδραν. ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοί, καὶ τῶν ἱππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωοὶ ἐλήφθησαν ὡς ὀκτωκαίδεκα. τοὺς δ' ἀποθανόντας αὐτοκέλευστοι οἱ Ἕλληνες ᾐκίσαντο, ὡς ὅτι φοβερώτερον τοῖς πολεμίοις εἴη ὁρᾶν.

δ'. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ ἦν Λάρισα· ᾤκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι. τοῦ δὲ τείχους ἦν αὐτῆς τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος

δ'

milites; & mandatum equitibus, ut fidenter in eos proveherentur: quippe ſequuturas ſatis magnas copias.

3. Jam Mithradates Græcos aſſecutus erat, ac fundæ cum telis ad hoſtem pertingebant, quum ſignum Græcis tuba datum eſt: itaque mox in hoſtem illi curſu feruntur, quibus hoc mandatum erat, equitibus etiam in adverſos ſe fundentibus. Illi vero impetum haud ſuſtinebant, ſed ad vallem ſe recipiebant fuga. Multos hac in perſecutione barbari pedites amiſerunt, equites in valle vivi capti ſunt ad XIIX. Cæſos Græci, neminis juſſu ſed ſponte ſua fœde lacerarunt; ut majori cum terrore ab hoſtibus ſpectarentur.

4. Atque hoſtes hoc modo re geſta, diſcedebant. Græci, quod reliquum diei erat, ſecure pergendo quum confeciſſent, ad Tigrim amnem perveniunt. Eo loco deſerta quædam urbs erat ampla, cujus nomen Lariſſa. Habitaverant eam priſcis temporibus Medi. Murus habebat XXV pedum latitudinem,

δ' ἑκατόν. οὗ δὲ κύκλου ἡ περίοδος δύο παρασάγγαι. ᾠκοδόμητο δὲ πλίνθοις κεραμίαις· κρηπὶς δὲ ὑπῆν λιθίνη τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν.

ε'. Ταύτην βασιλεὺς ὁ Περσῶν, ὅτε παρὰ Μήδων ἐλάμβανον τὴν ἀρχὴν Πέρσαι, πολιορκῶν, οὐδενὶ τρόπῳ ἐδύνατο ἑλεῖν. ἥλιος δὲ νεφέλην προκαλύψας ἠφάνισε, μέχρις οἱ ἄνθρωποι ἐξέλιπον, καὶ οὕτως ἑάλω. παρ' αὐτὴν τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη, τὸ μὲν εὖρος ἑνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν ἀποπεφευγότες.

ϛ'. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ἕξ, πρὸς τεῖχος ἔρημον μέγα πρὸς τῇ πόλει κείμενον· ὄνομα δὲ ἦν τῇ πόλει Μέσπιλα· Μῆδοι αὐτὴν ποτε ᾤκουν. ἦν δὲ ἡ μὲν κρηπὶς λίθου ξεστοῦ κογχυλιάτου, τὸ εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, καὶ τὸ ὕψος πεντήκοντα. ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπῳκοδόμητο πλίνθινον τεῖχος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκατόν. οὗ δὲ κύκλου περίοδος ἕξ παρα-

latitudinem, altitudinem c. Ambitus ad paraſangas duas ſe explicabat. Laterculis fictilibus exſtructus erat, & fundamentum ſuberat lapideum, xx pedum altitudine.

5. Hanc Perſarum Rex, quo tempore Medis imperium Perſæ eripiebant, obſeſſam capere nullo modo poterat. Sol vero nube obtectus non apparuit, donec homines defeciſſent; atque ita capta fuit. Propter urbem ipſam pyramis erat lapidea, quæ unius plethri latitudinem habebat, altitudinem duorum. In hac complures erant barbari, qui eo de vicinis pagis confugerant.

6. Inde caſtris unis paraſangas VI progreſſi, ad caſtellum quoddam magnum, idque deſertum, perveniunt, ſitum propter urbem, cui nomen erat Meſpila, quondam à Medis habitata. Hujus crepido de polito lapide conchyliato erat, latitudine L pedum, totidemque pedum altitudine. Supra hanc murus lateritius extructus erat, cujus habebat latitudo pedes L, altitudo c. Ambitus erat paraſangarum

παρασάγγαι. ἐνταῦθα ἐλέγετο Μηδία γυνὴ βασιλέως φυγεῖν, ὅτε ἀπώλλυσαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι. ταύτην δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς, οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνῳ ἑλεῖν, οὔτε βίᾳ· Ζεὺς δὲ ἐμβροντήτους ποιεῖ τοὺς ἐνοικοῦντας, καὶ οὕτως ἑάλω.

ζ'. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύοντο σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας τέτταρας. εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν Τισσαφέρνης ἐπεφάνη, οὕς τε αὐτὸς ἦλθεν ἱππέας ἔχων, καὶ τὴν Ὀρόντου δύναμιν, τοῦ τὴν βασιλέως θυγατέρα ἔχοντος, καὶ οὓς Κῦρος ἔχων ἀνέβη βαρβάρους, καὶ οὓς ὁ βασιλέως ἀδελφὸς ἔχων βασιλεῖ ἐβοήθει, καὶ πρὸς τούτοις, ὅσους βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτῷ· ὥστε τὸ στράτευμα πάμπολυ ἐφάνη. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων εἶχεν ὄπισθεν καταστήσας, τὰς δὲ εἰς τὰ πλάγια παραγαγὼν, ἐμβάλλειν μὲν οὐκ ἐτόλμησεν, οὐδ' ἐβούλετο διακινδυνεύειν· σφενδονᾶν δὲ παρήγγελε καὶ τοξεύειν.

η'. Ἐπεὶ δὲ διαταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν,

καὶ

ſangarum VI. Huc ferebatur Media regis uxor fugiſſe, quo tempore Medis ademtum fuit à Perſis imperium. Urbem ipſam Perſarum Rex quum obſideret, neque temporis diuturnitate, neque vi capere poterat. Tandem Jupiter habitatores ejus attonitos reddidit: atque ita capta eſt.

7. Inde paraſangas IV unis caſtris abſolverunt. Ad ea caſtra Tiſſaphernes eis ſe obtulit, cum equeſtribus copiis ſuis, & Orontæ exercitu: cum quo regis erat nupta filia: itidemque cum barbaris, quos ſecum Cyrus in Aſiam ſuperiorem duxerat, & cum quibus regis frater opem fratri laturus venerat, ac præter hos cum iis etiam quoſcunque Rex ei dederat, ut ingens adeo videretur eſſe exercitus. Quum propius acceſſiſſet, nonnullos ſuorum globos à tergo conſtituebat: nonnullos ad latera transferebat: neque tamen adoriri Græcos audebat, quod periculo ſe nollet exponere: tantum fundis ſuos, & ſagittis uti jubebat.

8. Poſteaquam Rhodii hinc inde diſpoſiti fundis uti cœperunt,

&

καὶ οἱ Σκυθοτοξόται ἐτόξευσαν, καὶ οὐδεὶς ἡμάρτανεν ἀνδρὸς, (οὐδὲ γὰρ εἰ πάνυ προὐθυμεῖτο, ῥᾴδιον ἦν·) καὶ ὁ Τισσαφέρνης μάλα ταχέως ἔξω βελῶν ἀπεχώρει, καὶ ἄλλαι τάξεις ἀπεχώρησαν· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπορεύοντο, οἱ δ' εἵποντο, καὶ οὐκέτι ἐπέκειντο οἱ βάρβαροι τῇ τότε ἀκροβολίσει. μακρότερον γὰρ οἵ τε Ῥόδιοι τῶν Περσῶν ἐσφενδόνων, καὶ τῶν πλείστων τοξοτῶν.

θ'. Μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐστιν. ὥστε χρήσιμα ἦν, ὁπόσα ἁλίσκοιτο τῶν τοξευμάτων τοῖς Κρησὶ, καὶ διετέλουν χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων τοξεύμασι, καὶ ἐμελέτων τοξεύειν ἄνω ἱέντες μακράν. εὑρίσκετο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ ἐν ταῖς κώμαις, καὶ μόλυβδος· ὥστε χρῆσθαι εἰς τὰς σφενδόνας.

ι'. Καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρατοπεδεύοντο οἱ Ἕλληνες κώμαις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι, μεῖον ἔχοντες ἐν τῇ τότε ἀκροβολίσει. τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἔμειναν

& ſagittarii Scythas imitantes, ſagittas ejaculari, quorum nemo ab hoſte aberrabat (uti ſane id facile fieri non poterat, etiamſi quis etiam magnopere cuperet:) Tiſſaphernes celerrime ſe extra jactum telorum, idem & cæteris ejus globis facientibus, recepit: quodque diei reliquum erat, illi progrediebantur, ſequebantur hi; nec ſemel tunc cœpta velitatione barbari amplius eis incumbebant. Nam Rhodii longius quam Perſæ ac plurimi illi ſagittarii, tela mittebant.

9. Sunt & Perſici arcus ingentes. Itaque ſi quæ ſagittæ hoſtium interciperentur, eæ Cretenſibus etiam uſui erant; qui nunquam non ſagittis hoſtium utebantur, eaſque ſurſum excutiendo longum ad intervallum ejaculari diſcebant. Præterea permulti nervi, & plumbi copia in vicis reperiebantur, quæ uſui ad fundas erant.

10. Atque hoc die Græci, quum in vicos delati, caſtra in eis locaſſent; barbari diſcedebant, ea velitatione ſuperati. Poſtridie Græci eodem loco frumentatio-

 nis

ἔμειναν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἦν γὰρ πολὺς σῖτος ἐν ταῖς κώμαις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο διὰ τοῦ πεδίου, καὶ Τισσαφέρνης εἵπετο ἀκροβολιζόμενος.

ια'. Ἔνθα δὴ οἱ Ἕλληνες ἔγνωσαν, ὅτι πλαίσιον ἰσόπλευρον πονηρὰ τάξις εἴη πολεμίων ἑπομένων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἢν μὲν συγκύπτῃ τὰ κέρατα τοῦ πλαισίου, ἢ ὁδοῦ στενοτέρας οὔσης, ἢ ὀρέων ἀναγκαζόντων, ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὁπλίτας, καὶ πορεύεσθαι πονήρως, ἅμα μὲν πιεζομένους, ἅμα δὲ καὶ ταραττομένους· ὥστε δυσχρήστους εἶναι ἀνάγκη, ἀτάκτους ὄντας.

ιβ'. Ὅταν δ' αὖ διασχῇ τὰ κέρατα, ἀνάγκη διασπᾶσθαι τοὺς τότε ἐκθλιβομένους, καὶ κενὸν γίγνεσθαι τὸ μέσον τῶν κεράτων, καὶ ἀθυμεῖν τοὺς ταῦτα πάσχοντας, τῶν πολεμίων ἑπομένων. καὶ ὁπότε δέοι γέφυραν διαβαίνειν, ἢ ἄλλην τινὰ διάβασιν, ἔσπευδεν ἕκαστος, βουλόμενος φθάσαι πρῶτος.

nis cauſſa commorabantur, quod illis in vicis magna eſſet frumenti copia. Atque ita poſtridie per planitiem faciebant iter, ſubſequente ipſos Tiſſapherne, ac velitationibus laceſſente.

11. Ibi tum animadverſum à Græcis eſt, agmen quadratum æqualium laterum non ſatis eſſe commodam aciem, ſi hoſtes pone ſequantur. Neceſſe eſt enim, ut ſi quadrati latera coierint, quum vel anguſta via eſt, vel montes ita facere cogunt, vel pontes, gravis armaturæ milites loco ſuo excludantur, ægreq; procedant, quum partim premantur, partim perturbentur. Quo fit, ut ordinibus turbatis neceſſario nullus eorum ſit uſus.

12. Ubi vero cornua rurſus explicantur, divelli eos neceſſe eſt, qui ante in arctum redacti loco ſuo excludebantur; adeoque medium inter cornua ſpatium vacuum eſſe, moleſtiaque milites affici, quibus hoc accidat hoſte ſequente. Quod ſi pons tranſeundus eſſet, aut alia quæpiam via difficilis; unuſquiſque properabat, & cæteros primus antevertere conabatur.

Quo

προσθεῖτο· καὶ εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις.

ιγ΄. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔγνωσαν οἱ στρατηγοὶ, ἐποιήσαντο ἓξ λόχους ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας, καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν, καὶ ἄλλους πεντηκοντῆρας, καὶ ἄλλους ἐνωμοτάρχας. οὗτοι δὲ πορευόμενοι οἱ λοχαγοὶ, ὁπότε μὲν συγκύπτοι τὰ κέρατα, ὑπέμενον ὕστεροι, ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι. τότε δὲ παρῆγον ἔξωθεν τῶν κεράτων.

ιδ΄. Ὁπότε δὲ διάσχοιεν αἱ πλευραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἀνεξεπίμπλασαν, εἰ μὲν στενότερον εἴη τὸ διέχον, κατὰ λόχους· εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πεντηκοστῦς· εἰ δὲ πάνυ πλατὺ, κατ᾽ ἐνωμοτίας· ὥστε ἀεὶ ἔκπλεων εἶναι τὸ μέσον. εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν ἢ γέφυραν, οὐκ ἐταράττοντο, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μέρει οἱ λοχαγοὶ διέβαινον. καὶ εἴπου δέοι τι τῆς φάλαγγος, ἐπιπαρῆσαν οὗτοι. τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας.

ιε΄. Ἡνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπορεύοντο σταθμὸν, εἶδον

εἶδον

Quo fiebat ut tum quoque facilius invadi ab hoſtibus poſſent.

13. Hæc quum duces animadvertiſſent, cohortes ſex inſtituebant, quarum ſingulæ milites centum haberent, eiſq; ductores præficiebant: & alios quinquagenûm præfectos, & manipularios duces. Hi cohortium præfecti quum progrediebantur, ſi quidem coirent cornua, poſtremi ſubſiſtebant, ut nequid cornibus moleſtiæ crearetur. Itaque etiam extra cornua ducebant.

14. Sin quadrati agminis latera laxarentur, complebant medium, & quidem per cohortes, ſi arctius eſſet id quod laxatum erat: ſin latius, per quinquagenos: ſin latiſſimum, per manipulos; ut ſemper id, quod in medio loco contineretur, confertum eſſet. Quo fiebat, ut ſi quis locus vel pons tranſeundus eſſet, non perturbarentur: ſed viciſſim ſinguli cohortium ductores tranſirent: itemque ſi phalange opus eſſet, aderant. Hac ratione ad quarta caſtra progreſſi ſunt.

15. Ad quinta quum pergerent,

regiam

δον βασίλειόν τι, καὶ περὶ αὐτὸ κώμας πολλάς, τήν τε ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν γιγνομένην, οἳ καθῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑφ' ᾧ ἦν ἡ κώμη. καὶ εἶδον μὲν τοὺς γηλόφους ἄσμενοι οἱ Ἕλληνες, ὡς εἰκὸς, τῶν πολεμίων ὄντων ἱππέων. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν πρῶτον γήλοφον, κατέβαινον ὡς ἐπὶ τὸν ἕτερον ἀναβαῖεν.

ιϛ'. Ενταῦθα ἐπιγίγνονται οἱ βάρβαροι, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ἐπὶ τὸ πρανὲς ἔβαλλον, ἐσφενδόνων, ἐτόξευον ὑπὸ μαστίγων, καὶ πολλοὺς κατετίτρωσκον, καὶ ἐκράτησαν τῶν Ελλήνων γυμνητῶν, καὶ κατέκλεισαν αὐτοὺς εἴσω τῶν ὅπλων. ὥστε παντάπασι ταύτην τὴν ἡμέραν ἄχρηστοι ἦσαν, ἐν τῷ ὄχλῳ ὄντες, καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται.

ιζ'. Επεὶ δὲ πιεζόμενοι οἱ Ελληνες ἐπεχείρησαν διώκειν, σχολῇ μὲν ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀφικνοῦνται, ὁπλῖται ὄντες· οἱ δὲ πολέμιοι ταχὺ ἀνεπήδων. πάλιν δὲ,

regiam quandam conſpexerunt, & circum eam multos vicos: via, quæ tendebat ad hunc locum, per editos colles ducente, qui colles à monte, ſub quo vicus erat, oriebantur. Eos colles Græci lubentes videbant, ut conſentaneum erat, qui hoſtes haberent equites: ſed tamen quum in itinere de planitie primum in collem aſcendiſſent, rurſum deſcendebant, ut in alterum aſcenderent.

16. Tum vero barbari adeſſe, deque ſuperiore loco deorſum jacere, fundas torquere, ſagittas mittere, verberibus ad hoc compulſi. Quare multi vulnerabantur, ac Græci, qui expediti erant, diſcedebant inferiores, intra gravis armaturæ militum ordines concluſi. Adeoque nulli eo die uſui erant funditores & ſagittarii Græci, quum intra militum ſe turbam abderent.

17. Ita quum urgerentur Græci, ac propterea hoſtes perſequi niterentur; tarde in clivum perveniebant, ut qui gravi etiam armatura onerarentur, hoſte interim retrorſum celeriter reſiliente. Idem ipſis

δὴ, ὁπότε ἀπίοιεν πρὸς τὸ ἄλλο στράτευμα, ταὐτὰ ἔπασχον· καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου γηλόφου ταὐτὰ ἐγίγνετο. ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου γηλόφου ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κινεῖν τοὺς στρατιώτας· πλὴν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλαισίου ἀνήγαγον πελταστὰς πρὸς τὸ ὄρος.

ιη'. Ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἑπομένων πολεμίων, οὐκέτι ἐπετίθεντο οἱ πολέμιοι τοῖς καταβαίνουσι, δεδοικότες μὴ ἀποτμηθείησαν, καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν γένοιντο οἱ πολέμιοι. οὕτω τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας πορευόμενοι, οἱ μὲν τῇ ὁδῷ κατὰ τοὺς γηλόφους, οἱ δὲ κατὰ τὸ ὄρος ἐπιπαριόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας, καὶ ἰατροὺς κατέστησαν ὀκτὼ πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρωμένοι.

ιθ'. Ενταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ τῶν τετρωμένων ἕνεκα, καὶ ἅμα ἐπιτήδεια πολλὰ εἶχον, ἄλευρα, οἶνον, κριθὰς ἵπποις συμβεβλημένας πολλάς. ταῦτα δὲ συνηγμένα ἦν τῷ σατραπεύοντι τῆς χώρας. τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον.

κ'. Επεὶ

ipſis accidebat, quum ad aliud agmen hoſtium tendebant. Quumque hoc etiam altero in colle ipſis uſuveniret, viſum eſt de clivo tertio milites movendos non eſſe: tantum à latere dextro quadrati agminis cetratos in montem ducebant.

18. Illi quum ſupra hoſtes evaſiſſent, qui à tergo ipſos ſequebantur: non jam amplius ii deſcendentes invadebant. Metuebant enim, ne à ſuis abſciſſi, utraque parte hoſtes haberent. Ita tum id, quod diei reliquum erat, in itinere quum conſumpſiſſent; aliis via, quæ per colles ducebat, aliis per montem proficiſcentibus, ad vicos perveniunt. Heic medicos octo conſtituunt, quod permulti vulnerati eſſent.

19. Ibidem triduum ſunt commorati, partim vulneratorum cauſſa, partim quia commeatus magna erat his locis copia, farinæ, vini, hordei, quod equis congeſtum fuerat. Nam hæc univerſa in uſum ejus, qui regionis erat ſatrapa, fuerant comportata. Die quarto in campum deſcendunt.

20. Quum-

κ'. Ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐτοὺς Τισσαφέρνης σὺν τῇ δυνάμει, ἐδίδαξε τοὺς Ἕλληνας τῇ ἀνάγκῃ κατασκηνῆσαι οὗ πρῶτον εἶδον κώμην, καὶ μὴ πορεύεσθαι ἔτι μαχομένους. πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἀπόμαχοι τετρωμένοι, καὶ οἱ ἐκείνους φέροντες, καὶ οἱ τῶν φερόντων τὰ ὅπλα δεξάμενοι. ἐπεὶ δὲ κατεσκήνησαν, καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀκροβολίζεσθαι οἱ βάρβαροι πρὸς τὴν κώμην προσιόντες, πολὺ περιῆσαν οἱ Ἕλληνες. πολὺ γὰρ διέφερεν ἐκ τῆς χώρας ὁρμῶντας ἀλέξασθαι, ἢ πορευομένους ἐπιοῦσι τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι.

κα'. Ἡνίκα δ' ἦν ἤδη δείλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς πολεμίοις. οὔποτε γὰρ μεῖον ἀπεστρατοπεδεύοντο οἱ βάρβαροι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἑξήκοντα σταδίων, φοβούμενοι μὴ τῆς νυκτὸς ἐπιθοῖντο αὐτοῖς. πονηρὸν γὰρ νυκτός ἐστι στράτευμα Περσικόν. οἵ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται, καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ πεποδισμένοι εἰσί, τοῦ μὴ φεύγειν ἕνεκα, εἰ λυθείησαν. ἐάν τε τις θόρυβος γίγνηται, δεῖ ἐπισάξαι

τὸν

20. Quumque Tiſſaphernes ſuis cum copiis eos aſſecutus eſſet, docuit ipſos, ut neceſſario caſtra collocarent in primo quoque vico, qui ſe offerret, neque inter eundum prœliarentur. Permulti enim ad pugnam, propter vulnera, inutiles erant; itidemque illi, qui vulneratos geſtabant; ac rurſum, qui horum geſtabant arma. Quum jam caſtra metati eſſent, ac barbari ad velitationes eos laceſſerent, ad ipſum uſque vicum delati, longe ſuperiores erant Græci. Nam multo præſtabat, facto ex vico impetu hoſtem reprimere; quam inter proficiſcendum adverſus eos irruentes dimicare.

21. Quum adveſperaſceret, abeundi hoſtibus viſum eſt eſſe tempus. Non enim unquam barbari intra LX ſtadium à Græcis caſtra metabantur. Etenim metuebant, ne Græci noctu ipſos invaderent. Sunt certe Perſarum caſtra noctu per incommoda. Nam & equi ipſorum alligantur, ac plerumque pedicis conſtricti tenentur, ne ſi ſoluti ſint, aufugiant. Quod ſi quis tumultus incidat, neceſſe eſt homini

mini

τὸν ἵππον Πέρσῃ ἀνδρὶ, καὶ χαλινῶσαι δεῖ, καὶ θωρακισθέντα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. ταῦτα δὲ πάντα χαλεπὸν νυκτὸς, ἅτε καὶ θορύβου ὄντος, ποιεῖν. τούτου ἕνεκα πόῤῥω ἀπεσκήνουν τῶν Ἑλλήνων.

κβʹ. Ἐπεὶ δὲ ἐγίγνωσκον αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους ἀπιέναι καὶ διαγγελλομένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι συσκευάσασθαι, ἀκουόντων τῶν πολεμίων. καὶ χρόνον μέν τινα ἐπέσχον τῆς πορείας οἱ βάρβαροι· ἐπειδὴ δὲ ὀψὲ ἐγίγνετο, ἀπῄεσαν. οὐ γὰρ ἐδόκει λυσιτελεῖν αὐτοῖς νυκτὸς πορεύεσθαι, καὶ κατάγεσθαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

κγʹ. Ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἀπιόντας ἤδη ἑώρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύξαντες, καὶ διῆλθον ὅσον ἑξήκοντα σταδίους· καὶ γίγνεται τοσοῦτον μεταξὺ τῶν στρατευμάτων, ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ οὐκ ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι, οὐδὲ τῇ τρίτῃ· τῇ δὲ τετάρτῃ νυκτὸς προσελθόντες, καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδέξιον οἱ βάρβαροι, ᾗ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι,

mini Perſico equus inſternatur, neceſſe eſt frænetur, atque ubi jam quis lorica ſe munierit, equum conſcendat neceſſe eſt. Ea vero univerſa noctu difficulter fiunt, quo tempore tumultus eſſe ſolent. Hæc erat cauſſa, quamobrem longe à Græcis caſtra ſua removerent.

22. Quum autem Græci animadverterent, velle ipſos diſcedere, idque denuntiari: per præcones ſuis indicabant, ut quiſque ſe pararet, idque ſic, ut audiri ab hoſtibus poſſet. Itaque barbari aliquamdiu ab itinere faciundo ſe cohibebant, verum nocte jam imminente abierunt. Non enim conducere ſibi putabant, ut noctu profecti in caſtra reverterentur.

23. Quum eos Græci jam certo diſcedere viderent, etiam ipſi caſtris motis pergebant, & ad LX ſtadia progrediebantur. Quo factum eſt, ut tanto ex intervallo caſtra diſtarent, ut neque die altero, neque tertio hoſtes uſquam apparerent. Quarto tandem barbari, quum noctu eos antevertiſſent, locum altitudine ſua peropportunum occupant, qua Græci

tranſituri

παριέναι, ἀκρωνυχίαν ὄρους, ὑφ' ἣν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον.

κδ'. Ἐπειδὴ δὲ ἑώρα Χειρίσοφος προκατειλημμένην τὴν ἀκρωνυχίαν, καλεῖ Ξενοφῶντα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς καὶ κελεύει λαβόντα τοὺς πελταστὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ πρόσθεν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τοὺς μὲν πελταστὰς οὐκ ἦγεν. (ἐπιφαινόμενον γὰρ ἑώρα Τισσαφέρνην, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν) αὐτὸς δὲ προσελάσας ἠρώτα, τί καλεῖς; ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἔξεστιν ὁρᾷν. προκατείληπται γὰρ ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ οὐκ ἔστι παρελθεῖν, εἰ μὴ τούτους ἀποκόψομεν. ἀλλὰ τί οὐκ ἦγες τοὺς πελταστάς; ὁ δὲ λέγει, ὅτι οὐκ ἐδόκει αὐτῷ ἔρημα καταλιπεῖν τὰ ὄπισθεν, ἐπιφαινομένων τῶν πολεμίων. ἀλλὰ μὴν ὥρα γ', ἔφη, βουλεύεσθαι, πῶς τις τοὺς ἄνδρας ἀπελᾷ τοῦ λόφου.

κε'. Ἐνταῦθα Ξενοφῶν ὁρᾷ τοῦ ὄρους τὴν κορυφὴν ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος οὖσαν, καὶ ἀπὸ ταύτης ἔφοδον ἐπὶ τὸν λόφον, ἔνθα ἦσαν οἱ πολέμιοι. καὶ λέγει· κράτι-

tranſituri erant; nimirum montis jugum, ſub quo deſcenſus ad planitiem patebat.

24. Cheriſophus ubi vidiſſet jugum montis eos antecepiſſe, Xenophontem ab agmine extremo arceſſit, eumque cum cetratis ad primam aciem adeſſe juſſit. Verum Xenophon cetratos non duxit, quod Tiſſaphernem cum copiis oſtendere ſe videret: ſed ipſe advectus equo ad Cheriſophum, Quamobrem me arceſſis? inquit. Id vero tibi vel videre licet, ait. Nam occupatus eſt collis ille, qui viæ imminet, qua deſcendendum erit: neque tranſire nobis licebit, ſi non hos vi dejiciemus. Tu vero cur cetratos non adduxiſti? Quod, inquit, viſum non fuiſſet relinquere poſterius agmen deſertum, quum hoſtes ſe oſtenderent. Sed enim tempus eſt conſultandi, quo pacto quis eos de colle dejiciat.

25. Ibi tum Xenophon videt montis verticem copiis ſuis imminere, atque ab hoc ad collem illum, in quo erant hoſtes, aditum quendam eſſe. Itaque mox:

Optimum

κράτιστον, ὦ Χειρίσοφε, ἡμῖν ἵεσθαι ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸ ἄκρον. ἐὰν γὰρ τοῦτο λάβωμεν, οὐ δυνήσονται μένειν ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. ἀλλ' εἰ βούλει, μένε ἐπὶ τῷ στρατεύματι· ἐγὼ δὲ ἐθέλω πορεύεσθαι. εἰ δὲ χρῄζεις, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος· ἐγὼ δὲ μενῶ αὐτοῦ. ἀλλὰ δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ὁπότερον βούλει ἑλέσθαι.

κϛ'. Εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν, ὅτι νεώτερός ἐστιν, αἱρεῖται πορεύεσθαι. κελεύει δὲ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἄνδρας, μακρὰν γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς οὐραγίας λαβεῖν. καὶ ὁ Χειρίσοφος συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ στόματος πελταστάς. ἔλαβε δὲ τοὺς κατὰ μέσον τοῦ πλαισίου. συνέπεσθαι δ' ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ τοὺς τριακοσίους ὁ Χειρίσοφος, οὓς αὐτὸς εἶχε τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαισίου.

κζ'. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὡς ἐδύναντο τάχιστα. οἱ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου πολέμιοι ὡς ἐνόησαν αὐτῶν τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον, εὐθὺς καὶ αὐτοὶ ὥρμησαν ἁμιλ-

Optimum fuerit, inquit, Cheriſophe, quamprimum nos ad illud cacumen tendere. Nam illo occupato, viæ non poterunt imminere amplius. Tu, ſi ita videtur, ad exercitum maneto: equidem eo tendere cogito. Sin hoc mavis, tu in montem pergito, atque ego heic ſubſiſtam. Equidem tibi, ait Cheriſophus, optionem do, utrum velis eligendi.

26. Xenophon quum ſe minorem natu diceret, proficiſcendi munus ſibi popoſcit. Milites tantum quoſdam ex fronte ſibi adjungi jubet. Nam longum erat, aliquos ab agmine extremo ſumere. Et Cheriſophus una cum ipſo cetratos, qui erant primo in agmine, mittit; atque etiam ſumtos de quadratæ aciei medio. Præterea juſſit, ut eum illi CCC ſequerentur, quos habebat ipſe lectos milites in fronte quadrati agminis.

27. Inde, quam poterant celerrime, progreſſi ſunt. Hoſtes, qui erant in colle, quum iter ipſorum quod ad cacumen tenderet, animadverterent; mox & ipſi certatim

ἁμιλλᾶσθαι ἐπὶ τὸ ἄκρον. καὶ ἐνταῦθα πολλὴ μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος, διακελευομένων τοῖς ἑαυτῶν· πολλὴ δὲ κραυγὴ τῶν ἀμφὶ Τισσαφέρνην, τοῖς ἑαυτῶν διακελευομένων.

κη'. Ξενοφῶν δὲ παρελαύνων ἐπὶ τοῦ ἵππου, παρεκελεύετο· ἄνδρες, νῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα νομίζετε ἁμιλλᾶσθαι, νῦν πρὸς παῖδας καὶ γυναῖκας· νῦν ὀλίγον πονήσαντες χρόνον ἀμαχεὶ τὴν λοιπὴν πορευσόμεθα. Σωτηρίδας δὲ ὁ Σικυώνιος εἶπεν· οὐκ ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, ἐσμέν. σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχῇ, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς κάμνω, τὴν ἀσπίδα φέρων.

κθ'. Καὶ ὃς, ἀκούσας ταῦτα, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὠθεῖτο αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως, καὶ τὴν ἀσπίδα ἀφελόμενος, ὡς ἐδύνατο τάχιστα ἐπορεύετο. ἐτύγχανε δὲ καὶ θώρακα ἔχων τὸν ἱππικόν, ὥστε ἐπιέζετο. καὶ τοῖς μὲν ἔμπροσθεν ὑπάγειν παρεκελεύετο, τοῖς δὲ ὄπισθεν παριέναι μόγις ἑπομένοις.

λ'. Οἱ

tatim eo ſe conferre cœperunt. Ingens tum clamor Græci exercitus audiri, cohortantis ſuos: ingens eorum, qui cum Tiſſapherne erant, ac ſuos itidem excitabant.

28. Xenophon autem obequitans, hoc modo ſuos exhortabatur: Nunc vobis, milites, de reditu in Græciam, nunc de reditu ad uxores ac liberos, propoſitum eſſe certamen exiſtimate: nunc ſi exiguum ad tempus laboris tolerantes fuerimus, deinceps ſine prœlio licebit iter facere. Heic Soteridas Sicyonius: Non æqua, inquit, noſtrûm eſt conditio, Xenophon. Nam tu equo veheris, ego ſcutum portans, graviter defatigor.

29. Quæ quum audiiſſet Xenophon, ex equo deſilit, & homini loco proturbato clupeum adimit, quamque celerrime poterat, pergit. Forte tunc etiam lorica equeſtri indutus erat, qua licet premeretur, nihilo tamen ſequius & anteriores exhortabatur, ut procederent: & poſteriores, qui vix ſequebantur, uti pergerent.

30. Mili-

λ'. Οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται παίουσι, καὶ βάλλουσι καὶ λοιδοροῦσι τὸν Σωτηρίδην, ἕως ἠνάγκασαν λαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύεσθαι. ὁ δὲ, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον, ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἦγεν· ἐπεὶ δὲ ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον, ἔσπευδε πεζῇ. καὶ φθάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ γενόμενοι τοὺς πολεμίους.

ΚΕΦ. ε'.

Ἔνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον, ᾗ ἕκαστος ἐδύνατο, οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσαφέρνην καὶ Ἀριαῖον ἀποτρεπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ᾤχοντο. οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον, καταβάντες εἰς τὸ πεδίον, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν κώμῃ μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ, πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν.

β'. Ἡνίκα δ' ἦν δείλη, ἐξαπίνης ἐπιφαίνονται οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινας τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἁρπαγήν.

30. Milites cæteri Soteridam cædendo, jaciendo, conviciis proſcindendo, tandem cogunt recepto clupeo pergere. Xenophon equo conſcenſo, quam quidem diu loca hæc equitationi idonea erant, eques præibat: quum inacceſſa fieri cœpiſſent, equo relicto pedes feſtinabat. Quo factum, ut citius, quam hoſtes, in cacumen pervenirent.

CAP. V.

TUm vero converſi barbari, quo quiſque poterat, fugiebant, Græcis verticem obtinentibus. Tiſſaphernis & Ariæi milites aliam ad viam ſe vertentes, abibant. Cheriſophi copiæ, quum in planitiem deſcendiſſent, quodam in vico caſtra locabant, qui copiis omnibus refertiſſimus eſſet. Erant & alii vici plures in planitie, ſecundum Tigrim fluvium ſita, omni rerum utilium genere plane referti.

2. Veſpere ſe hoſtes in planitie ſubito oſtendunt, ac nonnullos Græcos, ad prædam per campum hinc inde ſparſos, interficiunt.

γῦν. καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν.

γ'. Ἐνταῦθα Τισσαφέρνης, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, καίειν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας. καὶ τῶν Ἑλλήνων μάλα ἠθύμησάν τινες, ἐννοούμενοι μὴ τὰ ἐπιτήδεια, εἰ καύσοιεν, οὐκ ἔχοιεν ὁπόθεν λαμβάνοιεν. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀπῄεσαν ἐκ τῆς βοηθείας. ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἐπεὶ κατέβη, παρελαύνων ἐπὶ τὰς τάξεις, ἡνίκα ἀπὸ τῆς βοηθείας ἀπήντησαν οἱ Ἕλληνες, ἔλεγεν·

δ'. Ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὑφιέντας τὴν χώραν ἤδη ἡμετέραν εἶναι. ἃ γὰρ ὅτε ἐσπένδοντο, διεπράττοντο, μὴ καίειν τὴν βασιλέως χώραν, νῦν αὐτοὶ καίουσιν ὡς ἀλλοτρίαν. ἀλλὰ ἐάν που καταλίπωσί γε αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια, ὄψονται καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένους. ἀλλ' ὦ Χειρίσοφε, ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς καίοντας, ὡς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ. ἀλλὰ

ficiunt. Nam pecorum agmina complura tranſlata trans fluvium, heic capta ſunt.

3. Tiſſaphernes cum ſuis vicos exurere conabatur. Quo factum, ut Græci quidam mirifice dejectis animis eſſent, qui cogitarent, ſi commeatus incenderetur, non habituros unde alium ſumerent. Et Cheriſophi quidem milites, poſteaquam ſuis opem tuliſſent, redibant. Xenophon vero quum deſcendiſſet, ordines obequitans, Græcis ope lata redeuntibus,

4. Videtis, concedere nobis barbaros, regionem totam noſtram eſſe. Nam quæ à nobis impetrabant id temporis, quum fœdera nobiſcum ſancirent, ne quis ſcilicet regis agrum exurendo perderet: ea nunc ipſi faciunt, quaſi ſi ditionem alienam exurerent. Quod ſi alicubi commeatum ullum ſibi ipſis reliquerint, videbunt nos etiam eo proficiſci. Enimvero, mi Cheriſophe, arbitror equidem adverſus exurentes opem ferendam eſſe, ac ſi regio hæc noſtra foret. Ego vero non arbitror, ait Cheriſophus: ſed potius nos etiam excitemus

ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, κάωμεν, καὶ οὕτω θᾶττον παύσονται.

ε'. Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν, στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνῆλθον· καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. ἔνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἔνθεν δὲ ποταμὸς τοσοῦτος τὸ βάθος, ὡς μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένοις τοῦ βάθους. ἀπορουμένοις δὲ αὐτοῖς προσελθών τις ἀνὴρ Ῥόδιος, εἶπεν· ἐγὼ θέλω ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, διαβιβάσαι κατὰ τετρακισχιλίους ὁπλίτας, ἢν μοι ὧν δέομαι ὑπηρετήσητε, καὶ τάλαντον μισθὸν πορίσητε.

ϛ'. Ἐρωτώμενος δέ, ὅτου δέοιτο, ἀσκῶν ἔφη δισχιλίων δεήσομαι. πολλὰ δὲ ὁρῶ ταῦτα πρόβατα, καὶ αἶγας, καὶ βόας, καὶ ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα καὶ φυσηθέντα, ῥᾳδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν. δεήσομαι δὲ καὶ τῶν δεσμῶν, οἷς χρῆσθε περὶ τὰ ὑποζύγια. τούτοις δ', ἔφη, ζεύξας τοὺς ἀσκοὺς πρὸς ἀλλήλους, ἁρμόσας ἕκαστον ἀσκόν, λίθους ἀρτήσας, καὶ ἀφεὶς

citemus incendia, quo fiet, ut citius ipſi deſinant.

5. Ad tabernacula ventum quum eſſet, commeatui conquirendo reliqui intenti erant: at duces, cohortiumque præfecti, conveniebant. Erat enim magna rerum difficultas. Ex parte una montes prærardui cernebantur, ex altera flumen tantæ altitudinis, ut ne haſtæ quidem, quibus vadum tentaretur, quidquam extarent. Hac rerum in difficultate quum hærerent, Rhodius quidam accedens: Ego vero, inquit, trajicere ad quater mille gravis armaturæ pedites volo, ſi mihi ſuppeditaveritis ea, quibus opus erit, ac pro mercede præbueritis talentum.

6. Interrogatus, quibus rebus egeret: Utribus, ait, bis mille. Video autem heic permultas pecudes, & capras, & boves, & aſinos; quibus ſi coria detrahantur & inflentur, facilem nobis trajectum præſtabunt. Etiam vinculis iis mihi opus erit, quibus ad jumenta utimini. His ubi utres connexuero, quolibet eorum ad alterum applicato, appenſis lapidibus, iiſque ancora-

ἀφεὶς ὥσπερ ἀγκύρας, εἰς τὸ ὕδωρ δὲ ἀγαγὼν, καὶ ἀμφοτέρωθεν δήσας, ἐπιβαλῶ ὕλην, καὶ γῆν ἐπιφορήσω. ὅτι μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθε, αὐτίκα μάλα εἴσεσθε· ὁ γὰρ ἀσκὸς δύο ἄνδρας ἕξει τοῦ μὴ καταδῦναι. ὥστε δὲ μὴ ὀλισθάνειν, ἡ ὕλη καὶ ἡ γῆ σχήσει.

ζ'. Ἀκούσασι ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν ἐνθύμημα χαρίεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δὲ ἔργον ἀδύνατον. ἦσαν γὰρ οἱ κωλύοντες πέραν πολλοὶ ἱππεῖς, οἳ εὐθὺς τοῖς πρώτοις οὐδὲν ἂν ἐπέτρεπον τούτων ποιεῖν.

η'. Ἐνταῦθα τὴν μὲν ὑστεραίαν ἐπανεχώρουν εἰς τοὔμπαλιν ἢ πρὸς Βαβυλῶνα, εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, κατακαύσαντες ἔνθεν ἐξῄεσαν. ὥστε οἱ πολέμιοι οὐ προσήλαυνον, ἀλλὰ ἐθεῶντο, καὶ ὅμοιοι ἦσαν θαυμάζοντες, ὅποι ποτὲ τρέψονται οἱ Ἕλληνες, καὶ τί ἐν νῷ ἔχοιεν.

θ'. Ἐνταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἀμφὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ πάλιν

ancorarum ritu demiſſis, deinde deductis in aquam utribus,& utraque parte colligatis, virgulta imponam, & terram ingeram. Statim quidem certe intelligetis, nequaquam futurum, ut mergamini. Nam utres ſinguli binos facile ſuſtinebunt, quominus mergantur. Ut autem non vacillent, tum virgulta tum terra impedient.

7. Quod quum duces audiiſſent, viſum eſt eis inventum non inelegans eſſe; facinus ipſum tale, quod perfici non poſſet. Nam permulti equites trans flumen erant, qui ipſos eſſent impedituri; ac ne primis quidem conceſſuri,ut quidquam horum molirentur.

8. Itaque poſtridie retrocedebant averſa à Babylone via, non exuſtos ad pagos; quum eos, de quibus exierant,accendiſſent. Quo factum, ut hoſtes non adequitarent, ſed Græcos ſpectarent, admirantibus ſimiles, quo illi perrecturi eſſent, & quid haberent in animo.

9. Erant tunc milites cæteri commeatui colligendo intenti,duces vero, & cohortium præfecti, rurſum

πάλιν συνῆλθον· καὶ συναγαγόντες τοὺς αἰχμαλώτους, ἤλεγχον τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν τίς ἑκάστη εἴη. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι τὰ μὲν πρὸς μεσημβρίαν, τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα εἴη καὶ Μηδίαν, δι' ἧσπερ ἥκοιεν· ἡ δὲ πρὸς ἕω, ἐπὶ Σοῦσά τε καὶ Εκβάτανα φέροι, ἔνθα θερίζειν καὶ ἐαρίζειν λέγεται βασιλεύς· ἡ δὲ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἑσπέραν, ἐπὶ Λυδίαν, καὶ Ἰωνίαν φέροι· ἡ δὲ διὰ τῶν ὀρέων καὶ πρὸς ἄρκτον τετραμμένη, ὅτι εἰς Καρδούχους ἄγοι.

ι'. Τούτους δ' ἔφασαν οἰκεῖν ἀνὰ τὰ ὄρη, καὶ πολεμικοὺς εἶναι, καὶ βασιλέως οὐκ ἀκούειν· ἀλλὰ καὶ ἐμβαλεῖν ποτε εἰς αὐτοὺς βασιλικὴν στρατιὰν δώδεκα μυριάδας· τούτων δὲ οὐδένα ἀπονοστῆσαι διὰ τὴν δυσχωρίαν. ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν σατράπην τὸν ἐν τῷ πεδίῳ σπείσαιντο, καὶ ἐπιμίγνυσθαι σφῶν τε πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐκείνων πρὸς αὐτούς.

ια'. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ στρατηγοὶ, ἐκάθισαν χωρὶς τοὺς ἑκασταχόσε φάσκοντας εἰδέναι, οὐδὲν δῆλον ποιήσαντες,

rurſum conveniebant; & captivis coactis, quænam eſſet quælibet quavis ex parte regio, percunctabantur. Aiebant illi, meridiem verſus, viam Babylonem atque in Mediam ducere, qua ipſi veniſſent: ad orientem Solem quæ ſit, Suſa & Ecbatana ducere; ubi rex æſtatem & ver exigere dicitur: tertiam, quæ trans flnvium ad occidentem tendat, verſus Lydiam & Ioniam ducere: Quæ denique per montes ad ſeptentriones vergat, ad Carduchos pertinere.

10. Quos aiebant in montibus habitare, ac bellicoſos eſſe, neque regis imperio parere. Immo copias aliquando regias, quæ centies & vicies mille hominibus conſtarent, eos invaſiſſe; quorum nemo, propter ſummam locorum difficultatem, domum redierit. Quod ſi fœdera inter ſatrapam regionis campeſtris & ipſos intercedant, eſſe libera inter utroſque commercia.

11. Quæ quum duces audiiſſent, ſeorſum collocatis, qui ſinguli ſingulos regionum tractus ſibi cognitos aiebant, & plane non indicarunt,

σαντες, ὅποι πορεύεσθαι ἔμελλον. ἐδόκει δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναγκαῖον εἶναι, διὰ τῶν ὀρέων εἰς Καρδούχους ἐμβάλλειν. τούτους γὰρ διελθόντες, ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἥξειν, ἧς Ὀρόντας ἦρχε, πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. ἐντεῦθεν δὲ εὔπορον ἔφασαν εἶναι ὅποι τις ἐθέλει πορεύεσθαι.

ιβ'. Ἐπὶ τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως ὁπηνίκα δοκοίη τῆς ὥρας τὴν πορείαν ποιοῖντο. τὴν γὰρ ὑπερβολὴν τῶν ὀρῶν ἐδεδοίκεισαν μὴ καταληφθείη· καὶ παρήγγειλαν, ἐπεὶ δειπνήσειαν, συνεσκευασμένους πάντας ἀναπαύεσθαι, καὶ ἕπεσθαι ἡνίκ' ἄν τις παραγγείλῃ.

ΞΕΝΟ-

dicarunt, quo profecturi eſſent. Ipſi inter ſe neceſſarium eſſe ſtatuebant, ut per montes in Carduchos pergerent. Nam poſteaquam per illorum regionem penetraſſent, perventuros dixerant captivi in Armeniam; cui Orontas cum imperio præeſſet, regioni certe amplæ ac opulentæ. Inde dixerant pergi, quo quis vellet, ſine difficultate poſſe.

12. Poſt hæc rem ſacram faciunt, ut, quamprimum videretur commodum, iter ingrederentur. Metuebant enim, ne juga montium, per quæ pergendum eſſet, occuparentur. Imperant etiam militibus, ut poſteaquam cœnaſſent, & omnes ſua comportaſſent, ſe quieti darent; &, ubi ſignificatum eſſet, ſequerentur.

XENO-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ,

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΚΕΦ. α΄.

ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες Ελληνες ἐσπείσαντο, καὶ ὅσα παραβάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους ἐπολεμήθη πρὸς τοὺς Ελληνας, ἐπακολουθοῦντος τοῦ Περσῶν στρατεύματος, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

β΄. Επεὶ

XENOPHONTIS

DE CYRI EXPEDITIONE

HISTORIARUM,

LIBER QUARTUS.

CAP. I.

QUÆCUNQUE in expeditione Cyri aſcendentis in Aſiam, uſque ad id tempus quo prœlium commiſſum fuit, geſta ſint; & quæ à prœlio, quamdiu fœdera ſervata ſunt, inter regem & Græcos, qui cum Cyro aſcenderant, inita; quæ adverſus Græcos, inſequente ipſos Perſarum exercitu, hoſtiliter facta ſint, poſteaquam rex ac Tiſſaphernes fœdera violaſſent; ſuperioribus commentariis expoſuimus.

2. Quum

β'. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, ἔνθα ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς παντάπασιν ἄπορος ἦν διὰ τὸ βάθος καὶ μέγεθος, πάροδος δ' οὐκ ἦν, ἀλλὰ τὰ Καρδούχια ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐκρέματο, ἐδόκει τοῖς στρατιώταις διὰ τῶν ὀρέων πορευτέον εἶναι.

γ'. Ἤκουον γὰρ τῶν ἁλισκομένων, ὅτι εἰ διέλθοιεν τὰ Καρδούχια ὄρη ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ, τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, ἣν μὲν βούλωνται, διαβήσονται· ἣν δὲ μὴ βούλωνται, περιίασι. καὶ τοῦ Εὐφράτου τε τὰς πηγὰς ἐλέγετο οὐ πρόσω τοῦ Τίγρητος εἶναι. καὶ ἔστιν οὕτω τὸ στενόν.

δ'. Τὴν δὲ εἰς τοὺς Καρδούχους ἐμβολὴν ὧδε ποιοῦνται, ἅμα μὲν λαθεῖν πειρώμενοι, ἅμα δὲ φθάσαι πρὶν τοὺς πολεμίους καταλαβεῖν τὰ ἄκρα. ἡνίκα δ' ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν, καὶ ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ πεδίον, τηνικαῦτα ἀναστάντες, ἀπὸ παραγγέλσεως πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸ ὄρος.

ε'. Ἔνθα

2. Quum autem ad Tigrim fluvium veniſſent, qua is propter altitudinem & magnitudinem tranſiri non poteſt; neque tranſitus alius eſſet, quod montes Carduchii prærupti fluvio imminerent; videbatur ducibus, eſſe per hos montes iter faciundum.

3. Nam futurum audiebant, de iis quos ceperant, ut ſi Carduchios montes peragraſſent, Tigris fluvii fontes in Armenia, ſi ita liberet, tranſirent: ſin autem, eos circumirent. Etiam Euphratis fontes non longe à Tigris fontibus abeſſe dicebatur: Nonnullis quidem in locis anguſtias eſſe.

4. Itaque in Carduchos hoc modo moverunt, partim quod quam occultiſſime proficiſci vellent, partim quod antevertere cacuminum occupationem, prius quam id ab hoſtibus fieret. Quum excubiæ poſtremæ haberentur, tantumque noctis reliquum eſſet, quantum ſufficeret, ut per tenebras planitiem peragrarent; tunc & loco ſe movent, & uti denuntiatum fuerat, iter ingreſſi prima luce ad montem perveniunt.

5. Erat

ε'. Ἔνθα δὴ Χειρίσοφος μὲν ἡγεῖτο τοῦ στρατεύματος, λαβὼν τὸ ἀμφ' αὐτὸν, καὶ τοὺς γυμνῆτας πάντας· Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξιν ὁπλίταις εἵπετο, οὐδένα ἔχων γυμνῆτα. οὐδεὶς γὰρ ἐδόκει κίνδυνος εἶναι μή τις ἄνω πορευομένων ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἐπίσποιτο. καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος, πρίν τινα αἰσθέσθαι τῶν πολεμίων· ἔπειτα δὲ ὑφηγεῖτο, ἐφείπετο δὲ ἀεὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ στρατεύματος, εἰς τὰς κώμας τὰς ἐν τοῖς ἄγκεσί τε καὶ μυχοῖς τῶν ὀρέων.

ϛ'. Ἔνθα δὴ οἱ μὲν Καρδοῦχοι ἐκλιπόντες τὰς οἰκίας, ἔχοντες καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας, ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη. τὰ δ' ἐπιτήδεια πολλὰ ἦν λαμβάνειν. ἦσαν δὲ καὶ χαλκώμασι παμπόλλοις κατεσκευασμέναι αἱ οἰκίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ Ἕλληνες, οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι, εἴπως ἂν ἐθελήσειαν οἱ Καρδοῦχοι διιέναι αὐτοὺς ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας, ἐπείπερ βασιλεῖ πολέμιοι ἦσαν. τὰ μέντοι ἐπιτήδεια ὅ,τῳ τις ἐπιτυγχάνοι, ἐλάμβανον· ἀνάγκη γὰρ ἦν.

ζ'. Οἱ

5. Erat in exercitus fronte Cheriſophus cum copiis ſuis, & omnibus expeditis militibus: Xenophon agmine poſtremo cum gravis armaturæ militibus, nullis autem expeditis, ſequebatur. Nam nihil eſſe periculi videbatur, ne quis ſurſum tendentes à tergo ſequeretur. Ac Cheriſophus, prius quam quiſquam hoſtium animadverteret, in verticem aſcendit: deinde modice præibat ad vicos, qui in convallibus & amfractibus montium ſiti erant, reliqua exercitus parte ſemper ſubſequente.

6. Carduchi, deſertis ædibus, cum uxoribus ac liberis in montes fugiunt. Magna heic erat commeatus copia, ædes ipſæ vaſis aheneis multis inſtructæ, de quibus Græci nihil auferebant, nec homines perſequebantur. Parcebant enim ipſis, ut periculum facerent, an Carduchi poteſtatem eis facturi eſſent tranſeundi per ipſorum fines, tanquam per regionem pacatam, maxime quia regi infeſti erant. Commeatum ſolum, quocunque quis loco poterat, ſumebat; quod ita neceſſitas poſceret.

ζ'. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι οὔτε καλούντων ὑπήκουον, οὔτε ἄλλο φιλικὸν οὐδὲν ἐποίουν. ὅτε δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι, (διὰ γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν, ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο καὶ κατάβασις εἰς τὰς κώμας) τότε δὴ συλλεγέντες τινὲς τῶν Καρδούχων τοῖς τελευταίοις ἐπετίθεντο, καὶ ἀπέκτεινον τινὰς, καὶ λίθοις καὶ τοξεύμασι κατέτρωσαν, ὀλίγοι τινὲς ὄντες.

η'. Ἐξ ἀπροσδοκήτου γὰρ αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ Ἑλληνικόν. εἰ μέν τοι τότε πλείους συνελέγησαν, ἐκινδύνευσεν ἂν διαφθαρῆναι πολλὰ τοῦ στρατεύματος. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα οὕτως ἐν ταῖς κώμαις ηὐλίσθησαν. οἱ δὲ Καρδοῦχοι κύκλῳ πυρὰ ἔκαιον ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ συνεώρων ἀλλήλους.

θ'. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθοῦσι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔδοξε, τῶν τε ὑποζυγίων τὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ δυνατώτατα πορεύεσθαι ἔχον-

7. At Carduchi nec vocati obtemperabant, nec ullum aliud benevolentiæ ſignum dabant. Quum autem Græcorum ultimi jam tenebris obortis de vertice montis ad vicos deſcenderent, quandoquidem ob anguſtiam viæ diem totum aſcendendo, ac viciſſim ad vicos deſcendendo contriverant: tum vero collecti nonnulli ex Carduchis, ultimos invaſere, ac peremtis quibuſdam, alios lapidibus & ſagittis ſauciabant, homines alioqui numero perpauci.

8. Nam Græcorum exercitus nec-opinato caſu ipſorum ditionem ingreſſus erat. Quod ſi plures eorum collecti fuiſſent, res non caruiſſet periculo, ne magna pars exercitus interiiſſet. Atque hanc quidem noctem ita in vicos diverterunt. Carduchi undique in montibus ignes accendebant, ſeque mutuo aſpectabant.

9. Quum illuxiſſet, viſum eſt Græcis ducibus & cohortium præfectis, poſteaquam conveniſſent, ſic iter faciendum eſſe; ut tantum jumenta neceſſaria, & maxime ad iter conficiundum idonea ſecum

ἔχοντας, καταλιπόντας τὰ ἄλλα, καὶ ὁπόσα ἦν νεωστὶ αἰχμάλωτα ἀνδράποδα ἐν τῇ στρατιᾷ, πάντα ἀφεῖναι.

ι΄. Σχολαίαν γὰρ ἐποιοῦντο τὴν πορείαν πολλὰ ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ αἰχμάλωτα· καὶ πολλοὶ δὴ αὐτῶν, οἱ ἐπὶ τούτοις ὄντες, ἀπόμαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε τὰ ἐπιτήδεια ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι, πολλῶν τῶν ἀνθρώπων ὄντων. δόξαν δὲ ταῦτα, ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.

ια΄. Ἐπειδὴ δὲ ἀριστήσαντες ἐπορεύοντο, ὑποστάντες ἐν στενῷ οἱ στρατηγοί, εἴ τι εὑρίσκοιεν τῶν εἰρημένων, μὴ ἀφιέμενον, ἀφῃροῦντο. οἱ δ᾽ ἐπείθοντο, πλὴν εἴ τις τι ἔκλεψεν ἢ παιδὸς ἐπιθυμήσας, ἢ γυναικὸς τῶν εὐπρεπῶν. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν οὕτως ἐπορεύθησαν, τὰ μέν τι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι.

ιβ΄. Εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν χειμὼν γίγνεται πολύς, ἀναγκαῖον δ᾽ ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ἡγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ

Ξενο-

ſecum ſumerent, cætera relinquerent, dimiſſis etiam mancipiis in exercitu recens captis.

10. Nam multa illa jumenta & mancipia profectioni moram afferebant. Quin etiam multi, his præfecti, ad pugnandum propterea inutiles erant; quum quidem duplo quoque major commeatus parandus eſſet, & portandus, pro tanta hominum turba. Quod ubi decretum fuiſſet, præconis eſt voce denuntiatum, ita eſſe faciundum.

11. Poſteaquam pranſi jam iter facere cœpiſſent, arcto quodam in loco duces ſubſiſtebant; ac ei, qui non dimitteret id, quod imperatum fuerat, auferebant. Parebant illis in omnibus milites, extraquam ſi quis furtim aliquid retineret, vel pueri cupiditate, vel formoſæ mulieris accenſus. Atque hoc modo diem hunc in itinere conſumebant, partim dimicantes, partim requieſcentes.

12. Poſtridie vehemens tempeſtas erat, ſed tamen pergendum erat neceſſario, quod à commeatu inſtructi non eſſent. Erat in fronte Cheriſophus, & agmen ultimum

Xeno-

Ξενοφῶν. καὶ οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπετίθεντο, καὶ στενῶν ὄντων τῶν χωρίων ἐγγὺς προσιόντες ἐτόξευον, καὶ ἐσφενδόνων· ὥστε ἠναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες ἐπιδιώκοντες, καὶ πάλιν ἀναχάζοντες, σχολῇ πορεύεσθαι· καὶ θαμινὰ παρήγγελλεν ὁ Ξενοφῶν ὑπομένειν, ὅτε οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπικέοιντο.

ιγ'. Ἔνθα ὁ Χειρίσοφος, ἄλλοτε μὲν, ὅτε παρεγγυῷτο, ὑπέμενε, τότε δὲ οὐχ ὑπέμενεν, ἀλλ' ἦγε ταχέως, καὶ παρηγγύα ἕπεσθαι· ὥστε δῆλον ἦν, ὅτι πρᾶγμά τι εἴη. σχολὴ δὲ οὐκ ἦν ἰδεῖν παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς σπουδῆς· ὥστε ἡ πορεία ὁμοία φυγῆς ἐγίνετο τοῖς ὀπισθοφύλαξι. καὶ ἐνταῦθα ἀποθνήσκει ἀνὴρ ἀγαθὸς Λακωνικὸς Κλεώνυμος, τοξευθεὶς διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς στολάδος εἰς τὰς πλευρὰς, καὶ Βασίας Ἀρκὰς διαμπερὲς εἰς τὴν κεφαλήν.

ιδ'. Επεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ σταθμὸν, εὐθὺς ὥσπερ εἶχεν ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν Χειρίσοφον, ᾐτιᾶ-

το

Xenophon ducebat, quum hoſtes acriter Græcos invadunt: & quia loca per erant anguſta, propius accedebant, & tum ſagittis petebant, tum fundis. Quo fiebat, ut dum Græci neceſſario perſequerentur hoſtem, ac deinde rurſus cederent, tarde progrederentur. Sæpe Xenophon etiam denuntiabant expectandum eſſe, quoties hoſtis eum graviter urgeret.

13. Forte Cheriſophus, qui alias quum denuntiabatur, expectabat, tum non ſubſiſtebat, ſed ducebat celeriter, ſuiſque ut ſequerentur, imperabat. Adeoque manifeſtum erat, aliquam rem moleſtam ſuperveniſſe. Nec erat otium, ut ad ipſum quis pergeret, ac quæ feſtinationis eſſet cauſſa, videret. Denique fugæ ſimilis erat hæc agminis ultimi profectio. In ea vir fortis periit Cleonymus Lacedæmonius, ſagitta adacta per clupeum & indumentum in ipſas coſtas: itemque Baſias ex Arcadia, capite transfixus.

14. Ad locum caſtris locandis idoneum quum perveniſſent, Xenophon ita, ut inſtructus erat, ad Cheriſophum

τὸ αὐτὸν, ὅτι οὐχ ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι. καὶ νῦν δύο καλώ τε κἀγαθὼ ἄνδρε τεθνάτην, καὶ οὔτε ἀνελέσθαι, οὔτε θάψαι αὐτὼ ἐδυνάμεθα.

ιέ. Ἀποκρίνεται πρὸς ταῦτα ὁ Χειρίσοφος· βλέψον, ἔφη, εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἴδε ὡς ἄβατα πάντα ἐστί. μία δὲ αὕτη ὁδὸς, ἣν ὁρᾷς, ὀρθία· καὶ ἐπὶ ταύτην ὁρᾷν ἀνθρώπων ἔξεστί σοι ὄχλον τοσοῦτον, οἳ κατειληφότες φυλάττουσι τὴν ἔκβασιν. ταῦτα ἐγὼ ἔσπευδον, καὶ διὰ τοῦτό σε οὐχ ὑπέμενον, εἴπως δυναίμην φθάσαι, πρὶν κατειλῆφθαι τὴν ὑπερβολήν. οἱ δὲ ἡγεμόνες, οὓς ἔχομεν, οὔ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν.

ιϛ'. Ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει· ἀλλ' ἐγὼ ἔχω δύο ἄνδρας. ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα παρεῖχον, ἐνηδρεύσαμεν, ὅπερ ἡμᾶς καὶ ἀναπνεῦσαι ἐποίησε, καὶ ἀπεκτείναμεν μέν τινας αὐτῶν, καὶ ζῶντας προὐθυμήθημεν λαβεῖν,

Cheriſophum venit, eumque incuſat, quod non ſubſtitiſſet; quo quidem factum eſſet, ut in ipſa fuga coacti fuerint dimicare. Duo quidem jam, inquit, præclari ac fortes viri occubuerunt; quos neque nobiſcum tollere, neque terræ mandare potuimus.

15. Ad ea reſpondens Cheriſophus: Reſpice, ait, ad montes, ac vide, quam ad eos omnes difficilis ſit aditus. Nimirum hæc una via eſt, quam vides, ardua. Ad eandem, quantam videre eſt hominum multitudinem, hanc occupatam præſidio tenentium, ne quis evadat? Hæc cauſſa feſtinationis meæ fuit, & cur te non expectarim: nimirum an præcipere conatum hoſtium poſſem prius, quam tranſitus ille occuparetur. Duces quidem ii, quos habemus, aliam viam eſſe negant.

16. Ego vero, inquit Xenophon, duos homines habeo. Nam quum negotia nobis faceſſerent, inſidias ſtruximus, quæ ipſa res nobis etiam reſpirandi facultatem dedit; ac nonnullos ex eis occidimus: nonnullos vivos ut caperemus,

βεῖν, αὐτοῦ τούτου ἕνεκεν, ὅπως ἡγεμόσιν εἰδόσι τὴν χώραν χρησώμεθα.

ιζ'. Καὶ εὐθὺς ἀγαγόντες τοὺς ἀνθρώπους, ἤλεγχον διαλαβόντες, εἴτινα εἰδεῖεν ἄλλην ὁδὸν, ἢ τὴν φανεράν. ὁ μὲν οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη, καὶ μάλα πολλῶν φόβων προσαγομένων· ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ὠφέλιμον ἔλεγεν, ὁρῶντος τοῦ ἑτέρου κατεσφάγη. ὁ δὲ λοιπὸς ἔλεξεν, ὅτι οὗτος μὲν διὰ ταῦτα οὐ φαίη εἰδέναι, ὅτι αὐτῷ τυγχάνει θυγάτηρ ἐκεῖ παρ' ἀνδρὶ ἐκδεδομένη· αὐτὸς δ' ἔφη ἡγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑποζυγίοις πορεύεσθαι ὁδόν.

ιη'. Ἐρωτώμενος δ', εἰ εἴη τι ἐν αὐτῇ δύσβατον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον, ὅ, εἰ μή τις προκαταλήψοιτο, ἀδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν. ἐνταῦθα ἐδόκει, συγκαλέσαντας λοχαγοὺς καὶ πελταστὰς καὶ τῶν ὁπλιτῶν, λέγειν τε τὰ παρόντα, καὶ ἐρωτᾶν, εἴ τις ἐστὶν, ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέλοι γενέσθαι, καὶ ὑποστὰς ἐθελοντὴς πορεύεσθαι.

ιθ'. Ὑφί-

mus, hac ipſa de cauſſa dedimus operam, ut ipſis pro itinerum ducibus uteremur, quibus eſſet hæc regio nota.

17. Statim adducti ſunt homines, & quæſitum ex eis ſeparatim ſumtis, ecquam viam aliam noſſent, præter eam, quæ vulgo nota eſſet. Horum alter nihil aiebat, quantumvis multi terrores ipſi incuterentur. Quum nihil diceret, quod in rem eſſet, alterius in conſpectu jugulatus eſt. Alter ille ſuperſtes, aiebat, eum propterea nihil prodidiſſe, quod iſtic filiam cum viro nuptam haberet. Se vero dicebat ducē itineris futurum, quo etiam pergere jumenta poſſent.

18. Interrogatus, ecquid eſſet in ea via loci difficilis tranſitu: verticem quendam eſſe inquit, quem niſi quis occupando anteverteret hoſtes, fieri non poſſe, ut tranſiretur. Heic vero viſum eſt, convocatis cohortium præfectis, & cetratis, & gravis armaturæ militibus, præſentem rerum ſtatum indicandum eſſe; ac quærendum, ecquis ſit, qui ſe virum fortem præſtare velit, hac profectione ſponte

19. Polli-

ιθ'. Ὑφίστανται τῶν μὲν ὁπλιτῶν Ἀριστώνυμος Μεθυδριεὺς Ἀρκάς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρκάς. * ἀντεστασίαζον δὲ αὐτοῖς Καλλίμαχος Παῤῥάσιος Ἀρκάς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρκάς. καὶ οὗτος ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι, προσλαβὼν ἐθελοντὰς ἐκ παντὸς τοῦ στρατεύματος. εὖ γὰρ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἕψονται πολλοὶ τῶν νέων ἐμοῦ ἡγουμένου. ἐκ τούτου ἐρωτῶσιν, εἴ τις καὶ τῶν γυμνητῶν ἢ ταξιαρχῶν ἐθέλοι συμπορεύεσθαι. ὑφίσταται * Ἀριστέας Χῖος, ὃς πολλαχοῦ πολλοῦ ἄξιος τῇ στρατιᾷ εἰς ταῦτα ἐγένετο.

ΚΕΦ. β'.

Καὶ ἦν μὲν δείλη, ἤδη δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἐμφαγόντας πορεύεσθαι. καὶ τὸν ἡγεμόνα δήσαντες παραδιδόασιν αὐτοῖς, καὶ συντίθενται τὴν μὲν νύκτα, ἢν λάβωσι τὸ ἄκρον, τὸ χωρίον φυλάττειν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι σημαίνειν·

19. Polliciti ſunt operam ſuam ex gravis armaturæ militibus, Ariſtonymus Methydrienſis Arcas, & Agaſias Stymphalius ex eadem Arcadia. Imprimis inter ſe contendebant Callimachus Parrhaſius, & Agaſias Stymphalius, ambo Arcades. Et is quidem aiebat, ire ſe velle cum iis qui de toto exercitu ſe ad ipſum ſponte aggregaturi eſſent. Nam ſat ſcio, inquit, multos juvenes ſequuturos; ſi ego dux ſim. Poſt hæc interrogant, num quis expeditorum militum, vel ordinibus præfectorum una cum his ire velit. Heic Ariſteas Chius operam ſuam offert, qui in re ejuſmodi perſæpe fuit exercitui quantivis pretii homo.

CAP. II.

Jam adveſperaverat, & milites ſumto cibo proficiſci jubebantur. Itaque ducem viæ conſtrictum vinculis, eis tradunt, & rem ita componunt; ut ſiquidem jugum occuparent, noctu illud cuſtodirent, & quamprimum illuceſceret, tuba ſignum darent:

σημαίνειν· καὶ τοὺς μὲν ἄνω ὄντας ἰέναι ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὴν φανερὰν ἔκβασιν· αὐτοὶ δὲ συμβουλῆς ἕνεκεν ἐκβαίνοντες ὡς ἂν δύνωνται τάχιστα. ταῦτα συνθέμενοι, οἱ μὲν ἐπορεύοντο, πλῆθος ὡς δισχίλιοι· καὶ ὕδωρ πολὺ ἦν ἐξ οὐρανοῦ.

β'. Ξενοφῶν δὲ ἔχων τοὺς ὀπισθοφύλακας ἡγεῖτο πρὸς τὴν φανερὰν ἔκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέμιοι προσέχοιεν τὸν νοῦν, καὶ ὡς μάλιστα λάθοιεν οἱ περιιόντες. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ χαράδρᾳ οἱ ὀπισθοφύλακες ἣν ἔδει διαβάντας πρὸς τὸ ὄρθιον ἐκβαίνειν, τηνικαῦτα ἐκυλίνδουν οἱ βάρβαροι ὁλοτρόχους ἁμαξιαίους, καὶ μείζους καὶ ἐλάττους λίθους, οἳ φερόμενοι παίοντες πρὸς τὰς πέτρας διεσφενδονῶντο· καὶ παντάπασιν οὐδὲ πελάσαι οἷόν τ' ἦν τῇ ὁδῷ.

γ'. Ἔνιοι δὲ τῶν λοχαγῶν, εἰ μὴ ταύτῃ δύναιντο, ἄλλῃ ἐπειρῶντο· καὶ ταῦτα ἐποίουν, μέχρι σκότος ἐγένετο. ἐπεὶ

δὲ

ac deinde qui ſuperiori eſſent loco, tenderent adverſus eos, qui tranſitum illum manifeſtum obſiderent: ipſi cum iiſdem ſe conjungerent in montem evadendo, quam celerrime poſſent. His ita compoſitis, illi proficiſcebantur, numero circiter bis mille. Magni tum erant imbres.

2. Et Xenophon cum extremi agminis cuſtodibus ad exitum illum vulgo notum pergebat, ut hoſtes huic duntaxat viæ intenti eſſent, ac maxime occulti eſſent ii, qui alio tendebant. Poſteaquam ad cavum quendam alveum poſtremum agmen acceſſiſſet, quem ubi permeaſſent, in adverſum montem arduum aſcendendum erat: barbari rotunda ſaxa, quæ vel ſingula plauſtrum oneraſſent, & majores minoreſque lapides devolvebant. Illi delati & alliſi ad ſaxa, tanquam è funda contorquebantur: quo fiebat, ut propius ad viam ne quidem acceſſus pateret.

3. Nonnulli cohortium præfecti quum hac non liceret, alia via pergere tentabant, idque ad obortas uſque tenebras. Quum

jam

δὲ ᾤοντο ἀφανεῖς εἶεν ἀπιόντες, τότε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον. ἐτύγχανον δὲ καὶ ἀνάρισοι ὄντες αὐτῶν οἱ ὀπισθοφυλακήσαντες. οἱ μέντοι πολέμιοι οὐδ' ἀνεπαύσαντο ὅλης τῆς νυκτὸς κυλινδοῦντες τοὺς λίθους· τεκμαίρεσθαι δ' ἦν τῷ ψόφῳ.

δ΄. Οἱ δὲ ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα, καὶ τὰ κύκλῳ περιϊόντες, καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους· καὶ τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ καταδιώξαντες, αὐτοὶ ἐνταῦθα ἔμενον, ὡς κατέχοντες τὸ ἄκρον. οἱ δ' οὐ κατεῖχον, ἀλλὰ μασὸς ἦν ὑπὲρ αὐτῶν, παρ' ὃν ἦν ἡ στενὴ αὕτη ὁδὸς, ἐφ' ᾗ ἐκάθηντο οἱ φύλακες. ἔφοδος μέντοι αὐτόθεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἦν, οἳ ἐπὶ τῇ φανερᾷ ὁδῷ ἐκάθηντο.

ε΄. Καὶ τὴν μὲν νύκτα ἐνταῦθα διήγαγον· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπέφαινεν, ἐπορεύοντο σιγῇ συντεταγμένοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ γὰρ ὁμίχλη ἐγένετο. ὥστε ἔλαθον ἐγγὺς προσελθόντες. ἐπεὶ δὲ εἶδον ἀλλήλους, ἥ τε σάλπιγξ

ἐφθέγξατο,

jam ſe diſcedentes conſpici amplius non poſſe putarent, ad cœnam abeunt. Nonnulli in extremo agmine milites ne pranſi quidem fuerant. Hoſtes noctem totam lapides devolvere non ceſſabant: cujus rei argumentum erat ipſe fragor.

4. At milites noſtri, qui ſecum itineris ducem habebant, poſt longos circuitus, præſidiarios hoſtium ad ignem ſedentes offendunt: quorum quum alios occidiſſent, alios perſequendo dejeciſſent; ibidem ipſi manebant, quaſi verticem tenerent. Minime tamen eum tenebant, ſed erat ſupra ipſos jugum eminens quoddam montis, propter quod anguſta illa via erat, ad quam hoſtium præſidiarii ſedebant. Aditus quidem inde patebat ad hoſtes, qui ad viam manifeſtam conſederant.

5. Eo loco illi tum pernoctabant. Quum illuxiſſet, inſtructi tacite in hoſtem pergunt: & quia caligo quædam incidebat, tamdiu occulti erant, donec jam prope abeſſent. Poſteaquam ſe mutuo intuiti eſſent, ac tuba clan-

 geret,

ἐφθέγξατο, καὶ ἀλαλάξαντες οἱ Ἕλληνες ἵεντο εἰς τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ καταλιπόντες τὴν ὁδὸν, φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθνησκον· εὔζωνοι γὰρ ἦσαν.

ϛ'. Οἱ δ' ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἀκούσαντες τῆς σάλπιγγος, εὐθὺς ἵεντο ἄνω κατὰ τὴν φανερὰν ὁδόν. ἄλλοι δὲ τῶν στρατηγῶν κατὰ ἀτριβεῖς ὁδοὺς ἐπορεύοντο ᾗ ἔτυχον ἕκαστοι ὄντες, καὶ ἀναβάντες ὡς ἐδύναντο, ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασι, καὶ οὗτοι πρῶτοι συνέμιξαν τοῖς προκαταλαβοῦσι τὸ χωρίον.

ζ'. Ξενοφῶν δὲ, ἔχων τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς ἡμίσεις, ἐπορεύετο ᾗπερ οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες, (εὐοδωτάτη γὰρ ἦν τοῖς ὑποζυγίοις) τοὺς δ' ἡμίσεις ὄπισθεν τῶν ὑποζυγίων ἔταξε. πορευόμενοι δ' ἐντυγχάνουσι λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ, κατειλημμένῳ ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὓς ἢ ἀποκόψαι ἦν ἀνάγκη, ἢ διεζεῦχθαι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

η'. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἂν ἐπορεύθησαν, ᾗπερ οἱ ἄλλοι,

τὰ

geret, Græci ſublato clamore ipſos adoriebantur. At impetum illi non ſuſtinuerunt, ſed relicta via, dilapſi fuga ſunt, paucis inrerfectis. Erant enim homines expediti.

6. Cheriſophi copiæ quum tubam audiiſſent, mox ſurſum via manifeſta tendebant, prætoribus cæteris per tramites non tritos, qua quiſque forte fortuna pervenerat, pro viribus ſurſum pergentibus, haſtiſque ſe mutuo ſublevantibus. Hi primi ſe cum iis, qui locum occuparant, conjunxere.

7. Xenophon autem, cum dimidia copiarum extremarum parte, ea via faciebat iter; qua illi, qui ducem habuerant. Etenim ea jumentis commodiſſima erat. Alteram partem dimidiam poſt jumenta diſpoſuerat. Forte hoc in itinere in collem incidunt, qui viæ imminebat, & occupatus erat ab hoſtibus; qui vel pellendi loco vi erant, vel à Græcis cæteris neceſſario ſe divulſum iri videbant.

8. Potuiſſent quidem viam ingredi eam, qua ingreſſi reliqui fuerant;

τὰ δ' ὑποζύγια οὐκ ἦν ἄλλῃ ἢ ταύτῃ ἐκβῆναι. ἔνθα δὴ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις, προσβάλλουσι πρὸς τὸν λόφον ὀρθίοις τοῖς λόχοις, οὐ κύκλῳ, ἀλλὰ καταλιπόντες ἄφοδον τοῖς πολεμίοις, εἰ βούλοιντο φεύγειν, καὶ ὁρῶντες αὐτοὺς ἀναβαίνοντας, ὅπῃ ἐδύναντο ἕκαστος, οἱ βάρβαροι, οὔτε ἐτόξευον, οὔτε ἔβαλλον ἐγγὺς ὁδοῦ προσιόντας, ἀλλὰ φυγῇ λείπουσι τὸ χωρίον.

θ'. Καὶ τοῦτόν τε παρεληλύθεισαν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἕτερον ὁρῶσιν ἔμπροσθεν λόφον κατεχόμενον, ἐπὶ τοῦτον αὖθις ἐδόκει πορεύεσθαι. ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν, μή, εἰ ἔρημον καταλείποι τὸν ἡλωκότα λόφον, καὶ πάλιν λαβόντες οἱ πολέμιοι ἐπιθοῖντο τοῖς ὑποζυγίοις παριοῦσιν, (ἐπὶ πολὺ δὲ ἦν τὰ ὑποζύγια, ἅτε διὰ στενῆς τῆς ὁδοῦ πορευόμενα) καταλείπει ἐπὶ τοῦ λόφου λοχαγοὺς Κηφισόδωρον Κηφισοφῶντος, Ἀθηναῖον, καὶ Ἀρχαγόραν Ἀργεῖον φυγάδα. αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν δεύτερον

rant; ſed jumenta non poterant alia via, quam hac, evadere. Heic ergo mutuo ſe cohortati, cohortibus rectis in collem impetum faciunt, non omni tamen ex parte, ſed hoſtibus exitu relicto, ſi fugam arripere vellent. Barbari quum eos aſcendere, qua quiſque poterat, vidiſſent: neque ſagittis petebant, neque jaculis eos, qui prope viam accedebant, ſed locum fuga dilapſi relinquunt.

9. Quare hunc etiam collem Græci tranſeunt, & quum ante ſe alium quendam conſpicerent, qui & ipſe teneretur ab hoſtibus; viſum eſt ad illum quoque recta pergendum eſſe. Xenophon autem, quum futurum animadverteret, ut ſi verticem, quem ceperant, deſeruiſſet, hoſtes eum reciperent, ac jumenta tranſeuntia adorirentur: (& erant ea longius explicata, quippe quæ per iter anguſtum incederent) Cephiſodorum Cephiſiphontis filium, Athenienſem, & Archagoram Argivum exulem, cohortium præfectos, in eo relinquit. Ipſe cum reliquis ad verticem alterum tendit,

περὶ λόφον, καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ τοῦτον αἱροῦσιν.

ι'. Ἔτι δ' αὐτοῖς τρίτος μαστὸς λοιπὸς ἦν πολὺ ὀρθιώτατος, ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τῷ πυρὶ καταληφθείσης φυλακῆς τῆς νυκτὸς ὑπὸ τῶν προελθόντων. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν οἱ Ἕλληνες, λείπουσιν οἱ βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μαστόν· ὥστε θαυμαστὸν γενέσθαι πᾶσι, καὶ ὑπώπτευον δείσαντας αὐτοὺς μὴ κυκλωθέντες πολιορκοῖντο, ἀπολείπειν. οἱ δὲ ἄρα ἀπὸ τοῦ ἄκρου καθορῶντες τὰ ὄπισθεν γιγνόμενα, πάντες ἐπὶ τοὺς ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν.

ια'. Καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς νεωτάτοις ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἄκρον, τοὺς δ' ἄλλους ἐκέλευσεν ὑπάγειν, ὅπως οἱ τελευταῖοι λόχοι προσμίξειαν, καὶ προσελθόντας κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὁμαλῷ θέσθαι τὰ ὅπλα εἶπεν. καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος πεφευγώς, καὶ λέγει ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου λόφου, καὶ ὅτι τεθνᾶσι Κηφισόδωρος καὶ Ἀμφικράτης, καὶ ἄλλοι, ὅσοι μὴ ἁλλόμενοι κατὰ

τῆς

dit, quem quidem eodem modo capiunt.

10. Reſtabat jugum tertium, maxime præruptum, quod imminebat excubiis, quas ad ignem deprehenderant ii qui noctu illuc contenderant. Quum autem prope Græci cum copiis abeſſent, barbari ſine prœlio jugum relinquunt. Quæ res omnibus admirationi fuit, atque adeo ſuſpicabantur, eos locum propterea relinquere, quod vererentur, ne circumventi undique obſiderentur. Verum hi ſummo de vertice deſpicientes ea quæ à tergo gererentur, omnes in extremum agmen tendebant.

11. Xenophon cum junioribus in jugum aſcendebat, cæteros ſubſequi jubebat, ut extremæ cohortes cum ipſis conjungere ſe poſſent: quæ ubi acceſſiſſent, edixit, ut in via loco æquabili in armis conſiſterent. Ibi tum Archagoras Argivus elapſus fuga venit, ac ſe cum ſuis de primo colle vi pulſum narrat, & Cephiſidorum, Amphicratem, cæteros peremtos ait, quicunque de ſaxo non

de-

τῆς πέτρας πρὸς τοὺς ὀπισθοφύλακας ἀφίκοντο.

ιβ'. Ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι οἱ βάρβαροι, ἧκον ἐπ' ἀντίπορον λόφον τῷ μαστῷ· καὶ Ξενοφῶν διελέγετο αὐτοῖς δι' ἑρμηνέως περὶ σπονδῶν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἀπῄτει. οἱ δ' ἔφασαν ἀποδώσειν, ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς κώμας. συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα παρῄει, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ ἐκ τούτου τοῦ τόπου συνερρύησαν.

ιγ'. Ἐνταῦθα ἵσταντο οἱ πολέμιοι, καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ μαστοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔνθα τὰ ὅπλα ἔκειντο, ἵεντο δὴ οἱ πολέμιοι πολλῷ πλήθει καὶ θορύβῳ. καὶ ἐπεὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μαστοῦ, ἀφ' οὗ Ξενοφῶν κατέβαινεν, ἐκυλίνδουν πέτρας, καὶ ἑνὸς μὲν κατέαξαν τὸ σκέλος· Ξενοφῶντα δὲ ὁ ὑπασπιστὴς, ἔχων τὴν ἀσπίδα, ἀπέλιπεν· Εὐρύλοχος δὲ Λυσιεὺς Ἀρκὰς προσέδραμεν αὐτῷ ὁπλίτης, καὶ πρὸ ἀμφοῖν προβεβλημένος ἀπεχώρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συντεταγμένους ἀπῆλθον.

ιδ'. Ἐκ

deſiliiſſent, & ad extremi agminis ſubſidia perveniſſent.

12. Qua re confecta, barbari ad collem tendunt oppoſitum vertici. Eos Xenophon induciarum nomine per interpretem compellat, & interfectorum corpora poſcit. Aiunt illi, reddituros ea ſe, modo vicos non exurerent. Aſſentitur in hoc ipſis Xenophon. Interea vero, dum copiæ cæteræ prætereunt, atque inter ſe de conditionibus diſſerunt: omnes eo de loco confluxerant.

13. Tum vero ſubſtiterunt hoſtes, quumque Græci deſcendere de jugo ad alios cœpiſſent, ubi milites in armis ſtabant, pergunt magno numero ac tumultu barbari, conſcenſoque vertice jugi, de quo Xenophon deſcenderat, ſaxa devolvebant: quorum vi crus uni fractum fuit. Aberat à Xenophonte, cum ſcuto, ipſius ſatelles: verum Eurylochus Luſienſis Arcas, gravis armaturæ miles, ad ipſum accurrit, ac pro utroque, ſcuto hoſtibus objecto pedem referebat, cæteris etiam ad illos, qui ſtabant inſtructi, pergentibus.

14. Ita

ιδʹ. Ἐκ δὲ τούτου πᾶν ὁμοῦ ἐγένετο τὸ Ἑλληνικὸν, καὶ ἐσκήνησαν αὐτοῦ ἐν πολλαῖς καὶ καλαῖς οἰκίαις, καὶ ἐπιτηδείοις δαψιλέσι. καὶ γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὥστε ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον. Ξενοφῶν δὲ καὶ Χειρίσοφος διεπράξαντο, ὥστε λαβόντες τοὺς νεκροὺς ἀποδοῦναι τὸν ἡγεμόνα, καὶ πάντα ἐποίησαν τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐκ τῶν δυνατῶν, ὥσπερ νομίζεται ἀνδράσιν ἀγαθοῖς.

ιεʹ. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἄνευ ἡγεμόνος ἐπορεύοντο. μαχόμενοι δ᾽ οἱ πολέμιοι, καὶ ὅπῃ εἴη στενὸν χωρίον προκαταλαμβάνοντες, ἐκώλυον τὰς παρόδους. ὁπότε μὲν οὖν τοὺς πρώτους κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὄπισθεν ἐκβαίνων πρὸς τὰ ὄρη, ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς πρώτοις, ἀνωτέρω πειρώμενος γίγνεσθαι τῶν κωλυόντων. ὁπότε δὲ τοῖς ὄπισθεν ἐπιθοῖντο, Χειρίσοφος ἐκβαίνων, καὶ πειρώμενος ἀνωτέρω γίγνεσθαι τῶν κωλυόντων, ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς ὄπισθεν. καὶ ἀεὶ οὕτω ἐβοήθουν ἀλλήλοις, καὶ ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμελοῦντο.

ιϛʹ. Ἦν

14. Ita tunc omnes Græcæ copiæ convenerunt eodem loco, proque tabernaculis multas & elegantes domos habuerunt, cum largo commeatu. Nam tanta vini erat heic copia, ut etiam ciſternis illitis opere tectorio contineretur. Perfecerunt autem Xenophon & Cheriſophus, ut tradito itineris duce, mortuorum corpora reciperent. Eis juſta pro viribus facta, quæ fieri viris fortibus in more eſt.

15. Poſtridie ſine duce proficiſcebantur. Hoſtes autem partim pugnando, partim loca, ſi qua eſſent anguſta, antecapiendo, tranſitu noſtros arcebant. Quod ſi ergo primos impediebant, Xenophon à tergo montes conſcendens efficiebat, ut viæ primis obſtructæ aperirentur; quum operam daret, ut altius iis, qui arcebant, aſcenderet: ſin ultimum agmen adorirentur, Cheriſophus aſcendens, operam dabat, ut arcentibus altior evaderet, atq; ita viam ultimis obſeptam apperiebat. Hoc modo ſemper opem ſibi mutuam ferebant, & naviter admodum alter alterius curam gerebat.

16. Non-

ιϛʹ. Ἦν δὲ ὁπότε καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀναβᾶσι πολλὰ πράγματα παρεῖχον οἱ βάρβαροι πάλιν καταβαίνουσιν. ἐλαφροὶ γὰρ ἦσαν, ὥστε καὶ ἐγγύθεν φεύγοντες ἀποφεύγειν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο εἶχον, ἢ τόξα καὶ σφενδόνας. ἄριστοι δὲ τοξόται ἦσαν. εἶχον δὲ τόξα ἐγγὺς τριπήχη, τὰ δὲ τοξεύματα πλέον ἢ διπήχη. εἷλκον δὲ τὰς νευρὰς, ὁπότε τοξεύοιεν, πρὸς τὸ κάτω τοῦ τόξου, τῷ ἀριστερῷ ποδὶ προβαίνοντες. τὰ δὲ τοξεύματα ἐχώρει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ διὰ τῶν θωράκων. ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες ἐπιλαβόμενοι ἀκοντίοις ἐναγκυλῶντες. ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις οἱ Κρῆτες χρησιμώτατοι ἐγένοντο. ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρατοκλῆς Κρής.

ΚΕΦ. γʹ.

Ταύτην δ' αὖ τὴν ἡμέραν ηὐλίσθησαν ἐν ταῖς κώμαις ταῖς ὑπὲρ τοῦ πεδίου τοῦ παρὰ τὸν Κεντρίτην ποταμὸν, εὖρος ὡς δίπλεθρον, ὃς ὁρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν Καρδούχων

16. Nonnunquam barbari, quum jam montes ſuperaſſent, deſcendentibus negotium faciebant. Erant enim adeo expediti, ut etiam quum proxime acceſſiſſent, poſſent effugere. Neque ſane quidquam præter arcus & fundas geſtabant, quum quidem ſagittarii longe peritiſſimi eſſent. Arcus ternûm fere cubitûm habebant, ſagittas binis cubitis longiores. Nervos, emiſſuri ſagittas, verſus imam partem arcus tendebant, pedem ſiniſtrum applicantes. Sagittæ ipſos clupeos & loricas penetrabant. Eas ſi Græci nacti eſſent, amentabant; & deinde loco jaculorum eis utebantur. His in locis maximo uſui Cretenſes fuere, quibus Stratocles, ipſorum civis, præerat.

CAP. III.

Atque eo quidem die in vicis commorati ſunt, ultra planitiem, propter Centritem fluvium ſitam. Habet is duûm plethrûm latitudinem, & Armeniam à Carduchorum agro ſeparat.

Καρδούχων χώραν. καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνταῦθα ἀνεπαύσαντο. ἀπεῖχε δὲ τῶν ὀρέων ὁ ποταμὸς ὡς ἓξ ἢ ἑπτὰ στάδια τῶν Καρδούχων.

β'. Τότε μὲν οὖν ηὐλίσθησαν μάλα ἡδέως, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντες, καὶ πολλὰ τῶν παρεληλυθότων πόνων μνημονεύοντες. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας, ὅσας περ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Καρδούχων, πάσας μαχόμενοι διετέλεσαν· καὶ ἔπαθον κακὰ οἷα οὐδὲ τὰ σύμπαντα ὑπὸ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους.

γ'. Ὡς οὖν ἀπηλλαγμένοι τούτων, ἡδέως ἐκοιμήθησαν. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὁρῶσιν ἱππέας πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐξωπλισμένους, ὡς κωλύσοντας διαβαίνειν· πεζοὺς δ' ἐπὶ ταῖς ὄχθαις παρατεταγμένους ἄνω τῶν ἱππέων, ὡς κωλύσοντας εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν.

δ'. Ἦσαν δὲ οὗτοι Ὀρόντου καὶ Ἀρτούχου Ἀρμένιοι, καὶ Μυγδόνιοι, καὶ Χαλδαῖοι μισθοφόροι. ἐλέγοντο δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἐλεύθεροι καὶ ἄλκιμοι εἶναι· ὅπλα δ' εἶχον, γέῤῥα μακρὰ, καὶ λόγχας. αἱ δὲ ὄχθαι αὗται,

ſeparat. Hoc loco Græci ſe quieti dabant. A Carduchorum montibus amnis ipſe circiter ſex vel ſeptem ſtadiis aberat.

2. Sunt autem heic jucundiſſimo diverſorio uſi, quum & commeatum haberent, & præteritorum laborum multum recordarentur. Nam dies totos ſeptem, quibus per Carduchos profecti erant, perpetuis exerciti prœliis fuerant, eaque perpeſſi mala, quæ univerſa ab rege & Tiſſapherne illata incommoda æquare nequeant.

3. Quamobrem quaſi ſi liberati ab his eſſent, jucunde ſomno ſe recrearunt. Exoriente jam die trans fluvium equites armatos vident, tanquam ſi tranſitum impedituri eſſent. Supra equites in ripis fluminis pedites inſtructi ſtabant, impedituri, ne in Armeniam deflecterent.

4. Erant hi ab Oronta & Artucho conducti ſtipendio milites ex Armenia, Mygdonia, & Chaldæa. Chaldæi quidem liberi ac bellicoſi eſſe ferebantur. Gerris oblongis, & haſtis armorum loco utebantur. Altiores illæ ripæ,

ται, ἐφ᾽ ὧν παρατεταγμένοι οὗτοι ἦσαν, τρία ἢ τέτταρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπεῖχον. ὁδὸς δὲ μία ἡ ὁρωμένη ἦν, ἄγουσα ἄνω ὥσπερ χειροποίητος.

ε'. Ταύτῃ ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλληνες. ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις τό,τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν μαστῶν ἐφαίνετο, καὶ τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς, καὶ οὔτε ἐν τῷ ὕδατι τὰ ὅπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μή, ἥρπαζεν ὁ ποταμός· ἐπί τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὅπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ ἐφέροντο πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τὰ ἄλλα βέλη· ἀνεχώρησαν, καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὸν ποταμόν.

ϛ'. Ἔνθα δὲ αὐτοὶ τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἑώρων τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συνειλεγμένους σὺν τοῖς ὅπλοις. ἐνταῦθα δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς Ἕλλησιν, ὁρῶσι μὲν τοῦ ποταμοῦ τὴν δυσπορίαν, ὁρῶσι δὲ τοὺς διαβαίνειν κωλύσοντας, ὁρῶσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ἐπικεισομένους τοὺς Καρδούχους ὄπισθεν. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἔμενον ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες.

ζ'. Ξενο-

pæ, in quibus hi inſtructi ſtabant, tres vel quatuor plethris ab amne aberant. Via, quæ quidem cerneretur, una erat, eaque ſurſum ducebat, quaſi manu facta.

5. Hac Græci tranſire conabantur. In hoc conatu quum aqua mamillas ſuperaſſet, ac flumen propter ingentia ſaxa, eaque lubrica, eſſet aſperum; armaque in aqua geſtari non poſſent, quod cæteroqui flumen eos abriperet; ac ſi quis in capite geſtare vellet, nudos incedere adverſus ſagittas & tela reliqua oporteret; retrocesserunt, atque ibi propter amnem caſtra metati ſunt.

6. In monte autem, in quo nocte ſuperiore ipſi fuerant, videbant multos Carduchos collectos, eoſque armatos. Itaque tum Græci admodum exanimati erant, quum & in amne trajiciendo difficultatem cernerent, & cernerent eos, qui trajectum impedituri eſſent, & Carduchos denique cernerent, qui trajicientibus à tergo moleſti futuri eſſent. Quamobrem hunc diem ac noctem in tanta rerum difficultate exigunt.

 7. In-

ζ'. Ξενοφῶν δὲ ὄναρ εἶδεν· ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὗται δὲ αὐτῷ αὐτόματοι περιῤῥαγῆναι, ὥστε λυθῆναι, καὶ διαβαίνειν ὁπόσον ἐβούλετο. ἐπεὶ δὲ ὄρθρος ἦν, ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρίσοφον, καὶ λέγει, ὅτι ἐλπίδας ἔχει καλῶς ἔσεσθαι· καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὸ ὄναρ. ὁ δὲ ἥδετό τε, καὶ ὡς τάχιστα, ἕως ὑπέφαινεν, ἐθύοντο πάντες παρόντες οἱ στρατηγοί· καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου. καὶ ἀπιόντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγελλον τῇ στρατιᾷ ἀριστοποιεῖσθαι.

ή'. Ἀριστῶντι δὲ τῷ Ξενοφῶντι προσέτρεχον δύο νεανίσκω. ᾔδεσαν γὰρ πάντες, ὅτι ἐξείη αὐτῷ καὶ ἀριστῶντι καὶ δειπνοῦντι προσελθεῖν, καὶ εἰ καθεύδοι, ἐπεγείραντα εἰπεῖν, εἴ τις ἔχοι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ τότε ἔλεγον, ὅτι τυγχάνοιεν φρύγανα συλλέγοντες ὡς ἐπὶ πῦρ, κἄπειτα κατίδοιεν ἐν τῷ πέραν ἐν ταῖς πέτραις καθηκούσαις ἐπ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν

7. Interea Xenophon per ſomnium ſibi compedibus conſtrictus eſſe viſus eſt, quæ ſua ſponte deinde rumperentur. Itaque ſolutus deinde fuiſſe, ac pro lubitu per omnia evaſiſſe. Quare diluculo ad Cheriſophum venit, ac bona ſe cum ſpe eſſe dicit, bene rem habituram: ſimulque ſomnium commemorat. Delectatus eo Cheriſophus eſt, & mox dum necdum plane illuxiſſet, duces omnes rem ſacram faciunt. Ibi tum ſtatim ab initio perlitatum. Itaque diſcedunt à ſacrificiis duces & cohortium præfecti, militique denuntiant prandendum eſſe.

8. Eo tempore ad Xenophontem adhuc prandentem juvenes duo adcurrunt. Norant enim univerſi, licere militibus, ut ad ipſum accederent, ſive adeo pranderet, ſive cœnaret: atque etiam ſi dormiret, ut excitato dicerent, quidquid haberet aliquis, quod ſciri bellicæ rei cauſſa intereſſet. Itaque tunc illi quoque commemorabant, forte ſe, dum ad ignem ſarmenta colligerent, ultra flumen in ſaxis ad amnem ipſum pertinentibus

ταμὸν γέροντά τε, καὶ γυναῖκα, καὶ παιδίσκας, ὥσπερ μαρσίππους ἱματίων κατατιθεμένους ἐν πέτρᾳ ἀντρώδει.

θ'. Ἰδοῦσι δὲ σφίσι δόξαι, ἀσφαλὲς εἶναι διαβῆναι· οὐδὲ γὰρ τοῖς πολεμίοις ἱππεῦσι πρόσβατον εἶναι κατὰ τοῦτο. ἐκδυόντες δέ, ἔφασαν ἔχοντες τὰ ἐγχειρίδια γυμνὰ ὡς νευσούμενοι διαβαίνειν· πορευόμενοι δέ, πρόσθεν διαβῆναι πρὶν βρέξαι τὰ αἰδοῖα· καὶ διαβάντες, καὶ λαβόντες τὰ ἱμάτια, πάλιν ἥκειν.

ι'. Εὐθὺς οὖν ὁ Ξενοφῶν αὐτός τε ἔσπενδε, καὶ τοῖς νεανίσκοις ἐγχεῖν ἐκέλευσε, καὶ εὔχεσθαι τοῖς φήνασι Θεοῖς τά τε ὀνείρατα καὶ τὸν πόρον, καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπιτελέσαι. σπείσας δέ, εὐθὺς μὲν ἦγε τοὺς νεανίσκους παρὰ τὸν Χειρίσοφον, καὶ διηγοῦνται ταῦτα.

ια'. Ἀκούσας δὲ ὁ Χειρίσοφος, σπονδὰς ἐποίει. σπείσαντες δέ, τοῖς μὲν ἄλλοις παρήγγελλον συσκευάζεσθαι, αὐτοὶ δὲ συγκαλέσαντες τοὺς στρατηγούς, ἐβουλεύσαντο ὅπως ἂν κάλλιστα διαβαῖεν,

nentibus vidiſſe ſenem, & fœminam, & ancillas, quæ in ſpecu quoſdam quaſi veſtimentorum ſaccos deponerent.

9. Quamobrem viſum ipſis fuiſſe tuto tranſiri amnem poſſe: Nec enim fieri poſſe, ut hac parte hoſtium equeſtres copiæ accederent. Igitur ſe exutos cum pugionibus nudis, quaſi qui nataturi eſſent, trajicere cœpiſſe narrant. Quum autem pergerent, prius ſe tranſiiſſe, quam pudenda madefacerent. Hoc modo quum amnem tranſiiſſent, & veſtimenta illa accepiſſent, eodem vado reverſos.

10. Heic Xenophon ſtatim libationem inſtituit, & infundi adoleſcentibus hiſce jubet, atque etiam votum nuncupare, aliaque perſolvere Diis, qui tum ſomnia, tum vadum amnis commonſtraſſent. Libatione facta, ducit ad Cheriſophum adoleſcentes, eique rem narrant.

11. Ille cognitis omnibus, & ipſe libationes inſtituit: quibus abſolutis, denuntiant cæteris, ut vaſa colligerent: ipſi convocatis ducibus, quo pacto quam tutiſſime tranſirent,

διαβαῖεν, καὶ τοὺς τε πρόσθεν νικῷεν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄπισθεν μηδὲν κακὸν πάσχοιεν.

ιβ΄. Καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς, Χειρίσοφον μὲν ἡγεῖσθαι, καὶ διαβαίνειν, ἔχοντα τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ ἥμισυ ὑπομένειν σὺν Ξενοφῶντι· τὰ δὲ ὑποζύγια, καὶ τὸν ὄχλον, ἐν μέσῳ τούτων διαβαίνειν. ἐπεὶ δὲ καλῶς ταῦτα εἶχεν, ἐπορεύοντο. ἡγοῦντο δὲ οἱ νεανίσκοι, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν. ὁδὸς δὲ ἦν ἐπὶ τὴν διάβασιν ὡς τέτταρα στάδια.

ιγ΄. Πορευομένων δ᾽ αὐτῶν ἀντιπαρήεσαν αἱ τάξεις τῶν ἱππέων. ἐπεὶ δ᾽ ἦσαν κατὰ τὴν διάβασιν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἔθεντο τὰ ὅπλα, καὶ αὐτὸς πρῶτος Χειρίσοφος ἐστεφανωμένος καὶ ἀποδὺς ἐλάμβανε τὰ ὅπλα, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλε· καὶ τοὺς λοχαγοὺς ἐκέλευεν ἄγειν τοὺς λόχους ὀρθίους, τοὺς μὲν ἐν ἀριστερᾷ, τοὺς δὲ ἐν δεξιᾷ ἑαυτοῦ.

ιδ΄. Καὶ οἱ μὲν μάντεις ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν ποταμόν·

tranſirent, & tum adverſos hoſtes vincerent, tum à ſubſequentibus à tergo nihil detrimenti acciperent, deliberant.

12. Decretum eſt tandem, Cheriſophum debere prima in fronte eſſe, ac dimidia cum exercitus parte tranſire; reliquæ parti dimidiæ cum Xenophonte à tergo manendum eſſe. Jumenta, cum imbelli turba, debere medio inter hos loco tranſjicere. His ita recte conſtitutis, pergunt; adoleſcentibus illis præeuntibus, quum quidem amnis ad lævam ipſis eſſet. Via, quæ ducebat ad vadum, ſtadiorum fere quatuor erat.

13. Quum proficiſci cœpiſſent, pergunt adverſus eos equitum turmæ. Ad locum trajectus ubi perventum eſſet, ac fluminis ripas; arma ponunt, & primus Cheriſophus redimitus ſerto, ac veſte poſita, iterum arma capit, idemque cæteris omnibus faciundum imperat: præterea cohortium præfectis mandat, ut cohortes rectas utrinque tum ad dextram ſuam, tum ad lævam ducerent.

14. Ibi vates hoſtiis ad amnem cæſis

μόν· οἱ δὲ πολέμιοι ἐτόξευόν τε καὶ ἐσφενδόνων· ἀλλ' οὔπω ἐξικνοῦντο. ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ σφάγια, ἐπαιάνιζον πάντες οἱ στρατιῶται, καὶ ἀνηλάλαζον, συνωλόλυζον δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ἅπασαι. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ἑταῖραι ἐν τῷ στρατεύματι.

ιε'. Καὶ Χειρίσοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ὁ δὲ Ξενοφῶν, λαβὼν τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς εὐζωνοτάτους, ἔθει ἀνὰ κράτος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν κατὰ τὴν ἔκβασιν τὴν εἰς τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη, προσποιούμενος ταύτῃ διαβὰς ἀποκλείσειν τοὺς παρὰ τὸν ποταμὸν ἱππέας.

ιϛ'. Οἱ δὲ πολέμιοι, ὁρῶντες μὲν τοὺς ἀμφὶ Χειρίσοφον εὐπετῶς τὸ ὕδωρ διαπερῶντας, ὁρῶντες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς τοὔμπαλιν, δείσαντες μὴ ἀποκλεισθείησαν, φεύγουσιν ἀνὰ κράτος πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἔκβασιν ἄνω. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς τὸ ὄρος.

ιζ'. Λύκιος δὲ ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἱππέων, καὶ Αἰσχίνης ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ Χειρί-

cæſis ſacrificabant. Hoſtes tametſi ſagittis & fundis uterentur, nec dum tamen ad nos pertingere poterant. Poſteaquam perlitatum fuiſſet, milites univerſi pæane inchoato jubilabant, clamitantibus una mulierculis omnibus. Erant enim permulta in exercitu ſcorta.

15. Heic quum Cheriſophus cum ſuis amnem ingrederetur, Xenophon cum expeditiſſimis in extremo agmine, velociſſimo curſu ad vadum contendit, quod erat propter aditum, ducentem Armeniorum in montes. Simulare nimirum volebat, hac ſe tranſiturum, & intercluſurum equites, qui ſecundum flumen erant.

16. Hoſtes ubi Cheriſophi copias amnem videbant nullo negotio trajicere, Xenophontis autem milites retro currere: metu perculſi, ne intercluderentur, totis viribus ad eum tramitem fugiunt, qui à fluvio ſurſum tendebat. Eam in viam quum perveniſſent, ſurſum in montem pergebant.

17. Hos quum Lycius, equeſtris agminis præfectus, & Æſchines præfectus cetratorum, qui cum Cheri-

Χειρίσοφον, ἐπεὶ ἑώρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἵποντο. οἱ δὲ στρατιῶται ἐβόων μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ συνεκβαίνειν ἐπὶ τὸ ὄρος. Χειρίσοφος δὲ αὖ ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἱππέας οὐκ ἐδίωκεν, εὐθὺς δὲ κατὰ τὰς προσηκούσας ὄχθας ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξέβαινεν ἐπὶ τοὺς ἄνω πολεμίους. οἱ δὲ ἄνω, ὁρῶντες μὲν τοὺς ἑαυτῶν ἱππέας φεύγοντας, ὁρῶντες δὲ ὁπλίτας ἐπιόντας σφίσιν, ἐκλείπουσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ ἄκρα.

ιη'. Ξενοφῶν δὲ, ἐπεὶ τὰ πέραν ἑώρα καλῶς γιγνόμενα, ἀπεχώρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ διαβαῖνον στράτευμα. καὶ γὰρ οἱ Καρδοῦχοι φανεροὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδίον καταβαίνοντες, ὡς ἐπιθησόμενοι τοῖς τελευταίοις. καὶ Χειρίσοφος μὲν τὰ ἄνω κατεῖχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιχειρήσας ἐπιδιῶξαι, ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα, καὶ μετὰ τούτων ἐσθῆτά τε καλὴν, καὶ ἐκπώματα.

ιθ'. Καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ὄχλος ἀκμὴν διέβαινε. Ξενοφῶν δὲ στρέψας καὶ τοὺς Καρ-

Cheriſopho erant, fugere viderent, ſequebantur. Milites cæteri clamabant, ſe illos haud deſerturos, ſed una cum eis in montem evaſuros. Cheriſophus ubi tranſiiſſet, non ille quidem equites inſequebatur; ſed ſtatim per altiores ad amnem ſe porrigentes ripas adverſus hoſtiles copias, ſuperioribus in locis ſubſiſtentes, evadit. Illi quum equites ſuos fugere cernerent, & gravis armaturæ milites adverſus ſe pergere; juga fluvio imminentia deſerunt.

18. Interim Xenophon, qui videret in adverſa ripa rem bene ſucceſſiſſe, quam celerrime ad copias amnem tranſeuntes revertitur. Nam Carduchi palam in planitiem deſcendebant, quaſi qui extremum agmen invaſuri eſſent. Tenebat jam ſuperiora loca Cheriſophus, & Lycius cum paucis perſequi hoſtes aggreſſus, impedimenta tardius vecta ceperat, & in his veſtes perpulchras cum poculis.

19. Tranſibant adhuc Græcorum impedimenta & turba, quum Xenophon acie converſa in adverſos

* Καρδούχους, ἀντία τὰ ὅπλα ἔθετο, καὶ παρήγγειλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, [k] παρ' ἀσπίδας παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος. καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ τοὺς ἐνωμοτάρχας πρὸς τῶν Καρδούχων ἰέναι, οὐραγοὺς δὲ καταστήσασθαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ.

κ'. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι, ὡς ἑώρων τοὺς ὀπισθοφύλακας τοῦ ὄχλου ψιλουμένους, καὶ ὀλίγους ἤδη φαινομένους, θᾶττον δὴ ἐπῄεσαν, ᾠδάς τινας ᾄδοντες. ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας, καὶ κελεύει ποιεῖν ὅ,τι ἂν παραγγέλλῃ.

κα'. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς διαβαίνοντας ὁ Ξενοφῶν, πέμψας ἄγγελον κελεύει αὐτοῦ μεῖναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ * διαβάντας· ὅταν δ' ἄρξονται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους ἔνθεν καὶ ἔνθεν σφῶν ἐκβαίνειν ὡς διαβησομένους, διηγκυλισμένους τοὺς ἀκοντιστὰς, καὶ ἐπιβεβλημένους τοὺς τοξότας· μὴ πρόσω δὲ τοῦ ποταμοῦ προδιαβαίνειν.

κβ'. Τοῖς

verſos Carduchos pergit, ác præfectis cohortium imperat, ut quiſque cohortem ſuam per manipulos inſtrueret, ac verſus clupeos manipulum in phalangem ducerent: Deinde cohortium præfecti & manipularii duces in Carduchos pergerent, à tergo curantibus juxta flumen conſtitutis.

20. Carduchi poſteaquam cernerent agmen extremum à multitudine nudari, jamque paucos adeo videri: celerrime hos invadunt, ſimulque neſcio quid canebant. Heic Cheriſophus conſtitutis in tuto ſuis, cetratos & funditores & ſagittarios ad Xenophontem mittit; utque facerent, quidquid ille juberet, imperat.

21. Eos Xenophon jam tranſire quum videret, miſſo nuntio mandat, ut iſtic ad amnem ſubſiſterent; ac ubi ſe cum ſuis tranſire viderent, tunc etiam ipſi ex adverſo parte utraque pergerent, tanquam tranſituri; jaculatores amentis haſtarum prehenſis, ſagittarii cum ſagittis in nervos impoſitis: procul tamen in fluminis tranſitu non progrederentur.

κβ'. Τοῖς δὲ παρ' ἑαυτῷ παρήγγειλεν, ἐπειδὴ σφενδόνη ἐξικνῆται, καὶ ἀσπὶς ψοφῇ, παιανίσαντας θεῖν ἀεὶ ἐς τοὺς πολεμίους· ἐπειδὰν δὲ ἀναστρέψωσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὁ σαλπιστὴς σημήνῃ τὸ πολεμικὸν, ἀναστρέψαντας [1] ἐπὶ δόρυ ἡγεῖσθαι μὲν τοὺς οὐραγοὺς, θεῖν δὲ πάντας ὅτι τάχιστα, καὶ διαβαίνειν ᾗ ἕκαστος τὴν τάξιν εἶχεν, ὡς μὴ ἐμποδίζειν ἀλλήλους· ὅτι οὗτος ἄριστος ἔσοιτο, ὃς ἂν πρῶτος ἐν τῷ πέραν γένηται.

κγ'. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι, ὁρῶντες ὀλίγους ἤδη τοὺς λοιποὺς, (πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν τεταγμένων ᾤχοντο ἐπιμελησόμενοι οἱ μὲν ὑποζυγίων, οἱ δὲ σκευοφόρων, οἱ δὲ ἑταίρων) ἐνταῦθα δὴ ἐπέκειντο θρασέως, καὶ ἤρξαντο σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν. οἱ δὲ Ἕλληνες παιανίσαντες ὥρμησαν δρόμῳ ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο. καὶ γὰρ ἦσαν ὡπλισμένοι, ὡς μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἱκανῶς πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ φεύγειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς χεῖρας δέχεσθαι οὐχ ἱκανῶς.

κδ'. Εν

22. Eis vero, quos ſecum habebat, mandabat; uti quam primum fundæ pertingerent, & clupei comploſi creparent, pæanem exorſi curſu ſemper in hoſtes ferrentur: Illis ſe avertentibus, ac tubicine claſſicum à fluvio canente, tunc & ipſis verſus haſtam converſis, à tergo curantes præirent, & concitatiſſimo curſu omnes procederent, ac ſuo quiſque loco tranſiret, ne ſibi mutuo impedimento eſſent. Nimirum qui primus in adverſam ripam evaderet, eum ſe pro maxime ſtrenuo habiturum.

23. Carduchi quum paucos eſſe reliquos viderent, quandoquidem multi etiam illorum, qui fuerant juſſi manere, curaturi partim jumenta, partim impedimenta, partim res alias, diſcedebant; audacter in eos irruunt, fundiſq; ac ſagittis incipiunt uti. Verum Græci pæanem exorſi, pleno curſu eos adoriuntur; quos illi nequaquam ſuſtinebant, quod ratione montium ſatis ad incurſiones & fugam armati eſſent: ſed ad ſuſtinendos hoſtes, qui manum conſererent, nequaquam ſatis muniti.

24. At-

κδ'. Ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλπικτής, καὶ οἱ μὲν πολέμιοι ἔφευγον πολὺ ἔτι θᾶττον· οἱ δ' Ἕλληνες τὰ ἐναντία στρέψαντες, ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ὅτι τάχιστα. τῶν δὲ πολεμίων οἱ μέν τινες αἰσθανόμενοι, πάλιν ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν, καὶ τοξεύοντες ὀλίγους ἐτρωσαν· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ πέραν ὄντων τῶν Ἑλλήνων ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύγοντες. οἱ δὲ ὑπαντήσαντες, ἀνδριζόμενοι, καὶ προσωτέρω τοῦ καιροῦ προϊόντες, ὕστερον τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν πάλιν· καὶ ἐτρώθησαν τινὲς καὶ τούτων.

ΚΕΦ. δ'.

ΕΠεὶ δὲ διέβησαν ἀμφὶ μέσον ἡμέρας, συνταξάμενοι ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας πεδίον ἅπαν, καὶ λείους γηλόφους, οὐ μεῖον ἢ πέντε παρασάγγας. οὐ γὰρ ἦσαν ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ κῶ-

μαι,

24. Atque heic tubicine claſſicum canente, multo etiam celerius hoſtes fugam arripiunt; & Græci diverſam in partem abeuntes, quam citiſſime per amnem aufugiunt. Re tamen à nonnullis ex hoſtibus animadverſa, rurſus ab eis ad fluvium concurſus factus eſt, ſagittiſque nonnulli noſtrorum vulnerati. Major quidem pars etiam tunc, quum Græci in adverſam ripam evaſiſſent, adhuc fugere cernebatur. Qui autem è noſtris hoſti obviam tendebant, quum ſumtis animis ulterius quam commodum eſſet, progrederentur; aliquanto poſt illos, qui cum Xenophonte trajecerant, & ipſi tranſierunt. Eorum item aliqui vulnerati ſunt.

CAP. IV.

QUum autem univerſi jam tranſiiſſent ſub ipſam meridiem, diſpoſitis ordinibus per Armeniam via prorſus campeſtri, perque colles leniter ſurgentes iter faciunt, non minus quinque paraſangis. Nec enim propius flumen ulli

μὴ, διὰ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς Καρδούχους. εἰς δὲ ἣν ἀφίκοντο κώμην, μεγάλη τε ἦν, καὶ βασίλειόν τε εἶχε τῷ σατράπῃ, καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταις οἰκίαις τύρσεις ἐπῆσαν. ἐπιτήδεια δ' ἦν δαψιλῆ.

β'. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, μέχρις ὑπερῆλθον τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, ἐπὶ τὸν Τηλεβόαν ποταμόν. οὗτος δ' ἦν καλὸς μὲν, μέγας δ' οὔ. κῶμαι δὲ πολλαὶ περὶ τὸν ποταμὸν ἦσαν. ὁ δὲ τόπος οὗτος Ἀρμενία ἐκαλεῖτο ἡ πρὸς ἑσπέραν.

γ'. Ὕπαρχος δ' αὐτῆς ἦν Τηρίβαζος, ὁ καὶ βασιλεῖ φίλος γενόμενος· καὶ ὁπότε παρείη, οὐδεὶς ἄλλος βασιλέα ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνέβαλλεν. οὗτος προσήλασεν ἱππέας ἔχων, καὶ προπέμψας ἑρμηνέα, εἶπεν ὅτι βούλοιτο διαλεχθῆναι τοῖς ἄρχουσι. τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκοῦσαι· καὶ προσελθόντες εἰς ἐπήκοον, ἠρώτων τί θέλοι. ὁ δὲ ἔλεγεν ὅτι σπεί-

σασθαι

ulli erant vici, propter ea, quæ cum Carduchis gerebantur, bella. Vicus autem, ad quem venere, magnus erat, & regiam continebat in uſum ſatrapæ. Domus pleræque turres habebant. Commeatus larga erat copia.

2. Inde caſtris alteris paraſangas decem conficiunt, donec Tigris fluvii fontes trajeciſſent: Inde caſtris tertiis, paraſangas quindecim progreſſi, ad Teleboam fluvium, pulchrum quidem illum, ſed non magnum, perveniunt. Multi circum amnem vici. Locus hic appellabatur Armenia verſus occidentem.

3. Præerat ei cum poteſtate Teribazus, amicus regis. Quoties is regi aderat, nemo præter ipſum, regem in equum tollebat. Atque hic cum equeſtribus copiis adequitabat, præmiſſoque interprete, velle ſe cum ducibus colloqui ſignificabat. Illis audiendum eſſe hominem videbatur, quumque ad locum acceſſiſſent, e quo audiri, quidquid diceretur, poſſet: quid vellet, interrogabant. Reſpondet, hac ſe conditione cupi-

dum

σασθαι βούλοιτο ἐφ' ᾧ μήτ' αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικεῖν, μήτ' ἐκείνους καίειν τὰς οἰκίας, λαμβάνειν τε τὰ ἐπιτήδεια ὅσων δέοιντο. ἔδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἐσπείσαντο ἐπὶ τούτοις.

δ'. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς διὰ τοῦ πεδίου, παρασάγγας πεντεκαίδεκα· καὶ Τηρίβαζος παρηκολούθει, ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς δέκα σταδίους. καὶ ἀφίκοντο εἰς βασίλεια καὶ κώμας πέριξ πολλάς, πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεστάς.

ε'. Στρατοπεδευομένων δὲ αὐτῶν γίγνεται τῆς νυκτὸς χιὼν πολλή· καὶ ἕωθεν ἔδοξε διασκηνῆσαι τὰς τάξεις καὶ τοὺς στρατηγοὺς κατὰ τὰς κώμας. οὐ γὰρ ἑώρων πολέμιον οὐδένα, καὶ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι, διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος. ἐνταῦθα εἶχον πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσα ἐστὶν ἀγαθά, ἱερεῖα, σῖτον, οἴνους παλαιοὺς εὐώδεις, ἀσταφίδας, ὄσπρεια παντοδαπά.

ϛ'. Τῶν δὲ ἀποσκεδαννυμένων τινὲς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον,

dum eſſe ineundi cum ipſis fœderis, ut nec ipſe Græcos læderet, nec Græci domos exurerent: ſaltem commeatum, quantum ejus indigerent, caperent. Comprobata ſunt hæc à ducibus, & iis conditionibus fœdus initum.

4. Inde caſtris tertiis paraſangarum quindecim iter per planitiem conficiunt, ſubſequente ſuis cum copiis Teribazo, fere decem ſtadiorum ex intervallo. Atque heic ad regiam perveniunt, circum quam permulti vici erant, magno rerum omnium commeatu referti.

5. Quum autem in caſtris degerent, magna nivis copia in eos decidit. Quare primo mane viſum eſt, militum cohortes ac duces hinc inde per vicos diſtribuendos eſſe. Nec enim hoſtem ullum cernebant, & quia magna nivis eſſet copia, tutum facto videbatur. Erant etiam heic univerſæ res uſibus ipſorum neceſſariæ, victimæ, frumentum, vina vetera, eaque fragrantia, uvæ paſſæ, omnis generis legumina.

6. Quum autem nonnulli à caſtris longius palarentur, exercitum

ἔλεγον, ὅτι κατίδοιεν στράτευμα, καὶ νύκτωρ πολλὰ πυρὰ φαίνοιτο. ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηνοῦν, ἀλλὰ συναγαγεῖν τὸ στράτευμα. πάλιν ἐντεῦθεν συνῆλθον. καὶ γὰρ ἐδόκει διαιθριάζειν.

ζ'. Νυκτερευόντων δ' αὐτῶν ἐνταῦθα, ἐπιπίπτει χιὼν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους. καὶ τὰ ὑποζύγια συνεπέδησεν ἡ χιών, καὶ πολὺς ὄκνος ἦν ἀνίστασθαι. κατακειμένων δὲ ἐλεεινὸν ἦν χιὼν ἐπιπεπτωκυῖα ὅτῳ μὴ παραῤῥυείη.

η'. Ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχίζειν ξύλα, τάχα ἀναστάς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἔσχιζε. ἐκ δὲ τούτου καὶ οἱ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαιον καὶ ἐχρίοντο. πολὺ γὰρ ἐνταῦθα ηὕρισκε τὸ χρῖσμα, ᾧ ἐχρῶντο ἀντ' ἐλαίου, σύειον, καὶ σησάμινον, καὶ ἀμυγδάλινον, ἐκ τῶν πικρῶν, καὶ τερεβίνθινον. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ μύρον εὑρίσκετο.

θ'. Μετὰ

citum ſe videre dicebant, & noctu multos ignes lucere. Quare viſum eſt ducibus haudquaquam tutum eſſe, milites hinc inde divertere; ſed potius copias rurſus eſſe cogendas. Itaque rurſum conveniunt, quum quidem ſub dio commorandum eſſe cenſerent.

7. Verum ita pernoctantibus ipſis, tam copioſa nix in eos cecidit; ut ab ea tum arma, tum milites ipſi, qui humi jacebant, tegerentur. Etiam jumenta nix conſtrinxerat, ut diu, ſurgere nequirent. Miſerabile certe erat illos intueri, in quos jacentes delapſa nix non defluxerat.

8. Sed poſteaquam Xenophon ſurgens nudus, auſus eſt ligna findere; tum vero & alius quiſpiam ſurgens, à Xenophonte hunc ſibi laborem depopoſcit. Itaq; dein factum, ut & alii conſurgentes, igne accenſo, ſemet ungerent. Nam magnam heic unguenti copiam reperere, quo utebantur olei loco; ſcil. ſuilli, ſeſamini, amygdalini, de amaris amygdalis facti, terebinthini. De iiſdem rebus confectum etiam unguentum fragrans inveniebatur.

9. Se-

θ'. Μετὰ ταῦτα πάλιν ἔδοξε διασκηνητέον εἶναι κατὰ κώμας εἰς στέγας. ἔνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ κραυγῇ καὶ ἡδονῇ ᾔεσαν ἐπὶ τὰς στέγας καὶ τὰ ἐπιτήδεια. ὅσοι δὲ, ὅτε τὸ πρότερον ἀπήεσαν, τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν, ὑπὸ τῆς αἰθρίας δίκην ἐδίδοσαν, κακῶς σκηνοῦντες.

ι'. Ἐντεῦθεν ἔπεμψαν τῆς νυκτὸς Δημοκράτην Τεμενίτην, ἄνδρας δόντες, ἐπὶ τὰ ὄρη, ἔνθα ἔφασαν οἱ ἀποσκεδαννύμενοι καθορᾶν τὰ πυρά. οὗτος γὰρ ἐδόκει καὶ πρότερον πολλὰ ἤδη ἀληθεῦσαι τοιαῦτα, τὰ ὄντα τε ὡς ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς οὐκ ὄντα. πορευθεὶς δὲ, τὰ μὲν πυρὰ οὐκ ἔφη ἰδεῖν, ἄνδρα δὲ συλλαβὼν ἧκεν ἄγων, ἔχοντα τόξον Περσικὸν, καὶ φαρέτραν, καὶ σάγαριν, οἵανπερ αἱ Ἀμαζόνες ἔχουσιν.

ια'. Ἐρωτώμενος δὲ τὸ, ποδαπὸς εἴη, Πέρσης μὲν ἔφη εἶναι, πορεύεσθαι δὲ ἀπὸ τοῦ Τηριβάζου στρατεύματος, ὅπως ἐπιτήδεια λάβοι. οἱ δ᾽ ἠρώτων αὐτὸν, τὸ στράτευμα

ὁπόσον

9. Secundum hæc iterum ſub tectis per vicos hinc inde divertendum eſſe decreverunt. Quare milites magno cum clamore ac voluptate ad tecta & commeatum tendebant. Quotquot autem id temporis, quo prius è tectis migrarant, exuſſerant domos: hi pœnas illas dederunt, ut ſub dio miſere cubarent.

10. Inde noctu Democratem Temeniten, adjuncta ei militum manu, in montes eos mittunt in quibus hinc inde palati milites vidère ſe ignes dixerant. Nam is jam antea ſæpenumero in hujuſmodi rebus dixiſſe verum exiſtimabatur: itaque rem expoſuiſſe, uti vel erat, vel non erat. Hic quum eo profectus eſſet, ignes ſe vidiſſe negabat; hominem tamen captum ſecum afferebat, qui arcum habebat Perſicum, & pharetram, & ſecurim, quali utuntur Amazones.

11. Quum interrogaretur, cujas eſſet; Perſam ſe eſſe reſpondit, & è Teribazi caſtris profectum parandi commeatus cauſſa. Quærentibus iiſdem, quantæ Teribazi

eſſent

ὁπόσον τε εἴη, καὶ ἐπὶ τίνι συνειλεγμένοι. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι Τηρίβαζος εἴη ἔχων τήν τε ἑαυτοῦ δύναμιν, καὶ μισθοφόρους Χάλυβας καὶ Ταόχους· παρεσκευάσθαι δὲ αὐτὸν ἔφη, ὡς ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους ἐν τοῖς στενοῖς, ᾗπερ μοναχῇ εἴη πορεία, ἐνταῦθα ἐπιθησόμενον τοῖς Ἕλλησιν.

ιβ'. Ἀκούσασι τοῖς στρατηγοῖς ταῦτα ἔδοξε τὸ στράτευμα συναγαγεῖν. καὶ εὐθὺς καταλιπόντες φύλακας, καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῖς μένουσι Σοφαίνετον Στυμφάλιον, ἐπορεύοντο ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν ἁλόντα ἄνθρωπον. ἐπειδὴ δὲ ὑπερέβαλον τὰ ὄρη, οἱ πελτασταὶ προϊόντες, καὶ κατιδόντες τὸ στρατόπεδον, οὐκ ἔμειναν τοὺς ὁπλίτας, ἀλλ' ἀνακραγόντες ἔθεον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

ιγ'. Οἱ δὲ βάρβαροι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον, οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφευγον. ὅμως δὲ ἀπέθανόν τινες τῶν βαρβάρων, καὶ ἵπποι ἥλωσαν ὡς εἴκοσι, καὶ ἡ σκηνὴ Τηριβάζου ἑάλω, καὶ ἐν αὐτῇ κλῖναι ἀργυρόποδες, καὶ ἐκπώματα, καὶ οἱ ἀρτοποιοὶ, καὶ οἱ οἰνοχόοι φάσκοντες εἶναι.

ιδ'. Ἐπεὶ

eſſent copiæ, quave de cauſſa collectæ: reſpondit, adeſſe ſuo cum exercitu Teribazum, militeſque ſtipendiarios Chalybes & Taochos conduxiſſe, ac paratum eſſe in montium anguſtiis, qua unicus tantum exitus pateret, Græcos adoriri.

12. Quæ quum duces audiiſſent, viſum eſt colligere copias: ac mox adeo relictis excubitoribus, & duce remanentibus iſtic dato Sophæneto Stymphalio, pergunt cum itineris duce, homine illo captivo. Poſteaquam montes ſuperaſſent, cetrati progreſſi aliquantulum, quum adſpicerent caſtra; gravis armaturæ militem nequaquam expectant, ſed ſublato clamore, caſtra curſu invadunt.

13. Eo tumultu barbari percepto non ſubſiſtunt, ſed in fugam ſe conjiciunt. Nonnulli ex eis interfecti, capti equi circiter viginti, una cum Teribazi tentorio, in quo lectuli erant innixi pedibus argenteis, & pocula, & nonnulli, qui ſe panum conficiundorum artifices, ac pincernas eſſe dicerent.

14. Quæ

ιδ'. Ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο πάντα οἱ τῶν ὁπλιτῶν στρατηγοὶ, δοκεῖ αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μή τις ἐπίθεσις γένηται τοῖς καταλελειμμένοις. καὶ εὐθὺς ἀνακαλεσάμενοι τῇ σάλπιγγι ἀπῄεσαν, καὶ ἀφικνοῦνται αὐθημερὸν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

ΚΕΦ. ε'.

ΤΗ δ' ὑστεραίᾳ ἐδόκει πορευτέον εἶναι, ᾗ δύναιντο τάχιστα, πρὶν συλλεγῆναι τὸ στράτευμα πάλιν, καὶ καταλαβεῖν τὰ στενά. συσκευασάμενοι δ' εὐθὺς, ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς, ἡγεμόνας ἔχοντες πολλούς. καὶ αὐθημερὸν ὑπερβαλόντες τὸ ἄκρον, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπιτίθεσθαι Τηείβαζος, κατεστρατοπεδεύσαντο.

β'. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους * τρεῖς, παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμόν. καὶ διέβαινον αὐτὸν βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὀμφαλόν. ἐλέγοντο δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ οὐ πρόσω εἶναι. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς καὶ πεδίου σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα.

γ'. Ὁ

14. Quæ omnia quum gravis armaturæ militum duces percepiſſent, quamprimum ad caſtra pergendum ſtatuunt, ne quis relictas copias adoriretur. Itaque ſtatim tuba receptui canentes diſcedunt, eodemque die in caſtra revertuntur.

CAP. V.

POſtridie, quanta fieri celeritate poſſet, pergere viſum eſt prius, quam hoſtilis exercitus de integro cogeretur, anguſtaque loca illa occuparet. Itaque mox collectis vaſis per largam nivem proficiſcuntur, quum ab itinerum ducibus multis inſtructi eſſent; eodemque die jugo illo ſuperato, in quo Teribazus ipſos aggredi voluerat, caſtra metantur.

2. Inde habitis caſtris in ſolitudine tertiis, ad Euphratem perveniunt; eum ſaltem ad umbilicum uſq; ſe madefacientes tranſeunt. Ferebantur ab eo loco fontes ejus haud procul abeſſe. Inde per multas nives, & planitiem, caſtris ternis paraſangas xv progreſſi ſunt.

γʹ. Ὁ δὲ τρίτος ἐγένετο χαλεπὸς, καὶ ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει, παντάπασιν * ἀποκαίων καὶ πηγνὺς τοὺς ἀνθρώπους. ἔνθα δὴ τῶν μαντέων τις εἶπε σφαγιάσασθαι τῷ ἀνέμῳ· καὶ σφαγιάζεται· καὶ πᾶσι περιφανῶς ἔδοξε λῆξαι τὸ χαλεπὸν τοῦ πνεύματος.

δʹ. Ἦν δὲ τῆς χιόνος τὸ βάθος, ὀργυιά· ὥστε καὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν ἀνδραπόδων πολλὰ ἀπώλετο, καὶ τῶν στρατιωτῶν ὡς τριάκοντα. διεγένοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ καίοντες. ξύλα δ' ἦν ἐν τῷ σταθμῷ πολλά. οἱ δὲ ὀψὲ προσιόντες, ξύλα οὐκ εἶχον.

εʹ. Οἱ οὖν πάλαι ἥκοντες, καὶ πῦρ καίοντες, οὐ προσίεσαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ μεταδιδοῖεν αὐτοῖς πυροὺς, ἢ ἄλλο τι ὧν ἔχοιεν βρωτῶν. ἔνθα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις ὧν εἶχον ἕκαστοι. ἔνθα δὲ πῦρ ἐκαίετο, διατηκομένης τῆς χιόνος, βόθροι ἐγίγνοντο μεγάλοι ἔς τε ἐπὶ τὸ δάπεδον, οὗ δὴ παρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος.

ϛʹ. Ει-

3. Ac tertii quidem diei perdifficile fuit iter, adverſo borea flante, ac omnino tum urente homines, tum congelante. Ibi tum quidam è vatibus rem ſacram vento faciendam eſſe præcipit. Quo facto, nemini non manifeſto viſum eſt, moleſtum illum & aſperum flatum deſinere.

4. Nix altitudinem habebat orgyæ: quo fiebat, ut & jumenta & mancipia multa interirent, atque etiam milites fere triginta. Noctem integram ignes accendebant, quod in caſtrorum loco, lignorum eſſet copia. Qui tamen ſerius proceſſerant, à lignis deſtituebantur.

5. Quamobrem illi, qui jamdudum huc venerant, & habebant accenſos ignes, ſerius venientes non admittebant; niſi ſi vel triticum, vel quid aliud eſculentæ rei cum eis communicaſſent. Atque heic mutuo ſibi, quidquid habebant ſinguli, impertiebantur. Quibus locis ignes accendebantur, nive liquata ſcrobes ingentes efficiebantur ad ſolum uſque, de quo nivis altitudinem metiri erat.

6. Inde

ϛʹ. Εντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ὅλην ἐπορεύοντο διὰ χιόνος, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβουλιμίασαν. Ξενοφῶν δὲ ὀπισθοφυλακῶν, καὶ καταλαμβάνων τοὺς πίπτοντας τῶν ἀνθρώπων, ἠγνόει ὅ,τι τὸ πάθος εἴη.

ζʹ. Επειδὴ δὲ εἶπέ τις αὐτῷ τῶν ἐμπείρων, ὅτι σαφῶς βουλιμιῶσι, καὶ ἐάν τι φάγωσιν, ἀναστήσονται, περιιὼν ἐπὶ τὰ ὑποζύγια, εἴ πȣ ποτὸν ἢ βρωτὸν ὁρῴη, ἐδίδου, καὶ διέπεμπε διδόντας τοὺς δυναμένους περιτρέχειν τοῖς βουλιμιῶσιν. ἐπειδὴ δέ τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο καὶ ἐπορεύοντο.

ηʹ. Πορευομένων δὲ, Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κνέφας πρὸς κώμην ἀφικνεῖται, καὶ ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης γυναῖκας καὶ κόρας πρὸς τῇ κρήνῃ καταλαμβάνει ἔμπροσθεν τοῦ ἐρύματος. αὗται ἠρώτων αὐτοὺς τίνες εἶεν. ὁ δὲ ἑρμηνεὺς εἶπε Περσιστὶ ὅτι παρὰ βασιλέως πορεύοιντο πρὸς τὸν σατράπην. αἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι

οὐκ

6. Inde toto ſubſequente die per nivem iter faciunt, multis hominibus præ ingenti fame deficientibus. Xenophon autem, qui extremo in agmine curabat, ubi homines offenderet, qui humi jacerent; primum, quid illud morbi eſſet, ignorabat.

7. Quum vero quidam uſu rerum valens dixiſſet, eos homines plane præ ingenti fame deficere, ac ſi quid ederent, ſurrecturos: ad jumenta pergens, ſi quid vel potus, vel cibi cerneret, id partim ex fame deficientibus ipſe dabat; partim, qui hinc inde diſcurrere poſſent, & iiſdem dare, mittebat. Quam primum quid illi ſibi guſtaſſent, ſurgebant, & in itinere pergebant.

8. Hoc modo quum proficiſcerentur, Chèriſophus ſub ipſum crepuſculum ad vicum quendam venit, ac mulieres & puellas aquam ferentes propter fontem ante munitionem ipſam offendit. Interrogant hæ, Quinam hominum eſſent: quibus interpres lingua Perſica reſpondit, à rege ſe ad ſatrapam venire. Subjiciunt illæ, non

οὐκ ἐνταῦθα εἴη, ἀλλ' ἀπέχει ὅσον παρασάγγην.

θ'. Οἱ δ' ἐπεὶ ὀψὲ ἦν, πρὸς τὸν κωμάρχην συνεισέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφόροις. Χειρίσοφος μὲν οὖν καὶ ὅσοι ἐδυνήθησαν τοῦ στρατεύματος, ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαντο· τῶν δ' ἄλλων στρατιωτῶν οἱ μὴ δυνάμενοι διατελέσαι * ἐν τῇ ὁδῷ, ἐνυκτέρευσαν ἄσιτοι καὶ ἄνευ πυρός· καὶ ἐνταῦθά τινες ἀπώλοντο τῶν στρατιωτῶν.

ι'. Εφείποντο δὲ τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι τινὲς, καὶ τὰ μὴ δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἥρπαζον, καὶ ἀλλήλοις ἐμάχοντο περὶ αὐτῶν. ἐλείποντο δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν οἵ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἵ τε ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν ἀποσεσηπότες.

ια'. Ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπικούρημα τῆς χιόνος εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πορεύοιτο· τῶν δὲ ποδῶν, εἴ τις κινοῖτο, καὶ μηδέποτε ἡσυχίαν ἔχοι, καὶ εἰ τὴν νύκτα ὑπολύοιτο. ὅσοι δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοιμῶντο, εἰσεδύοντο εἰς τοὺς πόδας οἱ ἱμάντες, καὶ τὰ ὑποδήματα περιεπήγνυντο.

jam ipſum eſſe hoc loco, ſed abeſſe paraſangæ unius intervallo.

9. Quia vero ſerius veniebant, una cum mulierculis aquam geſtantibus in munitionem ad vici præfectum ingrediuntur. Heic ergo tum Cheriſophus, tum quotquot poterant, caſtra habuerunt: cæteri milites, qui tantum itineris conficere non poterant, abſque cibis & ignibus pernoctarunt; eoque factum eſt, ut nonnulli perirent.

10. Præterea quidam ex hoſtibus collecti ſequebantur, & jumenta imbecilla rapiebant, deque iis inter ſe dimicabant. Relinquebantur à tergo milites etiam quidam, quibus partim ex nive corrupti erant oculi, partim ex frigore pedum digiti putruerant.

11. Ferebat autem opem adverſus nivem, ſi quis ita pergeret, ut nigri aliquid ante oculos haberet: pedibus, ſi quis ſe commoveret, ac nunquam interquieſceret, noctuque calceamenta ſolveret. Quotquot autem calceati cubabant, iis lora in pedes imprimebantur, & calcei pedibus adhæreſcebant.

πήγνυντο. καὶ γὰρ ἦσαν, ἐπειδὴ ἀπέλιπε τὰ ἀρχαῖα ὑποδήματα, καρβάτιναι πεποιημέναι ἐκ τῶν νεοδάρτων βοῶν.

ιβʹ. Διὰ τὰς τοιαύτας οὖν ἀνάγκας ὑπελείποντό τινες τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἰδόντες μέλαν τι χωρίον, διὰ τὸ ἐκλελοιπέναι αὐτόθεν τὴν χιόνα, εἴκαζον τετηκέναι τὴν χιόνα. καὶ ἐτετήκει διὰ κρήνην τινὰ, ἣ πλησίον ἦν ἀτμίζουσα ἐν νάπῃ. ἐνταῦθα ἐκτραπόμενοι ἐκάθηντο, καὶ οὐκ ἔφασαν πορεύεσθαι.

ιγʹ. Ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἔχων ὀπισθοφύλακας, ὡς ᾔσθετο, ἐδεῖτο αὐτῶν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ, μὴ ἀπολείπεσθαι· λέγων, ὅτι ἕπονται πολλοὶ πολέμιοι συνειλεγμένοι· καὶ τελευτῶν ἐχαλέπαινεν. οἱ δὲ σφάττειν ἐκέλευον· οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι πορευθῆναι.

ιδʹ. Ενταῦθα ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοὺς ἑπομένους πολεμίους φοβῆσαι, εἴ τις δύναιτο, μὴ ἐπιπέσοιεν τοῖς κάμνουσι. καὶ ἦν μὲν σκότος, οἱ δὲ προσῄεσαν πολλῷ θορύβῳ,

reſcebant. Habebant enim, poſteaquam veteres calcei defeciſſent, carbatinas factas de corio recens bobus detracto.

12. Ob neceſſitates igitur hujuſmodi, milites quidam remanebant à tergo; quumque locum quendam nigrum conſpexiſſent, quod iſtic nives defeciſſent, liquatas eas exiſtimabant. Et erant ſane liquatæ propter fontem quendam, qui non procul inde exhalabat in valle quadam. Quare quum huc è via deflexiſſent, conſidebant, ac perrecturos ſe negabãt.

13. Id quum Xenophon agminis extremi ductor intellexiſſet, quovis artificio & molitione obſecrabat eos, ne à tergo manerent: addens, hoſtes collectos magno numero ſequi. Tandem etiam indignabundus objurgabat. Illi jugulare jubebant, quod fieri non poſſet, ut pergerent.

14. Viſum eſt igitur optimum facto, ut ſequentibus hoſtibus terror incuteretur, ſi quidem fieri poſſet, ne illi in defatigatos irruerent. Erant jam noctis tenebræ, & hoſtes magno cum tumultu accedebant,

ῥύβῳ, ἀμφὶ ἃ εἶχον διαφερόμενοι. ἔνθα δὴ οἱ μὲν ὀπισθοφύλακες ἐξαναστάντες, ἅτε ὑγιαίνοντες, ἔδραμον εἰς τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ κάμνοντες, ἀνακραγόντες ὅσον ἐδύναντο μέγιστον, τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ δόρατα ἔκρουσαν. οἱ δὲ πολέμιοι δείσαντες, ἧκαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν νάπην, καὶ οὐδεὶς ἔτι οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο.

ιε'. Καὶ Ξενοφῶν μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, εἰπόντες τοῖς ἀσθενοῦσιν ὅτι τῇ ὑστεραίᾳ ἥξουσί τινες ἐπ' αὐτοὺς πορευόμενοι, πρὶν τέτταρα στάδια διελθεῖν, ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναπαυομένοις ἐπὶ τῆς χιόνος τοῖς στρατιώταις ἐγκεκαλυμμένοις, καὶ οὐδὲ φυλακὴ οὐδεμία καθειστήκει. καὶ ἀνίστασαν αὐτούς. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι οἱ ἔμπροσθεν οὐχ ὑποχωροῖεν.

ιϛ'. Ὁ δὲ παριὼν, καὶ παραπέμπων τῶν πελταστῶν τοὺς ἰσχυροτάτους, ἐκέλευε σκέψασθαι, τί εἴη τὸ κωλῦον. οἱ δὲ ἀπήγγελλον, ὅτι ὅλον οὕτως ἀναπαύοιτο τὸ στράτευμα. ἐνταῦθα καὶ οἱ περὶ Ξενοφῶντα

cedebant, qui de rebus, quas haberent, inter ſe diſſidebant. Ibi tum extremi agminis milites ſurgunt, qui valetudine adhuc erant integra, & curſu feruntur in hoſtes: & quotquot erant ex defatigatione debiles, ſublato clamore, quam poſſent maximo, clupeos ad haſtas pulſant. Hoſtes metu perciti, per nivem, in hanc ipſam convallem ſe dimittunt, nec ullius deinde uſquam vox audita eſt.

15. Xenophon, & qui aderant ei milites, ubi ſignificaſſent ægris illis, poſtridie venturos quoſdam ad ipſos: priuſquam ſtadia quatuor confeciſſent, in milites paſſim in via ſupra nives requieſcentes, eoſque tectos, incidunt, nullis excubiis conſtitutis. Hi excitati aiebant, eos qui præceſſiſſent, de via non cedere.

16. At Xenophon tum ipſe prætergreſſus, tum robuſtiſſimum quemque de cetratorum numero præmittens, conſiderare jubet, quid illud eſſet, à quo impedirentur. Renuntiant illi, copias univerſas hoc modo quieſcere. Quapropter & illi, qui circum Xenophontem

φῶντα ηὐλίσθησαν αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς καὶ ἄδειπνοι· φυλακὰς οἵας ἐδύναντο καταστησάμενοι. ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἡμέραν ἦν, ὁ Ξενοφῶν πέμψας πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας τοὺς νεωτάτους, ἀναστήσοντας, ἐκέλευσεν ἀναγκάζειν προϊέναι.

ιζʹ. Εν δὲ τούτῳ Χειρίσοφος πέμπει τοὺς ἐκ τῆς κώμης, πευσομένους πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. οἱ δέ, ἄσμενοι ἰδόντες, τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας τούτοις παρέδοσαν κομίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, αὐτοὶ δὲ ἐπορεύοντο· καὶ πρὶν εἴκοσι στάδια διεληλυθέναι, ἦσαν ἐν τῇ κώμῃ, ᾗ Χειρίσοφος ηὐλίζετο.

ιηʹ. Επεὶ δὲ συνεγένοντο ἀλλήλοις, ἔδοξε κατὰ τὰς κώμας ἀσφαλὲς εἶναι τὰς τάξεις σκηνοῦν. καὶ Χειρίσοφος μὲν αὐτοῦ ὑπέμεινεν, οἱ δὲ ἄλλοι, διαλαχόντες ἃς ἑώρων κώμας, ἐπορεύοντο ἕκαστοι τὰς ἑαυτῶν ἔχοντες. ἔνθα δὴ * Πολυκράτης Αθηναῖος λοχαγὸς ἐκέλευσεν ἀφιέναι αὐτόν· καὶ λαβὼν αὐτὸς τοὺς εὐζώνους, θέων ἐπὶ τὴν κώμην, ἣν εἰλήχει Ξενοφῶν,

phontem erant, ibidem incœnati, abſque igne, conſtitutis, quales ſane poterant, excubiis, commorati ſunt. Quum prope dies adeſſet, mittit Xenophon ad ægrotantes, ætate quoſdam maxime vegetos, qui eos excitarēt; mandans etiam, ut ad pergendum cogerent.

17. Interea Cheriſophus quoſdam ex vico mittit, qui quo pacto extremi agminis milites ſe haberent, quærerent. Hos ultimi perlubenter viderunt, & iiſdem ægrotos tradiderunt ad caſtra perferendos. Ipſi deinde pergunt in itinere, ac prius quam ſtadia viginti confeciſſent, erant in vico, ad quem Cheriſophus diverterat.

18. Poſteaquam conveniſſent, viſum eſt ſat tutum fore, ſi cohortes per vicos locarent. Manebat eodem loco Cheriſophus, cæteri, de vicis, quos cernebant, quoſcunque ſorte cepiſſent, ad eos quiſque pergebat. Ibi tum Polycrates Athenienſis cohortis ductor, abeundi poteſtatem fieri ſibi poſtulat; itaque nonnullos expeditos homines ſecum ſumens, atque ad vicum currens, qui Xenophonti

φῶν, καταλαμβάνει πάντας ἔνδον τοὺς κωμήτας καὶ τὸν κωμάρχην, καὶ πώλους εἰς δασμὸν βασιλεῖ τρεφομένους ἑπτακαίδεκα, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ κωμάρχου, ἐνάτην ἡμέραν γεγαμημένην. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς λαγὼς ᾤχετο θηράσων, καὶ οὐχ ἥλω ἐν ταῖς κώμαις.

ιθ'. Αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ μὲν στόμα ὥσπερ φρέατος, κάτω δ' εὐρεῖαι· αἱ δ' εἴσοδοι τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὀρυκταί, οἱ δὲ ἄνθρωποι κατὰ κλίμακας κατέβαινον. ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, ὄϊες, βόες, ὄρνιθες, καὶ τὰ ἔκγονα τούτων· τὰ δὲ κτήνη πάντα χιλῷ ἔνδον ἐτρέφετο. ἦσαν δὲ καὶ πυροὶ, καὶ κριθαὶ, καὶ ὄσπρεια, καὶ οἶνος κρίθινος ἐν κρατῆρσιν· ἐνῆσαν δὲ καὶ αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσοχειλεῖς, καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο, οἱ μὲν, μείζους, οἱ δὲ, ἐλάττους, γόνατα οὐκ ἔχοντες. τούτους δ' ἔδει ὁπότε τις διψῴη, λαβόντα εἰς τὸ στόμα ἀμύζειν· καὶ πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μή τις ὕδωρ ἐπιχέοι. καὶ μάλα ἡδὺ πόμα συμμαθόντι ἦν.

κ'. Ὁ

phonti ſorte obtigerat, tum vicanos omnes in eo, tum ipſum vici præfectum offendit: Præterea pullos equinos ſeptemdecim, qui regi tributi nomine alebantur, & præfecti filiam, quæ ante diem nonum cum viro nupta fuerat. Aberat is in leporum venatione, nec in vicis uſquam captus fuit.

19. Domus heic erant ſubterraneæ, quarum oſtia puteorum oſtiis erant conſimilia, quum in imo latæ eſſent. Jumenta per aditus foſſos ingrediebantur, homines per ſcalas deſcendebant. Ipſis in ædibus & capræ, & oves erant, & boves, & gallinæ, cum ſuis quæque fœtibus. Jumenta pabulo nutriebantur. Nec triticum, aut hordeum, aut legumina deerant, nec vinum hordeaceum in crateribus. Hordeum ipſum vaſorum labra æquabat. Jacebant heic & calami partim majores, partim minores, enodes. Hos ſugere neceſſe erat in os ſumtos, ſi quis ſitiret: ac potus is admodum erat fortis, ſi non aquam aliquis affunderet, & plane ſuavis, ſi ei quis adſueviſſet.

20. Xeno-

κ'. Ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν μὲν ἄρχοντα τῆς κώμης ταύτης σύνδειπνον ἐποιήσατο, καὶ θαῤῥεῖν ἐκέλευεν αὐτὸν, λέγων ὅτι οὔτε τῶν τέκνων στερήσοιτο, τήν τε οἰκίαν αὐτοῦ ἀντεμπλήσαντες τῶν ἐπιτηδείων ἀπίασιν, ἢν ἀγαθόν τι τῷ στρατεύματι ἐξηγησάμενος φαίνηται, ἔστ' ἂν ἐν ἄλλῳ ἔθνει γένωνται. ὁ δὲ ταῦτα ὑπισχνεῖτο, καὶ φιλοφρονούμενος, οἶνον ἔφρασεν ἔνθα ἦν κατορωρυγμένος. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα διασκηνήσαντες οὕτως ἐκοιμήθησαν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις ἀγαθοῖς οἱ στρατιῶται, ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν κωμάρχην, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ὁμοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς.

κα'. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κωμάρχην, πρὸς τὸν Χειρίσοφον ἐπορεύετο. ὅπου δὲ παρίοι κώμην, ἐτρέπετο πρὸς τοὺς ἐν ταῖς κώμαις, καὶ κατελάμβανε πανταχοῦ εὐωχουμένους καὶ εὐθυμουμένους, καὶ οὐδαμόθεν ἀφίεσαν, πρὶν παραθεῖεν αὐτῷ ἄριστον. οὐκ ἦν δ' ὅπου οὐ παρετίθεσαν ἐπὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέα ἄρνεια, ἐρίφεια, χοίρεια, μόσχεια, ὀρνίθεια,

20. Xenophon vici præfectum menſæ ſuæ adhibitum, bono eſſe animo jubet: quippe nec liberos amiſſurum, & ſe domum ejus, quum abituri eſſent, viciſſim omni commeatu refarturos; ſi quidem exercitui Græco, donec is ad nationem aliam perveniſſet, boni alicujus auctor extitiſſe viſus eſſet. Pollicebatur hic operam ad ea ſuam: atq; ut benevolentiam ſuam declararet, quo loco vinum defoſſum eſſet, indicabat. Hac igitur nocte milites hinc inde diverterunt, eamque in rerum omnium copia exegerunt; quum interea tam vici præfectum in cuſtodia, quam liberos ejus in oculis & conſpectu haberent.

21. Poſtridie Xenophon cum præfecto ad Cheriſophum pergit, ac quacunque vicum aliquem præteriret, ad eos, qui paſſim in vicis erant, divertebat. Ubique milites conviviis ſeſe exhilarantes offendit, & quidem nuſquam eum prius dimittebant, quam prandium adpoſuiſſent. Nuſquam non eadem in menſa carnes agninæ, hœdinæ, ſuillæ, vitulinæ, gallinaceæ,

θεια, σὺν πολλοῖς ἄρτοις, τοῖς μὲν πυρίνοις, τοῖς δὲ κριθίνοις.

κβ'. Ὁπότε δέ τις φιλοφρονούμενός τῳ βούλοιτο προπιεῖν, εἷλκεν ἐπὶ τὸν κρατῆρα, ἔνθα κύψαντα ἔδει ῥοφοῦντα πίνειν ὥσπερ βοῦν. καὶ τῷ κωμάρχῃ ἐδίδοσαν λαμβάνειν ὅ,τι βούλοιτο. ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐδέχετο· ὅπου δέ τινα τῶν συγγενῶν ἴδοι, πρὸς ἑαυτὸν ἀεὶ ἐλάμβανεν.

κγ'. Επεὶ δὲ ἦλθον πρὸς Χειρίσοφον, κατελάμβανον καὶ ἐκείνους σκηνοῦντας, ἐστεφανωμένους τοῦ ξηροῦ χιλοῦ στεφάνους, καὶ διακονοῦντας Ἀρμενίους παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς στολαῖς. τοῖς δὲ παισὶν ἐδείκνυσαν ὥσπερ ἐνεοῖς ὅ,τι δέοι ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ ἀλλήλους ἐφιλοφρονήσαντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν, κοινῇ δὲ ἀνηρώτων τὸν κωμάρχην διὰ τοῦ περσίζοντος ἑρμηνέως, τίς εἴη ἡ χώρα. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι Ἀρμενία. καὶ πάλιν ἠρώτων, τίνι ἵπποι τρέφοιντο. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι βασιλεῖ

ceæ, multis cum panibus partim triticeis partim hordeaceis apponebantur.

22. Quod ſi quis declarandæ benevolentiæ ſtudio propinare alii vellet, eum ad craterem trahebat, de quo capite demiſſo bovis inſtar ſorbentem bibere neceſſe erat. Etiam præfecto vici quidquid vellet, ſumendi poteſtatem faciebant. Is vero aliud quidem nihil accipiebat, ſed ſicubi cognatum aliquem videret, eum ad ſe recipiebat.

23. Ad Cheriſophum quum perveniſſent, illos etiam milites ſub tectis reperiunt, ſertis ex arido gramine redimitos, quibus pueri Armenii barbaricis ſtolis amicti miniſtrabant. Atq; hiſce pueris tanquam ſurdis, quid opus facto eſſet, oſtendebant. Poſteaquam ſe Xenophon & Cheriſophus comiter excepiſſent, communiter vici præfectum per interpretem Perſice callentem interrogant, quænam hæc eſſet regio. Qui cum Armeniam eſſe reſpondiſſet, rurſum quærunt, cuinam equi alerentur. Regi hos tributi nomine

σιλεῖ δασμός. τὴν δὲ πλησίον χώραν ἔφη εἶναι Χάλυβας, καὶ τὴν ὁδὸν ἔφραζεν, ᾗ εἴη.

κδ'. Καὶ αὐτὸν τότε μὲν ᾤχετο ἄγων Ξενοφῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκέτας, καὶ ἵππον ὃν εἰλήφει παλαιότερον δίδωσι τῷ κωμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ ἡλίου· δεδιὼς, μὴ ἀποθάνῃ. ἐκεκάκωτο γὰρ ὑπὸ τῆς πορείας. αὐτὸς δὲ τῶν πώλων λαμβάνει, καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν ἔδωκεν ἑκάστῳ πῶλον. ἦσαν δὲ οἱ ταύτῃ ἵπποι μείονες μὲν τῶν Περσικῶν, θυμοειδέστεροι δὲ πολλῷ. ἐνταῦθα δὴ καὶ διδάσκει ὁ κωμάρχης περὶ τοὺς πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων σακκία περιδεῖν, ὅταν διὰ τῆς χιόνος ἄγωσιν. ἄνευ γὰρ τῶν σακκίων κατεδύοντο μέχρι τῆς γαστρός.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦν ὀγδόη, τὸν μὲν ἡγεμόνα παραδίδωσι Χειρισόφῳ, τοὺς δ' οἰκέτας καταλείπει τῷ

nomine ali, reſpondet. Addit, regionem proximam eſſe Chalybum; ſimul viam, quæ illuc duceret, indicat.

24. Tunc Xenophon eum ad familiam ſuam reducit: equumque vetulum, quem acceperat, ei tradit paſcendum, & in ſacrificio mactandum. Inaudierat enim Soli ſacrum eſſe, ac metuebat, ne ab itinere debilitatus moreretur. Ipſe de iſtis equuleis quoſdam accipit, ac ſingulis ducibus cohortiumque præfectis equuleum donat. Erant autem equi hoc loco minores quidem illi Perſicis, ſed multo tamen animoſiores. Docuit tunc vici præfectus eos, ut equorum & jumentorum pedes ſacculis obligarent, quoties ea per nives acturi eſſent. Nam abſque ſaccis ad ventrem uſque in nivem demergebantur.

CAP. VI.

Erat etiam dies octavus, quum Xenophon vici præfectum Cheriſopho ducem itineris tradit, relictis

τῷ κωμάρχῃ, πλὴν τοῦ υἱοῦ ἄρτι ἡβάσκοντος. τοῦτον δ' ★ Ἐπισθένει Ἀμφιπολίτῃ παραδίδωσι φυλάττειν, ὅπως, εἰ καλῶς ἡγήσαιτο, ἔχων καὶ τοῦτον ἀπίοι. καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσεφόρησαν ὡς ἐδύναντο πλεῖστα, καὶ ἀναζεύξαντες ἐπορεύοντο.

β'. Ἡγεῖτο δ' αὐτοῖς ὁ κωμάρχης λελυμένος διὰ χιόνος, καὶ ἤδη τ' ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σταθμῷ· καὶ ὁ Χειρίσοφος αὐτῷ ἐχαλεπάνθη, ὅτι οὐκ εἰς κώμας ἦγεν. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι οὐκ εἶεν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ὁ δὲ Χειρίσοφος αὐτὸν ἔπαισε μὲν, ἔδησε δ' οὔ. ἐκ δὲ τούτου ἐκεῖνος τῆς νυκτὸς ἀποδρὰς ᾤχετο καταλιπὼν τὸν υἱόν. τοῦτό τε δὴ Χειρισόφῳ καὶ Ξενοφῶντι μόνον διάφορον ἐν τῇ πορείᾳ ἐγένετο, ἡ τοῦ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ ἀμέλεια. Ἐπισθένης δὲ ἠράσθη τε τοῦ παιδὸς καὶ οἴκαδε κομίσας πιστοτάτῳ ἐχρῆτο.

γ'. Μετὰ τοῦτο σταθμοὺς ἑπτὰ ἐπορεύθησαν, ἀνὰ πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας, παρὰ τὸν Φᾶσιν ποταμὸν, εὖρος ὡς πλεθριαῖον.

relictis ei domeſticis, præter unum filium jam pubeſcentem. Hunc Epiſtheni Amphipolitano tradit adſervandum; ut ſi recte ductoris functus eſſet officio, recepto illo domum pater rediret. Præterea in domum ejus, quam poterant plurima, congerebant: atque ita motis caſtris pergebant.

2. Præibat per nivem præfectus vici ſolutus, jamque tertiis in caſtris erant; quum Cheriſophus ei ſuccenſet, propterea quod non ad vicos duceret. Negabat ille vicos hoc eſſe loco. Quare Cheriſophus hominem cædit, neque tamen vincit. Tum ille noctu relicto filio profugit. Hoc unicum inter Cheriſophum & Xenophontem hoc toto itinere diſſidium extitit, quod nimirum ille ducem itineris per injuriam cæciderat, & negligenter tamen adſervarat. Filium autem hujus Epiſthenes adamavit, & ubi domum eum ſecum adduxiſſet, fideliſſimo eſt uſus.

3. Poſt hæc caſtris ſeptimis ad Phaſin amnem perveniunt, confectis in dies ſingulos quinque paraſangis. Erat is latitudine plethri.

πλεθριαῖον. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα. ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδίον ὑπερβολῇ ἀπήντησαν αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί.

δ΄. Χειρίσοφος δὲ, ἐπεὶ κατεῖδε τοὺς πολεμίους ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων ὡς *τριάκοντα σταδίους· ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιάσῃ τοῖς πολεμίοις. παρήγγελλε δὲ τοῖς ἄλλοις παράγειν τοὺς λόχους, ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο τὸ στράτευμα. ἐπεὶ δὲ ἦλθον οἱ ὀπισθοφύλακες, συνεκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς, καὶ ἔλεξεν ὧδε·

ε΄. Οἱ μὲν πολέμιοι, ὡς ὁρᾶτε, κατέχουσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὄρους, ὥρα δὲ βουλεύεσθαι, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ παραγγέλλειν μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βουλεύεσθαι, εἴτε τήμερον, εἴτε αὔριον δοκεῖ ὑπερβάλλειν τὸ ὄρος.

ϛ΄. Ἐμοὶ δέ γε, ἔφη ὁ Κλεάνωρ, δοκεῖ, ἐπὰν ὡς τάχιστα ἀριστήσωμεν, ἐξοπλισαμένους ὡς τάχιστα ἰέναι

thri. Hinc caſtris alteris, decem paraſangas procedunt, quo tempore conantibus ipſis in planitiem montibus ſuperatis deſcendere, Chalybes & Taochi & Phaſiani occurrunt.

4. Poſteaquam in eo loco, quo tranſeundum erat, hoſtes conſpexit Cheriſophus; deſinit progredi, quum triginti ſtadiorum intervallo abeſſet: ne ducta in cornu acie propius ad hoſtem accederet. Aliis mandat, cohortes adducerent, ut univerſæ copiæ in phalangem coirent. Poſteaquam extremum agmen adeſſet, ducibus & cohortium præfectis convocatis in hunc modum loquutus eſt:"

5. Tenent hoſtes, uti videtis, editas montis partes, & tempus ipſum poſtulat, ut deliberemus, quo pacto quam honeſtiſſime adverſus eos dimicemus. Equidem arbitror militi denuntiandum eſſe, ut prandeat: nobis autem conſultandum, hodiene potius, an cras hic mons ſuperandus videatur.

6. Mihi vero, ſubjecit Cleanor, videtur, quamprimum pranſi fuerimus, ſumma celeritate capienda eſſe

ναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. εἰ γὰρ διατριψόμεθα τὴν τήμερον ἡμέραν, οἵ τε νῦν ὁρῶντες ἡμᾶς πολέμιοι θαρσαλεώτεροι ἔσονται, καὶ ἄλλους εἰκὸς τούτων θαρρούντων πλείους προσγενέσθαι.

ζ'. Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν εἶπεν· ἐγὼ δ' οὕτω γινώσκω, εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ παρασκευάσασθαι, ὅπως ὡς κράτιστα μαχούμεθα· εἰ δὲ βουλόμεθα ὡς ῥᾷστα ὑπερβάλλειν, τοῦτό μοι δοκεῖ σκεπτέον εἶναι, ὅπως ἐλάχιστα μὲν τραύματα λάβοιμεν, ὡς ἐλάχιστα δὲ σώματα ἀνδρῶν ἀποβάλοιμεν.

η'. Τὸ μὲν οὖν ὄρος ἐστὶ τὸ ὁρώμενον πλέον ἢ ἐφ' ἑξήκοντα στάδια, ἄνδρες δ' οὐδαμοῦ φυλάττοντες ἡμᾶς φανεροί εἰσιν, ἀλλ' ἢ κατ' ταύτην τὴν ὁδόν. πολὺ οὖν κρεῖττον τοῦ ἐρήμου ὄρους καὶ κλέψαι τι πειρᾶσθαι λαθόντας, καὶ ἁρπάσαι φθάσαντας, ἢν δυνώμεθα, μᾶλλον, ἢ πρὸς ἰσχυρὰ χωρία καὶ ἄνδρας παρεσκευασμένους μάχεσθαι.

θ'. Πολὺ γὰρ ῥᾷον ὄρθιον ἀμαχεὶ ἰέναι, ἢ ὁμαλὸν ἔνθεν

eſſe arma, & adverſus eos pergendum. Nam ſi diem hodiernum contriverimus, partim hoſtes, qui jam nos adſpiciunt, fidentiores erunt: partim horum exemplo animatos alios, conſentaneum eſt, plures acceſſuros.

7. Poſt eum Xenophon: Equidem ſtatuo, inquit, ſi pugnandum neceſſario ſit, ita nos parare noſmet debere, ut quam fortiſſimis animis pugnemus: ſin quam facillima ratione montem ſuperare lubet, hoc mihi conſiderandum arbitror, ut quam minimum vulneremur, & pauciſſimos amittamus.

8. Ac mons quidem hic, quem intuemur, amplius quam ad ſtadia ſexaginta porrigitur: quum nulli uſquam homines, qui nos obſervent, appareant, præterquam in hac via. Quapropter multo potius fuerit, aliquam deſerti montis partem clam ipſis furtim nos occupare; quam ſimul & adverſus munita loca, & homines paratos dimicare.

9. Nam longe facilius eſt, ſine prœlio in locum arduum evadere: quam per planum & æquabilem incedere,

θεν καὶ ἔνθεν πολεμίων ὄντων· καὶ νύκτωρ ἀμαχεὶ μᾶλλον ἂν τὰ πρὸ ποδῶν ὁρῴη τις, ἢ μεθ' ἡμέραν μαχόμενος· καὶ ἡ τραχεῖα τοῖς ποσὶν, ἀμαχεὶ ἰοῦσιν εὐμενεστέρα, ἢ ὁμαλὴ τὰς κεφαλὰς βαλλομένοις.

ι'. Κλέψαι δὲ οὐκ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἐξὸν μὲν νυκτὸς ἰέναι, ὡς μὴ δύνασθαι ὁρᾶσθαι· ἐξὸν δὲ ἀπελθεῖν τοσοῦτον, ὡς μὴ αἴσθησιν παρέχειν. δοκοῦμεν δ' ἄν μοι, ταύτῃ προσποιούμενοι προσβαλεῖν, ἐρημοτέρῳ ἂν τῷ ἄλλῳ ὄρει χρῆσθαι. μένοιεν γὰρ αὐτοῦ μᾶλλον ἀθρόοι οἱ πολέμιοι.

ια'. Ατὰρ τί ἐγὼ περὶ κλοπῆς συμβάλλομαι; ὑμᾶς γὰρ ἔγωγε, ὦ Χειρίσοφε, ἀκούω τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅσοι ἐστὲ τῶν ὁμοίων, εὐθὺς ἐκ παίδων κλέπτειν μελετᾶν· καὶ οὐκ αἰσχρὸν εἶναι, ἀλλὰ ἀναγκαῖον κλέπτειν, ὅσα μὴ κωλύει νόμος. ὅπως δὲ ὡς κράτιστα κλέπτητε καὶ πειρᾶσθε λανθά-

νειν,

incedere, ſi hoſtes utrinque immineant. Præterea noctu quæ ante pedes ſunt, multo cernuntur rectius, ſi abſque pugna pergere liceat; quam ſi quis interdiu iter inter dimicandum faciat. Denique aſpera via ſine prœlio, longe pedibus æquior eſt; quam æquabilis, ſi capita jaciendo lædantur.

10. Poſſe autem hac in parte furtim agi, mihi quidem videtur, quum noctu pergere liceat, quo tempore nemo nos videre poterit: & liceat tanto ex intervallo ſejunctos ab eis iter facere, ut ipſis nullum itineris noſtri indicium præbeamus. Quod ſi etiam hac parte nos eos invaſuros ſimulemus, reliquas montis partes longe deſertiores reperiemus. Nam heic malent hoſtes conferti ſubſiſtere.

11. Verum quid ego de furto in medium affero? nam vos Lacedæmonios, Cheriſophe, quotquot veſtrum pares eſtis, ſtatim à pueris furta meditari audio: nec eſſe turpe, furto quid adimere; immo potius neceſſarium, modo ne quid lex auferre vetet. Atqui ut quam ſollertiſſime furta committatis,

νεῖν, νόμιμον ἄρα ὑμῖν ἐστιν, ἐὰν ληφθῆτε κλέπτοντες, μαστιγοῦσθαι. νῦν οὖν μάλα σοι καιρὸς ἐστιν ἐπιδείξασθαι τὴν παιδείαν, καὶ φυλάττεσθαι μέν τοι, μὴ ληφθῶμεν κλέπτοντες τοῦ ὄρους, ὡς μὴ πολλὰς πληγὰς λάβωμεν.

ιβ'. Ἀλλὰ μέν τοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος. καὶ ἐγὼ ὑμᾶς ἀκούω τοὺς Ἀθηναίους δεινοὺς εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια, (καὶ μάλα ὄντος δεινοῦ τοῦ κινδύνου τῷ κλέπτοντι) καὶ τοὺς κρατίστους μέν τοι μάλιστα, εἴπερ ὑμῖν οἱ κράτιστοι ἄρχειν ἀξιοῦνται. ὥστε ὥρα καὶ σοὶ ἐπιδείκνυσθαι τὴν παιδείαν.

ιγ'. Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἕτοιμός εἰμι, τοὺς ὀπισθοφύλακας ἔχων, ἐπειδὰν δειπνήσωμεν, ἰέναι καταληψόμενος τὸ ὄρος. ἔχω δὲ καὶ ἡγεμόνας. οἱ γὰρ γυμνῆται τῶν ἑπομένων ἡμῖν κλωπῶν ἔλαβόν τινας ἐνεδρεύσαντες τούτων· καὶ πυνθάνομαι,

mittatis, operamq; detis, quo clam perpetretis ea; legibus apud vos ſancitum eſt, ut in furto deprehenſi flagris cædantur. Quamobrem opportuniſſimum modo fuerit, ut inſtitutionis ſpecimen edas; ſic tamen, quo caveamus, ne deprehendamur, dum partẽ aliquam montis furtim invadere voluerimus. Nam graviter cæteroqui vapularemus.

12. Et Cheriſophus: Equidem, inquit, etiam vos Athenienſes audio peritiſſimos eſſe depeculandi publicas opes, quanquam grave ſit periculum peculatoribus propoſitum, & quidem hoc in optimum quemque potiſſimum cadere: ſiquidem optimi quique apud vos gerere rempublicam volunt. Quapropter tempus eſt oblatum jam tibi quæq; edendi inſtitutionis veſtræ ſpecimen.

13. Ego vero, ait Xenophon, paratus ſum, ut poſteaquam pranſi fuerimus, cum extremo agmine pergam, ac montem occupem. Etiam duces itineris habeo, quippe milites in exercitu noſtro expediti quoſdam fures de illorum numero, qui nos ſequuntur, ex inſidiis ceperunt.

φαίνομαι, ὅτι οὐκ ἄβατόν ἐστι τὸ ὄρος, ἀλλὰ νέμεται καὶ αἰξὶ καὶ βουσίν. ὥστε, ἐὰν ἅπαξ λάβωμέν τι τοῦ ὄρους, βατὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔσται. ἐλπίζω μέντοι οὐδὲ τοὺς πολεμίους μενεῖν ἔτι, ἐπειδὰν ἴδωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ τῶν ἄκρων. οὐδὲ γὰρ νῦν ἐθέλουσι καταβαίνειν εἰς τὸ ἴσον ἡμῖν. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε· καὶ τί δεῖ σε ἰέναι καὶ λείπειν τὴν ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλ' ἄλλους πέμψον, ἐὰν μή τινες ἐθελούσιοι φαίνωνται.

ιδ'. Ἐκ τούτου Ἀριστώνυμος Μεθυδριεὺς ἔρχεται ὁπλίτας ἔχων, καὶ Ἀριστέας Χῖος γυμνῆτας, καὶ Νικόμαχος * Οἰταῖος γυμνῆτας· καὶ σύνθημα ἐποιήσαντο, ὁπότε ἔχοιεν τὰ ἄκρα, πυρὰ καίειν πολλά. ταῦτα συνθέμενοι ἠρίστων· ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προήγαγεν * Ἀριστώνυμος τὸ στράτευμα πᾶν ὡς δέκα στάδια πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως ὡς μάλιστα δοκοίη ταύτῃ προσάξειν.

ιε'. Ἐπεὶ

perunt. Præterea montem audio non eſſe inacceſſum adeo,ſed tum capras, tum boves paſtum in eo quærere. Quare ſi ſemel aliquam ejus partem ceperimus, jumenta etiam peragrare eum poterunt. Quanquam ego ne quidem hoſtes in eo manſuros diutius arbitrer, poſteaquam nos eandem ad altitudinem conſcendiſſe viderint.Nam etiam in hoc tempore nobiſcum æquo loco congredi nolunt. Et Cheriſophus: Cur autem, inquit, neceſſe ſit te ire, & agminis extremi curam relinquere? ſi nulli erunt, qui ſponte ſe obtulerint, alios quoſdam mittito.

14. Tum vero Methydrienſis Ariſtonymus cum gravis armaturæ militibus accedit, & Ariſtæas Chius cum expeditis, itemq; cum expeditis Nicomachus Oetæus. Inter hos conventum, ut poſteaquam cacumen occupaſſent, multos ignes excitarent. Quæ pacti prandēt,& à prandio copias omnes Ariſtonymus producit, ut decem jam ſolis ſtadiis ab hoſtibus abeſſent, volebat enim exiſtimari, hac ipſum maxime copias adducturum.

ιε'. Ἐπεὶ δὲ ἐδείπνησαν, καὶ νὺξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέντες ᾤχοντο, καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος· οἱ δ' ἄλλοι αὐτοῦ ἀνεπαύοντο. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς ᾔσθοντο ἐχόμενον τὸ ὄρος, ἐγρηγόρησαν, καὶ ἔκαιον πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός.

ιϛ'. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, Χειρίσοφος μὲν θυσάμενος ἦγε κατὰ τὴν ὁδόν. οἱ δέ, τὸ ὄρος καταλαβόντες, καὶ τὰ ἄκρα, ἐπῄεσαν. τῶν δ' αὖ πολεμίων τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπήντα τοῖς κατὰ τὰ ἄκρα. πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολεμίους, ἀλλήλοις συμμιγνύουσιν οἱ κατὰ τὰ ἄκρα, καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες, καὶ διώκουσιν.

ιζ'. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ ἔθεον πρὸς τοὺς παρατεταγμένους· Χειρίσοφος δὲ βάδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν τοῖς ὁπλίταις. οἱ δὲ πολέμιοι οἱ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐπειδὴ τὸ ἄνω ἑώρων ἡττώμενον, φεύγουσι· καὶ ἀπέθανον μὲν οἱ πολλοὶ αὐτῶν, γέρρα δὲ πάμπολλα ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνες ταῖς μαχαί-

ραις

15. Cœnati quum eſſent, ac nox adveniſſet; profecti ſunt ii, quibus erat hoc datum negotii, montemq; occupant. Cæteri ſub monte quieſcunt. Hoſtes ubi montem occupatum intellexere, accenſis nocte tota ignibus, excubant.

16. Quum dies appetiiſſet, Cheriſophus facta re ſacra pergit. Qui autem montem occuparant cum verticibus, in hoſtes contendunt. Hoſtium vero pars magna montis in ſuperiore aditu manebat, altera pars iis qui juga tenebant, obviam ibat. Prius vero quam hoſtes congrederentur, confligunt inter ſe cuſtodes cacuminum. Eo in prœlio Græci ſuperiores evadunt, hoſteſque perſequuntur.

17. Interea etiam de planitie Græci, qui cetris utebantur, ad ſuos cum hoſte congreſſos, curſu feruntur; & Cheriſophus celeri paſſu cum gravis armaturæ militibus ſubſequebatur. Hoſtes, qui viam obſidebant, quum victos eſſe ſuos ſuprema in parte montis cernerent, fugam arripiunt. Multi ex eis periere, multaque ſcuta capta ſunt. Eas Græci gladiis cæſas

effecere

ῥαις κόπτοντες, ἀχρεῖα ἐποίουν. ὡς δ᾽ ἀνέβησαν, θύσαντες, καὶ τρόπαιον στησάμενοι, κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον καὶ κώμας πολλῶν ἀγαθῶν γεμούσας.

ΚΕΦ. ζ΄.

Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Ταόχους, σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας * τριάκοντα· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπε. χωρία γὰρ ᾤκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι. ἐπεὶ καὶ ἀφίκοντο εἰς χωρίον, ὃ πόλιν μὲν οὐκ εἶχεν, οὐδ᾽ οἰκίας, συνεληλυθότες δὲ ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά, Χειρίσοφος μὲν πρὸς τοῦτο προσέβαλλεν εὐθὺς ἥκων. ἐπεὶ δὲ ἡ πρώτη τάξις ἔκαμνεν, ἄλλη προσῄει, καὶ αὖθις ἄλλη. οὐ γὰρ ἦν ἀθρόοις περιστῆναι, ἀλλ᾽ ἀπότομον τῷ κύκλῳ.

β΄. Ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἦλθε σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι καὶ πελτασταῖς καὶ ὁπλίταις, ἐνταῦθα δὴ λέ-

γει

effecere tales, ut hoſtibus uſui amplius non eſſent. Quumque aſcendiſſent, ac rem divinam feciſſent, tropæo conſtituto, in planitiem & vicos rebus utilibus refertos deſcendunt.

CAP. VII.

POſt hæc ad Taochos pergunt, confectis paraſangis triginta, caſtris quinque. Heic vero commeatus deficiebat. Nam Taochi munitis in locis habitabant, in quæ commeatum omnem comportaverant. Delati autem quum eſſent ad locum quendam, in quo tametſi nullum erat oppidum, nullæ domus, tamen eo convenerant & viri, & mulieres, & jumenta magno numero: Cheriſophus hunc, quam primum eo venit, adortus eſt ita, ut ordine primo defatigato, ſuccederet alius, ac rurſum alius. Nam conferti ſimul locum circumſiſtere non poterant, undique præruptum.

2. Ubi vero Xenophon cum extremo agmine, & cetratis, graviſque armaturæ militibus venit:

γει Χειρίσοφος· εἰς καλὸν ἥκεις. τὸ γὰρ χωρίον αἱρετέον. τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον.

γ΄. Ἐνταῦθα δὴ κοινῇ ἐβουλεύοντο, καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἐρωτῶντος, τί τὸ κωλῦον εἴη εἰσελθεῖν, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος· ἀλλὰ μία αὕτη ἐστὶ πάροδος, ἣν ὁρᾷς. ὅταν δέ τις ταύτῃ πειρᾶται παριέναι, κυλινδοῦσι λίθους ὑπὲρ ταύτης τῆς ὑπερεχούσης πέτρας. ὃς δ᾽ ἂν καταληφθείη, οὕτω διατίθεται. ἅμα δ᾽ ἔδειξεν αὐτῷ συντετριμμένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη καὶ πλευράς.

δ΄. Ἢν δὲ τοὺς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι ἢ οὐδὲν κωλύει παριέναι; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁρῶμεν εἰ μὴ ὀλίγους τούτους ἀνθρώπους, καὶ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὡπλισμένους. τὸ δὲ χωρίον, ὡς καὶ σὺ ὁρᾷς, σχεδὸν τρία ἡμίπλεθρά ἐστιν, ἃ δεῖ βαλλομένους διελθεῖν. τούτου δὲ ὅσον πλέθρον δασὺ πίτυσι διαλει-

πούσαις

Opportune, ait Cheriſophus, ades. Nam locus hic nobis capiendus eſt, quem niſi ceperimus, commeatum exercitus nullum habiturus eſt.

3. Itaque conſilia ſua inter ſe communicabant: quumque Xenophon interrogaret, quidnam eſſet illud, quod prohiberet, quominus caperetur, reſpondit Cheriſophus: Nimirum hic unus aditus eſt, quem vides. Per hunc ſi quis noſtrum aſcendere conatur, lapides de ſaxo illo eminente devolvunt; qui homines, quos attingunt, in hunc modum excipiunt. Simul ei quoſdam demonſtrabat, quibus & crura & coſtæ confractæ eſſent.

4. Quod ſi lapides, ait Xenophon, omnes inſumſerint, numquid erit aliud, quod nos quominus perveniamus, impediat? Nec enim adverſos nobis ullos videmus, præter paucos hoſce, quorum duo treſve tantum armati ſunt. Locus, ut ipſe vides, fere ſeſquiplethrum patet, per quem nobis inter hos ictus eundum erit. Ejus ſpatii tantum, quantum æquet intervallum plethri, pinis ingentibus,

πούσαις μεγάλαις, ἀνθ' ὧν ἑστηκότες ἄνδρες τί ἂν πάσχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερομένων λίθων, ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδουμένων; τὸ λοιπὸν οὖν ἤδη γίγνεται ὡς ἡμίπλεθρον, ὃ δεῖ, ὅταν λωφήσωσιν οἱ λίθοι, παραδραμεῖν.

ε'. Ἀλλ' εὐθέως, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ἐπειδὰν ἀρξώμεθα εἰς τὸ δασὺ παριέναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί. Αὐτὸ ἂν, ἔφη, τὸ δέον εἴη. θᾶττον γὰρ ἀληθῶς ἀναλώσουσι τοὺς λίθους. ἀλλὰ πορευώμεθα ἔνθεν ἡμῖν μικρὸν ὕστερόν τι παραδραμεῖν ἔσται, ἢν δυνώμεθα, καὶ ἀπελθεῖν ῥάδιον, ἢν βουλώμεθα.

ς'. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος, καὶ Ξενοφῶν, καὶ Καλλίμαχος Παῤῥάσιος λοχαγός· (τούτου γὰρ ἡγεμονία ἦν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ) οἱ δὲ ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ. μετὰ τοῦτο οὖν ἀπῆλθον ὑπὸ τὰ δένδρα ἄνθρωποι εἰς τοὺς ἑβδομήκοντα, οὐκ ἀθρόοι, ἀλλὰ καθ' ἕνα, ἕκαστος φυλαττό-

μενος

bus, per intervalla dijunctis, denſum eſt: ad quas ſi milites conſiſtant, quid vel à jactis, vel devolutis ſaxis incommodi tulerint? Reſtat ſemis plethri, quod quidem ſpatium, ubi lapides ceſſaverint, curſu conficiendum erit.

5. At enim, ait Cheriſophus, ubi primum pergere ad locum illum denſum cœperimus, magna in nos lapidum copia torquebitur. Immo, inquit Xenophon, fieri hoc ipſum debet. Nam eo citius lapidum copiam amittent. Verum age jam ad locum eum accedamus, à quo parum reſtet curſu conficiundum, ſi quidem poterimus: & à quo regredi facile fuerit, ſi ita libebit.

6. Poſt hæc & Cheriſophus, & Xenophon, & Callimachus Parrhaſius cohortis ductor pergebant: (nam Callimachus eo die ducis inter extremi agminis cohortium præfectos munus obtinebat) cæteri præfecti cohortium, in tuto ſubſiſtebant. Hinc igitur viri fere ſeptuaginta ad arbores ſeſe conferebant, non conferti, ſed ſingulatim, cavente ſibi unoquoq; quanto

μένους ὡς ἐδύνατο. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος, καὶ Ἀριστώνυμος Μεθυδριεὺς, καὶ οὗτοι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες, καὶ ἄλλοι δὲ, ἐφίστασαν ἔξω τῶν δένδρων. οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλὲς ἐν τοῖς δένδροις ἑστάναι πλεῖον, ἢ τὸν ἕνα λόχον.

ζ'. Ἔνθα δὴ καὶ Καλλίμαχος μηχανᾶταί τι· προέτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὑφ' ᾧ ἦν αὐτὸς, δύο ἢ τρία βήματα. ἐπεὶ δὲ οἱ λίθοι φέροιντο, ἀνεχάζετο εὐπετῶς. ἐφ' ἑκάστης δὲ προδρομῆς πλέον ἢ δέκα ἅμαξαι πετρῶν ἀνηλίσκοντο. ὁ δὲ Ἀγασίας, ὡς ὁρᾷ τὸν Καλλίμαχον, ἃ ἐποίει, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν θεώμενον, δείσας μὴ οὐ πρῶτος παραδράμοι εἰς τὸ χωρίον, οὔτε τὸν Ἀριστώνυμον πλησίον ὄντα παρακαλέσας, οὐδὲ Εὐρύλοχον τὸν Λυσιέα, ἑταίρους ὄντας, οὐδ' ἄλλον οὐδένα, χωρεῖ αὐτὸς, καὶ παρέρχεται πάντας.

η'. Ὁ δὲ Καλλίμαχος, ὡς ἑώρα αὐτὸν παριόντα, ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ τῆς ἴτυος. ἐν δὲ τούτῳ παρέθει αὐτοὺς Ἀριστώνυμος Μεθυδριεὺς, καὶ μετὰ τοῦτον Εὐρύλοχος Λυσιεύς.

πάντες

to ſtudio poſſet. Agaſias autem Stymphalius,& Ariſtonymus Methydrienſis, qui & ipſi poſtremi agminis cohortium ductores erant, una cum quibuſdam aliis, remoti ab arboribus ſtabant. Non enim poterant plures una cohorte ab arboribus tegi.

7. Hîc quiddam molitur Callimachus. Etenim ab arbore, ad quam ſtabat, paſſus duos aut tres procurrebat: quamprimum vero lapides jacerentur, agiliter ſe in tutum recipiebat. Quoties autem procurreret, toties lapidum plures, quam decem currus inſumebantur. Quod ubi Callimachum facere, toto exercitu ſpectante, videret Agaſias: metuens, ne primus in locum evaderet, nec Ariſtonymo ſibi proximo advocato, nec Eurylocho Luſienſe, qui ſodales ejus erant, nec quoquam alio, progreditur & antevertit omnes.

8. Quem ubi ſe prætereuntem Callimachus vidit, umbonem clupei ipſius apprehendit: & interea Methydrienſis Ariſtonymus utrumque curſu præcedit, ac poſt ipſum Eurylochus Luſienſis. Nam

hi

πάντες γὰρ οὗτοι ἀντεποιοῦντο ἀρετῆς, καὶ διηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὕτως ἐρίζοντες αἱροῦσι τὸ χωρίον. ὡς γὰρ ἅπαξ * εἷς ἐπέδραμεν, οὐδεὶς ἔτι πέτρος ἄνωθεν ἠνέχθη.

θ΄. Ἐνταῦθα δὴ δεινὸν ἦν θέαμα· αἱ γὰρ γυναῖκες, ῥίπτουσαι τὰ παιδία, εἶτα καὶ ἑαυτὰς ἐπικατερρίπτουν, καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. ἔνθα δὴ καὶ Αἰνέας ὁ Στυμφάλιος λοχαγὸς, ἰδών τινα θέοντα ὡς ῥίψοντα ἑαυτὸν, στολὴν ἔχοντα καλὴν, ἐπιλαμβάνεται ὡς αὐτὸν κωλύσων. ὁ δ᾽ αὐτὸν ἐπισπᾶται, καὶ ἀμφότεροι ᾤχοντο κατὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι, καὶ ἀπέθανον. ἐντεῦθεν ἄνθρωποι μὲν ὀλίγοι πάνυ ἐλήφθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι καὶ πρόβατα πολλά.

ι΄. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων σταθμοὺς ἑπτὰ, παρασάγγας πεντήκοντα. οὗτοι ἦσαν ὧν διῆλθον ἀλκιμώτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ᾔεσαν. εἶχον δὲ θώ-

ραχας

hi omnes virtutis gloriam ſibi vindicabant, deque hac inter ſe certabant: in qua quidem contentione locum capiunt. Nam poſteaquam unus eorum ſemel irruiſſet, ex eo nullus lapis amplius devolvebatur.

9. Erat autem heic tum videre triſte ſpectaculum. Nam mulieres abjectis liberis, ſuper eos ſeipſas deinde præcipitabant, idem viris etiam factitantibus. Quo tempore cohortis præfectus Æneas Stymphalius, quum currentem quendam videret, ut ſe præcipitem ageret, elegante indutum amictu; prehendit hominem, ne id perpetraret impediturus. Verum is ſecum Æneam impellit, & uterque per ſaxa præceps actus interiit. Capti ſunt deinde hoc loco perpauci homines; boum vero, & aſinorum, & pecudum ingens copia.

10. Inde per Chalybum agros caſtris ſeptem paraſangas quinquaginta conficiunt. Erat ea natio omnium, per quas Græci fecerunt iter, longe fortiſſima, & quæ cum eis congredi eſt auſa. Loricis

ρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ἤτρου· ἀντὶ δὲ τῶν πτερυγίων σπάρτα πυκνὰ ἐστραμμένα.

ια'. Εἶχον δὲ καὶ κνημῖδας καὶ κράνη, καὶ παρὰ τὴν ζώνην μαχαίριον, ὅσον ξυήλην Λακωνικήν, ᾧ ἔσφαττον ὧν κρατεῖν δύναιντο· καὶ ἀποτέμνοντες καὶ ἔχοντες τὰς κεφαλὰς ἐπορεύοντο, καὶ ᾖδον, καὶ ἐχόρευον, ὁπότε οἱ πολέμιοι ὄψεσθαι αὐτοὺς ἔμελλον. εἶχον δὲ καὶ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πηχῶν, μίαν λόγχην ἔχοι.

ιβ'. Οὗτοι ἔμενον ἐν τοῖς πολίσμασιν. ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλληνες, εἵποντο ἀεὶ μαχόμενοι. * ᾤχοντο δὲ ἐν τοῖς ὀχυροῖς· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν· ὥστε μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διετράφησαν τοῖς κτήνεσιν, ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον.

ιγ'. Ἐκ τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἅρπασον ποταμόν, εὖρος τεττάρων πλέθρων. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθινῶν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι,

ricis lineis ad ventrem imum uſque tendentibus utebantur, ac pro alis habebant funes denſos contortos.

11. Erant eis & tibiarum tegumenta, & galeæ, ac juxta cingulum ſica, inſtar Laconici gladioli falcati. Eo, quotquot in poteſtatem ſuam redegiſſent, jugulabant: capitaque reſecantes, & tenentes, ad ſuos cum cantu & ſaltatione revertebantur, præſertim ſi ab hoſtibus conſpicerentur. Habebant & haſtam quindecim fere cubitorum, cum uno mucrone.

12. Manebant illi quidem in oppidis, verum quamprimum Græci tranſiiſſent, ſequebantur à tergo, & continenter dimicabant. Elabebantur autem in illis natura munitis locis, in quæ commeatum etiam omnem comportaverant. Quo factum, ut nihil ex ea regione Græci acciperent; ſed iis jumentis ad cibum uterentur, quæ Taochis eripuerant.

13. Inde ad amnem Harpaſum perveniunt, cujus erat quatuor plethrorum latitudo. Hinc per Scythinos caſtris quartis paraſangas viginti

εἴκοσι, διὰ πεδίου εἰς κώμας, ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐπεσιτίσαντο.

ιδʹ. Εντεῦθεν δὲ ἦλθον σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι, πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα οἰκουμένην· ἐκαλεῖτο δὲ Γυμνίας. ἐκ ταύτης τῆς χώρας ὁ ἄρχων τοῖς Ελλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς ἑαυτῶν πολεμίας χώρας ἐπάγοι αὐτούς.

ιεʹ. Ελθὼν δὲ αὐτὸς λέγει, ὅτι ἄξει αὐτοὺς εἰς χωρίον, ὅθεν πέντε ἡμερῶν ὄψονται θάλατταν· εἰ δὲ μή, τεθνάναι ἐπηγγέλλετο. καὶ ἡγούμενος, ἐπεὶ δὲ ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἑαυτοῖς πολεμίαν, παρεκελεύετο αἴθειν καὶ φθείρειν τὴν χώραν. ᾧ καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι τούτου ἕνεκα ἔλθοι, οὐ τῆς τῶν Ελλήνων εὐνοίας.

ιϛʹ. Καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ἱερὸν ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ. ὄνομα δὲ ἦν τῷ ὄρει * Θήχης. ἐπειδὴ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ κατεῖδον τὴν θάλατταν, πολλὴ κραυγὴ ἐγένετο. ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ

viginti conficiunt, ac planicie peragrata in vicos perveniunt. In eis frumentationis cauſſa triduum permanſerunt.

14. Inde caſtris quatuor paraſangas viginti progreſſi, ad urbem amplam, & opulentam, & incolis frequentem, veniunt, cui nomen erat Gymnias. Hujus regionis princeps itineris ducem Græcis mittit, qui eos per agrum ſibi hoſtilem duceret.

15. Ipſe etiam quum veniſſet, ſe ducturum eos ad locum aiebat, à quo dierum quinque ſpatio mare conſpecturi eſſent: id niſi præſtaret, mortem ſe perpeſſurum aiebat. Simul eos ducens, poſtquam in hoſtile ſibi ſolum immiſiſſet; hortabatur, ut igni & ferro regionem vaſtarent: de quo patuit, eum hac de cauſſa veniſſe, non propter aliquam erga Græcos benevolentiam.

16. Die quinto ſacrum ad montem veniunt, cui nomen Teches. Quum autem primæ aciei milites jam in montem evaſiſſent, ac mare conſpicerent; magnus eorum clamor extitit. Eum Xenophon, &

καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, ᾠήθησαν καὶ ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους. εἵποντο γὰρ καὶ οἱ ὄπισθεν ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκτειναν τε τινὰς καὶ ἐζώγρησαν, ἐνέδραν ποιησάμενοι. καὶ γέῤῥα ἔλαβον δασέων βοῶν ὠμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν.

ιζ'. Ἐπειδὴ δὲ βοὴ πλεῖον τε ἐγίγνετο καὶ ἐγγύτερον, καὶ οἱ ἀεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμον ἐπὶ τοὺς ἀεὶ βοῶντας, καὶ πολλῷ μείζων ἐγίγνετο βοή, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίγνοντο, ἐδόκει δὴ μεῖζόν τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι. καὶ ἀναβὰς ἐφ' ἵππον, καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀναλαβών, παρεβοήθει· καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοώντων τῶν στρατιωτῶν, θάλαττα θάλαττα, καὶ παρεγγυώντων. ἔνθα δὴ ἔθεον ἅπαντες, καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο, καὶ οἱ ἵπποι.

ιη'. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλλήλους, καὶ στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς, δακρύοντες.

& extremi agminis milites, quum audiiſſent; arbitrabantur reſtare hoſtes alios, qui à fronte premerent. Nam & à tergo nonnulli de exuſta regione ſequebantur, quorum aliquos extremi agminis cuſtodes occiderant, aliquos vivos, locatis inſidiis, ceperant; cum ſcutis fere viginti, ex crudo corio boum hirſutorum confectis.

17. Quum creſceret clamor, ac propius accederet, & qui ſemper ſuccedebant, curſu ferrentur ad illos, qui clamare non deſinebant, ac tanto denique major efficeretur clamor, quanto plures milites conveniſſent; res aliqua gravior eſſe Xenophonti viſa eſt. Itaque conſcenſo equo, Lycium & equites ſecum ſumit, ut opem ferret. Statim audiunt milites, mare mare inclamantes, ſeipſos cohortari. Tum vero concurſus omnium factus eſt, etiam agminis extremi militum, quum quidem & jumenta & equi eodem agerentur.

18. Poſteaquam univerſi ad verticem perveniſſent, tum vero cum lacrumis & ſe invicem, & prætores, & cohortium ductores amplexabantur.

δακρύοντες. καὶ ἐξαπίνης ὅτου δὴ παρεγγυήσαντος οἱ στρατιῶται φέρουσι λίθους, καὶ ποιοῦσι κολωνὸν μέγαν. ἐνταῦθα ἐνεπίθεσαν πλῆθος δερματίνων ὠμοβοείων, καὶ βακτηρίας, καὶ τὰ αἰχμάλωτα γέρρα· καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτός τε κατέτεμνε τὰ γέρρα, καὶ τοῖς ἄλλοις διεκελεύετο.

ιθʹ. Μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα ἀποπέμπουσιν οἱ Ἕλληνες, δῶρα δόντες ἀπὸ κοινοῦ, ἵππον, καὶ φιάλην ἀργυρᾶν, καὶ σκευὴν Περσικὴν, καὶ Δαρεικοὺς δέκα. ᾔτει δὲ μάλιστα τοὺς δακτυλίους, καὶ ἔλαβε πολλοὺς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. κώμην δὲ δείξας αὐτοῖς, οὗ σκηνήσουσι, καὶ τὴν ὁδὸν, ἣ εἰσπορεύσοιντο εἰς Μάκρωνας, ἐπεὶ ἑσπέρα ἐγένετο, ᾤχετο τῆς νυκτὸς ἀπιών.

ΚΕΦ. ηʹ.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ Μακρώνων σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δέκα. τῇ πρώτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ὃς ὥριζε τήν τε τῶν Μακρώνων

χώραν

amplexabantur. Statimque milites, incertum cujus juſſu, lapides congerunt, & ingentem tumulum excitant. In eum magnam ſcutorum, ex boum corio factorum, copiam imponunt, & baculos, & hoſtibus ereptos clypeos: quas quidem & itineris dux ipſe concidebat, & idem ut alii facerent, hortabatur.

19. Poſt hæc Græci ducem itineris ablegant, quum ei donaſſent ex communi equum, & pateram argenteam, & ornatum Perſicum,& nummos Daricos decem. Imprimis anulos petebat, eorumque magnam copiam à militibus accepit. Quum vicum eis demonſtraſſet, in quo pernoctaturi eſſent, & viam, qua pervenire ad Macrones poſſent; ſub veſperam diſcedit, & noctu iter facit.

CAP. VIII.

Inde Græci per Macrones caſtris tribus paraſangas decem progrediuntur. Die primo ad amnem veniunt, qui Macronum

χώραν καὶ τὴν τῶν Σκυθινῶν. εἶχον δ' ὑπερδέξιον χωρίον οἷον χαλεπώτατον, καὶ ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον ποταμόν, εἰς ὃν ἐνέβαλλεν ὁ ὁρίζων, δι' οὗ ἔδει διαβαίνειν. ἦν δὲ οὗτος δασὺς δένδροις παχέσι μὲν, οὐ πυκνοῖς δέ.

β'. Ταῦτα ἐπεὶ προσῆλθον οἱ Ἕλληνες, ἔκοπτον. σπεύδοντες ὡς τάχιστα ἐκ τοῦ χωρίου ἐξελθεῖν. οἱ δὲ Μάκρωνες, ἔχοντες γέῤῥα, καὶ λόγχας, καὶ τριχίνους χιτῶνας, κατ' ἀντιπέραν τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλοις διεκελεύοντο, καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν ἐῤῥίπτουν· ἐξικνοῦντο δὲ οὐδὲ οὕτως, οὐδ' ἔβλαπτον οὐδένα.

γ'. Ἔνθα δὴ προσέρχεται τῷ Ξενοφῶντι τῶν πελταστῶν τις ἀνὴρ, Ἀθήνησι φάσκων δεδουλευκέναι· λέγων, ὅτι γιγνώσκει τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων· καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν ταύτην τὴν πατρίδα εἶναι. καὶ εἰ μή τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι.

δ'. Ἀλλ'

& Scythinorum agros diſtterminabat. Erat Græcis ad dextram locus arduus & difficillimus, ad lævam alius amnis, in quem ille, qui agros utriuſque nationis ſeparabat, influit: atque is ſane trajiciendus erat. Spiſſus hic erat ex arboribus, quæ craſſæ quidem illæ, ſed frequentes non erant.

2. Has Græci, quum acceſſiſſent, cædebant; omnique ſtudio dabant operam, ut de hoc loco celerrime evaderent. Macrones armati ſcutis, & haſtis, & cilicinis tunicis è pilis, in adverſo trajectui loco inſtructi ſtabant, ac ſe mutuo cohortabantur, conjectis etiam in flumen ſaxis: qui tamen ne ſic quidem ad Græcos pertingebant, nec ab iis quiſquam lædebatur.

3. Accedit heic ad Xenophontem cetratorum è numero quidam, qui ſervitutem Athenis ſe ſerviiſſe diceret. Is horum hominum linguam intelligere ſe ait. Atque equidem arbitror, inquit, hanc meam eſſe patriam: ac niſi quid impedit, cupio cum eis colloqui.

4. Nihil

δ'. Ἀλλ' οὐδὲν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου, καὶ μάθε πρῶτον αὐτῶν, τίνες εἰσίν. Οἱ δ' εἶπον, ἐρωτήσαντος, ὅτι Μάκρωνες. ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτοὺς, τί ἀντιτετάχασι, καὶ χρῄζουσιν ἡμῖν πολέμιοι εἶναι; οἱ δ' ἀπεκρίναντο, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν * ἡμετέραν ἔρχεσθε. λέγειν ἐκέλευον οἱ στρατηγοὶ, ὅτι γε οὐ κακῶς ποιήσοντες, ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀπερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ θάλατταν βουλόμεθα ἀφικέσθαι.

ε'. Ἠρώτων ἐκεῖνοι, εἰ δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά. οἱ δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. ἐντεῦθεν διδόασιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς Ἕλλησιν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐκείνοις Ἑλληνικήν. ταῦτα γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι. Θεοὺς δ' ἐπεμαρτύραντο ἀμφότεροι.

ϛ'. Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθὺς οἱ Μάκρωνες τὰ δένδρα συνεξέκοπτον, τήν τε ὁδὸν ὡδοποίουν, ὡς διαβιβάσοντες, ἐν μέσοις ἀναμεμιγμένοι τοῖς Ἕλλησιν, καὶ ἀγορὰν οἵαν

4. Nihil vero impedit, ſubjecit ille: colloquere cum eis, ac primum, quinam hominum ſint, exquirito. Interrogante illo, reſpondent; ſe Macrones eſſe. Quære igitur, inquit Xenophon, cur aciem adverſus nos inſtruxerint, & cur hoſtes noſtri eſſe velint? Reſpondent illi: Quia vos quoque noſtram ad regionem acceditis. Et reſponderi duces jubent: Id non eo factum, ut vos ullo damno afficiamus: ſed poſteaquam adverſus regem bellum geſſimus, redire jam in Græciam cupimus, & ad mare pergere.

5. Quærunt illi, num de eo fide data ſibi cavere velint. Velle ſe Græci & dare fidem, & accipere, inquiunt. Poſt hæc Macrones haſtam barbaricam Græcis tradunt, & ipſis Græci viciſſim Græcam: quod hoc pacto fidem dari apud ſe dicerent. Simul utrique Deos teſtes implorabant.

6. Poſteaquam fides eſſet data, ſtatim Macrones una cum Græcis arbores cædebant, & viam ſtruebant, velut tranſportaturi alteram in ripam, Græcis permiſti; ſuppeditato etiam rerum venalium

οἵαν ἐδύναντο πρῶτον, καὶ διήγαγον τρισὶν ἡμέραις, ἕως οὗ ἐπὶ τὰ ὄρη τῶν Κόλχων κατέστησαν τοὺς Ἕλληνας.

ζ'. Ἐνταῦθα ἦν ὄρος μέγα, προσβατὸν δέ. καὶ ἐπὶ τούτου οἱ Κόλχοι παρατεταγμένοι ἦσαν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἀντιπαρετάξαντο φάλαγγα, ὡς οὕτως ἄξοντες πρὸς τὸ ὄρος. ἔπειτα δὲ ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς συλλεγεῖσι, βουλεύσασθαι ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιοῦνται.

η'. Ἔλεξεν οὖν Ξενοφῶν, ὅτι δοκεῖ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους ποιῆσαι. ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐθύς. τῇ μὲν γὰρ ἄνοδον, τῇ δὲ εὔοδον εὑρήσομεν τὸ ὄρος. καὶ εὐθὺς τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, ὅτι τεταγμένοι εἰς φάλαγγα, ταύτην διεσπασμένην ὁρῶσιν.

θ'. Ἔπειτα δὲ ἦν μὲν ἐπὶ πολλοὺς τεταγμένοι προσάγωμεν, περιττεύουσιν ἡμῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τοῖς περιττοῖς χρήσονται ὅ,τι ἂν βούλωνται· ἐὰν δ' ἐπὶ ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν,

lium foro, quale quidem poterant. Hoc modo triduum ducebant, donec Græcos in Colchorum montibus ſiſterent.

7. Erat eo loco mons ingens quidem ille, ſed in quem tamen aſcendi poſſet. In eo Colchi cum inſtructis copiis ſtabant. Primum Græci phalangem & ipſi adverſam inſtruunt, quaſi ea montem acie ſubituri. Sed deinde ducibus collectis, placuit deliberandum eſſe, quo pacto quam præclariſſime dimicaturi eſſent.

8. Et Xenophon ſubjecit, videri ſibi, omiſſa phalange cohortes rectas inſtruendas eſſe. Nam phalangem ſtatim divulſam iri, propterea quod alibi montem aſcendi, alibi nequaquam poſſe reperiemus, inquit. Adeoque mox id ipſum moleſtiam creabit, quod noſtri in phalangem diſpoſiti, hanc ipſam divelli videbunt.

9. Præterea ſi acie denſa hoſtem aggrediemur, ſuperaturi nos illi ſunt numero; & illorum opera, quibus nos ſuperant, uſuri ſunt ad quamcunque rem viſum fuerit. Sin aciem raram habebimus, nihil

ἴωμεν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ διακοπείη ἡμῶν ἡ φάλαγξ ὑπὸ ἀθρόων τῃ καὶ βελῶν καὶ ἀνθρώπων συμπεσόντων. εἰ δέ πῃ τοῦτο ἔσται, τῇ ὅλῃ φάλαγγι κακὸν ἔσται.

ι'. Ἀλλά μοι δοκεῖ, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησαμένους, τοσοῦτον χωρίον κατασχεῖν διαλιπόντας τοὺς λόχους, ὅσον ἔξω τοὺς ἐσχάτους λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων· καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φάλαγγος ἔξω οἱ ἔσχατοι λόχοι, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ κράτιστοι ἡμῶν πρῶτον προσίασιν· ᾗ τε ἂν εὔοδον ᾖ, ταύτῃ ἕκαστος ἄξει ὁ λόχος.

ια'. Καὶ εἴς τε τὸ διαλεῖπον οὐ ῥᾴδιόν ἐστι τοῖς πολεμίοις εἰσελθεῖν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν λόχων ὄντων, διακόψαι τε οὐ ῥᾴδιον ἔσται λόχον ὄρθιον προσιόντα. ἐάν τε τις πιέζηται τῶν λόχων, ὁ πλησίον βοηθήσει· ἤν τε πῃ εἷς δυνηθῇ τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀναβῆναι, οὐδεὶς μηκέτι μείνῃ τῶν πολεμίων.

ιβ'. Ταῦτα

hil mirum fuerit, eam perrumpi à confertim irruentibus tum telis, tum hominibus. Quod ſi aliqua in aciei parte accidat, totam phalangem laborare neceſſe erit.

10. Enimvero cohortes nobis rectas inſtruendas eſſe arbitror, tantumque complectendum eſſe ſpatii per diſtantes à ſe invicem cohortes, ut extremæ cohortes extra hoſtium cornua procurrant. Quo fiet, ut extremæ cohortes noſtræ ſint extra phalangem hoſtilem: & dum rectas cohortes ducemus, lectiſſimi quique noſtrum primi in hoſtem pergent: quaque via minus erit difficilis, hac quælibet cohors incedet.

11. Ne quidem in relicta inter cohortes noſtras intervalla proclive hoſti erit irrumpere, quum ex utraque parte conſtitutæ ſint cohortes: nec erit proclive, cohortem rectam accedentem perrumpere. Quod ſi cohors aliqua laborabit, opem feret proxima: & ſi qua poterit ex cohortibus in verticem evadere, tum vero qui ſubſiſtat amplius ex hoſtibus, futurus eſt nemo.

12. His

ιβ'. Ταῦτα ἔδοξε. καὶ ἐποίουν ὀρθίους τοὺς λόχους. Ξενοφῶν δὲ ἀπιὼν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ, εἶπε τοῖς στρατιώταις· Ἄνδρες, οὗτοί εἰσιν, οὓς ὁρᾶτε, μόνοι ἔτι ἡμῖν ἐμποδὼν, τὸ μὴ ἤδη εἶναι, ἔνθα πάλαι σπεύδομεν. τούτους, ἤν πως δυνώμεθα, καὶ ὠμοὺς δεῖ καταφαγεῖν.

ιγ'. Ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς χώραις ἕκαστοι ἐγένοντο, καὶ τοὺς λόχους ὀρθίους ἐποιήσαντο, ἐγένοντο μὲν λόχοι τῶν ὁπλιτῶν ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ὁ δὲ λόχος ἕκαστος σχεδὸν εἰς τοὺς ἑκατόν. τοὺς δὲ πελταστὰς καὶ τοὺς τοξότας τριχῇ ἐποιήσαντο, τοὺς μὲν τοῦ εὐωνύμου ἔξω, τοὺς δὲ, τοῦ δεξιοῦ, τοὺς δὲ κατὰ μέσον, σχεδὸν ἑξακοσίους ἑκάστους.

ιδ'. Ἐκ τούτου παρηγγύησαν οἱ στρατηγοὶ εὔχεσθαι. εὐξάμενοι δὲ, καὶ παιανίσαντες, ἐπορεύοντο. καὶ Χειρίσοφος μὲν, καὶ Ξενοφῶν, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πελτασταὶ, ἔξω γενόμενοι τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος, ἐπορεύοντο.

12. His comprobatis, rectæ cohortes inſtructæ ſunt. Et Xenophon à latere dextro ad lævum pergens, hæc habuit ad milites verba: Hi, quos cernitis, milites, ſoli nobis adhuc impedimento ſunt, quominus iſtic ſimus, quo jamdudum magno ſtudio tendimus. Eos nobis, ſi quo modo poſſimus, vel crudos devorandos arbitror.

13. Poſteaquam ſuo quiſque loco conſtitit, explicata in rectas cohortes acie, gravis armaturæ cohortes octoginta circiter fuere, diſtributis in cohortem quamlibet centenis fere militibus. Cetratos & ſagittarios, trifariam diviſos, partim extra lævum cornu, partim extra dextrum, partim in acie media collocarunt. Turmæ ſingulæ propemodum ſexcentos habebant.

14. Secundum hæc imperant duces, ut milites Deos implorarent. Id ubi factum, inchoato pæane procedunt. Cheriſophus & Xenophon cum iis, quos ſecum habebant, cetratis, ita pergebant, ut extra phalangem hoſtilem eſſent.

το. οἱ δὲ πολέμιοι, * ὡς εἶδον αὐτοὺς, ἀντιπορεύοντο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸ εὐώνυμον * διεσπάσθησαν, καὶ πολὺ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος ἐν τῷ μέσῳ κενὸν ἐποίησαν.

ιε'. Ἰδόντες δὲ αὐτοὺς διχάζοντας οἱ " κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸν πελτασταὶ, ὧν ἦρχεν Αἰσχίνης ὁ Ἀκαρνὰν, νομίσαντες φεύγειν, * ἀνὰ κράτος ἔθεον· καὶ οὗτοι πρῶτοι ἐπὶ τὸ ὄρος ἀναβαίνουσι. συνεφείπετο δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ Ἀρκαδικὸν ὁπλιτικὸν, ὧν ἦρχε Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος. οἱ δὲ πολέμιοι, ἐπεὶ ἤρξαντο θεῖν, οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλῃ ἐτράπετο.

ιϛ'. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν πολλαῖς κώμαις, καὶ τὰ ἐπιτήδεια δὲ πολλὰ ἐχούσαις. καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν ἦν, ὅ,τι καὶ ἐθαύμασαν· τὰ δὲ σμήνη πολλὰ ἦν αὐτόθι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν, πάντες ἄφρονές τε ἐγίγνοντο, καὶ ἤμουν, καὶ κάτω

δι-

ſent. Quos ubi vidiſſent hoſtes, & ipſi contra perrexere: quumque partim verſus latus dextrum, partim ſiniſtrum, ſe ſcidiſſent, mediam aciem magna ex parte vacuam reliquere.

15. Heic quum inſtructi Arcadico more cetrati, quibus Æſchines Acarnan præerat, hoſtes ſe duas in partes ſcindere conſpexiſſent, quod eos exiſtimarent fugere, totis viribus currebant. Quo factum, ut hi primi in montem evaderent. Subſequebantur hos gravis armaturæ copiæ Arcadicæ, quibus Cleanor Orchomenius præerat. Hi poſteaquam currere cœperunt, non conſtiterunt amplius hoſtes, ſed alius aliò terga dederunt.

16. Græci conſcenſo monte, multis in vicis caſtra locarunt, in quibus magna erat commeatus copia. Et in cæteris quidem nihil erat, quod admirationem ipſorum mereretur: tantum illic erant alvearia permulta, de quibus quotquot ex militibus favos comedebant, omnes ad inſaniam redigebantur, & vomebant, & abſceſſus

* I i per

διεχώρει αὐτοῖς, καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἵστασθαι· ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες, σφόδρα μεθύουσιν ἐῴκεσαν· οἱ δὲ πολὺ, μαινομένοις· οἱ δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν. ἔκειντο δὲ οὕτω πολλοὶ, ὥσπερ τροπῆς γεγενημένης, καὶ πολλὴ ἦν ἡ ἀθυμία. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς, ἀμφὶ δὲ τὴν αὐτήν που ὥραν ἐφρόνουν. τρίτῃ δὲ καὶ τετάρτῃ ἀνίσταντο, ὥσπερ ἐκ φαρμακοποσίας.

ιζʹ. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν δύο σταθμοὺς, ἑπτὰ παρασάγγας, καὶ ἦλθον ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινωπέων ἀποικίαν, ἐν τῇ Κόλχων χώρᾳ. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἀμφὶ τὰς τριάκοντα, ἐν ταῖς τῶν Κόλχων χώραις. καὶ ἐντεῦθεν μὲν ἐλῄζοντο τὴν Κολχίδα. ἀγορὰν δὲ παρεῖχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ Τραπεζούντιοι, καὶ ἐδέξαντό τε τοὺς Ἕλληνας, καὶ ξένια ἔδοσαν, βοῦς, καὶ ἄλφιτα καὶ οἶνον. συνδιεπράττοντο δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν πλησίον Κόλχων τῶν ἐν τῷ πεδίῳ μάλιστα οἰκούν-

των

per inferiora fiebat, & rectus qui ſtare poſſet, erat nemo. Qui parum ederant, admodum ebriis erant ſimiles: qui multum, furioſis: nonnulli etiam morientibus. Quamobrem ita multi jacebant, ac ſi ſtrages accidiſſet: & magna erat in exercitu militum triſtitia. Poſtridie nemo mortuus erat, ſed eadem prope hora priſtinum ad ſtatum mentis redibant. Die tertio & quarto, tanquam ſi pharmacum hauſiſſent, ſurgebant.

17. Inde caſtris alteris paraſangas ſeptem progreſſi, ad mare veniunt, & ad urbem Græcam, Trapezuntem, frequentem incolis, ad Pontum Euxinum, coloniam Sinopenſium, in regione Colchorum ſitam. Heic dies fere triginta Colchorum in agris commorati, prædas è regione Colchorum agebant. Forum in exercitu rerum venalium Trapezuntii ſubminiſtrabant, exceptoſque Græcos hoſpitalibus muneribus donabant: bobus, farina, vino. Iidem cum eis nomine Colchorum finitimorum, qui plerique habitabant in planicie, tranſigebant: à quibus

των. καὶ ξένια καὶ παρ' ἐκείνων ἦλθον πλέονα, βόες.

ιη'. Μετὰ δὲ τοῦτο τὴν θυσίαν, ἣν εὔξαντο, παρεσκεύαζοντο. ἦλθον δὲ αὐτοῖς ἱκανοὶ βόες ἀποθῦσαι τῷ Διῒ τῷ Σωτῆρι, καὶ τῷ Ἡρακλεῖ, ἡγεμόσυνα. καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ θεοῖς ηὔξαντο. ἐποίησαν δὲ καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν ἐν τῷ ὄρει, ἔνθα περ ἐσκήνουν. εἵλοντο δὲ Δρακόντιον Σπαρτιάτην (ὃς ἔφυγε παῖς ὢν οἴκοθεν, παῖδα ἄκων κατακτανών, ξυήλῃ πατάξας) δρόμου τε ἐπιμεληθῆναι, καὶ τοῦ ἀγῶνος προστατῆσαι.

ιθ'. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θυσία ἐγένετο, τὰ δέρματα παρέδοσαν τῷ Δρακοντίῳ, καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον, ὅπου τὸν δρόμον πεποιηκὼς εἴη. ὁ δέ, δείξας ὅπου παρεστηκότες ἐτύγχανον, οὗτος ὁ λόφος, ἔφη, κάλλιστος τρέχειν, ὅπου ἄν τις βούληται. πῶς οὖν, ἔφασαν, δυνήσονται παλαίειν ἐν σκληρῷ καὶ δασεῖ

bus itidem hoſpitalia dona miſſa ſunt, quæ magna ex parte boves erant.

18. Secundum hæc ſacrificium voto nuncupatum parant, & boves ad eos allati ſunt, qui ſufficerent ad mactandas Jovi Servatori & Herculi victimas, quibus gratam animi ſignificationem declararent, quod ipſis duces itineris extitiſſent: itidemque Diis cæteris vota ſunt nuncupata. Præterea ludos gymnicos illo ipſo in monte inſtituerunt, in quo caſtra habebant. Dracontium vero Spartanum, (qui puer adhuc in exilium abierat, quum puerum falcato gladiolo cæſum imprudens interfeciſſet,) legerunt; ut curam curſus haberet, ac ludis præeſſet.

19. Poſteaquam ſacrificatum, Dracontio pelles dabant: ſimul eo duceret jubebant, ubi curſus ſpatium deſignaſſet. Ille vero locum, in quo forte conſtiterant, demonſtrans: Hic tumulus, inquit, ad currendum aptiſſimus eſt, quacunque tandem parte quis currere velit. At qui poterunt, reſpondent illi, tam aſpero & ſylvis denſo lo-

δασεῖ οὕτω; ὁ δὲ εἶπεν, μᾶλλόν τι ἀνιάσεται ὁ καταπεσών.

κ'. Ἠγωνίζοντο δὲ παῖδες μὲν στάδιον τῶν αἰχμαλώτων οἱ πλεῖστοι, δόλιχον δὲ Κρῆτες πλείους ἢ ἑξήκοντα ἔθεον· πάλην δὲ, καὶ πυγμὴν, καὶ παγκράτιον, καλὴ θέα ἐγένετο. πολλοὶ γὰρ κατέβησαν, καὶ ἅτε θεωμένων τῶν ἑταίρων, πολλὴ φιλονεικία ἐγίγνετο.

κα'. Ἔθεον δὲ καὶ ἵπποι, καὶ ἔδει αὐτοὺς κατὰ τοῦ πρανοῦς ἐλάσαντας ἐν τῇ θαλάττῃ, ἀναστρέψαντας πάλιν ἄνω, πρὸς τὸν βωμὸν ἥκειν. καὶ κάτω μὲν οἱ πολλοὶ ἐκυλινδοῦντο· ἄνω δὲ πρὸς τὸ ἰσχυρῶς ὄρθιον μόλις βάδην ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι· ἔνθα πολλὴ κραυγὴ, καὶ γέλως, καὶ παρακέλευσις ἐγίγνετο αὐτῶν.

ΞΕΝΟ-

co lucta congredi? Nimirum is, ait, qui collapſus fuerit, vehementius dolebit.

20. Itaque decertarunt in ſtadio pueri, maxima ex parte captivi: dolichum Cretenſes plures, quam ſexaginta currebant: lucta, cæſtu, pancratio exercebantur alii: & ſpectaculum ſane pulchrum erat. Nam multi in certamen deſcendebant, &, ut fieri conſuevit, ſpectantibus ſodalibus, magna erat ex æmulatione contentio.

21. Decurrebant etiam equi, quibus inſidentes oportebat in mare per loca declivia provectos, ita deinde ſurſum revertendo ad aram accedere. Ac deorſum quidem permulti devolvebantur, ſurſum vero ad loca valde ardua vix equi lento gradu pergebant. Erat heic hominum ingens & clamor, & riſus, & cohortatio.

XENO-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ,
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΚΕΦ. α′.

ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅσα ἐν τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατταν τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, καὶ ὡς ἐπὶ Τραπεζοῦντα πόλιν Ἑλληνίδα ἀφίκοντο, καὶ ὡς ἀπέθυσαν, ἃ εὔξαντο σωτήρια θύειν, ἔνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἥκοιντο, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

β′. Ex

XENOPHONTIS
DE CYRI EXPEDITIONE
HISTORIARUM,
LIBER QUINTUS.

CAP. I.

HACTENUS expoſuimus hoc commentario, quas Græci res in expeditione, qua cum Cyro aſcenderant, geſſerint: quæ item geſta in itinere fuerint, donec Pontum Euxinum attigerunt: & quo pacto ad urbem Græcam, Trapezuntem, pervenerint: & quo modo ſacra perfecerint, quæ votis pro ſalute conceptis facturos ſe promiſerant, ubi primum pacatam in regionem appuliſſent.

2. Dein-

β'. Ἐκ δὲ τούτου συνελθόντες, ἐβουλεύοντο περὶ τῆς λοιπῆς πορείας. ἀνέστη δὲ πρῶτος Ἀντιλέων Θούριος, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἀπείρηκα ἤδη συσκευαζόμενος, καὶ βαδίζων, καὶ τρέχων, καὶ τὰ ὅπλα φέρων, καὶ ἐν τάξει ἰὼν, καὶ φυλακὰς φυλάττων, καὶ μαχόμενος· ἐπιθυμῶ δὲ ἤδη, παυσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θάλατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν, καὶ ἐκταθεὶς ὥσπερ P Ὀδυσσεὺς, καθεύδων ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα.

γ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, ἀνεθορύβησαν, ὡς εὖ λέγοι· καὶ ἄλλος ταυτὰ ἔλεγε, καὶ πάντες οἱ παριόντες. ἔπειτα Χειρίσοφος ἀνέστη, καὶ εἶπεν ὧδε· φίλος μοι ἐστὶν, ὦ ἄνδρες, Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν δὲ τυγχάνει. ἢν οὖν πέμψητέ με, οἴομαι ἂν ἐλθεῖν καὶ τριήρεις ἔχων, καὶ πλοῖα τὰ ὑμᾶς ἄξοντα. ὑμεῖς δ', ἐπείπερ πλεῖν βούλεσθε, περιμένετε ἔστ' ἂν ἐγὼ ἔλθω· ἥξω δὲ ταχέως. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, ἥσθησάν τε καὶ ἐψηφίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς τάχιστα.

δ'. Μετὰ

2. Deinceps quum conveniſſent, de itinere reliquo deliberabant. Et Antileon Thurius primus ſurgens, in hanc ſententiam loquutus eſt: Equidem, commilitones, jam defatigatus ſum colligendis vaſis, eundo, currendo, ferendis armis, ordinibus obſervandis, obeundis excubiis, pugnando. Itaque cupio laboribus his liberatus, quando ad mare pervenimus, deinceps navigare: & Ulyſſis exemplo porrectus, dormiendo in Græciam appellere.

3. Quæ quum milites audiiſſent, ſtrepitu excitato, recte hominem dicere ſignificabant. Præterea repetebat eadem alius, adeoque omnes qui aderant. Poſt hæc Cheriſophus ſurgens: Amicum, inquit, Anaxibium hoc tempore navarchum habeo, milites. Quamobrem ſi me ablegaveritis, arbitror me cum triremibus & navigiis, quæ vos vectura ſint, rediturum. Vos quia navigare decreviſtis, expectate, donec rediero: & redibo citiùs. His milites cum voluptate auditis, ut quam celerrime navigio diſcederet, decrevere.

4. Poſt

δ'. Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Χειρίσοφος μὲν ἤδη ἐπὶ πλοῖα στέλλεται, ἡμεῖς δὲ ἀναμενοῦμεν. ὅσα οὖν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ποιεῖν ἐν τῇ μονῇ, ταῦτα ἐρῶ. πρῶτον μὲν τὰ ἐπιτήδεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς πολεμίας. οὔτε γὰρ ἀγορά ἐστιν ἱκανή, οὔτε ὅτου ὠνησόμεθα, πάρεστιν, εἰ μὴ ὀλίγοις, ἥτε χώρα πολεμία. κίνδυνος οὖν πολλοὺς ἀπόλλυσθαι, ἢν ἀμελῶς τε καὶ ἀφυλάκτως πορεύωνται ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἀλλά μοι δοκεῖ σὺν προνομαῖς λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. ἄλλως δὲ μὴ πλανᾶσθαι, ὡς σώζησθε, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. ἔδοξε ταῦτα.

ε'. Ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε· ἐπὶ λείαν γὰρ ὑμῶν ἐκπορεύσονταί τινες. οἶμαι οὖν βέλτιον εἶναι ἡμῖν εἰπεῖν τὸν μέλλοντα ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ ὅποι, ἵνα καὶ τὸ πλῆθος ἰδῶμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν μενόντων, καὶ συμπαρασκευάζωμεν ἐάν τι δέῃ· καὶ βοη-

θῆσαί

4. Poſt hunc ſurgens Xenophon: Mittitur, inquit, ad navigia Cheriſophus, & nos eum heic opperiemur. Quamobrem quidquid fieri res noſtræ poſtulant, dum heic commoramur; vobis exponam. Primum copia commeatus ex hoſtico paranda. Quippe nec forum hoc nobis ſufficit, nec eſt quo emamus aliquid, extraquam paucis: & regio infeſta. Quare periculum erit, ne multi pereant, ſi vel negligenter, vel non ſatis caute ad parandum commeatum perrexerint. Mea quidem ſententia eſt, per excurſiones commeatum parandum eſſe: cæteroqui minime obvagandum, ut ſaluti veſtræ conſulatur: adeoque curam commeatus noſtram eſſe debere. Hæc ita decreta ſunt.

5. Audite, inquit, etiam hæc. Prædatum nonnulli veſtrum exituri ſunt. Quapropter arbitror, optime nos facturos; ſi is, qui exiturus eſt, hoc ipſum indicet: etiam quo pergat, ſignificet: ut & exeuntium & manentium numerum videamus, & una noſmet paremus ſi ita res poſcat. Et ſiquando fuerit

θῶσαί τισιν ἂν χρεὼς ᾖ, ἴδωμεν ὅποι δεήσῃ βοηθεῖν. καὶ ἄν τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγχειρῇ τι ποιεῖν, συμβουλεύωμεν, πειρώμενοι εἰδέναι τὴν δύναμιν, ἐφ' οὓς ἂν ἴωσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα.

ς'. Ἐννοεῖτε δὴ καὶ τόδ', ἔφη. σχολὴ τοῖς πολεμίοις λῄζεσθαι, καὶ δικαίως ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν. ἔχομεν γὰρ τὰ ἐκείνων, ὑπερκάθηνται δ' ἡμῶν. φύλακας δή μοι δοκεῖ δεῖν περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι. ἐὰν οὖν κατὰ μέρος μερισθέντες φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἧττον δύναιντ' ἂν ἡμᾶς θηρᾶν οἱ πολέμιοι. ἔτι τοίνυν τάδε ὁρᾶτε· εἰ μὲν ἠπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἥξει πλοῖα Χειρίσοφος ἄγων ἱκανά, οὐδὲν ἂν ἔδει, ὧν μέλλω λέγειν· νῦν δ', ἐπεὶ τοῦτ' ἄδηλον, δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα συμπαρασκευάζειν καὶ αὐτόθεν. ἢν μὲν γὰρ ἔλθῃ ὑπαρχόντων ἐνθάδε, ἐν ἀφθονωτέροις πλευσούμεθα· ἐὰν δὲ μὴ ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρησόμεθα. ἐγὼ δὲ ὁρῶ πλοῖα πολλάκις παραπλέοντα.

εἰ

rit opportunum aliquibus opem ferri, ut ſciamus, quo ferri expediat. Præterea ſi quis minus experientium aliquod aggredi facinus velit, ut conſilio eos adjuvemus, data opera, ut eorum vires quos adoriuntur exploratas habeamus. Placent & iſta.

6. Hoc etiam velim conſideretis, inquit, daturos operam hoſtes, ut prædas à nobis agant: & quidem jure nobis inſidiantur. Quippe nos ipſorum res habemus. Imminent vero nobis. Quare neceſſe videtur circa caſtra excubitores eſſe. Si ergo diviſi in præſidiis & ſpeculis viciſſim erimus, minus nos venari hoſtes poterunt. Præterea videndum vobis hoc quoque: Si certo conſtat, Cheriſophum cum ea navium copia, quæ nobis ſufficiet, rediturum: nihil iis verbis opus fore, quæ ſum prolaturus. Nunc quum illud incertum ſit, danda eſt opera, ut ex hac ipſa regione naves comparemus. Nam ſi redeunte illo inſtructi à navigiis erimus, pluribus utamur; ſin ipſe nulla adduxerit, his utamur. Video autem multa navigia prætervehi.

Quam-

εἰ οὖν αἰτησάμενοι παρὰ Τραπεζουντίων μακρὰ πλοῖα, κατάγοιμεν καὶ φυλάττοιμεν αὐτὰ, τὰ πηδάλια παραλυόμενοι, ἕως ἂν ἱκανὰ τὰ ἄξοντα γένηται, ἴσως ἂν οὐκ ἀπορήσαιμεν κομιδῆς, οἵας δεόμεθα. ἔδοξε καὶ ταῦτα.

ζ΄. Εννοήσατε δ᾽, ἔφη, εἰ εἰκὸς καὶ τρέφειν ἀπὸ κοινοῦ οὓς ἂν καταγάγωμεν, ὅσον ἂν χρόνον ἡμῶν ἕνεκα μένωσι, καὶ ναῦλον συνθέσθαι ὅπως ὠφελοῦντες καὶ ὠφελῶνται. ἔδοξε καὶ ταῦτα. δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἢν ἄρα καὶ ταῦτα ἡμῖν μὴ ἐκπεραίνηται, ὥστε ἀρκεῖν πλοῖα, τὰς ὁδοὺς ἃς δυσπόρους ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκουμέναις πόλεσιν ἐντείλασθαι ὁδοποιεῖν. πείσονται γὰρ καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι, καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι.

η΄. Ενταῦθα δὴ ἀνέκραγον, ὡς οὐ δέοι ὁδοποιεῖν. ὁ δὲ ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπεψήφισε μὲν οὐδὲν,

Quamobrem ſi à Trapezuntiis naves longas poſtulabimus, & per has illa ſubducemus, ac detractis gubernaculis cuſtodiemus, donec tantum illorum numerum habeamus, ut eis vehi poſſimus: nimirum vectura nobis haud defutura eſt talis, qualem nos requirimus. Decreta ſunt & iſta.

7. Conſiderandum & hoc, inquit, an æquum ſit, eos, quos cum navigiis ſubducturi ſumus, impenſa communi à nobis ali, quam quidem diu noſtra cauſſa manſerint, atque num etiam merces vecturæ ſit eis danda, ut pro opera navata nobis utili, & ipſi commodum aliquod percipiant. His itidem comprobatis; Quod ſi, ait, perficere nequiverimus ut navigia tot habeamus, quot ſuffectura ſunt: mea ſententia civitatibus maritimis imperandum erit, ut itinera quæ eſſe audimus difficilia, nobis muniant. Quippe parebunt nobis tum metu noſtri, tum quod quamprimum nos diſcedere volent.

8. Heic milites exclamant, non eſſe cur viæ muniantur. Xenophon quum eorum dementiam agnoſceret,

οὐδὲν, τὰς δὲ πόλεις ἑκούσας ἔπεισε ποιεῖν τὰς ὁδοὺς, λέγων, ὅτι θᾶττον ἀπαλλάξονται, ἢν εὔποροι γίνωνται αἱ ὁδοί.

θ΄. Ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ Τραπεζουντίων, ᾗ ἐπέστησε Δέξιππον Λακωνικὸν περίοικον. οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλαβεῖν πλοῖα, ἀποδρὰς ᾤχετο ἔξω τοῦ Πόντου, ἔχων τὴν ναῦν. οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον. ἐν Θρᾴκῃ γὰρ παρὰ Σεύθῃ πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ Νικάνδρου τοῦ Λακωνικοῦ.

ι΄. Ἔλαβον δὲ καὶ τριακόντορον, ᾗ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος· ὃς ὁπόσα λαμβάνοι πλοῖα, κατῆγεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τὰ μὲν ἀγώγιμα ἃ ἐπῆγον ἐξαιρούμενοι, φύλακας καθίστασαν, ὅπως σῶα εἴη· τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντο εἰς παραγωγήν.

ια΄. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἦν, ἐπὶ λείαν ἐξῄεσαν οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐνετύγχανον, οἱ δὲ καὶ οὔ. Κλεαίνετος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ, καὶ τὸν ἄλλον

ret, nihil ſanxit: ſed urbibus libenter aſſentientibus ut vias ſtruerent perſuaſit. Aiebat enim, milites ſuos citius diſceſſuros, ſi quidem itinera faciliora redderentur.

9. Acceperunt & quinquaginta remorum navem à Trapezuntiis, cui Dexippum Laconem è Spartæ vicinia præficiebant. Is neglecta capiendorum navigiorum cura, cum navi extra Pontum profugit. Verum deinceps juſto ſupplicio affectus fuit. Nam quum apud Seuthem in Thracia neſcio quid rerum novarum moliretur, à Nicandro Lacedæmonio eſt interfectus.

10. Acceperunt & aliam triginta remorum navem, cui Polycrates Athenienſis eſt præfectus. Is quotquot naves caperet, ad caſtra ſubducebat. Poſtea merces, quæ illis vehebantur, eximebant milites, & cuſtodes conſtituebant, ut ea ſalvæ dominis eſſent: navigiis ad vectionem utebantur.

11. Hoc ipſo tempore prædatum exeunt Græci, quorum alii præda potiebantur, alii non. Cleænetus vero, quum & cohortem ſuam,

ἄλλον λόχον πρὸς χωρίον χαλεπὸν, αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

ΚΕΦ. β'.

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ἦν λαμβάνειν, ὥστε ἀπαυθημερίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἐκ τούτου λαβὼν ὁ Ξενοφῶν ἡγεμόνας τῶν Τραπεζουντίων, ἐξάγει εἰς Δείλας τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ ἥμισυ φυλάττειν κατέλιπε τὸ στρατόπεδον. οἱ γὰρ Κόλχοι, ἅτε ἐκπεπλωκότες ἐκ τῶν οἰκιῶν, πολλοὶ ἦσαν ἀθρόοι, καὶ ὑπερεκάθηντο ἐπὶ τῶν ἄκρων.

β'. Οἱ δὲ Τραπεζούντιοι, ὁπόθεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια ῥᾳδίως ἦν λαβεῖν, οὐκ ἦγον. φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦσαν. εἰς τοὺς Δείλας δὲ προθύμως ἦγον, ὑφ' ὧν κακῶς ἔπασχον, εἰς χωρία τε ὀρεινὰ καὶ δύσβατα, καὶ ἀνθρώπους πολεμικωτάτους τῶν ἐν τῷ Πόντῳ.

γ'. Ἐπεὶ

ſuam,& quandam aliam ad locum difficilem adduxiſſet; non ipſe modo, ſed etiam pleraque militum pars periit.

CAP. II.

Poſteaquam commeatus haberi amplius ita non poterat, ut eodem die milites in caſtra reverterentur: Xenophon acceptis ducibus itinerum à Trapezuntiis, dimidiam copiarum partem in Drilas educit, reliquis caſtra cuſtodienda relinquit. Nam Colchi, quod ſedibus ſuis pulſi eſſent, conferti magno numero in verticibus montium conſidebant.

2. Et Trapezuntii non ducebant eos in agros, è quibus commeatum nullo negotio petere licuiſſet: quod illis hominibus amicitia conjuncti eſſent. Adverſus Drilas perlubenter itineris duces erant, quia læſi ab ipſis fuerant. Præterea loca hæc erant montuoſa, & acceſſu difficilia: & homines omnium, qui Pontum inhabitant, bellicoſiſſimi.

 3. Drilæ

γʹ. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ οἱ Ἕλληνες, ὁποῖα τῶν χωρίων τοῖς Δρίλαις ἁλώσιμα ἐδόκει εἶναι, ἐμπιπρέντες ἀπῄεσαν· οὐδὲν δὲ ἦν λαβεῖν εἰ μὴ ὗς ἢ βοῦς, ἢ ἄλλο τι κτῆνος τὸ πῦρ διαπεφευγός. ἓν δὲ ἦν χωρίον, ὃ Μητρόπολις αὐτῶν ἐκαλεῖτο· εἰς τοῦτο πάντες συνερρυήκεσαν. περὶ δὲ τοῦτο ἦν χαράδρα ἰσχυρῶς βαθεῖα, καὶ πρόσοδοι χαλεπαὶ πρὸς τὸ χωρίον.

δʹ. Οἱ δὲ πελτασταὶ προτρέχοντες στάδια πέντε ἢ ἓξ τῶν ὁπλιτῶν, διαβάντες τὴν χαράδραν, ὁρῶντες πρόβατα πολλὰ, καὶ ἄλλα χρήματα, προσέβαλλον πρὸς τὸ χωρίον. συνείποντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοὶ, οἱ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξωρμημένοι. ὥστε ἐγένοντο οἱ διαβάντες πλείους, ἢ εἰς δισχιλίους ἀνθρώπους.

εʹ. Ἐπεὶ δὲ μαχόμενοι οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὸ χωρίον, (καὶ γὰρ τάφρος ἦν περὶ αὐτὸ εὐρεῖα ἀναβεβλημένη, καὶ σκόλοπες ἐπὶ τῆς ἀναβολῆς, καὶ τύρσεις πολλαὶ ξύλιναι πεποιημέναι) ἀπιέναι ἤδη ἐπεχείρουν· οἱ δὲ ἐπέκειντο αὐτοῖς.

ϛʹ. Ὡς

3. Drilæ poſteaquam Græcos in finibus videre, quæcunque loca poſſe capi ab hoſte putabant, iis incenſis cedebant: neq; quidquam haberi poterat, extra ſues, boves, jumenta alia, ſi quæ vim ignis effugiſſent. Unum erat oppidum, quod Metropolim Drilarum appellabant: in id univerſi confluxerant. Erat hoc profundo admodum alveo cinctum, & aditus undique difficiles habebat.

4. Quum autem cetrati ſtadiis quinque vel ſex gravem armaturam curſu præceſſiſſent, trajecto alveo, & viſa ovium aliarumq; rerum magna copia, propius ad oppidum pergunt. Sequebantur hos haſtati multi, qui & ipſi commeatus cauſſa exierant. Itaque omnes, qui tranſierant alveum, duûm millium numerum ſuperabant.

5. Poſteaquam dimicando munitionem capere non poterant, quod & à foſſa lata egeſtaque circumdabatur; & in egeſto aggere ſudes defixerant, & turres ligneas complures excitaverant; jam de diſceſſu cogitabant, quum hoſtes eos à tergo aggrediuntur.

6. Quare

ϛ'. Ὡς δ' οὐκ ἐδύναντο ἀπελθεῖν (ἦν γὰρ ἐφ' ἑνὸς ἡ κατάβασις ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὴν χαράδραν) πέμπουσι πρὸς Ξενοφῶντα, ὃς ἡγεῖτο τοῖς ὁπλίταις. ὁ δ' ἐλθὼν, λέγει· ὅτι ἐστὶ χωρίον χρημάτων πολλῶν μεστόν. τοῦτο οὔτε λαβεῖν δυνάμεθα· ἰσχυρὸν γάρ ἐστιν· οὔτε ἀπελθεῖν ῥᾴδιον. μάχονται γὰρ ἐπεξεληλυθότες, καὶ ἡ ἄφοδος χαλεπή.

ζ'. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν, προσαγαγὼν πρὸς τὴν χαράδραν, τοὺς μὲν ὁπλίτας ἐκέλευσε θέσθαι τὰ ὅπλα· αὐτὸς δὲ διαβὰς σὺν τοῖς λοχαγοῖς, ἐσκοπεῖτο πότερον εἴη κρεῖττον ἀπάγειν καὶ τοὺς διαβεβηκότας, ἢ καὶ τοὺς ὁπλίτας διαβιβάζειν, ὡς ἁλόντος ἂν τοῦ χωρίου.

η'. Ἐδόκει γὰρ τὸ μὲν ἀπάγειν οὐκ εἶναι ἄνευ πολλῶν νεκρῶν, ἑλεῖν δ' ἂν ᾤοντο καὶ οἱ λοχαγοὶ τὸ χωρίον· καὶ ὁ Ξενοφῶν συνεχώρησε, τοῖς ἱεροῖς πιστεύσας. οἱ γὰρ μάντεις ἀποδεδειγμένοι ἦσαν, ὅτι μάχη μὲν εἴη, τὸ δὲ τέλος καλὸν τῆς ἐξόδου.

θ'. Καὶ

6. Quare quum non poſſent abſcedere (quod uni tantum deſcenſus in alveum ab oppido pateret) ad Xenophontem mittunt, qui gravis armaturæ militum dux erat. Nuntius oppidum quoddam ait eſſe, refertum copia rerum variarum: id neq; capi ab ipſis poſſe, quod munitum eſſet: neque proclive nobis eſt inde recedere, partim quod in nos egreſſi dimicant, partim quod abſceſſus ſit difficilis.

7. Ea Xenophon quum audiiſſet, ducto ad alveum milite, gravem armaturam ibi jubet in armis conſiſtere: ipſe cum ductoribus cohortium trajicit, ac num eſſet conſultius eos abducere, qui tranſierant, an gravem etiam armaturam ſpe capiundæ munitionis trajicere, conſiderabat.

8. Abductio non ſine multorum cæde fieri poſſe videbatur, & capi locum poſſe cohortium quoq; ductores exiſtimabant. Aſſentiebatur his Xenophon, fretus ſacrificiis. Nam pugnam quidem vates ſignificarant, ſed profectionis tamen finem præclarum fore.

9. Itaque

θ΄. Καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς πέμπει διαβιβάσοντας τοὺς ὁπλίτας, αὐτὸς δ᾽ ἔμενεν ἀναχωρείσας ἅπαντας τοὺς πελταστάς, καὶ οὐδένα εἴα ἀκροβολίζεσθαι. ἐπεὶ δ᾽ ἧκον οἱ ὁπλῖται, ἐκέλευσε τὸν λόχον ἕκαστον ποιῆσαι τῶν λοχαγῶν, ὡς ἂν κράτιστα οἴηται ἀγωνιεῖσθαι. ἦσαν γὰρ οἱ λοχαγοὶ πλησίον ἀλλήλων, οἱ πάντα τὸν χρόνον ἀλλήλοις περὶ ἀνδραγαθίας ἀντεποιοῦντο.

ι΄. Καὶ οἱ μὲν λοχαγοὶ ταῦτα ἐποίουν· ὁ δὲ τοῖς πελτασταῖς πᾶσι παρήγγελλε διηγκυλισμένους ἰέναι, ὡς ὁπόταν σημήνῃ, ἀκοντίζειν δεῆσον· καὶ τοὺς τοξότας ἐπιβεβλῆσθαι ἐπὶ ταῖς νευραῖς, ὡς ὁπόταν σημήνῃ, τοξεύειν δεῆσον· καὶ τοὺς γυμνῆτας λίθων ἔχειν μεστὰς τὰς διφθέρας. καὶ τοὺς ἐπιτηδείους ἔπεμψε τούτων ἐπιμεληθῆναι.

ια΄. Επεὶ δὲ πάντα παρεσκεύαστο, καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ ὑπολοχαγοί, καὶ οἱ ἀξιοῦντες τούτων μὴ χείρους

9. Itaque cohortium ductores mittit, qui gravem armaturam traducerent: ipſe ſubſiſtebat, & cetratis omnibus unum in locum collectis, neminem eorum velitatione adverſus hoſtem uti permittebat. Poſteaquam gravis armaturæ milites adveniſſent, eo modo cohortium ductores ſingulos inſtruere cohortem ſuam juſſit, quo ſe quam optime dimicaturos exiſtimarent. Nam prope à ſe invicem aberant illi ductores cohortium, inter quos hoc toto tempore de virtute certamen fuerat.

10. Faciebant imperata præfecti cohortium, quum interea Xenophon cetratos prehenſis jaculorum amentis progredi jubet, ut poſteaquam ſignum ipſe dediſſet, jacula vibrarent: itidemque ſagittarios cum ſagittis nervo impoſitis, ut ipſo ſignum dante ſagittas emitterent: velites denique pelles ſuas lapidibus refertas habere juſſit. Miſit etiam quoſdam idoneos homines, qui hæc ut fierent, curarent.

11. Poſteaquam omnia recte comparata erant, & cohortium ductores, & horum legati, & alii, qui ſe

ρους τῆς εἰ), πάντες παρατεταγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλους μὲν συνεώρων· εὐειδὴς γὰρ ἦν ἡ παράταξις διὰ τὸ χωρίον. ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν, καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο, καὶ ἅμα γε τῷ ἐνυαλίῳ ἠλάλαξαν, καὶ ἔθεον δρόμῳ οἱ ὁπλῖται. καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι, τοξεύματα, σφενδόναι, πλεῖστοι ἐκ τῶν χειρῶν λίθοι. ἦσαν δὲ οἳ καὶ πῦρ προσέφερον.

ιβ'. Ὑπὸ δὲ πλήθους τῶν βελῶν ἔλιπον οἱ πολέμιοι τά τε σταυρώματα, καὶ τὰς τύρσεις· ὥστε Ἀγασίας Στυμφάλιος καὶ Φιλόξενος Πελληνεὺς, καταθέμενοι τὰ ὅπλα, ἐν χιτῶνι μόνον ἀνέβησαν, καὶ ἄλλος ἄλλον εἷλκε, καὶ ἄλλος ἀναβεβήκει, καὶ ἡλώκει τὸ χωρίον ὡς ἐδόκει. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ καὶ οἱ ψιλοὶ εἰσδραμόντες ἥρπαζον ὅ,τι ἕκαστος ἐδύνατο. ὁ δὲ Ξενοφῶν στὰς κατὰ τὰς πύλας, ὁπόσους ἐδύνατο, κατεκώλυε τῶν ὁπλιτῶν ἔξω. πολέμιοι γὰρ ἄλλοι ἐφαίνοντο ἐπ' ἄκροις τισὶν ἰσχυροῖς.

ιγ'. Οὐ

ſe nihilo volebant his deteriores haberi, univerſi jam in acie diſpoſiti ſtabant, ſeque mutuo intuebantur. Et erat ſane acies ob loci rationem jucunda ſpectatu. Deinde inchoato pæane, clangenteq; tuba, Martium milites clamorem tollunt, ac gravis armaturæ pedites curſu in hoſtem tendunt. Simul etiam tela, haſtæ, ſagittæ, fundarum jacula, quamplurimi è manibus miſſi lapides torquebantur. Ignē quoq; nonnulli admovebant.

12. Hoſtes ob telorum multitudinem, & ſepta lignea & turres relinquunt: quo factum, ut Agaſias Stymphalius, & Philoxenus Pellenenſis, poſitis armis, ſola induti tunica aſcenderent, atq; alius alium attraheret, quum non nemo jam aſcendiſſet. Ita captum erat oppidum, uti quidem videbatur. Et cetrati cum velitibus irrumpentes curſu, quod quiſq; poterat, rapiebant. Xenophon interea ſtabat ad portas & gravis armaturæ milites, quoſcunque poterat, arcebat ingreſſu. Nam hoſtes alii munitis in jugis conſpiciebantur.

13. Nec

ιγ'. Οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου μεταξὺ γενομένου κραυγὴ ἐγίγνετο ἔνδον, καὶ ἔφευγον, οἱ μὲν καὶ ἔχοντες ἃ ἔλαβον, τάχα δέ τις καὶ τετρωμένος· καὶ πολὺς ἦν ὠθισμὸς ἀμφὶ τὰ θύρετρα. καὶ ἐρωτώμενοι οἱ ἐκπίπτοντες, ἔλεγον, ὅτι ἄκρα τις ἐστὶν ἔνδον, καὶ οἱ πολέμιοι πολλοὶ, οἳ παίουσιν ἐκδεδραμηκότες τοὺς ἔνδον ἀνθρώπους.

ιδ'. Ενταῦθα ἀνειπεῖν ἐκέλευσε Τολμίδην τὸν κήρυκα, ἰέναι εἴσω τὸν βουλόμενόν τι λαμβάνειν. καὶ ἐφέροντο εἴσω πολλοὶ, καὶ νικῶσι τοὺς ἐκπίπτοντας οἱ εἴσω ὠθούμενοι, καὶ κατακλείουσι τοὺς πολεμίους πάλιν εἰς τὴν ἄκραν. καὶ τὰ μὲν ἔξω τῆς ἄκρας πάντα διηρπάσθη καὶ ἐξεκομίσαντο οἱ Ελληνες· οἱ δ' ὁπλῖται ἔθεντο τὰ ὅπλα, οἱ μὲν περὶ τὸ σταύρωμα, οἱ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὴν ἄκραν φέρουσαν.

ιε'. Ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐσκόπουν, εἰ οἷόν τ' εἴη τὴν ἄκραν λαβεῖν. ἦν γὰρ οὕτω σωτηρία

13. Nec magno interjecto temporis ſpatio clamor intus extitit, fugientibus aliis cum iis rebus, quas ceperant, nonnullis etiam vulneratis: adeoq; magnus ad portas protrudentium ſeſe impetus erat. Qui elabebantur interrogati, aiebant arcem quandam interiorem eſſe, ac magnam hoſtium multitudinem, quæ excurſione facta milites ingreſſos cæderet.

14. Heic Xenophon proclamare Tolmidem præconem juſſit, ut quicunq; ſpoliorum aliquid capere vellet, ingrederetur. Tum vero permulti cum impetu irruebant, eoque factum, ut qui alios propellendo intro tenderent, erumpentes ex arce ſuperarent. Ita rurſus hoſtes ab eis in arcem concluduntur, diripientibus Græcis, ac ſecum exportantibus omnia, quæcunque extra arcem reperiebantur. Gravis autem armaturæ milites partim ad oppidi ſeptum, partim ad viam illam, quæ tendebat in arcem, ſubſiſtebant.

15. Interea Xenophon cum ductoribus cohortium conſiderabat, ecqua ratione capi arx poſſet. Nam ita

ρία ἀσφαλής· ἄλλως δὲ παγχάλεπον ἐδόκει εἶναι ἀπελθεῖν. σκεψαμένοις δ' αὐτοῖς ἔδοξε παντάπασιν ἀνάλωτον εἶναι τὸ χωρίον. ἐνταῦθα παρεσκευάζοντο τὴν ἄφοδον, καὶ τοὺς μὲν σταυροὺς ἕκαστοι τοὺς καθ' αὐτοὺς διῄρουν, καὶ τοὺς * ἀχρείους ἐφ' ἀρπαγὰς ἐξέπεμπον, καὶ τῶν ὁπλιτῶν τὸ πλῆθος· κατέλιπον δὲ οἱ λοχαγοὶ οἷς ἕκαστος ἐπίστευεν.

ιϛ'. Ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο ἀποχωρεῖν, ἐπεξέθεον ἔνδοθεν πολλοί, γέρρα καὶ λόγχας ἔχοντες, καὶ κνημῖδας, καὶ κράνη Παφλαγονικά· καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς οἰκίας ἀνέβαινον τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς εἰς τὴν ἄκραν φερούσης ὁδοῦ. ὥστ' οὐδὲ διώκειν ἀσφαλὲς ἦν αὐτοὺς κατὰ τὰς πύλας τὰς εἰς τὴν ἄκραν φερούσας. καὶ γὰρ ξύλα μεγάλα ἐπερρίπτουν ἄνωθεν, ὥστε χαλεπὸν ἦν καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι· καὶ ἡ νὺξ φοβερὰ ἦν ἐπιοῦσα.

ιζ'. Μαχομένων δ' αὐτῶν καὶ ἀπορουμένων, Θεῶν τις

ita ſi fieret, ſalutem certam conſequuturi erant: cæteroqui per futurus difficilis abſceſſus videbatur. Hac in conſideratione dum verſarentur, viſum eſt eum locum plane capi non poſſe. Quapropter ad diſceſſum ſeſe parabant, ac ſinguli palos ſibi proximos diruebant, emiſſis inutilibus, ut prædas agerent, cum gravis armaturæ maxima parte: retinentibus penes ſe cohortium ductoribus eos quibus quiſque fidebat.

16. Poſteaquam abſcedere cœperunt, complures in eos ex arce irruebāt, ſcutis & haſtis, & tibiarum tegumentis, & galeis Paphlagonicis armati. Horum alii domos conſcendebant ex utraq; viæ parte ſitas, quæ ad arcem tendebat. Quo factum, ut tutum non eſſet eos ad portas in arcem ducentes perſequi. Quippe tigna ingentia de ſuperioribus locis dejiciebant, ut par eſſet in manendo & diſcedendo difficultas: præſertim quod nox etiam formidinem augeret, quæ tum ingruebat.

17. Hoc modo pugnantibus, & quaſdam ad anguſtias redactis, Deus

τις αὐτοῖς μηχανὴν σωτηρίας δίδωσιν. ἐξαπίνης γὰρ ἀνέλαμψεν οἰκία τῶν ἐν δεξιᾷ, ὅτου δὴ ἀνάψαντος. ὡς δ' αὕτη συνέπιπτεν, ἔφευγον οἱ ἀπὸ τῶν ἐν δεξιᾷ οἰκιῶν. ὡς δ' ἔμαθεν ὁ Ξενοφῶν τοῦτο παρὰ τῆς τύχης, ἀνάπτειν ἐκέλευε καὶ τὰς ἐν ἀριστερᾷ οἰκίας. αἱ δὲ, ξύλιναι ἦσαν· ὥστε καὶ ταχὺ ἐκαίοντο. ἔφευγον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰκιῶν.

ιη'. Οἱ δὲ κατὰ στόμα δὴ ἔτι μόνοι ἐλύπουν, καὶ δῆλοι ἦσαν ὅτι ἐπικείσονται ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τε καὶ καταβάσει. ἐνταῦθα παραγγέλλει φορεῖν ξύλα ὅσοι ἐτύγχανον ἔξω ὄντες τῶν βελῶν εἰς τὸ μέσον ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ἱκανὰ ἤδη ἦν, ἐνῆψαν. ἐνῆπτον δὲ καὶ τὰς παρ' αὐτὸ τὸ χαράκωμα οἰκίας, ὅπως οἱ πολέμιοι ἀμφὶ ταῦτα ἔχοιεν.

ιθ'. Οὕτω μόλις ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ χωρίου, πῦρ ἐν μέσῳ ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων ποιησάμενοι. καὶ κατεκαύθη πᾶσα ἡ πόλις, καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ αἱ τύρσεις, καὶ τὰ

Deus quiſpiam ſalutis apiſcendæ rationem offert. Nam ſubito quædam ad dextram ſita domus exarſit, incertum cujus opera ſuccenſa. Hæc poſteaquam collapſa eſt, qui erant in ædibus ad dextram ſitis, diffugiunt. Illud ubi Xenophon ex re fortuita animadvertiſſet, etiam ſuccendi ſitas ad ſiniſtram domos jubet. Eæ quod eſſent ligneæ, celeriter exurebantur. Itaque hoſtes, qui has occuparant, & ipſi fuga dilabebantur.

18. Soli jam moleſti erant illi, quos habebant à fronte. Nam perſpici palam poterat, futurum, ut hi Græcis exeuntibus, ac deſcenſuris à tergo incumberent. Heic Xenophon eis, quotquot extra telorum ictus erant, mandat, ut ligna loco inter ipſos & hoſtes medio comportarent. Ea quum ſatis multa jam congeſta eſſent, ſuccenſa ſunt. Etiam proximis vallo ædibus ignem injiciebant, ut his rebus hoſtes diſtinerentur.

19. Ita vix tandem ex hoc loco evadebant, igne inter ipſos & hoſtes excitato: quo & oppidum univerſum cum ædibus, turribus, ſeptis,

τὰ σταυρώματα, καὶ τἆλλα πάντα πλὴν τῆς ἄκρας.

ΚΕΦ. γ′.

ΤΗ δ' ὑστεραίᾳ ἀπῄεσαν οἱ Ἕλληνες, ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια. ἐπεὶ δὲ τὴν κατάβασιν ἐφοβοῦντο τὴν εἰς Τραπεζοῦντα (πρανὴς γὰρ ἦν καὶ στενὴ) ψευδενέδραν ἐποιήσαντο. καὶ ἀνὴρ Μυσὸς τὸ γένος, καὶ τοὔνομα τοῦτο ἔχων, τῶν Κρητῶν λαβὼν * τέτταρας ἢ πέντε, ἔμενεν ἐν λασίῳ χωρίῳ, καὶ προσεποιεῖτο τοὺς πολεμίους πειρᾶσθαι λανθάνειν. αἱ δὲ πέλται αὐτῶν ἄλλη καὶ ἄλλη διεφαίνοντο, χαλκαῖ οὖσαι. οἱ μὲν οὖν πολέμιοι, ταῦτα διορῶντες, ἐφοβοῦντο ὡς ἐνέδραν οὖσαν· ἡ δὲ στρατιὰ ἐν τούτῳ κατέβαινεν.

β′. Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει ἱκανὸν ἤδη ὑπεληλυθέναι τῷ Μυσῷ, ἐσήμηνε φεύγειν ἀνὰ κράτος. καὶ ὃς ἐξαναστὰς φεύγει, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Κρῆτες (ἁλίσκεσθαι γὰρ ἔφασαν τῷ δρόμῳ)

ſeptis, rebuſque cæteris omnibus, arce ſola excepta, conflagravit.

CAP. III.

POſtridie Græci cum commeatu diſcedunt. Sed quia ſibi à deſcenſu verſus Trapezuntem metuebant, (quod & præceps & anguſtus eſſet,) fictis inſidiis hoſtem aggrediuntur. Myſus quidam & patria & nomine, ſecum aſſumtis quatuor aut quinque Cretenſibus, in loco ex arboribus denſo ſubſidebat, ac dare ſe operam ſimulabat, ut iſtic clam hoſtibus eſſet. Horum peltæ, quæ eſſent æreæ, ab hac atque illa parte dilucebant. Quæ quum hoſtes perſpicerent, tanquam inſidiæ iſtic laterent, metuebant ſibi: deſcendente interea exercitu noſtro.

2. Eum Myſus ubi ſatis jam longe proceſſiſſe putabat, ſignum ſuis dabat, ut quantis poſſent viribus fugerent. Itaque conſurgens cum aliis, quos ſecum habebat, fugam arripit. Cretenſes, quod futurum fuiſſe dicerent, ut curſu

δρόμῳ) ἐκπεσόντες ἐκ τῆς ὁδοῦ, εἰς ὕλην κατὰ τὰς νάπας κυλινδούμενοι ἐσώθησαν· ὁ Μυσὸς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν φεύγων, ἐβόα βοηθεῖν· καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ, καὶ ἀνέλαβον τετρωμένον. καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πόδα ἀνεχώρουν βαλλόμενοι οἱ βοηθήσαντες, καὶ ἀντιτοξεύοντές τινες τῶν Κρητῶν. οὕτως ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, πάντες σῶοι ὄντες.

γ'. Ἐπεὶ δὲ οὔτε ὁ Χειρίσοφος ἧκεν, οὔτε πλοῖα ἱκανὰ ἦν, οὔτε ἐπιτήδεια ἦν λαμβάνειν ἔτι, ἐδόκει ἀπιτέον εἶναι. καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τούς τε ἀσθενοῦντας ἐνεβίβασαν, καὶ τοὺς ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη, καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ τῶν σκευῶν ὅσα μὴ ἀνάγκη ἦν ἔχειν· καὶ Φιλήσιον καὶ Σοφαίνετον τοὺς πρεσβυτάτους τῶν στρατηγῶν εἰσβιβάσαντες, τούτων ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπορεύοντο. ἡ δὲ ὁδὸς ὁδοποιημένη ἦν.

δ'. Καὶ ἀφικνοῦνται πορευόμενοι εἰς Κερασοῦντα τριταῖοι, πόλιν

ſu victi caperentur; de via ſe proripientes in ſylvam, perque ſaltus devoluti, ſaluti ſuæ conſuluerunt. Myſus in ipſa via fugiebat, & clamando ſuorum opem implorabat. Ferebant illi auxilium, ac vulneratum recipiebant. Quumque jaculis peterentur, cedendo pedem referebant; nonnullis Cretenſibus in hoſtem ſagittas viciſſim ejaculantibus. Ita factum, ut omnes ſalvi & incolumes ad caſtra reverterentur.

3. Et quia neque Cheriſophus redibat, neq; navium ſatis magna erat copia, neque capi alicunde commeatus deinceps poterat; viſum eſt, diſcedendum eſſe. Quapropter in navigia, laborantes adverſa valetudine, cum iis qui annum quadrageſimum exceſſerant, itemque pueros, mulierculas, vaſa, quorum uſus neceſſarius non erat, imponunt: commiſſa horum cura Phileſio & Sophæneto, qui maximi natu inter prætores erant. Cæteri pedites iter faciebant, jampridem commode munita via.

4. Quum triduum totum proficiſcendo conſumſiſſent, Ceraſuntem veniunt. Id oppidum Græcum

πόλιν Ἑλληνίδα, ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, Σινωπέων ἄποικον, ἐν τῇ Κολχίδι χώρᾳ. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας δέκα. καὶ ἐξέτασις ἐν τοῖς ὅπλοις ἐγένετο καὶ ἀριθμός, καὶ ἐγένοντο ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι. οὗτοι ἐσώθησαν ἐκ τῶν ἀμφὶ τοὺς μυρίους. οἱ δὲ ἄλλοι ἀπώλοντο ὑπό τε πολεμίων, καὶ χιόνος, καὶ εἴ τις νόσῳ.

ε΄. Ἐνταῦθα διαλαμβάνουσι τὸ * ἀπὸ τῶν αἰχμαλώτων γενόμενον ἀργύριον· καὶ τὴν δεκάτην, ἣν τῷ Ἀπόλλωνι ἐξεῖλον, καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι, διέλαβον οἱ στρατηγοί, τὸ μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς θεοῖς. ἀντὶ δὲ Χειρισόφου Νέων ὁ Ἀσιναῖος ἔλαβε.

ς΄. Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιησάμενος, ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς τῶν Ἀθηναίων θησαυρόν, καὶ ἐπέγραψε τό,τε αὑτοῦ ὄνομα, καὶ τοῦ Προξένου, ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε· ξένος γὰρ ἦν αὐτοῦ.

ζ΄. Τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, ὅτε ἀπῄει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιωτοὺς ὁδόν, καταλείπει παρὰ Μεγαβύζῳ

Græcum eſt, ad mare ſitum, Sinopenſium in Colchide colonia. Dies heic decem ſubſtitere, quibus inſtituta luſtratione,cenſa ſunt militum octo millia, ſexcenti. Hi ex CIↃIↃ fere, ſalvi evaſerant: quum reliqui partim per hoſtiles incurſiones, partim à nivibus,partim etiam morbo conſumti periiſſent.

5. Ibidem pecuniam, quam ex captivis redegerant,partiuntur: atque etiam decumam, quam Apollini & Epheſiæ Dianæ exemerant, ita duces diſtribuunt; ut quilibet ipſorum hiſce Diis aliquam partem ejus aſſervaret. Cheriſophi loco Neoni Aſinenſi pars una tradita eſt.

6. Xenophon quum donarium Apollini confeciſſet, in theſaurum illud Athenienſium, qui Delphis eſt, conſecratum repoſuit: quum & ſuum, & Proxeni hoſpitis ſui, qui cum Clearcho occubuerat, nomen inſcripſiſſet.

7. Quod vero Dianæ dedicatum erat, id quo tempore cum Ageſilao ex Aſia in Bœotiam proficiſcebatur, apud Megabyzum

Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρτέμιδος νεωκόρῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύσων ἐδόκει ἰέναι μετ᾽ Ἀγησιλάου ἐν Κορωνείᾳ. καὶ ἐπέστειλεν, ἢν μὲν αὐτὸς σωθῇ, ἑαυτῷ ἀποδοῦναι· εἰ δέ τι πάθοι, ἀναθεῖναι, ποιησάμενον τῇ Ἀρτέμιδι ὅ,τι οἴοιτο χαριεῖσθαι τῇ Θεῷ.

η'. Ἐπεὶ δ᾽ ἔφυγε Ξενοφῶν, κατοικοῦντος ἤδη αὐτοῦ ἐν Σκιλλοῦντι, ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἰκισθέντι παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν, ἀφικνεῖται Μεγάβυζος εἰς Ὀλυμπίαν, θεωρήσων, καὶ ἀποδίδωσι τὴν παρακαταθήκην αὐτῷ. Ξενοφῶν δὲ λαβὼν, χωρίον ὠνεῖται τῇ Θεῷ, ὅπου ἀνεῖλεν ὁ Θεός.

θ'. Ἔτυχε δὲ διαῤῥέων διὰ τοῦ χωρίου ποταμὸς Σελλινοῦς. καὶ ἐν Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος νεὼν Σελλινοῦς ποταμὸς παραῤῥεῖ, καὶ ἰχθύες τε ἐν ἀμφοτέροις εἰσὶ, καὶ κόγχαι. ἐν δὲ τῷ Σκιλοῦντι χωρίῳ καὶ θῆραι πάντων, ὁπόσα ἐστὶν ἀγρευόμενα θηρία.

ι'. Ἐποίησε

zum ædituum Dianæ reliquit. Videbatur enim illo itinere aleam prœlii cum Ageſilao apud Coroneam ſubiturus. Itaq; mandatum dedit, in hanc ſententiam: Si ſalvus ipſe evaſiſſet è prœlio, reſtituendam ſibi eſſe pecuniam ſacram: ſin aliquid humanitus ei accideret, Megabyzus illam Dianæ dedicaret, confecto donario, quod Deæ gratiſſimum fore arbitraretur.

8. Poſtea vero, quum eſſet in exilio Xenophon, ac jam Scilunte habitaret, quod oppidum à Lacedæmoniis propter Olympiã conditum erat; venit ad Olympiam ſpectandi gratia Megabyzus, ac depoſitum Xenophonti reſtituit. Eo recepto Xenophon, agrum illo loco Deæ mercatus eſt, qui Apollinis oraculo demonſtratus erat.

9. Perlabitur eum agrum Sellenus amnis. Itidem apud Epheſum propter ædem Dianæ Epheſiæ Sellenus fluvius præterfluit. Uterque piſces habet, & conchas. Præter hæc in eo, qui ad Sciluntem eſt, agro, venari feras omnes, quæcunque indagando capiuntur, licet.

10. Tem-

ί. Ἐποίησε δὲ καὶ ναὸν, καὶ βωμὸν, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀργυρίου· καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ δεκατεύων τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὡραῖα, θυσίαν ἐποίει τῇ Θεῷ. καὶ πάντες οἱ πολῖται καὶ οἱ περίχωροι ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετεῖχον τῆς ἑορτῆς. παρεῖχε δὲ ἡ Θεὸς τοῖς σκηνοῦσιν ἄλφιτα, ἄρτους, οἶνον ἀργύρια, τραγήματα, καὶ τῆς θυομένων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος, καὶ τῶν θηρευομένων δέ.

ιά. Καὶ γὰρ θήραν ἐποιοῦντο εἰς τὴν ἑορτὴν οἵ τε Ξενοφῶντος παῖδες, καὶ οἱ τῶν ἄλλων πολιτῶν. οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων, καὶ ἡλίσκετο τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χώρου, τὰ δὲ ἐκ τῆς Φολόης, σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι.

ιβ'. Ἔστι δὲ ὁ τόπος, ᾗ ἐκ Λακεδαίμονος εἰς Ὀλυμπίαν πορεύονται, ὡς εἴκοσι στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ. ἔνι δ' ἐν τῷ ἱερῷ τόπῳ * καὶ ἄλση καὶ ὄρη δένδρων μεστὰ, ἱκανὰ καὶ σῦς καὶ αἶγας καὶ οἶς τρέφειν, καὶ ἵππους, ὥστε καὶ τὰ τῶν εἰς τὴν ἑορτὴν ἰόντων ὑποζύγια

10. Templum etiam, cum ara, de pecunia ſacra extruxit, ac poſt id temporis ſemper conſecratis fructuum agri decumis, ſacrum Deæ faciebat. Earum feriarum & municipes, & finitimi, tam viri quam fœminæ, participes erant. Et ſubminiſtrat iis Dea, qui agitant convivia, farinas cum panibus, vino, pecunia, bellariis; præterea partem eorum, quæ vel è paſcuis ſacris mactantur, vel venando capiuntur.

11. Xenophontis enim, & cæterorum municipum filii ad celebritatem hanc venationem inſtituebant: quibus etiam viri ſe in venando adjungebant, qui vellent. Itaque partim ex agro ſacro, partim ex Pholoe apri, capreæ, cervi capiebantur.

12. Locus ipſe qua in Olympiam Lacedæmone itur, ad ſtadia viginti à Jovis Olympii fano abeſt. Idem & nemora complectitur, & montes refertos arboribus; ut in eis & ſues, & capræ, & oves, & equi ſatis paſtus habeant: quo fit, ut eorum, qui ad celebritatem hanc ſe conferunt, etiam jumenta abunde

ζύγια εὐωχεῖσθαι. περὶ δ' αὐτὸν τὸν ναὸν ἄλσος ἡμέρων δένδρων ἐφυτεύθη, ὅσα ἐστὶ τρωκτὰ, ὡραῖα.

ιγ'. Ὁ δὲ ναὸς, ὡς μικρὸς μεγάλῳ, τῷ ἐν Ἐφέσῳ εἴκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν ὡς κυπαρίττινον χρυσῷ ὄντι τῷ ἐν Ἐφέσῳ. καὶ στήλη ἕστηκε παρὰ τὸν ναὸν γράμματα ἔχουσα, ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. τὸν δὲ ἔχοντα καὶ καρπούμενον, τὴν μὲν δεκάτην καταθύειν ἑκάστου ἔτους, ἐκ δὲ τοῦ περιττοῦ τὸν ναὸν ἐπισκευάζειν. ἐὰν δέ τις μὴ ποιῇ ταῦτα, τῇ Θεῷ μελήσει.

ΚΕΦ. δ'.

ΕΚ Κερασοῦντος δὲ κατὰ θάλατταν μὲν ἐκομίζοντο οἵπερ καὶ πρόσθεν, οἱ δ' ἄλλοι κατὰ γῆν ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐπὶ τοῖς Μοσυνοίκων ὁρίοις, πέμπουσιν εἰς αὐτοὺς Τιμησίθεον τὸν Τραπεζούντιον, πρόξενον ὄντα τῶν Μοσυνοίκων, ἐρωτῶντες, πότερον ὡς διὰ φιλίας ἢ ὡς διὰ πολεμίας

abunde ſatientur. Propter fanum lucus eſt hortenſibus arboribus conſitus, in quo erant omnia, quæcunque poſteaquam maturuerunt, eſculenta ſunt.

13. Fanum ipſum, ut parvum magni, ſimilitudinem Epheſini refert: itemque ſimulacrum, ut cupreſſinum aureo, Epheſino ſimile eſt. Propter fanum pila erecta, quæ has litteras continet: FUNDUS DIANÆ SACER. Hoc qui poſſeſſor fruitur, quotannis conſecrato decumam: de reliquo fanum ſartum tectum conſervato. Si quis non fecerit, Dea vindex eſto.

CAP. IV.

POſt hæc à Ceraſunte, mari quidem ii, qui prius, vehebantur: cæteri terreſtri itinere pergebant. Poſteaquam Moſynœcorum fines attigiſſent, Timeſitheum Trapezuntium ad eos mittunt, qui erat Moſynœcorum hoſpes. Per hunc interrogant, utrum tanquam per pacatum, an hoſtilem agrum iter Græcis faciendum

λεμίας πορεύσονται τῆς χώρας. οἱ δ' εἶπον, ὅτι οὐ διήσειν· ἐπίστευον γὰρ τοῖς χωρίοις.

β'. Ἐντεῦθεν λέγει Τιμησίθεος ὅτι πολέμιοί εἰσιν αὐτοῖς οἱ ἐκ τοῦ ἐπέκεινα. καὶ ἐδόκει καλέσαι ἐκείνους, εἰ βούλοιντο συμμαχίαν ποιήσασθαι. καὶ πεμφθεὶς ὁ Τιμησίθεος ἧκεν ἄγων τοὺς ἄρχοντας. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, συνῆλθον οἵ τε τῶν Μοσσυνοίκων ἄρχοντες καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων. καὶ ἔλεγε μὲν Ξενοφῶν, ἡρμήνευε δὲ Τιμησίθεος.

γ'. Ὦ ἄνδρες Μοσσύνοικοι, ἡμεῖς διελθεῖν βουλόμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα πεζῇ· πλοῖα γὰρ οὐκ ἔχομεν. κωλύουσι δὲ οὗτοι ἡμᾶς, οὓς ἀκούομεν ὑμῖν πολεμίους εἶναι. εἰ οὖν βούλεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν ἡμᾶς λαβεῖν συμμάχους, καὶ τιμωρήσασθαι εἴ τι πώποθ' ὑμᾶς οὗτοι ἠδίκησαν, καὶ τολοιπὸν ὑμῶν ὑπηκόους εἶναι τούτους. εἰ δὲ ἡμᾶς ἀφήσετε, σκέψασθε πόθεν αὖθις ἂν τοσαύτην δύναμιν λάβοιτε σύμμαχον. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ ἄρχων τῶν Μοσυνοίκων,

ciendum eſſet. Illi, quod munitionibus locorum fiderent, ſibi perinde fore reſpondent.

2. Tum Timeſitheus narrat, eſſe his hoſtes illos, qui ulterius habitarent. Quare viſum eſt, hos eſſe de ineunda ſocietate belli appellandos. Miſſus eſt igitur ad eos Timeſitheus, qui cum magiſtratibus gentis rediit. Poſteaquam advenissent, aç jam tum Moſynœcorum magiſtratus, tum Græcorum prætores congreſſi eſſent; Xenophon hanc orationem habuit, interpretante ipſius verba Timeſitheo.

3. Cupimus nos, Moſynœci, pedeſtri itinere Græciam petere, quum à navigiis deſtituamur. Verum impedimur ab iis, quos vobiſcum inimicitias exercere audimus. Quapropter, ſi voletis, licet jam vobis nos ſocios adjungere, injurias, quibus unquam vos illi affecerunt, ulciſci: efficere denique, ut in poſterum veſtro illi imperio pareant. Quod ſi nos dimiſeritis, circumſpicite tandem, unde tantum exercitum accepturi ſitis, qui vobis opituletur. Ad ea qui ſummum apud Moſynœcos magiſtra-

συνοίκων, ὅτι καὶ βούλοιτο ταῦτα, καὶ δέχοιτο τὴν συμμαχίαν.

δ΄. Ἄγετε δή, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τί ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι, ἂν σύμμαχοι ὑμῶν γενώμεθα; καὶ ὑμεῖς ποῖοί τε ἔσεσθε ἡμῖν συμπρᾶξαι περὶ τῆς διόδου; οἱ δ᾽ εἶπον, ὅτι ἱκανοί ἐσμεν εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα τὴν τῶν ὑμῖν τε καὶ ἡμῖν πολεμίων, καὶ δεῦρο ὑμῖν πέμψαι ναῦς τε καὶ ἄνδρας, οἵτινες ὑμῖν συμμαχοῦνταί τε, καὶ τὴν ὁδὸν ἡγήσονται.

ε΄. Επὶ τούτοις πιστὰ δόντες, καὶ λαβόντες, ᾤχοντο· καὶ ἧκον τῇ ὑστεραίᾳ ἄγοντες τριακόσια πλοῖα μονόξυλα, καὶ ἐν ἑκάστῳ τρεῖς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν δύο ἐκβάντες, εἰς τάξιν ἔθεντο τὰ ὅπλα· ὁ δὲ εἷς ἔμενε. καὶ οἱ μὲν, λαβόντες τὰ πλοῖα, ἀπέπλευσαν· οἱ δὲ μένοντες ἐξετάξαντο οὕτως.

ϛ΄. Ἔστησαν ὥσπερ ἀνὰ ἑκατὸν μάλιστα οἱ χοροὶ, ἀντιστοιχοῦντες ἀλλήλοις, ἔχοντες γέρρα πάντες λευκῶν βοῶν δασέα,

tum gerebat, ita reſpondit: ut ſignificaret, & velle ſe hæc, & ſocietatem admittere.

4. Tum Xenophon: Agite vero, ait, quanam in re noſtra vobis opus erit opera? itidem vos quid adjumenti nobis afferre poteritis ad hoc, ut tranſitus nobis concedatur? Nobis, inquiunt, virium ſatis eſt ad invadendum ab altera parte illorum agrum, quos hoſtes communes habemus: ac nihilo ſequius huc ad vos tum naves, tum milites mittemus, qui & auxilio vobis ſint, & viam commonſtrent.

5. His conditionibus quum utrinque data & accepta fides eſſet, ad ſuos abiere. Poſtridie cum trecentis lintribus aderant, quibus ſingulis terni homines continebantur. Ex his duo de lintribus egreſſi, ad Græcorum aciem ſe adjungebant: unus in navigio manebat. Itaque ſumtis lintribus, abnavigarunt: reliqui ſe hoc modo in aciem diſpoſuerunt.

6. Stabant centuriatim tanquam chori, oppoſitis ſibi ſeriebus, omnes inſtructi denſis ſcutis, ex alborum boum coriis, hederæ

σεια, εἰκασμένα κιττοῦ πετάλῳ· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλτὸν ὡς ἑξάπηχυ, ἔμπροσθεν μὲν λόγχην ἔχον, ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ τοῦ ξύλου σφαιροειδές. χιτωνίσκους δὲ ἐνδεδύκεσαν ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου. ἐπὶ δὲ τῇ κεφαλῇ κράνη σκύτινα, οἷά περ τὰ Παφλαγονικά, κρώβυλον ἔχοντα κατὰ μέσον ἐγγυτάτω τιαροειδῆ. εἶχον δὲ καὶ σαγάρεις σιδηρᾶς.

ζʹ. Ἐντεῦθεν ἐξῆρχε μὲν αὐτῶν εἷς, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ᾄδοντες ἐπορεύοντο ἐν ῥυθμῷ, καὶ διελθόντες διὰ τῶν τάξεων, καὶ διὰ τῶν ὅπλων τῶν Ἑλλήνων, ἐπορεύοντο εὐθὺς πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐπὶ χωρίον, ὃ ἐδόκει ἐπιμαχώτατον εἶναι. ᾤκειτο δὲ τοῦτο πρὸ τῆς πόλεως, τῆς Μητροπόλεως καλουμένης αὐτοῖς, καὶ ἐχούσης τὸ ἀκρότατον τῶν Μοσσυνοίκων. καὶ περὶ τούτου ὁ πόλεμος ἦν. οἱ γὰρ ἀεὶ τοῦτ' ἔχοντες ἐδόκουν ἐγκρατεῖς πάντων Μοσσυνοίκων εἶναι. καὶ ἔφασαν τούτους οὐ δικαίως

hederæ folii forma: dextra ſex cubitûm tragulam tenebant: cujus anterior pars cuſpidem habebat, poſterior formam ligni pilarem. Tunicis ſupra genua induti erant, quarum erat ea craſſities, quæ lineæ faſciæ, qua ſtragula veſtis conſtringitur. In capite coriaceas galeas, Paphlagonicis conſimiles geſtabant; quarum in medio ſpira tortilis erat, quam proxime tiaræ formam referens. Habebant & ſecures ferreas.

7. Poſthæc quum unus ex eis præcinuiſſet, cæteri omnes cum cantu incedebant ad numerum; perque Græcorum ordines & armatos progreſſi, recta tendebant in hoſtem ad caſtellum, quod expugnari facillime poſſe videbatur. Situm hoc erat ante oppidum, quod ipſi Metropolim appellabant, & in quo erat imperii quaſi arx de quâ bellum inter ipſos gerebatur. Nam quolibet tempore, qui eâ potirentur, ii ſe Moſyncecos univerſos in officio & poteſtate ſua retinere poſſe arbitrabantur. Atque hoc aiebant Græcorum ſocii ab hoſtibus

καλῶς ἔχειν τοῦτο, ἀλλὰ κοινὸν ὂν καταλαβόντας πλεονεκτεῖν.

η΄. Εἵποντο δ᾽ αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων τινὲς, οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἀλλ᾽ ἁρπαγῆς ἕνεκεν. οἱ δὲ πολέμιοι, προσιόντων, τέως μὲν ἡσύχαζον· ἐπεὶ δ᾽ ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ χωρίου, ἐκδραμόντες τρέπονται αὐτοὺς, καὶ ἀπέκτειναν συχνοὺς τῶν βαρβάρων, καὶ τῶν συναναβάντων Ἑλλήνων τινάς· καὶ ἐδίωκον, μέχρις οὗ εἶδον τοὺς Ἕλληνας βοηθοῦντας. εἶτα δὲ ἐκτραπόμενοι ᾤχοντο. καὶ ἀποτεμόντες τὰς κεφαλὰς τῶν νεκρῶν, ἐπεδείκνυσαν τοῖς τε Ἕλλησι καὶ τοῖς ἑαυτῶν πολεμίοις· καὶ ἅμα ἐχόρευον, νόμῳ τινὶ ᾄδοντες.

θ΄. Οἱ δ᾽ Ἕλληνες μάλα ἤχθοντο, ὅτι τούς τε πολεμίους ἐπεποιήκεσαν θρασυτέρους, καὶ ὅτι οἱ ἐλθόντες Ἕλληνες σὺν αὐτοῖς ἐπεφεύγεσαν, μάλ᾽ ὄντες συχνοί· ὃ οὔπω πρόσθεν ἐπεποιήκεσαν ἐν τῇ στρατείᾳ. Ξενοφῶν δὲ συγκαλέσας τοὺς Ἕλληνας, εἶπεν·

ι΄. Αν-

bus nullo jure teneri, qui eo, quod communitatis eſſet, occupato, aliena uſurparent.

8. Sequebantur hos Græci quidam, non ex ducum imperio, ſed prædæ cauſa. Hoſtes accedentibus noſtris, primum quieſcebant. Quum autem prope à caſtello abeſſent, excurſione facta, in fugam eos vertunt, ac barbarorum complures; Græcorum, qui cum eis aſcenderant, nonnullos interficiunt: neque à perſequendo deſiſtunt, donec Græcos ſuis opem ferre viderent. Tum vero converſi diſcedebant, & præciſa interfectorum capita tum Græcis tum hoſtibus ſuis oſtentabant; ſimulque certo quodam modo cantantes, tripudiabant.

9. Græci permoleſte ferebant, hoſtes audentiores eſſe factos; ac Græcos, qui ſe ſatis magno numero barbaris adjunxerant, fugiſſe. Neque enim hac tota in expeditione quidquam hujuſmodi commiſerant. Atque heic convocatis Græcis Xenophon, in hanc ſententiam loquutus eſt :

10. Non

ι'. Ἄνδρες στρατιῶται, μηδὲν ἀθυμήσετε ἕνεκα τῶν γεγενημένων. ἔστι γὰρ ὅ,τι καὶ ἀγαθὸν οὐ μεῖον τοῦ κακοῦ γεγένηται. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι οἱ μέλλοντες ἡμῖν ἡγεῖσθαι, τῷ ὄντι πολέμιοί εἰσιν οἷσπερ καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη. ἔπειτα δὲ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἀφροντιστήσαντες τῆς σὺν ἡμῖν τάξεως, καὶ ἡγησάμενοι ἱκανοὶ εἶναι σὺν τοῖς βαρβάροις ταὐτὰ πράττειν, ἅπερ σὺν ἡμῖν, δίκην δεδώκασι. ὥστε αὖθις ἧττον τῆς ἡμετέρας τάξεως ἀπολείψονται. ἀλλ' ὑμᾶς δεῖ παρασκευάσασθαι, ὅπως καὶ τοῖς φίλοις οὖσι τῶν βαρβάρων δόξετε κρείττους αὐτῶν εἶναι, καὶ τοῖς πολεμίοις δηλώσετε, ὅτι οὐχ ὁμοίοις ἀνδράσι μαχοῦνται νῦν τε καὶ ὅτε τοῖς ἀτάκτοις ἐμάχοντο.

ια'. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν οὕτως διέμειναν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ θύσαντες, ἐπεὶ ἐκαλλιέρησαν, ἀριστήσαντες, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησάμενοι, καὶ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κατὰ ταὐτὰ ταξάμενοι, ἐπορεύοντο· τοὺς τοξότας μεταξὺ

10. Non eſt, milites, cur animis dejectis, ob ea quæ accidere, ſitis. Quippe non minus boni quam mali vobis contigit. Primum enim certo jam vobis conſtat, eos, qui futuri ſunt itineris noſtri duces, reabſe hoſtili eſſe in illos animo, quos itidem nos hoſtium loco, neceſſario ducimus. Deinde Græci noſtri, qui acie noſtra poſthabita, ſe barbaris adjunctos eadem putarunt gerere poſſe, quæ nobiſcum perfecere, pœnas dederunt. Quo fiet, ut deinceps minus ſint aciem noſtram deſerturi. Enimvero ſic vos paretis neceſſe eſt, ut tum ii barbari, qui amicitiam noſtram amplexi ſunt, præſtare vos ſibi ipſis ſtatuant: tum hoſtibus declaretis, non jam ipſos cum ejuſmodi viris prœlio congreſſuros, quales illi fuere, quos modo nullius ordinis obſervantes ſunt adorti.

11. Ita tum hoc die quum quieviſſent, poſtridie facta re ſacra, & extis addicentibus, prandent, inſtructiſq; cohortibus rectis, ac barbaris itidem ad ſiniſtram collocatis, pergunt; ſagittariis intra cohortes

μεταξὺ τῶν λόχων ὀρθίων ὄντων ἔχοντες, ἀπολειπομένους δὲ μικρὸν τοῦ στόματος τῶν ὁπλιτῶν.

ιβ'. Ἤδη γὰρ τῶν πολεμίων οἱ εὔζωνοι, οἳ κατατρέχοντες τοῖς λίθοις ἔβαλλον. τούτους οὖν ἀνέστελλον οἱ τοξόται καὶ οἱ πελτασταί. οἱ δ' ἄλλοι βάδην ἐπορεύοντο, πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἀφ' οὗ τῇ προτεραίᾳ οἱ βάρβαροι ἐτράπησαν, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς. ἐνταῦθα γὰρ οἱ πολέμιοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι.

ιγ'. Τοὺς μὲν οὖν πελταστὰς ἐδέξαντο οἱ βάρβαροι, καὶ ἐμάχοντο. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν οἱ ὁπλῖται, ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ εὐθὺς εἵποντο, διώκοντες ἄνω πρὸς τὴν Μητρόπολιν· οἱ δὲ ὁπλῖται ἐν τάξει εἵποντο.

ιδ'. Ἐπεὶ δ' ἄνω ἦσαν πρὸς ταῖς τῆς Μητροπόλεως οἰκίαις, ἐνταῦθα δὴ οἱ πολέμιοι ὁμοῦ δὴ πάντες γενόμενοι ἐμάχοντο, καὶ ἐξηκόντιζον τοῖς παλτοῖς, καὶ ἄλλα δόρατα ἔχοντες παχέα μακρὰ, ὅσα ἀνὴρ φέροι

hortes rectas receptis, qui aliquo tamen ex intervallo à gravis armaturæ peditum fronte abeſſent.

12. Nam inter hoſtes expediti nonnulli excurrebant, & lapidibus noſtros petebant. Hos ſagittarii cum cetratis reprimebant. Cæteri milites gradatim procedebant, ac primo quidem ad eum ipſum locum, de quo pridie barbari, cum iis qui ſe ipſis adjunxerant, in fugam acti fuerant. Heic enim hoſtes acie inſtructa ſtabant.

13. Suſtinebant cetratorum impetum barbari, contraque hos dimicabant: verum ubi gravis armatura prope jam ab ipſis aberat, terga dabant. Eos à tergo ſtatim cetrati, ſurſum ad Metropolim tendentes, perſequebantur: quum armatura gravis, ordine ſervato, ſuccederet.

14. Poſteaquam ſurſum ad ipſas uſque Metropolis domos perventum eſſet, tum vero collecti hoſtes univerſi dimicabant, ac partim tragulas ejaculabantur, partim haſtas alias habebant, easque tanta craſſitie ac longitudine, ut unus eas vix geſtare poſſet. His propulſare

εἰ μόλις. τούτοις ἐπειρῶντο ἀμύνεσθαι ἐκ χειρός.

ιε'. Ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑφίεντο οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ὁμόσε ἐχώρουν, ἔφυγον οἱ βάρβαροι, καὶ ἐντεῦθεν ἅπαντες ἔλιπον τὸ χωρίον. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν, ὁ ἐν τῷ [q] μόσσυνι τῷ ἐπ' ἄκρου ᾠκοδομημένῳ, ὃν τρέφουσι πάντες κοινῇ αὐτοῦ μένοντα καὶ φυλάττοντα, οὐκ ἤθελεν ἐξελθεῖν, οὐδὲ οἱ ἐν τῷ προτέρῳ αἱρεθέντι χωρίῳ. ἀλλ' αὐτοῦ σὺν τοῖς Μοσσύνοις κατεκαύθησαν.

ιϛ'. Οἱ δ' Ἕλληνες διαρπάζοντες τὸ χωρίον, εὕρισκον θησαυροὺς ἐν ταῖς οἰκίαις ἄρτων νενημένων πατρίους τῶν περυσινῶν, ὡς ἔφασαν οἱ Μοσσύνοικοι· τὸν δὲ νέον σῖτον σὺν τῇ καλάμῃ ἀποκείμενον. ἦσαν δὲ ζειαὶ αἱ πλεῖσται. καὶ δελφίνων τεμάχη ἐν ἀμφορεῦσιν εὑρίσκετο τεταριχευμένα, καὶ στέαρ ἐν τεύχεσι τῶν δελφίνων, ᾧ ἐχρῶντο οἱ Μοσσύνοικοι, καθάπερ οἱ Ἕλληνες τῷ ἐλαίῳ. [r] κάρυα δ' ἐπὶ τῶν ἀνωγαίων ἦν πολλὰ τὰ πλατέα, οὐκ ἔχοντα διαφυὴν οὐδεμίαν. ★ τούτοις

καὶ

pulſare vim hoſtium comminus nitebantur.

15. At vero quum Græci non modo nihil cederent, ſed etiam pergerent ad conſerendum cum eis manus, fugam arripiunt barbari, ſtatimq; univerſi oppidum deſerunt. Eorum rex, qui degebat in turri lignea, loco editiſſimo extructa, in qua manentem, & agentem excubias, communibus impenſis omnes alunt, ex ea prodire nolebat, ac ne illi quidem, qui in caſtello prius capto erant: ſed una cum ædibus ligneis exuſti fuere.

16. Græci quum oppidum diriperent, acervos panum more gentis congeſtorum cumulate in ædibus inveniunt. Hi ſuperioris erant anni, quemadmodum aiebãt Moſynœci. Frumentum hornum una cum ipſo culmo conditum reperiunt, cujus maxima pars erat zea. Reperiebantur & delphinorum fruſta ſale condita, cum eorundem in vaſis adipe; quo Moſynœci ſic utebantur, ut Græci oleo. Superioribus in tabulatis nuces erant caſtaneæ, eæque craſſæ, nulla cum fiſſura. His elixando

καὶ πλεῖστον ὡς σίτῳ ἐχρῶντο, ἕψοντες. οἶνος δὲ εὑρίσκετο, ὃς ἄκρατος μὲν, ὀξὺς ἐφαίνετο εἶναι ὑπὸ τῆς αὐστηρότητος· κερασθεὶς δὲ, εὐώδης τε καὶ ἡδύς.

ιζ΄. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἀριστήσαντες ἐνταῦθα, ἐπορεύοντο εἰς τὸ πρόσω, παραδόντες τὸ χωρίον τοῖς συμμαχήσασι τῶν Μοσσυνοίκων. ὁπόσα δὲ καὶ ἄλλα παρῄεσαν χωρία τῶν σὺν τοῖς πολεμίοις ὄντων, τὰ εὐπροσοδώτατα οἱ μὲν ἔλειπον, οἱ δὲ ἑκόντες προσεχώρουν. τὰ δὲ πλεῖστα τοιάδ᾽ ἦν τῶν χωρίων. ἀπεῖχον ἀλλήλων αἱ πόλεις στάδια ὀγδοήκοντα, αἱ δὲ πλεῖον, αἱ δὲ μεῖον. ἀναβοώντων δὲ ἀλλήλων συνήκουον εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας πόλεως. οὕτως ὑψηλή τε καὶ κοίλη ἡ χώρα ἦν.

ιη΄. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐν τοῖς φιλίοις ἦσαν, ἐπεδείκνυσαν αὐτοῖς παῖδας τῶν εὐδαιμόνων σιτευτοὺς, τεθραμμένους καρύοις ἑφθοῖς, ἁπαλοὺς καὶ λευκοὺς σφόδρα, καὶ οὐ πολλοῦ δέοντας ἴσους τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος εἶναι, ποικίλους δὲ τὰ νῶτα,

καὶ

do coctis, ut plurimum panis loco veſcebantur. Vinum etiam reperiebatur, quod merum propter auſteritatem videretur acidum eſſe: dilutum vero, fragrans erat, ac dulce.

17. Hoc loco Græci quum pranſi eſſent, ulterius pergebant; oppido Moſynœcis, qui pugnæ ſocii fuerant, tradito. Quæcunque autem oppida, quæ ab hoſtium partibus eſſent, alia præterirent; eorum acceſſu facillima, partim à ſuis deſerebantur, partim ſponte deditionem faciebant. Magna quidem eorum pars hujuſmodi erant. Diſtabant à ſe invicem ſtadiis octoginta, & nonnulla hoc vel majore, vel minore ſpatio. Quod ſi clamorem tollerent, exaudiri ab oppido uno ad alterum uſque poterant. Tam edita erat, & concava regio.

18. Poſteaquam ad fœderatorum fines perventum eſſet, oſtendebantur eis divitum filii ſaginati, qui caſtaneis elixis nutriti eſſent; teneri admodum, & candidi, craſſitie ac longitudine propemodum pari, tergis vario colore diſtinctis,

anteriori-

καὶ τὰ ἔμπροσθεν πάντα ἐστιγμένους [s] ἀνθέμιον. ἐζήτουν δὲ καὶ ταῖς ἑταίραις αἷς ἦγον οἱ Ἕλληνες, ἐμφανῶς συγγινέσθαι. νόμος γὰρ ἦν σφίσιν οὗτος. λευκοὶ δὲ πάντες οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες.

ιθʹ. Τούτους ἔλεγον οἱ στρατευσάμενοι βαρβαρωτάτους διελθεῖν, καὶ πλεῖστον τῶν Ἑλληνικῶν νόμων κεχωρισμένους. ἔν τε γὰρ ὄχλῳ ὄντες, ἐποίουν ἅπερ ἄνθρωποι ἐν ἐρημίᾳ ποιήσειαν, ἄλλως δὲ οὐκ ἂν τολμῷεν. μόνοι τε ὄντες ὅμοια ἔπραττον, ἅπερ ἂν μετ' ἄλλων ὄντες. διελέγοντό τε ἑαυτοῖς, καὶ ἐγέλων ἐφ' ἑαυτοῖς, καὶ ὠρχοῦντο ἐφιστάμενοι ὅπου τύχοιεν, ὥσπερ ἄλλοις ἐπιδεικνύμενοι.

ΚΕΦ. εʹ.

Διὰ ταύτης τῆς χώρας οἱ Ἕλληνες, διά τε τῆς πολεμίας, καὶ τῆς φιλίας, ἐπορεύθησαν ὀκτὼ σταθμούς, καὶ ἀφικνοῦνται

anterioribuſque partibus univerſis pictura florida diſtinctis. Cupiebant & cum ſcortis, quæ Græci ſecum ducebant, palam conſueſcere. Nam hic illis mos erat. Omnes tam viri quam mulieres, colore erant candido.

19. Atque hos cenſebant, qui huic expeditioni interfuere, maxime barbaros, inter omnes quorum ipſi fines peragraſſent; ac plurimum à moribus Græcorum diffidentes. Nam in hominum turba perpetrabant ea, quæ homines in ſolitudine facere conſueverunt, neque extra ſolitudinem unquam auderent committere: rurſum ſi ſoli eſſent, perinde ſe gerebant, atque ſi cum aliis eſſent. Nam & ipſi ſecum ſoli colloquebantur, ridebant ſecum, tripudiabant ubicunque forte libitum fuiſſet ſubſiſtere, quaſi ſi aliis ſemet oſtentarent.

CAP. V.

Per hanc regionem Græci, tam hoſtilem quam pacatam, profecti, caſtris octavis ad

ται εἰς Χάλυβας. οὗτοι ὀλίγοι ἦσαν, καὶ ὑπήκοοι τῶν Μοσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας.

β'. Ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Τιβαρηνούς. ἡ δὲ τῶν Τιβαρηνῶν χώρα πολὺ ἦν πεδινωτέρα, καὶ χωρία εἶχεν ἐπὶ θαλάττῃ ἧττον ἐρυμνά. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔχρῃζον πρὸς τὰ χωρία προσβάλλειν, καὶ τὴν στρατιὰν ὀνηθῆναί τι. καὶ τὰ ξένια, ἃ ἧκε παρὰ τῶν Τιβαρηνῶν, οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐπιμένειν κελεύσαντες ἔστ' ἐβουλεύσαιντο, ἐθύοντο.

γ'. Καὶ πολλὰ καταθυσάντων, τέλος ἀπεδείξαντο οἱ μάντεις πάντες γνώμην, ὅτι οὐδαμῇ προσίοιντο οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. ἐντεῦθεν δὴ τὰ ξένια ἐδέξαντο, καὶ ὡς διὰ φιλίας πορευόμενοι δύο ἡμέρας, ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποίκους, οἰκοῦντας ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χώρᾳ.

δ'. Μέχρις ἐνταῦθα ἐπέζευσεν ἡ στρατιά. πλῆθος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι μάχης ἄχρι εἰς

Chalybes perveniunt. Erat ea natio non ampla, & Moſynœcorum imperio ſubjecta. Maxima pars gentis ſe ferro fodiendo alebat.

2. Hinc ad Tibarenos perveniunt. Eorum ager multo magis erat campeſtris, & ad mare habebat oppida minus munita. Volebant hæc duces adoriri, ut exercitus commodis quibuſdam potiretur. Itaque hoſpitalia munera, quæ à Tibarenis mittebantur, non recipiebant: ſed juſſis illis expectare, donec conſultaſſent, rem ſacram faciebant.

3. Quum hoſtias complures mactaſſent, tandem univerſi vates hanc ſententiam ſuam aperuerunt, nullo modo bellum hoc Diis probari. Tum deinde dona hoſpitalia ſunt accepta: biduumque veluti pacato in agro quum perrexiſſent, Græcum ad oppidum Cotyora pervenere, Sinopenſium coloniam, Tibarenorum in agro ſitam.

4. Huc uſque Græcorum exercitus pedibus itinera confecit. Atque hoc iter, quo ex Aſia poſt pugnam Babyloniam Cotyora uſque

εἰς Κοτύωρα, σταθμοὶ ἑκατὸν εἴκοσι δύο, παρασάγγαι ἑξακόσιοι εἴκοσι, στάδιοι μύριοι ὀκτακισχίλιοι εἴκοσι· χρόνου πλῆθος, ὀκτὼ μῆνες.

ε΄. Ενταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τετταράκοντα καὶ πέντε. ἐν δὲ ταύταις πρῶτον μὲν τοῖς Θεοῖς ἔθυσαν, καὶ πομπὰς ἐποίησαν κατὰ ἔθνος ἕκαστος τῶν Ελλήνων, καὶ ἀγῶνας γυμνικούς. τὰ δὲ ἐπιτήδεια ἐλάμβανον, τὰ μὲν ἐκ τῆς Παφλαγονίας, τὰ δὲ ἐκ τῶν χωρίων τῶν Κοτυωριτῶν. οὐ γὰρ παρεῖχον ἀγοράν, οὐδ' εἰς τὸ τεῖχος τοὺς ἀσθενοῦντας ἐδέχοντο.

ς΄. Εν δὲ τούτῳ ἔρχονται ἐκ Σινώπης πρέσβεις, φοβούμενοι περὶ τῶν Κοτυωριτῶν τῆς τε πόλεως, (ἦν γὰρ ἐκείνων, καὶ φόρους ἐκείνοις ἔφερον) καὶ περὶ τῆς χώρας, ὅτι ἤκουον δῃουμένην. καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον, ἔλεγον· (προηγόρει δὲ Εκατώνυμος, δεινὸς νομιζόμενος εἶναι λέγειν.)

ζ΄. „Επεμψεν ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ τῶν Σινωπέων πόλις, ἐπαινέσοντάς τε ὑμᾶς, ὅτι νικᾶτε Ελληνες

ὄντες

que deſcendere, tantum fuit; ut caſtris CXXII paraſangas ᴊↄCXX abſolverent, [hoc eſt] XVIIICIↄ & XX ſtadia. Temporis ſpatium menſes octo complectebatur.

5. Apud Cotyora XLV dies hæſere, quibus primum omnium ſacra Diis perſoluta, & proceſſus ſolemnes inſtituti, Græcis per ſingulas nationes diſtinctis, itemque ludi gymnici. Commeatum partim è Paphlagonia, partim ex agris Cotyorenſium accipiebant. Nam illi forum rerum venalium nullum ſuppeditabant, nec ægros intra mœnia recipiebant.

6. Hoc ipſo tempore legati Sinope. veniunt. Nam metuebant tum urbi Cotyorenſium, quæ ipſorum eſſet, ac vectigalia eis penderet; tum agro, quem populationibus vexari audierant. Hi quum in caſtra veniſſent, hujuſmodi orationem habuere, pronuntiante illam ante cæteros Hecatonymo, qui valere dicendo exiſtimabatur.

7. Miſit nos, milites, Sinopenſium civitas, partim collaudatum vos, qui quum Græci ſitis,

 bar-

ὄντες βαρβάρους, ἔπειτα δὲ καὶ συνησθησομένους, ὅτι διὰ πολλῶν τε καὶ δεινῶν, ὡς ἡμεῖς ἀκούομεν, πραγμάτων σεσωσμένοι πάρεστε. ἀξιοῦμεν δὲ, Ἕλληνες ὄντες καὶ αὐτοὶ, ὑφ' ὑμῶν ὄντων Ἑλλήνων ἀγαθὸν μέν τι πάσχειν, κακὸν δὲ μηδέν. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδὲν πώποθ' ὑπήρξαμεν κακῶς ποιοῦντες. Κοτυωρῖται δὲ οὗτοι, εἰσὶ μὲν ἡμέτεροι ἄποικοι, καὶ τὴν χώραν ἡμεῖς αὐτοῖς ταύτην παραδεδώκαμεν, βαρβάρους ἀφελόμενοι. διὸ καὶ δασμὸν ἡμῖν φέρουσιν οὗτοι τεταγμένον, καὶ Κερασούντιοι, καὶ Τραπεζούντιοι ὡσαύτως. ὥσθ' ὅ,τι ἂν τούτους κακὸν ποιήσετε, ἡ Σινωπέων πόλις νομίζει πάσχειν. νῦν δὲ ἀκούομεν ὑμᾶς εἴς τε τὴν πόλιν βίᾳ παρεληλυθότας, ἐνίους σκηνοῦν ἐν ταῖς οἰκίαις, καὶ ἐκ τῶν χωρίων λαμβάνειν ὧν ἂν δέησθε, οὐ πείθοντας. ταῦτ' οὖν οὐκ ἀξιοῦμεν. εἰ δὲ ταῦτα ποιήσητε, ἀνάγκη ἡμῖν καὶ Κορύλαν, καὶ Παφλαγόνας, καὶ ἄλλον ὅντινα ἂν δυνώμεθα, φίλον ποιεῖσθαι.,,

η'. Πρὸς

barbaros ſuperaveritis: partim vobis gratulatum, quod è multis ac difficilibus rebus, quemadmodum accepimus, incolumes huc evaſeritis. Cæterum à vobis Græcis nos, & ipſi Græci homines, petimus; uti potius aliquo nos commodo quam detrimento afficiatis. Nec enim unquam ullius erga vos injuriæ auctores extitimus: Hi vero Cotyorenſes à nobis in coloniam deducti ſunt, qui eis etiam hunc agrum barbaris ademtum tradidimus. Qua de cauſſa nobis vectigal conſtitutum perinde, ut Ceraſuntii, & Trapezuntii, pendunt. Quidquid igitur his injuriæ à vobis infertur, id ſibi accedere Sinopenſium reſpublica ducit. Accepimus autem, vos oppidum vi ingreſſos eſſe, ac nonnullis veſtrûm ædes inhabitandas occupaſſe, & ex agris ea, quibus vobis opus ſit, non perſuadendo, ſed vi auferre. Hæc nos haudquaquam æqua cenſemus eſſe. Quod ſi porro committere hujuſmodi perrexeritis, non Corylam ſolum, & Paphlagones, ſed quoſcunq; potuerimus, adjungere nobis cogemur.

8. Ad

η'. Πρὸς ταῦτα ἀναςὰς Ξενοφῶν, ὑπὲρ τῶν ςρατιωτῶν εἶπεν· „Ἡμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες Σινωπεῖς, ἥκομεν ἀγαπῶντες, ὅτι τὰ σώματα διεσωσάμεθα καὶ τὰ ὅπλα. οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν ἅμα τε χρήματα ἄγειν καὶ φέρειν, καὶ τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι. καὶ νῦν, ἐπειδὴ εἰς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις ἤλθομεν, ἐν Τραπεζοῦντι μὲν (παρεῖχον γὰρ ἡμῖν ἀγορὰν) ὠνούμενοι εἴχομεν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἀνθ' ὧν ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ξένια ἔδωκαν τῇ ςρατιᾷ, ἀντετιμῶμεν αὐτούς. καὶ μὴν εἴ τις αὐτοῖς φίλος ἦν τῶν βαρβάρων, τούτων ἀπειχόμεθα· τοὺς δὲ πολεμίους αὐτῶν, ἐφ' οὓς αὐτοὶ ἡγοῖντο, κακὸν ἐποιοῦμεν ὅσον ἐδυνάμεθα. ἐρώτα δὲ αὐτοὺς, ὁποίων τινῶν ἡμῶν ἔτυχον. πάρεισι γὰρ ἐνθάδε, οὓς ἡμῖν ἡγεμόνας διὰ φιλίαν ἡ πόλις συνέπεμψεν.

θ'. Ὅποι δ' ἂν ἐλθόντες ἀγορὰν μὴ ἔχωμεν, ἄν τε εἰς βάρβαρον γῆν, ἄν τε εἰς Ἑλληνίδα, οὐχ ὕβρει, ἀλλ' ἀνάγκῃ λαμβάνομεν τὰ ἐπιτήδεια. καὶ Καρδούχους, καὶ Χαλ-

8. Ad ea ſurgens Xenophon, in hanc ſententiam pro militibus verba fecit: Venimus huc ita, Sinopenſes, ut æqui bonique conſulamus, corpora cum armis conſervaſſe. Nec enim ſimul opes rapere ac ferre potuimus, & adverſus hoſtes pugnare. Poſteaquam vero ad urbes Græcas acceſſimus, apud Trapezuntem, quæ fori nobis copiam faciebat, commeatum pretio redemimus: & quia Trapezuntii nobis honorem exhibuere, miſſis ad exercitum donis hoſpitalibus, nos viciſſim eos honore proſequuti ſumus. Itaque ſi quos barbarorum amicitia ſibi devinctos habebant, ab iis abſtinuimus: hoſtes vero ducibus ipſis adorti, quibuſcunque potuimus damnis affecimus. Tu eos interrogato, quales nos experti fuerint. Adſunt enim hoc ipſo in loco, quos amicitiæ cauſſa nobiſcum urbs ea duces itineris miſit.

9. Quibus autem locis forum nullum reperimus, ſive adeo barbarorum in fines, ſive Græcorum perveniamus; non petulantia, ſed neceſſitate adducti; commeatum ſumimus. Ita Carduchos, & Chal-

Χαλδαίους, καὶ Ταόχους, καὶ τοῦ βασιλέως οὐχ ὑπηκόους ὄντας, ὅμως καὶ μάλα φοβεροὺς ὄντας, πολεμίους ἐκτησάμεθα, διὰ τὸ ἀνάγκην εἶναι λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπεὶ ἀγορὰν οὐ παρεῖχον. Μάκρωνας δέ γε, καὶ βαρβάρους ὄντας, ἐπεὶ ἀγορὰν οἵαν ἐδύναντο, παρεῖχον, φίλους τε ἐνομίζομεν εἶναι, καὶ βίᾳ οὐδὲν ἐλαμβάνομεν τῶν ἐκείνων.

ι. Κοτυωρίτας δέ, οὓς ὑμετέρους φατὲ εἶναι, εἴ τι αὐτῶν εἰλήφαμεν, αὐτοὶ αἴτιοι εἰσίν. οὐ γὰρ ὡς φίλιοι προσεφέροντο ἡμῖν, ἀλλὰ κλείσαντες τὰς πύλας, οὔτ' εἴσω ἐδέχοντο, οὔτ' ἔξω ἀγορὰν ἔφερον. ἠτιῶντο δὲ τὸν παρ' ὑμῶν ἁρμοστὴν τούτων αἴτιον εἶναι. ὃ δὲ λέγεις, βίᾳ παρελθόντας σκηνοῦν, ἡμεῖς ἠξιοῦμεν τοὺς κάμνοντας εἰς τὰς στέγας δέξασθαι. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνέῳγον τὰς πύλας, ᾗ ἡμᾶς οὐκ ἐδέχοντο, αὐτὸ τὸ χωρίον ταύτῃ εἰσελθόντες, ἄλλο μὲν οὐδὲν

βίαιον

Chaldæos, & Taochos, qui neque regis imperio parent, & admodum ſunt formidabiles, nobis hoſtes reddidimus: quod quum fori nobis copiam non concederent, urgente neceſſitate commeatum ſumere cogeremur. Macrones quanquam barbari eſſent, tamen quia forum ejuſmodi, quale quidem poterant, ſubminiſtrabant: amicorum loco duximus, nec quidquam illis vi ademimus.

10. Cotyorenſibus, quos veſtros nuncupatis, ſi quid per nos eſt ademtum, id vero ipſorum eſt culpa factum. Non enim erga nos ſe, tanquam amicos, geſſere: ſed quum portas occluſiſſent, neque nos in oppidum admiſere, neq; forum rerum venalium extra muros inſtituerunt. Et quidem horum omnium culpam in præfectum à vobis datum conferunt. Quod autem ais, nos per vim irrupiſſe, ac jam in oppido degere; petivimus nos, ut ægri ſub tecta reciperentur. Quum vero portas illi non aperirent, ea parte ſumus oppidum ingreſſi, qua illi nos admittere nolebant: ac nihil ſane aliud

violenter

βίαιον ἐποιήσαμεν· σκηνοῦσι δ' ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες, τὰ ἑαυτῶν δαπανῶντες· καὶ τὰς πύλας φρουροῦμεν, ὅπως μὴ 'πὶ τῷ ὑμετέρῳ ἁρμοστῇ ὦσιν οἱ κάμνοντες ἡμῶν, ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν ᾖ κομίσασθαι, ὅταν βουλώμεθα. οἱ δ' ἄλλοι, ὡς ὁρᾶτε, σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι ἐν τῇ τάξει, παρεσκευασμένοι, ἂν μέν τις εὖ ποιῇ, ἀντευποιεῖν· ἂν δὲ κακῶς, ἀλέξασθαι.

ια'. Ἃ δὲ ἠπείλησας, ὡς, ἢν ὑμῖν δοκῇ, Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας συμμάχους ποιήσεσθε ἐφ' ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ, ἢν μὲν ἀνάγκη ᾖ, πολεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροις· (ἤδη γὰρ καὶ ἄλλοις πολλαπλασίοις ὑμῶν ἐπολεμήσαμεν.) ἂν δὲ δοκῇ ἡμῖν ⋆ καὶ φίλον ποιεῖσθαι Κορύλαν, καὶ τὸν Παφλαγόνα ποιούμεθα φίλον. ἀκούομεν δὲ αὐτὸν καὶ 'πιθυμεῖν τῆς ὑμετέρας πόλεως, καὶ χωρίων τῶν 'πιθαλαττίων. πειρασόμεθα οὖν συμπράττοντες αὐτῷ ὧν 'πιθυμεῖ, φίλοι γενέσθαι. „

ιβ'. Ex

violenter egimus: ſaltem ægri qui ſunt, ipſorum ſub tectis agunt, & quidem ſumtu ſuo: præterea præſidium ad portas habemus, ne noſtri milites ægri, ſint in præfecti veſtri poteſtate; ſed nobis eos arbitratu noſtro exportare, quum volemus, liceat. Cæteri, quemadmodum videtis, ſub dio agimus, & quidem ſinguli ſuos apud ordines; parati ad præſtanda viciſſim iis beneficia, qui bene de nobis merentur: ſin quis per injuriam lædat, ad eam propulſandam.

11. Quod minas tuas attinet, vos, ſi ita videatur, ſocietatem cum Coryla & Paphlagonibus adverſus nos inituros: ſcito nos, ſi neceſſitas ita poſcat, vel cum utriſque bellum geſturos. Nam adverſus copias, quæ veſtris eſſent longe ampliores, jamdudum nobis res fuit. Quod ſi etiam nobis ita videatur, Paphlagonis illius amicitiæ nos adjungemus. Audimus quidem certe, duci hunc cupiditate potiundi tum urbe veſtra, tum locis maritimis. Quare operam dabimus, ut à nobis adjutus in iis, quæ expetit, amicitiæ noſtræ ſe adjungat.

12. Poſtea-

ιβ'. Ἐκ τούτου μάλα μὲν δῆλοι ἦσαν οἱ συμπρέσβεις τῷ Ἑκατωνύμῳ χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένοις. παρελθὼν δ' αὐτῶν ἄλλος, εἶπεν, ὅτι οὐ πόλεμον ποιησόμενοι ἥκοιεν, ἀλλ' ἐπιδείξοντες, ὅτι φίλοι εἰσί. καὶ ξενίοις, ἢν μὲν ἔλθητε πρὸς τὴν Σινωπέων πόλιν, ἐκεῖ δεξόμεθα· νῦν δὲ τοὺς ἐνθάδε κελεύσομεν διδόναι, ἃ δύνανται. ὁρῶμεν γὰρ πάντα ἀληθῆ ὄντα, ἃ λέγετε.

ιγ'. Ἐκ τούτου ξένιά τε ἔπεμπον οἱ Κοτυωρεῖται, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξένιζον τοὺς τῶν Σινωπέων πρέσβεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλά τε καὶ ἐπιτήδεια διελέγοντο· τά τε ἄλλα, καὶ περὶ τῆς λοιπῆς πορείας ἐπυνθάνοντο, καὶ ὧν ἑκάτεροι ἐδέοντο.

ΚΕΦ. ϛ'.

ΤΑύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ συνέλεξαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐδόκει αὐτοῖς περὶ τῆς λοιπῆς πορείας παρακαλέσαντας τοὺς Σινω-

12. Poſteaquam hæc dicta fuiſſent, Hecatonymi in legatione collegæ palam declarabant, permoleſte ſe illa ferre, quæ ab eo fuiſſent prolata. Itaque progreſſus in medium quidam: Non bellum, inquit, denuntiaturi huc venimus, ſed ſignificaturi potius, nos vobis amicos eſſe. Quod ſi ad Sinopenſium urbem acceſſeritis, hoſpitalibus vos donis excipiemus. Interea mandabimus heic noſtris, ut vobis, quarum poterint rerum, copiam faciant. Nam vera eſſe omnia, quæ dicitis, coram videmus.

13. Poſt hæc Cotyorenſes hoſpitalia dona mittunt, & prætores Græcorum cum legatis Sinopenſium, hoſpitaliter exceptis, multa colloquebantur, & benevolentiæ plena. Inter alia de itinere, quod reſtaret, interrogabant: deque univerſis, quæ eſſent utriſque ex uſu.

CAP. VI.

HOc pacto quum is dies exactus eſſet, poſtridie militem prætores cogunt; viſumque fuit, ut de reliquo itinere Sinopenſibus

Σινωπέας βουλεύεσθαι. εἴτε γὰρ πεζῇ δέοι πορεύεσθαι, χρήσιμοι ἂν ἐδόκουν εἶναι οἱ Σινωπεῖς ἡγούμενοι (ἔμπειροι γὰρ ἦσαν τῆς Παφλαγονίας) εἴτε κατὰ θάλατταν, προσδεῖν ἐδόκει Σινωπέων. μόνοι γὰρ ἐδόκουν ἱκανοὶ εἶναι πλοῖα παρασχεῖν ἀρκοῦντα τῇ στρατιᾷ. καλέσαντες οὖν τοὺς πρέσβεις συνεβουλεύοντο, καὶ ἠξίουν Ελληνας ὄντας Ελλησι τούτῳ πρῶτον καλῶς δέχεσθαι, τῷ εὔνους τε εἶναι καὶ τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν.

β'. Ἀναστὰς δὲ Ἑκατώνυμος, πρῶτον μὲν ἀπελογήσατο περὶ οὗ εἶπεν, ὡς τὸν Παφλαγόνα φίλον ποιήσοιντο, ὅτι οὐχ ὡς τοῖς Ελλησι πολεμησόντων σφῶν εἴποι, ἀλλ' ὅτι ἐξὸν τοῖς βαρβάροις φίλους εἶναι, τοὺς Ελληνας αἱρήσονται. ἐπεὶ δὲ συμβουλεύειν ἐκέλευον, ἐπευξάμενος ὧδε εἶπεν·

γ'. "Εἰ μὲν συμβουλεύοιμι ἃ βέλτιστά μοι δοκεῖ εἶναι, πολλά μοι ἀγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μή, τἀναντία. αὕτη

γὰρ

penſibus arceſſitis deliberarent. Nam ſive pedibus iter conficiundum eſſet, ex re ſua futurum putabant, ſi Sinopenſes viæ duces haberent, quibus eſſet cognita Paphlagonia: ſive mari mallent, deſideraturi Sinopenſium opem videbantur, quibus ſolis eſſet tot naves ſuppeditandi facultas, quot exercitui ſufficerent. Itaque legatis arceſſitis conſultabát, rogabantque, ut, Græci quum eſſent, Græcis tum primum benevolentiâ atque conſiliis non deeſſent.

2. Tum Hecatonymus aſſurgit, & ab ſe dicta de amicitia cum Paphlagone ineunda purgat: non ita ſe loquutum eſſe, quaſi bellum adverſus Græcos ipſi geſturi eſſent; ſed quod, quum ipſorum in poteſtate ſit, amicitia barbarorum frui, Græcos tamen iis ſunt antelaturi. Quum autem conſilium ſuum exponere juſſus eſſet, primum precatus Deos, in hanc ſententiam verba fecit:

3. Si vobis id conſilii dedero, quod animo meo viſum fuerit factu optimum, multa mihi proſpera eveniant: ſin autem, diverſa. Nam

heic

γὰρ ἡ ἱερὰ συμβουλὴ λεγομένη εἶναι δοκεῖ μοι παρεῖναι. νῦν γάρ, ἂν μὲν εὖ συμβουλεύσας φανῶ, πολλοὶ ἔσεσθε οἱ ἐπαινοῦντές με· ἂν δὲ κακῶς, πολλοὶ ἔσεσθε οἱ καταρώμενοι. πράγματα μὲν οὖν οἶδ' ὅτι πολὺ πλείω ἕξομεν, ἐὰν κατὰ θάλατταν κομίζησθε· ἡμᾶς γὰρ δεήσει τὰ πλοῖα πορίζειν. ἢν δὲ κατὰ γῆς στέλλησθε, ὑμᾶς δεήσει τοὺς μαχομένους εἶναι. ὅμως δὲ λεκτέα, ἃ γιγνώσκω. ἔμπειρος γάρ εἰμι καὶ τῆς χώρας τῆς Παφλαγόνων, καὶ τῆς δυνάμεως. ἔχει γὰρ ἡ χώρα ἀμφότερα, καὶ πεδία κάλλιστα, καὶ ὄρη ὑψηλότατα. καὶ πρῶτον μὲν οἶδα εὐθὺς ὅπου τὴν εἰσβολὴν ἀνάγκη ποιεῖσθαι. οὐ γάρ ἐστιν ἄλλῃ, ἢ ᾗ τὰ κέρατα τῆς ὁδοῦ τοῦ ὄρους καθ' ἑκάτερά ἐστιν ὑψηλά· ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάνυ ὀλίγοι δύναιντ' ἄν. τούτων δὲ κατεχομένων, οὐδ' ἂν οἱ πάντες ἄνθρωποι δύναιντο διελθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ δείξαιμι ἄν, εἴ μοι τινὰ βούλεσθε συμπέμψαι. ἔπειτα δὲ οἶδα πεδία ὄντα, καὶ ἱππείαν, ἣν αὐτοὶ οἱ βάρβαροι νομίζουσι

heic agi de conſilio mihi videtur, quod ſacrum dici ſolet. Etenim ſi recte conſuluiſſe viſus fuero, multi numero eritis, qui me eſtis prædicaturi : ſin male, multi me execrabimini. Non ignoro equidem, longe nos plus moleſtiæ habituros, ſi navigiis domum revehemini : quippe nos vobis ea ſuppeditemus, neceſſe erit : Sin autem terra proficiſcemini, vobis ſcilicet prœliandi neceſſitas incumbet. Enimvero dicendum nihilominus eſt, quod ſentio. Nam & Paphlagonum regio, & vires mihi notæ ſunt. Habet hæc utraque ſimul iſta regio, tum campos pulcherrimos, tum altiſſimos montes. Ante omnia ſcio, qua parte vos eam ingredi neceſſe ſit : nimirum alia nulla, quam qua via per montem ducens utrinque habet ardua quædam quaſi cornua. Hæc ſi qui occupēt, vel pauci tueri poſſint. Eadem ſi teneantur, ne quidem cæteri homines univerſi tranſire queant. Demonſtrari hæc à me poterint, ſi quem mecum ad ea loca miſeritis. Deinde novi, cætera non niſi plana eſſe : novi equeſtres copias, quas ipſi etiam barbari

universo

νομίζουσι κρείττω εἶναι ἁπάσης τῆς βασιλέως ἱππείας. καὶ νῦν οὗτοι οὐ παρεγένοντο βασιλεῖ καλοῦντι· ἀλλὰ καὶ μεῖζον φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν. ἢν δὲ καὶ δυνηθῆτε τά τε ὄρη κλέψαι, ἢ φθάσαι λαβόντες, καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κρατῆτε μαχόμενοι τούς τε ἱππέας τούτους καὶ πεζοὺς, μυριάδας πλέον ἢ δώδεκα, ἥξετε ἐπὶ ποταμοὺς, πρῶτον μὲν τὸν Θερμώδοντα, εὖρος τριῶν πλέθρων· ὃν χαλεπὸν οἶμαι διαβαίνειν, ἄλλως τε καὶ πολεμίων πολλῶν μὲν ἔμπροσθεν ὄντων, πολλῶν δὲ ὄπισθεν ἑπομένων· δεύτερον δ' * Ἶριν, τρίπλεθρον ὡσαύτως· τρίτον δὲ Αλυν, οὐ μεῖον δυοῖν σταδίοιν, ὃν οὐκ ἂν δυνήσθε ἄνευ πλοίων διαβῆναι. πλοῖα δέ τις ἔσται ὁ παρέχων; ὡς δ' αὔτως καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος, ἐφ' ὃν ἔλθοιτε ἂν, εἰ τὸν Αλυν τοῦτον διαβαίητε. ἐγὼ μὲν οὖν οὐ χαλεπὴν ὑμῖν εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, ἀλλὰ παντάπασιν ἀδύνατον. ἂν δὲ

univerſo regis equitatu potiores ducunt. Atque hoc adeo tempore vocati à rege, non ſunt ad ipſum profecti: & majores etiam ſpiritus princeps ipſorum gerit. Quod ſi maxime poteritis vel montes furtim occupare, vel ipſos in occupando antevertere, atque etiam in planitie peditatum & equitatum horum, qui cxxcıɔ ſuperat, prœlio viceritis: ad amnes pervenietis, ac primum omnium Thermodontē, cujus eſt trium plethrorum latitudo. Hunc equidem magna cum difficultate trajici poſſe arbitror, præſertim ſi magnæ hoſtium copiæ partim à fronte ſint, partim à tergo ſequantur. Alter amnis erit Iris, trium & ipſe plethrorum latitudine. Tertius, Halys, qui quum duûm ſtadiorum latitudinem habeat, trajici à vobis abſque navibus haudquaquam poterit. At vero quis navium vobis copiam faciet? Itidem & Parthenius tranſiri non poterit, ad quem veniendum vobis erit, poſteaquam Halym trajeceritis. Quapropter equidem ſtatuo, non iter hoc difficile vobis fore; ſed prorſus à vobis perfici non poſſe.

δὲ πλέητε, ἔστιν ἐνθένδε μὲν εἰς Σινώπην παραπλεῦσαι, ἐκ Σινώπης δὲ εἰς Ἡράκλειαν· ἐξ Ἡρακλείας δὲ οὔτε πεζῇ, οὔτε κατὰ θάλατταν ἀπορία. πολλὰ γάρ ἐστι πλοῖα ἐν Ἡρακλείᾳ.,,

δ'. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπώπτευον φιλίας ἕνεκα τῆς εἰς Κορύλαν λέγειν, (καὶ γὰρ ἦν πρόξενος αὐτῷ) οἱ δὲ καὶ ὡς δῶρα ληψόμενον διὰ τὴν συμβουλὴν ταύτην. οἱ δ' ὑπώπτευον καὶ τούτου ἕνεκα λέγειν, ὡς μὴ πεζῇ ἰόντες τὴν Σινωπέων χώραν κακόν τι ἐργάζοιντο. οἱ δ' οὖν Ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι.

ε'. Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν εἶπεν· Ὦ Σινωπεῖς, οἱ μὲν ἄνδρες ᾕρηνται πορείαν, ἣν ὑμεῖς συμβουλεύετε. οὕτω δ' ἔχει, εἰ μὲν μέλλει πλοῖα ἔσεσθαι ἱκανὰ, ὡς ἀριθμῷ ἕνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς ἂν πλέοιμεν· εἰ δὲ μέλλοιμεν οἱ μὲν καταλείψεσθαι, οἱ δὲ πλεύσεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. γιγνώσκομεν

γὰρ,

ſe. Jam ſi navigetis, licebit hinc Sinopen navigio perveniatis, inde Heracleam. Hinc nulla vobis erit difficultas reliqua, ſive adeo mari, ſive pedeſtri itinere lubitum fuerit pergere. Quippe navibus ea civitas abundat.

4. Hæc ubi protuliſſet, alii ſuſpicabantur ea dici propter amicitiam Corylæ, cujus erat hoſpes: alii, quod hujus conſilii dati nomine munera eſſet accepturus. Nonnulli fuere, qui ſuſpicarentur hac etiam de cauſſa fuiſſe ab ipſo hujuſmodi prolata, ne Sinopenſium ager detrimento afficeretur, ſi per eum pedeſtri itinere Græci tranſirent. Tandem à Græcis decretum factum eſt, mari hoc iter conficiundum.

5. Secundum hæc Xenophon in hanc ſententiam loquutus eſt: Aſſenſi ſunt, Sinopenſes, in itinere deligendo milites noſtri conſilio veſtro: ita tamen, ut ſi tanta erit navium copia, quo ne unus quidem heic relinquatur, navigemus: ſin alii noſtrûm relinquentur, aliis navigantibus, nequaquam naves conſcendemus. Non enim futurum

rum

γὰρ, ὅτι ὅπου μὲν ἂν κρατῶμεν, δυναίμεθ' ἂν καὶ σώζεσθαι, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· εἰ δέ που ἥττους τῶν πολεμίων ληφθησόμεθα, εὔδηλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἐσόμεθα.

ϛ'. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ πρέσβεις, πέμπειν ἐκέλευον πρέσβεις. καὶ πέμπουσι Καλλίμαχον Ἀρκάδα, καὶ Ἀρίστωνα Ἀθηναῖον, καὶ Σαμόλαν Ἀχαιόν· καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο.

ζ'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, Ξενοφῶντι, ὁρῶντι μὲν πολλοὺς ὁπλίτας τῶν Ἑλλήνων, ὁρῶντι δὲ πολλοὺς πελταστὰς, πολλοὺς δὲ καὶ τοξότας, καὶ σφενδονήτας, καὶ ἱππέας δὲ, καὶ μάλα ἤδη διὰ τὴν τριβὴν ἱκανοὺς ὄντας ἐν τῷ Πόντῳ, ἔνθα οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθη, καλὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι καὶ χώραν καὶ δύναμιν τῇ Ἑλλάδι προσκτήσασθαι, πόλιν κατοικίσαντας. καὶ γενέσθαι ἂν ἐδόκει αὐτῷ μεγάλη, καταλογιζομένῳ τό, τε αὐτῶν πλῆθος, καὶ τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον.

η'. Καὶ

rum ignoramus, ut ubicunque potiores fuerimus, & ſalvi eſſe, & commeatum habere poſſimus: ſin alicubi hoſtibus inferiores deprehendamur, cuivis facile patet, mancipiorum nos conditione futuros.

6. Hæc ubi Sinopenſes audiiſſent, mitti legatos jubent. Miſſi Callimachus Arcas, Ariſto Athenienſis, & Samolas Achæus Sinopen profecti ſunt.

7. Interea Xenophon, & peditum gravis armaturæ Græcorum multitudinem intuens, & cetratorum multitudinem, & ſagittariorum, & funditorum, & equitum, qui propter uſum belli peridonei eſſent in Ponto: quo loco exiguis impenſis comparari tantus exercitus non potuiſſet: rem fore præclaram exiſtimabat, ſi deducta colonia & agri alicujus, & potentiæ acceſſione Græciam amplificaret. Atque ea colonia futura ipſi magna videbatur, expendenti Græcorum multitudinem, & eorum, qui paſſim Pontum incolerent.

8. Hanc

η'. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, πρὶν τινι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν, Σιλανὸν παρακαλέσας τὸν Κύρου μάντιν γενόμενον, τὸν Ἀμβρακιώτην. ὁ δὲ Σιλανὸς, δεδιὼς μὴ γένοιτο ταῦτα, καὶ καταμείνειέ που ἡ στρατιὰ, ἐκφέρει εἰς τὸ στράτευμα λόγον, ὅτι Ξενοφῶν βούλεται καταμεῖναι τὴν στρατιὰν, καὶ πόλιν οἰκίσαι, καὶ ἑαυτῷ ὄνομα καὶ δύναμιν περιποιήσασθαι. αὐτὸς δὲ ὁ Σιλανὸς ἐβούλετο ὅτι τάχιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικέσθαι. οὓς γὰρ παρὰ Κύρου ἔλαβε τρισχιλίους Δαρεικοὺς, ὅτε [t] τὰς δέκα ἡμέρας ἠλήθευσε θυόμενος Κύρῳ, διεσεσώκει.

θ'. Τῶν δὲ στρατιωτῶν, ἐπεὶ ἤκουσαν, τοῖς μὲν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι καταμεῖναι, τοῖς δὲ πολλοῖς, οὔ. Τιμασίων δὲ ὁ Δαρδανεὺς, καὶ Θώραξ ὁ Βοιώτιος, πρὸς ἐμπόρους τινὰς παρόντας τῶν Ἡρακλεωτῶν καὶ Σινωπέων, λέγουσιν, ὅτι εἰ μὴ ἐκποριοῦσι τῇ στρατιᾷ μισθὸν, ὥστε ἔχειν τὰ 'πιτήδεια ἐκπλέοντας, ὅτι κινδυνεύσει μεῖναι τοσαύτη

8. Hanc ob cauſſam exta conſulebat, arceſſito Silano Ambraciota, quo Cyrus vate fuerat uſus: antequam animi ſui inſtitutum ulli militum aperiret. Is vero metuens, ne res ita conficeret, ut iſtic maneret exercitus; auctor rumoris in caſtris extitit, velle Xenophontem iſtic exercitum manere, urbem extruere, ſibi nomen ac potentiam comparare. Cupiebat autem Silanus primo quoque tempore in Græciam redire, quod hactenus Daricorum illa ɪɪɪɪcɪↄ conſervaſſet, quæ id temporis à Cyro acceperat, quum ejus nomine conſulens exta, de diebus decem vera prædixiſſet.

9. Poſteaquam res ad milites delata eſſet, aliis viſum eſt optimum, in Ponto manere; aliis non viſum, quorum erat major numerus. Timaſio quidem Dardanenſis, ac Thorax Bœotius, cum mercatoribus quibuſdam Heracleenſibus & Sinopenſibus, qui ad exercitum erant, congreſſi; periculum fore aiebant, ut niſi ſtipendium exercitui darent, quo parare commeatum navigaturi poſſent, tantæ in

Ponto

τοσαύτη δύναμις ἐν τῷ Πόντῳ. βουλεύεται γὰρ Ξενοφῶν, καὶ ἡμᾶς παρακαλεῖ, ἐπειδὰν ἔλθῃ τὰ πλοῖα, τότ' εἰπεῖν ἐξαίφνης τῇ στρατιᾷ·

ι'. Ἄνδρες, νῦν μὲν ὁρῶμεν ὑμᾶς ἀπόρους ὄντας, καὶ ἐν τῷ ἀπόπλῳ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ οἴκαδε ἀπελθόντας ὀνῆσαί τι τοὺς οἴκοι. εἰ δὲ βούλεσθε τῆς κύκλῳ χώρας περὶ τὸν Πόντον οἰκουμένης ἐκλεξάμενοι ὅπῃ ἂν βούλησθε κατασχεῖν, καὶ τὸν μὲν θέλοντα, ἀπιέναι οἴκαδε, τὸν δὲ ἐθέλοντα, μένειν αὐτοῦ, πλοῖα δὲ ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε ὅπῃ βούλεσθε ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσοιτε.

ια'. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔμποροι ἀπήγγελον ταῖς πόλεσι· συνέπεμψε δ' αὐτοῖς Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς Ἐρύμαχόν τε τὸν Δαρδανέα, καὶ Θώρακα τὸν Βοιώτιον, τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐροῦντας. Σινωπεῖς δὲ καὶ Ἡρακλεῶται ἀκούσαντες, πέμπουσι πρὸς Τιμασίωνα, καὶ κελεύουσι προστατεῦσαι, λαβόντα χρήματα, ὅπως ἐκπλεύσῃ

Ponto copiæ manerent. Nam Xenophon, inquiunt, hoc habet conſilii, noſque etiam hortatur, ut poſteaquam adducta navigia fuerint, ſubito in hanc ſententiam cum militibus agamus:

10. Videmus jam vos, milites, præ inopia neque commeatum, quum è portu ſolvendum erit, habere poſſe; neque domum reverſos commodi quidquam veſtris præſtare. Quod ſi vobis libet agrúm aliquem in hoc Ponti ambitu, quemcunque tandem deligere viſum fuerit, occupare; ac deinde domum proficiſcendi, ſi qui ita velint, vel heic manendi copiam militibus facere: naves jam nobis præſto ſunt, quibus in quamcunque partem voletis, ſubito licebit impetum facere.

11. Hæc quum mercatores illi audiiſſent, ad ſuos referunt: adjungente ipſis Timaſione Dardanenſi Erymachum civẽ ſuum, & Thoracem Bœotium, qui eadem hæc eis exponerent. Sinopenſes & Heraclienſes re cognita, mittunt ad Timaſionem, ac denuntiant: cupere ſe, ut ipſe accepta pecunia exercitui

πλεύσῃ ἡ στρατιά. οἱ δὲ, ἄσμενος ἀκούσας, ἐν συλλόγῳ τῶν στρατιωτῶν ὄντων λέγει τάδε·

ιβ΄. "Οὐ δεῖ προσέχειν μονῇ, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ τῆς Ἑλλάδος οὐδὲν περὶ πλείονος ποιεῖσθαι. ἀκούω δέ τινας θύεσθαι ἐπὶ τούτῳ, οὐδ᾽ ὑμῖν λέγοντας. ὑπισχνοῦμαι δὲ ὑμῖν, ἐὰν ἐκπλέητε ἀπὸ νουμηνίας, μισθοφορὰν παρέξειν ὑμῖν Κυζικηνὸν ἑκάστῳ τοῦ μηνός. καὶ ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν Τρῳάδα, ἔνθεν καὶ εἰμὶ φυγάς. καὶ ὑπάρξει ὑμῖν ἡ ἐμὴ πόλις. ἑκόντες γάρ με δέξονται. ἡγήσομαι δὲ αὐτὸς ἐγὼ ἔνθεν πολλὰ χρήματα λήψεσθε. ἔμπειρος δέ εἰμι τῆς Αἰολίδος, καὶ τῆς Φρυγίας, καὶ τῆς Τρῳάδος, καὶ τῆς Φαρναβάζου ἀρχῆς πάσης, τῆς μὲν, διὰ τὸ ἐκεῖθεν εἶναι, τῆς δὲ διὰ τὸ ἐστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ σὺν Κλεάρχῳ τε καὶ Δερκυλλίδᾳ.

ιγ΄. Ἀναστὰς δ᾽ εὐθὺς Θώραξ ὁ Βοιώτιος, ὃς ἀεὶ περὶ στρατηγίας Ξενοφῶντι ἐμάχετο, ἔφη· εἰ ἐξέλθοιεν ἐκ

citui auctor eſſet navigandi è Ponto. Ille vero libenter iis auditis, quo tempore comitia milites habebant, hac ad ipſos oratione uſus eſt:

12. Non eſt, milites, quod de manſione cogitemus, neque quod quidquam Græcia potius ducamus. Nihilominus quoſdam audio, re vobiſcum non communicata, de hoc exta conſulere. Quod ſi vos ab interlunio ſolveritis, equidem vobis ſtipendium menſtruum in ſingulos Cyzicenum unum polliceor. Ducam autem vos in Troadem, unde jam exulo: & præſto vobis erit patria mea, quæ me lubenter excipiet. Quinetiam vobis ad ea loca ductor ero, unde magnam pecuniæ vim conſequemini. Nota mihi Æolum regio eſt, nota Phrygia, Troas, univerſa Pharnabazi præfectura: illa quidem, quod inde ſim oriundus; hæc vero, quod iſtic Clearcho & Dercyllida ducibus ſtipendia fecerim.

13 Ibi tum ſurgens ſtatim Thorax Bœotius, cui ſemper de munere prætoris cum Xenophonte fuerat contentio, habituros ait Cher-

ἐκ τοῦ Πόντου, ἔσεσθαι αὐτοῖς Χερρόνησον, χώραν καλὴν καὶ εὐδαίμονα· ὥστε τῷ βουλομένῳ, ἐνοικεῖν, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ, ἀπιέναι οἴκαδε. γελοῖον δ' εἶναι, ἐν τῇ Ἑλλάδι οὔσης χώρας πολλῆς καὶ ἀφθόνου, ἐν τῇ βαρβάρων μαστεύειν. ἔς τε δ' ἄν, ἔφη, ἐκεῖ γένησθε, κἀγώ, καθάπερ Τιμασίων, ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν τὴν μισθοφοράν.

ιδʹ. Ταῦτα δ' ἔλεγεν, εἰδὼς ἃ Τιμασίωνι οἱ Ἡρακλεῶται καὶ οἱ Σινωπεῖς ἐπαγγέλλοιντο ὥστε ἐκπλεῖν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τούτῳ ἐσίγα. ἀναστὰς δὲ Φιλήσιος καὶ Λύκων οἱ Ἀχαιοί, ἔλεγον, ὡς δεινὸν εἴη, ἰδίᾳ μὲν Ξενοφῶντα πείθειν τε καταμένειν, καὶ θύεσθαι ὑπὲρ τῆς μονῆς, μὴ κοινοῦντα τῇ στρατιᾷ· εἰς δὲ κοινὸν μηδὲν ἀγορεύειν περὶ τούτων. ὥστε ἠναγκάσθη ὁ Ξενοφῶν ἀναστῆναι, καὶ εἶπεν τάδε·

ιεʹ. "Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, θύομαι μέν, ὡς ὁρᾶτε, ὁπόσα

Cherſoneſum, regionem fertilem & opulentam, ſi è Ponto exirent. Itaque ſi quibus ita libeat, iſtic haberi ſedes poſſe: ſin qui ab hoc conſilio abhorreant, in patriam eos poſſe pergere. Per autem ridiculum eſſe, barbara in regione agrum quærere, quum & amplus & uberrimus ipſa in Græcia haberi poſſit. Eo donec perveneritis, etiam ipſe Timaſionis exemplo ſtipendium vobis polliceor.

14. Hæc Thorax addebat idcirco, quod non ignoraret, quid ab Heraclienſibus & Sinopenſibus Timaſioni promiſſum eſſet, ſi permoviſſet Græcos, ut navigiis è Ponto diſcederent. Dum hæc dicerentur, ſilebat Xenophon. Tum vero ſurgentes Achæi duo, Phileſius & Lyco, grave quiddam aiebant eſſe, Xenophontem privatim & ſuaſorem eſſe manendi, & exta conſulere de manſione, re cum exercitu non communicata: jam publice de his nihil omnino proloqui. Quibus verbis coactus eſt Xenophon, ut ſurgeret, & hac oratione uteretur:

15. Equidem, milites, quantum poſſum

σα δύναμαι, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, ὅπως ταῦτα τυγχάνω καὶ λέγων καὶ νοῶν καὶ πράττων, ὁποῖα μέλλει τε ὑμῖν κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔσεσθαι, καὶ ἐμοί. καὶ νῦν ἐθυόμην περὶ αὐτοῦ τούτου, εἰ ἄμεινον εἴη ἄρχεσθαι λέγειν εἰς ὑμᾶς καὶ πράττειν περὶ τούτων, ἢ παντάπασι μηδ' ἅπτεσθαι τοῦ πράγματος.

ιϛ'. Σιλανὸς δέ μοι ὁ μάντις ἀπεκρίνατο, τὸ μὲν μέγιστον, τὰ ἱερὰ καλὰ εἶναι· (ᾔδει γὰρ καὶ ἐμὲ οὐκ ἄπειρον ὄντα, διὰ τὸ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς ἱεροῖς) ἔλεξε δὲ, ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς φαίνοιτό τις δόλος καὶ ἐπιβουλὴ ἐμοί· ὀρθῶς ἄρα γιγνώσκων, ὅτι αὐτὸς ἐπεβούλευε διαβάλλειν με πρὸς ὑμᾶς. ἐξήνεγκε γὰρ τὸν λόγον, ὡς ἐγὼ πράττειν ταῦτα διανοοίμην ἤδη, οὐ πείσας ὑμᾶς.

ιζ'. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὴ ἀποροῦντας ὑμᾶς ἑώρων, τοῦτ' ἂν ἐσκόπουν, ἀφ' οὗ ἂν γένοιτο, ὥστε λαβόντας ὑμᾶς πόλιν, τὸν μὲν βουλόμενον ἀποπλεῖν ἤδη, τὸν δὲ

• μὴ

possum exta consulo, quemadmodum ipsi videtis, tum vestro, tum meo nomine; ut ea loquar, cogitem, geram, quæcunque tam vobis quam mihi futura sint maxime honesta & laudibilia. Atque adeo nunc hac ipsa de caussa consulebam exta, num potius esset, me initium loquendi & agendi vobiscum de his rebus facere; an omnino negotium hoc ne quidem attingere.

16. Vates quidem certe Silanus respondebat, exta, quod maximum est, perpulchra conspici. Norat enim, me quoque hac in parte non esse rudem, qui semper sacris adesse consueverim. Addebat, in extis significari fraudem & insidias adversum me. Nimirum recte judicabat, qui secum per insidias me apud vos criminari constituisset. Nam eum rumorem sparsit, quasi ego hæc jam facere cogitem, vobis in sententiam meam suadendo non perductis.

17. Ego vero si vos inopia rerum laborare viderem, eo cogitationes meas referrem, quo pacto fieri, ut à vobis urbe aliqua capta, qui vellet, jamjam discederet:

μὴ βουλόμενον, ἐπεὶ κτήσαιτο ἱκανά, ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ οἰκείους ὠφελῆσαί τι. ἐπεὶ δὲ ὁρῶ ὑμῖν καὶ τὰ πλοῖα πέμποντας Ἡρακλεώτας καὶ Σινωπέας, καὶ μισθὸν ὑπισχνουμένους * ὑμῖν ἄνδρας ἀπὸ νουμηνίας, καλόν μοι δοκεῖ εἶναι σωζομένους ἔνθα βουλόμεθα, μισθὸν τῆς πορείας λαμβάνειν· καὶ αὐτός τε ἀναπαύομαι ἐκείνης τῆς διανοίας, καὶ ὁπόσοι πρὸς με προσῄεσαν, λέγοντες, ὡς χρὴ ταῦτα πράττειν, ἀναπαύσασθαί φημι χρῆναι.

ιη'. Οὕτω γὰρ γιγνώσκω. Ὁμοῦ μὲν γὰρ ὄντες πολλοί, ὥσπερ νυνί, δοκεῖτε ἄν μοι καὶ ἔντιμοι εἶναι, καὶ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια. ἐν γὰρ τῷ κρατεῖν, ἐστὶ καὶ τὸ λαμβάνειν τὰ τῶν ἡττωμένων. διασπασθέντες δέ, καὶ κατὰ μικρὰ γενομένης τῆς δυνάμεως, οὔτ' ἂν τροφὴν δύναισθε λαμβάνειν, οὔτε χαίροντες ἂν ἀπαλλάξητε.

ιθ'. Δοκεῖ οὖν μοι ἅπερ ὑμῖν, ἐκπορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ ἄν τις μένῃ, ἢ ἀπολιπών τι ληφθῇ,

deret : qui nollet, comparatis prius iis rebus, quibus ſuos etiam juvare nonnihil poſſet, abiret. Nunc quando mitti vobis ab Heracleenſibus ac Sinopenſibus navigia video, atque etiam nonnullos ab interlunio ſtipendium vobis polliceri : bonum eſſe arbitror, nos ſimul incolumes eo pervenire, quo volumus, & mercedem etiam itineris accipere. Quapropter non ipſe ſolum hanc cogitationẽ omitto, ſed ab ea deſiſtendum iis etiam aio, qui me hâc de re conveniebant.

18. Sic enim ſtatuo, ſi multi una ſimus, uti nunc ſumus, magno nos in honore futuros, atque etiam commeatu non carituros. Nam rerum potiri, hoc etiam habet; ut eorum, qui victi ſunt, facultates ad victores tranſeant. Sin divellamini, & copiæ veſtræ in exiguas turmas redigantur : neque alimenta parare poteritis, neque hinc ex animi ſententia diſcedere.

19. Quapropter equidem perinde ac vos, in Græciam pergendum arbitror; illatæque injuriæ damnandum eum, qui vel manſerit,

ληφθῇ, πρὶν ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι πᾶν τὸ στράτευμα, κρίνεσθαι αὐτὸν ὡς ἀδικοῦντα. καὶ ὅτῳ δοκεῖ, ἔφη, ταῦτα, αἱρέτω τὴν χεῖρα.,,

κ'. Ἀνέτειναν πάντες. ὁ δὲ Σιλανὸς ἐβόα, καὶ ἐπεχείρει λέγειν, ὡς δίκαιον εἴη ἀπιέναι τὸν βουλόμενον. οἱ δὲ στρατιῶται οὐκ ἠνείχοντο, ἀλλ᾽ ἠπείλουν αὐτῷ, εἰ λήψονται ἀποδιδράσκοντα, ὅτι τὴν δίκην ἐπιθήσοιεν.

κα'. Ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἔγνωσαν οἱ Ἡρακλεῶται, ὅτι ἐκπλεῖν δεδογμένον εἴη, καὶ Ξενοφῶν αὐτὸς ἐπεψηφικὼς εἴη, τὰ μὲν πλοῖα πέμπουσι, τὰ δὲ χρήματα, ἃ ὑπέσχοντο Τιμασίωνι καὶ Θώρακι, ἐψευσμένοι ἦσαν τῆς μισθοφορᾶς.

κβ'. Ἐνταῦθα ἐκπεπληγμένοι ἦσαν, καὶ ἐδεδίεσαν τὴν στρατιὰν οἱ τὴν μισθοφορὰν ὑπεσχημένοι. καὶ παραλαβόντες οὗτοι καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς, οἷς ἀνεκεκοίνωντο ἃ πρόσθεν ἔπραττον, (ἅπαντες ἦσαν, πλὴν Νέωνος τοῦ * Ἀσιναίου, ὃς Χειρισόφῳ ὑπεστρατήγει, Χειρί-

ſerit, vel ſuos prius deſerere deprehenſus fuerit, quam totus exercitus in tuto conſtiterit. Quiſquis hujus eſt ſententiæ, manum tollat.

20. Heic quum omnes manum ſuſtuliſſent, Silanus magno cum clamore dicere conabatur, æquum eſſe, ut ei, qui vellet, diſcedendi facultas eſſet. Non ferebant hoc milites, atque etiam minabantur, ſe in eum animadverſuros, ſi fugam ipſum moliri deprehenderent.

21. Ex eo tempore, quum Heraclienſes intellexiſſent, decretum de navigatione factum eſſe, quod ſuffragio ſuo Xenophon etiam comprobaſſet: navigia quidem illi mittunt, ſed de pecunia militi danda in ſtipendium, quam Timaſioni ac Thoraci promiſerant, plane ſpem horum fallunt.

22. Tum vero illi, qui ſtipendium polliciti fuerant, territi, metuere ſibi ab exercitu cœperunt. Quare aſſumtis hi cæteris etiam prætoribus, quibuſcum ea communicata erant, quæ prius geſſerant, (& erant horum in numero omnes, extra unum Neonem Aſinenſem, qui tunc adhuc abſentis Cheri-

Χειρίσοφος δὲ οὐ παρῆν) ἔρχονται πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ λέγουσιν ὅτι μεταμέλοι αὐτοῖς, καὶ δοκοίη κράτιστον εἶναι, πλεῖν εἰς Φᾶσιν, ἐπεὶ πλοῖα ἐκεῖ ἐστι, καὶ κατασχεῖν τὴν Φασιανῶν χώραν. Αἰήτου δ' * υἱὸς ἐτύγχανε βασιλεύων αὐτῶν.

κγ'. Ξενοφῶν δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων εἴποι εἰς τὴν στρατιάν· ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες, ἔφη, εἰ βούλεσθε, λέγετε. ἐνταῦθα ἀποδείκνυται Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς γνώμην, μὴ ἐκκλησιάζειν, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοῦ ἕκαστον λοχαγοὺς πρῶτους πειρᾶσθαι πεῖσαι. καὶ ἀπελθόντες ταῦτα ἐποίουν.

ΚΕΦ. ζ'.

ΟΙ δὲ στρατιῶται ἀνεπύθοντο ταῦτα πραττόμενα. καὶ ὁ Νέων λέγει, ὡς Ξενοφῶν ἀναπεπεικὼς τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς, διανοεῖται ἄγειν ἐξαπατήσας τοὺς στρατιώτας πάλιν εἰς Φᾶσιν. ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται, χαλεπῶς

Cheriſophi legatus erat) Xenophontem adeunt, ac ſui ſe conſilii pœnitere aiunt, optimum jam ſibi videri, ut quia navigia non deſunt, Phaſin navigando peterent, ac Phaſianorum agrum occuparent. His id temporis Æetæ filius cum imperio præerat.

23. Xenophon ſe de his ad exercitum relaturum negabat. Vos, inquit, ſi quidem ita voletis, advocatis in concionem militibus hæc exponite. Tum Dardanenſis Timaſio, indicata ſententia ſua, vocandum ad concionem militem negat: ſed ſingulos primum adniti debere, ut ſuos cohortium ductores in hanc ſententiam adducerent. Itaque digreſſi à ſe invicem, quod ille ſuaſerat, agebant.

CAP. VII.

INaudierant jam milites hæc agi, & Neo Xenophontem aiebat, pertractis in ſententiam ſuam ducibus cæteris, rurſum cogitare de hoc, ut milites circumventos in Phaſin duceret. Quæ quum milites intellexiſſent, graviter moleſteque

λεπτῶς ἔφερον. καὶ σύλλογοι ἐγίγνοντο, καὶ κύκλοι συνίσταντο, καὶ μάλα φοβεροὶ ἦσαν, μὴ ποιήσαιεν οἷα καὶ τοὺς τῶν Κόλχων κήρυκας ἐποίησαν, καὶ τοὺς ἀγορανόμους. ὅσοι γὰρ μὴ εἰς τὴν θάλατταν κατέφυγον, κατελεύσθησαν.

β΄. Ἐπεὶ δὲ ᾐσθάνετο ὁ Ξενοφῶν, ἔδοξεν αὐτῷ ὡς τάχιστα συναγαγεῖν αὐτῶν ἀγοράν, καὶ μὴ ἐᾶσαι συλλεγῆναι αὐτομάτους· καὶ ἐκέλευσε τὸν κήρυκα συλλέξαι ἀγοράν. οἱ δ᾽, ἐπεὶ τοῦ κήρυκος ἤκουσαν, συνέδραμον καὶ μάλα ἑτοίμως. ἐνταῦθα Ξενοφῶν τῶν μὲν στρατηγῶν οὐ κατηγόρει ὅτι ἦλθον πρὸς αὐτόν· λέγει δὲ ὧδε·

γ΄. « Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν, ὦ ἄνδρες, ἐμὲ, ὡς ἐγὼ ἄρα ἐξαπατήσας μέλλω ἄγειν εἰς Φάσιν. ἀκούσατε οὖν μου, πρὸς Θεῶν· καὶ ἐὰν μὲν ἐγὼ φαίνωμαι ἀδικῶν, οὐ χρή με ἐνθένδε ἀπελθεῖν, πρὶν ἂν δῶ τὴν δίκην· ἂν δ᾽ ὑμῖν φαίνονται ἀδικοῦ-

τες

ſteque ferebant. Denique cœtus haberi, circuli colloquentium inſtitui, formidini omnibus eſſe, nè rurſum id patrarent, quod in Colchorum præcones, annonæque forenſis præfectos deſignaverant. Nam quotquot eorum in mare non confugerant, lapidibus erant obruti.

2. Xenophon quum rem omnem animadverteret, viſum eſt ei quamprimum milites ad concioné vocandos eſſe, neq; permittendum ut ſponte ſua coirent. Itaque præconi mandat, ut eos ad concionem advocaret. Milites, ubi præconem audiiſſent, cupide admodum concurrebant. Atque heic Xenophon nulla adverſus prætores, qui eum convenerant, accuſatione inſtituta, in hanc ſententiam loquutus eſt:

3. Audio, milites, quendam me criminari, quaſi vos fraude circumventos ad Phaſin ducturus ſim. Quapropter me dicentem, per Deos immortales, audite, ac ſi quidem apparebit, me injurium eſſe; nequaquam committendum erit, ut prius hinc diſcedam, quam pœnas dedero: ſin illos, qui me calumniantur,

τες οἱ ἐμὲ διαβάλλοντες, οὕτως αὐτοῖς χρῆσθε, ὥσπερ ἄξιον.

δ'. Ὑμεῖς δὲ ἐπίστασθε δήπου, ὁπόθεν ὁ ἥλιος ἀνίσχει, καὶ ὅποι δύεται· καὶ ὅτι ἐὰν μέν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλῃ ἰέναι, πρὸς ἑσπέραν δεῖ πορεύεσθαι· ἐὰν δέ τις βούληται εἰς τοὺς βαρβάρους, τοὔμπαλιν πρὸς ἕω. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτο δύναιτ' ἂν ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι, ὡς ὁ ἥλιος ἔνθα μὲν ἀνίσχει, δύεται δ' ἐνταῦθα· ἔνθεν δὲ δύεται, ἀνίσχει δ' ἐντεῦθεν; ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ἐπίστασθε, ὅτι ὁ βορέας μὲν ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει, νότος δὲ εἴσω εἰς Φᾶσιν· καὶ ἀεὶ λέγετε, ὅτι ὁ βορρᾶς πνεῖ, ὡς καλοὶ πλοῖ εἰσὶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτο οὖν ἔστιν, ὅπως τὶς ἂν ἐξαπατήσαι, ὥστ' ἐμβαίνειν, ὁπόταν νότος πνέῃ;

ε'. Ἀλλὰ γὰρ ὑμᾶς, ὁπόταν γαλήνη ᾖ, ἐμβιβῶ. οὐκοῦν ἐγὼ μὲν ἐν ἑνὶ πλοίῳ πλεύσομαι, ὑμεῖς δὲ τοὐλάχιστον ἐν ἑκατόν; πῶς ἂν οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ἢ βιασαίμην σὺν ἐμοὶ πλεῖν μὴ βουλομένους, ἢ ἐξαπατήσας ἄγοιμι; ποιῶ δὲ ὑμᾶς ἐξαπατηθέντας καὶ καταγοη-

τευθέντας

lumniantur, injurios eſſe vos ipſi compereritis, ſic eos tractetis velim, uti merentur.

4. Noſtis, ut arbitror, qua parte ſol oriatur, & ubi occidat: præterea ſi quis in Græciam tendat, ei verſus occidentem ſolem pergendum eſſe; ſin quis ad barbaros ſe conferre velit, huic vice verſa iter ad ſolis ortum eſſe dirigendum. An ergo quiſquam imponere vobis in eo poſſit, ſi ſolem dicat illic oriri, ubi occidit; & occidere, ubi oritur? Quin ne id quidem ignoramus, aquilonem extra Pontum in Græciam ducere, auſtrum intra Phaſin. Nam flante borea navigationes in Græciam ſecundas eſſe dicitis. Ergone fieri poſſit, ut ab aliquo circumventi navim auſtro flante conſcendatis?

5. At enim vos ſcilicet in naves imponam, quum tranquillum à ventis mare fuerit. Nimirum, ego navi una vehar, vos ut minimum navibus centum. Qui poterit ergo fieri, ut vel invitos vos ego mecum navigare cogam, vel ducam fraude circumventos? Verum eſto ſane decepti, & quibuſ-

dam

τηθέντας ὑπ' ἐμοῦ ἥκειν εἰς Φᾶσιν· καὶ δὴ καὶ ἀποβαίνομεν εἰς τὴν χώραν. γνώσεσθε δήπου, ὅτι οὐκ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐστέ· καὶ ἐγὼ μὲν ἔσομαι ὁ ἐξηπατηκὼς εἰς ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ οἱ ἐξηπατημένοι ἐγγὺς μυρίων, ἔχοντες ὅπλα. πῶς ἂν οὖν εἷς ἀνὴρ μᾶλλον δοίη δίκην, ἢ οὕτω περὶ αὑτοῦ τε καὶ ὑμῶν βουλευόμενος;

ϛ΄. Ἀλλ' οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι ἀνδρῶν ἠλιθίων, καὶ ἐμοὶ φθονούντων, ὅτι ἐγὼ ὑφ' ὑμῶν τιμῶμαι. καίτοι οὐ δικαίως γ' ἄν μοι φθονοῖεν. τίνα γὰρ αὐτῶν κωλύω ἢ λέγειν, εἴ τις τι δύναται, ἀγαθὸν ἐν ὑμῖν, ἢ μάχεσθαι, εἴ τις ἐθέλοι, ὑπὲρ ὑμῶν τε καὶ ἑαυτοῦ, ἢ ἐγρηγορέναι σὺν τῆς ὑμετέρας ἀσφαλείας ἐπιμελόμενον; τί γὰρ, ἄρχοντας αἱρουμένων ὑμῶν ἐγὼ τινι ἐμποδών εἰμι; παρίημι, ἀρχέτω· μόνον ἀγαθόν τι ποιῶν φαινέσθω.

ζ΄. Ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ περὶ τούτων τὰ εἰρημένα. εἰ δὲ

dam quaſi præſtigiis à me dementati ad Phaſin perveniatis, atque etiam in terram ipſam deſcendamus. Nimirum vos in Græcia non eſſe animadvertetis, & ego ſcilicet is ero, qui vos unus, hominum fere ad ccıɔɔ, qui quidem armati etiam ſint, deceperit. Qui poſſit unus homo in ſupplicii periculum certius ſe conjicere, quam ſi hoc pacto tum ſibi tum vobis conſulat?

6. Enimvero ſermones hi ſtultorum hominum ſunt, ac invidentium mihi, quod honore me proſequamini. At non jure mihi invident. Nam quem hominum ego impedio, quo minus vel apud vos proferat, ſi quid, ex uſu quod ſit, proferre habeat: vel pro vobis ac ſeipſo pugnet, ſi ita velit: vel ſollicite veſtra cauſſa vigilet, ut vos ſecuri ſitis? Quid item, quum vos magiſtratus legitis, ego ne cuiquam ſum impedimento? Immo vero cedo alii: per me licet imperet, modo ſe commodum veſtrum procurare declaret.

7. Enimvero ſatis eſt mihi, tantum hac in parte dixiſſe. Quod ſi

δέ τις ὑμῶν ἢ αὐτὸς ἂν ἐξαπατηθῆναι οἴεται ταῦτα, ἢ ἄλλον ἐξαπατῆσαι ταῦτα λέγων, διδασκέτω. ὅταν δὲ τούτων ἅλις ἔχητε, μὴ ἀπέλθητε, πρὶν ἂν ἀκούσητε, οἷον ὁρῶν ἐν τῇ στρατιᾷ ἀρχόμενον πρᾶγμα, ὃ εἰ ἔπεισι, καὶ ἔσται οἷον ἐπιδείκνυσιν, ὥρα ἡμῖν βουλεύεσθαι περὶ ἡμῶν αὐτῶν, μὴ κάκιστοί τε καὶ αἴσχιστοι ἄνδρες φαινώμεθα καὶ πρὸς Θεῶν, καὶ πρὸς ἀνθρώπων, καὶ φιλίων, καὶ πολεμίων, καὶ καταφρονηθῶμεν."

η'. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, ἐθαύμασάν τε τί εἴη, καὶ λέγειν ἐκέλευον. ἐκ τούτου ἄρχεται πάλιν· "Ἐπίστασθέ που, ὅτι χωρία ἦν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς βαρβαρικοῖς φίλια τοῖς Κερασουντίοις, ὅθεν κατιόντες τινὲς καὶ ἱερεῖα ἐπώλουν ἡμῖν, καὶ ἄλλα ὧν εἶχον. δοκοῦσι δέ μοι καὶ ὑμῶν τινὲς εἰς τὸ ἐγγυτάτω χωρίων τούτων ἐλθόντες, ἀγοράσαντές τι πάλιν ἐλθεῖν.

θ'. Τοῦτο

ſi quis veſtrûm in hoc vel ſeipſum eſſe circumventum putat, vel alium his decipi ait, hoc ipſum exponat. Nunc, ubi de his ſatis actum, ne prius diſcedite, quam audiveritis, cujuſmodi facinus in exercitu jam cœpiſſe videam; quod ſi porro ſerpſerit, ac evaſerit eo, quo evaſurum videtur; tempus eſt, ut mature nobis conſulamus, ne pariter & erga Deos, & homines, & fœderatos, & hoſtes, omnium flagitioſiſſimos & impuriſſimos nos declaremus, atque etiam contemnamur.

8. Quæ verba quum milites audiiſſent, quid illud eſſet, mirati; hortabantur, ut rem omnem exponeret. Tum rurſus initio dicendi facto, Xenophon: Scire vos arbitror, inquit, barbarorum in montibus oppida quædam fuiſſe, fœdere Ceraſuntiis conjuncta, de quibus nonnulli deſcendebant, ac nobis vendebant victimas, aliaſque res, quarum ipſis erat copia. Veſtrûm etiam nonnullos exiſtimo in horum oppidum, quod proxime à nobis aberat, profectos emiſſe quædam, ac deinde in caſtra revertiſſe.

9. Id

θʹ. Τοῦτο καταμαθὼν Κλεάρετος ὁ λοχαγὸς ὅτι μικρὸν εἴη, καὶ ἀφύλακτον, διὰ τὸ φίλιον νομίζειν εἶναι, ἔρχεται ἐπὶ αὐτοὺς νυκτὸς, ὡς πορθήσων, οὐδενὶ ἡμῶν εἰπών. διενενόητο δὲ, εἰ λάβοι τὸ χωρίον, εἰς μὲν στράτευμα μηκέτι ἐλθεῖν, ἐμβὰς δ' εἰς πλοῖον, ἐν ᾧ ἐτύγχανον ὄντες σύσκηνοι οἱ αὐτοῦ παραπλέοντες, καὶ ἐνθέμενος εἴ τι λάβοι, ἀποπλέων οἴχεσθαι ἔξω τοῦ Πόντου.

ιʹ. Καὶ ταῦτα συνωμολόγησαν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ πλοίῳ σύσκηνοι, ὡς ἐγὼ νῦν αἰσθάνομαι. παρακαλέσας οὖν ὁπόσους ἔπειθεν, ἦγεν ἐπὶ τὸ χωρίον. πορευόμενον δὲ αὐτὸν φθάνει ἡμέρα γενομένη, καὶ συστάντες οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ ἰσχυρῶν τόπων βάλλοντες καὶ παίοντες, τόν τε Κλεάρετον ἀποκτείνουσι, καὶ τῶν ἄλλων συχνούς· οἱ δέ τινες καὶ εἰς Κερασοῦντα αὐτῶν ἀποχωροῦσι.

ιαʹ. Ταῦτα δ' ἦν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἡμεῖς δεῦρο ἐξωρμῶμεν πεζῇ.

9. Id vero parvum eſſe, poſteaquam cohortis ductor Clearatus animadvertiſſet, itemq; nullo præſidio munitum, quod nobis illi ſe amicos eſſe crederent: noctu ad homines ſpe direptionis accedit, re cum nemine noſtrûm communicata. Et erat ipſius ea ſententia, ut ſi cepiſſet oppidum, nunquam in caſtra rediret: ſed conſcenſa navi, qua contubernales ipſius forte tum litus legebant, inque hac ipſa rebus iis, quas cepiſſet, impoſitis; extra Pontum navigando ſe proriperet.

10. Ac de his ita inter ipſum & contubernales in navi convenerat, uti nunc animadverto. Quum igitur concitaſſet, quoſcunque perſuadendo adducere poterat, ad oppidum eos duxit. Interea dum in itinere pergit, dies ipſum antevertit, hominumque concurſu facto, qui de locis munitis & jaculis hos, & ictibus petebant, non Clearatus ſolum, ſed cum eo complures ex aliis etiam occumbunt, nonnullis Ceraſuntem ſe recipientibus.

11. Hæc eo geſta ſunt die, quo nos huc itinere pedeſtri pergere cœpimus.

πεζῇ. τῶν δὲ παραπλεόντων ἔτι τινὲς ἦσαν ἐν Κερασοῦντι, οὔπω ἀνηγμένοι. μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ Κερασούντιοι λέγουσιν, ἀφικνοῦνται τῶν ἐκ τοῦ χωρίου τρεῖς ἄνδρες τῶν γεραιτέρων, πρὸς τὸ κοινὸν τὸ ἡμέτερον χρῄζοντες ἐλθεῖν.

ιβʹ. Ἐπεὶ δὲ ἡμᾶς οὐ κατέλαβον, πρὸς τοὺς Κερασουντίους ἔλεγον, ὅτι θαυμάζοιεν, τί ἡμῖν δόξειεν, ἐλθεῖν πρὸς αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι σφᾶς λέγειν ἔφασαν, ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ γένοιτο τὸ πρᾶγμα, ἥδεσθαί τε αὐτοὺς, καὶ μέλλειν πλεῖν δεῦρο, ὡς ὑμῖν λέξειν τὰ γενόμενα, καὶ τοὺς νεκροὺς θάπτειν αὐτοὺς κελεύειν λαβόντας τοὺς τούτου δεομένους. τῶν δ᾽ ἀποφυγόντων τινὲς Ἕλληνες ἔτυχον ἔτι ὄντες ἐν Κερασοῦντι. αἰσθόμενοι δὲ τοὺς βαρβάρους ὅποι ἴοιεν, αὐτοί τε ἐτόλμησαν βάλλειν τοῖς λίθοις, καὶ τοῖς ἄλλοις διεκελεύοντο. καὶ οἱ ἄνδρες ἀποθνήσκουσι, τρεῖς ὄντες, οἱ πρέσβεις, καταλευσθέντες.

ιγʹ. Ἐπεὶ

cœpimus. Eorum vero, quibus litus legendum erat, nonnulli necdum Ceraſunte ſolverant, ſed adhuc iſtic hærebant. Nec multo poſt, uti quidem Ceraſuntii narrant, ab oppido tres viri ætate graves veniunt, qui communitatem hanc noſtram convenire vellent.

12. Hi quum nos iſtic non offendiſſent, aiunt ad Ceraſuntios, mirari ſe, quamobrem viſum nobis fuerit ipſos invadere. Quum Ceraſuntii reſpondiſſent, non communi exercitus conſilio facinus admiſſum eſſe; gratum hoc ſibi eſſe dicunt, adeoq; navigaturos huc ad nos, ut quid accidiſſet, nobis exponerent, & cadavera recipere ad ſepulturam juberent, eos qui vellent. Erant tunc adhuc Ceraſunte Græci quidam, ex eis qui eo fuga ſe receperant. Hi quum animadvertiſſent, quo barbari tenderent, non ipſi ſolum auſi ſunt lapides in eos conjicere, ſed alios etiam, ut idem facerent, hortari. Quo factum, ut homines hi, tres numero, & legati, lapidibus obruti, vitam cum morte commutarint.

 13. Hoc

ιγ'. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς οἱ Κερασούντιοι, καὶ λέγουσι τὸ πρᾶγμα. καὶ ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ ἀκούσαντες, ἠχθόμεθα τοῖς γεγενημένοις, καὶ ἐβουλευόμεθα σὺν τοῖς Κερασουντίοις, πῶς ἂν ταφείησαν οἱ τῶν Ἑλλήνων νεκροί. συγκαθήμενοι δ' ἔξωθεν τῶν ὅπλων, ἐξαίφνης ἀκούομεν θορύβου πολλοῦ, παῖε, παῖε, βάλλε, βάλλε. καὶ τάχα δὴ ὁρῶμεν πολλοὺς προσθέοντας, λίθους δ' ἔχοντας ἐν ταῖς χερσὶ, τοὺς δὲ καὶ ἀναιρουμένους.

ιδ'. Καὶ οἱ μὲν Κερασούντιοι, ὡς ἂν καὶ ἑωρακότες τὸ παρ' ἑαυτοῖς πρᾶγμα, δείσαντες ἀποχωροῦσι πρὸς τὰ πλοῖα. ἦσαν δὲ νὴ Δία οἳ καὶ ἡμῶν ἔδεισαν. ἔγωγε μὴν ἦλθον πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἠρώτων ὅ,τι ἐστὶ τὸ πρᾶγμα. τῶν δ' ἦσαν μὲν οἳ οὐδὲν ᾔδεσαν, ὅμως δὲ λίθους εἶχον ἐν ταῖς χερσίν. ἐπεὶ δὲ καὶ εἰδότι τινὶ ἐνέτυχον, λέγει μοι ὅτι οἱ ἀγορανόμοι δεινότατα ποιοῦσι τὸ στράτευμα.

ιε'. Καὶ ἐν τούτῳ τὶς ὁρᾷ τὸν ἀγορανόμον Ζήλαρχον πρὸς

τὴν

13. Hoc facinore deſignato, veniunt ad nos Ceraſuntii, remque omnem narrant. Ea cognita, nos duces graviter moleſteque ferre, quod accidiſſet; & quo pacto Græcorum cadavera ſepulturæ mandari poſſent, cum Ceraſuntiis deliberare. Quum forte hoc modo extra caſtra conſideremus, ſubito tumultum ingentem clamantium audimus: Cæde, cæde, feri, feri. Nec mora, multos adcurrentes videmus, qui partim lapides in manibus habebant, partim eos tollebant.

14. Heic Ceraſuntii, qui facinus illud apud ſe deſignatum vidiſſent, territi ad naves ſe recipiunt. Etiam nonnulli profecto noſtrûm ſibi metuebant. Verum ego ad eos acceſſi, & quid rei eſſet, interogavi. Ignorabant hoc illorum plerique, ac nihilominus lapides manibus tenebant. Tandem quum in quendam incidiſſem, qui rem intelligeret; narrat is mihi, forenſis annonæ præfectos graviſſime exercitum affligere.

15. Atque heic quidam Zelarchum annonæ præfectum ad mare

τὴν θάλατταν ἀναχωροῦντα, καὶ ἀνέκραγεν· οἱ δ', ὡς ἤκουσαν, ὥσπερ συὸς ἀγρίου ἢ ἐλάφου φανέντος, ἵενται ἐπ' αὐτόν. οἱ δὲ Κερασούντιοι, ὡς εἶδον ὁρμῶντας καθ' ἑαυτούς, νομίσαντες ἐπὶ σφᾶς ἵεσθαι, φεύγουσι δρόμῳ, καὶ ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν θάλατταν. συνεισέπεσον δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν τινες, καὶ ἐπνίγετο ὅστις μὴ ἐτύγχανεν ἐπιστάμενος νεῖν.

ιϛ'. Καὶ τούτους τί δοκεῖτε; ἠδίκουν μὲν οὐδέν, ἔδεισαν δὲ μὴ λύσσα τις ὥσπερ κυσὶν ἡμῖν ἐμπεπτώκοι. εἰ οὖν ταῦτα τοιαῦτα ἔσται, θεάσασθε οἵα ἡ κατάστασις ἡμῖν ἔσται τῆς στρατιᾶς. ὑμεῖς μὲν οἱ πάντες οὐκ ἔσεσθε κύριοι οὔτ' ἀνελέσθαι πόλεμον ᾧ ἂν βούλησθε, οὔτε καταλῦσαι· ἰδίᾳ δὲ ὁ βουλόμενος ἄξει στράτευμα ἐφ' ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ. κἄν τινες πρὸς ὑμᾶς ἴωσι πρέσβεις ἢ εἰρήνης δεόμενοι, ἢ ἄλλου τινός, κατακαίνοντες τούτους οἱ βουλόμενοι, ποιήσουσιν ὑμᾶς τῶν λόγων μὴ ἀκοῦσαι τῶν πρὸς ὑμᾶς ἰόντων. ἔπειτα δὲ οὓς μὲν ἂν ὑμεῖς ἅπαντες ἕλησθε ἄρχοντας, ἐν οὐδεμιᾷ χώρᾳ ἔσονται· ὅστις

δ'

re ſe conferentem conſpiciens, ſublata voce exclamat: Ea cæteri audita, non aliter atque ſi ſilveſtris aper, vel cervus conſpectus fuiſſet, in hominem pergunt. Ceraſuntii, quum eos verſus ſe irruere viderent, quod ſe peti putarent, in fugam ſe curſu conjiciunt, & in mare deſiliunt. Idem ex noſtris etiam nonnulli factitant, omneſque adeo extinguebantur, qui natare neſcirent.

16. Quid autem de iis exiſtimatis? nihil profecto adverſus nos deſignaverant, ſaltem hoc metuebant ne rabie tanquam canes correpti eſſemus. Hæc ſi erunt hujuſmodi, videte qui futurus ſit exercitus ſtatus. Non omnium veſtrûm auctoritate vel bellum illi facere poteritis, cui viſum fuerit, vel bello finem imponere: ſed privato conſilio quiſque copias, quo volet, ducet. Quod ſi legati ad nos, vel pacem petituri, vel quid aliud, venerint: eos interficiendo, qui volent, impedient quominus orationes eorum audiamus, qui ad nos contendunt. Præterea magiſtratus à vobis univerſis lecti nullo erunt loco, ſed

quiſquis

δ᾽ ἂν ἑαυτὸν ἕληται στρατηγὸν, καὶ ἐθέλῃ λέγειν· Βάλλε, βάλλε, οὗτος ἔσται ἱκανὸς καὶ ἄρχοντα κατακαίνειν καὶ ἰδιώτην ὑμῶν, ὃν ἂν ἐθέλῃ, ἄκριτον, ἂν ὦσιν οἱ πεισόμενοι αὐτῷ, ὥσπερ καὶ νῦν ἐγένετο.

ιζ'. Οἷα δ᾽ ἡμῖν πεπράχασιν οἱ αὐθαίρετοι οὗτοι στρατηγοὶ, σκέψασθε. Ζήλαρχος μὲν γὰρ ὁ ἀγορανόμος εἰ μὲν ἀδικεῖ ὑμᾶς, οἴχεται ἀποπλέων, οὐ δοὺς ὑμῖν δίκην· εἰ δὲ μὴ ἀδικεῖ, φεύγει ἐκ τοῦ στρατεύματος, δείσας μὴ ἀδίκως ἄκριτος ἀποθάνῃ. οἱ δὲ καταλεύσαντες τοὺς πρέσβεις, διεπράξαντο ὑμῖν μόνοις μὲν τῶν Ἑλλήνων εἰς Κερασοῦντα μὴ ἀσφαλὲς εἶναι, ἐὰν μὴ σὺν ἰσχύϊ, ἀφικνεῖσθαι. τοὺς δὲ νεκροὺς, οὓς πρόσθεν αὐτοὶ οἱ κατακανόντες ἐκέλευον θάπτειν, τούτους διεπράξαντο μηδὲ σὺν κηρυκείῳ ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι ἀνελέσθαι. τίς γὰρ ἐθελήσει κῆρυξ ἰέναι, κήρυκας ἀπεκτονώς; ἀλλ᾽ ἡμεῖς Κερασουντίων θάψαι αὐτοὺς ἐδεήθημεν.

ιη'. Εἰ

quiſquis ſuo ſe arbitratu prætorem creabit, & cui lubebit dicere, Feri, feri; huic ſatis erit virium ſive ad magiſtratum,ſeu ad gregarium militem quemlibet è vobis indemnatum opprimendum, ſi non deſint, qui ei pareant, quemadmodum modo accidit.

17. Enimvero cujuſmodi facinora à nobis deſignarint hi ſuis ipſorum ſuffragiis lecti prætores,conſiderate. Zelarchus annonæ præfectus ſi qua re nos læſit, nullo affectus à nobis ſupplicio, navigio evaſit: ſin omnino nihil commiſit, nimirum è caſtris aufugit, ideo quod vereretur, ne indemnatus injuſte perimeretur. At qui legatos lapidibus obruerunt, hoc effecerunt, ut vobis ſolis inter Græcos cæteros haud tutum ſit Caraſuntem, extra quam armata manu, venire. Effecerunt & illud, ut cadavera, quæ prius, ut ſepeliremus,hortabantur ipſi interfectores; jam ne quidem cum caduceo tutum ſit tollere. Nam quis caduceatoris fungi velit munere, qui caduceatores ipſe ſuſtulerit è medio? Nos tamen Caraſuntios rogavimus, ut cæſos ſepelirent.

18. Hæc

ιη'. Εἰ μὲν οὖν καλῶς ἔχει ταῦτα, δοξάτω ὑμῖν· ἵνα, ὡς τοιούτων ἐσομένων, καὶ φυλακὴν ἰδίᾳ ποιήσῃ τις, καὶ τὰ ἐρυμνὰ ἐπιδέξια πειρᾶται ἔχων σκηνοῦν. εἰ μέντοι δοκεῖ ὑμῖν θηρίων, ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων εἶναι τὰ τοιαῦτα ἔργα, σκοπεῖτε παῦλάν τιν' αὐτῶν. εἰ δὲ μὴ, πρὸς Διὸς, πῶς ἢ θεοῖς θύσομεν ἡδέως, ποιοῦντες ἔργα ἀσεβῆ, ἢ τοῖς πολεμίοις πῶς μαχούμεθα, ἢν ἀλλήλους κατακαίνωμεν; πόλις δὲ φιλία τίς ἡμᾶς δέξεται, ἥτις ἂν ὁρᾷ τοσαύτην ἀνομίαν ἐν ἡμῖν; ἀγορὰν δέ τις ἄξει θαῤῥῶν, ἢν περὶ τὰ μέγιστα τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντες φαινώμεθα; οὗ δὲ δὴ πάνυ οἰόμεθα τεύξεσθαι ἐπαίνου, τίς ἂν ὑμᾶς τοιούτους ὄντας ἐπαινέσειεν; ἡμεῖς μὲν γὰρ οἶδ' ὅτι πονηροὺς ἂν φαίημεν εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας. „

ιθ'. Ἐκ τούτου ἀνιστάμενοι πάντες ἔλεγον, τοὺς μὲν τούτων ἄρξαντας δοῦναι δίκην, τοῦ δὲ λοιποῦ οὐκέτι ἐξεῖναι ἀνομίας

18. Hæc an ita recte gerantur, veſtro decreto ſtatuatur; ut quum hujuſmodi facinora ſint expectanda, quiſque ſibi præſidium quærat, & operam det, ut munitis & opportunis locis tabernaculum figat. Sin autem belluarum hæc, non hominum facta ſunt: quo pacto ſedari poſſint, conſiderate. Nam profecto abſque eo ſit, quonam modo aut ſacra Diis alacri animo faciemus, quum impiis facinoribus noſmet polluamus, aut in hoſtem pugnabimus, ſi quidem mutuo nos perimemus? quænam urbs amica nos excipiet, ſi tantam inter nos ſcelerum licentiam videat? quis animo fidenter rerum venalium copiam nobis faciet, ſi maximis in rebus uſq; adeo in oculis omnium delinquemus? Jam quod laudem attinet, quam imprimis conſequuturos nos exiſtimamus, quis vos ita ſeſe gerentes collaudaverit? Nos ipſi, ſat ſcio, deſignantes ejuſmodi facinora, ſceleratos appellaremus.

19. Heic omnes quum aſſurrexiſſent, ſuppliciis multandos auctores aiebant, & in poſterum nemini permittendam ejuſmodi ſcelerum

ἀνομίας ἄρξαι· ἐὰν δέ τις ἄρξῃ, ἄγεσθαι αὐτοὺς θανάτῳ, τοὺς δὲ στρατηγοὺς εἰς δίκας πάντας καταστῆσαι. εἶναι δὲ δίκας καὶ εἴ τι ἄλλο τις ἠδίκητο ἐξ οὗ Κῦρος ἀπέθανε. δικαστὰς δὲ τοὺς λοχαγοὺς ἐποιήσαντο. παραινοῦντος δὲ Ξενοφῶντος, καὶ τῶν μαντέων συμβουλευόντων, ἔδοξε καὶ καθᾶραι τὸ στράτευμα. καὶ ἐγένετο καθαρμός.

ΚΕΦ. η'.

Ἔδοξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς δίκην ὑποσχεῖν τοῦ παρεληλυθότος χρόνου. καὶ διδόντες, Φιλήσιος μὲν ὦφλε καὶ Ξανθικλῆς τῆς φυλακῆς τῶν [u] γαυλικῶν χρημάτων τὸ μείωμα εἴκοσι μνᾶς· Σοφαίνετος δέ, ὅτι * αἱρεθεὶς κατημέλει, δέκα μνᾶς. Ξενοφῶντος δὲ κατηγόρησάν τινες, φάσκοντες παίεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὡς ὑβρίζοντος τὴν κατηγορίαν ἐποιοῦντο.

β'. Καὶ

lerum licentiam: ſi quis facinoris auctor exiſteret, in eum capitis pœnam ſtatuendam. Præterea conſtituendum à ducibus in omnes judicium; quo etiam in ea facinora liceret anquirere, quæcunque à morte Cyri eſſent admiſſa. Judicandi autem poteſtas cohortium ductoribus data eſt. Viſum eſt etiam Xenophontis hortatu necnon ſuadentibus idem vatibus, luſtrandum eſſe exercitum. Itaque inſtituta eſt luſtratio.

CAP. VIII.

Decretum item, ut prætores ratione præteriti temporis judicio ſe ſiſterent. Ubi damnati Phileſius & Xanthicles, quod juſſi cuſtodire pecuniam de navigiis coactam, minas XX ſuppilaſſent. Multatus eſt & Sophænetus minis X, quod electus, id muneris ſpreviſſet. Nonnulli Xenophontem accuſabant, qui cæſos ſe ab ipſo dicerent: eamque accuſationem ſic inſtituebant, ut ipſum injuriarum arceſſerent.

2. Ibi

β'. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀναστὰς ἐκέλευσεν εἰπεῖν τὸν πρότερον, πρῶτον λέξαιτο ποῦ καὶ ἐπλήγη. ὁ δὲ ἀποκρίνεται, ὅπου καὶ τῷ ῥίγει ἀπωλλύμεθα, καὶ χιὼν πλείστη ἦν. ὁ δ' εἶπεν· ἀλλὰ μὴν καὶ χειμῶνός γε ὄντος οἵου λέγεις, σίτου δὲ ἐπιλελοιπότος, οἴνου δὲ μηδ' ὀσφραίνεσθαι παρόντος, ὑπὸ δὲ πόνων πολλῶν ἀπαγορευόντων, πολεμίων δὲ ἑπομένων, εἰ ἐν τοιούτῳ καιρῷ ὕβριζον, ὁμολογῶ καὶ τῶν ὄνων ὑβριστότερος εἶναι, οἷς φασὶν ὑπὸ τῆς ὕβρεως * κόπον οὐκ ἐγγίγνεσθαι. ὅμως δὲ καὶ λέξον, ἐκ τίνος ἐπλήγης; πότερον ᾔτουν τι σὲ, καὶ ἐπεὶ οὐκ ἐδίδως, ἔπαιον; ἀλλ' ἀπῄτουν; ἀλλὰ περὶ παιδικῶν μαχόμενος; ἀλλὰ μεθύων παρῴνησα;

γ'. Ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔφησεν, ἐπήρετο αὐτὸν, εἰ ὁπλιτεύοι. οὐκ ἔφη. πάλιν, εἰ πελτάζοι· οὐδὲ τοῦτ', ἔφη· ἀλλ' ἡμίονον ἤλαυνον, ταχθεὶς ὑπὸ τῶν

συ-

2. Ibi quum ſurrexiſſet Xenophon, ante omnia dicere primum juſſit, quo loco pulſatus eſſet. Eo loco,reſpondebat ille,quo in maxima nivis copia frigus nos perdebat. Enimvero, ſubjecit Xenophon, quum tanta eſſet hyemis aſperitas, quantam fuiſſe tu fateris, quum cibus nos defeciſſet, quum tantum vini non adeſſet, quod vel odoratu poſſet percipi,quum multi præ magnitudine laborum animis frangerentur, quum hoſtis à tergo nos urgeret; ſi me tali tempore inſolenter geſſi,vel ipſis aſinis eſſe me petulantiorem fatebor, in quos aiunt præ petulantia laſſitudinem nullam cadere. Sed dic mihi, qua de cauſſa vapulaveris: num quid abs te petebam, quod quia non dabas,te pulſavi? num meum quid repoſcebam? num pugnans tecum de amoribus tuis? num in vino tibi per ebrietatem illuſi?

3. Quum horum nil diceret,rogat Xenophon, an in gravis armaturæ peditum numero eſſet. Negat. Rurſum: an ex cetratis? Non, ſubjecit ille, ſed ingenuus quum eſſem, mulum agebam, quod mune-

 ris

συσκήνων, ἐλεύθερος ὤν. ἐνταῦθα δὴ ἀναγιγνώσκει τε αὐτὸν, καὶ ἤρετο· εἰ σὺ εἶ ὁ τὸν κάμνοντα ἀπάγων; καὶ μὰ Δί', ἔφη· σὺ γὰρ ἠνάγκαζες. τὰ δὲ τῶν ἐμῶν συσκήνων σκεύη διέρριψας. Ἀλλ' ἡ μὲν διάρριψις, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιαύτη τις ἐγένετο. διέδωκα ἄλλοις ἄγειν, καὶ ἐκέλευσα πρὸς ἐμὲ ἀπάγειν· καὶ ἀπολαβὼν ἅπαντα σῶα, ἀπέδωκά σοι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐμοὶ ἀπέδειξας τὸν ἄνδρα. οἷον δὲ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο, ἀκούσατε (ἔφη) καὶ γὰρ ἄξιον.

δ'. Ἀνὴρ κατελείπετο διὰ τὸ μηκέτι δύνασθαι πορεύεσθαι. καὶ ἐγὼ τὸν μὲν ἄνδρα τοσοῦτον ἐγίγνωσκον, ὅτι εἷς ἡμῶν εἴη, ἠνάγκασα δέ σε τοῦτον ἄγειν, ὡς μὴ ἀπόλοιτο. καὶ γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, πολέμιοι ἐφείποντο. συνέφη τοῦτο ὁ ἄνθρωπος. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ προὔπεμψά σε, καταλαμβάνω αὖθις σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι προσιὼν, βόθρον ὀρύττοντα, ὡς κατορύξοντα τὸν ἄνθρωπον. καὶ

ἐπιστὰς

ris mihi contubernales dederant. Heic Xenophon agnito demum homine: Tune es, ait, qui hominem ægrotum vehebas? Sum is profectò, inquit. Nam ad hoc tu me cogebas, vaſis etiam contubernalium meorum disjectis. Ea vero disjectio, ſubjecit Xenophon, in hunc modum accidit. Diſtribui hæc impedimenta, ut alii ea veherent, ac mihi deinde ut reſtituerentur, juſſi. Poſtea quum omnia ſalva recepiſſem, tibi rurſum ea tradidi, quo tempore mihi tu hominem illum oſtendiſti. Audite vero, ait, quid iſtuc rei fuerit. Eſt enim operæ pretium.

4. Relinquebatur à tergo quidam, quod pergere præ debilitate non poſſet. Noram illum ego hactenus, quod unus ex noſtris eſſet. Hunc ut tu veheres, juſſi; ne nobis periret. Hoſtes enim, quemadmodum equidem arbitror, à tergo ſubſequebantur. Verum id eſſe, miles hic aiebat. At enim, inquit Xenophon, ubi te præmiſiſſem, & ipſe cum extremo agmine deinde accederem, ſcrobem te fodientem offendi, ut hominem illum defoderes.

ἐπαινῶ σε. ἐπεὶ δὲ παρεστηκότων ἡμῶν συνέκαμψε τὸ σκέλος ὁ ἀνὴρ, ἀνέκραγον οἱ παρόντες, ὅτι ζῇ ὁ ἀνήρ. σὺ δ᾽ εἶπες ὁπόσα γ᾽ ἐβούλου, ὡς ἔγωγε αὐτὸν οὐκ ἄξω· ἐνταῦθα ἔπαισά σε· ἀληθῆ λέγεις. ἔδοξας γάρ μοι εἰδότι ἐοικέναι, ὅτι ἔζη. τί οὖν; ἔφη, ἧττόν τι ἀπέθανεν, ἐπεὶ ἐγώ σοι ἀπέδειξα αὐτόν; καὶ γὰρ ἡμεῖς, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάντες ἀποθανούμεθα· τούτου οὖν ἕνεκα ζῶντας ἡμᾶς δεῖ κατορυχθῆναι;

ε′. Τοῦτον μὲν ἀνέκραγον πάντες, ὡς ὀλίγας παίσειεν. ἄλλον δὲ ἐκέλευον λέγειν, διὰ τί ἕκαστος ἐπλήγη. ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἀνίσταντο, αὐτὸς ἔλεγεν· "Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ὁμολογῶ παῖσαι δὴ ἄνδρας πολλοὺς ἕνεκα ἀταξίας, οἷς σώζεσθαι μὲν ἤρκει δι᾽ ἡμᾶς, ἐν τάξει τε ἰόντων, καὶ μαχομένων ὅπου δέοι· αὐτοὶ δὲ λιπόντες τὰς τάξεις προθέοντες ἁρπάζειν ἤθελον, καὶ ὑμῶν πλεονεκτεῖν. εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιοῦμεν, ἅπαντες ἂν ἀπωλόμεθα.

ς′. Ἤδη

deres. Adſtans tum ego te collaudabam. Verum poſteaquam adſtantibus nobis ille crus inflexiſſet, & omnes, qui aderant, exclamaſſent, hominem vivere, tu vero quæcunque liberet, diceres, nolle te ipſum vehere: tum ſcilicet ego te pulſavi: verum dicis. Nam mihi præ te ferre videbaris, quaſi ſcires eum hominem adhuc vivere. Quid ergo? reſpondit alter, an minus mortē obiit, poſteaquam oſtenſus à me tibi fuit? Atqui, ſubjecit Xenophon, morituri omnes ſumus. Num igitur propterea vivos defodi nos oportet?

ς. Heic acclamatum, hominem hunc non ſatis vapulaſſe. Deinde juſſus eſt alius dicere quamobrem plagas tuliſſet. Quum nemo ſurgeret, Xenophon ipſe loqui cœpit: Fateor multos me quod ordines deſererent, verberaſſe: quibus ſatisfiebat, quod opera veſtra ſalvi eſſent, quum vos & ordines ſervaretis, & quoties opus eſſet, dimicaretis: at ipſi deſertis ordinibus prædandi cauſâ præcurrere volebant; quo majorem aſportarent prædam. Quod ſi ab omnibus factum, univerſi periiſſemus.

 6. Quin-

ϛ'. Ἤδη δὲ καὶ μαλακιζόμενόν τινα, καὶ οὐκ ἐθέλοντα ἀνίστασθαι, ἀλλὰ προϊέμενον ἑαυτὸν τοῖς πολεμίοις, καὶ ἔπαισα, καὶ ἐβιασάμην πορεύεσθαι. ἐν γὰρ τῷ ἰσχυρῷ χειμῶνι καὶ αὐτός ποτε ἀναμένων τινὰς συσκευαζομένους, καθεζόμενος συχνὸν χρόνον, κατέμαθον ἀναστὰς μόλις, καὶ τὰ σκέλη μόλις ἐκτείνας. ἐν ἐμαυτῷ οὖν πεῖραν λαβὼν ἐκ τούτου, καὶ ἄλλον ὁπότε ἴδοιμι καθήμενον καὶ βλακεύοντα, ἤλαυνον. τὸ γὰρ κινεῖσθαι καὶ ἀνδρείζεσθαι παρεῖχε θερμασίαν τινὰ καὶ ὑγρότητα, τὸ δὲ καθῆσθαι καὶ ἡσυχίαν ἔχειν, ἑώρων ὑπουργὸν ὂν τῷ τε ἀποπήγνυσθαι τὸ αἷμα, καὶ τῷ ἀποσήπεσθαι τοὺς τῶν ποδῶν δακτύλους. ἅπερ πολλοὺς καὶ ὑμεῖς ἴστε παθόντας.

ζ'. Ἄλλον δέ γε ἴσως ἀπολειπόμενον διὰ ῥᾳστώνην, καὶ κωλύοντα καὶ ὑμᾶς τοὺς πρόσθεν, καὶ ἡμᾶς τοὺς ὄπισθεν πορεύεσθαι, ἔπαισα πύξ, ὅπως μὴ λόγχῃ ὑπὸ τῶν πολεμίων παίοιτο. καὶ γὰρ οὖν νῦν ἔξε-

στιν

6. Quinetiam languentem præ mollitie quendam,qui neq; ſurgere volebat, & hoſtibus ſe perdendum ipſemet exponebat,non ſolum pulſavi,ſed etiam vi coegi ut pergeret. Ipſe ego quum acerrimo illo frigore nonnullos aliquando expectare ad iter ſeſe parantes, poſteaquam ad aliquod tempus conſediſſem, difficulter me ſurgere animadverti, ac vix crura extendere.Quapropter ex eo tempore meo periculo doctus, quemcunq; ſedentem ac torpentem conſpicerem,impellebam. Etenim motus ipſe,ac virilis animi excitatio, calorem quendam & agilitatem ſuppeditabat: quum ex ſedendo & quieſcendo viderem ſanguinis concretionem quandam contrahi, cum qua conjunctum eſſet, ut pedum digiti putreſcerent, id quod multis accidiſſe vos ipſi noſtis.

7. Præterea quendam alium,qui forte quieſcendi cauſſa reſiſtebat,ac tam vos anteriores, quam nos extremo in agmine, quo minus progrederemur, impediebat, pugno verberavi, ne ab hoſtibus haſta confoderetur. Licet jam his ſerva-

tis

σιν αὐτοῖς σωθεῖσιν, εἴ τι ὑπ' ἐμοῦ ἔπαθον παρὰ τὸ δίκαιον, δίκην λαβεῖν. εἰ δ' ἐπὶ τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο, τί μέγα ἂν οὕτως ἔπαθον, ὅτου δίκην ἠξίουν λαμβάνειν;

η'. Ἁπλοῦς μοι, ἔφη, ὁ λόγος. ἐγὼ γὰρ εἰ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ ἐκόλασά τινα, ἀξιῶ ὑπέχειν δίκην, οἵαν καὶ γονεῖς υἱοῖς καὶ διδάσκαλοι παισί. καὶ γὰρ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσιν ἐπ' ἀγαθῷ. εἰ δὲ ὕβρει νομίζετέ με ταῦτα πράττειν, ἐνθυμήθητε, ὅτι νῦν ἐγὼ θαῤῥῶ σὺν τοῖς Θεοῖς μᾶλλον ἢ τότε, καὶ θρασύτερός εἰμι νῦν ἢ τότε, καὶ οἶνον πλείω πίνω· ἀλλ' ὅμως οὐδένα παίω. ἐν εὐδίᾳ γὰρ ὁρῶ ὑμᾶς.

θ'. Ὅταν δὲ χειμὼν ᾖ, καὶ θάλαττα μεγάλη ἐπιφέρηται, οὐχ ὁρᾶτε ὅτι καὶ νεύματος μόνου ἕνεκα χαλεπαίνει μὲν πρωρεὺς τοῖς ἐν πρώρᾳ, χαλεπαίνει δὲ κυβερνήτης τοῖς ἐν πρύμνῃ; ἱκανὰ γὰρ ἐν τῷ τοιού-

τω

tis pœnas à me repoſcere, ſi læſi à me ſunt injuſte. At vero ſi hoſtium in poteſtatem veniſſent, ecquid unquam adeo grave pati potuiſſent, cujus nomine pœnas à quoquam exigere licuiſſet?

8. Simplici ego, milites, oratione utor. Si quem caſtigavi ſui ipſius commodi cauſſa, pœnam illam ſubire non recuſo, quam liberi parentibus, diſcipuli magiſtris irrogare velint. Nam & medici nonnunquam ſectione, & uſtione utuntur, boni alicujus cauſſa. Quod ſi me adductum petulantia feciſſe hæc exiſtimatis, cogitate quæſo cum animis veſtris, non ſolum jam mihi (Deûm beneficio) fiduciam eſſe majorem: ſed etiam longe, quam id temporis fuerim, audentiorē me modo eſſe, ac multo plus vini bibere. Neque tamen idcirco quenquam pulſo, quoniam uti jam nos tranquillitate quadam video.

9. At vero quum magna tempeſtate procellis mare concitatur, an non ſolius nutus cauſſa proræ magiſtrum iis iraſci videtis, qui ſunt in prora; itidemque gubernatorem ſuis in puppi? Nam vel minima

peccata

τὰ καὶ μικρὰ ἁμαρτηθέντα, πάντα συνεπιτρέψαι· ὅπερ δὲ δικαίως ἔπαιον αὐτοὺς, καὶ ὑμεῖς κατεδικάσατε τότε. ἔχοντες γὰρ οὐ ψήφους, ἀλλ' ὅπλα, παρειστήκειτε, καὶ ἐξῆν ὑμῖν ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, εἰ ἐβούλεσθε. ἀλλὰ μὰ Δία οὔτε τούτοις ἐπεκουρεῖτε, οὔτε σὺν ἐμοὶ τὸν ἀτακτοῦντα ἐπαίετε. τοιγαροῦν ἐξουσίαν ἐποιήσατε τοῖς κακοῖς αὐτῶν, ὑβρίζειν ἐῶντες αὐτούς. οἶμαι γὰρ, εἰ ἠθέλετε σκοπεῖν, τοὺς αὐτοὺς εὑρήσεσθαι τότε κακίστους, καὶ νῦν ὑβριστοτάτους.

ι'. Βοΐσκος μὲν οὖν ὁ πύκτης ὁ Θετταλὸς τότε μὲν διεμάχετο, ὡς κάμνων, ἀσπίδα μὴ φέρειν. νῦν δὲ, ὡς ἐγὼ ἀκούω, Κοτυωρειτῶν πολλοὺς ἀποδέδυκεν. ἂν οὖν σωφρονῆτε, τούτῳ τἀναντία ποιήσετε, ἢ τοὺς κύνας ποιοῦσι. τοὺς μὲν γὰρ κύνας τοὺς χαλεποὺς τὰς μὲν ἡμέρας δεσμεύουσι, τὰς δὲ νύκτας ἀφιᾶσι· τοῦτον δὲ, ἂν σωφρονῆτε, τὴν νύκτα μὲν δήσετε, τὴν δὲ ἡμέραν ἀφήσετε.

ια'. Ἀλλὰ

peccata id temporis, omnia ſimul atterere poſſunt. Quinetiam vos ipſi veſtro tunc judicio declaraſtis, jure illos à me verberatos. Non enim cum ſuffragiorum calculis, ſed cum armis adſtabatis; omninoque vobis opem ferre læſis licuiſſet, ſi voluiſſetis. At enim neque opem his profectò ferebatis, neq; me in pulſandis deſertoribus ordinum adjuvabatis. Quo factum eſt, ut ignavorum licentiam auxeritis, dum petulantiam eorum non coerceretis. Nam ſi rem conſiderare liberet, mea ſententia reperiretis eoſdem tunc ignaviſſimos fuiſſe, qui modo petulantiſſimi ſunt.

10. Contendebat id temporis Boiſcus ille Theſſalus pugil, propterea quod ægrotaret, ſcutum ſibi ferendum non eſſe. Nunc, ut equidem accepi, Cotyorenſium non paucos ſpoliavit. Quamobrem ſi ſapitis, aliter cum hoc agetis, atque canes tractari ſolent. Etenim canes illi ſæviores interdiu vinculis conſtringuntur, noctu dimittuntur. Hunc vos, ſi ſapitis, noctu conſtringetis, interdiu ſolutum eſſe patiemini.

11. Enim-

ια´. Ἀλλὰ γὰρ, ἔφη, θαυμάζω, ὅτι εἰ μὲν τινι ὑμῶν ἀπηχθόμην, μέμνησθε, καὶ οὐ σιωπᾶτε· εἰ δέ τῳ ἢ χειμῶνα ἐπεκούρησα, ἢ πολέμιον ἀπήρυξα, ἢ ἀσθενοῦντι, ἢ ἀποροῦντι συνεξεπόρισά τι, τούτων δὲ οὐδεὶς μέμνηται· οὐδ᾽ εἴ τινα καλῶς τι ποιοῦντα ἐπήνεσα, οὐδ᾽ εἴ τιν᾽ ἄνδρα ἀγαθὸν ὄντα ἐτίμησα ὡς ἐδυνάμην, οὐδὲ τούτων μέμνησθε. Ἀλλὰ μὴν καλόν γε, καὶ δίκαιον, καὶ ὅσιον, καὶ ἥδιον, τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν μεμνῆσθαι. „ Ἐκ τούτου μὲν δὴ ἀνίσταντο καὶ ἀνεμίμνησκον, καὶ περιεγένετο, ὥστε καλῶς ἔχειν.

ΞΕΝΟ-

11. Enimvero miror, inquit, meminiſſe vos, ac minime tacere, ſi quid aliquando feci, quo in odium veſtrum incurrerim: at ſi cui contra vim frigoris opem tuli, vel hoſtem ab eo rejeci, vel ægrotanti, aut inopia laboranti aliquid ſuppeditavi; horum neminem amplius recordari. Non etiam, ſi quem præclare aliquid agentem collaudavi, non ſi virum fortem pro meis facultatibus ornavi, meminiſtis. Atqui & honeſtum eſt, & æquum, & pium, & longe jucundius, benefactorum quam injuriarum meminiſſe. Poſteaquam hæc dicta eſſent, ſurgebant omnes, & univerſa memoria repetebant: atque hic exitus erat, ut omnia belle ſe haberent.

XENO.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ,
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

ΚΕΦ. α΄.

ΕΚ τούτου δὲ ἐν τῇ διατριβῇ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἔζων, οἱ δὲ λῃζόμενοι ἐκ τῆς Παφλαγονίας. ἐκλώπευον δὲ καὶ οἱ Παφλαγόνες εὖ μάλα τοὺς ἀποσκεδαννυμένους, καὶ τῆς νυκτὸς δὲ τοὺς πρόσω σκηνοῦντας ἐπειρῶντο κακουργεῖν. καὶ πολεμικώτερον πρὸς ἀλλήλους εἶχον ἐκ τούτων.

β΄. Ὁ

XENOPHONTIS
DE CYRI EXPEDITIONE
HISTORIARUM,
LIBER SEXTUS.

CAP. I.

EX eo tempore, dum iſtic hæreretur, quidam ex foro, quidam è præda, quam agebant ex agro Paphlagonum, victum ſibi comparabant. Nec minore ſolertia Paphlagones viciſſim noſtros furtim aggrediebantur hinc inde palatos, & noctu eos, qui longius ab agmine caſtra habebāt, infeſtare conabātur. Quibus ex cauſſis fiebat, ut hoſtili nonnihil erga ſe invicem animo eſſent.

2. Præ-

β΄. Ὁ δὲ Κορύλας, ὃς ἐτύγχανε τότε Παφλαγονίας ἄρχων, πέμπει παρὰ τοὺς Ἕλληνας πρέσβεις, ἔχοντας ἵππους καὶ στολὰς καλάς, λέγοντας· ὅτι Κορύλας ἕτοιμος εἴη τοὺς Ἕλληνας μήτ᾽ ἀδικεῖν, μήτ᾽ αὐτὸς ἀδικεῖσθαι. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι περὶ μὲν τούτων ἐν τῇ στρατιᾷ βουλεύσοιντο, ἐπὶ ξενία δὲ ἐδέχοντο αὐτούς. παρεκάλεσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν, οὓς ἐδόκει δικαιότατον εἶναι. θύσαντες δὲ τῶν αἰχμαλώτων βοῶν καὶ ἄλλα ἱερεῖα, εὐωχίαν μὲν ἀρκοῦσαν παρεῖχον, κατακείμενοι δὲ ἐν * στιβάσιν ἐδείπνουν, καὶ ἔπινον ἐκ κερατίνων ποτηρίων, οἷς ἐνετύγχανον ἐν τῇ χώρᾳ.

γ΄. Ἐπεὶ δὲ αἱ σπονδαί τ᾽ ἐγένοντο, καὶ ἐπαιώνισαν, ἀνέστησαν πρῶτον Θρᾶκες, καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο σὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ ἥλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως, καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο. τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει, ὡς πᾶσι δοκεῖν πεπληγέναι τὸν ἄνθρωπον· ὁ δ᾽ ἔπαισε τεχνικῶς πως. καὶ ἀνέκραγον οἱ Παφλαγόνες. καὶ ὁ μὲν, σκυλεύσας τὰ

2. Præerat id temporis Paphlagonibus cum imperio Corylas. Is legatos cum equis & veſtimentis elegantibus ad Græcos mittit, qui dicerent: paratum eſſe Corylam nulla Græcos injuria provocare, modo viciſſim ipſe non læderetur. Reſpondent duces, ſe de his apud exercitum deliberaturos: & interea legatos pro jure hoſpitii excipiunt, arceſſitis etiam aliis, quos invitari æquiſſimum erat. Ita facta re ſacra de bubus abactis, & mactatis aliis victimis, epulum ſatis largum præbuere, quum in ſtragulis inter cœnandum diſcumberent, ac poculis è cornu factis, quæ illa in regione invenerant, uterentur.

3. Poſteaquam libatum eſſet, ac decantatus pæan, primi Thraces ſurgebant, & armati ad tibiam ſaltabant, inque ſaltando alte & agiliter ſe movebant, quum gladiis etiam uterentur. Ad extremum, unus alterum feriebat; ut nemini non cæſus unus eorum videretur. At alter certo quodam artificio ferierat. Tollebant ad ea Paphlagones clamorem. Hinc quum victor

τὰ ὅπλα τοῦ ἑτέρου, ἐξῄει ᾄδων ˣ Σιδαλκά· ἄλλοι δὲ καὶ τῶν Θρᾳκῶν τὸν ἕτερον ἐξέφερον ὡς τεθνεῶτα. ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς.

δ'. Μετὰ τοῦτο Αἰνιᾶνες καὶ Μάγνητες ἀνέστησαν, οἳ ὠρχοῦντο τὴν καρπαίαν καλουμένην ἐν τοῖς ὅπλοις. ὁ δὲ τρόπος τῆς ὀρχήσεως ἦν ὅδε. ὁ μέν, παραθέμενος τὰ ὅπλα, σπείρει καὶ ζευγηλατεῖ, πυκνὰ μεταστρεφόμενος ὡς φοβούμενος. λῃστὴς δὲ προσέρχεται. ὁ δ', ἐπειδὰν προΐδηται, ἀπαντᾷ ἁρπάσας τὰ ὅπλα, καὶ μάχεται πρὸ τοῦ ζεύγους· (καὶ οὗτοι ταῦτ' ἐποίουν ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν) καὶ τέλος ὁ λῃστὴς δήσας τὸν ἄνδρα, καὶ τὸ ζεῦγος ἀπάγει· ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης τὸν λῃστήν· εἶτα παρὰ τοὺς βοῦς ζεύξας, ὀπίσω τὼ χεῖρε δεδεμένον ἐλαύνει.

ε'. Μετὰ τοῦτο Μυσὸς εἰσῆλθεν, ἐν ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἔχων πέλτην, καὶ τοτὲ μὲν ὡς δύο ἀντιταττομένων μιμούμενος ὠρχεῖτο, τοτὲ δὲ ὡς πρὸς ἕνα ἐχρῆτο ταῖς πέλταις, τοτὲ δὲ ἐδινεῖτο

alterum armis ſpoliaſſet, cantans Sidalca exibat: alii vero Thraces victum veluti mortuum efferebant. At illi nihil mali acciderat.

4. Deinde cum Ænianenſibus Magnetes ſurgebant, qui ſaltationem eam, quam ſementariam vocant, armati exhibebant. Hæc ſaltatio in hunc modum inſtituebatur. Quidam poſitis armis, ac boves junctos agens, ſemenrem facit; ſeque frequenter admodum convertit, quaſi ſibi metuat. Deinde accedit ad eum prædo, quo prævifo, arma corripit, prædoni occurrit, ante jugum dimicat. Geruntur & hæc ad tibiæ numeros. Tandem prædo, poſtquam ligavit hominem, una cum ipſo jugum abigit. Nonnunquam jugarius prædonem ſuperat, eumque bubus jungit, ac manibus poſt tergum revinctis agit.

5. Poſtea Myſus ingreſſus, utraque manu peltam geſtabat; ac modo quidem ita ſaltabat, ut exprimere geſtu videretur, quaſi cum duobus adverſariis pugnaret; modo cetris ſic utebatur, quaſi cum uno congrederetur; modo ſe circumagebat,

ἐδύνατο καὶ ἐξεκυβίστα, ἔχων τὰς πέλτας· ὥστε ὄψιν ἔχων καλὴν φαίνεσθαι. τέλος δὲ * τὸ Περσικὸν ὠρχεῖτο, κρούων τὰς πέλτας, καὶ ὤκλαζε, καὶ ἀνίστατο. καὶ ταῦτα πάντα ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλὸν ἐποίει.

ϛ'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ ἐπιόντες οἱ Μαντινεῖς, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρκάδων ἀναστάντες, ἐξοπλισάμενοι ὡς ἐδύναντο κάλλιστα, ᾖεσάν τε ἐν ῥυθμῷ, πρὸς τὸν ἐνόπλιον ῥυθμὸν αὐλούμενοι, καὶ ἐπαιάνισαν, καὶ ὠρχήσαντο, ὥσπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς προσόδοις. ὁρῶντες δὲ οἱ Παφλαγόνες, δεινὰ ἐποιοῦντο, πάσας τὰς ὀρχήσεις ἐν ὅπλοις εἶναι.

ζ'. Ἐπὶ τούτῳ ὁρῶν ὁ Μυσὸς ἐκπληττομένους αὐτοὺς, πείσας τῶν Ἀρκάδων τινὰ πεπαμένον ὀρχηστρίδα εἰσάγει, σκευάσας ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, καὶ ἀσπίδα δοὺς κούφην αὐτῇ. ἡ δὲ ὠρχήσατο Πυρρίχην ἐλαφρῶς. ἐνταῦθα κρότος ἦν πολύς. καὶ οἱ Παφλα-

cumagebat, & in caput etiam præcipitem ſe provoluebat, quum nihilominus cetras retineret; ut illud adeo ſpectatu perjucundum videretur. Tandem & Perſico ritu ſaltabat, & cetris comploſis in genua procumbens, viciſſim ſurgebat. Atque hæc omnia faciebat ad tibiæ modos.

6. Mantinenſes quum ſucceſſiſſent, ac de cæteris Arcadibus etiam nonnulli ſurrexiſſent, armis quam elegantiſſime inſtructi ad numerum incedebant, præcinente tibia modum armatæ ſaltationi convenientem, ſimulque pæane inchoato perinde ſaltabant, atque Deorum in ſupplicationibus fieri conſuevit. Quæ omnia quum Paphlagones aſpicerent, mirificum quiddam eſſe ducebant, ſaltationes haſce univerſas in armis ſuſcipi.

7. Quare quum attonitos eſſe Myſus ille videret, Arcade-quodam perſuaſo, qui ſaltatriculam habebat, eam quam pulcherrime poterat ornatam introducit, dato ei ſcuto leviore. Saltabat illa Pyrricham agiliter. Tum vero plauſus ingens excitatus, interrogantibus Paphla-

Παφλαγόνες ἠρώτων, εἰ καὶ γυναῖκες συνεμάχοντο αὐτοῖς. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι αὗται καὶ αἱ τρεψάμεναι εἶεν βασιλέα ἐκ τοῦ στρατοπέδου.

η'. Τῇ μὲν οὖν νυκτὶ ταύτῃ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ προσῆγον αὐτοὺς εἰς τὸ στράτευμα, καὶ ἔδοξε τοῖς στρατιώταις, μήτε ἀδικεῖν Παφλαγόνας, μήτε ἀδικεῖσθαι. μετὰ τοῦτο οἱ μὲν πρέσβεις ᾤχοντο· οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπειδὴ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβάντες ἔπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι καλῷ, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὴν Παφλαγονίαν.

θ'. Τῇ δ' ἄλλῃ ἀφικνοῦνται εἰς Σινώπην, καὶ ὡρμίσαντο εἰς Ἁρμήνην τῆς Σινώπης. Σινωπεῖς δὲ οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, Μιλησίων δ' ἄποικοί εἰσιν. οὗτοι ξένια πέμπουσι τοῖς Ἕλλησιν, ἀλφίτων μὲν μεδίμνους τρισχιλίους, οἴνου δὲ κεράμια χίλια καὶ πεντακόσια.

ι'. Καὶ Χειρίσοφος ἐνταῦθα ἦλθε τριήρεις ἔχων. καὶ οἱ μὲν στρατιῶται προσεδόκων ἄγοντά τι σφίσιν ἥκειν· ὁ δὲ ἦγε μὲν οὐδὲν, ἀπηγγέλλετο δὲ, ὅτι ἐπαινοίη αὐτοὺς καὶ Ἀναξίβιος ὁ ναύαρχος,

Paphlagonibus,an & mulieres una cum ipſis aleam prœlii ſubiiſſent: Reſponſum his, regem ab iis ipſis ejectum è caſtris fuiſſe.

8. Hic ea nocte rerum exitus fuit. Poſtridie Paphlagones ad exercitum adducunt, factumq; decretum à militibus, ultro citroque ab injuriis abſtinendum eſſe. Qua re confecta,legati diſcedunt. Græci, quia ſatis magna navium adeſſe copia videretur, conſcenſis iis, diem ac noctem vento ſecundo navigant, quum Paphlagoniam ad ſiniſtram haberent.

9. Poſtridie Sinopen perveniunt, & in portum ſe receperunt ad Harmenen Sinopæ. Sinopenſes Paphlagonum finibus continentur, coloni Mileſiorum. Mittunt hi Græcis hoſpitalia munera, nimirum IIICIↃ farinæ medimnos, vini CIↃIↃ amphoras.

10. Hoc loco Cheriſophus etiam cum triremibus aderat. Ac milites quidem bona in ſpe erant, futurum, ut quum veniret, aliquid eis afferret. At ille nihil afferebat, ſed renuntiabat duntaxat, ab Anaxibio navarcho, &

ναύαρχος, καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὅτι ὑπισχνεῖτο Ἀναξίβιος, εἰ ἀφικνοῖντο ἔξω τοῦ Πόντου, μισθοφορὰν αὐτοῖς ἔσεσθαι.

ια′. Καὶ ἐν ταύτῃ τῇ Ἁρμήνῃ ἔμειναν οἱ στρατιῶται ἡμέρας πέντε. ὡς δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐδόκουν ἐγγὺς γίγνεσθαι, ἤδη μᾶλλον ἢ πρόσθεν εἰσῄει αὐτούς, ὅπως ἂν καὶ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφίκοιντο. ἡγήσαντο οὖν, εἰ ἕνα ἕλοιντο ἄρχοντα, μᾶλλον ἄν, ἢ πολυαρχίας οὔσης, δύνασθαι τὸν ἕνα χρῆσθαι τῷ στρατεύματι καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας· καὶ εἴ τι δέοι λανθάνειν, μᾶλλον ἂν καὶ κρύπτεσθαι· καὶ εἴ τι αὖ δέοι φθάνειν, ἧττον ἂν ὑστερίζειν. οὐ γὰρ ἂν λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ δόξαν τῷ ἑνὶ περαίνεσθαι ἄν. τὸν δὲ πρόσθεν χρόνον ἐκ τῆς νικώσης ἔπραττον πάντα οἱ στρατηγοί.

ιβ′. Ὡς δὲ ταῦτα διενοοῦντο, ἐτρέποντο ἐπὶ τὸν Ξενοφῶντα, καὶ οἱ λοχαγοὶ ἔλεγον προσιόντες αὐτῷ, ὅτι ἡ στρατιὰ οὕτω γιγνώσκει, καὶ εὔνοιαν ἐνδεικνύμενος ἑκα-

στος

& cæteris, magnopere Græcos laudari; eundemque Anaxibium eſſe pollicitum, quam primum egreſſi Pontum eſſent, habituros ſtipendium.

11. Apud Harmenen dies quinque ſunt commorati. Et quia propius ſibi jam à Græcia viderentur abeſſe, magis etiam, quam prius, ſubiit animos cogitatio; committendum non eſſe, ut domum inopes redirent. Exiſtimabant ergo, ſi ducem unum crearent, rectius ei die ac noctu pariturum exercitum, quam ſi multi cum imperio præeſſent. Quod ſi quid eſſe clam oporteret, eadem ratione facilius occultatum iri; ac ſi quid antevertendum eſſet, minus occaſiones negligi. Nec enim hoc pacto requiri colloquia mutua, ſed quod unus decreviſſet, perfici: Superiore vero tempore duces omnia ex ſuffragiorum numero geſſiſſe.

12. Quum in his cogitationibus verſarentur, ad Xenophontem ſe convertebant, quem præfecti cohortibus adeuntes, narrant hanc exercitus ſententiam eſſe: ſimul eorum unuſquiſque declarata ſui

erga

ςός τις ἔπειθεν αὐτὸν ὑποστῆναι τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τῇ μὲν ἐβούλετο ταῦτα, νομίζων καὶ τὴν τιμὴν μείζω οὕτως ἑαυτῷ γίνεσθαι καὶ πρὸς τοὺς φίλους, καὶ εἰς τὴν πόλιν τοὔνομα μεῖζον ἀφίξεσθαι αὐτοῦ· τυχὸν δὲ καὶ ἀγαθοῦ τινος ἂν αἴτιος τῇ στρατιᾷ γενέσθαι.

ιγ'. Τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα ἐνθυμήματα ἐπῆρεν αὐτὸν, ἐπιθυμεῖν αὐτοκράτορα γενέσθαι ἄρχοντα. ὁπότε δ' αὖ ἐνθυμοῖτο, ὅτι ἄδηλον μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, ὅπῃ τὸ μέλλον ἕξει, διὰ τοῦτο δὲ κίνδυνος εἴη, μὴ καὶ τὴν προειργασμένην δόξαν ἀποβάλοι, ἠπορεῖτο.

ιδ'. Ἀπορουμένῳ δὲ αὐτῷ διακρῖναι, ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοῖς Θεοῖς ἀνακοινῶσαι. καὶ παραστησάμενος δύο ἱερεῖς, ἐθύετο τῷ Διῒ τῷ βασιλεῖ, ὅσπερ αὐτῷ μαντευτὸς ἦν ἐκ Δελφῶν· καὶ τὸ ὄναρ δὴ ἀπὸ τούτου τοῦ Θεοῦ ἐνόμιζεν ἑωρακέναι, ὃ εἶδεν, ὅτε ἤρχετο ἐπὶ τὸ συνεπιμελεῖσθαι τῆς στρατιᾶς καθίστασθαι.

ιε'. Καὶ

erga ipſum animi benevolentia, ut imperium acciperet, ſuadebat. Non nolebat hæc Xenophon, quum ipſe ſecum exiſtimaret, apud amicos id ſibi honorem ampliorem conciliaturum, & nomen ſuum in patria clarius ex eo futurum. Etiam poſſe fieri, ut emolumenti aliquid ipſe exercitui afferret.

13. Hujuſmodi cogitationes excitabant eum, ut ducis munus expeteret, qui unus poteſtatem ſummam obtineret. E contrario, hærebat in dubio, quum ſecum perpenderet, futuros eventus nemini non obſcuros eſſe; ideoque rem periculo non carere, ne partam hactenus gloriam amitteret.

14. Quum hoc pacto, quidnam eligendum eſſet, dubitaret: viſus eſt ſibi rectiſſime facturus, ſi Deos conſuleret. Itaque duobus ſacerdotibus adhibitis, Jovi Regi rem ſacram facit, quem ex oraculo Delphico de futuris conſulere ſolebat; & ab eodem Deo ſomnium illud eſſe profectum exiſtimabat, quod oblatum id temporis ei fuerat, quo primum fuerat delectus, ut cum aliis curam exercitus gereret.

15. Præ-

ιε'. Καὶ ὅτε ἐξ Ἐφέσου δὲ ὡρμᾶτο Κύρῳ συσταθησόμενος, ἀετὸν ἀνεμιμνήσκετο ἑαυτῷ δεξιὸν φθεγγόμενον, καθήμενον μέντοι, ὥσπερ ὁ μάντις προπέμπων αὐτὸν, ἔλεγεν, ὅτι μέγας μὲν οἰωνὸς εἴη καὶ οὐκ ἰδιωτικὸς, καὶ ἔνδοξος, ἐπίπονος μέντοι. τὰ γὰρ ὄρνεα μάλιστα ἐπιτίθεσθαι τῷ ἀετῷ καθημένῳ. οὐδὲν μέντοι χρηματιστικὸν εἶναι τὸν οἰωνόν· τὸν γὰρ ἀετὸν περιπετόμενον μᾶλλον λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια.

ις'. Οὕτω δὲ θυομένῳ αὐτῷ διαφανῶς ὁ Θεὸς σημαίνει μήτε προσδεῖσθαι τῆς ἀρχῆς, μήτ' εἰ αἱροῖντο, ἀποδέχεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἐγένετο. ἡ δὲ στρατιὰ συνῆλθε, καὶ πάντες ἔλεγον ἕνα αἱρεῖσθαι. καὶ ἐπεὶ τοῦτο ἔδοξε, προεβάλλοντο αὐτοί. ἐπειδὴ δὲ ἐδόκει δῆλον εἶναι, ὅτι αἱρήσονται αὐτὸν, εἴτις ἐπιψηφίζοι, ἀνέστη, καὶ ἔλεξε τάδε·

ιζ'. "Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ἥδομαι μὲν ὑπὸ ὑμῶν τιμώ-

15. Præterea quum Epheſo egreſſus eſſet, ut in amicitiam Cyri perveniret; recordabatur, aquilam ſibi dextram, eamque oſcinem fuiſſe oblatam; quæ tamen ſediſſet: quod augurium dixerat vates, qui eum comitabatur, eſſe id quidem inſigne, minimeque privatum in hominem cadere; ſed utut illuſtre eſſet, moleſtiæ fore. Reliquas enim aves maxime ſedentem aquilam aggredi. Ne lucrum quidem ex hoc augurio ſperari debere, propterea quod aquila circumvolitans rapere alimenta conſueverit.

16. Quum ergo Jovi ſacrificaret, ſignificatum ei clariſſime Deo eſt, non magiſtratum hunc expeteret; neque ſi maxime ipſi deferretur, acceptandum eſſe. Atque hoc ſane ſic accidit. Milites quum conveniſſent, omnes unum eſſe deligendum cenſuerunt. Quod ubi decretum fuiſſet, univerſi Xenophontem deſignant. Quum autem palam appareret futurum, ut ipſum deligerent, ſi quis de concilii ſententia decretum faceret: ſurrexit, & in hanc ſententiam loquutus eſt:

17. Equidem milites, ſi hominem me

τιμώμενος, εἴπερ ἄνθρωπός εἰμι, καὶ χάριν ἔχω, καὶ εὔχομαι δοῦναί μοι τοὺς Θεοὺς αἴτιον τινὸς ὑμῖν ἀγαθοῦ γενέσθαι. τὸ μέν τοι ἐμὲ προκεχειρίσθαι ὑφ' ὑμῶν ἄρχοντα, Λακεδαιμονίου ἀνδρὸς παρόντος, οὔθ' ὑμῖν, οὔτ' ἐμοὶ δοκεῖ συμφέρον εἶναι, ἀλλ' ἧττον ἂν διὰ τοῦτο τυγχάνειν, εἴ τι δέοισθε παρ' αὐτῶν. ἐμοὶ δ' αὖ οὐ πάνυ τι νομίζω τοῦτο ἀσφαλὲς εἶναι.

ιη'. Ὁρῶ γὰρ, ὅτι καὶ τῇ πατρίδι μου οὐ πρόσθεν ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, πρὶν ἐποίησαν πᾶσαν τὴν πόλιν ὁμολογεῖν, Λακεδαιμονίους καὶ αὐτῶν ἡγεμόνας εἶναι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὡμολόγησαν, εὐθὺς ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, καὶ οὐκέτι πέρα ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν. εἰ οὖν ταῦτα ἐγὼ ὁρῶν δοκοίην, ὅπου δυναίμην, ἐνταῦθ' ἄκυρον ποιεῖν τὸ ἐκείνων ἀξίωμα, ἐκεῖνο ἐννοῶ, μὴ λίαν ἂν ταχὺ σωφρονισθείην.

ιθ'. Ὃ δ' ὑμεῖς ἐννοεῖτε, ὅτι ἧττον ἂν στάσις εἴη ἑνὸς

ἄρχοντος,

me profiteri volo, delectationem ex honore, quem mihi defertis, capere debeo; proque hoc gratiam vobis habeo, ac Deos precor, ut eam mihi facultatem dent, quo vobis me auctore boni quid aliquando eveniat. Enimvero quod me ante alios ducem creatis, quum Lacedæmonius nobis adſit: neque ex mea, neque veſtra re eſſe arbitror. Nam minus ab eis impetrabitis, ſi quando vobis illorum opus erit opera: & mihi non admodum hoc tutum fore exiſtimo.

18. Video enim prius ipſos non feciſſe finem gerendi adverſus patriam meam belli, quam urbem noſtram profiteri coegiſſent, Lacedæmonios ipſorum etiam duces eſſe. Quod poſteaquam noſtri faſſi ſunt, mox bello finẽ impoſuerunt, neq; deinceps amplius patriam noſtram oppugnarunt. Si ergo, quum hæc perſpiciam, nihilominus viderer, ubicunque poſſem, ipſorum auctoritatem imminuere; animadverto admodum celeriter ipſos me ad modeſtiam revocaturos.

19. Quod autem vos exiſtimatis, minus ſeditionum futurum in

unius

ἀρχομένου, ἢ πολλῶν, εὖ ἴστε, ὅτι ἄλλον μὲν ἑλόμενοι οὐχ εὑρήσετέ με στασιάζοντα. νομίζω γὰρ, ὅτι ὅστις ἐν πολέμῳ ὢν στασιάζει πρὸς ἄρχοντα, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν στασιάζει. ἂν δὲ ἐμὲ ἕλησθε, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἴ τινα εὕροιτε καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ ἀχθόμενον. „

κʹ. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽ εἶπε, πολὺ πλείονες ἐξανίσταντο λέγοντες ὡς δέοι αὐτὸν ἄρχειν. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος εἶπεν, ὅτι γελοῖον εἴη, εἰ οὕτως ἔχει, ὡς οὐκ ὀργιοῦνται Λακεδαιμόνιοι· καὶ ἐὰν σύνδειπνοι συνελθόντες μὴ Λακεδαιμόνιον συμποσίαρχον αἱρῶνται. ἐπεὶ εἰ οὕτω γε τοῦτ᾽ ἔφη, οὐδὲ λοχαγεῖν ἡμῖν ἔξεστιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι Ἀρκάδες ἐσμέν. ἐνταῦθα δὴ, ὡς εὖ εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου, ἀνεθορύβησαν.

καʹ. Καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐπειδὴ ἑώρα πλείονος ἐνδέον, παρελθὼν εἶπεν· “Ἀλλ᾽, ὦ ἄνδρες, ἔφη, ὡς πάνυ

unius quam multorum imperio: ſcire vos velim, me, ſi alium deligatis, nequaquam ſeditioſum fore. Arbitror enim, illum qui ſe belli tempore contra ducem ſeditioſe gerit, adverſus ſuam ipſius ſalutem ſeditioſum eſſe. Sin me omnino ducem eſſe voletis, mirum mihi non erit, futurum non neminem, qui non mihi ſolum, ſed vobis etiam ſuccenſeat.

20. Poſteaquam hæc loquutus eſſet, multo plures ſurgebant, qui Xenophonti deferendum eſſe imperium dicerent. Et Agaſias Stymphalius ridiculum aiebat eſſe, ſi quidem ita res ſe habeat, non tum etiam iraſci Lacedæmonios; quum nonnullis, ut una prandeant, convenientibus, magiſterium homini Lacedæmonio non defertur. Nam ſi hoc valebit, ne nobis quidem eſſe præfectis cohortium licebit, uti videtur, qui Arcades ſumus. Tum vero, quod recte loquutum eſſe Agaſiam judicarent, plauſus ingens excitatus.

21. Et Xenophon animadvertens amplius agendum, progreſſus in medium ait; Ut plane rem intelligatis,

πάνυ εἰδῆτε, ὀμνύω ὑμῖν Θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ἦ μὴν ἐγὼ, ἐπεὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην ᾐσθανόμην, ἐθυόμην, εἰ βέλτιον εἴη ὑμῖν τε ἐμοὶ ἐπιτρέψαι ταύτην τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐμοὶ ὑποστῆναι· καὶ ἐμοὶ οἱ Θεοὶ οὕτως ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐσήμηναν, ὡς καὶ ἰδιώτην ἂν γνῶναι, ὅτι ταύτης τῆς μοναρχίας ἀπέχεσθαί με δεῖ.„

κβʹ. Οὕτω δὴ Χειρίσοφον αἱροῦνται. Χειρίσοφος δ' ἐπεὶ ᾑρέθη, παρελθὼν εἶπεν· "Ἀλλ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν ἴστε, ὅτι οὐκ ἂν ἔγωγε ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἵλεσθε. Ξενοφῶντα μὲν, ἔφη, ὠνήσατε οὐχ ἑλόμενοι· ὡς καὶ νῦν Δέξιππος ἤδη διέβαλεν αὐτὸν πρὸς Ἀναξίβιον ὅ,τι ἐδύνατο, καὶ * μάλιστα ἐμοῦ αὐτὸν σιγάζοντος. ὁ δὲ ἔφη νομίζειν αὐτὸν Τιμασίωνι μᾶλλον συνάρχειν ἐθελῆσαι Δαρδανεῖ ὄντι τοῦ Κλεάρχου στρατεύματος, ἢ ἑαυτῷ, Λάκωνι ὄντι. ἐπεὶ μέντοι ἐμὲ εἵλεσθε, ἔφη, καὶ ἐγὼ πειράσομαι ὅ,τι ἂν δύνωμαι, ὑμᾶς ἀγαθὸν ποιεῖν. καὶ ὑμεῖς οὕτω παρα-

telligatis, milites, per Deos ac Deas omnes ſanɫe juro, me poſtea quam voluntatem veſtram perſpexiſſem, quæſiſſe per exta, vobiſne conſultum eſſet, imperium hoc in me conferre, ac mihi illud ipſum accipere. Tum Dii rem omnem in extis adeo perſpicue mihi ſignificarunt, ut vel rudis extiſpicinæ intelligeret, ab hoc ſummo imperio mihi abſtinendum eſſe.

22. Ita demum Cheriſopho magiſtratum mandant. Is poſteaquam creatus eſſet, procedens in medium, ait: Scitis, milites, nullam me ſeditionem excitaturum fuiſſe, ſi alium creaſſetis. Cum Xenophonte quidem certe actum bene eſt, quod à vobis lectus non fuerit. Nam Dexippus eum apud Anaxibium, quantum potuit, eſt criminatus, quum quidem ipſe inprimis os ei obſtruerem. Aiebat, exiſtimare ſe, malle ipſum collegam habere Timaſionem Dardanenſem, unum de Clearchi militibus, quam ſe, natione Laconem. Enimvero quum me delegeritis, adnitar & ipſe, ut vobis pro meis viribus commodem. Vos ad iter ſic

παρασκευάζεσθε, ὡς αὔριον, ἐὰν πλοῦς ᾖ, ἀναξόμενοι. ὁ δὲ πλοῦς ἔσται εἰς Ἡράκλειαν. ἅπαντας οὖν δεῖ ἐκεῖσε πειρᾶσθαι ἥκειν· τὰ δὲ ἄλλα, ἐπειδὰν ἐκεῖσε ἔλθωμεν, βουλευσόμεθα.,,

ΚΕΦ. β'.

Ἐντεῦθεν τῇ ὑστεραίᾳ ἀναγόμενοι πνεύματι καλῷ, ἔπλεον ἡμέρας δύο παρὰ γῆν. καὶ παραπλέοντες ἐθεώρουν τήν τε Ιασωνίαν ἀκτὴν, ἔνθα ἡ Ἀργὼ λέγεται ὁρμίσασθαι, καὶ τῶν ποταμῶν τὰ στόματα, πρῶτον μὲν * τοῦ Θερμώδοντος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἅλυος· μετὰ δὲ τοῦτον τοῦ Παρθενίου. τοῦτον δὲ παραπλεύσαντες, ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν, πόλιν Ἑλληνίδα, Μεγαρέων ἄποικον, οὖσαν δ' ἐν τῇ Μαρυανδυνῶν χώρᾳ.

β'. Καὶ ὡρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι Χερρονήσῳ, ἔνθα λέγεται Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον κύνα καταβῆναι, οὗ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύουσι τῆς καταβάσεως, τὸ βάθος πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια. ἐνταῦθα τοῖς Ἕλλησιν οἱ Ἡρακλεῶται ξένια

ſic voſmet comparate, ut cras, ſi tempeſtas idonea fuerit, ſolvamus. Et quia ſumus Heracleam navigaturi, dare operam debent omnes, ut eo perveniant. De cæteris, quum eo perventum fuerit, conſultabimus.

CAP. II.

POſtridie vento ſecundo ſolvunt, ac biduum propter litus maris navigant. Inter navigandum litus Jaſonium adſpectant, ad quod Argo fertur appuliſſe; itemque fluminum oſtia, primum Thermodontis, deinde Halyis, tertio Parthenii. Quem prætervecti, Heracleam perveniunt, urbem Græcam, Megarenſium coloniam, in Maryandenorum finibus ſitam.

2. Portum propter Acheruſiadem peninſulam ingreſſi ſunt. Deſcendiſſe hoc loco Herculem ad Cerberum canem fama eſt, ac deſcenſus etiam nunc monumenta commonſtrantur, loco ſtadiis duobus profundiore. Mittunt huc Græcis Heracdienſes hoſpitalia mu-

ξένια πέμπουσιν, ἀλφίτων μεδίμνους τρισχιλίους, καὶ οἴνου κεράμια δισχίλια, καὶ βοῦς εἴκοσι, καὶ ὄϊς ἑκατόν. ἐνταῦθα διὰ τοῦ πεδίου ῥεῖ ποταμὸς, Λύκος ὄνομα, εὖρος ὡς δύο πλέθρων.

γʹ. Οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγέντες ἐβουλεύοντο τῆς λοιπῆς πορείας, πότερον κατὰ γῆν, ἢ κατὰ θάλατταν χρὴ πορεύεσθαι ἐκ τοῦ Πόντου. ἀναστὰς δὲ Λύκων Ἀχαιὸς, εἶπε· Θαυμάζω μὲν, ὦ ἄνδρες, τῶν στρατηγῶν, ὅτι οὐ πειρῶνται ἡμῖν ἐκπορίζειν σιτηρέσιον. τὰ μὲν γὰρ ξένια οὐ μὴ γένηται τῇ στρατιᾷ τριῶν ἡμερῶν σιτία· ὁπόθεν δ' ἐπισιτισάμενοι πορευσόμεθα, οὐκ ἔστιν, ἔφη. ἐμοὶ οὖν δοκεῖ, αἰτεῖν τοὺς Ἡρακλεώτας μὴ ἔλαττον ἢ τρισχιλίους Κυζικηνούς. ἄλλος δ' εἶπε, μηνὸς μισθὸν μὴ ἔλαττον ἢ μυρίους, καὶ ἑλομένους πρέσβεις αὐτίκα μάλα ἡμῶν καθημένων πέμπειν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ εἰδέναι ὅ,τι ἂν ἀπαγγέλλωσι. καὶ πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι.

δʹ. Ἐντεῦ-

munera, ııcıɔ farris medimnos, ıı cıɔ vini amphoras, xx boves, oves c. Labitur ibidem per campum amnis, cui nomen Lycus, latitudine duûm plethrorum.

3. Quum hoc loco milites conveniſſent, de reliquo itinere conſultabant, terrane potius, an mari eſſet exeundum e Ponto. Tum ſurgens Lyco Achæus, in hanc ſententiam loquutus eſt: Miror equidem, milites, quid cauſſæ ſit, quamobrem non dant operam duces, ut ſtipendium aliquod nobis quærant. Nam ex donis hoſpitalibus vix trium dierum victus exercitui ſuppetet, nec locus ullus eſt, quo proficiſci frumentatum poſſimus. Quapropter arbitror petendos nobis eſſe ab Heraclienſibus nummos Cyzicenos, haud pauciores ııcıɔ. Et alius ſubjecit, petendum menſtruum ſtipendium, ut minimum ccıɔɔ Cyzicenorum. Deligendi etiam legati, qui ſtatim nobis heic ſedentibus ad urbem mittantur, ut quid nobis renuntient intelligamus, & ad hoc conſilia noſtra accommodemus.

4. Itaque

δ'. Ἐντεῦθεν προὐβάλλοντο πρέσβεις, πρῶτον μὲν Χειρίσοφον, ὅτι ἄρχων ᾕρητο· εἰσὶ δὲ, οἳ καὶ Ξενοφῶντα. οἱ δ' ἰσχυρῶς ἀπεμάχοντο. ἀμφοῖν γὰρ ταὐτὰ ἐδόκει μὴ ἀναγκάζειν πόλιν Ἑλληνίδα καὶ φιλίαν, ὅ,τι μὴ αὐτοὶ ἐθέλοντες διδοῖεν.

έ. Ἐπεὶ δ' οὖν οὗτοι ἐδόκουν ἀπρόθυμοι εἶναι, πέμπουσι Λύκωνα Ἀχαιὸν, καὶ Καλλίμαχον Παῤῥάσιον, καὶ Ἀγασίαν Στυμφάλιον. οὗτοι ἐλθόντες ἔλεγον τὰ δεδογμένα, τὸν δὲ Λύκωνα ἔφασαν καὶ ἐπαπειλεῖν, εἰ μὴ ποιήσαιεν ταῦτα πάντα. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἡρακλεῶται, βουλεύσεσθαι ἔφασαν· καὶ εὐθὺς τά τε χρήματα ἐκ τῶν ἀγρῶν συνῆγον, καὶ τὴν ἀγορὰν εἴσω ἀνεσκεύασαν, καὶ αἱ πύλαι ἐκέκλειντο, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν ὅπλα ἐφαίνετο.

ς'. Ἐκ τούτου οἱ ταράξαντες ταῦτα, τοὺς στρατηγοὺς ᾐτιῶντο διαφθείρειν τὴν πρᾶξιν· καὶ συνίσταντο οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀχαιοί. προειστήκει δὲ μάλιστα

4. Itaque deinde legatos deſignant, primum omnium Cheriſophum, quod is imperator lectus eſſet, nonnullis Xenophontem producentibus. Illi vero vehementer repugnabant, quod eadem uterq; ſtatueret, Græcam nimirum urbem, & amicitia conjunctam, non eſſe cogendam extra quam ſi quid lubens donare vellet.

5. Quare quum hi viderentur non ſatis alacriter rem ſuſcepturi, Lyconem Achæum, Callimachum Parrhaſium, & Agaſiam Stymphalium mittunt. Illi quum Heracleam veniſſent, quid eſſet ab exercitu decretum, exponunt. Lyconem fama eſt, etiam minas addidiſſe, ni hæc facerent. Heraclienſes audita illorum oratione, deliberaturos ſe de re tota reſpondent, ac mox quidquid eſſet rerum in agris, ad urbem comportant, forum eodem transferunt; portis denique clauſis arma in muris conſpiciebantur.

6. Ibi tum harum turbarum auctores criminari duces, quaſi cauſſæ obfuiſſent. Simul & Arcades cum Achæis coire, impellentibus inprimis

λιστα αὐτῶν Καλλίμαχός τε ὁ Παῤῥάσιος, καὶ Λύκων ὁ Ἀχαιός. οἱ δὲ λόγοι ἦσαν αὐτοῖς, ὡς αἰσχρὸν εἴη, ἄρχειν ἕνα Ἀθηναῖον Πελοποννησίων καὶ Λακεδαιμονίων, μηδεμίαν δύναμιν παρεχόμενον εἰς τὴν στρατιάν. καὶ τοὺς μὲν πόνους σφᾶς ἔχειν, τὰ δὲ κέρδη ἄλλους, καὶ ταῦτα τὴν σωτηρίαν σφῶν κατειργασμένων. εἶναι γὰρ τοὺς κατειργασμένους, Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιούς, τὸ δ' ἄλλο στράτευμα οὐδὲν εἶναι. (καὶ ἦν δὲ τῇ ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἥμισυ τοῦ ἄλλου στρατεύματος Ἀρκάδες καὶ Ἀχαιοί.) εἰ οὖν σωφρονοῖεν οὗτοι, συστάντες, καὶ στρατηγοὺς ἑλόμενοι ἑαυτῶν, καθ' ἑαυτούς τε ἂν τὴν πορείαν ποιοῖντο, καὶ πειρῷντο ἀγαθόν τι λαμβάνειν.

ζʹ. Ταῦτα ἔδοξε· καὶ ἀπολιπόντες Χειρίσοφον, εἴ τινες ἦσαν παρ' αὐτῷ Ἀρκάδες ἢ Ἀχαιοί, καὶ Ξενοφῶντα, συνέστησαν, καὶ στρατηγοὺς αἱροῦνται ἑαυτῶν δέκα. τούτους δ' ἐψηφίσαντο ἐκ τῆς νικώσης ὅ,τι δοκοίη, τοῦτο ποιεῖν. ἡ μὲν οὖν τοῦ παντὸς ἀρχὴ Χειρισόφῳ ἐνταῦθα κατε-

inprimis eos Callimacho Parrhaſio, & Achæo Lycone. Jactare illi voces, indignum eſſe, Peloponeſiis ac Lacedæmoniis unum quendam Athenienſem cum imperio præeſſe, qui nullis exercitum copiis auxiſſet. Præterea labores ab ipſis exhauriri, aliis emolumenta cedere: quod eo ſit indignius, quia ſalutis omnium auctores ipſi extitiſſent: Arcadibus ſcilicet eam, & Achæis deberi, cum quibus comparatæ reliquæ copiæ, nullæ eſſent. Et conſtabat revera exercitus amplius dimidia parte ex Arcadibus & Achæis. Quod ſi ergo ſaperent, coirent, ducibus lectis ſeorſum iter facerent, operam denique darent, ut aliquod ipſi emolumentum caperent.

7. Hanc in ſententiam facto decreto, ſi qui cum Cheriſopho erant vel Achæi vel Arcades, eum una cum Xenophonte deſerunt; quumque coiviſſent, decem ex ſuis duces creant. Decretum hoc quoque, ut illi pro ſuffragiorum numero, quidquid viſum eſſet, gererent. Ita tum Cheriſopho ſummum imperium, die, ex quo manda-

καταλύθη, ἡμέρᾳ ἕκτῃ ἢ ἑβδόμῃ, ἀφ' ἧς ᾑρέθη.

η'. Ξενοφῶν μέντοι ἐβούλετο κοινῇ μετ' αὐτῶν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι, νομίζων οὕτως ἀσφαλέστερον εἶναι, ἢ ἰδίᾳ ἕκαστον στέλλεσθαι· ἀλλὰ Νέων ἔπειθεν αὐτὸν, καθ' ἑαυτὸν πορεύεσθαι, ἀκούσας τοῦ Χειρισόφου, ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐν Βυζαντίῳ ἁρμοστὴς φαίη τριήρεις ἔχων ἥξειν εἰς Κάλπης λιμένα. ὅπως οὖν μηδεὶς μετάσχοι, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτῶν στρατιῶται ἐκπλεύσειαν ἐπὶ τῶν τριήρων, διὰ ταῦτα συνεβούλευε. καὶ Χειρίσοφος, ἅμα μὲν ἀθυμῶν τοῖς γεγενημένοις, ἅμα δὲ μισῶν ἐκ τούτου τὸ στράτευμα, ἐπιτρέπει αὐτῷ ποιεῖν ὅ,τι βούλεται.

θ'. Ξενοφῶν δὲ ἔτι μὲν ἐπεχείρησεν ἀπαλλαγεὶς τῆς στρατιᾶς ἐκπλεῦσαι· θυομένῳ δὲ αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι Ἡρακλεῖ, καὶ κοινουμένῳ, πότερα λῷον καὶ ἄμεινον εἴη στρατεύεσθαι ἔχοντι τοὺς παραμείναντας τῶν στρατιωτῶν, ἢ ἀπαλλάττεσθαι, ἐσήμηνεν ὁ Θεὸς τοῖς ἱεροῖς συστρατεύεσθαι.

ι'. Οὕτω

mandatum ei fuerat, ſexto vel ſeptimo eſt abrogatum.

8. Volebat una cum ipſis Xenophon iter facere, quod exiſtimaret id fore tutius, quam ſi ſeorſum quiſque pergeret. Verum hortatu Neonis factum, ut iter ipſe pro ſe inſtitueret: quod is de Cheriſopho audiviſſet, præfectum Byzantii Cleandrum conſtituiſſe cum triremibus in Calpæ portum venire. Quapropter hoc Xenophonti conſilii dabat, ne quis triremium particeps eſſet; ipſis tantum cum militibus ſuis navigantibus. Præterea Cheriſophus partim eorum, quæ acciderant, indignitate motus, partim exercitus odio, quod ex eo tempore conceperat, poteſtatem Xenophonti faciebat agendi, quod vellet.

9. Xenophon, quum in eo perſiſteret, ut exercitu valere juſſo, navigaret: forte rem ſacram Herculi Duci facit, eumque conſulit, utrum rectius cum iis militibus, qui remanſerant, expeditionem ſuſciperet: an vero eos miſſos faceret. Significat per exta Deus apud exercitum manendum eſſe.

10. Quo

ι'. Οὕτω γὰρ τὸ στράτευμα τριχῆ, Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀχαιοὶ, πλείους ἢ τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ὁπλῖται πάντες· Χειρισόφῳ δὲ ὁπλῖται μὲν εἰς τετρακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δὲ εἰς ἑπτακοσίους, οἱ Κλεάρχου Θρᾶκες. Ξενοφῶντι δὲ ὁπλῖται μὲν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δὲ εἰς τριακοσίους. ἱππικὸν δὲ μόνος οὗτος εἶχεν, ἀμφὶ τοὺς τετταράκοντα ἱππέας.

ια'. Καὶ οἱ μὲν Ἀρκάδες, διαπραξάμενοι πλοῖα παρὰ τῶν Ἡρακλεωτῶν, πρῶτοι πλέουσιν, ὅπως ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες τοῖς Βιθυνοῖς, λάβοιεν ὅτι πλεῖστα. καὶ ἀποβαίνουσιν εἰς Κάλπης λιμένα, κατὰ μέσον πως τῆς Θρᾴκης. Χειρίσοφος δ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἡρακλεωτῶν ἀρξάμενος, πεζῇ ἐπορεύετο διὰ τῆς χώρας. ἐπεὶ δ' εἰς Θρᾴκην ἐνέβαλε, παρὰ τὴν θάλατταν ἐπορεύετο. καὶ γὰρ ἤδη ἠσθένει. Ξενοφῶν δὲ πλοῖα λαβὼν, ἀποβαίνει ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Ἡρακλεώτιδος, καὶ διὰ μεσογαίας ἐπορεύετο.

ΚΕΦ.

10. Quo factum, ut trifariam copiæ dividerentur. Nam Arcades & Achæi erant ſupra IIIICIↃ & IↃ, omnes gravis armaturæ pedites. Cheriſophus armaturæ gravis CIↃCCCC habebat, cetratos fere IↃCC, qui Thraces erant, & Clearchum ſequuti fuerant. Xenophon gravis armaturæ pedites CIↃ & IↃCC habebat, cetratos CCC. Idem ſolus ab equitatu inſtructus erat, qui XL plus minus equitibus conſtabat.

11. Arcades, poſteaquam naves ab Heraclienſibus impetraſſent, primi navigarunt; ut ſubitò Bithynos adorti, quamplurima auferrent. Deinde ad portum Calpæ, qui media prope in Thracia eſt, è navibus egrediuntur. Cheriſophus inde ab Heraclea, per regionem pedibus iter faciebat; & poſteaquam ingreſſus Thraciam fuiſſet, propter mare pergebat, quum valetudine afflicta uteretur. Xenophon, acceptis navigiis, in Heraclienſium ac Thraciæ finibus exercitum in terram exponit, ac deinde per mediterranea progreditur.

CAP.

ΚΕΦ. γ΄.

ΟΝ μὲν οὖν τρόπον ἥ τε Χειρισόφου ἀρχὴ τοῦ παντὸς κατελύθη, καὶ τῶν Ἑλλήνων τὸ στράτευμα ἐσχίσθη, ἐν τοῖς ἐπάνω εἴρηται. ἔπραξαν δ᾽ αὐτῶν ἕκαστοι τάδε. οἱ μὲν Ἀρκάδες, ὡς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς Κάλπης λιμένα, πορεύονται εἰς τὰς πρώτας κώμας, στάδια ἀπὸ θαλάττης ὡς πεντήκοντα. ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο, ἦγεν ἕκαστος στρατηγὸς * τὸ αὑτοῦ λόχον ἐπὶ κώμην. ὁποία δὲ μείζων κώμη ἐδόκει εἶναι, συνδύο λόχους ἦγον οἱ στρατηγοί. συνεβάλοντο δὲ καὶ λόφον, εἰς ὃν δέοι πάντας ἁλίζεσθαι· καὶ, ἅτε ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες, ἀνδράποδά τε πολλὰ ἔλαβον, καὶ πρόβατα πολλὰ περιεβάλοντο.

β΄. Οἱ δὲ Θρᾷκες ἠθροίζοντο οἱ διαφεύγοντες· πολλοὶ δὲ διέφυγον πελτασταὶ ὄντες ὁπλίτας ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν.

ἐπεὶ

CAP. III.

EXpoſitum hactenus eſt, quo pacto ſummum imperium Cheriſopho abrogatum, & Græcorum exercitus diviſus fuerit. A partibus autem ſingulis hæc fuere geſta. Primum Arcades in portum Calpæ quum noctu deſcendiſſent, ad vicos proximos, ſtadiis plus minus quinquaginta à mari, pergunt. Quum illuxiſſet, ſinguli duces in vicum aliquem eas copias, quæ ipſis obvenerant, ducunt. Quod ſi quis vicus eſſe videretur amplior, in eum binas cohortes ducebant. Convenit & de tumulo quodam, in quem univerſi ſe congregarent. Et quia repente irruerant, tum mancipia multa capta, tum oves magna copia collectæ ab ipſis ſunt.

2. Interea Thraces, quotquot elapſi fuerant fuga, ſe congregabant: & aufugerant multi ex ipſis Græcorum manibus, propterea quod Græci gravi armatura eſſent onerati, Thraces tantum cetras geſtarent. Poſteaquam

ἐπεὶ δὲ συνελέγησαν, πρῶτον μὲν τῷ Σμίκρητος λόχῳ, ἑνὸς τῶν Ἀρκάδων στρατηγῶν, ἀπιόντι ἤδη εἰς τὸ συγκείμενον, καὶ πολλὰ χρήματα ἄγοντι, ἐπετίθεντο.

γʹ. Καὶ τέως μὲν ἐμάχοντο ἅμα πορευόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ δὲ διαβάσει χαράδρας τρέπονται αὐτούς· καὶ αὐτόν τε τὸν Σμίκρητα ἀποκτιννύουσι, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας. ἄλλου δὲ λοχαγοῦ τῶν δέκα στρατηγῶν τοῦ Ἡγησάνδρου ὀκτὼ μόνους κατέλιπον, καὶ αὐτὸς Ἡγήσανδρος ἐσώθη. καὶ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ συνῆλθον, οἱ μὲν σὺν πράγμασιν, οἱ δ' ἄνευ πραγμάτων.

δʹ. Οἱ δὲ Θρᾷκες, εὐτυχήσαντες τοῦτο τὸ εὐτύχημα, συνεβόων τε ἀλλήλοις, καὶ συνελέγοντο ἐρρωμένως τῆς νυκτός. καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ κύκλῳ περὶ τὸν λόφον, ἔνθα οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύσαντο, ἐτάττοντο καὶ ἱππεῖς πολλοί, καὶ πελτασταί, καὶ ἀεὶ πλείονες συνέρρεον, καὶ προσέβαλλον πρὸς τοὺς ὁπλίτας ἀσφαλῶς.

εʹ. Οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες οὔτε τοξότην εἶχον, οὔτε ἀκον-

τιστήν,

quam ſe collegiſſent, primum Smicretis cohortem adoriuntur, qui unus è ducibus Arcadicis erat, ac jam multa præda gravis conſtitutum ad locum pergebat.

3. Pugnabant eodem tempore Græci, & progrediebantur: donec ad torrentis alveum delati, in ipſo trajiciendi conatu ab hoſtibus in fugam verterentur. In eo conflictu, cum duce Smicrete, milites omnes cæſi ſunt: & cujuſdam alterius ducis Hegeſandri, qui ex decem ducibus & ipſe unus erat, milites omnes, octo tantum cum duce ſalvis, perierunt. Tandem reliqui duces convenere partim difficulter, partim nullo negotio.

4. Thraces, poſteaquam res feliciter ceſſiſſet, mutuis acclamationibus ſe convocabant, & noctu magno animorum vigore colligebantur. Prima luce magna equitum & cetratorum multitudo collem, in quo caſtra Græci habebant, cingit: quum plures ſemper affluerent, ac ſine periculo ſuo gravem armaturam adorirentur.

5. Nam Græcis nec ſagittarius quiſquam aderat, nec jaculator,

tor,

τιστὴν, οὔτε ἱππέα· οἱ δὲ, προσθέοντες καὶ προσελαύνοντες ἠκόντιζον· ὁπότε δ' αὐτοῖς ἐπίοιεν, ῥᾳδίως ἀπέφευγον. ἄλλοι δὲ ἄλλῃ ἐπετίθεντο. καὶ τῶν μὲν πολλοὶ ἐτιτρώσκοντο, τῶν δὲ οὐδείς. ὥστε κινηθῆναι οὐκ ἐδύναντο ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶργον αὐτοὺς οἱ Θρᾷκες.

ϛʹ. Ἐπεὶ δὲ ἀπορία πολλὴ ἦν, διελέγοντο περὶ σπονδῶν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὡμολόγητο αὐτοῖς, ὁμήρους δὲ οὐκ ἐδίδοσαν οἱ Θρᾷκες, αἰτούντων τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἐν τούτῳ ἴσχετο. τὰ μὲν δὴ τῶν Ἀρκάδων οὕτως εἶχε.

ζʹ. Χειρίσοφος δὲ ἀσφαλῶς πορευόμενος παρὰ θάλατταν, ἀφικνεῖται εἰς Κάλπης λιμένα. Ξενοφῶντι δὲ διὰ τῆς μεσογαίας πορευομένῳ οἱ ἱππεῖς προκαταθέοντες ἐντυγχάνουσι πρεσβύταις πορευομένοις ποι. καὶ ἐπειδὴ ἤχθησαν πρὸς Ξενοφῶντα, ἐρωτᾷ αὐτοὺς εἴπου ᾔσθηνται ἄλλου στρατεύματος Ἑλληνικοῦ.

tor, nec eques: at illi contra procurrebant, & equis advecti jaculabantur: deinde quum quis adverſus eos pergebat, nullo negotio ſibi fuga conſulebant. Præterea Thraces diverſis ex locis Græcos adoriebantur, & Græci permulti vulnerabantur, Thracum nemo. Ita factum, ut ex eo ſe loco movere Græci nullo modo poſſent, & à Thracibus ad extremum etiam ab aqua repellerentur.

6. Poſteaquam ad difficultatem magnam deducta res eſſet, de compoſitione fuit injecta mentio. Heic de cæteris facile conventum, ſaltem obſides nullos Thraces dabant, quos Græci poſtulabant: hac enim in parte hærebatur. Atq; illo tunc loco res Arcadum erant.

7. Cheriſophus autem tuto propter mare pergens, ad Calpæ portum pervenit. Xenophonte per mediterranea iter faciente, forte procurrentes equites ipſius ante copias reliquas, in legatos, incertum quo pergentes, incidunt. Hi quum ad Xenophontem deducti eſſent, an alicubi alias eſſe copias Græcas animadvertiſſent, ab ipſo

 inter-

κοδ. οἱ δ' ἔλεγον πάντα τὰ γεγενημένα, καὶ νῦν ὅτι πολιορκοῦνται ἐπὶ λόφου, οἱ δὲ Θρᾷκες πάντες περικεκυκλωμένοι εἶεν αὐτούς. ἐνταῦθα τοὺς μὲν ἀνθρώπους τούτους ἐφύλαττον ἰσχυρῶς, ὅπως ἡγεμόνες εἶεν, ὅπῃ δέοι· σκοποὺς δὲ καταστήσας δέκα, συνέλεξε τοὺς στρατιώτας, καὶ ἔλεξεν·

η'. "Ἄνδρες στρατιῶται, τῶν Ἀρκάδων οἱ μὲν τεθνᾶσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ λόφου τινὸς πολιορκοῦνται. νομίζω δ' ἔγωγε, εἰ ἐκεῖνοι ἀπολοῦνται, οὐδ' ἡμῖν εἶναι οὐδεμίαν σωτηρίαν, οὕτω μὲν πολλῶν ὄντων πολεμίων, οὕτω δὲ τεθαρσηκότων. κράτιστον οὖν ἡμῖν ὡς τάχιστα βοηθεῖν τοῖς ἀνδράσιν, ὅπως εἰ ἔτι εἰσὶ σῷοι, σὺν ἐκείνοις μαχώμεθα, καὶ μὴ μόνοι λειφθέντες, μόνοι καὶ κινδυνεύωμεν. νῦν μὲν οὖν στρατοπεδευσώμεθα, προελθόντες ὅσον ἂν δοκῇ καιρὸς εἶναι εἰς τὸ δειπνοποιεῖσθαι. ἕως δ' ἂν πορευώμεθα, Τιμασίων ἔχων τοὺς ἱππέας, προελαυνέτω ἐφορῶν ἡμᾶς,

interrogantur, Tum illi omnia, quæ acciderant, commemorant; atq; etiam adhuc illas in colle obſideri, univerſa Thracum natione locum ex omni parte cingente. Heic illi homines diligenter aſſervari juſſi, ut ubi opus eſſet, itineris duces eſſent. Præterea ſpeculatoribus decem conſtitutis, coactiſque ad concionem militibus; hæc ad illos à Xenophonte habita eſt oratio:

8. Plerique Arcadum, milites, jam interemti ſunt: cæteri quodam in colle obſidentur. Sum vero equidem in ea ſententia, ſi illi pereant, minime nos ſalvos fore; præſertim quum tanta ſit hoſtium multitudo, tantaque confidentia. Quapropter optime nos facturos arbitror, ſi eis quam maturime opem feremus: ut ſi quidem adhuc ſint incolumes, una cum ipſis in hoſtem dimicemus, ac non ſoli relicti, ſoli etiam prœlii aleam ſubeamus. Atq; hoc quidem tempore proficiſcendum nobis erit tantiſper, dum cœnandi tempus adſit, ac deinde metanda caſtra. Inter eundum Timaſio cum equitibus antecedat,

ἡμᾶς, καὶ σκοπείτω τὰ ἔμπροσθεν, ὡς μηδὲν ἡμᾶς λάθῃ.

θʹ. Παρέπεμψε δὲ καὶ τῶν γυμνήτων ἀνθρώπους εὐζώνους εἰς τὰ πλάγια καὶ τὰ ἄκρα, ὅπως, εἴ πού τι ποθὲν καθορῷεν, σημαίνοιεν. ἐκέλευε δὲ καίειν ἅπαντα, ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν καυσίμῳ. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀποδραίημεν ἂν οὐδαμοῖ· ἐνθένδε δὲ, πολλὴ μὲν, ἔφη, εἰς Ἡράκλειαν πάλιν ἀπιέναι, πολλὴ δὲ εἰς Χρυσόπολιν διελθεῖν· (οἱ δὲ πολέμιοι πλησίον·) εἰς Κάλπης δὲ λιμένα, ἔνθα Χειρίσοφον νομίζομεν εἶναι, εἰ σέσωσται, ἐλαχίστη ὁδός. ἀλλὰ δὴ ἐκεῖ μὲν οὔτε πλοῖά ἐστιν, οἷς ἀποπλευσούμεθα· μένουσι δὲ αὐτοῦ οὐδεμιᾶς ἡμέρας ἐστὶ τὰ ἐπιτήδεια.

ιʹ. Τῶν δὲ πολιορκουμένων ἀπολομένων, σὺν τοῖς Χειρισόφου μόνοις κάκιόν ἐστι διακινδυνεύειν· ἢ σωθέντων πάντας εἰς ταὐτὸν ἐλθόντας, κοινῇ τῆς σωτηρίας ἔχεσθαι. ἀλλὰ χρὴ παρασκευασαμένους τὴν γνώμην

antecedat, & nos obſervet; ſimul ea conſiderans, quæ ante nos erunt, ne quid nos lateat.

9. Miſit & armaturæ levis expeditos ad latera montiumq; vertices; ut ſi quid ex ulla parte conſpicerent, ſibi ſignificarent. Addidit in mandatis, ut quidquid offenderent, quod exuri poſſet, ei flammas ſubjicerent. Nec enim fieri poterit, ait, ut hinc evadamus fuga: quum ab altera parte magnum iter habituri ſimus, ſi redeamus Heracleam: neque minus, ſi Chryſopolim contendamus: ne dicam, hoſtes vicinos eſſe. Ad Calpæ quidem portum, ubi nunc eſſe Cheriſophum arbitramur, ſi quidem incolumis eo pervenit, via breviſſima eſt. At enim iſtic neq; ſunt naves, quibus avehamur; &, ſi vel unum ibi diem hæreamus, commeatus nos deficiet.

10. Taceo, quod pereuntibus iis, qui nunc obſidentur, deterius erit cum ſolis Cheriſophi copiis belli aleam ſubire; quam conſervatis illis, omnes ad eundem locum convenire, communique ſtudio ſaluti conſulere. Enimvero ſic comparatis

μὴν πορεύεσθαι, ὡς νῦν ἢ εὐκλεῶς τελευτῆσαί ἐστιν, ἢ κάλλιστον ἔργον ἐργάσασθαι, Ἕλληνας τοσούτους σώσαντας.

ια'. Καὶ ὁ Θεὸς ἴσως ἄγει οὕτως, ὃς τοὺς μεγαληγορήσαντας, ὡς πλεῖον φρονοῦντας, ταπεινῶσαι βούλεται· ἡμᾶς δὲ, τοὺς ἀπὸ τῶν Θεῶν ἀρχομένους, ἐντιμοτέρους ἐκείνων καταστῆσαι. ἀλλ' ἕπεσθαι χρὴ καὶ προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς ἂν τὸ παραγγελλόμενον δύνησθε ποιεῖν.„

ιβ'. Ταῦτ' εἰπὼν ἡγεῖτο. οἱ δ' ἱππεῖς διασπειρόμενοι ἐφ' ὅσον καλῶς εἶχεν, ἔκαιον ᾗ ἐβάδιζον. καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπιπαριόντες κατὰ τὰ ἄκρα, ἔκαιον πάντα, ὅσα καύσιμα ἑώρων· καὶ ἡ στρατιὰ δὲ, εἴ τινι παραλειπομένῳ ἐντυγχάνοιεν. ὥστε πᾶσα ἡ χώρα αἴθεσθαι ἐδόκει, καὶ τὸ στράτευμα πολὺ εἶναι. ἐπεὶ δ' ὥρα ἦν, κατεστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ λόφον ἐκβάντες, καὶ τά τε τῶν πολεμίων πυρὰ ἑώ-

ρων·

comparatis animis pergendum nobis eſt, ut ſtatuamus hoc tempore vel glorioſe occumbendum eſſe, vel præclariſſimum facinus patrandum quo tot homines Græci ſerventur.

11. Atque haud ſcio, an non Deus ipſe rem huc deduxerit, qui hos arroganter ſe jactantes, quaſi prudentia præcellerent, deprimere vult: nos vero, qui actionum noſtrarum primordia ſolemus à Diis capere, majori ornare gloria. Sed enim veſtrum jam erit ſequi, & imprimis animum attendere; ut imperata quæ fuerint, exſequamini.

12. Hæc loquutus, copias agere cœpit, & equites hinc inde ſparſi, quouſque tutum eſſet, incendebant ubique omnia. Cetrati quum ardua in loca evaſiſſent, quæcunque exuri poſſe viderent, incendebant. Idem faciebat exercitus, ſi quid offenderet, quod ab iis relictum eſſet. Hoc modo factum, ut non ſolum ardere tota regio: ſed etiam ingens quoddam agmen eſſe videretur. Poſteaquam ita res poſceret, conſcenſo colle quodam,

hoſtium

ρων· (ἀπεῖχον γὰρ ὡς πεντήκοντα στάδια) καὶ αὐτοὶ ὡς ἐδύναντο πλεῖστα πυρὰ ἔκαιον. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν, τάχιστα παρηγγέλθη τὰ πυρὰ κατασβεννύναι ἅπαντα.

ιγ´. Καὶ τὴν μὲν νύκτα φυλακὰς ποιησάμενοι, ἐκάθευδον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ προσευξάμενοι τοῖς Θεοῖς, καὶ συνταξάμενοι ὡς εἰς μάχην, ἐπορεύοντο ᾗ ἐδύναντο τάχιστα. Τιμασίων δὲ, καὶ οἱ ἱππεῖς, ἔχοντες τοὺς ἡγεμόνας, καὶ προελαύνοντες, ἔλαθον αὐτοὺς ἐπὶ τῷ λόφῳ γενόμενοι, ἔνθα ἐπολιορκοῦντο οἱ Ἕλληνες· καὶ οὐχ ὁρῶσιν οὔτε τὸ φίλιον στράτευμα, οὔτε τὸ πολέμιον· (καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλουσι πρὸς τὸν Ξενοφῶντα, καὶ τὸ στράτευμα) γρᾴδια δὲ, καὶ γερόντια, καὶ προβάτια ὀλίγα, καὶ βοῦς καταλελειμμένους.

ιδ´. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον θαῦμα ἦν, τί εἴη τὸ γεγενημένον· ἔπειτα δὲ τῶν καταλελειμμένων ἐπυνθάνοντο, ὅτι οἱ μὲν Θρᾷκες εὐθὺς ἀφ' ἑσπέρας ᾤχοντο ἀπιόντες, ἕωθεν δὲ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἔφασαν οἴχεσθαι· ὅπου δὲ, οὐκ εἰδέναι.

ιε´. Ταῦτα

hoſtium ignes cernerent, à quibus XL circiter ſtadiis aberant, & ipſi quam poterant plurimos accenderent. Cœnatum quum eſſet, mandatum omnibus, ut quam celerrime ignes extinguerent.

13. Deinde conſtitutis excubiis, per noctem quieſcebant. Prima luce Deos comprecati, & ſtructis ordinibus, tanquam ſi pugnaturi eſſent, ſumma celeritate pergebant. Ibi Timaſio, & equites, qui habebant apud ſe duces itineris, quum ante exercitum pergerent; prius in collem evaſerunt, in quo Græci obſeſſi erant, quam eo ſe perveniſſe animadverterent. Neque heic vel ſocias copias, vel hoſtiles uſquam vident: idque ipſum & Xenophonti & univerſo exercitui mox ſignificant: ſed aniculas tantum quaſdam, & ſeneciones, & oviculas paucas, & boves relictos.

14. Erat eis res primum monſtri ſimilis, dum quid accidiſſet, mirarentur. Poſtea de relictis illis ſciſcitando comperiunt, Thraces mox à prima nocte diſceſſiſſe, Græcos mane: quo abiiſſent, certum ſe non ſcire.

15. Quæ

ιε'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Ξενοφῶντα, ἐπεὶ ἠρίστησαν, συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο, βουλόμενοι ὡς τάχιστα συμμίξαι τοῖς ἄλλοις εἰς Κάλπης λιμένα. καὶ πορευόμενοι ἑώρων τὸν στίβον τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν κατὰ τὴν ἐπὶ Κάλπης ὁδόν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο εἰς τὴν ὁδόν, ἄσμενοί τε εἶδον ἀλλήλους καὶ ἠσπάζοντο ὥσπερ ἀδελφούς.

ιϛ'. Καὶ ἐπυνθάνοντο οἱ Ἀρκάδες τῶν περὶ Ξενοφῶντα τί τὰ πυρὰ κατασβέσαιεν. ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἔφασαν, ᾠόμεθα ὑμᾶς τὸ μὲν πρῶτον, ἐπεὶ τὰ πυρὰ οὐχ ἑωρῶμεν, τῆς νυκτὸς ἥξειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ οἱ πολέμιοι, ὥσγε ἡμῖν ἐδόκουν, τοῦτο δείσαντες ἀπῆλθον. σχεδὸν γὰρ ἀμφὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἀπῄεσαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀφίκεσθε, ὁ δὲ χρόνος ἐξῆκεν, ᾠόμεθ' ὑμᾶς πυθομένους τὰ παρ' ἡμῖν, φοβηθέντας οἴχεσθαι ἀποδράντας ἐπὶ θάλατταν· καὶ ἐδόκει ἡμῖν μὴ ἀπολείπεσθαι ὑμῶν. οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς δεῦρο ἐπορεύθημεν.

ΚΕΦ.

15. Quæ quum milites Xenophontis audiiſſent, pranſi vaſa colligunt, & iter ingrediuntur. Cupiebant enim quam maturime ſe cum ſuis apud Calpæ portum conjungere. Dum pergerent, Arcadum Achæorumque veſtigia, verſus Calpæ portum tendentia vident. Poſteaquam utrique conveniſſent eodem loco, mutuo ſe cum gaudio adſpexere, ac tanquam fratres ſe invicem amplexi ſunt.

16. Interrogant deinde Arcades, Xenophontis milites, quamobrem ignes extinxiſſent. Nam primum arbitrabamur, inquiunt Arcades, quum ignes nullos amplius videremus, vos noctu hoſtes aggredi ſtatuiſſe. Quod quidem veriti nobis hoſtes videntur, ac propterea diſceſſiſſe. Nam id temporis fere abierunt. At quum non veniretis, & tempus jam præteriiſſet: putabamus, vos, audito rerum noſtrarum ſtatu, præ metu ad mare fugiſſe. Itaque viſum fuit dandam operam, ut à vobis non abeſſemus. Sic nos etiam huc perreximus.

CAP.

ΚΕΦ. δ'.

Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ηὐλίζοντο ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τῷ λιμένι. ὃ δὲ χωρίον τοῦτο ὃ καλεῖται Κάλπης λιμὴν, ἔστι μὲν ἐν τῇ Θρᾴκῃ τῇ ἐν τῇ Ἀσίᾳ. ἀρξαμένη δὲ ἡ Θράκη αὕτη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Πόντου μέχρι Ἡρακλείας ἐπὶ δεξιὰ εἰς τὸν Πόντον εἰσπλέοντι. καὶ τριήρει μέν ἐστιν εἰς Ἡράκλειαν ἐκ Βυζαντίου κώπαις ἡμέρας μάλα μακρᾶς πλοῦς. ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία, οὔτε φιλία, οὔτε Ἑλληνὶς, ἀλλ' οἱ Θρᾷκες, οἱ Βιθυνοί. καὶ οὓς ἂν λάβωσι τῶν Ἑλλήνων ἢ ἐκπίπτοντας, ἢ ἄλλως πως, δεινὰ ὑβρίζειν λέγονται τοὺς Ἕλληνας.

β'. Ὁ δὲ Κάλπης λιμὴν ἐν μέσῳ μὲν κεῖται ἑκατέρωθεν πλεόντων ἐξ Ἡρακλείας καὶ Βυζαντίου. ἔστι δ' ἐν τῇ θαλάττῃ προκείμενον χωρίον, τὸ μὲν εἰς τὴν θάλατταν καθῆκον αὐτοῦ, πέτρα ἀπορρὼξ, ὕψος, ὅπη ἐλάχιστον, οὐ μεῖον εἴκοσιν

CAP. IV.

ATque hoc die tum ibidem in litore propter portum caſtra ſunt habita. Cæterum is locus, qui Calpæ portus dicitur, ſitus eſt in Aſiatica Thracia. Hujus Thraciæ initium eſt ab oſtio Ponti, & Heracleam uſque ſe porrigit; in Pontum naviganti ad dextram ſita. Heraclea tantum abeſt à Byzantio, quantum confici triremis curſu, quæ remis agatur, die longiſſimo poteſt. In medio nulla neque ſocia, neque Græca urbs eſt; ſed ſoli Thraces ac Bithyni tractum illum incolunt. Ii quoſcunque Græcos homines ceperint, ſive illi in litus ejecti fuerint, ſive quo alio caſu eo venerint; crudelem in modum tractare dicuntur.

2. Calpæ vero portus iis qui Heraclea vel Byzantio navigant, utrinque in medio ſitus eſt. Locus ipſe in mare porrigitur: cujus ea pars, quæ ad mare pertinet, abruptus quidam ſcopulus eſt, minimum viginti orgyarum alti-

κοσιν ὀργυιῶν· ὁ δὲ αὐχὴν ὁ εἰς γῆν ἀνήκων τοῦ χωρίου, μάλιστα τεττάρων πλέθρων τὸ εὖρος. τὸ δ' ἐντὸς τοῦ αὐχένος χωρίον, ἱκανὸν μυρίοις ἀνθρώποις οἰκῆσαι. λιμὴν δ' ὑπ' αὐτῇ τῇ πέτρᾳ, τὸ πρὸς ἑσπέραν αἰγιαλὸν ἔχων.

γʹ. Κρήνη δὲ ἡδέος ὕδατος καὶ ἀφθόνου, ῥέουσα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ, ὑπὸ τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ χωρίου. ξύλα δὲ, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, πάνυ δὲ πολλὰ καὶ καλὰ ναυπηγήσιμα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ. τὸ δὲ ὄρος τὸ ἐν τῷ λιμένι εἰς μεσόγαιαν μὲν ἀνήκει, ὅσον ἐπὶ εἴκοσι σταδίους, καὶ τοῦτο γεῶδες καὶ ἄλιθον· τὸ δὲ παρὰ θάλατταν, πλέον ἢ ἐπὶ εἴκοσι σταδίους, δασὺ πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς καὶ μεγάλοις ξύλοις.

δʹ. Ἡ δ' ἄλλη χώρα, καλὴ καὶ πολλὴ, καὶ κῶμαι ἐν αὐτῇ εἰσι πολλαὶ καὶ εὖ οἰκούμεναι. φέρει γὰρ ἡ γῆ καὶ κριθὰς, καὶ πυροὺς, καὶ ὄσπρια πάντα, καὶ μελίνας, καὶ σήσαμον, καὶ σῦκα ἀρκοῦντα, καὶ ἀμπέλους πολ-
λὰς

altitudine. Cervix loci, terram verſus ſita, quatuor plethrûm haud dubie latitudinem æquat. Spatium, quod ea cervice continetur, tam capax eſt; ut hominum in eo vel CIↃIↃ poſſint habitare. Portus ſub ipſo ſcopulo ſitus eſt, cujus litus ad ſolem occidentem vergit.

3. Eſt ibidem & dulcis ac jugis aquæ fons, qui propter ipſum mare ſic labitur, ut ſub hujus tamen loci poteſtate fit. Eſt & lignorum cum aliorum copia juxta ipſum mare, tum vero illorum maxima, quæ ad ædificationem navigiorum aptiſſima ſunt. Mons, qui eſt in portu, qua verſus mediterranea ſe ad viginti ſtadia porrigit, terrenus eſt, & minime ſaxoſus: qua vero mare reſpicit, ultra viginti ſtadia multis & omnis generis arboribus, eiſdemque prægrandibus denſus eſt.

4. Reliquus ager & amœnus eſt, & late patet, & multos incolis frequentes vicos habet. Nam ſolum & hordei ferax eſt, & tritici, & omnis generis leguminum, & panici, & ſeſami. Nec fici deſunt, & magna vitium eſt copia,
quæ

λὰς καὶ ἡδυοίνους, καὶ τἆλλα πάντα πλὴν ἐλαιῶν.

ε'. Ἡ μὲν χώρα ἦν τοιαύτη. ἐσκήνουν δὲ ἐν τῷ αἰγιαλῷ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ. εἰς δὲ τὸ πόλισμα ἂν γενόμενοι οὐκ ἐβούλοντο στρατοπεδεύεσθαι, ἀλλὰ ἐδόκει καὶ τὸ ἐλθεῖν ἐνταῦθα ἐξ ἐπιβουλῆς εἶναι· βουλομένων τινῶν κατοικίσαι πόλιν. τῶν γὰρ στρατιωτῶν οἱ πλεῖστοι ἦσαν οὐ σπάνει βίου ἐκπεπλευκότες ἐπὶ ταύτην τὴν μισθοφορὰν, ἀλλὰ τὴν Κύρου ἀρετὴν ἀκούοντες, οἱ μὲν καὶ ἄνδρας ἄγοντες προσανηλωκότες χρήματα, οἱ δὲ καὶ τούτων ἕτεροι ἀποδεδρακότες πατέρας καὶ μητέρας, οἱ δὲ καὶ τέκνα καταλιπόντες, ὡς χρήματα αὐτοῖς κτησάμενοι, ἥξοντες πάλιν· ἀκούοντες καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παρὰ Κύρῳ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ πράττειν. τοιοῦτοι οὖν ὄντες, ἐπεθύμουν εἰς τὴν Ἑλλάδα σώζεσθαι.

ϛ'. Ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο ἡ εἰς ταυτὸ σύνοδος, ἐπ' ἐξόδῳ ἐθύετο Ξενοφῶν. ἀνάγκη γὰρ ἦν ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξάγειν.

quæ vini ſuaviſſimi feraces ſunt. Denique habet omnia, extra unas oleas.

5. Hujuſmodi ea regio erat. Milites in maris litore tabernacula figunt, quod intra oppidi mœnia caſtra habere nollent. Quinetiam factum inſidioſe putabant, quod eo loci veniſſent, quaſi huc aliqui deducere coloniam cuperent. Nam pars militum maxima, non adducta rerum ad vitam neceſſariarum inopia, Cyro militatum iverat: ſed audita virtute Cyri, quidam ad eum viros adduxerant, qui jam prodegerant ſua, quidam à patribus & matribus aufugerant, quidam deſeruerant liberos ſuos, quod redituros ſe putarent, ubi rem feciſſent: audierant enim alios quoque, qui cum Cyro eſſent, multa bona ſibi adquirere. Hi quum militum animi eſſent, in Græciam ſalvi redire cupiebant.

6. Tranſierat jam dies unus, ex quo rurſum convenerant; quum Xenophon copias educturus, rem ſacram faceret. Nam ipſa flagitabat neceſſitas, ut educerentur ad parandum commea-

ἐξάγειν. ἐπενόει δὲ καὶ τοὺς νεκροὺς θάψαι. ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερὰ ἐγένετο, εἵποντο καὶ οἱ Ἀρκάδες, καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς μὲν πλείστους ἔνθαπερ ἔπεσον, ἑκάστους ἔθαψαν. (ἤδη γὰρ ἦσαν πεμπταῖοι, καὶ οὐχ οἷόν τε ἀναιρεῖν ἔτι ἦν.) ἐνίους δὲ, τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν, συνενεγκόντες, ἔθαψαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδύναντο κάλλιστα· οὓς δὲ μὴ εὕρισκον, κενοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ πυρὰν μεγάλην, καὶ στεφάνους ἐπέθεσαν.

ζ'. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τότε μὲν δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ συνῆλθον οἱ στρατιῶται πάντες. συνῆγον δὲ αὐτοὺς μάλιστα Ἀγασίας Στυμφάλιος ὁ λοχαγὸς, καὶ Ἱερώνυμος Ἠλεῖος λοχαγὸς, καὶ ἄλλοι πρεσβύτατοι τῶν Ἀρκάδων.

η'. Καὶ δόγμα ἐποιήσαντο, ἐάν τις τοῦ λοιποῦ μνησθῇ δίχα τὸ στράτευμα ποιεῖν, θανάτῳ αὐτὸν ζημιοῦσθαι· καὶ κατὰ χώραν ἀπιέναι, ἧπερ πρόσθεν εἶχε τὸ στράτευμα, καὶ ἄρχειν τοὺς πρόσθεν στρατηγούς. καὶ Χειρίσοφος

tum. Etiam mortuos ſepelire cogitabat. Quum perlitaſſet, Arcades quoque ſequuti ſunt, & mortuos magna ex parte iiſdem in locis, ubi occubuerant, ſepelierunt. Nam propterea, quod ibi dies jam quinque jacuerant, tolli nullo modo poterant. Nonnullos tamen è viis congeſtos, quam honeſtiſſime ſuis pro facultatibus humarunt. Iis autem, quos nuſquam reperiebant, cenotaphium ingens ſtruxerunt, & rogum ingentem, impoſitis etiam corollis.

7. Quibus ita confectis, ad caſtra revertunt, ſumtaque cœna ſe quieti dant. Poſtridie milites univerſi conveniunt, cogentibus eos inprimis Agaſia Stymphalio, Hieronymo Eleo, ductoribus cohortium, & aliis natu inter Arcades maximis.

8. Factum heic decretum eſt, ut ſi quis deinceps diſtrahendi exercitus mentionem faceret, morte multaretur: Præterea formam exercitus in abitu eandem retinendam eſſe, quæ prius fuiſſet: & imperium illis reſtituendum, qui prius duces extitiſſent. Obierat jam

Χειρίσοφος μὲν ἤδη τετελευτήκει, φάρμακον πιὼν, πυρέττων· τὰ δ' ἐκείνου Νέων ὁ Ἀσιναῖος παρελάμβανε.

θ'. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναστὰς εἶπε Ξενοφῶν· "Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, τὴν μὲν πορείαν, ὡς ἔοικε, δῆλον ὅτι πεζῇ ποιητέον. οὐ γάρ ἐστι πλοῖα. ἀνάγκη δὲ πορεύεσθαι ἤδη. οὐ γάρ ἐστι μένουσι τὰ ἐπιτήδεια. ἡμεῖς μὲν οὖν θυσόμεθα· ὑμᾶς δὲ δεῖ παρασκευάζεσθαι ὡς μαχουμένους, εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε. οἱ γὰρ πολέμιοι ἀνατεθαρσήκασιν."

ι'. Ἐκ τούτου ἐθύοντο οἱ στρατηγοὶ, μάντις δὲ παρῆν Ἀρεξίων Ἀρκάς. ὁ δὲ Σιλανὸς ὁ Ἀμβρακιώτης ἤδη ἀποδεδράκει, πλοῖον μισθωσάμενος, ἐξ Ἡρακλείας. θυομένοις δὲ ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ καλά. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐπαύσαντο. καί τινες ἐτόλμων λέγειν, ὡς ὁ Ξενοφῶν βουλόμενος τὸ χωρίον οἰκίσαι, πέπεικε τὸν μάντιν λέγειν, ὡς τὰ ἱερὰ οὐ γίγνεσθαι ἐπὶ ἀφόδῳ.

ια'. Ἐντεῦ-

jam diem ſuum Cheriſophus, hauſto medicamento, quum febri laboraret. In ejus locum Aſinenſis Neo eſt ſurrogatus.

9. Poſt hæc aſſurgens Xenophon: Iter nobis, milites, inquit, pedibus eſſe conficiundum, manifeſto paret. Quippe nulla nobis ſunt navigia. Cogit autem ipſa neceſſitas, ut itineri noſmet accingamus. Heic enim ſi hæreamus, commeatus nos deficiet. Quamobrem nos quidem ſacrificabimus, vos autem ſi unquam alias, hoc tempore ſic voſmet comparetis neceſſe eſt, ut quibus ſit in hoſtem pugnandum. Nam is modo animos ſumſit.

10. His dictis duces hoſtias mactant, quibus hariolus aderat Arexio Arcas. Nam Silanus Ambraciota, navigio conducto, ex Heraclea ſe ſubduxerat. Quum exta de abitu conſulerent, litatum non eſt. Quapropter hoc die quieverunt. Erant, qui auderent dicere, perſuaſum fuiſſe vatem à Xenophonte, qui coloniam hoc loco deducere cuperet, ut reſponderet, ad diſcedendum exta non addixiſſe.

11. Xeno-

ια'. Εντεῦθεν κηρύξας Ξενοφῶν τῇ αὔριον παρεῖναι ἐπὶ τὴν θυσίαν τὸν βουλόμενον, καὶ μάντις εἴ τις εἴη, παραγγείλας παρεῖναι, ὡς συνθεασόμενον τὰ ἱερά, ἔθυε, καὶ ἐνταῦθα παρῆσαν πολλοί. θυομένων δὲ πάλιν εἰς τρὶς ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ, οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. ἐκ τούτου χαλεπῶς εἶχον οἱ στρατιῶται. καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπεν ἃ ἔχοντες ἦλθον, καὶ ἀγορὰ οὐδεμία παρῆν.

ιβ'. Εκ τούτου συνελθόντων εἶπε πάλιν Ξενοφῶν· Ω ἄνδρες, ἐπὶ μὲν τῇ πορείᾳ, ὡς ὁρᾶτε, τὰ ἱερὰ οὔπω γίγνεται· τῶν δ' ἐπιτηδείων ὁρῶ ὑμᾶς δεομένους. ἀνάγκη οὖν μοι δοκεῖ θύεσθαι περὶ αὐτοῦ τούτου. ἀναστὰς δέ τις, εἶπε· καὶ εἰκότως ἄρα ἡμῖν οὐ γίγνεται τὰ ἱερά. ὡς γὰρ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου χθὲς ἥκοντος πλοίου, ἤκουσα τινός, ὅτι Κλέανδρος ἐκ Βυζαντίου ἁρμοστὴς μέλλει ἥξειν, πλοῖα ἔχων καὶ τριήρεις.

ιγ'. Εκ τούτου δέ, ἀναμένειν μὲν πᾶσιν ἐδόκει, ἐπὶ δὲ τὰ

11. Xenophon per præconem ſignificari publice juſſit, ut poſtridie ſacrificio quicunque vellet, intereſſet. Quod ſi quis in exercitu eſſet hariolus, is ut ſimul exta conſideraret, mandat. Ita multorum in præſentia cæſæ ſunt hoſtiæ. Quumque rurſus exta de abitu ter conſulerent, litatum non eſt. Ea res vehementer milites perturbare, quod jam commeatus ille, quem ſecum attulerant, defeciſſet: forum autem rerum venalium nuſquam haberent.

12. Quum iterum conveniſſent, Xenophon eos in hanc ſententiam compellavit: Necdum auſpicata nobis, milites, uti ſane videtis ipſi, ad iter exta ſunt: & commeatu vos egere video. Quapropter hac ipſa de re nos amplius conſulere Deos neceſſe eſt. Et quidam aſſurgens: Nihil mirum, ait, non poſſe nos perlitare. Nam ut ego de quodam audivi, qui heri fortuito navigio huc appulit, Cleander Byzantii præfectus cum navigiis ac triremibus venturus eſt.

13. Itaque viſum quidem eſt univerſis, expectandum eſſe; neceſſario

τὰ ἐπιτήδεια ἀναγκαῖον ἦν ἐξιέναι. καὶ ἐπὶ τούτῳ πάλιν ἐθύετο εἰς τρὶς, καὶ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ ἤδη ἐπὶ σκηνὴν ἰόντες τοῦ Ξενοφῶντος, ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἔχοιεν τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δ' οὐκ ἂν ἔφη ἐξαγαγεῖν, μὴ γιγνομένων τῶν ἱερῶν.

ιδ'. Καὶ πάλιν δ' ὑστεραίᾳ ἐθύετο, καὶ σχεδόν τι πᾶσα ἡ στρατιὰ, διὰ τὸ μέλειν πᾶσιν, ἐκυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά. τὰ δὲ θύματα ἐπελελοίπει. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐξῆγον μὲν οὔ, συνεκάλεσαν δέ. εἶπεν οὖν ὁ Ξενοφῶν· ἴσως οἱ πολέμιοι συνειλεγμένοι εἰσὶ, καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι. εἰ οὖν καταλιπόντες τὰ σκεύη ἐν τῷ ἐρυμνῷ χωρίῳ, ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένοι ἴοιμεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερὰ μᾶλλον προχωροίη ἡμῖν.

ιε'. Ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον, ὡς οὐδὲν δέον εἰς τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύειν ὡς τάχιστα. καὶ πρόβατα μὲν οὐκέτι ἦν, βοῦς δὲ ὑφ' ἁμάξης

ceſſario tamen parandi commeatus cauſſa erat exeundum. Ea de cauſſa rurſum ter cæſis hoſtiis, nunquam tamen litatum fuit. Et jam milites, ad Xenophontis tabernaculum quum acceſſiſſent, commeatum deeſſe ſibi aiebant. Reſpondebat ille, non educturum ſe militem, niſi litatum eſſet.

14. Poſtridie rurſus ſacrum faciunt, prope univerſa militum corona circumſtante. Erat enim res omnibus mirifice cordi. Jam hoſtiæ ipſis nullæ amplius erant reliquæ, quum duces non educerent militem, ſed tamen in concionem advocarent. Quare Xenophon ad eos: Fortaſſis, ait, collecti jam ſunt hoſtes, ac nobis neceſſario dimicandum adverſus eos erit. Si ergo relictis ſarcinis in hoc loco munito, tanquam ad pugnam inſtructi progrediemur: fortaſſe magis exta votis noſtris reſponderint.

15. Hoc quum milites audiiſſent, reclamabant; nihil eſſe, quamobrem in eum locum duceret: ſaltem quam maturrime ſacrificium repetendum eſſe. Nullæ jam reliquæ pecudes erant: itaque boves de

ἁμάξης πριάμενοι ἐθύοντο· καὶ Ξενοφῶν Κλεάνορος ἐδεήθη τοῦ Ἀρκάδος προθυμεῖσθαι, εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὡς ἐγένετο καλὰ τὰ ἱερά.

ιϛ'. Νέων δὲ ἦν μὲν στρατηγὸς κατὰ τὸ Χειρισόφου μέρος· ἐπεὶ δὲ ἑώρα τοὺς ἀνθρώπους, ὡς εἶχον δεινῶς τῇ ἐνδείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρίσασθαι, εὑρών τινα ἄνθρωπον Ἡρακλεώτην, ὃς ἔφη κώμας ἐγγὺς εἰδέναι, ὅθεν εἴη λαβεῖν τὰ ἐπιτήδεια, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον ἰέναι ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια, ὡς ἡγεμόνος ἐσομένου. ἐπεξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις, καὶ ἀσκοῖς, καὶ θυλάκοις, καὶ ἄλλοις ἀγγείοις, εἰς δισχιλίους ἀνθρώπους.

ιζ'. Επεὶ δὲ ἦσαν ἐν ταῖς κώμαις, καὶ διεσπείροντο ὡς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζου ἱππεῖς πρῶτοι, (βεβοηθηκότες γὰρ ἦσαν τοῖς Βιθυνοῖς) βουλόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς, εἰ δύναιντο, ἀποκωλῦσαι τοὺς Ελληνας, μὴ ἐλθεῖν εἰς τὴν Φρυγίαν. οὗτοι οἱ ἱππεῖς ἀποκτείνουσι τῶν Ελλήνων οὐ μεῖον

de plauſtris emti mactatique ſunt. Orabat Cleanorem Arcadem Xenophon, alacriter ſe pararet, ſiquid hæc exta pollicerentur. Verum ne illa quædam addicebant.

16. Tum Neo, qui Cheriſophi loco dux erat, quum miſere premi homines inopia videret, gratificari eis cupiebat. Itaque quum Heraclienſem quendam reperiſſet, qui ſe diceret vicos noſſe non procul diſſitos, de quibus peti commeatus poſſet; proclamari per præconem jubet, ut quicunque vellet, commeatus parandi cauſſa ſecum exiret, qui ducis heic munere fungi non recuſaret. Ibi plus minus hominum IICIↃ cum haſtis, utribus, reticulis, vaſis cæteris cum eo pergunt.

17. Ad vicos ubi perveniſſent, ac jam hinc inde quærendi commeatus cauſſa ſe ſpargerent, primi eos Pharnabazi equites invadunt. Nam illi Bithynis opem laturi advenerant, .& eorundem viciſſim adjuti copiis, ſi poſſent, avertere volebant Græcos, ne Phrygiam ingrederentur. Trucidant hi equites ex Græcis non paucio-

res

μεῖον ἢ πεντακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέφυγον.

ιη'. Ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις τῶν ἀποπεφευγότων εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ Ξενοφῶν, ἐπειδὴ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερὰ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοῦν ὑπὸ ἁμάξης, (οὐ γὰρ ἦν ἄλλα ἱερεῖα) σφαγιασάμενος ἐβοήθει, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι * τριάκοντα ἐτῶν πάντες.

ιθ'. Καὶ ἀναλαβόντες τοὺς λοιποὺς ἄνδρας, ἐς τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται. καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμὰς καὶ οἱ Ἕλληνες μάλα ἀθύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο. καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λασίων τῶν Βιθυνῶν τινες ἐπιγενόμενοι τοῖς προφύλαξι, τοὺς μὲν κατέκτανον, τοὺς δὲ ἐδίωξαν μέχρις εἰς τὸ στρατόπεδον.

κ'. Καὶ κραυγῆς γενομένης, εἰς τὰ ὅπλα πάντες ἔδραμον οἱ Ἕλληνες· καὶ διώκειν μὲν, καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς, οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι. λάσια γὰρ ἦν τὰ χωρία. ἐν δὲ τοῖς ὅπλοις ἐνυκτέρευον, φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξι μάχεσθαι.

ΚΕΦ.

res 10, cæteri quendam in montem ſe fuga recipiunt.

18. Eorum, qui fuga evaſerant, aliquis rem, uti geſta erat, in caſtra renuntiat. Ibi Xenophon, quia perlitatum eo die non fuerat, de plauſtro bovem ſumit, quod aliæ non ſupereſſent hoſtiæ; eoque mactato ad opem ſuis ferendum properat, facientibus idem cæteris omnibus, qui trigeſimum annum non exceſſiſſent.

19. Ita quum eos, qui ex clade reliqui erant, recepiſſent: ſole jam prope occidente in caſtra revertuntur, magnoque cum animi mœrore corpora curant. At Bithynorum nonnulli, quum repente per loca ſylvis denſa in primas excubias irruiſſent; partim milites occidunt, partim ad ipſa uſque caſtra perſequuntur.

20. Clamore excitato, ad arma Græci omnes adcurrunt: & hoſtem quidem perſequi, noctuque caſtra movere, tutum non eſſe putabant, quod ea loca denſa ſylvis eſſent: in armis tamen pernoctarunt, conſtitutis excubiis, ad dimicandum ſatis validis.

 CAP.

ΚΕΦ. εʹ.

Τὴν μὲν νύκτα οὕτω διήγαγον. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ, οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἡγοῦντο· οἱ δὲ εἵποντο, ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη. πρὶν δὲ ἀρίστου ὥραν εἶναι, ἀπετάφρευσαν ᾗ ἡ εἴσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπεσταύρωσαν ἅπαντα, καταλιπόντες τρεῖς πύλας. καὶ πλοῖον ἐξ Ἡρακλείας ἧκεν ἄλφιτα ἄγον, καὶ ἱερεῖα, καὶ οἶνον.

βʹ. Πρωῒ δ' ἀναστὰς Ξενοφῶν ἐθύετο ἐπεξόδια, καὶ γίγνεται καλὰ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου. καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν, ὁρᾷ αἰετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων * Παῤῥάσιος, καὶ ἡγεῖσθαι κελεύει τὸν Ξενοφῶντα· καὶ διαβάντες τὴν τάφρον, τὰ ὅπλα τίθενται, καὶ ἐκήρυξαν ἀριστήσαντας ἐξιέναι τοὺς στρατιώτας σὺν τοῖς ὅπλοις, τὸν δὲ ὄχλον καὶ τὰ ἀνδράποδα αὐτοῦ καταλιπεῖν.

γʹ. Οἱ

CAP. V.

ITa tum ea nox eſt exacta. Quum illuxiſſet, exercitum prætores ad locum munitum ducunt, quos jam milites ſumtis & armis & vaſis ſequebantur. Antequam prandii tempus appeteret, aditum loci foſſa præcludunt; omniaque, tribus tantum portis relictis, obvallant. Tunc & Heraclea navis appulit, quæ farinam, hoſtias, vinum vehebat.

2. Xenophon mane ſurgens, de diſcedendo exta conſulebat, ac ſtatim hoſtiæ primæ exta pulchra erant. Quumque ſacra jam peracta eſſent, Arexio Parrhaſius hariolus aquilam auſpicatam conſpicit, & Xenophontem copias ducere jubet. Ita tunc foſſam tranſeunt, & in armis conſiſtunt, ac proclamare præcones jubent, exeundum eſſe militibus armatis, ut primum corpora curaſſent: turbam vero imbellem, cum mancipiis, ibidem eſſe relinquendam.

3. Exibant

γʹ. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες ἐξῄεσαν, Νέων δὲ οὔ. ἐδόκει γὰρ κάλλιστον εἶναι, τοῦτον φύλακα καταλιπεῖν τῆς ἐπὶ στρατοπέδῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἀπέλιπον αὐτοὺς, αἰσχυνόμενοι μὴ ἕπεσθαι τῶν ἄλλων ἐπεξιόντων, κατέλιπον τοὺς ὑπὲρ πέντε καὶ τετταράκοντα ἔτη. καὶ οὗτοι μὲν ἔμενον· οἱ δ' ἄλλοι ἐπορεύοντο.

δʹ. Πρὶν δὲ πέντε καὶ δέκα στάδια διεληλυθέναι, ἐνέτυχον ἤδη νεκροῖς· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ κέρατος ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους φανέντας νεκροὺς, ἔθαπτον πάντας ὁπόσους ἐπελάμβανε τὸ κέρας. ἐπεὶ δὲ τοὺς πρώτους ἔθαψαν, προαγαγόντες, καὶ τὴν οὐρὰν αὖθις ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους τῶν ἀτάφων, ἔθαπτον τὸν αὐτὸν τρόπον ὁπόσους ἐπελάμβανεν ἡ στρατιά. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ὁδὸν ἧκον τὴν ἐκ τῶν κωμῶν, ἔνθα ἔκειντο ἀθρόοι, συνενεγκόντες αὐτοὺς ἔθαψαν.

εʹ. Ἤδη

3. Exibant igitur univerſi, Neone ſolo excepto. Nam rectiſſime ſe facturos exiſtimabant, ſi hunc eorum cuſtodem, qui manebant in caſtris, relinquerent. Quum autem ii ſe viderent à cohortium ductoribus, aliiſque militibus relinqui; quod ſibi putarent dedecori fore, ſi cæteris exeuntibus non & ipſi ſequerentur: tantum eos in caſtris relinquunt, qui XLV annos exceſſiſſent. Ita his remanentibus reliqui omnes iter ingreſſi ſunt.

4. Vix quindecim ſtadia proceſſerant, quum cæſorum corpora inveniunt. Itaq; cornu facto, caudam ejus ad cadavera primum oblata dirigunt; & omnia, quæ cornu complecti poterant, ſepeliunt. Poſteaquam primos illos terræ mandaſſent, acie promota, rurſumque conſtituta ejus cauda juxta primos eorum qui ſepulti nec dum erant; eodem modo, quoſcunque complecti intra aciem poterant, humabant. Poſteaquam ad viam perveniſſent, qua ex vicis iter erat, quo loco acervatim cadavera jacebant: omnia in unum comportata ſepulturæ mandant.

 5. Præ-

έ. Ἤδη δὲ πέρα μεσούσης τῆς ἡμέρας προαγαγόντες τὸ στράτευμα, ἔξω τῶν κωμῶν ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια ὅ,τι τις ὁρῴη ἐντὸς τῆς φάλαγγος. καὶ ἐξαίφνης ὁρῶσι τοὺς πολεμίους ὑπερβάλλοντας κατὰ λόφους τινὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου, τεταγμένους ἐπὶ φάλαγγος, ἱππέας τε πολλοὺς καὶ πεζούς· καὶ γὰρ Σπιθριδάτης καὶ Ραθίνης ἧκον παρὰ Φαρναβάζου ἔχοντες δύναμιν· ἐπεὶ δὲ κατεῖδον τοὺς Ἕλληνας οἱ πολέμιοι, ἔστησαν ἀπέχοντες αὐτῶν ὅσον πεντεκαίδεκα σταδίους.

ς'. Ἐκ τούτου εὐθὺς Ἀρηξίων ὁ μάντις τῶν Ἑλλήνων σφαγιάζεται, καὶ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ πρώτου καλὰ τὰ σφάγια. ἐνταῦθα ὁ Ξενοφῶν λέγει· δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, ἐπιτάξασθαι τῇ φάλαγγι λόχους φύλακας, ἵνα, ἤν που δέῃ, ὦσιν οἱ ἐπιβοηθήσοντες τῇ φάλαγγι, καὶ οἱ πολέμιοι τεταραγμένοι ἐμπίπτωσιν εἰς τεταγμένους καὶ ἀκεραίους. συνεδόκει ταῦτα πάντα πᾶσιν. ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, προηγεῖσθε τὴν πρὸς τοὺς ἐναντίους, ὡς μὴ ἑστήκωμεν, ἐπεὶ ὤφθημεν

5. Præterierat jam meridies, quum promotis copiis, extra vicos commeatum, quemcunq; quis cerneret, intra phalangem recipe- rent. Tum vero ſubito vident hoſtes ſublimibus in locis ad colles quoſdam, ac multos tum equites, tum pedites, ex adverſo in phalangem diſpoſitos. Nam Sphithridates & Rhatines cum copiis à Pharnabazo miſſis adventabant. Poſteaquam Græcos illi conſpexiſſent, intervallo ſtadiorum quindecim ab eis ſubſtitere.

6. Tum vero ſtatim Græcorum vates Arexio victimas cædit, ac primæ mox hoſtiæ perpulchra fuerunt exta. Et Xenophon: Equidem, duces, ita ſtatuo, inquit, cohortes ſubſidiarias à tergo phalangis collocandas; ut (ſi poſcat uſus) ſint qui phalangi auxilium ferre poſſint; & ut hoſtes, ordinibus ſuis turbatis in aciem horum inſtructam & integram incidant. Id conſilium ab omnibus eſt comprobatum. Et ille: Vos igitur, ait, in hoſtem adverſum præcedite, ne poſteaquam & conſpecti ſumus, & hoſtem vidi-

μὲν καὶ εἴδομεν τοὺς πολεμίους· ἐγὼ δὲ ἥξω τοὺς τελευταίους λόχους καταχωρείσας, ᾗπερ ὑμῖν δοκῇ.

ζ'. Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἡσύχως προῆγον· ὁ δὲ, τρεῖς ἀφελὼν τὰς τελευταίας τάξεις, ἀνὰ διακοσίους ἄνδρας, τὴν μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἐπέτρεψεν ἐφέπεσθαι, ἀπολιπόντας ὡς πλέθρον· Σαμόλας Ἀχαιὸς ταύτης ἦρχε τῆς τάξεως· τὴν δ' ἐπὶ τῷ μέσῳ ἐχώρισεν ἕπεσθαι· Πυρίας Ἀρκὰς ταύτης ἦρχε· τὴν δὲ μίαν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ· Φρασίας Ἀθηναῖος ταύτῃ ἐφειστήκει.

η'. Προϊόντες δὲ, ἐπεὶ ἐγένοντο οἱ ἡγούμενοι ἐπὶ νάπει μεγάλῳ καὶ δυσπόρῳ, ἔστησαν, ἀγνοοῦντες εἰ διαβατὸν εἴη τὸ νάπος, καὶ παρεγγυῶσι στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς παριέναι ἐπὶ τὸ ἡγούμενον. καὶ ὁ Ξενοφῶν θαυμάσας ὅ,τι τὸ ἴσχον εἴη τὴν πορείαν, καὶ ταχὺ ἀκούων τὴν παρεγγύην, ἐλαύνει ᾗ ἐδύνατο τάχιστα. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, λέγει Σοφαίνετος, πρεσβύτατος ὢν τῶν στρατηγῶν, ὅτι οὐκ ἄξιον εἴη διαβαίνειν τοιοῦτον ὂν τὸ νάπος.

vidimus, ſubſiſtamus. Ego cohortibus extremis arbitratu veſtro conſtitutis, adero.

7. Poſt hæc illi copias modice promovebant, Xenophon poſtremos tres ordines à reliquis abduxit; qui conſtabant ſinguli CC militibus. Horum unum ad dextram ſubſequi fere plethri intervallo juſſit. Præerat ei Samolas Achæus. Alteri locus medius aſſignatus, quo phalangem ſequeretur, Arcade Pyria duce. Tertius reliquus, cui Phraſias Athenienſis præerat, ad ſiniſtram ſequi juſſus fuit.

8. Procedentibus copiis, quum ad ingentem tranſituq; difficilem ſaltum primi perveniſſent, conſtiterunt. Ignorabant enim, an tranſiri poſſet; ideoque duces & cohortium præfectos hortabantur, ut ad aciem primam ſe conferrent. Xenophon admiratus, quid illud eſſet, à quo retinerentur; celeriter eorum cohortationem audiens, quamprimum ad ipſos advolat. Quum conveniſſent, Sophænetus inter duces natu maximus, operæpretium negat eſſe, ſaltum ejuſmodi peragrari.

Ejus

πος. καὶ ὁ Ξενοφῶν σπουδῇ ὑπολαβὼν ἔλεξεν·

θ'. « Ἀλλ' ἴστε μὲν με, ὦ ἄνδρες, οὐδένα πω κίνδυνον προξενήσαντα ὑμῖν ἐθελούσιον. οὐ γὰρ δόξης ὁρῶ δεομένους ὑμᾶς εἰς ἀνδρειότητα, ἀλλὰ σωτηρίας. νῦν δὲ οὕτως ἔχει. ἀμαχεὶ μὲν ἐνθένδε οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν. ἢν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὗτοι ἡμῖν, ὅταν ἀπίωμεν, ἕψονται καὶ ἐπιπεσοῦνται. ὁρᾶτε δὲ, πότερον κρεῖττον ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας προβαλλομένους τὰ ὅπλα, ἢ μεταβαλλομένους, ὄπισθεν ἡμῶν ἐπιόντας τοὺς πολεμίους θεάσασθαι.

ι'. Ἴστε γε μέντοι ὅτι τὸ μὲν ἀπιέναι ἀπὸ πολεμίων, οὐδενὶ καλῷ ἔοικε· τὸ δὲ ἐφέπεσθαι, καὶ τοῖς κακίοσι θάῤῥος ἐμποιεῖ. ἔγωγ' οὖν ἥδιον ἂν σὺν ἡμίσεσιν ἐποίμην, ἢ σὺν διπλασίοις ἀποχωροίην. καὶ τούτους οἶδα ὅτι ἐπιόντων μὲν ἡμῶν οὐδὲ ὑμεῖς ἐλπίζετε δέξασθαι ἡμᾶς· ἀπιόντων δὲ, πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι τολμήσουσιν ἐφέπεσθαι.

ια'. Τὸ

Ejus ſermone feſtinanter excepto inquit Xenophon:

9. Ego vero ſcire vos arbitror, milites, me prudentem ſcientemque nullius vobis unquam periculi auctorem extitiſſe. Nec enim ad fortitudinem gloria vobis opus eſſe video, ſed incolumitate. Jam vero noſtræ res eo loco ſunt, ut hinc ſine prœlio diſcedi non poſſit. Nam niſi nos in hoſtem pergamus, ſequetur ille nobis abſcedentibus, & in nos irruet. Vos nunc conſiderate, potiuſne ſit, nos adverſos arma hoſtibus inferre, an vero adverſos ſpectare, dum illi à tergo nos invadant.

10. Hoc quidem certe ſcire vos volo, recedere ab hoſtibus honeſtum videri non poſſe: at eoſdem inſequi, ignavioribus etiam animos addit. Equidem malim hoſtes dimidiis cum copiis inſequi, quam cum duplo majoribus cedere. Nec ignoro, minime vos vereri, ut noſtram illi impreſſionem ſuſtineant, ſi quidem nos aggrediemur ipſos. At vero ſi nos recedamus, nemini veſtrum eſſe dubium poteſt, quin auſuri ſint illi nos perſequi.

11. Ut

ια'. Τὸ δὲ διαβάντας, ὄπισθεν νάπος χαλεπὸν ποιήσασθαι, μέλλοντας μάχεσθαι, ἆρ' οὐχὶ καὶ ἁρπάσαι ἄξιον; τοῖς μὲν γὰρ πολεμίοις ἔγωγε βουλοίμην ἂν εὔπορα πάντα φαίνεσθαι, ὥστε ἀποχωρεῖν· ὑμᾶς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ χωρίου δεῖ διδάσκεσθαι, ὅτι, οὐκ ἔστι μὴ νικῶσι σωτηρία. θαυμάζω δ' ἔγωγε, καὶ τὸ νάπος τοῦτο εἴ τις μᾶλλον φοβερὸν νομίζει εἶναι τῶν ἄλλων, ὧν διαπεπορεύμεθα χωρίων. πῶς μὲν γὰρ οὐ δυσδιάβατον τὸ χωρίον, εἰ μὴ νικήσομεν τοὺς ἱππέας; πῶς δὲ ἃ διεληλύθαμεν ὄρη, ἢν πελτασταὶ τοσοίδε ἐφέπωνται;

ιβ'. Ἢν δὲ δὴ καὶ σωθῶμεν ἐπὶ θάλατταν, πόσον τι νάπος ὁ Πόντος; ἔνθα οὐδὲ πλοῖά ἐστι τὰ ἀπάξοντα, οὔτε σῖτος ᾧ θρεψόμεθα μένοντες· δεήσει δὲ, ἂν θᾶττον ἐκεῖ γενώμεθα, θᾶττον ἐξιέναι πάλιν ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. οὐκοῦν νῦν κρεῖττον ἠριστηκότας μάχεσθαι, ἢ αὔριον ἀναρίστους. Ἄνδρες, τά τε ἱερὰ ἡμῖν καλὰ, οἵ τε

11. Ut autem ii, qui pugnaturi ſunt, ſaltum impeditum à tergo relinquant, an non etiam ultro ſit accipiendum? Velim equidem, hoſtibus ad diſcedendum omnia peragratu facilia videri: nos ex hoc ipſo loco id capere admonitionis oportet, neminem, niſi vincat, incolumem ex nobis eſſe poſſe. Mirari ſane ſubit, poſſe aliquem putare, ſaltum hunc formidabiliorem eſſe locis aliis, quæ peragravimus. Nam quî fieri poterit, ut locus hic nobis non tranſitu ſit difficilis, ſi equites non vincamus? quî tranſiri montes poterunt, quos jam ſuperavimus, ſi tot cetrati à tergo nos urgeant?

12. Quod ſi maxime ſalvi ad mare perveniamus, quantus quæſo ſaltus ipſum pelagus Ponticum erit? nec ibi navigia ſunt, quibus avehamur: nec frumentum, quo alamur, ſi hærendum iſtic erit: & ſi celeriter eo pervenerimus, mox rurſum ad parandum commeatum exeundum erit. Quamobrem melius eſt, nos modo pranſos dimicare, quam cras jejunos. Sunt, milites, exta nobis egregia, ſunt auguria

οὔτε οἰωνοὶ αἴσιοι, τά τε σφάγια κάλλιστα· ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. οὐ δεῖ ἔτι τούτους, ἐπεὶ ἡμᾶς πάντως εἶδον, ἡδέως δειπνῆσαι, οὐδ' ὅπου ἂν ἐθέλωσι, σκηνῆσαι.,,

ιγ'. Εντεῦθεν οἱ λοχαγοὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον, καὶ οὐδεὶς ἀντέλεγε. καὶ ὃς ἡγεῖτο, παραγγείλας διαβαίνειν ᾗ ἕκαστος ἐτύγχανε τοῦ νάπους ὤν. θᾶττον γὰρ ἂν ἀθρόον ἐδόκει οὕτω πέραν γενέσθαι τὸ στράτευμα, ἢ εἰ κατὰ τὴν γέφυραν, ἣ ἐπὶ τῷ νάπει ἦν, ἐξεμηρύοντο.

ιδ'. Επεὶ δὲ διέβησαν, παριὼν παρὰ τὴν φάλαγγα, ἔλεγεν· Ανδρες, ἀναμιμνήσκεσθε ὅσας δὴ μάχας σὺν τοῖς Θεοῖς ὁμόσε ἰόντες νενικήκατε, καὶ οἷα πάσχουσιν οἱ πολεμίους φεύγοντες. καὶ τοῦτ' ἐννοήσατε, ὅτι ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς Ελλάδος ἐσμέν. ἀλλ' ἕπεσθε ἡγεμόνι τῷ Ηρακλεῖ, καὶ ἀλλήλους παρακαλεῖτε ὀνομαστί. ἡδύ τοι ἀνδρεῖόν τι καὶ καλὸν νῦν εἰ-

πόντα

guria felicia, & perlitatum eſt pulcherrime. Pergamus adverſus hoſtes. Ne faciamus eis poteſtatem, poſteaquam nos conſpexere, jucunde cœnandi; vel quo velint loco, pernoctandi.

13. Hæc quum dixiſſet, hortati ſunt præfecti cohortium, ut ducendo præcederet. Nam adverſabatur nemo. Itaque ducebat Xenophon, quum denuntiaſſet, ut quam ad partem ſaltus forte eſſet, quilibet illac tranſiret. Nam celerius ei videbantur per adverſum ſaltum hoc pacto catervatim evaſuræ copiæ, quam ſi ad pontem, qui erat in ſaltu, longum velut in filum exporrigerentur.

14. Quum jam tranſiiſſent, phalangem prætergrediens: Revocate vobis, inquit, in memoriam, milites, in quot pugnis adverſus hoſtes comminus pugnatis Deûm ope viceritis, & cujuſmodi accidant illis, qui hoſtem fugiunt. Cogitate, vos jam ad Græciæ portas eſſe. Sequimini ducem Herculem, ac vos mutuo nominatim excitate. Jucundum certe eſt, nunc aliquem fortiter ac præclare aliquid & dicentem,

πόντα καὶ ποιήσαντα μνήμην ἐν οἷς ἐθέλει παρέχειν ἑαυτοῦ.

ιε'. Ταῦτα παρελαύνων ἔλεγε, καὶ ἅμα ὑφηγεῖτο φάλαγγος, καὶ τοὺς πελταστὰς ἑκατέρωθεν ποιησάμενος ἐπορεύετο ἐπὶ τοὺς πολεμίους. παρηγγέλλετο δὲ τὰ δόρατα ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὦμον ἔχειν, ἕως σημαίνοι τῇ σάλπιγγι· ἔπειτα δὲ εἰς προσβολὴν καθέντας ἕπεσθαι βάδην, καὶ μηδένα δρόμῳ διώκειν. ἐκ τούτου σύνθημα παρῄει, Ζεὺς Σωτήρ, Ἡρακλῆς ἡγεμών.

ιϛ'. Οἱ δὲ πολέμιοι ὑπέμενον, νομίζοντες καλὸν ἔχειν τὸ χωρίον. ἐπεὶ δὲ ἐπλησίαζον, ἀλαλάξαντες οἱ Ἕλληνες πελτασταὶ ἔθεον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, πρὶν τινὰ κελεύειν. οἱ δὲ πολέμιοι ἀντίοι ὥρμησαν, οἵ τε ἱππεῖς καὶ τὸ στῖφος τῶν Βιθυνῶν, καὶ τρέπονται τοὺς πελταστὰς ἅμα.

ιζ'. Ἐπεὶ δὲ ὑπηντίαζεν ἡ φάλαγξ τῶν ὁπλιτῶν ταχὺ πορευομένη, καὶ ἅμα ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο, καὶ ἐπαιάνιζον, καὶ μετὰ ταῦτα ἠλάλαζον, καὶ ἅμα τὰ δόρατα καθίεσαν·

centem, & gerentem, apud quos velit, memoriam ſui excitare.

15. Hæc quum dixiſſet Xenophon, ſimul & phalangi dux erat, & peltatis utrinque diſpoſitis, in hoſtē pergebat. Mandarat etiam, ut haſtas humeris dextris geſtarent, donec tuba ſignum dediſſet: tum vero demiſſis eis ad feriendum hoſtem pedetentim ſequerentur, neque quiſquam curſu inſequeretur hoſtem. Poſt hæc teſſera per exercitum didita, Jupiter Servator, Dux Hercules.

16. Hoſtes, quod opportuno ſe loco eſſe crederent, perſtabant. At quum jam propius ventum eſſet, qui ex Græcis cetrati erant, clamore bellico ſublato, prius in hoſtem curſu ferebantur, quam quiſquam juberet. E contrario tum equites hoſtium, tum Bithynorum globus, in hos tendebant, eoſque terga cogebant dare.

17. Verum ubi gravis armaturæ peditum phalanx celeriter pergens in ſubſidium venit, ſimulque tuba clangente, pæanem hi exordirentur, & ululatum Martium tollerent, & haſtas pariter demitterent;

σαν· ἐνταῦθα οὐκέτι ἐδέξαντο οἱ πολέμιοι, ἀλλ' ἔφυγον. καὶ Τιμασίων μὲν ἔχων τοὺς ἱππέας ἐφείπετο, καὶ ἀπεκτίννυσαν ὅσους περ ἐδύναντο, ὡς ὀλίγοι ὄντες.

ιη'. Τῶν δὲ πολεμίων τὸ μὲν εὐώνυμον εὐθὺς διεσπάρη, καθ' ὃ οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς ἦσαν· τὸ δὲ δεξιὸν, ἅτε οὐ σφόδρα διωκόμενον, ἐπὶ λόφου συνέστη. ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ὑπομένοντας αὐτοὺς, ἐδόκει ῥᾷστόν τε καὶ ἀκινδυνότατον εἶναι ἰέναι ἤδη ἐπ' αὐτούς. παιανίσαντες οὖν, εὐθὺς ἐπορεύοντο· οἱ δὲ οὐχ ὑπέμειναν. καὶ ἐνταῦθα οἱ πελτασταὶ ἐδίωκον, μέχρι τὸ δεξιὸν αὖ διεσπάρη· ἀπέθανον δὲ ὀλίγοι. τὸ γὰρ ἱππικὸν φόβον παρεῖχε τὸ τῶν πολεμίων πολὺ ὄν.

ιθ'. Ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες τό, τε Φαρναβάζου ἱππικὸν ἔτι συνεστηκὸς, καὶ τοὺς Βιθυνοὺς ἱππέας πρὸς τούτοις συναθροιζομένους, καὶ ἀπὸ λόφου τινὸς καταθεωμένους τὰ γιγνόμενα, ἀπειρήκε-

σαν

terent; tum vero non amplius hoſtes impetum ſuſtinere, ſed totos ſe fugæ dare. Sequebatur eos Timaſio cum equitibus: qui ſane pro ſua paucitate quotcunque poterant, occidebant.

18. Ita ſiniſtrum quidem hoſtium cornu, cui Græci equites oppoſiti fuerant, ſtatim eſt diſſipatum. At enim quia dextrum non admodum à perſequentibus premeretur, in colle quodam rurſus coiit. Quos Græci quum conſiſterê viderent, nihil facilius, neque minus periculoſum eſſe putabant, quam ſi eos invaderent. Quare pæanê canentes recta pergebant, quumque illi non reſiſterent, cetrati eos perſequebantur, donec dextrum etiam cornu diſſiparetur. Interfecti pauci admodum, quod equeſtres hoſtium copiæ multæ numero formidini noſtris eſſent.

19. At quum Græci viderent etiam Pharnabazi equitatum necdum diſſipatum eſſe, ac Bithynos equites ad eos ſeſe aggregare, deque colle quodam quidquid accideret, ſpectare; quanquam labore

defatigati

σαι μὲν, ὅμως δ᾽ ἐδόκει καὶ ἐπὶ τούτους ἰτέον εἶναι οὕτως, ὅπως δύναιντο, ὡς μὴ τεθαῤῥηκότες ἀναπαύσαιντο. συνταξάμενοι δὴ πορεύονται.

κ'. Εντεῦθεν οἱ πολέμιοι ἱππεῖς φεύγουσι κατὰ τοῦ πρανοῦς ὁμοίως, ὥσπερ ὑπὸ ἱππέων διωκόμενοι. νάπος γὰρ αὐτοὺς ὑπεδέχετο, ὃ οὐκ ᾔδεισαν οἱ Ελληνες, ἀλλὰ προαπετράποντο διώκοντες. ὀψία γὰρ ἦν. ἐπανελθόντες δὲ ἔνθα δὴ ἡ πρώτη συμβολὴ ἐγένετο, στησάμενοι τρόπαιον, ἀπῄεσαν ἐπὶ θάλατταν περὶ ἡλίου δυσμάς. στάδιοι γὰρ ἦσαν ὡς ἑξήκοντα ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

ΚΕΦ. ϛ'.

ΕΝτεῦθεν οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἀμφὶ τὰ ἑαυτῶν, καὶ ἀπῆγον τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ χρήματα ὅπῃ ἐδύναντο προσωτάτω. οἱ δὲ Ελληνες ἀνέμενον μὲν Κλέανδρον, καὶ τὰς τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα, ὡς ἥξοντα· ἐξιόντες δὲ ἑκάστης ἡμέρας σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ τοῖς ἀνδραπόδοις, ἐφέροντο

defatigati eſſent, tamen in hos etiam pergere ſtatuunt, quacunque ratione poſſent, ne ſumta fiducia reſpirarent. Itaque inſtructi in eos tendunt.

20. Tum equitatus hoſtium non aliter per declivia fugere, atque ſi equites perſequerentur. Nam ſaltus eos excipiebat, quod Græci ignorabant, jam ante facta converſione à perſequendo deſiſtentes; quod adveſperaſceret. Quumque illum ad locum rediiſſent, ubi primum conflixerant, erecto tropæo, ſole jam occidente ad mare revertuntur. Abfuerant enim à caſtris plus minus ſexaginta ſtadiis.

CAP. VI.

POſt eam pugnam hoſtes ſuis rebus providebant, ac domeſticos, & facultates ſuas, quo poterant, longiſſime abducebant. At Græci dum Cleandrum, & triremes, ac naves expectarent, quæ venturæ dicebantur; quotidie cum jumentis & mancipiis exeuntes, nullo cum metu triti-

 cum,

ροιτο ἀδεῶς ἤδη πυροὺς, κριθὰς, οἶνον, ὄσπρια, μελίνας, σῦκα· πάντα γὰρ εἶχεν ἡ χώρα, πλὴν ἐλαίου.

β'. Καὶ ὁπότε μὲν καταμένοι τὸ στράτευμα ἀναπαυόμενον, ἐξῆν ἐπὶ λείαν ἰέναι, καὶ ἐλάμβανον ἐξιόντες· ὁπότε δ' ἐξίοι πᾶν τὸ στράτευμα, εἴ τις χωρὶς ἀπελθὼν λάβοι τι, δημόσιον ἔδοξεν εἶναι. ἤδη δὲ ἦν πολλὴ πάντων ἀφθονία. καὶ γὰρ ἀγοραὶ πάντοθεν ἀφικνοῦντο ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, καὶ οἱ παραπλέοντες ἄσμενοι κατέπεμπον, ἀκούοντες ὡς οἰκίζοιτο πόλις, καὶ λιμὴν εἴη.

γ'. Ἔπεμπον δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἤδη πλησίον οἰκοῦντες πρὸς Ξενοφῶντα, ἀκούοντες ὅτι οὗτος πολίζει τὸ χωρίον, ἐρωτῶντες ὅ,τι δέοι ποιοῦντας φίλους εἶναι. ὁ δ' ἐπεδείκνυεν αὐτοὺς τοῖς στρατιώταις. κἀν τούτῳ Κλέανδρος ἀφικνεῖται, δύο τριήρεις ἔχων, πλοῖον δ' οὐδέν.

δ'. Ἐτύγχανε

cum, hordeum, vinum, legumina, panicum, ficos congerebant. Nam regio hæc omnium ferax erat, extraquam olei.

2. Quod ſi totus exercitus quieſcendi cauſſa in caſtris commoraretur, prædatum licebat aliquibus exire, neq; deerat exeuntibus, quod acciperent. At vero quum univerſæ copiæ egrediebantur, tum ſi quis aliquo ſecedens nonnihil conquireret; id publicum eſſe debere, decreto ſanxerunt. Jam magna rerum omnium copia inſtructi erant. Nam & commeatus undique de Græcis urbibus advehebantur, & qui navigiis prætergerent, libenter appellabant. Inaudierant enim oppidum iſtic extrui, neque portum ei loco deeſſe.

3. Etiam hoſtes denique proximi ad Xenophontem mittunt, quem oppidum eo loco condere audiebant, & per legatos interrogant, quid ſibi faciundum eſſet, ut in amicitiam reciperentur. Eos quum Xenophon militibus oſtenderet, Cleander cum duabus quidem triremibus venit, ſed navigio nullo.

4. Forte

δ'. Ἐτύγχανε δὲ τότε στράτευμα ἔξω ὄν, ὅτε ἀφίκετο, καὶ ἐπὶ λείαν τινὲς οἰχόμενοι ἄλλοι εἰς τὸ ὄρος καὶ εἰληφότες πρόβατα πολλά· ὀκνοῦντες δὲ μὴ ἀφαιρεθεῖεν, τῷ Δεξίππῳ λέγουσιν, (ὃς ἀπέδρα τὴν πεντηκόντορον ἔχων ἐκ Τραπεζοῦντος) καὶ κελεύουσι διασώσαντα τὰ πρόβατα, τὰ μὲν αὐτὸν λαβεῖν, τὰ δὲ σφίσιν αὐτοῖς ἀποδοῦναι.

ε'. Εὐθὺς δ' ἐκεῖνος ἀπελαύνει τοὺς περιεστῶτας τῶν στρατιωτῶν, καὶ λέγοντας, ὅτι δημόσια ταῦτ' εἴη· καὶ τῷ Κλεάνδρῳ εὐθὺς ἐλθὼν λέγει, ὅτι ἁρπάζειν ἐπιχειροῦσιν. ὁ δὲ κελεύει τὸν ἁρπάζοντα ἄγειν πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ μὲν λαβὼν ἦγέ τινα· περιτυχὼν δ' Ἀγασίας ἀφαιρεῖται. καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ ἀγόμενος λοχίτης. οἱ δὲ ἄλλοι οἱ παρόντες τῶν στρατιωτῶν ἐπιχειροῦσι βάλλειν τὸν Δέξιππον, ἀνακαλοῦντες τὸν προδότην. ἔδεισαν δὲ καὶ τῶν τριηριτῶν πολλοί, καὶ ἔφευγον εἰς τὴν θάλατταν. Κλέανδρος δ' ἔφευγε.

ϛ'. Ξενο-

4. Forte id temporis, quo appulit, exercitus aberat; & ſeorſum nonnulli prædatum iverant in montem, qui multas pecudes ceperant. Et quia verebantur, ne ipſis adimerentur: Dexippo rem exponunt, illi viro, qui Trapezunte cum quinquaginta remorum navi aufugerat; eumque jubent conſervati pecoris partem retinere, partem ipſis reſtituere.

5. Mox ille milites abigit, qui circumſtabant, & oves has publicas eſſe dicebant. Quumque recta pergeret ad Cleandrum, ait milites hos, ſibi pecudes eripere velle. Cleander eum, qui hoc moliretur, duci ad ſe jubet. Itaque captum quendam ducit: quem ei forte tum interveniens Agaſias eripit; quod is, qui ducebatur, unus eſſet ex ipſius cohorte. Heic milites cæteri, qui aderant, jacere lapides in Dexippum cœperunt; & obruendum lapidibus eſſe proditorem hunc, clamabant. Tunc & remiges plerique metu correpti ad mare fugere, & Cleander ipſe fuga ſibi conſulere.

6. Xeno-

ϛ'. Ξενοφῶν δὲ, καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ κατεκώλυόν τε, καὶ τῷ Κλεάνδρῳ ἔλεγον, ὅτι οὐδὲν εἴη πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ δόγμα εἴη αἴτιον τὸ τοῦ στρατεύματος, ταῦτα γενέσθαι. ὁ δὲ Κλέανδρος ὑπὸ τοῦ Δεξίππου τε ἀνερεθιζόμενος, καὶ αὐτὸς ἀχθεσθεὶς, ὅτι ἐφοβήθη, ἀποπλευσεῖσθαι ἔφη, καὶ κηρύξειν, μηδεμίαν πόλιν δέχεσθαι, ὡς πολεμίους.

ζ'. Ἦρχον δὲ τότε πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐνταῦθα πονηρὸν ἐδόκει τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο εἶναι τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἐδέοντο μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' οὐκ ἂν ἄλλως ἔφη γενέσθαι, εἰ μή τις ἐκδώσει τὸν ἄρξαντα βάλλειν, καὶ τὸν ἀφελόμενον.

η'. Ἦν δὲ ὃν ἐζήτει, Ἀγασίας, διὰ τέλους φίλος τῷ Ξενοφῶντι· ἐξ οὗ καὶ διέβαλεν αὐτὸν ὁ Δέξιππος. ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἀπορία ἦν, συνήγαγον τὸ στράτευμα οἱ ἄρχοντες· καὶ ἔνιοι μὲν αὐτῶν παρ' ὀλίγον ἐποιοῦντο τὸν Κλέανδρον· τῷ δὲ Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι τὸ πρᾶγμα· ἀλλ' ἀναστὰς ἔλεξεν·

θ'. "Ω

6. Xenophon autem cum ducibus cæteris militem compeſcebat, & Cleandrum monebat, nihil eſſe periculi: ſaltem decretum exercitus in cauſſa eſſe, cur hæc accidiſſent. At Cleander partim incenſus à Dexippo, partim indignatus, quod trepidaſſet: diſceſſurum ſe cum navibus ait, ac per præcones denuntiaturum; ne qua urbs eos, ut qui hoſtes eſſent, exciperet.

7. Et imperabant id temporis Lacedæmonii Græcis omnibus. Quare viſa eſt Græcis militibus ea res fore pernicioſa, Cleandrumque rogabant, ne id faceret. At is nequaquam aliter futurum aiebat, extra quam ſi is, qui primus lapides jeciſſet, & qui militem eripuiſſet, dederentur.

8. Erat is, quem quærebat, Agaſias, Xenophonti perpetuus amicus; eaq; cauſſa fuit, cur illum Dexippus criminatus. Quum tam difficilis rerum ſtatus eſſet, duces ad concionē exercitum vocant. Nonnulli eorum non magni Cleandrum faciebant: Xenophon rem minime contemnendam aiebat eſſe: & aſſurgens, hanc orationem habuit;

9. Equi-

θ'. "Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐμοὶ οὐ φαῦλον δοκεῖ εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰ ἡμῖν οὕτως ἔχων τῆς γνώμης Κλέανδρος ἄπεισιν, ὥσπερ λέγει. εἰσὶ μὲν γὰρ ἤδη ἐγγὺς αἱ Ἑλληνίδες πόλεις· τῆς δ' Ἑλλάδος Λακεδαιμόνιοι προεστήκασιν. ἱκανοὶ δέ εἰσι καὶ εἷς ἕκαστος Λακεδαιμονίων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅ,τι βούλονται διαπράττεσθαι. εἰ οὖν οὗτος πρῶτον μὲν ἡμᾶς Βυζαντίου ἀποκλείσῃ, ἔπειτα δὲ τοῖς ἄλλοις ἁρμοσταῖς παραγγείλῃ εἰς τὰς πόλεις μὴ δέχεσθαι, ὡς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις, καὶ ἀνόμους ὄντας· ἔτι δὲ πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον οὗτος ὁ λόγος περὶ ἡμῶν ἥξει· ὥστε χαλεπὸν εἶναι καὶ μένειν καὶ ἀποπλεῖν. καὶ γὰρ ἐν τῇ γῇ ἄρχουσι Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ τὸν νῦν χρόνον. οὔκουν δεῖ οὔτε ἑνὸς ἀνδρὸς ἕνεκα οὔτε δυοῖν ἡμᾶς τοὺς ἄλλους τῆς Ἑλλάδος ἀποσχέσθαι, ἀλλὰ πειστέον ὅ,τι ἂν κελεύωσι. καὶ γὰρ αἱ πόλεις ἡμῶν ὅθεν ἐσμὲν, πείθονται αὐτοῖς. ἐγὼ μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς Κλέανδρον, ὡς

9. Equidem, milites, rem non nullius eſſe momenti arbitror, Cleandrum erga nos affectum ita, uti ſe declarat, diſcedere. Nam Græcæ jam nobis urbes proximæ ſunt, & Lacedæmonii Græciæ præſunt. Illorum ea potentia eſt, ut quivis Lacedæmonius in Græci nominis urbibus id, quod cupit, efficere poſſit. Quare ſi nos primum Byzantio Cleander excludet, ac deinde præfectis cæteris denuntiabit, ne nos in urbes admittant, quaſi qui contumaces adverſus Lacedæmonios, & improbi ſimus: etiam ad Anaxibium navarchum hæc de nobis fama permanabit, quo fiet, ut difficulter & heic manſuri, & hinc navigiis diſceſſuri ſimus. Quippe tam terra Lacedæmonii, quam mari hoc tempore imperant. Quapropter unius & alterius hominis cauſſa nos reliquos excludi Græcia minime æquum eſt, ſed parendum ipſis erit, quidquid tandem juſſerint. Nam & urbes illæ, in quibus nati ſumus, ipſis dicto ſunt audientes. Ego quidem, qui dicere Cleandro Dexippum audio, non

ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ αὐτὸν ἐκέλευσα· ἐγὼ οὖν ἀπολύω καὶ ὑμᾶς τῆς αἰτίας, καὶ Ἀγασίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας φήσῃ ἐμὲ τινὸς τούτων αἴτιον εἶναι, καὶ καταδικάζω ἐμαυτοῦ, εἰ ἐγὼ πετροβολίας ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου ἐξάρχω, τῆς ἐσχάτης δίκης ἄξιος εἶναι, καὶ ὑφέξω τὴν δίκην. φημὶ δὲ, καὶ εἴ τινα ἄλλον αἰτιᾶται, ἑαυτὸν χρῆναι παρασχεῖν Κλεάνδρῳ κρῖναι. οὕτω γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀπολελυμένοι τῆς αἰτίας εἴητε. ὡς δὲ νῦν ἔχει, χαλεπὸν, εἰ οἰόμενοι ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι, ἀντὶ τούτων μηδ᾽ ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις ἐσόμεθα, ἀλλ᾽ εἰρξόμεθα ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.„

ι΄. Μετὰ ταῦτα ἀναστὰς Ἀγασίας εἶπεν· "Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ὄμνυμι Θεοὺς καὶ Θεὰς, ἦ μὴν μήτε ἐμὲ Ξενοφῶντα κελεῦσαι ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα, μήτε ὑμῶν ἄλλον μηδένα· ἰδόντι δέ μοι ἄνδρα ἀγαθὸν ἀγόμενον τῶν ἐμῶν λοχιτῶν ὑπὸ Δεξίππου, ὃν ὑμεῖς ἐπίστασθε ὑμᾶς προδόντα, δεινὸν ἔδοξεν εἶναι· καὶ ἀφειλόμην, ὁμολογῶ. καὶ ὑμεῖς

μὴ

non auſurum hæc fuiſſe Agaſiam, niſi meo juſſu; & vos & Agaſiam hac culpa libero, ſi me Agaſias ipſe fatebitur horum auctorem eſſe; adeoque memet condemno, ſi vel lapidationi, vel alteri violento facinori princeps ipſe cauſſam præbeo, ut tanquam extremi ſupplicii reus pœnis ſubjiciar. Itidem ſentio debere & alium quemvis, in quem Cleander culpam confert, ei ſe judicio ſiſtere. Nam ea ratione vos omni culpa liberabimini. Sane qui nunc rerum ſtatus eſt, grave profecto, ſi ne quidem reliquis pares erimus, Græcis civitatibus excluſi; quum ipſi exiſtimemus in Græcia nos & laudem & honorem conſequuturos.

10. Poſt hæc Agaſias quum ſurrexiſſet, inquit: Deos ego, milites, ac Deas ſancte teſtor, neque Xenophontem mihi mandaſſe, ut hominem illum eriperem, neque quenquam alium ex vobis: ſed quum virum fortem ex cohorte mea duci à Dexippo viderem, à quo vos deſertos eſſe ſcitis, gravis ea res mihi viſa eſt. Itaque hominem eripui, fateor. Nec tamen

vos

μὲ μὴ ἐκδῶτε· ἐγὼ δ᾽ ἐμαυτὸν, ὥσπερ Ξενοφῶν λέγει, παραχήσω κείναντι Κλεάνδρῳ, ὃ ἂν βούληται ποιῆσαι. τούτου ἕνεκα μήτε πολεμῆτε Λακεδαιμονίοις, σώζοισθέ τε ἀσφαλῶς, ὅπη θέλει ἕκαστος. συμπέμψατε μέντοι ὑμῶν αὐτῶν ἑλόμενοι πρὸς Κλέανδρον,* οἵ τινες, ἐάν τι ἐγὼ παραλείπω, καὶ λέξουσιν ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ πράξουσιν.„

ια΄. Ἐκ τούτου ἔδωκεν ἡ στρατιὰ οὕς τινας βούλοιτο προελόμενον ἰέναι. ὁ δὲ προείλετο τοὺς στρατηγούς. μετὰ ταῦτα ἐπορεύοντο πρὸς Κλέανδρον Ἀγασίας καὶ οἱ στρατηγοὶ, καὶ ὁ ἀφαιρεθεὶς ἀνὴρ ὑπὸ Ἀγασίου. καὶ ἔλεγον οἱ στρατηγοί·

ιβ΄. " Ἔπεμψεν ἡμᾶς ἡ στρατιὰ πρός σε, ὦ Κλέανδρε, καὶ ἐκέλευσέ σε, εἴτε πάντας αἰτιᾷ, κείναντα σεαυτὸν χρῆσθαι ὅ,τι ἂν βούλῃ· εἴτε ἕνα τινὰ, ἢ δύο, ἢ καὶ πλείους αἰτιᾷ, τούτους ἀξιοῦσι παρασχεῖν σοι ἑαυτοὺς εἰς κρίσιν. εἴτι οὖν ἡμῶν τινὰ αἰτιᾷ, πάρεσμεν

vos me Cleandro dedatis, neceſſe eſt: ego me ipſum, ut Xenophon faciundum cenſet, Cleandro tradam, ut mecum pro arbitratu ſuo agat. Non eſt, quod vos hac de cauſſa bellum cum Lacedæmoniis geratis; ſed potius incolumes eo velim perveniatis, quo quiſque cupit. Nihilominus quoſdam ex vobis ipſis deligite, quos mecum ad Cleandrum mittatis; ut ſi quid ego prætermiſero, meo nomine tum dicant tum agant.

11. Heic permiſſum ei ab exercitu, deligeret, quos vellet, eoſque ſecum ſumeret. Agaſias duces deligit. Quare cum ducibus, & eo milite, quem Dexippo eripuerat, ad Cleandrum pergit Agaſias: ad quem ubi perveniſſent, duces eum in hanc ſententiam compellarunt.

12. Exercitus, Cleander, nos ad te miſit, teque vult, ſiquidem omnes in culpa eſſe arbitreris, judicio facto, pro arbitratu tuo in ſontes animadvertere: ſin vel in unum aliquem, vel duos, vel plures culpam conferas; æquum cenſent, ut ipſi ſemet tibi judicio ſiſtant. Quare ſi quid eſt, in quo noſtrum quen-

πάρεσμέν σοι ἡμεῖς, εἴτε καὶ ἄλλον τινὰ, φράσον. οὐδεὶς γάρ σοι ἀπέσται, ὅστις ἂν ἡμῖν ἐθελήσῃ πείθεσθαι.

ιγ'. Μετὰ ταῦτα προελθὼν ὁ Ἀγασίας εἶπεν· "ἐγώ εἰμι, ὦ Κλέανδρε, ὁ ἀφελόμενος Δεξίππου ἄγοντος τοῦτον τὸν ἄνδρα, καὶ παίειν κελεύσας Δέξιππον. τοῦτον μὲν γὰρ οἶδα ἄνδρα ἀγαθὸν ὄντα, Δέξιππον δὲ αἱρεθέντα οἶδα ὑπὸ τῆς στρατιᾶς, ἄρχειν τῆς πεντηκοντόρου, ἧς ᾐτησάμεθα παρὰ Τραπεζουντίων, ἐφ' ὧτε πλοῖα συλλέγειν, ὡς σωζοίμεθα· καὶ ἀποδράντα Δέξιππον, καὶ προδόντα τοὺς στρατιώτας, μεθ' ὧν ἐσώθη. καὶ τούς τε Τραπεζουντίους ἀπεστερήκαμεν τὴν πεντηκόντορον, καὶ κακοὶ δοκοῦμεν εἶναι διὰ τοῦτον· αὐτοί τε, τὸ ἐπὶ τούτῳ, ἀπολώλαμεν πάντες. ἤκουε γάρ, ὥσπερ ἡμεῖς, ὡς ἄπορον εἴη, πεζῇ ἀπιόντας, τοὺς ποταμούς τε διαβῆναι, καὶ σωθῆναι εἰς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτον οὖν τοιοῦτον ὄντα ἀφειλόμην. εἰ δὲ σὺ ἦγες,

quenquam accuſes, adſumus tibi: ſin eſt alius quiſpiam, eum nobis edito. Quippe nemo erit, quem non tibi tradituri ſimus, modo nobis parere voluerit.

13. Tum progreſſus in medium Agaſias ait: Ego ſum, Cleander, qui hunc hominem abducenti Dexippo eripui, & qui feriri Dexippum juſſi. Etenim hunc ego virum fortem eſſe noram, Dexippum autem ſciebam ab exercitu lectum fuiſſe, qui actuariæ navi remigum quinquaginta, quam à Trapezuntiis petiveramus, ea de cauſſa præeſſet; ut navigia cogeret, quibus incolumes aveheremur. Eundem aufugiſſe ſciebam, atque eos milites prodidiſſe, quibuſcum ſalvus eo pervenerat. Ita & à nobis Trapezuntii quinquaginta remigum nave ſpoliati ſunt, & improbi propter hunc eſſe viſi ſumus: per ipſum denique non ſtetit, quominus jam periiſſemus omnes. Nam æque ac nos audierat, non poſſe, ſi pedeſtri itinere diſcederemus, trajici à nobis fluvios, ac nos ſalvos in Græciam pervenire. Huic ergo talem hominem eripui. Ac ſi tu eum

ἦγες, ἢ ἄλλος τις τῶν περὶ σοῦ, καὶ μὴ τῶν παρ' ἡμῶν ἀποδράντων, εὖ ἴσθι, ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων ἐποίησα. νόμιζε δ' ἐὰν ἐμὲ νῦν ἀποκτείνῃς, δι' ἄνδρα δειλόν τε καὶ πονηρὸν, ἀγαθὸν ἀποκτενῶν.,,

ιδ'. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος ἔφη, ὅτι Δέξιππον μὲν οὐκ ἐπαινεῖ, εἰ ταῦτα πεποιηκὼς εἴη· οὐ μέντοι ἔφη νομίζειν, οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος, βίαν χρῆναι πάσχειν αὐτὸν, ἀλλὰ κριθέντα, ὥσπερ καὶ ὑμεῖς νῦν, ἀξιοῦσθαι τῆς δίκης τυχεῖν. νῦν μὲν οὖν ἄπιτε, καταλιπόντες τοῦτον τὸν ἄνδρα· ὅταν δ' ἐγὼ κελεύσω, πάρεστε πρὸς τὴν κρίσιν. αἰτιῶμαι δὲ οὔτε τὴν στρατιὰν, οὔτε ἄλλον οὐδένα, ἐπεί γε οὗτος αὐτὸς ὁμολογεῖ ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα.

ιε'. Ὁ δ' ἀφαιρεθεὶς εἶπεν, ἐγὼ, ὦ Κλέανδρε, εἰ καὶ οἴει με ἀδικοῦντά τι ἄγεσθαι, οὔτ' ἔπαιον οὐδένα, οὔτ' ἔβαλλον· ἀλλ' εἶπον, ὅτι δημόσια εἴη τὰ πρόβατα. ἦν γὰρ τῶν στρατιωτῶν δόγμα, εἴ-

τις,

eum abduxiſſes, vel tuorum quiſpiam, non eorum, qui à nobis aufugerunt; ſcito, me nunquam id facturum fuiſſe. Quod ſi me jam interficies, velim exiſtimes te virum fortem in gratiam ignavi & improbi hominis occidere.

14. Hæc quum Cleander audiiſſet, non laudare ſe Dexippum ait, qui hæc deſignaverit: neque tamen exiſtimare ſe vi agendum cum Dexippo fuiſſe, tametſi nequiſſimus eſſet: ſed fuiſſe poſtulandum, ut in judicium arceſſitus, quemadmodum vobiſcum modo agitur, ſupplicio multaretur. Vos quidem modo diſcedite, hoc homine relicto; & ad judicium, quum ego denuntiavero, præſto eſtote. Neque jam amplius, quod vel de exercitu, vel quoquam alio querar, habeo: quando hic ipſe fatetur, ſe hominem eripuiſſe.

15. Tum is, qui ereptus fuerat, inquit: Tametſi tu me, Cleander, injuſte quid deſignantem abductum fuiſſe putas: ego tamen neq; percuſſi quenquam, neque lapidibus petii. Tantum oves illas eſſe publicas dixi. Nam decreto ſancitum

τις, ὁπότε ἡ στρατιὰ ἐξίοι, ἰδίᾳ ληΐζοιτο, δημόσια εἶναι τὰ ληφθέντα. ταῦτ' εἶπον, καὶ ἐκ τούτου με λαβὼν οὗτος ἦγεν· ἵνα μὴ φθέγγοιτο μηδείς, ἀλλ' αὐτὸς λαβὼν τὸ μέρος, διασώσειε τοῖς λῃσταῖς παρὰ τὴν ῥήτραν τὰ χρήματα. πρὸς ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν, ἐπεὶ τοίνυν τοιοῦτος εἶ, κατάμενε, ἵνα καὶ περὶ σοῦ βουλευσώμεθα.

ιϛ'. Εκ τούτου οἱ μὲν ἀμφὶ Κλέανδρον ἠρίστων· τὴν δὲ στρατιὰν συνήγαγε Ξενοφῶν, καὶ συνεβούλευε πέμψαι ἄνδρας πρὸς Κλέανδρον, παραιτησομένους περὶ τῶν ἀνδρῶν. ἐκ τούτου ἔδοξεν αὐτοῖς πέμψαντας στρατηγούς, καὶ λοχαγούς, καὶ Δρακόντιον τὸν Σπαρτιάτην, καὶ τῶν ἄλλων, οἳ ἐδόκουν ἐπιτήδειοι εἶναι, δεῖσθαι Κλεάνδρου κατὰ πάντα τρόπον ἀφεῖναι τὼ ἄνδρε. ἐλθὼν οὖν Ξενοφῶν λέγει·

ιζ'. "Ἔχεις μὲν ὦ Κλέανδρε τοὺς ἄνδρας, καὶ ἡ στρατιά σοι ἐφεῖτο ὅ,τι ἐβούλου ποιῆσαι, καὶ περὶ τού-

citum à militibus fuerat, ut ſi quis exeuntibus univerſis copiis ſeorſum prædam egiſſet; quidquid nactus eſſet, publicum faceret. Hæc mea fuere verba, ſtatimque Dexippus me prehenſum abduxit, ne quis de ipſo quid enuntiaret, adeoque ut contra edictum iis, qui eam ceperant, prædam conſervaret, cujus ipſi pars ceſſiſſet. Ad ea Cleander: Quando, inquit, talis es, heic maneto, ut de te quoque deliberemus.

16. Poſt hæc Cleander cum ſuis cibum capit: Xenophon autem, vocato ad concionem milite, ſuadere ſe dixit; ut quidam ad Cleandrum mittantur, qui pro iis, qui dediti eſſent, intercederent. Factum decretum, ut ablegatis prætoribus, cohortium præfectis, Dracontio Spartano, aliis, qui viderentur idonei, Cleander omni ſtudio rogaretur, quo utrumq; dimitteret. Quum ad Cleandrum ventum eſſet, hanc Xenophon orationem habuit:

17. Habes, Cleander, in poteſtate tua, quos volebas; adeoque permiſit exercitus tibi, ut pro lubitu

τούτων, καὶ περὶ ἑαυτῶν ἁπάντων. νῦν δέ σε αἰτοῦνται καὶ δέονται, δοῦναι σφίσι τὼ ἄνδρε, καὶ μὴ κατακαίνειν. πολλὰ γὰρ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ περὶ τὴν στρατιὰν ἐμοχθησάτην. ταῦτα δὲ σοῦ τυχόντες, ὑπισχνοῦνταί σοι ἀντὶ τούτων, ἐὰν βούλῃ ἡγεῖσθαι αὐτῶν, καὶ ἐὰν (a) Θεοὶ ἵλεῳ ὦσιν, ἐπιδείξειν σοι, καὶ ὡς κόσμιοί εἰσι, καὶ ὡς ἱκανοὶ τῷ ἄρχοντι πειθόμενοι τοὺς πολεμίους σὺν τοῖς Θεοῖς μὴ φοβεῖσθαι. δέονται δέ σου καὶ τοῦτο, παραγενόμενον καὶ ἄρξαντα αὐτῶν, πεῖραν λαβεῖν καὶ Δεξίππου, καὶ σφῶν, καὶ τῶν ἄλλων, οἷος ἕκαστός ἐστι καὶ τὴν ἀξίαν ἑκάστοις νεῖμαι. „

ιη'. Ακούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος, ἀλλὰ καὶ μὰ τὼ Σιὼ, ἔφη, ταχύ τοι ὑμῖν ἀποκρινοῦμαι· καὶ τώ τε ἄνδρε ὑμῖν δίδωμι, καὶ αὐτὸς παρέσομαι. καὶ ἐὰν οἱ Θεοὶ παραδιδῶσί τι, ἐξηγήσομαι εἰς τὴν Ελλάδα. καὶ πολὺ οἱ λόγοι οὗτοι ἀντίοι εἰσὶν, ἢ οὓς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἐνίων ἤκουον, ὡς τὸ στράτευμα ἀφίστατο ἀπὸ Λακεδαιμονίων.

ιθ'. Ex

tu tuo non de his ſolum, ſed etiam de ipſis univerſis ſtatueres. Nunc abs te petunt, teque rogant, ut eis utrumque condones; neve homines hos interficias. Nam ſuperiori tempore multos pro exercitu labores exantlarunt. Hæc abs te ſi impetrent, viciſſim pollicentur, ſi dux ipſorum eſſe velis, ac Dii propitii fuerint; declaraturos ſe tibi, quam modeſti ſint, quamque periti parendi ſuo imperatori, nullos adeo Diis freti hoſtes metuant. Hoc etiam petunt, ut accepto imperio ad ipſos venias, & tam de Dexippo, quam ipſis, & aliis periculum facias, quam ipſorum quilibet ſuum cuique tribuere poſſit.

18. Quum hæc audiiſſet Cleander: Ego vero per Deos immortales, inquit, ſine mora vobis reſpondebo: Me & condonare vobis hos, & ipſum jam adfuturum. Quod ſi etiam Dii conceſſerint, dux vobis in Græciam ero. Longe quidem certe contraria illis eſt hæc oratio, quæ de nonnullis veſtrûm à quibuſdam accepi, qui vos exercitum à Lacedæmoniis aiebant ad defectionem impellere.

19. Ejus

ιθ'. Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἐπαινοῦντες, ἀπῆλθον ἔχοντες τὼ ἄνδρε· Κλέανδρος δὲ ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ, καὶ συνῆν Ξενοφῶντι φιλικῶς, καὶ ξενίαν συνεβάλοντο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἑώρα αὐτοὺς τὸ παραγγελλόμενον εὐτάκτως ποιοῦντας, καὶ μᾶλλον ἐπεθύμει ἡγεμὼν γενέσθαι αὐτῶν.

κ'. Ἐπεὶ μέντοι θυομένῳ αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς, εἶπεν· "Ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐθέλει γενέσθαι τὰ ἱερὰ ἐξάγειν· ὑμεῖς μέντοι μὴ ἀθυμεῖτε τούτου ἕνεκα. ὑμῖν μὲν γὰρ, ὡς ἔοικε, δέδοται ἐκκομίσαι τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ πορεύεσθε. ἡμεῖς δὲ ὑμᾶς, ἐπειδὰν ἐκεῖσε ἥκητε, δεξόμεθα ὡς ἂν δυνώμεθα κάλλιστα.

κα'. Ἐκ τούτου ἔδοξε τοῖς στρατιώταις δοῦναι αὐτῷ τὰ δημόσια πρόβατα. ὁ δὲ δεξάμενος, πάλιν αὐτοῖς ἀπέδωκε. καὶ αὐτὸς μὲν ἀπέπλει. οἱ δὲ στρατιῶται, διαθέμενοι τὸν σῖτον, ὃν ἦσαν συγκεκομισμένοι, καὶ τἄλλα, ἃ εἰλήφεσαν, ἐξεπορεύοντο διὰ τῶν Βιθυνῶν.

κβ'. Ἐπεὶ

19. Ejus oratione collaudata duces, & utroque recepto, diſceſſerunt. At Cleander exta de itinere conſulens, amanter Xenophontis conſuetudine utebatur, eſtque inter eos hoſpitii neceſſitudo contracta. Quum vero milites etiam videret compoſite imperata facere, magis etiam dux ipſorum fieri cupiebat.

20. Verum ubi triduo toto facta re ſacra perlitatum non eſſet, advocatis ad ſe ducibus: De copiis educendis, ait, exta conſequi ex voto non poſſum. Ea tamen res vobis moleſta ne ſit. Nam vobis, uti res ipſa declarat, hoc conceſſum eſt, ut haſce copias hinc exportetis. Quapropter pergite. Nam nos quidem certe, poſteaquam in Græciam perveneritis, quam honeſtiſſime vos pro virili noſtra excipiemus.

21. Tum milites ei publicas oves donandas eſſe cenſuerunt. Eas quum accepiſſet, rurſus illis donavit, atque inde ſolvit. Ac milites frumento, aliiſque rebus, quas congeſſerant, diviſo, per Bithynos proficiſci cœperunt.

22. Quum

κβ΄. Ἐπεὶ δὲ οὐδενὶ ἐνετύγχανον, πορευόμενοι τὴν ὀρθὴν ὁδὸν, ὥστ' ἔχοντές τι εἰς τὴν φιλίαν διεξελθεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς, τοὔμπαλιν ἀποστρέψαντας ἐλθεῖν μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἔλαβον πολλὰ καὶ ἀνδράποδα καὶ πρόβατα· καὶ ἀφίκοντο ἑκταῖοι εἰς Χρυσόπολιν τῆς Χαλκηδονίας. καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ, τὰ λάφυρα πωλοῦντες.

ΞΕΝΟ-

22. Quum autem recta incedentes via, nihil uſquam offenderent; viſum eſt unius diei ac noctis itinere in Bithyniam reverti, ut aliqua cum præda in amicorum fines tranſirent. Id quum feciſſent, amplam & mancipiorum & ovium copiam nancti ſunt. Itaque ſexto die Chryſopolin, quod Chalcedoniæ oppidum eſt, pervenerunt: ubi dies ſeptem commorati, prædam vendidere.

XENO-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ,
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ΚΕΦ. α'.

ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα, ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πορείᾳ, μέχρις εἰς τὸν Πόντον ἀφίκοντο, καὶ ὅσα· ἐκ τοῦ Πόντου πεζοὶ ἐξιόντες καὶ πλέοντες ἐποίησαν, μέχρις ἔξω τοῦ στόματος ἐγένοντο ἐν Χρυσοπόλει τῆς Ἀσίας· πάντα ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

β'. Ex

XENOPHONTIS
DE CYRI EXPEDITIONE
HISTORIARUM,
LIBER SEPTIMUS.

CAP. I.

QUÆCUNQUE à Græcis in expeditione, quam aſcendentes in Aſiam cum Cyro ſuſceperunt, ad pugnam uſque geſta fuerint: & quæ poſt Cyri obitum in itinere, donec in Pontum pervenirent: quæq; deinde, quum vel itinere pedeſtri de Ponto egrederentur, vel mari veherentur, egerint; donec extra Ponti oſtium, ad oppidum Aſiæ Chryſopolin acceſſerunt: ea ſunt à nobis univerſa ſuperiore commentario expoſita.

2. Poſt

β'. Ἐκ τούτου δὲ Φαρνάβαζος, φοβούμενος τὸ στράτευμα, μὴ ἐπὶ τὴν αὑτοῦ ἀρχὴν στρατεύηται, πέμψας πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, (ὁ δὲ ἔτυχεν ἐν Βυζαντίῳ ὤν) ἐδεῖτο διαβιβάσαι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα ποιήσειν αὐτῷ, ὅσα δέοι. καὶ Ἀναξίβιος μετεπέμψατο τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν στρατιωτῶν εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπισχνεῖτο, εἰ διαβαῖεν, μισθοφορὰν ἔσεσθαι τοῖς στρατιώταις.

γ'. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι ἔφασαν βουλευσάμενοι ἀπαγγέλλειν· Ξενοφῶν δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἀπαλλάξοιτο ἤδη ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ βούλοιτο ἀποπλεῖν. ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἐκέλευσεν αὐτὸν συνδιαβάντα, ἔπειτα οὕτως ἀπαλλάττεσθαι. ἔφη οὖν ταῦτα ποιήσειν.

δ'. Σεύθης δὲ ὁ Θρᾲξ πέμπει * Μηδοσάδην, καὶ κελεύει Ξενοφῶντα συμπροθυμεῖσθαι, ὅπως διαβῇ τὸ στράτευμα, καὶ ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθέντι οὐ μεταμελήσειν. ὁ δ' εἶπεν, ἀλλὰ τὸ μὲν στράτευμα διαβήσεται· τούτου ἕνεκα μηδὲν

2. Poſt hæc Pharnabazus, qui metueret, ne Græcæ copiæ ditionem ſuam bello peterent, ad Anaxibium navarchum mittit, qui tum forte Byzantii erat, eumque rogat, uti copias ex Aſia tranſportet: ſimul omnia facturum ſe pollicetur, quæ fieri velit. Tum Anaxibius arceſſitis ad ſe Byzantium prætoribus, & cohortium præfectis, ſtipendium militi, ſi trajeciſſent, pollicetur.

3. Ibi quum alii re deliberata ſe reſponſuros dicerent, Xenophon ab exercitu ſe jam diſceſſurum, & cum navi ſoluturum reſpondit. Anaxibius ad ea, debere cum exercitu ipſum trajicere inquit, ac deinde ab eo diſcedere. Facturum id ſe recepit.

4. Eodem tempore Seuthes Thrax, ablegato ad Xenophontem Medoſade, hortatur, ut trajectionem copiarum lubens adjuvet: qua in re ſi promte atq; alacriter operam ſibi navaſſet, facturum Seuthen, ut ejus conſilii nunquam ipſum pœniteret. Reſpondet Xenophon, omnino trajecturum exercitum, nec ejus rei cauſſa quid-

δὲν τελείτω μήτε ἐμοὶ, μήτε ἄλλῳ μηδενί. ἐπειδὰν δὲ διαβῇ, ἐγὼ μὲν ἀπαλλάξομαι· πρὸς δὲ τοὺς διαμένοντας καὶ ἐπιτηδείους ὄντας προσφερέσθω, ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ.

έ. Ἐκ τούτου διαβαίνουσι πάντες εἰς Βυζάντιον οἱ στρατιῶται, καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδου ὁ Ἀναξίβιος· ἐκήρυξε δὲ λαβόντας τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη τοὺς στρατιώτας ἐξιέναι, ὡς ἀποπέμψων τε ἅμα, καὶ ἀριθμὸν ποιήσων. ἐνταῦθα οἱ στρατιῶται ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἀργύριον ἐπισιτίζεσθαι .εἰς τὴν πορείαν, καὶ ὀκνηρῶς συνεσκευάζοντο.

ϛ΄. Καὶ ὁ Ξενοφῶν Κλεάνδρῳ τῷ ἁρμοστῇ ξένος γεγενημένος, προσελθὼν ἠσπάζετο αὐτὸν, ὡς ἀποπλευσόμενος ἤδη. ὁ δ᾽ αὐτῷ λέγει, μὴ ποιήσῃς ταῦτα· εἰ δὲ μὴ, ἔφη, αἰτίαν ἕξεις· ἐπεὶ καὶ νῦν τινὲς. ἤδη σε αἰτιῶνται, ὅτι οὐ ταχὺ ἐξέρπει τὸ στράτευμα.

quidquam vel mihi, ait, vel alii cuiquam Seuthes pendat, neceſſe eſt. Verum quamprimum trajecerit, equidem diſcedam, poteritque Seuthes cum iis, qui apud exercitum manebunt, & ipſius rebus erunt idonei, ſic agere; ut ipſi viſum fuerit.

5. Inde milites univerſi Byzantium traducti ſunt: & Anaxibius ſtipendium non numerabat: proclamari vero per præcones juſſit, ut ſumtis armis & ſarcinis milites oppido excederent, quaſi eadem opera cenſere vellet exercitum, & abducere. Heic graviter ferre milites, deeſſe pecuniam ſibi, qua commeatum ad iter redimerent, adeoque cunctanter vaſa colligere.

6. Interea Xenophon ad Cleandrum Byzantii præfectum accedens, cum quo neceſſitudinem hoſpitii contraxerat, complexus eſt eum ſalutando, quaſi qui jamjam ſolvere conſtituiſſet. At ille, ne hoc faceret, reſpondit. Cæteroqui culpa te obligabis, inquit. Quippe nunc etiam nonnulli ejus in te culpam conferunt, quod exercitus ex oppido cunctanter velut erependo

τόμα. ὁ δ' εἶπεν, ἀλλ' αἴτιος μὲν ἐγώ γε οὐκ εἰμὶ τούτου· οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοὶ ἐπισιτισμοῦ δεόμενοι, καὶ οὐκ ἔχοντες, διὰ τοῦτο ἀθυμοῦσι πρὸς τὴν ἔξοδον. ἀλλ' ὅμως, ἔφη, ἐγώ σοι συμβουλεύω ἐξελθεῖν μὲν ὡς πορευσόμενον· ἐπειδὰν δ' ἔξω γένηται τὸ στράτευμα, τότε ἀπαλλάττεσθαι. ταῦτα τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐλθόντες πρὸς Ἀναξίβιον, διαπραξόμεθα οὕτως.

ζ'. Ἐλθόντες ἔλεγον ταῦτα. ὁ δ' ἐκέλευσεν οὕτω ποιεῖν, καὶ τὴν ταχίστην ἐξιέναι συνεσκευασμένους, καὶ προσανειπεῖν, ὃς ἂν μὴ παρῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὸν ἀριθμόν, ὅτι αὐτὸς αὑτὸν αἰτιάσεται. ἐντεῦθεν ἐξῄεσαν οἵ τε στρατηγοὶ πρῶτον, καὶ οἱ ἄλλοι. καὶ ἤδη τε πάντες πλὴν ὀλίγων ἔξω ἦσαν, καὶ Ἐτεόνικος εἱστήκει παρὰ τὰς πύλας, ὡς, ὁπότε ἔξω γένοιντο πάντες, ἀποκλείσων τὰς πύλας, καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβαλών.

η'. Ὁ δὲ Ἀναξίβιος, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς λοχαγούς, ἔλεγε· Τὰ μὲν ἐπιτήδεια, ἔφη, λαμβάνετε

pendo egreditur. Et Xenophon: Id vero non à me proficiſcitur, ſed quia milites copia commeatus egent, neque quidquam habent; idcirco ad exeundum ſe difficiles præbent. Ego tamen, inquit Cleander, conſulo tibi, ut quaſi proficiſci cum eis velis, oppido exeas: quumque jam extra mœnia copiæ fuerint, diſcedas. Accedamus igitur, ait Xenophon, Anaxibium; remque ita conficiamus.

7. Ad Anaxibium quum perveniſſent, quid eſſent facturi, exponunt. Is ita faciundum reſpondit, ac quamprimum rebus conſarcinatis exeundum: atque hoc addendum etiam, futurum ut is qui luſtrationi & cenſui non interfuerit, ſeipſum culpa oneret. Inde primum duces, poſtea milites cæteri egrediuntur. Quumque jam univerſi, paucis exceptis, exiiſſent; ſtabat ad portas Eteonicus, ut quamprimum egreſſi eſſent omnes, portas occluderet, ac peſſulum obderet.

8. Tum Anaxibius convocatis ad ſe prætoribus, & cohortium præfectis: Commeatus, inquit, petendus

βαίνετε ἐκ τῶν Θρᾳκίων κωμῶν· (εἰσὶ δὲ αὐτόθι πολλαὶ κριθαὶ καὶ πυροὶ, καὶ τἄλλα τὰ ἐπιτήδεια) λαβόντες δὲ πορεύεσθε εἰς τὴν Χερρόνησον, ἐκεῖ δὲ Κυνίσκος ὑμῖν μισθοδοτήσει.

θʹ. Ἐπακούσαντες δέ τινες τῶν στρατιωτῶν ταῦτα, ἢ καὶ τῶν λοχαγῶν τις, διαγγέλλει εἰς τὸ στράτευμα. καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἐπυνθάνοντο περὶ τοῦ Σεύθου, πότερα πολέμιος εἴη, ἢ φίλος· καὶ πότερα διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους δέοι πορεύεσθαι, ἢ κύκλῳ διὰ μέσης τῆς Θρᾴκης.

ιʹ. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα διελέγοντο, οἵ τε στρατιῶται ἀναρπάσαντες τὰ ὅπλα θέουσι δρόμῳ πρὸς τὰς πύλας, ὡς πάλιν πρὸς τὸ τεῖχος εἰσιόντες. ὁ δὲ Ἐτεόνικος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ὡς εἶδον προσθέοντας τοὺς ὁπλίτας, συγκλείουσι τὰς πύλας, καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβάλλουσιν. οἱ δὲ στρατιῶται ἔκοπτον τὰς πύλας, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἀδικώτατα πάσχοιεν ἐκβαλλόμενοι εἰς τοὺς πολεμίους· καὶ κατασχίσειν τὰς πύλας ἔφασαν, εἰ μὴ ἑκόντες ἀνοίξουσιν.

ιαʹ. Ἄλλοι δ᾽ αὐτῶν ἔθεον παρὰ τὴν θάλατταν, καὶ παρὰ τὴν χηλὴν

petendus vobis erit è Thracum vicis, in quibus & hordei, & tritici, & aliarum rerum neceſſariarum magna eſt copia. Poſt illa pergite in Cherroneſum, ubi ſtipendium vobis Cyniſcus numerabit.

9. Ea vel militum nonnulli forte ab ſe audita, vel aliquis è præfectis cohortium, ad exercitum effert. Interea de Seuthe duces percunctantur, hoſtis, an amicus eſſet: num iter per Sacrum montem ſit faciundum, an media Thracia circumeunda.

10. Dum illi de his inter ſe colloquuntur, arma corripiunt milites, & curſu portas oppidi petunt, ut rurſus intra mœnia ſe reciperent. Eteonicus, ubi cum ſuis vidit accurrentes gravis armaturæ milites; portas occludunt, ac peſſulum obdunt. Eas pulſabant milites, ſeque indigniſſima pati aiebant, qui hoſtibus objicerentur. Etiam perfracturos ſe portas aiebant, ni eas ſua ſponte aperirent.

11. Nonnulli ad mare currebant, & juxta muri chelen ſive cre-

χηλὴν τὸ τεῖχος ὑπερβάλλουσιν εἰς τὴν πόλιν. ἄλλοι δὲ, οἳ ἐτύγχανον ἔνδον τῶν στρατιωτῶν, ὡς ὁρῶσι τὰ ἐπὶ ταῖς πύλαις πράγματα, διακόψαντες ταῖς ἀξίναις τὰ κλεῖθρα, ἀναπεταννύουσι τὰς πύλας· οἱ δ᾽ εἰσπίπτουσιν.

ιβ΄. Ὁ δὲ Ξενοφῶν, ὡς εἶδε τὰ γιγνόμενα, δείσας μὴ ἐφ᾽ ἁρπαγὴν τράποιτο τὸ στράτευμα, καὶ ἀνήκεστα κακὰ γένοιτο τῇ πόλει, καὶ αὐτῷ, καὶ τοῖς στρατιώταις, ἔθει, καὶ συνεισπίπτει εἴσω τῶν πυλῶν σὺν τῷ ὄχλῳ.

ιγ΄. Οἱ δὲ Βυζάντιοι, ὡς εἶδον τὸ στράτευμα βίᾳ εἰσπίπτον, φεύγουσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, οἱ μὲν εἰς τὰ πλοῖα, οἱ δὲ οἴκαδε· ὅσοι δὲ ἔνδον ἐτύγχανον ὄντες, ἔξω· οἱ δὲ καθεῖλκον τὰς τριήρεις, ὡς ἐν ταῖς τριήρεσι σώζοιντο. πάντες δὲ ᾤοντο ἀπολωλέναι, ὡς ἑαλωκυίας τῆς πόλεως. ὁ δὲ Ἐτεόνικος εἰς τὴν ἄκραν ἀποφεύγει. ὁ δὲ Ἀναξίβιος καταδραμὼν ἐπὶ τὴν θάλατταν, ἐν ἁλιευτικῷ πλοίῳ περιέπλει εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εὐθὺς μεταπέμπεται ἐκ Χαλκηδόνος φρουρούς. οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐδόκουν εἶναι οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει σχεῖν τοὺς ἄνδρας.

ιδ΄. Οἱ

crepidinem in oppidum evadunt. Si qui vero adhuc erant in urbe milites, quum quid ad portas ageretur, viderent, aſciis clauſtra perfringebant, ac portas patefaciebant. Ita deinde illi irrumpunt.

12. Xenophon, quum quid accideret, videret: veritus, ne ad urbis ſe direptionem converteret miles, deque hoc in urbem, & ſeſe, & ipſos milites atrocia mala redundarent; pleno curſu cum reliqua turba militum intra portas irrumpit.

13. Ex alia parte Byzantii, ut vi exercitum in urbem irruere vident, de foro partim in naves, partim domum confugiunt: & quotquot intus erant, foras exeunt: nonnulli triremes deducebant, ut in eis incolumes evaderent. Omnes ſe jam periiſſe putabant, tanquam ſi urbs eſſet ab hoſtibus capta. Fugiebat in arcem Eteonicus. Anaxibius ad mare decurrens, navi piſcatoria in arcem circumvehebatur, ac ſtatim Chalcedone præſidiarios arceſſit. Nec enim ii, qui erant in arce, ſuſtinere poſſe vim militum videbantur.

14. Poſtea-

ιδ΄. Οἱ δὲ στρατιῶται ὡς εἶδον τὸν Ξενοφῶντα, προσπίπτουσιν αὐτῷ πολλοί, καὶ λέγουσι· Νῦν σοι ἔξεστιν, ὦ Ξενοφῶν, ἀνδρεὶ γενέσθαι. ἔχεις πόλιν, ἔχεις τριήρεις, ἔχεις χρήματα, ἔχεις ἄνδρας τοσούτους. νῦν, εἰ βούλοιο, σύτε ἡμᾶς ὀνήσαις, καὶ ἡμεῖς σε μέγαν ποιήσαιμεν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ἀλλ᾽ εὖ τε λέγετε, καὶ ποιήσω ταῦτα. εἰ δὲ τούτων ἐπιθυμεῖτε, θέσθε τὰ ὅπλα ἐν τάξει ὡς τάχιστα, βουλόμενος αὐτοὺς κατηρεμίσαι, καὶ αὐτὸς παρηγγύα ταῦτα, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκέλευσε παρεγγυᾶν, καὶ τίθεσθαι τὰ ὅπλα.

ιε΄. Οἱ δ᾽ αὐτοὶ ὑφ᾽ ἑαυτῶν ταττόμενοι, οἵτε ὁπλῖται ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἰς πεντήκοντα ἐγένοντο, καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπὶ τὸ κέρας ἑκάτερον παραδεδραμήκεσαν. τὸ δὲ χωρίον οἷον κάλλιστον ἐκτάξασθαί ἐστι, τὸ Θρᾴκιον καλούμενον, ἔρημον οἰκιῶν καὶ πεδινόν. ἐπεὶ δὲ ἔκειτο τὰ ὅπλα, καὶ κατηρεμίσθησαν, συγκαλεῖ Ξενοφῶν τὴν στρατιάν, καὶ λέγει τάδε·

ιϛ΄. «Ὁπ

14. Poſteaquam milites Xenophontem videre, frequentes ad eum cum his verbis accurrunt: Nunc licet te virum declarare, Xenophon. Oppidum habes, habes triremes, habes pecuniam, tot viros habes. Nunc, ſi volueris, & tu nos beare poteris, & nos te magnum efficere. Tum Xenophon: Recte dicitis, inquit, & vobis obtemperabo. Verum ſi hæc expetitis, quamprimum in ordine armati conſiſtite. Volebat enim ſedare milites, ideoque tum ipſe cohortabatur ad hoc eos, tum aliis itidem, ut ſuos hortarentur, & in armis ordine conſtituerêt, præcepit.

15. Illi ſponte ſua ſic aciem inſtruebant, ut exiguo tempore gravis armaturæ pedites in quinquagenos ſe componerent, & cetrati ad utrumque cornu curſu delati conſiſterent. Locus hic ad ſtruendam aciem longè pulcherrimus erat (nomine Thracius) ab ædificiis vacuus & campeſtris. Poſteaquam in armis ſuo eſſent ordine collocati, ſedatiq; jam nonnihil milites: convocato exercitu, hac oratione uſus eſt Xenophon.

16. Equi-

ιϛʹ. "Ὅτι μὲν ὀργίζεσθε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, καὶ νομίζετε δεινὰ πάσχειν ἐξαπατώμενοι, οὐ θαυμάζω. ἐὰν δὲ τῷ θυμῷ χαριζώμεθα, καὶ Λακεδαιμονίους τε τοὺς παρόντας τῆς ἐξαπάτης τιμωρησώμεθα, καὶ τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν διαρπάσωμεν, ἐνθυμήθητε ἃ ἔσται ἐντεῦθεν.

ιζʹ. Πολέμιοι μὲν ἐσόμεθα ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις τε, καὶ τοῖς συμμάχοις. οἷος δὲ πόλεμος ἂν γένοιτο, εἰκάζειν δὴ πάρεστιν, ἑωρακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γεγενημένα. ἡμεῖς γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι εἰσήλθομεν εἰς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους, ἔχοντες τριήρεις, τὰς μὲν ἐν θαλάττῃ, τὰς δ' ἐν τοῖς νεωρίοις, οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων· ὑπαρχόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει, καὶ προσόδου οὔσης κατ' ἐνιαυτὸν ἀπό τε τῶν ἐνδήμων, καὶ ἐκ τῆς ὑπερορίας, οὐ μεῖον χιλίων ταλάντων· ἄρχοντές τε τῶν νήσων ἁπασῶν, καὶ ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ πόλεις πολλὰς ἔχοντες, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἄλλας τε πολλάς,

16. Equidem, milites, non miror vos iraſci, atque exiſtimare, vobis indigna accidiſſe, qui fraude circumventi ſitis. Atenim iræ ſi gratificabimur, ac in Lacedæmonios, qui heic adſunt, fraudis nomine vindicabimus, urbem denique nulli affinem culpæ diripiemus: quæ deinde ſequutura ſint, apud animos veſtros expendite.

17. Primum & Lacedæmonii, & eorum ſocii nos eo ſunt habituri loco, quo haberi hoſtes judicati ſolent. Atq; hoc adverſus nos bellum quale futurum ſit, exiſtimare licet eis, qui & viderunt, & memoria repetunt ea, quæ non ita pridem acciderunt. Bellum nos Athenienſes adverſus Lacedæmonios, eorumque ſocios ſuſcepimus, quum partim in mari, partim in navalibus triremes non pauciores cccc haberemus. Quumq; magna eſſet in urbe noſtra pecuniæ copia, & proventus annuus tam de civibus quam exteris, non minor quam CIↃ talentorum: iidemque imperio noſtro inſulas omnes complecteremur, & oppida multa partim in Aſia, partim in Europa, quas

πολλὰς, καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Βυζάντιον, ὅπου νῦν ἐσμεν, ἔχοντες, κατεπολεμήθημεν οὕτως, ὡς πάντες ἐπίστασθε.

ιη'. Νῦν δὲ δὴ τί οἰόμεθα παθεῖν, Λακεδαιμονίων μὲν καὶ τῶν Ἀχαιῶν συμμάχων ὑπαρχόντων, Ἀθηναίων δὲ, καὶ ὅσοι ἐκείνοις τότε ἦσαν σύμμαχοι, πάντων προσγεγενημένων, Τισσαφέρνους δὲ, καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ ἄλλων βαρβάρων πάντων πολεμίων ἡμῖν ὄντων, πολεμιωτάτου δ' αὐτοῦ τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἤλθομεν ἀφαιρησόμενοί τε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα; τούτων δὴ πάντων ὁμοῦ ὄντων; ἔστι τις οὕτως ἄφρων, ὅστις οἴεται ἂν ἡμᾶς περιγενέσθαι;

ιθ'. Μὴ πρὸς Θεῶν μαινώμεθα, μηδὲ αἰσχρῶς ἀπολώμεθα, πολέμιοι ὄντες καὶ τοῖς πατράσι, καὶ τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν φίλοις τε καὶ οἰκείοις. ἐν γὰρ ταῖς πόλεσιν εἰσὶ πάντες, ταῖς ἐφ' ἡμᾶς στρατευομέναις, καὶ δικαίως· εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν οὐδεμίαν ἠθελήσαμεν κατασχεῖν, καὶ ταῦτα,

quas inter fuit & hoc ipſum Byzantium, ubi nunc ſumus, poſſideremus: ita tamen debellati ſumus, uti vobis ipſis conſtat.

18. Quid autem de nobis futurum exiſtimatis, quum hoc tempore Lacedæmonii & Achæi ſocietate juncti ſint, & ad hos Athenienſes etiam cum omnibus, quos tum habuere, ſociis acceſſerint? quum Tiſſaphernes, & reliqui barbari, quorum ager ad mare pertinet, nobis hoſtes ſint? quum omnium maximum hoſtem habeamus ipſum Orientis regem, adverſus quem profecti ſumus ut & regno eum ſpoliaremus; &, ſi fieri poſſet, etiam de medio tolleremus? Hos omnes ſi hoſtes habituri ſimus, ecquis tam demens eſt, qui nos ſuperiores evaſuros exiſtimet?

19. Per Deos immortales, ne inſaniamus, milites, neve denuntiato & patriæ, & amicis propinquiſque noſtris bello, turpiſſime pereamus. Nam illis hi civitatibus omnes continentur, quæ bellum nobis æquiſſimo certe jure facturæ ſunt: ſi Græci nominis urbem, quæ de Græcis urbibus omnium prima

ταῦτα, κρατοῦντες, Ἑλληνίδα δὲ, εἰς ἣν πρῶτον ἤλθομεν πόλιν, ταύτην ἐξαλαπάξομεν. ἐγὼ μὲν τοίνυν εὔχομαι, πρὶν ταῦτα ἐπιδεῖν ὑφ' ἡμῶν γενόμενα, μυρίας ἐμέ γε κατὰ τῆς γῆς ὀργυιὰς γενέσθαι.

κ'. Καὶ ὑμῖν συμβουλεύω, Ἕλληνας ὄντας, τοῖς Ἑλλήνων προεστηκόσι πειθομένους πειρᾶσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. ἐὰν δὲ μὴ δύνησθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους τῆς γῆς Ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι. καὶ νῦν μοι δοκεῖ, πέμψαντας Ἀναξιβίῳ εἰπεῖν, ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν βίαιον ποιήσοντες παρεληλύθαμεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἢν μὲν δυνώμεθα, παρ' ὑμῶν ἀγαθόν τι εὑρίσκεσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ δηλώσοντες ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐξαπατώμενοι, ἀλλὰ πειθόμενοι ἐξερχόμεθα.„

κα'. Ταῦτα ἔδοξε. καὶ πέμπουσιν Ἱερώνυμόν τε Ἠλεῖον ἐροῦντα ταῦτα, καὶ Εὐρύλοχον Ἀρκάδα, καὶ Φιλήσιον Ἀχαιόν. οἱ μὲν ταῦτα ᾤχοντο ἐροῦντες. ἔτι δὲ καθη-

prima fuerit, ad quam acceſſerimus, depopulabimur: quum nullum barbarorum oppidum etiam victoria potiti voluerimus occupare. Opto equidem prius, quam hæc à vobis deſignari videam, vel decies mille orgyas infra terram rapi.

20. Vobis etiam conſulo, quum Græci ſitis, ita jus veſtrum perſequamini; ut nihilominus iis, qui ſunt inter Græcos principes, pareatis. Quod ſi æquum impetrare non licebit, quanquam injuſte vobiſcum agatur, Græcia tamen ut exuletis, minime committendum vobis erit. In hoc ſane tempore cenſeo, quibuſdam ablegatis ſignificandum Anaxibio, non nos ut ulla vi uteremur, in hanc urbem rediiſſe: ſed ea tantum gratia, ut ſi fieri poſſet, commodi aliquid à vobis impetraremus: ſin autem, ut indicaremus, non fraude nos ejectos, ſed parendi ſtudio exceſſiſſe.

21. Factum in hanc ſententiam decretum, & Hieronymus Eleus, Eurylochus Arcas, Phileſius Achæus ablegati, qui hæc exponerent. Ii dum legationem obirent, ac

καθημένων τῶν στρατιωτῶν, προσέρχεται Κυρατάδης Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περιῄει, ἀλλὰ στρατηγιῶν, καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἴ τις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προσελθὼν ἔλεγεν, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἡγεῖσθαι αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς Θρᾴκης, ἔνθα πολλὰ καὶ ἀγαθὰ λήψοιντο. ἔς τε δ' ἂν μολῶσιν εἰς ἀφθονίαν παρέξειν ἔφη καὶ σῖτα καὶ ποτά.

κβ'. Ἀκούουσι ταῦτα οἱ στρατιῶται, καὶ τὰ παρὰ Ἀναξιβίου ἅμα ἀπαγγελλόμενα. ἀπεκρίνατο γάρ, ὅτι πειθομένοις αὐτοῖς οὐ μεταμελήσει, ἀλλὰ τοῖς τε οἴκοι τέλεσι ταῦτα ἀπαγγελεῖ, καὶ αὐτὸς βουλεύσοιτο περὶ αὐτῶν ὅ,τι δύναιτο ἀγαθόν. ἐκ τούτου οἱ στρατιῶται τόν τε Κυρατάδην δέχονται στρατηγόν, καὶ ἔξω τοῦ τείχους ἀπῆλθον. ὁ δὲ Κυρατάδης συντάσσεται αὐτοῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν παρέσεσθαι ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἔχων καὶ ἱερεῖα, καὶ μάντιν, καὶ σῖτα καὶ ποτὰ τῇ στρατιᾷ.

κγ'. Ἐπεὶ

ac miles eodem adhuc loco ſubſiſteret: Cyratades Thebanus acceſſit, qui non exilii cauſſa per Græciam obvagabatur; ſed imperatorii muneris cupidus, & offerens ultro ſeſe, ſi qua vel urbs, vel natio ducis egeret. Is quum ad milites acceſſiſſet, paratum ſe aiebat eſſe ad deducendum ipſos in locum Thraciæ, nomine Delta, eamque profectionem ipſis fructuoſam fore. Pollicebatur etiam, ſe, dum iter facerent, magnam ipſis eſculentorum potulentorumque copiam ſuppeditaturum.

22. Audiebant & hæc milites eodem tempore, & quæ ab Anaxibio renuntiabantur. Is enim futurum reſpondebat, ut nunquam ipſos obedientiæ præſtitæ pœniteret. Nam & patriæ magiſtratibus hæc ſe per nuntios ſignificaturum, & initurum conſilium, quo pacto poſſit ipſis pro ſuis viribus commodare. Tum Cyratadem milites imperatorem accipiunt, & extra mœnia diſcedunt. Cyratades poſtridie ſe ad exercitum cum hoſtiis, extiſpice, potulentis, eſculentis ad uſum militis, adfuturum recepit.

23. Poſt-

κγʹ. Ἐπεὶ δ' ἐξῆλθον, ὁ Ἀναξίβιος ἔκλεισε τὰς πύλας, καὶ ἐκήρυξεν, ὅτι ὅστις ἂν ἁλῷ ἔνδον ὢν τῶν στρατιωτῶν, πεπράσεται. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κυρατάδης μὲν ἔχων τὰ ἱερὰ, καὶ τὸν μάντιν, ἧκε. καὶ ἄλφιτα φέροντες εἵποντο αὐτῷ εἴκοσιν ἄνδρες, καὶ ἄλλοι οἶνον, εἴκοσιν ἄνδρες, καὶ ἐλαιῶν τρεῖς, καὶ σκορόδων εἷς ἀνὴρ ὅσον ἐδύνατο μέγιστον φορτίον, καὶ ἄλλος κρομμύων. ταῦτα δὲ καταθέμενος ὡς ἐπὶ δάσμευσιν ἐθύετο.

κδʹ. Ξενοφῶν δὲ μεταπεμψάμενος Κλέανδρον, ἐκέλευέν οἱ διαπρᾶξαι ὅπως εἰς τὸ τεῖχός τε εἰσέλθοι, καὶ ἀποπλεύσαι ἐκ Βυζαντίου. ἐλθὼν δὲ Κλέανδρος, μάλα μόλις, ἔφη, διαπραξάμενος ἥκω. λέγειν γὰρ Ἀναξίβιον, ὅτι οὐκ ἐπιτήδειον εἴη, τοὺς μὲν στρατιώτας πλησίον εἶναι τοῦ τείχους, Ξενοφῶντα δὲ ἔνδον, τοὺς Βυζαντίους δὲ στασιάζειν καὶ πονηροὺς εἶναι πρὸς ἀλλήλους. ὅμως δὲ εἰσιέναι, ἔφη, ἐκέλευσεν, εἰ μέλλει σὺν ἑαυτῷ ἐκπλεῖν.

κεʹ. Ὁ μὲν οὖν Ξενοφῶν ἀσπασάμενος τοὺς στρατιώτας, εἴσω

23. Poſtquam vero exceſſiſſent urbe, portis Anaxibius occluſis, edici per præconem jubet; ſi quis militum intra muros deprehenderetur, eum deinceps pro mancipio diſtrahendum eſſe. Poſtridie Cyratades cum hoſtiis, & hariolo aderat, quem ſequebantur viri viginti, qui farinam geſtabant; & viginti alii qui vinum, tres, qui oleum; unus, qui ſarcinam alliorum maximam, itemq; alius, qui ceparum faſcem portabat. Hæc ubi depoſita in medium fuiſſent, tanquam in ſingulos dividunda: ſacrum facere inſtituit.

24. Interea Xenophon arceſſitum ad ſe Cleandrum hortatur, impetraret ſibi, ut in urbem admiſſus, Byzantio ſolveret. Cleander ubi rediiſſet: Vix, inquit, impetrata re ad te venio Nam dicit Anaxibius, non ex re videri, milites haud procul à muris eſſe, Xenophontem vero intra muros: Byzantiis interim ſeditioſe ſe gerentibus, ac ſibi mutuo infeſtis. Sed tamen, inquit, introire jubet; ſiquidem ſecum ſolvere velit.

25. Quare Xenophon militibus ſalutatis, cum Cleandro urbem

εἴσω τοῦ τείχους ἀπῄει σὺν Κλεάνδρῳ. ὁ δὲ Κυρατάδης τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐκαλλιέρει, οὐδὲ διεμέτρησεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ τὰ μὲν ἱερεῖα εἱστήκει παρὰ τὸν βωμὸν, καὶ Κυρατάδης ἐστεφανωμένος, ὡς θύσων. προσελθὼν δὲ Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς, καὶ Νέων ὁ Ἀσιναῖος, καὶ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἔλεγον Κυρατάδῃ μὴ θύειν, ὡς οὐχ ἡγησόμενον τῇ στρατιᾷ, εἰ μὴ δώσει τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δὲ κελεύει διαμετρεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ, ὥστε ἡμέρας σῖτον ἑκάστῳ γενέσθαι τῶν στρατιωτῶν, ἀναλαβὼν τὰ ἱερεῖα ἀπῄει, καὶ τὴν στρατηγίαν ἀπειπών.

ΚΕΦ. β'.

Νέων δὲ ὁ Ἀσιναῖος, καὶ Φρυνίσκος Ἀχαιὸς, * καὶ Τιμασίων Δαρδανεὺς, ἐπέμενον τῇ στρατιᾷ, καὶ εἰς κώμας τῶν Θρᾳκῶν προσελθόντες τὰς κατὰ Βυζάντιον, ἐστρατοπεδεύοντο. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐστασίαζον, Κλεάνωρ μὲν καὶ Φρυνί-

σκος

bem ingreſſus eſt. At Cyratades, quum die primo non perlitaſſet, nihil in milites diſtribuit. Poſtridie ſtabant ad aram victimæ una cum Cyratade corona redimito, quippe qui ſacrum facturus eſſet: quum Timaſio Dardanenſis, & Aſinenſis Neo, & Orchomenius Cleanor accedentes, ſacrificare Cyratadem vetant Non enim futurum in exercitu cum imperio, niſi commeatum præbuiſſet. Tum Cyratades omnia diſtribui jubet. Quum autem adhuc multa deeſſent, ut unius duntaxat diei victum milites ſinguli haberent; receptis hoſtiis, abdicat imperatorio ſe munere, ac diſcedit.

CAP. II.

Manſerunt apud exercitum Aſinenſis Neo, & Phryniſcus Achæus, & Timaſio Dardanenſis; progreſſique Thracum in vicos verſus Byzantium ſitos, caſtra ſunt metati. Tum inter duces orta diſſenſio, volentibus Cleanore ac Phryniſco ad Seuthen

σκος πρὸς Σεύθην βουλόμενοι ἄγειν· (ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὺς, καὶ ἔδωκε τῷ μὲν ἵππον, τῷ δὲ γυναῖκα) Νέων δὲ εἰς Χερρόνησον, οἰόμενος, εἰ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις γένοιτο, παντὸς ἂν προεστάναι τοῦ στρατεύματος. Τιμασίων δὲ προὐθυμεῖτο πέραν εἰς τὴν Ἀσίαν πάλιν διαβῆναι, οἰόμενος ἂν οἴκαδε κατελθεῖν. καὶ οἱ στρατιῶται ταῦτα ἐβούλοντο.

β'. Διατριβομένου δὲ τοῦ χρόνου, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν τὰ ὅπλα ἀποδιδόμενοι κατὰ τοὺς χώρους, ἀπέπλεον ὡς ἐδύναντο· οἱ δὲ καὶ διδόντες τὰ ὅπλα κατὰ τοὺς χώρους, εἰς τὰς πόλεις κατεμίγνυντο. Ἀναξίβιος δ' ἔχαιρεν, ἀκούων διαφθειρόμενον τὸ στράτευμα. τούτων γὰρ γιγνομένων ᾤετο μάλιστα χαρίζεσθαι Φαρναβάζῳ.

γ'. Ἀποπλέοντι δὲ Ἀναξιβίῳ ἐκ Βυζαντίου συναντᾷ Ἀρίσταρχος ἐν Κυζίκῳ, διάδοχος Κλεάνδρῳ, Βυζαντίου δὲ ἁρμοστής. ἔλεγε δὲ καὶ ὅτι ναύαρχος διάδοχος Πῶλος ὅσον οὐ παρείη ἤδη εἰς Ἑλλήσποντον.

then copias ducere, quod hos ſuam in ſententiam ille pertraxerat, quum uni equum dediſſet, feminam alteri: Neone vero in Cherroneſum, quod futurum exiſtimaret, ut ſi Lacedæmoniorum fines attigiſſet, copiis univerſis unus ipſe præeſſet: Timaſione denique traducere copias rurſum in Aſiam mirifice cupiente, quod hac ratione ſe in patriam poſſe reſtitui exiſtimaret. Quo quidem à conſilio milites non abhorrebant.

2. Sed dum longa mora intercedit, milites partim armis per agros diſtractis, uti ſane poterant, ad ſuos navigabant: partim iiſdem per agros traditis, hinc inde per oppida ſe civibus miſcebant. Anaxibius, ubi diſſipari copias audiiſſet, gaudebat. Nam id ſi conficeret, quam maxime Pharnabazo gratificaturum ſe confidebat.

3. Quum autem Byzantio ſolveret, obviam ei venit apud Cyzicum Ariſtarchus, Cleandri ſucceſſor; Byzantii præfectus. Hic Anaxibio narrat, etiam ſucceſſorem ipſius in munere navarchi Polum, tantum non ad Helleſpontum jam veniſſe.

τον. καὶ ὁ Ἀναξίβιος τῷ μὲν Ἀριστάρχῳ ἐπιστέλλει, ὁπόσους ἂν εὕρῃ ἐν Βυζαντίῳ τῶν Κύρου στρατιωτῶν ὑπολελειμμένους, ἀποδόσθαι· ὁ δὲ Κλέανδρος οὐδένα ἐπεπράκει, ἀλλὰ καὶ τοὺς κάμνοντας ἐθεράπευεν οἰκτείρων, καὶ ἀναγκάζων οἰκίᾳ δέχεσθαι. Ἀρίσταρχος δ' ἐπεὶ ἦλθε τάχιστα, οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων ἀπέδοτο.

δ'. Ἀναξίβιος δὲ παραπλεύσας εἰς Πάριον, πέμπει παρὰ Φαρνάβαζον κατὰ τὰ συγκείμενα. ὁ δ' ἐπεὶ ᾔσθετο Ἀρίσταρχόν τε ἥκοντα εἰς Βυζάντιον ἁρμοστὴν, καὶ Ἀναξίβιον οὐκέτι ναυαρχοῦντα, Ἀναξιβίου μὲν ἠμέλησε, πρὸς Ἀρίσταρχον δὲ διεπράττετό τε τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ Κυρείου στρατεύματος, ἅπερ καὶ πρὸς Ἀναξίβιον.

ε'. Ἐκ τούτου δὴ Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα, κελεύει πάσῃ τέχνῃ πλεῦσαι ἐπὶ τὸ στράτευμα ὡς τάχιστα, καὶ συνέχειν τε τὸ στράτευμα, καὶ συναθροίζειν τῶν διεσπαρμένων ὡς ἂν πλείστους δύνηται, καὶ παραγαγόντα εἰς Πέρινθον, διαβιβάζειν εἰς τὴν Ἀσίαν ὅτι τάχιστα. καὶ δίδωσιν αὐτῷ τριακόντορον

venisse. Tum Ariſtarchum jubet Anaxibius vendere milites, qui Cyrum ſequuti fuiſſent, quotcunq; Byzantii reperiret: Cleander enim neminem eorum emtoribus addixerat, immo etiam ægros curaverat, & coegerat cives, ut eos ſuis ædibus exciperent. Ariſtarchus autem quamprimum Byzantium venit, non pauciores cccc vendidit.

4. Anaxibius Parium quum navigaſſet, ad Pharnabazum mittit, qui eum moneret, ut pactis ſtaret. Is ubi Ariſtarchum Byzantii præfectum adventare animadvertit, nec Anaxibium amplius fungi navarchi munere: nulla hujus habita ratione, tantum ab Ariſtarcho de Cyri copiis impetrat ea, quæ prius ab Anaxibio contenderat.

5. Heic Anaxibius arceſſito Xenophonte, hortatur eum, ut omni artificio quam celerrime ad exercitum naviget, copias diſſipari prohibeat, ſparſos hinc inde quam poſſit plurimos recolligat, Perinthum deductos in Aſiam ſumma celeritate tranſportet. Eidem Xenophonti triginta remigum

κόντορον καὶ ἐπιστολὴν, καὶ ἄνδρα συμπέμπει κελεύσοντα τοὺς Περινθίους ὡς τάχιστα Ξενοφῶντα προπέμψαι τοῖς ἵπποις ἐπὶ τὸ στράτευμα. καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν διαπλεύσας ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ στράτευμα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐδέξαντο ἡδέως, καὶ εὐθὺς εἵποντο ἄσμενοι, ὡς διαβησόμενοι ἐκ τῆς Θρᾴκης εἰς τὴν Ἀσίαν.

ϛʹ. Ὁ δὲ Σεύθης ἀκούσας ἥκοντα πάλιν Ξενοφῶντα, πέμψας πρὸς αὐτὸν κατὰ θάλατταν Μηδοσάδην, ἐδεῖτο τὴν στρατιὰν ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ ὅ,τι ᾤετο λέγων πείσειν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο αὐτῷ, ὅτι οὐδὲν οἷόν τ' εἴη τούτων γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ᾤχετο. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ ἀφίκοντο εἰς Πέρινθον, Νέων μὲν ἀποσπάσας ἐστρατοπεδεύσατο χωρὶς, ἔχων ὡς ὀκτακοσίους ἀνθρώπους· τὸ δ' ἄλλο στράτευμα πᾶν ἐν τῷ αὐτῷ παρὰ τὸ τεῖχος τῶν Περινθίων ἦν.

ζʹ. Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἔπραττε περὶ πλοίων, ὅπως ὅτι τάχιστα διαβαῖεν εἰς τὴν Ἀσίαν. ἐν δὲ τούτῳ ἀφικόμενος

Ἀρίσταρχος

gum navim dat, cum epiſtola: adjuncto præterea de ſuis quodam, qui Perinthiis mandaret, ut Xenophontem equis ad exercitum quamprimum deducerent. Ita Xenophon navigatione confecta venit ad exercitum, quem milites magna cum voluptate exceptum, ſtatim lubenter ſequebantur, quod è Thracia ſe in Aſiam trajecturos ſperarent.

6. At Seuthes, poſteaquam rediiſſe Xenophontem accepit, miſſo ad eum mari Medoſade, rogabat, ad ſe copias traduceret; additis pollicitationibus, quibus id ſe perſuaſurum putabat. Reſpondet Xenophon, eorum nihil omnino fieri poſſe. Quo ille audito abiit. Græci quum Perinthum veniſſent, Neo ſuis avulſis ab exercitu, cum ɪɔccc plus minus caſtra ſeorſum habebat. Reliquæ copiæ univerſæ loco eodem propter Perinthiorum mœnia conſtitere.

7. Secundum hæc de navibus agere Xenophon, uti quamprimum in Aſiam trajiceret. quum Byzantio præfectus Ariſtarchus,

cum

Ἀρίσταρχος ἐκ Βυζαντίου ἁρμοστὴς, ἔχων δύο τριήρεις, πεπεισμένος ὑπὸ Φαρναβάζου, τοῖς τε ναυκλήροις ἀπεῖπε μὴ διάγειν· ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὸ στράτευμα, εἶπε τοῖς στρατιώταις, μὴ περαιοῦσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι Ἀναξίβιος ἐκέλευσε, καὶ ἐμὲ πρὸς τοῦτο ἔπεμψεν ἐνθάδε. πάλιν δ' Ἀρίσταρχος ἔλεξεν, Ἀναξίβιος μὲν οὐκ ἔτι ναύαρχος, ἐγὼ δὲ τῇδε ἁρμοστής. εἰ δέ τινα ὑμῶν λήψομαι, ἐν τῇ θαλάττῃ καταδύσω. ταῦτα εἰπὼν, ᾤχετο εἰς τὸ τεῖχος.

η'. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ μεταπέμπεται τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τοῦ στρατεύματος. ἤδη δὲ ὄντων πρὸς τῷ τείχει, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ξενοφῶντι, ὅτι εἰ εἴσεισι, συλληφθήσεται, καὶ ἢ αὐτοῦ τι πείσεται, ἢ καὶ Φαρναβάζῳ παραδοθήσεται. ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, αὐτοὺς μὲν προπέμπεται, αὐτὸς δ' εἶπεν, ὅτι θῦσαί τι βούλοιτο. καὶ ἀπελθὼν ἐθύετο, εἰ παρεῖεν αὐτὸν οἱ Θεοὶ πειρᾶσθαι πρὸς Σεύθην ἄγειν τὸ στράτευμα. ἑώρα γὰρ οὔτε διαβαίνειν ἀσφαλὲς ὂν, τριήρεις

cum duabus triremibus venit. Is quod ita perſuaſus à Pharnabazo eſſet, naucleris, ut neminem veherent, edicit: & pergens ad exercitum, milites monet, ne quis in Aſiam trajiciat. Heic quum Xenophon diceret, mandatum id eſſe ſibi ab Anaxibio, qui hac de cauſſa huc ſe miſiſſet; reſpondens Ariſtarchus: Non eſt, inquit, Anaxibius hoc tempore navarchus, quum ego his in locis munere præfecti fungar. Quod ſi quem veſtrum cepero, mari demergam. Quæ ubi dixiſſet, oppidum ingreſſus eſt.

8. Poſtridie prætores, & cohortium in exercitu præfectos ad ſe vocat; qui quum jam prope à muris abeſſent, futurum exponit Xenophonti quidam, ut ſi oppidum ingrediatur, in vincula conjectus vel iſtic aliquid ſupplicii perferat, vel Pharnabazo tradatur. Id ubi audiiſſet, dimiſſis cæteris ait, velle ſe ſacrum aliquod facere. Quum diſceſſiſſet, exta conſulit: an ſibi poteſtatem Dii faciant, traducendi ad Seuthen exercitum: Nec enim trajici tuto poſſe videbat, quod is, qui

τριήρεις ἔχοντος τοῦ κωλύσοντος· οὔτ' εἰς Χερρόνησον ἐλθὼν κατακλεισθῆναι ἐβούλετο, καὶ τὸ στράτευμα ἐν πολλῇ σπάνει πάντων γενέσθαι. ἔνθα δὴ πείθεσθαι μὲν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖ ἁρμοστῇ, τῶν δὲ ἐπιτηδείων οὐδὲν ἔμελλεν ἕξειν τὸ στράτευμα.

θ'. Καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχεν. οἱ δὲ στρατηγοὶ, καὶ οἱ λοχαγοὶ, ἥκοντες παρὰ τοῦ Ἀριστάρχου ἀπήγγελλον, ὅτι νῦν μὲν ἀπιέναι σφᾶς κελεύει, τῆς δείλης δὲ ἥκειν· ἔνθα καὶ δήλη μᾶλλον ἐδόκει εἶναι ἡ ἐπιβουλή. ὁ οὖν Ξενοφῶν, ἐπεὶ ἐδόκει τὰ ἱερὰ καλὰ εἶναι καὶ ἑαυτῷ, καὶ τῷ στρατεύματι, ἀσφαλῶς πρὸς Σεύθην ἰέναι, παραλαβὼν Πολυκράτην τὸν Ἀθηναῖον λοχαγὸν, καὶ παρὰ τῶν στρατηγῶν ἑκάστου ἄνδρα (πλὴν παρὰ Νέωνος) ᾧ ἕκαστος ἐπίστευεν, ᾤχετο τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὸ Σεύθου στράτευμα, ξ' στάδια.

ι'. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν αὐτοῦ, ἐπιτυγχάνει πυροῖς ἐρήμοις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ᾤετο, μετακεχωρηκέναι ποι τὸν Σεύθην.

qui prohibiturus eſſet, triremes haberet: neq; proficiſci in Cherroneſum volebat, ut iſtic concluderetur, & ad omnium rerum penuriam milites adduceret. Simul enim eo loco tum præfecto parendum erat, tum omni commeatu pro exercitu carendum.

9. His tum rebus Xenophontis occupabatur opera. Duces & præfecti cohortium, ab Ariſtarcho reverſi, commemorabant eum dixiſſe: nunc quidem abirent, ſed redirent veſpere. De quo jam magis inſidiæ pateſcere videbantur. Itaque Xenophon, quod exta tum ſuo tum exercitus nomine, tutam ad Seuthen polliceri profectionem viderentur: ſumto ſecum Athenienſi Polycrate cohortis ductore, atque uno aliquo abs quovis duce, (Neone ſolo excepto) cui duces ipſi maxime fiderent: noctu ad Seuthæ caſtra, quæ plus minus ſexaginta ſtadiis aberant, contendit.

10. Ab iis quum prope abeſſent, ignes quoſdam deſertos inveniunt. Itaque primum Seuthen aliquo ceſſiſſe cum caſtris arbitrabatur.

θην. ἐπειδὴ δὲ θορύβου τε ᾔσθετο καὶ σημαινόντων ἀλλήλοις τῶν περὶ Σεύθην· κατέμαθεν, ὅτι τούτου ἕνεκα τὰ πυρὰ προκεκαυμένα εἴη τῷ Σεύθῃ πρὸς τῶν νυκτοφυλάκων, ὅπως οἱ μὲν φύλακες μὴ ὁρῷντο ἐν τῷ σκότει ὄντες, μήθ' ὅπου εἶεν· οἱ δὲ προσιόντες μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς καταφανεῖς εἶεν.

ια'. Ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο, προπέμπει τὸν ἑρμηνέα, ὃν ἐτύγχανεν ἔχων, καὶ εἰπεῖν κελεύει Σεύθῃ, ὅτι Ξενοφῶν πάρεστι, βουλόμενος συγγενέσθαι αὐτῷ. οἱ δ' ἤροντο, εἰ ὁ Ἀθηναῖος ὁ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος. ἐπεὶ δ' ἔφη οὗτος εἶναι, ἀναπηδήσαντες ἐδίωκον· καὶ ὀλίγον ὕστερον παρῆσαν πελτασταὶ ὅσον διακόσιοι, καὶ παραλαβόντες Ξενοφῶντα, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἦγον πρὸς Σεύθην.

ιβ'. Ὁ δ' ἦν ἐν τύρσει μάλα φυλαττόμενος, καὶ ἵπποι περὶ αὐτὴν κύκλῳ ἐγκεχαλινωμένοι. διὰ γὰρ τὸν φόβον τὰς μὲν ἡμέρας ἐχίλου τοὺς ἵππους, τὰς δὲ νύκτας ἐφυλάττετο. ἐλέγετο γὰρ καὶ πρόσθεν Τήρης, ὁ τούτου πρόγονος, ἐν ταύτῃ

τῇ

batur. Verum audito tumultu, & eorum vocibus, qui ex Seuthæ militibus erant, ac invicem omnia ſibi ſignificabant: intellexit ea de cauſſa Seuthen ignes ante excubias accendiſſe, ut quo loco excubitores tenebris tecti eſſent, videri non poſſent: at illi contra, qui accederent, per ignium lucem conſpicui, minime laterent.

11. Hac re animadverſa, quem forte tunc habebat interpretem præmittit, ac dicere Seuthæ jubet, adeſſe Xenophontem, qui cupiat ipſum convenire. Rogant illi, num is ſit Athenienſis ille Xenophon, qui è caſtris adeſſet. Illum ipſum eſſe quum affirmaſſet, exultantes ad Seuthen celeriter pergunt. Neque multo poſt cetrati plus minus CC aderant, receptumque Xenophontem cum ſuis ad Seuthen deducebant.

12. Erat is in turri quadam, & admodum ſibi cavebat: circum turrim equi frenati ſtabant. Nam præ metu equos interdiu paſcebat, noctu cuſtodias agebat. Etenim ferebatur olim etiam Teres, unus de Seuthæ majoribus, quum magnas

τῇ χώρᾳ πολὺ ἔχων στράτευμα, ὑπὸ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλοὺς ἀπολέσαι, καὶ τὰ σκευοφόρα ἀφαιρεθῆναι. ἦσαν δὲ οὗτοι * Θυνοὶ, πάντων λεγόμενοι εἶναι μάλιστα νυκτὸς πολεμικώτατοι.

ιγ'. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ἐκέλευεν εἰσελθεῖν Ξενοφῶντα ἔχοντα δύο, οὓς βούλοιτο. ἐπεὶ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἠσπάζοντο μὲν πρῶτον ἀλλήλους, καὶ κατὰ τὸν Θρᾴκιον νόμον κέρατα οἴνου προὔπινον. παρῆν δὲ καὶ Μηδοσάδης τῷ Σεύθῃ, ὅσπερ ἐπρέσβευεν αὐτῷ πάντοσε.

ιδ'. Ἔπειτα δὲ Ξενοφῶν ἤρχετο λέγειν· "Ἔπεμψας πρὸς ἐμὲ, ὦ Σεύθη, εἰς Χαλκηδόνα πρῶτον Μηδοσάδην τουτονὶ, δεόμενός μου συμπροθυμηθῆναι, διαβῆναι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας· καὶ ὑπισχνούμενος, εἰ ταῦτα πράξαιμι, εὖ ποιήσειν, ὡς ἔφη Μηδοσάδης οὑτοσί. ταῦτα εἰπὼν, ἐπήρετο τὸν Μηδοσάδην, εἰ ἀληθῆ ταῦτ' εἶπεν. ὁ δ' ἔφη. αὖθις ἦλθε Μηδοσάδης οὗτος, ἐπεὶ ἐγὼ διέβην πάλιν ἐπὶ τὸ στράτευμα ἐκ Παρίου, ὑπισχνούμενος, εἰ

ἄγοιμι

gnas haberet copias, earum non exiguam partem ab incolis cæſam amiſiſſe, ipſis etiam impedimentis exutum. Erat huic nationi nomen Thyni, qui prœliis nocturnis dicebantur eſſe acerrimi.

13. Quum jam propius acceſſiſſent, jubet Xenophontem Seuthes cum duobus, quos vellet, ingredi. Poſteaquam ingreſſi eſſent, primum ſe mutuo complectebantur, ac more Thracio vini cornua ſibi propinabant. Et aderat Seuthæ Medoſades quoque, cujus ubique in legationibus opera utebatur.

14. Deinde Xenophon in hanc ſententiam loqui cœpit: Medoſadem hunc, Seuthes, primum Chalcedonem ad me miſiſti, meque rogaſti, ut in hoc incumberem, quo ex Aſia copiæ noſtræ trajicerent. Id ſi perficerem tibi, pollicebaris (uti quidem Medoſades hic commemorabat) bene te de me prometiturum. His dictis Medoſadem interrogabat, anne verum diceret. Illo confirmante: Rurſus, inquit, Medoſades hic ad me venit, poſteaquam Pario ſum reverſus ad exercitum, & copias ſi Græ-

ἄγοιμι τὸ στράτευμα πρὸς σέ, τἄλλα τέ σοι φίλῳ χρήσεσθαι καὶ ἀδελφῷ, καὶ τὰ ἐπὶ θαλάττῃ μοι χωρία, ὧν σὺ κρατεῖς, ἔσεσθαι παρὰ σοῦ. ἐπὶ τούτοις πάλιν ἐπήρετο Μηδοσάδην, εἰ ἔλεγε ταῦτα. ὁ δὲ συνέφη καὶ ταῦτα.

ιε'. Ἴθι νῦν, ἔφη, ἀφήγησαι τούτῳ, τί σοι ἀπεκρινάμην ἐν Χαλκηδόνι. πρῶτον ἀπεκρινάμην, ὅτι τὸ στράτευμα διαβήσοιτο εἰς Βυζάντιον, καὶ οὐδὲν τούτου ἕνεκα δέοι τελεῖν οὔτε σοὶ, οὔτ' ἄλλῳ· αὐτὸς τ', ἐπεὶ διαβαίης, ἀπιέναι ἔφησθα. καὶ ἐγένετο οὕτως, ὥσπερ σὺ ἔλεγες. τί γὰρ ἔλεγον, ἔφη, ὅτε κατὰ Σηλυμβρίαν ἀφίκου; οὐκ ἔφησθα οἷόν τ' εἶναι, ἀλλ' εἰς Πέρινθον ἐλθόντας διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν.

ιϛ'. Νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάρειμι καὶ ἐγὼ, καὶ οὗτος Φρυνίσκος, εἷς τῶν στρατηγῶν, καὶ Πολυκράτης οὗτος, εἷς τῶν λοχαγῶν· καὶ ἔξω εἰσὶν ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ πιστότατος ἑκάστῳ, πλὴν Νέωνος τοῦ Λακωνικοῦ. εἰ οὖν

βούλει

cas ad te deducerem, pollicitus eſt; cum aliis in rebus te pro amico & fratre me habiturum, tum vero ad mare ſita oppida, quæ tua ſunt in poteſtate, mihi te dante ceſſura. Tum rurſus Medoſadem rogat, hæccine dixiſſet. Ille vero aſſenſus eſt.

15. Age vero, inquit, tu jam huic commemorato, quid apud Chalcedonem tibi reſponderim. Primum, ait, reſpondiſti Byzantium trajecturas copias: nec opus eſſe, ut vel tibi, vel cuivis alii quidquam hoc nomine penderetur. Deinde aiebas, te, quamprimum trajeciſſes, ab exercitu diſceſſurum: quod uti dicebas, evenit. Atenim ſubjecit Xenophon, quid dicebam quum ad me Selymbriam veniebas? Negabas fieri poſſe, propterea quod Perinthum eundum eſſet, ac in Aſiam trajiciendum.

16. Enimvero, ſubjecit Xenophon, jam ad te venio cum hoc Phryniſco, qui ducum unus eſt, & Polycrate cohortis præfecto. Quin etiam foris adſunt homines, quibus fidunt plurimum duces ſinguli, excepto Neone Laconico. Quare

ſi

βούλει πιστοτέραν εἶναι τὴν πρᾶξιν, καὶ ἐκείνους καλέσον. τὰ δὲ ὅπλα σὺ ἐλθὼν εἰπέ, ὦ Πολύκρατες, ὅτι ἐγὼ κελεύω καταλιπεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ καταλιπὼν τὴν μάχαιραν εἴσιθι.

ιζ'. Ακούσας ταῦτα ὁ Σεύθης εἶπεν, ὅτι οὐδενὶ ἂν ἀπιστήσειεν Αθηναίων. καὶ γὰρ ὅτι συγγενεῖς εἶεν εἰδέναι, καὶ φίλους εὔνους ἔφη νομίζειν. μετὰ ταῦτα δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον οὓς ἔδει, πρῶτον Ξενοφῶν ἐπήρετο Σεύθην, ὅ,τι οἴοιτο δεῖσθαι τῇ στρατιᾷ.

ιη'. Ὁ δ' εἶπεν ὧδε· Μαισάδης ἦν μοι πατήρ, ἐκείνου δ' ἦν ἀρχὴ * Μελανδῖται, καὶ Θυνοί, καὶ Θρανίψαι. ἐκ ταύτης οὖν τῆς χώρας, ἐπεὶ τὰ Οδρυσῶν πράγματα ἐνόσησεν, ἐκπεσὼν ὁ πατήρ, αὐτὸς μὲν θνήσκει νόσῳ· ἐγὼ δ' ἐξετράφην ὀρφανὸς * παρὰ Μηδόκῳ τῷ νῦν βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ νεανίσκος ἐγενόμην, οὐκ ἐδυνάμην ζῆν εἰς ἀλλοτρίαν τράπεζαν ἀποβλέπων· καὶ ἐκαθεζόμην ἐνδίφριος αὐτῷ ἱκέτης, δοῦναί μοι ὁπόσους δυνατὸς εἴη ἄνδρας, ὅπως καὶ τοὺς ἐκβαλόντας ἡμᾶς, εἴ τι δυναίμην,

ſi rem majori fide vis agi, fac & illi arceſſantur. Tu Polycrates abi, ac non ſolum illis dicito, me velle, ut arma foris relinquant: ſed etiam ipſe relicto ibidem gladio ingredere.

17. Quæ verba quum Seuthes audiiſſet, nulli ſe Athenienſi diffidere dixit. ſcire ſe, cognatos eos ſibi eſſe, adeoque amicorum illos benevolorum loco habere. Poſteaquam ii, qui debebant, ingreſſi eſſent: primum de Seuthe quærit Xenophon, quam ad rem exercitus opera uti cuperet.

18. Reſpondit is in hanc ſententiam: Mæſades mihi pater fuit, cujus imperio Melandeptæ, Thyni, Thranipſæ parebant. Is, quia res Odryſarum laborabant, pulſus hac regione, morbo interiit. Ego pupillus apud Medocum, qui nunc rerum potitur, ſum educatus. Poſteaquam adolevi, non potui æquo animo ſic vivere, ut alienam ad menſam mihi reſpiciundum eſſet. Quare uti conſidebam in ſella, ſupplex eum rogavi, daret mihi manum hominum, quam magnam poſſet, ut me de iis, qui nos ejeciſſent,

μην, κακὸν ποιοίην, καὶ ζῴην μὴ εἰς τὴν ἐκείνου τράπεζαν ἀποβλέπων ὥσπερ κύων. ἐκ τούτου μοι δίδωσι τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οὓς ὑμεῖς ὄψεσθε, ἐπειδὰν ἡμέρα γένηται. καὶ νῦν ἐγὼ ζῶ τούτους ἔχων, λῃζόμενος τὴν ἐμαυτοῦ πατρῴαν χώραν. εἰ δέ μοι ὑμεῖς παραγένοισθε, οἶμαι ἂν σὺν τοῖς Θεοῖς ῥᾳδίως ἀπολαβεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτ' ἐστὶν, ἃ ἐγὼ ὑμῶν δέομαι.

ιθʹ. Τί οὖν ἂν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺ δύναιο, εἰ ἔλθοιμεν, τῇ τε στρατιᾷ διδόναι, καὶ τοῖς λοχαγοῖς, καὶ τοῖς στρατηγοῖς, λέξον, ἵνα οὗτοι ἀπαγγείλωσιν. ὁ δὲ ὑπέσχετο τῷ μὲν στρατιώτῃ Κυζικηνὸν, τῷ δὲ λοχαγῷ διμοιρίαν, τῷ δὲ στρατηγῷ τετραμοιρίαν, καὶ γῆν ὁπόσην ἂν βούλωνται, καὶ ζεύγη, καὶ χωρίον ἐπὶ θαλάττῃ τετειχισμένον.

κʹ. Ἂν δὲ, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ταῦτα πειρώμενος μὴ διαπράξωμαι, ἀλλά τις φόβος ἀπὸ Λακεδαιμονίων ᾖ, δέξῃ εἰς τὴν σαυτοῦ ἄν τις βούληται ἀπιέναι πρὸς σε; ὁ δ' εἶπε, καὶ ἀδελφοὺς γε ποιήσομαι, καὶ ἐνδιφρείους,

ſent, pro virili ulciſcerer: neque more canis ad ipſius menſam ſemper reſpicerem. Tum ille mihi & milites eos, & equos dedit, quos ubi illuxerit, videbitis. Itaque jam ego cum his ita vivo, ut è regione patria mihi prædæ ſint agendæ. Quod ſi ad me vos acceſſeritis, facile me Diis bene juvantibus regnum priſtinum recuperaturum arbitror. Hæc ſunt, quæ à vobis ego poſtulo.

19. Heic Xenophon: Quid tu, ait, exercitui, præfectis cohortium, prætoribus, ſi ad te veniamus, dare poſſis, exponito: ut hi de eo ad noſtros referant. Tum ille militi nummum Cyzicenum pollicetur, cohortis præfecto binos, prætori quaternos, & agri quantum velit, cum boum jugis & oppido munito, quod ad mare ſitum ſit.

20. Quod ſi, ſubjecit Xenophon, hanc rem ita moliar, ut eam tamen non perficiam, ſed metus quidam à Lacedæmoniis intercedat: tuamne in regionem noſtrum aliquem admittes, qui ad te conferre ſe velit? Ego vero, ait Seuthes, faciam, ut & fratrum loco mihi ſitis, & in ſellis

διφρείους, καὶ κοινωνοὺς ἁπάντων, ὧν ἂν δυνώμεθα κτήσασθαι. σοὶ δ', ὦ Ξενοφῶν, καὶ θυγατέρα δώσω, καὶ εἴ τις σοί ἐστι θυγάτηρ, ὠνήσομαι Θρᾳκίῳ νόμῳ· καὶ Βισάνθην οἴκησιν δώσω, ὅπερ ἐμοὶ κάλλιστον χωρίον ἐστὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ.

ΚΕΦ. γ'.

Ἀκούσαντες ταῦτα, καὶ δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες, ἀπήλαυνον· καὶ πρὸ ἡμέρας ἐγένοντο ἐπὶ τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἀπήγγειλαν ἕκαστοι τοῖς πέμψασιν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλει τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς. τοῖς δ' ἔδοξε, τὴν μὲν πρὸς Ἀρίσταρχον ὁδὸν ἐᾶσαι, τὸ δὲ στράτευμα συγκαλέσαι. καὶ συνῆλθον πάντες, πλὴν οἱ Νέωνος. οὗτοι δὲ ἀπεῖχον ὡς δέκα στάδια. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἀναστὰς Ξενοφῶν εἶπε τάδε··

β'. Αν-

ſellis collocemini, & participes fiatis omnium, quæ parare potuerimus. Tibi autem, mi Xenophon, etiam filiam dabo, ac ſi tibi filia eſt, eam Thracio more mihi emam, atque illi Biſanthem dabo, ubi habitet: quod oppidum meorum omnium, quæ ad mare ſita ſunt, pulcherrimum eſt.

CAP. III.

His auditis, & ultro citroque datis dextris, diſceſſerunt. In caſtra quum ante lucem veniſſent, quiſque rem, uti geſta erat, iis narrabat, à quibus miſſus fuerat. Ubi jam illuxiſſet, Ariſtarchus iterum duces ac præfectos cohortium ad ſe vocabat. At illi cenſuerunt ad Ariſtarchum ſibi eundum non eſſe, ſed militem ad concionem vocandum. Convenerunt univerſi, exceptis Neonis copiis, quæ ab ipſis plus minus decem ſtadiorum intervallo aberant. Poſteaquam coacta jam concio eſſet, Xenophon ſurgens, hac oratione eſt uſus.

2. Quo-

β'. « Ἄνδρες, διαπλεῖν μὲν ἔνθα βουλόμεθα, Ἀρίσταρχος ὅδε τριήρεις ἔχων, κωλύει· ὥστ' εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν. οὗτος δὲ αὐτὸς εἰς Χερρόνησον κελεύει βίᾳ διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους πορεύεσθαι. ἣν δὲ κρατήσαντες τούτου ἐκεῖσε ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσειν ἔτι φησὶν ὑμᾶς, ὥσπερ ἐν Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἔτι ὑμᾶς, ἀλλὰ λήψεσθαι μισθὸν μᾶλλον, οὔτε περιόψεσθαι ἔτι, ὥσπερ νυνὶ, ἐνδεομένους τῶν ἐπιτηδείων. οὗτος μὲν ταῦτα λέγει. Σεύθης δὲ φησὶν, ἂν πρὸς ἐκεῖνον ἦτε, εὖ ποιήσειν ὑμᾶς. νῦν οὖν σκέψασθε, πότερον ἐνθάδε μένοντες τοῦτο βουλεύεσθε, ἢ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἐπανελθόντες. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδε οὔτε ἀργύριον ἔχομεν, ὥστε ἀγοράζειν, οὔτε ἄνευ ἀργυρίου ἐῶσι λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπανελθόντας εἰς τὰς κώμας, ὅθεν οἱ ἥττους ἐῶσι λαμβάνειν, ἐκεῖ ἔχοντας τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἀκούοντας ὅ,τι τίς ὑμῶν δεῖται,

2. Quominus, milites, eo navigare, quo volumus, poſſimus, Ariſtarchus hic à triremibus inſtructus vetat. Quare nobis haud tutum eſt, naves conſcendere. Idem nos per montem ſacrum in Cherroneſum vi jubet penetrare. Id ſi moleſtiis ſuperatis præſtemus, non jam ſe amplius vos pro mancipiis venditurum ait, uti Byzantii factum, neque vos amplius circumventurum: ſed ſtipendium accepturos, neque futurum, ut neglecti, quod modo vobis uſuvenit, commeatu egeatis. Hæc Ariſtarchus promittit. At Seuthes, ſi ad ipſum vos conferatis, ſe bene de vobis promeriturum ait. Nunc igitur conſideretis velim, heiccine ſubſiſtere, deque hoc deliberare velitis; an potius ad ea reverſi loca, in quibus haberi commeatus poterit. Equidem ſtatuo, quum heic & pecunia deſit, qua quid emamus; & ſine pecunia quidquam nos rei neceſſariæ ſumere vetent: redeundum ad vicos eſſe, ibiq; parato commeatu, unde eum victi ſumere permittunt; audiendum, quam ad rem veſtrâ quis indigeat opera: deligendumq; quod

δεῖται, αἱρεῖσθαι ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ κράτιστον εἶναι. καὶ ὅτῳ ὑμῖν ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν πάντες. ἀπιόντες τοίνυν, ἔφη, συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὰν παραγγέλλῃ τις, ἕπεσθε τῷ ἡγουμένῳ. „

γ'. Μετὰ τοῦτο Ξενοφῶν μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἵποντο. Νέων δὲ καὶ παρὰ Ἀριστάρχου ἄλλοι ἔπειθον ἀποτρέπεσθαι. οἱ δὲ οὐχ ὑπήκουον. ἐπεὶ δὲ ὅσον τριάκοντα σταδίους προεληλύθεσαν, ἀπαντᾷ Σεύθης. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐτὸν, προσελάσαι ἐκέλευσεν, ὅπως πλείστων ἀκουόντων εἴποι αὐτῷ, ἃ ἐδόκει συμφέρειν.

δ'. Επεὶ δὲ προσῆλθεν, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· Ημεῖς πορευόμεθα, ὅπου μέλλει τὸ στράτευμα ἕξειν τροφήν. ἐκεῖ δὲ ἀκούοντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ, αἱρησόμεθα ἃ ἂν κράτιστα δοκοίη εἶναι. ἢν οὖν ἡμῖν ἡγήσῃ, ὅπου πλεῖστά ἐστιν ἐπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομιοῦμεν ξενίζεσθαι. καὶ ὁ Σεύθης εἶπεν, ἀλλὰ οἶδα κώμας πολλὰς ἀθρόας, καὶ πάντα ἐχούσας τὰ ἐπιτήδεια,

ἀπε-

quod vobis facto videbitur optimum. Cui veſtrum hæc ſententia placet, is manum tollat. Suſtulerunt omnes. Abite igitur, inquit, ſarciniſque collectis, ad iter voſmet parate: quumque denuntiabitur vobis, ducem ſequimini.

3. Poſt hæc dux erat Xenophon, quem milites ſequebantur: neque vel Neonem, vel alios ab Ariſtarcho miſſos audiebant; qui, ut regrederentur, ſuadebãt. Quum ad triginta ſtadia proceſſiſſent, Seuthes eis occurrit. Quem ubi Xenophon vidiſſet, propius adequitaret, monuit; ut ipſi quamplurimis audientibus ea diceret, quæ ex re fore arbitraretur.

4. Quum acceſſiſſet, Xenophon ita loquutus eſt: Nos eo pergimus, ubi exercitus alimenta eſt habiturus. Ibi & te, & hujus Lacedæmonii nuntiis auditis, quod conſultiſſimum videbitur, eligemus. Quare ſi nos eò duces, ubi commeatus erit copia, hoſpitio nos abs te arbitrabimur excipi. Tum Seuthes: Ego vero, ait, vicos permultos eodem loco ſitos novi, copia rerum omnium abundantes;

ἀπεχούσας ἡμῶν, ὅσον διελθόντες ἂν ἡδέως ἀριστῷμεν. ἡγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν.

έ. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο εἰς αὐτὰς τῆς δείλης, συνῆλθον οἱ στρατιῶται, καὶ εἶπε Σεύθης τοιάδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, δέομαι ὑμῶν στρατεύεσθαι σὺν ἐμοὶ, καὶ ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν τὸν μηνὸς δώσειν Κυζικηνὸν, λοχαγοῖς τε καὶ στρατηγοῖς τὰ νομιζόμενα. ἔξω δὲ τούτων τὸν ἄξιον τιμήσω. σῖτα δὲ καὶ ποτὰ, ὥσπερ καὶ νῦν, ἐκ τῆς χώρας λαμβάνοντες ἕξετε. ὁπόσα δὲ ἂν ἁλίσκηται, ἀξιώσω αὐτὸς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέμενος ὑμῖν τὸν μισθὸν πορίζω. καὶ τὰ μὲν φεύγοντα καὶ ἀποδιδράσκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ μαστεύειν· ἢν δέ τις ἀνθίστηται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦσθαι. ἐπήρετο Ξενοφῶν, πόσον δὲ ἀπὸ θαλάττης ἀξιώσεις συνέπεσθαί σοι τὸ στράτευμα; ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο, οὐδαμῆ πλεῖον ἑπτὰ ἡμερῶν, μεῖον δὲ πολλαχῆ.

ς'. Μετὰ

qui tanto diſtant ſpatio, quanto confecto jucunde pranſuri ſimus. Tu ergo, ait Xenophon, dux eſto.

5. Quum tempore pomeridiano ad eos acceſſiſſent, ac duces conveniſſent, Seuthes ita loquutus eſt: Peto à vobis, milites, ut mecum expeditionem hanc ſuſcipiatis, eoque nomine me vobis nummum Cyzicenum pro ſtipendio menſtruo daturum polliceor, itidemq; prætoribus & cohortium præfectis ea, quæ his dari conſueverunt. Præter hæc dignum præmiis ornabo. Eſculenta & potulenta de hoc agro perinde, ut modo, vobis ſuppeditabunt. Quæ autem capta fuerint, ut ea mihi cedant, æquum eſſe arbitror: quo iis divenditis, ſtipendium vobis ſuppeditem. Ac nos quidem hoſtem terga dantem, ac fuga dilapſum, tum perſequi tum inveſtigare poterimus: ſin quis reſiſtat, eum ope veſtra noſtram in poteſtatem redigere conabimur. Tum Xenophon interrogans: Quantum, inquit, à mari tecum ut exercitus abeat, æquum cenſes? Et Seuthes; Nuſquam, ait, longius VII dierum itinere: ſæpe etiam minus.

6. Poſt

ϛʹ. Μετὰ ταῦτα ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ. καὶ ἔλεγον πολλοὶ κατὰ ταὐτά, ὅτι παντὸς ἄξια λέγει Σεύθης. χειμὼν γὰρ εἴη, καὶ οὔτε οἴκαδε ἀποπλεῖν τῷ βουλομένῳ δυνατὸν εἴη, διαγενέσθαι τε ἐν φιλίᾳ οὐχ οἷόν τ' εἴη, εἰ δέοι ὠνουμένους ζῆν· ἐν δὲ τῇ πολεμίᾳ διατρίβειν καὶ τρέφεσθαι ἀσφαλέστερον μετὰ Σεύθου, ἢ μόνους· ὄντων ἀγαθῶν τοσούτων. εἰ δὲ μισθὸν προσλήψοιντο, εὕρημα ἐδόκει εἶναι. ἐπὶ τούτοις εἶπε Ξενοφῶν, εἴ τις ἀντιλέγει, λεγέτω· εἰ δὲ μή, ἐπιψηφίζετε ταῦτα. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, ἐπεψήφισεν, καὶ ἔδοξε ταῦτα. εὐθὺς δὲ Σεύθῃ εἶπεν, ὅτι συστρατεύσοιντο αὐτῷ.

ζʹ. Μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐσκήνωσαν, στρατηγοὺς δὲ καὶ λοχαγοὺς ἐπὶ δεῖπνον Σεύθης ἐκάλεσε, πλησίον κώμην ἔχων. ἐπεὶ δ' ἐπὶ θύραις ἦσαν, ὡς ἐπὶ δεῖπνον ἰόντες, ἦν τις Ἡρακλείδης Μαρωνείτης· οὗτος προσιὼν ἑνὶ ἑκάστῳ, οὓς

τινας

6. Poſt hæc poteſtas facta cuiq; dicendi, qui quidem vellet. Multi conſenſere, Seuthen minime contemnenda proponere. Nimirum hyemem adpetiiſſe, neque domum navigare qui velint, poſſe: & multo minus ipſis ſuppetere, ut pacato amicorum in loco degant, ſi coemtis cibariis vivendum ſit. At in hoſtili agro & commorari eos, & ali poſſe multo ſecurius, ſi Seuthen ſecum habeant, quam ſi ſoli ſint: præſertim quum tot commoda ſe offerant. Jam ſi ſtipendium præter hæc accipiant, id in lucro ponendum. Poſt hæc Xenophon: Si quis habet, inquit, quod contra hæc afferat, dicat: ſin autem, ſuffragiis confirmate. Quum adverſaretur nemo, res comprobata, decretoq; ſancita. Statimque Seuthæ narrat Xenophon, velle milites ipſi hoc in bello adeſſe.

7. Poſt hæc alii quidem ſecundum ordines ſuos caſtra ſunt metati, duces ac præfectos cohortium, in vico, qui prope aberat, ad cœnã Seuthes invitat. Quum jam ad fores perventum eſſet, ut cœnatum ingrederētur: Heraclides quidam, Maronites, ſingulos accedebat, quos

τινας ᾤετο ἔχειν τι δοῦναι Σεύθῃ, πρῶτον μὲν πρὸς Παριανούς τινας, οἳ παρῆσαν φιλίαν διαπραξόμενοι πρὸς Μήδοκον τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα, καὶ δῶρα ἄγοντες αὐτῷ τε καὶ τῇ γυναικὶ, ἔλεγεν· ὅτι Μήδοκος μὲν ἄνω εἴη δώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ θαλάττης ὁδὸν, Σεύθης δὲ, ἐπειδὴ τὸ στράτευμα τοῦτο εἰλήφει, ἄρχων ἔσοιτο ἐπὶ θαλάττῃ. γείτων οὖν ὢν, ἱκανώτατος ἔσται ὑμᾶς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν. ἢν οὖν σωφρονῆτε, τούτῳ δώσετε ὅ,τι ἄγετε· καὶ ἄμεινον ὑμῖν διακείσεται, ἢ ἐὰν Μηδόκῳ τῷ πρόσω οἰκοῦντι δῶτε. τούτους μὲν οὕτως ἔπειθεν.

η'. Αὖθις δὲ Τιμασίωνι τῷ Δαρδανεῖ προσελθὼν, ἐπεὶ ἤκουεν αὐτῷ εἶναι καὶ ἐκπώματα καὶ τάπιδας βαρβαρικὰς, ἔλεγεν· ὅτι νομίζοιτο, ὁπότε ἐπὶ δεῖπνον καλέσαι Σεύθης, δωρεῖσθαι αὐτῷ τοὺς κληθέντας. οὗτος δ' ἂν μέγας ἐνθάδε γένηται, ἱκανὸς ἔσται σε καὶ οἴκαδε καταγαγεῖν, καὶ ἐνθάδε πλούσιον ποιῆσαι. τοιαῦτα προὐμνᾶτο ἑκάστῳ προσιών.

θ'. Προσελθὼν

quos habere ſuſpicaretur, quod Seuthæ donarent. Primum adibat Parianos quoſdam, qui amicitiæ cum Odryſarum rege Medoco ineundæ cauſſa venerant, ac tum ipſi tum uxori ejus munera afferebant. Ad hos dicebat, Medocum agere in regione ſuperiori, quæ XII dierum itinere à mari abeſſet: Seuthem, acceptis hiſce copiis, regioni maritimæ imperaturum. Finitimus igitur cum fuerit, vobis & prodeſſe & obeſſe plurimum poterit. Quapropter ſi ſapitis, quidquid attuliſtis, ei dabitis. Melius enim collocabitur, quam ſi Medoco, procul hinc diſſito, donetur. Atque is ſane, ut ita facerent, perſuaſit.

8. Deinde ad Timaſionem Dardanenſem accedit, quem quia cognoverat habere pocula tapeteſq; barbaricos, eſſe ait in more, ut ſi quando ad cœnam aliquem vocet Seuthes, invitati munera quædam ipſi donent. Quod ſi potens factus fuerit, vel reſtituere te in patriam poterit, vel heic collocupletare. Hoc modo cum ſingulis agebat.

9. Ad

θ'. Προσελθὼν δὲ καὶ Ξενοφῶντι, ἔλεγε· "Σὺ καὶ πόλεως μεγίστης εἶ, καὶ παρὰ Σεύθῃ τὸ σὸν ὄνομα μέγιστόν ἐστι· καὶ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἴσως ἀξιώσεις καὶ τείχη λαμβάνειν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τῶν ὑμετέρων ἔλαβον, καὶ χώραν. ἄξιον οὖν σοι καὶ μεγαλοπρεπέστατα τιμῆσαι Σεύθην. εὔνους δέ σοι ὢν παραινῶ· εὖ οἶδα γὰρ, ὅτι ὅσῳ ἂν μείζω τούτων δωρήσῃ, τοσούτῳ μείζω ὑπὸ τούτου ἀγαθὰ πείσῃ. ἀκούων ταῦτα ὁ Ξενοφῶν, ἠπόρει. οὐ γὰρ διαβεβήκει ἔχων ἐκ Παρίου, εἰ μὴ παῖδα, καὶ ὅσον ἐφόδιον.

ι'. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον, τῶν τε Θρᾳκῶν οἱ κράτιστοι τῶν τότε παρόντων, καὶ οἱ στρατηγοὶ, καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ εἴ τις πρεσβεία παρῆν ἀπὸ πόλεως, τὸ δεῖπνον μὲν ἦν καθημένοις κύκλῳ. ἔπειτα δὲ τρίποδες εἰσηνέχθησαν πᾶσιν. οὗτοι δ' ὅσον εἴκοσι, κρεῶν μεστοὶ νενεμημένων, καὶ ἄρτοι ζυμῖται μεγάλοι προσπεπερονημένοι ἦσαν πρὸς τοῖς κρέασι.

ια'. Μάλι-

9. Ad Xenophontem quum perveniſſet: Tu maxima, inquit, ex urbe ortus es, ac tuum nomen apud Seuthem ampliſſimum eſt. Fortaſſis etiam mereberis, ut hac in regione caſtella cum agro conſequare, quod & aliis veſtrûm evenit. Quamobrem ex dignitate tua fuerit, muneribus ampliſſimis Seuthen ornare. Atque hac in parte te moneo, quod optime tibi velim. Scio enim, futurum, ut quanto ampliora tua, quam horum munera fuerint: tanto ab hoc præclariora conſequare. Quum hæc audiret Xenophon, animi angebatur. Nec enim, quum Pario trajiceret, quidquam habebat, præter puerum, & viaticum.

10. Ubi jam cœnatum ingreſſi fuiſſent, partim præſtantiſſima dignitate Thraces, qui tum aderant, partim Græcorum duces, & præfecti cohortium, cum legatis, ſi qui ab urbibus aderant, in orbem omnes conſedere. Deinde tripodes univerſis allati, qui plus minus XX numero erãt, carnibus diviſis pleni, cum fermentatis panibus, eiſq; prægrandibus, qui carnibus affixi erant.

11. In

ια'. Μάλιστα δὲ αἱ [y] τράπεζαι κατὰ τοὺς ξένους ἀεὶ ἐπίθεντο. νόμος γὰρ ἦν. καὶ πρῶτος τοῦτο ἐποίει Σεύθης, ἀνελόμενος τοὺς παρακειμένους αὐτῷ ἄρτους, διέκλα κατὰ μικρὸν, καὶ διεῤῥίπτει οἷς αὐτῷ ἐδόκει, καὶ τὰ κρέα ὡσαύτως, ὅσον μόνον γεύσασθαι ἑαυτῷ καταλιπών. καὶ ὁ ἄλλοι δὲ κατὰ ταῦτα ἐποίουν, καθ' οὓς αἱ τράπεζαι ἔκειντο.

ιβ'. Αρκὰς δέ τις *Αρισος ὄνομα, φαγεῖν δεινὸς, τὸ μὲν διαῤῥίπτειν εἴα χαίρειν, λαβὼν δὲ εἰς τὴν χεῖρα ὅσον [z] τριχοίνικον ἄρτον, καὶ κρέα θέμενος ἐπὶ τὰ γόνατα, ἐδείπνει. κέρατα δ' οἴνου περιέφερον, καὶ πάντες ἐδέχοντο. ὁ δ' Αρισος, ἐπεὶ παρ' αὐτὸν φέρων τὸ κέρας ὁ οἰνοχόος ἦν, εἶπεν, ἰδὼν τὸν Ξενοφῶντα οὐκέτι δειπνοῦντα· ἐκείνῳ, ἔφη, δός· σχολάζει γὰρ ἤδη, ἐγὼ δ' οὔπω. ἀκούσας ὁ Σεύθης τὴν φωνὴν, ἠρώτα τὸν οἰνοχόον, τί λέγοι; ὁ δὲ οἰνοχόος εἶπεν· (Ελληνίζειν γὰρ ἠπίστατο.) ἐνταῦθα μὲν ἤδη γέλως ἐγένετο.

ιγ'. Επεὶ

11. In primis hoc obſervatum, ut fercula ſemper juxta hoſpites ponerentur: 'quod quidem ita erat in more. Factitabat hoc adeo primus Seuthes ipſe. Panes enim juxta ſe ſitos ſumebat, minutimq; frangebat, ac disjiciebat hinc inde ad eos quos viſum eſſet. Idem de carnibus fiebat, de quibus modo tantum ſibi retinebat, quantum ad guſtandum ſatis eſſet. Imitabantur hoc & alii, juxta quos fercula ſita eſſent.

12. Aderat Arcas quidam, cui nomen Ariſtus, vorax admodum. Is omiſſo disjiciendi ritu, arreptoque pane trium chœnicum, carnes etiam genibus imponebat, & cœnabat. Circumferebantur & cornua vino plena, quæ omnes ſumebant. Verum ubi pincerna cum cornu ad Ariſtum acceſſiſſet, atque ille Xenophontem non amplius cœnare videret: Huic, ait, porrige. Nam illi otium eſt, at necdum mihi. Eam vocē quum Seuthes audiiſſet, de pocillatore quærebat, quid ille dixiſſet. Is quum rem narraſſet, quod Græcæ linguæ non ignarus eſſet, in riſum omnes ſolvuntur.

13. Pro-

ιγʹ. Ἐπεὶ δὲ προὐχώρει ὁ πότος, εἰσῆλθεν ἀνὴρ Θρᾷξ, ἵππον ἔχων λευκόν· καὶ λαβὼν κέρας μεστὸν, εἶπε· Προπίνω σοι, ὦ Σεύθη, καὶ ἵππον τοῦτον δωροῦμαι, ἐφ᾽ οὗ καὶ διώκων ὃν ἂν ἐθέλῃς, αἱρήσεις, καὶ ἀποχωρῶν οὐ μὴ δείσῃς τὸν πολέμιον. ἄλλος παῖδα ἀγαγὼν οὕτως ἐδωρήσατο, προπίνων, καὶ ἄλλος ἱμάτια τῇ γυναικί. καὶ Τιμασίων προπίνων ἐδωρήσατο φιάλην ἀργυρᾶν, καὶ τάπιδα ἀξίαν δέκα μνῶν. Γνήσιππος δέ τις Ἀθηναῖος ἀναστὰς εἶπεν, ὅτι ἀρχαῖος εἴη νόμος κάλλιστος, τοὺς μὲν ἔχοντας διδόναι τῷ βασιλεῖ τιμῆς ἕνεκα· τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι διδόναι τὸν βασιλέα· ἵνα κἀγὼ, ἔφη, σοὶ ἔχω δωρεῖσθαι καὶ τιμᾶν.

ιδʹ. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἠπορεῖτο ὅ,τι ποιήσοι. καὶ ἐτύγχανεν, ὡς τιμώμενος, ἐν τῷ πλησιαιτάτῳ δίφρῳ Σεύθῃ καθήμενος. ὁ δὲ Ἡρακλείδης ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸ κέρας ὀρέξαι τὸν οἰνοχόον. ὁ δὲ Ξενοφῶν (ἤδη γὰρ ὑποπεπωκὼς ἐτύγχανεν) ἀνέστη θαῤῥαλέως δεξάμενος τὸ κέρας, καὶ εἶπεν·

ιεʹ. “ Ἐγὼ

13. Procedente autem potatione, Thrax quidam ingreſſus, cui equus erat albus, arrepto cornu pleno: Propino, inquit, tibi Seuthe, & equum hunc dono do: quo vectus, quemcunq; voles, perſequendo capies, & retrocedens non eſt quod hoſtem metuas. Poſtea quidam alius puerum adductum eodem ritu Seuthæ donabat, & alius veſtimenta in uſum uxoris. Timaſio quum ei propinaret, argenteam phialam cum tapete, qui decem minarum pretium habebat, dono dabat. Et Athenienſis quidam Gneſippus ſurgens, priſcum eſſe morem aiebat, pulcherrimumque; ut ii, quibus ſint opes, honoris cauſſa regi aliquid dono dent: inopes autem à regibus munerentur. Ita fiet, ut & ipſe tibi quod donem habeam, & quo te ornem.

14. Dubitabat apud ſe Xenophon, quid faceret. Nam ut vir honoratus, in ſella Seuthæ proxima ſedebat. Jam pincernæ mandarat Heraclides, ut Xenophonti cornu porrigeret. Et Xenophon, qui paullo largius bibiſſet, confidenter ſurgens, accepto cornu, inquit:

15. Ego

ιε'. "Ἐγὼ δέ σοι, ὦ Σεύθη, δίδωμι ἐμαυτὸν, καὶ τοὺς ἐμοὺς τούτους ἑταίρους, φίλους εἶναι πιστούς· καὶ οὐδένα ἄκοντα, ἀλλὰ πάντας μᾶλλον ἐμοῦ σοὶ βουλομένους φίλους εἶναι. καὶ νῦν πάρεισιν οὐδέν σε προσαιτοῦντες, ἀλλὰ καὶ προσέμενοι καὶ πονεῖν ὑπὲρ σοῦ καὶ προκινδυνεύειν· μεθ' ὧν, ἂν οἱ Θεοὶ θέλωσι, πολλὴν χώραν τὴν μὲν ἀπολήψῃ, πατρῴαν οὖσαν, τὴν δὲ κτήσῃ· πολλοὺς δὲ ἵππους, πολλοὺς δὲ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καλὰς κτήσῃ, οὓς οὐ λῄζεσθαι δεήσει, ἀλλ' αὐτοὶ φέροντες παρέσονται πρός σε δῶρα."

ιϛ'. Ἀναστὰς ὁ Σεύθης συνεξέπιε, καὶ συγκατεσκέδασε τῷ μετ' αὐτοῦ τὸ κέρας. μετὰ ταῦτα εἰσῆλθον Κερασουνταῖοι, οἳ σημαίνουσιν αὐλοῖς τε καὶ σάλπιγξιν ἀμοβοΐναις, ῥυθμούς τε καὶ οἷον μαγάδι σαλπίζοντες· καὶ αὐτὸς Σεύθης ἀναστὰς ἀνέκραγέ τε πολεμικὸν, καὶ ἐξέλατο, ὥσπερ βέλος φυλαττόμενος,

15. Ego vero meipſum tibi dono, mi Seuthe, cum his ſociis meis, ut nobis utare tanquam fidis amicis. Neque horum quenquam invitum tibi trado, ſed omnes eo animo, ut vel meipſum in amicitia ſuperare cupiant. Nunc quidem certe adſunt heic tibi, ac tantum abeſt, ut aliquid abs te præterea petant, ut etiam expetant tua cauſſa labores perpeti, ac pericula ſubire. Horum tu opera, Diis propitiis, partim amplum regnum, idque patrium, recuperabis, partim alia conſequere. Præterea magnam equorum, virorum, elegantium feminarum copiam, tuam in poteſtatem rediges: neque neceſſe erit hoc rapiendo effici, ſed ipſimet cum muneribus aderunt.

16. Tum ſurgens Seuthes una cum Xenophonte bibebat, & illi, qui proximus ab ipſo erat, partem porrigebat. Poſt hæc Ceraſuntæi ſunt ingreſſi, qui tibiis ac tubis, de crudo bovis corio factis, claſſicum canunt, & ad numeros tanquam in magade clangunt. Heic Seuthes ipſe ſurgens, bellicum quiddam vociferabatur, & quaſi telum

μένος, μάλα ἐλαφρῶς. εἰσήεσαν δὲ καὶ γελωτοποιοί.

ιζ΄. Ὡς δ᾽ ἦν ἥλιος ἐπὶ δυσμαῖς, ἀνέστησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ εἶπον ὅτι ὥρα εἴη νυκτοφύλακας καθιστάναι, καὶ σύνθημα παραδιδόναι. καὶ Σεύθην ἐκέλευον παραγγεῖλαι, ὅπως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα μηδεὶς τῶν Θρᾳκῶν εἴσεισι νυκτός. οἵ τε γὰρ πολέμιοι Θρᾷκες ἡμῖν, καὶ ὑμεῖς οἱ φίλοι.

ιη΄. Ὡς δ᾽ ἐξῄεσαν, συνανέστη ὁ Σεύθης, οὐδέν τι μεθύοντι ἐοικώς. ἐξελθὼν δ᾽ εἶπεν, αὐτοὺς τοὺς στρατηγοὺς ἀποκαλέσας· „Ὦ ἄνδρες, οἱ πολέμιοι ἡμῶν οὐκ ἴσασί πω τὴν ὑμετέραν συμμαχίαν· ἢν οὖν ἔλθωμεν ἐπ᾽ αὐτοὺς, πρὶν φυλάξασθαι ὥστε μὴ ληφθῆναι, ἢ παρασκευάσασθαι ὥστε ἀμύνασθαι, μάλιστα ἂν λάβοιμεν χρήματα καὶ ἀνθρώπους. συνεπῄνουν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ, καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον. ὁ δ᾽ εἶπε· παρασκευασάμενοι ἀναμένετε, ἐγὼ δ᾽, ὁπότε καιρὸς εἴη, ἥξω παρ᾽ ὑμᾶς καὶ τοὺς πελταστὰς,

telum vitaret, agiliter admodum exiliebat. Ingreſſi ſunt & joculatores.

17. Denique ſub occaſum ſolis Græci ſurgunt, ac tempus aiunt eſſe conſtituendi excubias dandiq; teſſeram. Hortabantur etiam Seuthen, ut ſuis denuntiaret ne quis Thracum noctu Græcorum caſtra ingrederetur. Nam Thraces, aiebant, & hoſtes habemus, & amicos.

18. Poſteaquam egrederentur, etiam Seuthes una cum ipſis ſurgebat, neque ulla ſigna ebrietatis præ ſe ferebat. Quum exiiſſet, vocatis ad ſe ducibus: Nec dum, inquit, hoſtibus noſtris quidquam de ſocietate inter nos inita conſtat. Quare ſi eos adoriemur prius, quam ſibi, ne capiantur, caverint, vel ad propulſandos nos inſtruxerint; maximam & hominum & opum copiam facile conſequemur. Eam ſententiam duces comprobare, atque hortari, ut in hoſtem duceret. Tum ille: Ubi vos, inquit, ad iter accinxeritis, expectate. Nam ego quum opportunum fuerit, ad vos veniam; cetratiſque ac

στάς, καὶ ὑμᾶς ἀναλαβὼν, ἡγήσομαι σὺν τοῖς θεοῖς.

ιθ'. Καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· σκέψαι τοίνυν, εἴπερ νυκτὸς πορευσόμεθα, εἰ ὁ Ἑλληνικὸς νόμος κάλλιον ἔχει. μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἡγεῖσθαι τοῦ στρατεύματος, ὁποῖον ἀεὶ πρὸς τὴν χώραν συμφέρῃ, ἐάν τε ὁπλιτικὸν, ἐάν τε ἱππικόν. νύκτωρ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησιν ἐστὶν, ἡγεῖσθαι τὸ βραδύτατον. οὕτω γὰρ ἥκιστα διασπᾶται τὰ στρατεύματα, καὶ ἥκιστα λανθάνουσιν ἀποδιδράσκοντες ἀλλήλους. οἱ δὲ διασπασθέντες πολλάκις καὶ περιπίπτουσιν ἀλλήλοις, καὶ ἀγνοοῦντες κακῶς ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν.

κ'. Εἶπεν οὖν Σεύθης· ὀρθῶς τε λέγετε, καὶ τῷ νόμῳ τῷ ὑμετέρῳ πείσομαι. καὶ ὑμῖν μὲν ἡγεμόνας δώσω τῶν πρεσβυτάτων τοὺς ἐμπειροτάτους τῆς χώρας, αὐτὸς δ' ἐφέψομαι τελευταῖος, τοὺς ἵππους ἔχων. ταχὺ γὰρ πρῶτος, ἂν δέῃ, παρέσομαι. σύνθημα δ' εἶπον * Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν συγγένειαν. ταῦτ' εἰπόντες, ἀνεπαύοντο.

κα'. Ἡνίκα

vobis mecum ſumtis, ipſe dux itineris ero, Diis bene juvantibus.

19. Et Xenophon: Diſpice, inquit, ſi quidem iter noctu faciundum erit, an magis expediat, Græcum nos morem ſequi, quam veſtrum. Nam diurnis in itineribus, pro locorum ratione, vel armatura gravis, vel equitatus anteire copias ſolet: noctu vero, Græcorum inſtituto, pars exercitus tardiſſima præcedit. Nam hoc pacto copiæ minime à ſe invicem divelluntur, minimeque fieri poteſt, ut clam aliis à ſe diſcedant. Quod ſi copiæ diſſipentur, fit nonnunquam ut ſe mutuo adoriantur, ac per ignorationem & errorem ipſimet ſe lædant, ac lædantur.

20. Recte monetis, ait Seuthes, adeoque veſtro huic inſtituto parebo. Nam vobis eos duces dabo, qui inter natu grandes hujus regionis peritiſſimi ſint: ipſe à tergo ſubſequar cum equitatu, ac ſi res poſcat, celeriter in frontem me conferam. Teſſeram dabant Athenienſes ob cognationem. His dictis quievere.

21. Nocte

κα'. Ἡνίκα δ' ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, παρῆν Σεύθης ἔχων τοὺς ἱππέας τεθωρακισμένους, καὶ τοὺς πελταστὰς σὺν τοῖς ὅπλοις. καὶ ἐπεὶ παρέδωκε τοὺς ἡγεμόνας, οἱ μὲν ὁπλῖται ἡγοῦντο. οἱ δὲ πελτασταὶ εἵποντο, οἱ δὲ ἱππεῖς ὠπισθοφυλάκουν.

κβ'. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦν, ὁ Σεύθης παρήλαυνεν εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ἐπῄνεσε τὸν Ἑλληνικὸν νόμον. πολλάκις γὰρ ἔφη νύκτωρ αὐτὸς καὶ σὺν ὀλίγοις πορευόμενος ἀποσπασθῆναι σὺν τοῖς ἵπποις ἀπὸ τῶν πεζῶν. νῦν δὲ, ὥσπερ δεῖ, ἀθρόοι πάντες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ φαινόμεθα. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν περιμένετε αὐτοῦ, καὶ ἀναπαύεσθε· ἐγὼ δὲ σκεψάμενός τι ἥξω.

κγ'. Ταῦτ' εἰπὼν ἤλαυνε δι' ὄρους, ὁδόν τινα λαβών. ἐπεὶ δ' ἀφίκετο εἰς χιόνα πολλὴν, ἐσκέψατο ἐν τῇ ὁδῷ, εἰ εἴη ἴχνη ἀνθρώπων ἢ προηγούμενα, ἢ ἐναντία. ἐπεὶ δὲ ἀτριβῆ ἑώρα τὴν ὁδὸν, ἧκε ταχὺ πάλιν, καὶ ἔλεγε· Καλῶς, ὦ ἄνδρες, ἔσται, ἐὰν Θεὸς θέλῃ. τοὺς γὰρ ἀνθρώπους

21. Nocte media Seuthes aderat cum equitibus loricatis, & cum cetratis, inſtructis: quumque duces itineris dediſſet, gravis armatura præceſſit, ſubſequentibus peltatis, & equitatu tergum agminis claudente.

22. Quum illuxiſſet, Seuthes ſuos in frontem promovit, collaudato Græcorum hoc inſtituto. Aiebat enim, ſæpenumero ſibi ipſi accidiſſe, ut quum vel exiguis cum copiis iter faceret, pedites ab equitatu divellerentur. Nunc uti fieri debebat, orto die univerſi eodem loco conſpicimur. Enimvero vos heic requieſcite, ac nos expectate, donec ego rebus nonnullis exploratis rediero.

23. His dictis, quum viam quandam reperiſſet, per montem cum equitatu pergit: inventaque magna nive, media in via, num quæ hominum vel antecedentium, vel contraria veſtigia cernere poſſet, conſiderabat. Quum viam non tritam eſſe videret, celeriter revertitur, &: Præclare, inquit, res nobis ſuccedet, milites, Diis bene juvantibus. Sic enim

ἀνθρώποις λήσομεν ἐπιπεσόντες. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἡγήσομαι τοῖς ἵπποις, ὅπως, ἄν τινα ἴδωμεν, μὴ διαφυγὼν σημήνῃ τοῖς πολεμίοις· ὑμεῖς δ' ἕπεσθε, κἂν λειφθῆτε, τῷ στίβῳ τῶν ἵππων ἕπεσθε. ὑπερβάντες δὲ τὰ ὄρη ἥξομεν εἰς τὰς κώμας, πολλάς τε καὶ εὐδαίμονας.

κδʹ. Ἡνίκα δὲ ἦν μέσον ἡμέρας, ἤδη τε ἦν ἐπὶ τοῖς ἄκροις, καὶ κατιδὼν τὰς κώμας, ἧκεν ἐλαύνων πρὸς τοὺς ὁπλίτας, καὶ ἔλεγεν· ἀφήσω ἤδη καταθεῖν τοὺς μὲν ἱππέας εἰς τὸ πεδίον, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰς κώμας. ἀλλ' ἕπεσθε, ὡς ἂν δύνησθε τάχιστα, ὅπως, ἄν τις ὑφιστῆται, ἀλέξησθε.

κεʹ. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν, κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου. καὶ ὃς ἤρετο· τί καταβαίνεις, ἐπεὶ σπεύδειν δεῖ; οἶδα, ἔφη, ὅτι οὐκ ἐμοῦ μόνου δεῖ· οἱ δ' ὁπλῖται θᾶττον δραμοῦνται καὶ ἥδιον, ἂν καὶ ἐγὼ πεζὸς ἡγῶμαι.

κϛʹ. Μετὰ

hoſtes adoriemur, ut illi nos adventare nequaquam ſentiant. Equidem cum equitatu præcedam, ut ne quis à nobis conſpectus elabitur, adventumque noſtrum hoſtibus denuntiet. Vos vero ſequimini, ac ſi à tergo manſeritis, veſtigiis equorum inhærete. Ubi montes hos ſuperaverimus, ad vicos multos, eoſque peropulentos, perveniemus.

24. Quum meridies appetiiſſet, jam in vertices evaſerat; & in vicos deſpiciens, pergit ad gravis armaturæ pedites. Dimittam, inquit, modo equites, ut in planiciem decurrant; & cetratos, ut in vicos ſe conferant. Quare quam poteſtis celerrime ſubſequimini, ut ſi quis ſe nobis oppoſuerit, opem nobis feratis.

25. Hæc verba quum Xenophon audiiſſet, de equo deſcendit. Quærente Seuthe: Quamobrem quæſo ex equo deſcendis, quum feſtinatione ſit opus? Equidem, ait, ſcio non mea ſolius opus eſſe præſentia: & hi gravis armaturæ pedites celerius current ac lubentius, ſi & ipſe pedes agmen duxero.

26. Poſt

κϛ'. Μετὰ ταῦτα ᾤχετο καὶ Τιμασίων μετ' αὐτοῦ, ἔχων ἱππέας ὡς πεντήκοντα τῶν Ἑλλήνων. Ξενοφῶν δὲ παρηγγύησε τοὺς εἰς τριάκοντα ἔτη παρεῖναι ἀπὸ τῶν λόχων εὐζώνους. καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρόχαζε, τούτους ἔχων· Κλεάνωρ δὲ ἡγεῖτο τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

κζ'. Ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς κώμαις ἦσαν, Σεύθης ἔχων ὅσον πεντήκοντα ἱππέας, προσελάσας εἶπε· τάδε δή, ὦ Ξενοφῶν, ἃ σὺ ἔλεγες, ἔχονται οἱ ἄνθρωποι· ἀλλὰ γὰρ οἱ ἱππεῖς ἔρημοι οἴχονταί μοι, ἄλλος ἄλλῃ διώκων· καὶ δέδοικα, μὴ συστάντες ἀθρόοι που κακόν τι ἐργάσωνται οἱ πολέμιοι. δεῖ δὲ καὶ ταῖς κώμαις καταμένειν τινὰς ἡμῶν. μεσταὶ γάρ εἰσιν ἀνθρώπων.

κη'. Ἀλλ' ἐγὼ μέν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺν οἷς ἔχω; τὰ ἄκρα καταλήψομαι· σὺ δὲ Κλεάνορα κέλευε διὰ τοῦ πεδίου παρατεῖναι τὴν φάλαγγα παρὰ τὰς κώμας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, συνηλίσθησαν ἀνδράποδα μὲν ὡς χίλια, βόες δὲ δισχίλιοι, καὶ ἄλλα πρόβατα μύρια. καὶ τότε μὲν αὐτοῦ ηὐλίσθησαν.

ΚΕΦ.

26. Poſt hæc adjungebat ei ſe Timaſio quoque cum Græcis equitibus plus minus quadraginta. Xenophon milites triginta annos natos, qui expediti eſſent, ex cohortibus ad ſe jubet accedere. Cum his ipſe raptim pergebat, Cleanore Græcos cæteros ducente.

27. Poſteaquam in vicos perveniſſent, Seuthes cum equitibus quinquaginta advectus: Accidit, inquit, ita uti tu dicebas, Xenophon, cepimus hos homines: verum equi mihi dilapſi ſunt, aliis alibi hoſtem perſequentibus. Quare metuo, ne hoſtes alicubi globo facto, male noſtros multent. Nihilominus in his etiam vicis manere quoſdam noſtrûm neceſſe eſt. Sunt enim illi hominibus referti.

28. Tum Xenophon: Ego vero, inquit, cum his, quos mecum habeo, vertices occupabo: tu Cleanori manda, ut per campum phalangem propter vicos extendat. Id quum feciſſent, plus minus CIↃ mancipia collecta ſunt, boves autem IICIↃ, pecoris reliqui CCIↃↃ. Ac tum quidem ibi pernoctarunt.

CAP.

ΚΕΦ. δ΄.

Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ κατακαύσας ὁ Σεύθης τὰς κώμας παντελῶς, καὶ οὐδεμίαν οἰκίαν λιπὼν, ὅπως φόβον ἐνθείη καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷα πείσονται, ἂν μὴ πείθωνται, ἀπῄει πάλιν. καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπέπεμψε διατίθεσθαι Ἡρακλείδῃ εἰς Πέρινθον, ὅπως μισθὸς γένηται τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύσαντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν πεδίον. οἱ δ᾽ ἐκλιπόντες, ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη.

β΄. Ἦν δὲ χιὼν πολλὴ, καὶ ψῦχος οὕτως, ὥστε τὸ ὕδωρ, ὃ ἐφέροντο ἐπὶ δεῖπνον, ἐπήγνυτο, καὶ ὁ οἶνος ἐν τοῖς ἀγγείοις, καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥῖνες * ἀπεκαίοντο καὶ ὦτα. καὶ τότε δῆλον ἐγένετο, οὗ ἕνεκα οἱ Θρᾷκες τὰς ἀλωπεκίδας ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσὶ, καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς στέρνοις, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ

CAP. IV.

POſtridie Seuthes vicis prorſus exuſtis, ac ne una quidem domo relicta, quod vellet aliis etiam metum incutere, cujuſmodi mala perpeſſuri eſſent, niſi parerent ipſius imperio, diſceſſit: ac prædam quidem abigi juſſit, ut illam Perinthi Heraclides venderet, deque ea militi ſtipendium conficeret: ipſe cum Græcis in Thynorum planicie caſtra habebat. Illi vero ſedibus ſuis relictis, in montes ſe fuga recipiebant.

2. Jacebat nix ingens, & tantum frigus erat; ut etiam aqua ad cœnam allata, & vinum ipſum in vaſis congelaſceret. Nonnulli Græcorum nares & aures, aduſtas [à frigore] amittebant: perſpectumque fuit id temporis, quamobrem vulpinas pelles circum capita Thraces, & circum aures geſtent: itemque tunicis non modo pectora, ſed ipſa etiam femora muniant: laxa denique ſagula, & ad pedes uſque de-

καὶ ζειρὰς μέχρι ποδῶν ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ χλαμύδας.

γ'. Ἀφιεὶς δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς τὰ ὄρη, ἔλεγεν ὅτι, εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ πείσονται, ὅτι κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κώμας, καὶ τὸν σῖτον, καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. ἐκ τούτου κατέβαινον καὶ γυναῖκες, καὶ παῖδες, καὶ οἱ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κώμαις ηὐλίζοντο.

δ'. Καὶ ὁ Σεύθης καταμαθὼν, ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα τῶν ὁπλιτῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα συνέπεσθαι. καὶ ἀναστάντες τῆς νυκτὸς, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν ἐπὶ τὰς κώμας· καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξέφυγον, (πλησίον γὰρ ἦν τὸ ὄρος) ὅσους δὲ κατέλαβον, κατηκόντισεν ἅπαντας ὁ Σεύθης.

ε'. Ἐπισθένης δὲ ἦν τις Ὀλύνθιος παιδεραστὴς, ὃς ἰδὼν καλὸν παῖδα ἡβάσκοντα ἄρτι, πέλτην ἔχοντα, μέλλοντα ἀποθνήσκειν, προσδραμὼν Ξενοφῶντα ἱκέτευσε βοηθῆσαι

demiſſa, in equis induant, non chlamydas.

3. Seuthes dimiſſis ex iis, qui capti fuerant, nonnullis in montes: denuntiari juſſit, ni deſcenderent, ac ſecum pacis fœdera facerent; ipſorum etiam ſe villas incenſurum una cum frumento, ut fame omnes perire neceſſe eſſet. Tum vero & mulieres, & pueri, & ſenes deſcenderunt. Juniores in vicis ſub monte ſitis caſtra locant.

4. Id ubi Seuthes animadvertiſſet, Xenophontem cum manu ex armatura gravi delecta juvenum maxime vegetorum ſequi juſſit. Itaq; noctu ſurgunt, & prima luce ad vicos perveniunt. Tum ex hoſtibus maxima pars fuga dilabi. Etenim mons vicinus erat. Si qui caperentur, jaculis univerſi à Seuthe configebantur.

5. Erat Olynthius quidam puerorum amator Epiſthenes, qui quum elegantem puerum, tunc primum pubeſcentem, cum cetra, quam tenebat, conſpiceret, cui Seuthes jamjam vitam ademturus erat; ad Xenophontem accurrit, & ſuppliciter ipſum orat, ut opem formoſo

σαι παιδὶ καλῷ. καὶ ὃς προσελθὼν τῷ Σεύθῃ δέεται, μὴ ἀποκτεῖναι τὸν παῖδα, καὶ τοῦ Ἐπισθένους διηγεῖται τὸν τρόπον, καὶ ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο, σκοπῶν οὐδὲν ἄλλο, ἢ εἴ τινες εἶεν καλοί, καὶ μετὰ τούτων ἦν ἀνὴρ ἀγαθός.

ϛʹ. Ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο, ἦ καὶ ἐθέλοις ἂν ὦ Ἐπίσθενες ὑπὲρ τούτου ἀποθανεῖν; ὁ δ' ἐπανατείνας τὸν τράχηλον· παῖε, εἶπεν, εἰ κελεύει ὁ παῖς, καὶ μέλλει χάριν εἰδέναι. ἐπήρετο ὁ Σεύθης τὸν παῖδα, εἰ παίσειεν αὐτὸν ἀντὶ ἐκείνου. οὐκ εἴα ὁ παῖς, ἀλλ' ἱκέτευε μηδέτερον κατακαίνειν. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἐπισθένης περιλαβὼν τὸν παῖδα, εἶπεν, ὥρα σοι ὦ Σεύθη περὶ τοῦδέ μοι διαμάχεσθαι. οὐ γὰρ μεθήσω τὸν παῖδα. ὁ δὲ Σεύθης γελῶν, ταῦτα μὲν εἴα.

ζʹ. Ἔδοξε δ' αὐτῷ αὐτοῦ αὐλισθῆναι, ἵνα μὴ ἐκ τούτων τῶν κωμῶν οἱ ἐπὶ τοῦ ὄρεος τρέφοιντο. καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πεδίῳ ὑποκαταβὰς ἐσκήνου. Ξενοφῶν δὲ ἔχων τοὺς ἐπιλέκτους ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄρος ἀνωτάτω κώμῃ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐν τοῖς

formoſo puero ferat. Xenophon Seuthen convenit, eumq; rogat ne perimat puerum, ſimul Epiſthenis ingenium ei narrat, & quod aliquando cohortem collegiſſet, nihil aliud ſpectans, quam ſi qui formoſi eſſent; & cum his egregium ſe virum declarare conſueviſſet.

6. Heic Seuthes Epiſthenem interrogat: Velleſne, mi Epiſthenes, pro hoc mori? At ille cervice extenſa: Ferito, inquit, ſi puer hic ita mandat, & gratiam habiturus eſt. Et Seuthes viciſſim puerum interrogat, Num hunc feriri ſuo loco vellet. Verum is hoc fieri non ſinebat, ſed ſupplex orabat, ut neuter interficeretur. Epiſthenes complexus puerum: Tempus eſt, Seuthes, ut de hoc mecum prœlio decertes, inquit. Non enim puerum dimittam. Ille ſubridens, hæc omittebat.

7. Viſum eſt autem ei, hoc loco habenda eſſe caſtra: ne ex his vicis ii, qui in montem confugerant, ſeſe alerent. Ipſe ſub monte in planicie caſtra locat, Xenophon cum delectis in villa ſub monte ſuprema, Græci reliqui prope ab his in agro

τοῖς ὀρεινοῖς τοῖς καλουμένοις Θρᾳξὶ πλησίον κατεσκήνησαν.

η'. Ἐκ τούτου ἡμέραι οὐ πολλαὶ διετρίβοντο, καὶ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Θρᾷκες καταβαίνοντες πρὸς τὸν Σεύθην περὶ ὁμήρων καὶ σπονδῶν διεπράττοντο. καὶ Ξενοφῶν ἐλθὼν ἔλεγε τῷ Σεύθῃ, ὅτι ἐν πονηροῖς τόποις σκηνῷεν, καὶ πλησίον εἶεν οἱ πολέμιοι. ἥδιον δ' ἂν ἔξω αὐλίζεσθαι ἔφη ἐν ἐχυροῖς ἂν χωρίοις μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς στενοῖς, ὥστε ἀπολέσθαι. ὁ δὲ θαρρεῖν ἐκέλευε, καὶ ἔδειξεν ὁμήρους παρόντας αὐτῷ.

θ'. Ἐδέοντο δὲ καὶ τοῦ Ξενοφῶντος καταβαίνοντές τινες τῶν ἐκ τοῦ ὄρους, συμπρᾶξαι σφίσι τὰς σπονδάς. ὁ δὲ ὡμολόγει, καὶ θαρρεῖν ἐκέλευε, καὶ ἠγγυᾶτο μηδὲν αὐτοὺς κακὸν πείσεσθαι πειθομένους Σεύθῃ. οἱ δ' ἄρα ταῦτ' ἔλεγον κατασκοπῆς ἕνεκα.

ι'. Ταῦτα μὲν τῆς ἡμέρας ἐγένετο· εἰς δὲ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐπιτίθενται ἐλθόντες ἐκ τοῦ ὄρους οἱ Θυνοί. καὶ ἡγεμὼν μὲν ἦν ὁ δεσπότης

agro Thracum, qui Montani dicuntur, habebant caſtra.

8. Non multis diebus interjectis, Thraces de monte deſcendunt ad Seuthen, & cum eo de obſidibus, & pacis conditionibus tractant. Tunc Xenophon, ad Seuthen quum acceſſiſſet, difficilibus in locis haberi caſtra monet, ac prope admodum hoſtes abeſſe. Lubentius illa ſe exterius habiturum aliis in locis, quam adeo anguſtis, in quibus periculum ſit, ne ad internecionem cædantur. At Seuthes bono illum eſſe animo jubet, ſimulque monſtrat obſides ab hoſtibus miſſos.

9. Nonnulli etiam deſcendentes ex iis, qui ſe in monte continebant, Xenophontem obſecrabant, ut pacis conditiones ipſis impetraret. Ille facturum ſe recipiebat, bonoque ut animo eſſent, hortabatur; promittebat etiam, nihil ipſis futurum mali, ſi Seuthæ parere vellent. At illi hæc ſpeculandi animo proponebant.

10. Hæc illo die tum acta. Nocte inſequente Thyni de monte deſcendunt. Paterfamilias cujuſq;

 domus,

δεσπότης ἑκάστης οἰκίας. χαλεπὸν γὰρ ἦν ἄλλως τὰς οἰκίας, σκότους ὄντος, ἀνευρίσκειν ἐν ταῖς κώμαις. καὶ γὰρ αἱ οἰκίαι κύκλῳ περιεσταύρωντο μεγάλοις σταυροῖς, τῶν προβάτων ἕνεκα.

ιαʹ. Ἐπεὶ δ᾽ ἐγένοντο κατὰ τὰς θύρας ἑκάστου οἰκήματος, οἱ μὲν εἰσηκόντιζον, οἱ δὲ τοῖς σκυτάλοις ἔβαλλον, ἃ ἔχειν ἔφασαν, ὡς ἀποκόψοντες τῶν δοράτων τὰς λόγχας· οἱ δὲ ἐνεπίμπρασαν· καὶ Ξενοφῶντα ὀνομαστὶ καλοῦντες, ἐξιόντα ἐκέλευον ἀποθνήσκειν, ἢ αὐτοῦ ἔφασαν κατακαυθήσεσθαι αὐτόν.

ιβʹ. Καὶ ἤδη τε διὰ τοῦ ὀρόφου ἐφαίνετο πῦρ, καὶ ἐντεθωρακισμένοι οἱ περὶ Ξενοφῶντα ἔνδον ἦσαν, ἀσπίδας καὶ μαχαίρας καὶ κράνη ἔχοντες. καὶ Σιλανὸς Μακέστιος, ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα ὤν, σημαίνει τῇ σάλπιγγι. καὶ εὐθὺς ἐκπηδῶσιν ἐσπασμένοι τὰ ξίφη καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων σκηνωμάτων.

ιγʹ. Οἱ δὲ Θρᾷκες φεύγουσιν, ὥσπερ δὴ τρόπος αὐτοῖς, ὄπισθεν περιβαλλόμενοι τὰς πέλτας· καὶ αὐτῶν ὑπεραλλομένων τοὺς σταυροὺς ἐλήφθησάν τινες κρεμασθέντες, ἐνισχομένων τῶν πελτῶν ἐν τοῖς σταυροῖς· οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον, διαμαρτόντες

domus, dux erat. Nam aliis domus invenire per tenebras in vicis erat difficile, præſertim quod domus ipſæ magnis eſſent vallis ovium cauſſa circumſeptæ.

11. Poſteaquam ad ædificii cujuſque fores veniſſent, partim in eas jacula torquebant, partim clavas, quas habere ſe aiebant, ut haſtarum cuſpides decuterent: Nonnulli ædificiis ignes immittebant, nominatimque compellatum Xenophontem exire jubebant, ac mortem occumbere, niſi mallet iſtic ab igne conſumi.

12. Jam per ipſum tectum ignis conſpiciebatur, & Xenophontis milites loricati ſe adhuc in ædibus continebant, ſcutis, gladiis, galeis armati. Denique Silanus Maceſtius XIIX natus annos, tuba ſignum dat. Mox & aliis ex ædificiis milites cum diſtrictis enſibus ſeſe proripiunt.

13. Thraces fuga dilabuntur, cetris in terga more ſuo rejectis. Quumque ſudes tranſilire vellent, nonnulli in eis hærentes capti ſunt, cetris inter ſudes impeditis; nonnulli occiſi, quod aberrando nequi-

μαρτόντες τὴν ἐξόδων. Οἱ δ' Ἕλληνες ἐδίωκον ἔξω τῆς κώμης.

ιδ'. Τῶν τε Θυνῶν ὑποστραφέντες τινὲς ἐν τῷ σκότει, τοὺς παρατρέχοντας παρὰ τὴν οἰκίαν καιομένην ἠκόντιζον εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκότους· καὶ ἔτρωσαν Ἱερώνυμόν τε καὶ * Ἐνοδίαν τὸν λοχαγὸν, καὶ Θεαγένην δὲ Λοκρὸν τὸν λοχαγόν· ἀπέθανε δὲ οὐδείς· κατεκαύθη μέντοι * καὶ ἐσθής τινων καὶ σκεύη.

ιε'. Σεύθης δὲ ἧκε βοηθήσων σὺν ἑπτὰ ἱππεῦσι τοῖς πρώτοις, καὶ τὸν σαλπιγκτὴν ἔχων τὸν Θρᾴκιον. καὶ ἐπείπερ ᾔσθετο, ὅσον περ χρόνον ἐβοήθει, τοσοῦτον καὶ τὸ κέρας ἐφθέγγετο αὐτῷ. ὥστε καὶ τοῦτο φόβον συμπαρέσχε τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δ' ἦλθεν, ἐδεξιοῦτο, καὶ ἔλεγεν ὅτι οἴοιτο τεθνεῶτας πολλοὺς εὑρήσειν.

ιϛ'. Ἐκ τούτου ὁ Ξενοφῶν δεῖται τοὺς ὁμήρους τε αὐτῷ παραδοῦναι, καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος, εἰ βούλεται, συστρατεύεσθαι· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἐᾶσαι. τῇ οὖν ὑστεραίᾳ παραδίδωσιν ὁ Σεύθης τοὺς ὁμήρους πρεσβυτέρους ἄνδρας, τοὺς κρατίστους, ὡς ἔφασ-

nequirent exitus reperire. Græci fugientes extra vicum perſequuti ſunt.

14. Nonnulli tamen ex Thynis reverſi, per tenebras, eos, qui domum ardentem prætercurrebant, miſſis è tenebris in lucem jaculis petebant. Ita vulnerati Hieronymus, Enodias, & Theagenes Locrenſis, cohortium ductores: nemo tamen mortuus eſt. Fuere quorum veſtis & impedimenta exurerentur.

15. Accurrit & Seuthes cum Thracio tubicine, ac ſeptem equitibus primis, opem laturus: atque ex quo tempore rem animadvertit, quam diu properabat ad opem ferendam, tam diu buccina ſonabat. Quæ res & ipſa metum hoſtibus injecit. Poſteaquam veniſſet, amanter complexus Græcos, exiſtimaſſe ſe dicebat, futurum ut multos mortuos offenderet.

16. Rogat heic Xenophon, ut ſibi tradat obſides; unaque in montem, ſi velit, tendat: Sin autem, ſibi hoc permittat. Poſtridie Seuthes ei tradit obſides, homines ætate graves; maxima, uti ferebatur,

ἔφασκε, τῶν Ὀρειτῶν, καὶ αὐτὸς ἔρχεται σὺν τῇ δυνάμει. ἤδη δ' εἶχε καὶ τριπλασίαν δύναμιν ὁ Σεύθης. ἐκ γὰρ τῶν Ὀδρυσῶν ἀκούοντες ἃ πράττοι ὁ Σεύθης, πολλοὶ κατέβαινον συστρατευσόμενοι.

ιζ'. Οἱ δὲ Θυνοί, ἐπεὶ εἶδον ἀπὸ τοῦ ὄρους πολλοὺς μὲν ὁπλίτας, πολλοὺς δὲ πελταστάς, πολλοὺς δὲ ἱππέας, καταβάντες ἱκέτευον σπείσασθαι· καὶ πάντα ὡμολόγουν ποιήσειν, καὶ τὰ πιστὰ λαμβάνειν ἐκέλευον. ὁ δὲ Σεύθης καλέσας τὸν Ξενοφῶντα, ἐπεδείκνυεν ἃ λέγοιεν. καὶ οὐκ ἂν ἔφη σπείσεσθαι, εἰ Ξενοφῶν βούλοιτο τιμωρήσασθαι αὐτοὺς τῆς ἐπιθέσεως.

ιη'. Ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλ' ἔγωγε ἱκανὴν νομίζω δίκην ἔχειν, εἰ οὗτοι δοῦλοι ἔσονται ἀντ' ἐλευθέρων. συμβουλεύειν μέντοι ἔφη αὐτῷ, τὸ λοιπὸν ὁμήρους λαμβάνειν τοὺς δυνατωτάτους κακόν τι ποιεῖν, τοὺς δὲ γέροντας οἴκοι ἐᾶν. οἱ μὲν οὖν ταύτῃ πάντες προσωμολόγουν.

ΚΕΦ.

batur, apud Montanos dignitate: atque etiam ipſe cum ſuis copiis venit. Habebat autem jam triplo majores. Nam quum apud Odryſas, quid rerum Seuthes gereret, auditum eſſet: multi uti ipſum in eo bello juvarent, deſcenderant.

17. Thyni, quum de monte proſpectantes, magnas gravis armaturæ, magnas cetratorum, & equitum copias viderunt; deſcendunt, ac ſupplices pacem poſcunt, polliciti omnia ſe facturos, ejuſque rei pignora ut accipiantur, petunt. Seuthes vocato ad ſe Xenophonte, quid illi dicerent, demonſtrabat. Addebat, nullas ſe pacis conditiones admiſſurum, ſi vellet in eos animadvertere Xenophon propterea quod ipſum adorti fuiſſent.

18. Ego vero, ſubjecit Xenophon, ſatis eos magno malo multatos arbitror, ſi pro liberis ſervi fiant. Hoc ſe tamen Seuthæ conſilii dare, ut deinceps obſidum loco illos acciperet, quibus ad lædendum plurimum eſſet virium: ſenes autem domi eſſe relinquendos. Ita tunc omnes ejus loci Thraces imperata ſe facturos receperunt.

CAP.

ΚΕΦ. ε'.

Ὑπερβάλλουσι δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Βυζαντίου Θρᾷκας, εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον. αὕτη δ' ἦν οὐκέτι ἀρχὴ * Μησάδου, ἀλλὰ Τήρου τοῦ Ὀδρύσου ἀρχαίου τινός. καὶ ὁ Ἡρακλείδης ἐνταῦθα ἔχων τὴν τιμὴν τῆς λείας παρῆν. καὶ Σεύθης ἐξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικὰ τρία, (οὐ γὰρ ἦν πλείω) τὰ δ' ἄλλα βοεικά, καλέσας Ξενοφῶντα ἐκέλευσε λαβεῖν, τὰ δ' ἄλλα διανεῖμαι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς.

β'. Ξενοφῶν δὲ πάλιν εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν τοίνυν ἀρκεῖ, καὶ αὖθις λαβεῖν· τούτοις δὲ τοῖς στρατηγοῖς δωροῦ, οἳ σὺν ἐμοὶ ἠκολούθησαν, καὶ λοχαγοῖς. καὶ τῶν ζευγῶν λαμβάνει ἓν μὲν Τιμασίων ὁ Δαρδανεύς, ἓν δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἓν δὲ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιός· τὰ δὲ βοεικὰ ζεύγη τοῖς λοχαγοῖς κατεμέρισε.

γ'. Τὸν

CAP. V.

POſtea profecti altius ad illos ſunt Thraces, qui ſupra Byzantium in loco, cui Delta nomen, ſedes habent. Non hi ad Meſadæ regnum pertinebant, ſed olim ſub Terei ditione fuerant, priſci cujuſdam apud Odryſas principis. Venit huc cum pecunia coacta de manubiis Heraclides. Et Seuthes, quum mulorum juga tria produxiſſet, (nec enim habebat plura) reliqua boum; Xenophontem arceſſit, eaque ut acciperet hortatur, cætera in duces & præfectos cohortium diſtribueret.

2. Tum Xenophon: Mihi vero ſatis eſt, inquit, ut deinceps aliquid accipiam. Tantum his ea ducibus & cohortium præfectis largire, qui me ſequuti ſunt. Ita Dardanenſis Timaſio jugum unum accepit, alterum Cleanor Orchomenius, tertium Phryniſcus Achæus. Boum juga in cohortum ductores eſt partitus.

3. Militi

γ'. Τὸν δὲ μισθὸν ἀποδίδωσιν, ἐξεληλυθότος ἤδη τοῦ μηνὸς, εἴκοσι μόνον ἡμερῶν. ὁ γὰρ Ἡρακλείδης ἔλεγεν, ὅτι οὐ πλεῖον ἐμπολήσαι. ὁ οὖν Ξενοφῶν ἀχθεσθεὶς εἶπε, Δοκεῖς μοι, ὦ Ἡρακλείδη, οὐχ ὡς δεῖ κήδεσθαι Σεύθου· εἰ γὰρ ἐκήδου, ἧκες ἂν πλήρη φέρων τὸν μισθὸν, καὶ προσδανεισάμενος, εἰ μὴ ἄλλως ἐδύνω, καὶ ἀποδόμενος τὰ σαυτοῦ ἱμάτια.

δ'. Ἐντεῦθεν ὁ Ἡρακλείδης ἠχθέσθη τε, καὶ ἔδεισε, μὴ ἐκ τῆς Σεύθου φιλίας ἐκβληθείη· καὶ ὅ,τι ἐδύνατο ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας Ξενοφῶντα διέβαλλε πρὸς Σεύθην. οἱ μὲν δὴ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν, ὅτι οὐκ εἶχον τὸν μισθόν· Σεύθης δὲ ἤχθετο αὐτῷ, ὅτι ἐντόνως τοῖς στρατιώταις ἀπῄτει τὸν μισθόν. καὶ τέως μὲν ἀεὶ ἐμέμνητο, ὡς ἐπειδὰν ἐπὶ θάλατταν ἀπέλθοι, παραδώσει αὐτῷ Βισάνθην, καὶ Γάνον, καὶ Νέον τεῖχος· ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου οὐδενὸς ἔτι τούτων

3. Militi tantum viginti dierum ſtipendium numerari potuit, tametſi jam menſis exiiſſet. Negabat enim Heraclides, pluris ſe manubias vendere potuiſſe. Quod graviter Xenophon, moleſteque ferens: Videris, inquit, Heraclides, non ita uti debebas, Seuthæ commoda procurare. Nam ea ſi tibi cordi eſſent, ſtipendium integrum attuliſſes, vel fœnori accepta præter hanc pecunia, ſi alia ratione non potuiſſes, tuiſque veſtibus diſtractis.

4. Ex eo graviter commotus Heraclides, ne amicitia Seuthæ excideret, verebatur. Quare ab illo die, quacunq; ratione poterat, Xenophontem apud Seuthen criminabatur. At vero milites in Xenophontem culpam conferebant, quod ſtipendium non accepiſſent. Eidem Xenophonti Seuthes etiam ſuccenſebat, quod enixe ſtipendium pro milite poſceret: atq; ut ante illum diem ſemper dictitaverat, ſe poſteaquam ad mare perveniſſet, Biſanthem, Ganum, Caſtellum novum ei traditurum: ita ex eo tempore nullius horum men-

τούτων ἐμέμνητο. ὁ μὲν δὴ Ἡρακλείδης καὶ τοῦτο διαβεβλήκει, ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἴη, τείχη παραδιδόναι ἀνδρὶ δύναμιν ἔχοντι.

ε'. Ἐκ τούτου ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐβουλεύετο, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τοῦ ἔτι ἄνω στρατεύεσθαι. ὁ δ' Ἡρακλείδης, εἰσαγαγὼν τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς πρὸς Σεύθην, λέγειν τε ἐκέλευεν αὐτοὺς, ὅτι οὐδὲν ἂν ἧττον σφεῖς ἀγάγοιεν τὴν στρατιὰν ἢ Ξενοφῶν, τόν τε μισθὸν ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἔκπλεων παρέσεσθαι δυοῖν μηνοῖν· συστρατεύεσθαί τε ἐκέλευε.

ς'. Καὶ ὁ Τιμασίων εἶπεν· ἐγὼ μὲν τοίνυν οὐδ' ἂν πέντε μηνῶν μισθὸς μέλλῃ εἶναι, στρατευσαίμην ἂν ἄνευ Ξενοφῶντος. καὶ ὁ Φρυνίσκος καὶ ὁ Κλεάνωρ συνωμολόγουν Τιμασίωνι. ἐντεῦθεν Σεύθης ἐλοιδόρει τὸν Ἡρακλείδην, ὅτι οὐ παρεκάλει καὶ Ξενοφῶντα. ἐκ δὲ τούτου παρακαλοῦσιν αὐτὸν μόνον.

ζ'. Ὁ δὲ, γνοὺς τοῦ Ἡρακλείδου τὴν πανουργίαν, ὅτι βούλοιτο αὐτὸν διαβάλλειν πρὸς τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς,

mentionem faciebat. Nam & hac in parte calumniis uſus Heraclides fuerat, tutum non eſſe, caſtella illi tradere, cui ad manum exercitus eſſet.

5. Deliberabat hinc Xenophon, an eſſet ulterius hac in expeditione cum Seuthe progrediendum. Heraclides introductis ad Seuthen ducibus cæteris, monebat, ut dicerent, nihilo ſe minus poſſe copias ducere, quam poſſet Xenophon. Addebat, polliceri ſe, ſtipendium integrum duûm menſium paucos intra dies adfuturum: tantum hortabatur, ut expeditioni ſe ſocios adjungerent.

6. Ibi Timaſio: Equidem, ait, non ſi vel quinque menſium ſtipendium mihi numeretur, abſque Xenophonte bello huic interfuero. Idem & Phryniſcus & Cleanor aiebant. Quo factum, ut quum Heraclidem Seuthes objurgaret, quod non etiam Xenophontem advocaſſet, ſolus deinde Xenophon arceſſeretur.

7. Verum ille, animadverſa Heraclidæ vafricie, quod hoc modo vellet ipſum apud duces reliquos ſuſpectum

τηροῦς, παρέρχεται λαβὼν τούς τε στρατηγοὺς πάντας, καὶ τοὺς λοχαγούς· καὶ ἐπεὶ πάντες ἐπείσθησαν, συνεστρατεύοντο, καὶ ἀφικνοῦνται, ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν Πόντον, διὰ τῶν Μελινοφάγων καλουμένων Θρᾳκῶν, εἰς τὸν Σαλμυδησσόν.

η'. Ἔνθα τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν νηῶν πολλαὶ ὀκέλλουσι καὶ ἐκπίπτουσι. τέναγος γάρ ἐστιν ἐπιπολὺ τῆς θαλάττης. καὶ οἱ Θρᾷκες οἱ κατὰ ταῦτα οἰκοῦντες, στήλας ὁρισάμενοι, τὰ καθ' αὑτοὺς ἕκαστοι ἐκπίπτοντα λῄζονται. τέως δ' ἐλέγοντο πρὶν ὁρίσασθαι ἁρπάζοντες, πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀποθνήσκειν. ἐνταῦθα εὑρίσκονται πολλαὶ μὲν κλίναι, πολλὰ δὲ κιβώτια, πολλαὶ δὲ βίβλοι, καὶ τἆλλα πολλά, ὅσα ἐν ξυλίνοις τεύχεσι ναύκληροι ἄγουσιν.

θ'. Ἐντεῦθεν ταῦτα καταστρεψάμενοι, ἀπῄεσαν πάλιν. ἔνθα δὴ Σεύθης εἶχε στράτευμα πλέον τοῦ Ἑλληνικοῦ. ἔκ τε

γὰρ

ſuſpectum & inviſum reddere: Seuthen una cum aliis ducibus ac præfectis cohortium convenit. Quos ubi ſuam in ſententiam Seuthes adduxiſſet, expeditio conjunctis copiis eſt ſuſcepta. Quumque ſic proficiſcerentur, ut Pontum ad dextram haberent; per Thraces, qui Melinophagi vocantur, Salmydeſſum pervenerunt.

8. Hoc loco pleræque naves in Pontum profecturæ adliduntur,& in litus ejiciuntur. Nam vadoſum iſtic magna ex parte mare eſt, ac Thraces iis in locis habitantes, limitibus per cippos diſtinctis, ea rapiunt ſinguli,quæ in litora ſingulorum ejiciuntur. Prius ſane quam limites illi conſtituti fuiſſent, captatores illos prædæ mutuis ſe vulneribus confeciſſe proditum eſt. Invenitur heic magna ſpondarum, arcularum, librorum, aliarumque rerum copia, quæ res à navicularatoribus in vaſis ligneis vehuntur.

9. Poſteaquam hæc loca in poteſtatem Seuthæ redacta fuiſſent, abductus eſt inde exercitus. Habebat jam Seuthes majores copias, quam eſſent Græcæ. Nam &

multo

τῶν Ὀδρυσῶν πολὺ ἔτι πλείους κατεβεβήκεσαν, καὶ οἱ ἀεὶ πειθόμενοι συνεστρατεύοντο. κατηυλίσθησαν δὲ ἐν τῷ πεδίῳ ὑπὲρ Σηλυμβρίας, ὅσον πεντήκοντα σταδίους ἀπέχοντες τῆς θαλάττης.

ι'. Καὶ μισθὸς μὲν οὐδείς πω ἐφαίνετο, πρὸς δὲ τὸν Ξενοφῶντα, οἵ τε στρατιῶται πάντες χαλεπῶς εἶχον, ὅ,τε Σεύθης οὐκέτι οἰκείως διέκειτο, ἀλλ᾽ ὁπότε συγγενέσθαι αὐτῷ βουλόμενος ἔλθοι, πολλαὶ ἤδη ἀσχολίαι ἐγίγνοντο.

ΚΕΦ. ϛ'.

ΕΝ δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, σχεδὸν ἤδη δύο μηνῶν ὄντων, ἀφικνοῦνται Χαρμῖνός τε ὁ Λάκων, καὶ Πολύνικος παρὰ Θίμβρωνος· καὶ λέγουσιν, ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ στρατεύεσθαι ἐπὶ Τισσαφέρνην, καὶ Θίμβρων ἐκπέπλευκεν ὡς πολεμήσων, καὶ δεῖται ταύτης τῆς στρατιᾶς, καὶ λέγει, ὅτι Δαρεικὸς ἑκάστῳ ἔσται μισθὸς τοῦ μηνὸς,

καὶ

multo plures ex Odryſarum natione deſcenderant, & omnes, qui in fidem recipiebantur, una cum aliis arma conjungebant. Caſtra in campo ſupra Selymbriam habebantur, à mari prope quinquaginta ſtadiorum intervallo.

10. Stipendium nullum uſquam apparebat, & Xenophonti non ſolum milites ſuccenſebant: ſed etiam Seuthes alieno erat in ipſum animo. Quoties hunc convenire cuperet Xenophon, multis occupationibus diſtineri ſe ſimulabat.

CAP. VI.

DUo jam prope menſes elapſi fuerant, quum Charminus Laco, & Polynicus, à Thimbrone miſſi in caſtra veniunt. Exponunt, decreviſſe Lacedæmonios bellum Tiſſapherni facere. Ejus belli cauſſa jam Thimbronem cum claſſe profectum eſſe, qui exercitus hujus opera egeat; ac polliceatur, ſe cuivis militi ſingulos in menſes Daricum nummum daturum in ſtipendium,

 præ-

καὶ τοῖς λοχαγοῖς διμοιρία, καὶ τοῖς στρατηγοῖς τετραμοιρία.

β'. Επεὶ δ' ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς ὁ Ηρακλείδης, πυθόμενος ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἥκουσι, λέγει τῷ Σεύθῃ ὅτι κάλλιον γεγένηται. οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι δέονται τοῦ στρατεύματος, σὺ δ' οὐ δέῃ. ἀποδιδοὺς δὲ τὸ στράτευμα αὐτοῖς χαριεῖ, σὲ δὲ οὐκέτι ἀπαιτήσουσι τὸν μισθὸν, ἀλλ' ἀπαλλάξονται ἐκ τῆς γῆς.

γ'. Ακούσας ταῦτα ὁ Σεύθης, κελεύει παράγειν· καὶ ἐπεὶ εἶπον, ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἥκουσι, λέγει ὅτι τὸ στράτευμα ἀποδίδωσι, φίλος τε καὶ σύμμαχος βούλεται εἶναι· καλεῖ τε αὐτοὺς ἐπὶ ξένια, καὶ ἐξένιζε μεγαλοπρεπῶς. Ξενοφῶντα δὲ οὐ καλεῖ, οὐδὲ τῶν ἄλλων στρατηγῶν οὐδένα.

δ'. Ερωτώντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, Τίς ἀνὴρ εἴη Ξενοφῶν, ἀπεκρίνατο, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα εἴη οὐ κακὸς, φιλοστρατιώτης δὲ, καὶ διὰ τοῦτο χεῖρόν ἐστιν αὐτῷ. καὶ οἱ εἶπον, Αλλ' ἦ δημαγωγεῖ ὁ ἀνὴρ τοὺς ἄνδρας;

præfectis cohortium binos, ducibus quaternos.

2. Poſteaquam Lacedæmonii veniſſent, mox Heraclides, qui eos ad exercitum miſſos audiiſſet, melius rem ſuccedere Seuthæ narrat. Lacedæmonios enim copiis Græcis egere, quibus ipſe non amplius egeat. Quare ſi exercitum ipſis trades, ſimul & gratiam inibis, & milites ſtipendium abs te non petent amplius, ſed finibus tuis excedent.

3. Quæ quum Seuthes audiiſſet, deduci eos ad ſe jubet. Ubi expoſuiſſent, ad exercitum ſe veniſſe; concedere ſe ipſis haſce copias ait, ac Lacedæmoniorum amicitiam ſocietatemque expetere. Deinde hoſpitaliter invitatos magnifice excepit. Neque tamen aut Xenophontem, aut quenquam alium ex ducibus vocat.

4. Interrogantibus de Xenophonte Lacedæmoniis, cujuſmodi vir eſſet: cæteroqui non inſtrenuum eſſe reſpondit, tantum militum pereſſe ſtudioſum, quæ res ipſius etiam commodis plurimum officiat. Tum illi: Num milites, inquiunt, gratia & auctoritate ſibi de-

ἄνδρας; καὶ ὁ Ἡρακλείδης, πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

ε'. Ἆρ' οὖν, ἔφασαν, μὴ καὶ ἡμῖν ἐναντιώσεται περὶ τῆς ἀπαγωγῆς; ἀλλ' ἢν ὑμεῖς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, συλλέξαντες αὐτοὺς ὑπόσχησθε τὸν μισθὸν, ὀλίγον ἐκείνῳ προσχόντες, ἀποδραμοῦνται σὺν ὑμῖν. πῶς ἂν οὖν, ἔφασαν, ἡμῖν συλλεγεῖεν; αὔριον ὑμᾶς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, πρῲ ἄξομεν πρὸς αὐτοὺς, καὶ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἐπειδὰν ὑμᾶς ἴδωσιν, ἄσμενοι συνδραμοῦνται.

ϛ'. Αὕτη μὲν ἡ ἡμέρα οὕτως ἔληξε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄγουσιν ἐπὶ τὸ στράτευμα τοὺς Λάκωνας Σεύθης τε καὶ Ἡρακλείδης, καὶ συλλέγεται ἡ στρατιά. τὼ δὲ Λάκωνε ἐλεγέτην, ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ πολεμεῖν Τισσαφέρνει τῷ ὑμᾶς ἀδικήσαντι. ἢν οὖν ἴητε σὺν ἡμῖν, τόν τε ἐχθρὸν τιμωρήσεσθε, καὶ Δαρεικὸν ἕκαστος οἴσει τοῦ μηνὸς ὑμῶν, λοχαγὸς δὲ τὸ διπλοῦν, στρατηγὸς δὲ τὸ τετραπλοῦν.

ζ'. Καὶ

devinctos habet? Omnino, ſubjecit Heraclides.

5. Num igitur, aiunt illi, nobis etiam adverſabitur, quominus exercitum abducamus? Si vos, reſpondit Heraclides, vocatis ad concionem militibus ſtipendium promiſeritis, neque magnopere, quid ille faciat, curaveritis: vobiſcum hinc vel currentes abibunt. At qui fieri poterit, aiunt Lacedæmonii, ut noſtra cauſſa conveniant? Nos, inquit, cras mane vos ad illos deducemus. Sat ſcio, quamprimum vos viderint, libenter concurrent.

6. In hunc modum is tum dies exactus fuit. Poſtridie Seuthes & Heraclides Lacedæmonios ad exercitum deducunt: Milites ad concionem veniunt: Exponunt illi duo, decreviſſe Lacedæmonios bellum adverſus Tiſſaphernem gerere; qui vos inquiunt, affecit injuria. Quare ſi nobis voſmet adjunxeritis, non ſolum hoſtem ulciſcemini: ſed etiam ſinguli in ſtipendium menſtruum habebitis nummum Daricum unum, præfecti cohortium binos, duces quaternos.

 7. Eam

ζ΄. Καὶ οἱ στρατιῶται ἄσμενοί τε ἤκουσαν, καὶ εὐθὺς ἀνίσταταί τις τῶν Ἀρκάδων, ὡς Ξενοφῶντος κατηγορήσων. παρῆν δὲ καὶ Σεύθης, βουλόμενος εἰδέναι τί πραχθήσεται· καὶ ἐν ἐπηκόῳ εἱστήκει, ἔχων τὸν ἑρμηνέα. συνίει δὲ καὶ αὐτὸς Ἑλληνιστὶ τὰ πλεῖστα.

η΄. Ἔνθα δὴ λέγει ὁ Ἀρκάς· Ἀλλ᾽ ἡμεῖς μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ πάλαι ἂν ἦμεν παρ᾽ ὑμῖν, εἰ μὴ Ξενοφῶν δεῦρο ἡμᾶς πείσας ἀπήγαγεν, ἔνθα δὴ ἡμεῖς μὲν τὸν δεινὸν χειμῶνα στρατευόμενοι καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν οὐδὲν * πεπάμεθα· ὁ δὲ τοὺς ἡμετέρους πόνους ἔχει. καὶ Σεύθης ἰδίᾳ μὲν ἐκεῖνον πεπλούτηκεν, ἡμᾶς δὲ ἀποστερεῖ τὸν μισθόν. ὥστε ὅγε πρῶτος λέγων, Ἐγὼ μὲν, ἔφη, εἰ τοῦτον ἴδοιμι καταλευσθέντα, καὶ δόντα δίκην ὧν ἡμᾶς περιεῖλκε, καὶ τὸν μισθὸν ἂν μοι δοκῶ ἔχειν, καὶ οὐδὲν ἂν ἐπὶ τοῖς πεποιημένοις ἄχθεσθαι. μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη· ὁμοίως καὶ ἄλλος.

θ΄. Ἐκ

7. Eam orationem milites perlubenter audiere, ſtatimq; ſurrexit Arcadum quidam, ut Xenophontem accuſaret. Aderat & Seuthes, qui eventum rei ſcire cuperet. Stabat autem in loco, de quo audire omnia poſſet, ac ſecum habebat interpretem: quanquam & ipſe pleraque Græcè dicta intelligeret.

8. Arcadis illius hæc fuit oratio: Jamdudum vobis noſmet adjunxiſſemus, Lacedæmonii, ſi non huc nos Xenophon in ſententiam ſuam pertractos abduxiſſet; quo loco tametſi nos & ſævæ hyemis tempore, & noctu atq; interdiu labores militares pertulerimus: minime tamen rem fecimus, quum ille noſtrorum laborum præmia tulerit. Nam Seuthes ipſum quidem ditavit, at nos ſtipendiis noſtris fraudat. Quo fit, ut ego, qui primus ſententiam dico, ſi lapidibus hunc obrutum videam, & pœnas dantem pro eo quod nos hinc inde traxit: non ſolum me accepiſſe mercedem meam ſim exiſtimaturus, ſed etiam illa me pertuliſſe, quæ tuli, ſuſque deque laturus. Poſt hunc ſurrexit alius, atque alius.

9. Tan-

θ'. Ἐκ δὲ τούτων Ξενοφῶν ἔλεξεν ὧδε· "Ἀλλὰ πάντα μὲν ἄνθρωπον ὄντα προσδοκᾶν δεῖ, ὁπότε καὶ ἐγὼ μὲν ὑφ' ὑμῶν αἰτίας ἔχω, ἐν ᾧ πλείστην προθυμίαν ἐμαυτῷ γε δή μοι δοκῶ συνειδέναι περὶ ὑμᾶς παρεσχημένος. ἀπετραπόμην μέν γε ἤδη οἴκαδε ὁρμώμενος μὰ τὸν Δία, οὔτι πυνθανόμενος ὑμᾶς εὖ πράττειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούων ἐν ἀπόροις εἶναι, ὡς ὠφελήσων εἴ τι δυναίμην.

ι'. Ἐπεὶ δ' ἦλθον, Σεύθου τουτουῒ πολλοὺς ἀγγέλους πρὸς ἐμὲ πέμποντος, καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένου ἐμοὶ, εἰ πείσαιμι ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν· τοῦτο μὲν οὐκ ἐπεχείρησα ποιεῖν, ὡς αὐτοὶ ἐπίστασθε· ἦγον δ' ὅθεν ᾤμην τάχιστ' ἂν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἀσίαν διαβῆναι. ταῦτα γὰρ βέλτιστα ἐνόμιζον ὑμῖν εἶναι, καὶ ὑμᾶς ᾔδειν βουλομένους.

ια'. Ἐπεὶ δὲ Ἀρίσταρχος ἐλθὼν σὺν τριήρεσιν ἐκώλυσε διαπλεῖν ὑμᾶς, ἐκ τούτου (ὅπερ εἰκὸς δήπου ἦν) συνέλεξα ὑμᾶς, ὅπως βουλευσαίμεθα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. οὐκοῦν ὑμεῖς ἀκούοντες μὲν Ἀριστάρχου ἐπιτάττοντος

τος

9. Tandem Xenophon in hanc ſententiam verba fecit: Nimirum homini nihil non expectandum eſt, quum in eo vos me reum peragatis, in quo benevolentiæ ſummæ vobis præſtitæ mihi ſum conſcius. Domum profecto quum proficiſcerer, non quod fortuna vos uti proſpera, ſed potius quod in anguſtias maximas adductos intelligerem; reverſus ad vos ſum ex itinere, nonnihil opis pro virili mea rebus veſtris allaturus.

10. Poſteaquam veni, Seuthes hic multos ad me mittebat nuntios, multa mihi pollicebatur, ſi vobis perſuaſiſſem ut ad ipſum veniretis. Verum ego hac in parte nihil tentavi, quemadmodum ipſi noſtis: ſed eo vos duxi, unde putabam celerrime in Aſiam trajici poſſe. Nam id plurimum rebus veſtris commodaturum exiſtimabam, & vos non nolle ſciebam.

11. Verum ubi cum triremibus Ariſtarchus venit, ac nos in Aſiam trajicere navigiis vetuit: vocavi vos ego ad concionem, ut quid eſſet agendum, deliberaremus. Vos quum audiretis Ariſtarchum mandantem,

τος ὑμῖν εἰς Χερρόνησον πορεύεσθαι, ἀκούοντες δὲ Σεύθου πείθοντος ἑαυτῷ συστρατεύεσθαι, πάντες μὲν ἐλέγετε σὺν Σεύθῃ ἰέναι, πάντες δ' ἐπεψηφίσασθε ταῦτα.

ιβ'. Εἴ τι οὖν ἐγὼ ἐνταῦθα ἠδίκησα, ἀγαγὼν ὑμᾶς ἔνθα πᾶσιν ὑμῖν ἐδόκει, εἴπατε. ἐπεί γε μὴν ψεύδεσθαι ἤρξατο Σεύθης περὶ τοῦ μισθοῦ, εἰ μὲν ἐπαινῶ αὐτόν, δικαίως ἄν με αἰτιῷσθε καὶ μισοῖτε· εἰ δὲ πρόσθεν αὐτῷ πάντων μάλιστα φίλος ὤν, νῦν πάντων διαφορώτατός εἰμι, πῶς ἔτι δικαίως, αἱρούμενος ὑμᾶς ἀντὶ Σεύθου, ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι περὶ ὧν πρὸς τοῦτον διαφέρομαι;

ιγ'. Ἀλλ' εἴποιτε ἄν, ὅτι ἔξεστι καὶ τὰ ὑμέτερα ἔχοντα παρὰ Σεύθου τεχνάζειν. οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γε, ὅτι εἴπερ ἐμοὶ ἐτέλει τι Σεύθης, οὐχ οὕτως ἐτέλει δήπου, ὡς ὧν τε ἐμοὶ δοίη, στέροιτο, καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀποτίσειεν. ἀλλ' οἶμαι, εἰ ἐδίδου, ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδου, ὅπως ἐμοὶ

dantem, ut in Cherroneſum proficiſceremini, & Seuthen ſimul audiretis ſuadentem vobis, ut ſigna ſua ſequeremini: vos omnes Seuthen ſequuturos dixiſtis, eamq; ſententiam decreto veſtro ſanxiſtis.

12. Quamobrem exponite quæſo, num quid à me factum injuſte fuerit, qui vos eo duxerim, quo duci omnes volueritis. Enimvero ſi Seuthes à me laudatur, poſteaquam datam de ſtipendio fidem fallere cœpit: jure culpam in me confertis, jure apud vos in odio ſum. Sin autem modo maxime ab eo diffideo, quo uno inter omnes hactenus ille amiciſſimo uſus eſt: quo jure à vobis eas ob cauſas accuſor, propter quas ipſas ab eo diſſideo, quum vos Seuthæ prætulerim?

13. Fortaſſe dicetis fieri poſſe, ut impetratis iis à Seuthe, quæ vobis debebantur, artificioſa diſſimulatione utar. At vero manifeſtum eſt, ſi quid mihi pendit Seuthes, id eum non ſic pendiſſe, ut ſimul & illa, quæ mihi daret, amitteret; & vobis alia perſolveret. Nimirum ita ſtatuo, ſi quid ille mihi dediſſet, ea cauſa daturum fuiſſe: ut mihi

ἐμοὶ δοὺς μεῖον, μὴ ἀποδοίη ὑμῖν τὸ πλέον. εἰ τοίνυν οὕτως ἔχειν οἴεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν αὐτίκα μάλα ματαίαν ταύτην τὴν πρᾶξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, ἐὰν πράττητε αὐτὸν τὰ χρήματα.

ιδ'. Δῆλον γὰρ, ὅτι Σεύθης, εἰ ἔχω τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαιτήσει, μέντοι δικαίως, ἐὰν μὴ βεβαιῶ τὴν πρᾶξιν αὐτῷ ἐφ' ᾗ ἐδωροδοκούμην. ἀλλὰ πολλοῦ μοι δοκῶ δεῖν, τὰ ὑμέτερα ἔχειν. ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς ἅπαντας, καὶ πάσας, μηδὲ ἃ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο Σεύθης, ἔχειν. πάρεστι δὲ αὐτὸς, καὶ ἀκούων σύνοιδέ μοι, εἰ ἐπιορκῶ.

ιε'. Ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνεπόμνυμι, μηδὲ ἃ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἔλαβον, εἰληφέναι, μὴ τοίνυν μηδ' ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔνιοι. καὶ τί δὴ ταῦτα ἐποίουν; ᾤμην, ὦ ἄνδρες, ὅσῳ μᾶλλον συμφέροιμι τούτῳ τὴν τότε πενίαν, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸν φίλον μοι ἔσεσθαι, ὁπότε δυνηθείη. ἐγὼ δὲ ἅμα

ὁρῶ

mihi numerata minore ſumma, vobis majorem non daret. Quod ſi rem hoc pacto ſe habere exiſtimatis, facillime id, quod geſtum à me atque ipſo eſt, irritum reddetis, ſi pecuniam ab ipſo exegeritis.

14. Nam Seuthes haud dubie quod ab ipſo accepi, repetet, & quidem merito: ſi id non præſtitero, quod ut illi effectum darem, muneribus corrumpi me paſſus fueram. Enimvero multum abeſt, ut ego ſtipendia vobis debita interceperim. Nam per omnes Deos Deaſque juro, me ne illa quidem habere, quæ mihi privatim Seuthes promittebat. Adeſt heic ipſe audit hæc, novit an modo pejerem.

15. Atque uti magis etiam, quod admiremini, habeatis: hoc quoq; jurejurando confirmo, me non illa, quæ acceperunt duces cæteri, accepiſſe: immo ne quidem ea, quæ nonnulli cohortium præfecti acceperunt. Et quamobrem tandem illud feci? Exiſtimabam, milites, me quanto æquiore animo paupertatem, qua tum premebatur, una cum Seuthe perferrem: tanto amiciorem homini fore, poſtea-

quam

ὁρῶ δ' αὐτὸν εὖ πράττοντα, καὶ γιγνώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν γνώμην.

ις'. Εἴποι δή τις ἄν, οὔκουν αἰσχύνῃ οὕτω μωρῶς ἐξαπατώμενος; καὶ μὰ Δία ᾐσχυνόμην μέντοι, εἰ ὑπὸ πολεμίου γε ὄντος ἐξηπατήθην· φίλῳ δ' ὄντι ἐξαπατᾷν αἴσχιόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἢ ἐξαπατᾶσθαι, ἐπεὶ εἴγε πρὸς φίλους ἐστὶ φυλακή, πάντας οἶδα ὑμᾶς φυλαξαμένους, ὡς μὴ παρασχεῖν τούτῳ πρόφασιν δικαίαν, μὴ ἀποδιδόναι ὑμῖν, ἃ ὑπέσχετο. οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν τοῦτον οὐδέν, οὔτε κατεβλακεύσαμεν τὰ τούτου, οὔτε μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδὲν ἐφ' ὅ,τι ἡμᾶς οὗτος παρεκάλεσεν.

ιζ'. Ἀλλά, φαίητε ἄν, ἔδει τὰ ἐνέχυρα τότε λαβεῖν, ὡς μηδέ, εἰ ἐβούλετο, ἐδύνατο ἐξαπατᾷν. πρὸς ταῦτα δὲ ἀκούσατε, ἃ ἐγὼ οὐκ ἄν ποτε εἶπον τούτου ἐναντίον, εἰ μή μοι ἢ παντάπασιν ἀγνώμονες ἐδοκεῖτε εἶναι, ἢ λίαν εἰς ἐμὲ ἀχάριστοι. ἀναμνήσθητε γάρ, ἐν ποίοις

ποὶν

quam nanctus aliquam potentiam eſſet. Nunc & ſecundis eum rebus frui video, & animum cognoſco.

16. Fortaſſis objecerit heic aliquis mihi: An non igitur erubeſcis, adeo te ſtulte circumventum eſſe? Ego vero erubeſcerem, ſi ab hoſte in hunc modum circumſcriptus eſſem. At homini amico turpius eſſe duco, ſi amicum ipſe decipiat, quam ſi decipiatur. Quod ſi aliqua eſt adverſus amicos cautio, eam vos omnino adhibuiſſe ſcio, ne huic ullam occaſionem juſtam præberetis, quominus id præſtaret, quod ſe præſtaturum receperat. Non ulla ipſum affecimus injuria, non per inertiam rebus ipſius quidquam detrimenti attulimus, non metu deterriti ſumus, quominus id faceremus, ad quod nos hortaretur.

17. Forte dixeritis, pignora tunc fuiſſe capienda; ne nos, etiamſi maxime vellet, poſſet decipere. Ad ea velim audiatis, quæ contra ipſum nunquam ego proferrem; niſi mihi vel omnino iniqui homines, vel admodum erga me ingrati videremini. Recordamini, quo res

veſtræ

ποῖν ὄντες πράγμασιν ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνήγαγον πρὸς Σεύθην. οὐκ εἰς μὲν Πέρινθον, εἰ προσίοιτε τῇ πόλει, Ἀρίσταρχος ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ εἴα εἰσιέναι, ἀποκλείσας τὰς πύλας; ὑπαίθριοι δὲ ἔξω ἐστρατοπεδεύετε; μέσος δὲ χειμὼν ἦν; ἀγορᾷ δὲ ἐχρῆσθε, σπάνια μὲν ὁρῶντες τὰ ὤνια, σπάνια δὲ ἔχοντες ὅτων ὠνήσεσθε;

ιη'. Ἀνάγκη δὲ ἦν μένειν ἐπὶ Θρᾴκης. τριήρεις γὰρ ἐφορμοῦσαι ἐκώλυον διαπλεῖν. εἰ δὲ μένοι τις, ἐν πολεμίᾳ χώρᾳ ἔδει εἶναι, ἔνθα πολλοὶ μὲν ἱππεῖς ἐναντίοι ἦσαν, πολλοὶ δὲ πελτασταί. ἡμῖν δὲ ὁπλιτικὸν μὲν ἦν, * ὡς ἀθρόοι μὲν ἰόντες ἐπὶ τὰς κώμας, ἴσως ἂν ἐδυνάμεθα σῖτον λαμβάνειν οὐδέν τι ἄφθονον· ὅτῳ δὲ διώκοντες ἂν ἢ ἀνδράποδα, ἢ πρόβατα καταλαμβάνοιμεν, οὐκ ἦν ἡμῖν. οὔτε γὰρ ἱππικόν, οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς κατέλαβον παρ' ὑμῖν.

ιθ'. Εἰ

veſtræ loco fuerint, quum vos ad Seuthen duxi. An non vos ad Perinthi muros accedentes Ariſtarchus Lacedæmonius occluſis portis arcebat, quominus oppidum ingrederemini? non caſtra ſub dio foris habebatis? non media hyems erat? Non foro utebamini, in quo magnam rerum venalium penûriam videbatis, quum vobis ne quidem pecunia ſuppeteret, qua neceſſaria coëmeretis?

18. Taceo, quod neceſſario manendum in Thracia fuerit. Nam triremes in ſtatione nos obſervantes, quominus trajiceremus, impediebant. Jam ſi in Thracia ſubſiſteremus, neceſſe erat hoſtium in ſolo verſari, ubi magnus nobis equitatus opponebatur, magnæ cetratorum copiæ. Nobis autem gravis ſane armatura non deerat, qua cum univerſa vicos licuiſſet invadere, frumentique capere non magnam profectò copiam: verum non erat quo vel mancipia vel oves perſequendo rapere poſſimus. Nec enim hactenus ego, dum vobiſcum ſum, vel equitum vel cetratorum frequentes copias apud vos reperi.

ιθ'. Εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν, μηδ' ὁντιναοῦν μισθὸν προσαιτήσας, Σεύθην σύμμαχον ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα ἱππέας καὶ πελταστάς, ὧν ἡμεῖς προσεδεῖσθε, κακῶς ἂν ἐδόκουν ὑμῖν βεβουλεῦσθαι περὶ ὑμῶν; τούτων γὰρ δήπου κοινωνήσαντες, καὶ σῖτον ἀφθονώτερον ἐν ταῖς κώμαις εὑρίσκετε, διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τοὺς Θρᾷκας κατὰ σπουδὴν μᾶλλον φεύγειν· καὶ προβάτων καὶ ἀνδραπόδων μετέσχετε.

κ'. Καὶ πολέμιον οὐδένα ἔτι ἑωρῶμεν, ἐπεὶ τὸ ἱππικὸν ἡμῖν προσεγένετο· τέως δὲ θαρσαλέως ἡμῖν ἐφείποντο οἱ πολέμιοι καὶ ἱππικῷ καὶ πελταστικῷ, κωλύοντες μηδαμῇ κατ' ὀλίγους ἀποσκεδαννυμένους τὰ ἐπιτήδεια ἀφθονώτερα ἡμᾶς πορίζεσθαι.

κα'. Εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν ταύτην τὴν ἀσφάλειαν, μὴ πάνυ πολὺν μισθὸν προσετέλει τῆς ἀσφαλείας, τοῦτο δὴ τὸ πάθημα ὃ σχέτλιον, καὶ διὰ τοῦτο οὐδαμῇ οἴεσθε χρῆναι ζῶντά * με ἀνεῖναι; νῦν δὲ δὴ πῶς ἀπέρχεσθε; οὐ διαχειμάσαντες μὲν ἐν ἀφθόνοις τοῖς ἐπιτηδείοις,

19. Si ergo, quum tali neceſſitate premeremini, nullum ipſe ſtipendium poſtulans, Seuthen vobis ſocium conciliarem, cui & equites erant, & cetrati, quibus vos egebatis: male ne conſuluiſſe commodis veſtris videbar? Nimirum poſteaquam his ſociis uſi eſtis, non ſolum majore copia frumentum in vicis reperiſtis, quod fugere majore feſtinatione Thraces cogerentur: ſed etiam pecudum mancipiorumque participes facti eſtis.

20. Præterea nullum amplius hoſtem vidimus, poſteaquam equeſtribus copiis aucti ſumus. At vero prius fidentibus animis hoſtes à tergo nos cum equitum & cetratorum agmine urgebant, planeque impediebant, quominus hinc inde parva manu palantes commeatum largiorem pararemus.

21. Qui ergo ſecuritatem hanc vobis peperit, ſi præter eam non admodum ampla ſtipendia vobis præbuit, ideo ne vos indignam in calamitatem conjecit, ac mortem veſtra ſententia meruit? At quî jam quæſo diſceditis? an non hyemem in magna commeatus copia exegiſtis,

ἐπιτηδείοις, περιττὸν δ' ἔχοντες τοῦτο ὅ,τι ἐλάβετε παρὰ Σεύθου; τὰ γὰρ τῶν πολεμίων ἐδαπανᾶτε. καὶ ταῦτα πράττοντες, οὔτε ἄνδρας ἐπείδετε ὑμῶν αὐτῶν ἀποθανόντας, οὔτε ζῶντας ἀπεβάλετε.

κβ'. Εἰ δέ τι καλὸν πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρους ἐπέπρακτο ὑμῖν, οὐκ ἐκεῖνο σῶν ἔχετε, καὶ πρὸς ἐκείνοις νῦν ἄλλην εὔκλειαν προσειλήφατε, καὶ τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ Θρᾶκας, ἐφ' οὓς ἐστρατεύεσθε, κρατήσαντες; ἐγὼ μὲν ὑμᾶς φημὶ δικαίως ἄν, ὧν ἐμοὶ χαλεπαίνετε, τούτων τοῖς Θεοῖς χάριν εἰδέναι ὡς ἀγαθῶν. καὶ τὰ μὲν ὑμέτερα, τοιαῦτα.

κγ'. Ἄγετε δὴ πρὸς Θεῶν, καὶ τὰ ἐμὰ σκέψασθε ὡς ἔχει. ἐγὼ μὲν γὰρ ὅτε πρότερον ἀπῄειν οἴκαδε, ἔχων μὲν ἔπαινον πολὺν, πρὸς ὑμῶν ἀπεπορευόμην, ἔχων δὲ δι' ὑμᾶς καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εὔκλειαν· ἐπιστευόμην δὲ ὑπὸ Λακεδαιμονίων. οὐ γὰρ ἄν με ἔπεμπον πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

κδ'. Νῦν

exegiſtis,ac præter hoc,illud etiam habetis, quod à Seuthe conſequuti eſtis? Quæ hoſtium erant, à vobis abſumta ſunt: & interea neque veſtro ex agmine trucidari vidiſtis ullos, nec vivos amiſiſtis.

22. Quod ſi quid à vobis præclare adverſus barbaras in Aſia nationes geſtum, an non id vobis integrum manet,ac præterea nunc aliam nacti gloriam eſtis, victis etiam Thracibus iis,qui in Europa ſedes habent, ac bello à vobis laceſſiti ſunt? Equidem aio Diis habendam merito à vobis gratiam pro iis ipſis, tanquam pro beneficiis, quorum cauſa mihi ſuccenſetis. Atque hæc jam rerum veſtrarum eſt conditio.

23. Nunc quo loco meæ ſint, per Deos quæſo conſideretis. Ego quum in patriam primum navigaturus ſolverem, ſic diſcedebam; ut & magnam à vobis laudem reportarem, & propter vos à Græcis etiam cæteris inſigni ornarer gloria. Quin & Lacedæmonii mihi fidem habebant. Nam abſque eo fuiſſet, nunquam me rurſus ad vos ablegaſſent.

 24. Jam

κδ'. Νῦν δ' ἀπέρχομαι πρὸς Λακεδαιμονίους ὑφ' ὑμῶν διαβεβλημένος, Σεύθῃ δὲ ἀπεχθόμενος ὑπὲρ ὑμῶν, ὃν ἤλπισ' ἂν εὖ ποιήσας μεθ' ὑμῶν, ἀποστροφὴν καὶ ἐμοὶ καλὴν καὶ παισὶν, εἰ γένοιτο, καταθήσεσθαι. ὑμεῖς δ', ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἀπήχθημαί τε πλεῖστα, καὶ ταῦτα πολὺ κρείττοσιν ἐμαυτοῦ, πραγματευόμενός τε οὐδὲ νῦν πω πέπαυμαι ὅ,τι δύναμαι ἀγαθὸν, τοιαύτην γνώμην ἔχετε περὶ ἐμοῦ.

κε'. Ἀλλ' ἔχετε μὲν με οὔτε φεύγοντα λαβόντες, οὔτε ἀποδιδράσκοντα. ἢν δὲ ποιήσητε, ἃ λέγετε, ἴστε ὅτι ἄνδρα κατακανόντες ἔσεσθε, πολλὰ μὲν δὴ περὶ ὑμῶν ἀγρυπνήσαντα, πολλὰ δὲ σὺν ὑμῖν πονήσαντα καὶ κινδυνεύσαντα, καὶ ἐν τῷ μέρει, καὶ παρὰ τὸ μέρος, Θεῶν δὲ ἵλεων ὄντων, καὶ τρόπαια βαρβάρων πολλὰ δὴ σὺν ὑμῖν στησάμενον· ὅπως δέ γε τῶν Ἑλλήνων μηδενὶ πολέμιοι γένοισθε, πᾶν ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην, πρὸς ὑμᾶς διατεινάμενον.

κϛ'. Καὶ

24. Jam ita diſcedo, ut & Lacedæmoniis fides mea ſuſpecta per vos reddita ſit, & apud Seuthem veſtra ſim cauſa in odio: de quo ſi vobis adjuvantibus bene meritus eſſem, forte ſperaram, ut apud ipſum ego cum liberis meis, ſi quos habiturus eſſem, honeſtiſſimum perfugium haberem. Interim vos, quorum ego cauſa maximo ſum in odio etiam apud multo me potentiores; vos, quibus ne nunc quidem ſtudio, quanto poſſum maximo, commodare deſino; vos inquam ita de me ſtatuitis.

25. Enimvero habetis jam me neque retractum ex fuga, neque cupientem ſe ſubducere. Quod ſi ea, quæ minamini, feceritis: ſcitote vos illum hominem peremturos, qui non parum pro ſalute veſtra vigilaverit, multos vobiſcum labores exantlaverit, pericula multa tum ſuo tum aliorum loco adierit, atque etiam Diis faventibus multa de barbaris tropæa vobiſcum excitarit, omni denique ſtudio contenderit, ne cum ullo Græci nominis inimicitias ſuſciperetis.

26. Itaq;

κϛʹ. Καὶ γὰρ οὖν νῦν ὑμῖν ἔξεστιν ἀνεπιλήπτως πορεύεσθαι, ὅποι ἂν θέλητε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ὑμεῖς δὲ, ὅτι πολλὴ ὑμῖν εὐπορία φαίνεται, καὶ πλεῖτε ἔνθα δὴ ἐπιθυμεῖτε πάλαι, δέονται δὲ ὑμῶν οἱ τὸ μέγιστον δυνάμενοι, μισθὸς δὲ φαίνεται, ἡγεμόνες δὲ ἥκουσι Λακεδαιμόνιοι, κράτιστοι νομιζόμενοι εἶναι, νῦν δὴ καιρὸς δοκεῖ ὑμῖν εἶναι ὡς τάχιστα ἐμὲ κατακανεῖν.

κζʹ. Οὐ μὴν, ὅτε γε ἐν τοῖς ἀπόροις ἦμεν, ὦ πάντων μνημονικώτατοι· ἀλλὰ καὶ πατέρα ἐμὲ ἐκαλεῖτε, καὶ ἀεὶ ὡς εὐεργέτου μεμνῆσθαι ὑπισχνεῖσθε. οὐ μέντοι ἀγνώμονες οὐδ᾽ οὗτοι εἰσὶν, οἱ νῦν ἥκοντες ἐφ᾽ ὑμᾶς· ὥστε, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδὲ τούτοις δοκεῖτε βελτίονες εἶναι, τοιοῦτοι ὄντες περὶ ἐμέ. „

κηʹ. Ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. Χαρμῖνος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἀναστὰς, εἶπεν οὑτωσί· Ἀλλ᾽ ἐμοὶ μέντοι,

ὦ

26. Itaq; jam nemine de vobis querente, quocunque lubet, terra mariq; proficiſci poteſtis. Et vero quia ſe magnâ vobis offert rerum omnium copia, & quo jam dudum cupiebatis, navigandi poteſtatem nacti eſtis: egent opera veſtra potentiſſimi homines: ſtipendium promittitur: Lacedæmonii duces adſunt, uni omnium opinione maximæ auctoritatis: idcirco jam vobis opportunum eſſe videtur, ut me quamprimum è medio tollatis.

27. Non is erat animus in me veſter ſummis in rerum anguſtiis, ô maxime omnium memores: ſed me parentem appellabatis, & mei vos ita ſemper recordaturos pollicebamini, ut qui præclare de vobis eſſet promeritus. Equidem hos etiam homines, qui modo ad vos venerunt, minime iniquos judices eſſe arbitror. Quo fiet, ut mea ſane ſententia nihilo vos exiſtimaturi ſint eſſe meliores, quod hoc modo vosmet erga me geratis.

28. Hæc proloquutus, finem dicendi fecit. Tum Charminus Lacedæmonius ſurgens, in hanc ſententiam verba fecit: Mihi ſane,

mi-

ὦ ἄνδρες, ὐ δικαίως γε δοκεῖτε τῷ ἀνδρὶ τούτῳ χαλεπαίνειν. ἔχω γὰρ καὶ αὐτὸς αὐτῷ μαρτυρῆσαι. Σεύθης γὰρ, ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ Πολυνείκου περὶ Ξενοφῶντος, τίς ἀνὴρ εἴη, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶχε μέμφεσθαι, ἄγαν δὲ φιλοστρατιώτην ἔφη αὐτὸν εἶναι. διὸ καὶ χεῖρον αὐτῷ εἶναι πρὸς ἡμῶν τε τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ πρὸς αὐτῷ.

κθ'. Ἀναστὰς ἐπὶ τούτῳ Εὐρύλοχος ὁ Λουσιάτης Ἀρκὰς εἶπε· Καὶ δοκεῖ δέ μοι, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τοῦτο ὑμᾶς πρῶτον ἡμῶν στρατηγῆσαι, παρὰ Σεύθου ἡμῖν τὸν μισθὸν πρᾶξαι ἢ ἑκόντος ἢ ἄκοντος, καὶ μὴ πρότερον ἡμᾶς ἀγαγεῖν.

λ'. Πολυκράτης δὲ Ἀθηναῖος εἶπεν ἀναστὰς ὑπὲρ Ξενοφῶντος· Ὁρῶ γε μὴν, ὦ ἄνδρες, ἔφη, καὶ Ἡρακλείδην ἐνταῦθα παρόντα, ὃς παραλαβὼν τὰ χρήματα, ἃ ἡμεῖς ἐπονήσαμεν, ταῦτα ἀποδόμενος, οὔτε Σεύθῃ ἀπέδωκεν, οὔτε ἡμῖν τὰ γινόμενα, ἀλλ' αὐτὸς κλέψας

militeſ,non jure videmini huic viro ſuccenſere. Nam & ipſe illi eſſe teſtimonio poſſum. Quum enim Polynicus & ego apud Seuthen de Xenophonte ſciſcitaremur, qui vir eſſet; nihil ille,quod in eo reprehenderet aliud habebat, quam quod eum per eſſe militum ſtudioſum diceret. Eadem de cauſa fieri, ut minorem tam apud nos Lacedæmonios, quam ipſum, ſit in gratia.

29. Poſt hunc ſurgens Eurylochus Luſienſis,natione Arcas,ait: Mea vero,Lacedæmonii,hæc ſententia eſt, ut primum hac in parte munere imperatorio fungamini noſtra cauſa: nimirum ut nobis à Seuthe vel volente, vel invito, ſtipendium impetretis; neque prius, quam id effeceritis, nos hinc abducatis.

30. Surrexit & Polycrates Athenienſis,proque Xenophonte in hanc ſententiam loquutus eſt: Video, milites, Heraclidem heic adeſſe, qui res noſtro labore partas quum vendidiſſet, coactam ex iis pecuniam neque Seuthæ, neque nobis tradidit; ſed ea interverſa, ſeipſum

ψας πέπαυται. ἢν οὖν σωφρονῶμεν, ἑξόμεθα αὐτοῦ. οὐ γὰρ δὴ οὗτός γε, ἔφη, Θρᾷξ ἐστιν, ἀλλὰ Ἕλλην ὢν Ἕλληνας ἀδικεῖ.

λα΄. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἡρακλείδης, μάλα ἐξεπλάγη. καὶ προσελθὼν, τῷ Σεύθῃ λέγει· Ἡμεῖς, ἢν σωφρονῶμεν, ἄπιμεν ἐντεῦθεν ἐκ τῆς τούτων ἐπικρατείας. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους, ᾤχοντο ἀπελαύνοντες εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον. καὶ ἐντεῦθεν Σεύθης πέμπει * Ἐβοζέλμιον τὸν ἑαυτοῦ ἑρμηνέα πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ κελεύει αὐτὸν καταμεῖναι παρ' ἑαυτῷ ἔχοντα χιλίους ὁπλίτας· καὶ ὑπισχνεῖτο αὐτῷ ἀποδώσειν τά τε χωρία τὰ ἐπὶ θαλάττῃ, καὶ τὰ ἄλλα, ἃ ὑπέσχετο. καὶ ἐν ἀπορρήτῳ ποιησάμενος, λέγει, ὅτι ἀκήκοε Πολυνείκου, ὡς εἰ ὑποχείριος ἔσται Λακεδαιμονίοις, σαφῶς ἀποθάνοι ὑπὸ Θίμβρωνος.

λβ΄. Ἐπέστελλον δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι πολλοὶ ξένοι τῷ Ξενοφῶντι, ὡς διαβεβλημένος εἴη, καὶ φυλάττεσθαι δέοι. ὁ δ' ἀκούων ταῦτα, δύο ἱερεῖα λαβὼν, ἔθυε τῷ Διῒ τῷ βασιλεῖ, πότερά οἱ λῷον καὶ ἄμεινον εἴη

μένειν

ſeipſum ditavit. Quare ſi ſapimus, ab ipſo, quod debetur, poſtulabimus. Non enim natione Thrax eſt, ſed Græcus ipſe, nos itidem Græcos homines injuria afficit.

31. Ea quum Heraclides audiiſſet, exterritus admodum Seuthen adit, & ad eum converſus: Si ſapimus, ait, hinc nos ex horum poteſtate ſubducimus. Itaque conſcenſis equis, in ſua caſtra reverſi ſunt. Inde Seuthes Ebozelmium interpretem ſuum ad Xenophontem mittit, eumque hortatur, ut apud ſe cum CIϽ gravis armaturæ peditibus maneat: pollicetur etiam ſe tam ſita ad mare caſtella daturum, quam alia, quæ promiſiſſet. Secreto etiam renuntiat, audiiſſe ſe de Polynico, futurum; ut ſi Lacedæmoniorum in poteſtatem veniat, certum ipſi à Thimbrone exitium immineat.

32. Idem & alii non pauci hoſpites Xenophonti significabant, eſſe nimirum gravatum calumniis, omninoque cautione ipſi opus eſſe. Quæ quum audiret, duabus mactatis hoſtiis, Jovem regem conſulit; utrum magis ex ipſius re

foret,

μένειν παρὰ Σεύθῃ, ἐφ' οἷς Σεύθης λέγει, ἢ ἀπιέναι σὺν τῷ στρατεύματι. ἀναιρεῖ δὲ αὐτῷ, ἀπιέναι.

ΚΕΦ. ζ'.

Ἐντεῦθεν Σεύθης μὲν ἀπεστρατοπεδεύσατο προσωτέρω. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐσκήνησαν εἰς κώμας, ὅθεν ἔμελλον πλεῖστα ἐπισιτισάμενοι ἐπὶ θάλατταν ἥξειν. αἱ δὲ κῶμαι αὗται ἦσαν δεδομέναι ὑπὸ Σεύθου Μηδοσάδῃ. ὁρῶν οὖν ὁ Μηδοσάδης δαπανώμενα τὰ ἐν ταῖς κώμαις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, χαλεπῶς ἔφερε· καὶ λαβὼν ἄνδρα Ὀδρύσην δυνατώτατον τῶν ἄνωθεν καταβεβηκότων, καὶ ἱππέας ὅσον πεντήκοντα, ἔρχεται, καὶ προσκαλεῖται Ξενοφῶντα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος· καὶ ὃς, λαβών τινας τῶν λοχαγῶν καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ἐπιτηδείων, προσέρχεται.

β'. Ἔνθα δὴ λέγει ὁ Μηδοσάδης· "Ἀδικεῖτε, ὦ Ξενοφῶν, τὰς ἡμετέρας κώμας πορθοῦντες. προλέγο-

μεν

foret, ſi conditionibus iis, quas Seuthes obtuliſſet, maneret: an vero ſi una cum exercitu diſcederet. Significatum à Jove, ut diſcederet.

CAP. VII.

Poſthæc Seuthes longius à Græcis caſtra movet, illi vero ſua in vicis locant, undę commeatus quam maxima copia conquiſita, mare verſus tenderent. Eos vicos Seuthes Medoſadæ donaverat. Itaque quum Męedoſades abſumi à Græcis ea, quæ in vicis eſſent, videret: graviter id ferebat, aſſumtoque præter quinquaginta plus minus equites Odryſa quodam, eorum omnium potentiſſimo qui è ſuperiore Thracia deſcenderant; Græcorum ad caſtra pergit, deque his Xenophontem ad ſe arceſſit. Ille cum nonnullis præfectis cohortium, & aliis hominibus idoneis ad eum propius accedit.

2. Tum Medoſades dicere cœpit: Injurii, Xenophon, in nos eſtis, qui vicos noſtros depopulamini.

μὴν οὖν ὑμῖν ἐγώ τε ὑπὲρ Σεύθου, καὶ ὅδε ἀνὴρ παρὰ Μηδόκου ἥκων τοῦ ἄνω βασιλέως, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας. εἰ δὲ μή, οὐκ ἐπιτρέψομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν ποιῆτε κακῶς τὴν ἡμετέραν χώραν, ὡς πολεμίους ἀλεξησόμεθα.

γʹ. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα, εἶπεν· Ἀλλὰ σοὶ μὲν τοιαῦτα λέγοντι καὶ ἀποκρίνασθαι χαλεπόν· τοῦδε δὲ ἕνεκα τοῦ νεανίσκου λέξω, ἵν' * εἰδῇ οἷοί τε ὑμεῖς ἐστε, καὶ οἷοι ἡμεῖς. ἡμεῖς μὲν, ἔφη, πρὶν φίλοι γενέσθαι ὑμῖν, ἐπορευόμεθα διὰ ταύτης τῆς χώρας ὅποι ἐβουλόμεθα, ἣν μὲν ἐθέλοιμεν πορθοῦντες, ἣν δ' ἐθέλοιμεν κατακαίοντες. καὶ σύ, ὁπότε πρὸς ἡμᾶς ἦλθες πρεσβεύων, ηὐλίζου παρ' ἡμῖν, οὐδένα φοβούμενος τῶν πολεμίων. ὑμεῖς δὲ οὐκ ᾖτε εἰς τήνδε τὴν χώραν, ἢ εἴποτε ἔλθοιτε, ὡς ἐν κρειττόνων χώρᾳ ηὐλίζεσθε ἐγκεχαλινωμένοις τοῖς ἵπποις.

δʹ. Ἐπεὶ δὲ ἡμῖν φίλοι ἐγένεσθε, καὶ δι' ἡμᾶς ἔχετε τήνδε

mini. Quare vobis, ego Seuthæ nomine; hic, Medoci ſuperioris Thraciæ regis; edicimus ut finibus his excedatis. Id niſi feceritis, haud impune feretis. Nam ſi agrum noſtrum infeſtabitis, viciſſim nos de vobis ut hoſtibus ulciſcemur.

3. Quum hæc audiſſet Xenophon: Equidem, ait, hæc tibi dicenti non ſine animi moleſtia reſpondere poſſum. Sed tamen hujus adoleſcentis cauſa aliquid dicam, ut quales vos ſitis, & quales item nos, cognoſcat. Nos prius, quam vobis amici facti ſumus, per hanc regionem, quacunque lubebat, iter faciebamus; & partim eam pro lubitu noſtro populabamur, partim incendiis vaſtabamus. Tu ipſe, quoties ad nos legatus veniebas, nobiſcum in caſtris pernoctabas, neque hoſtium quenquam metuebas. Vos è contrario in hanc regionem non veniebatis, aut ſi aliquando veniretis, non niſi frenatis equis pernoctabatis, ac ſi eorum eſſetis in agro, quos viribus eſſe ſuperiores fateremini.

4. Poſtea vero quam nobis amici facti eſtis, opera noſtra regionem

τήνδε τὴν χώραν, νῦν δὴ ἐξελαύνετε ἡμᾶς ἐκ τῆς χώρας, ἣν παρ' ἡμῶν ἑκόντων κατὰ κράτος παρελάβετε. ὡς γὰρ αὐτὸς οἶσθα, οἱ πολέμιοι οὐκ ἦσαν ἱκανοὶ ἡμᾶς ἐξελαύνειν. καὶ οὐχ ὅπως δῶρα δοὺς καὶ εὖ ποιήσας, ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθες, ἀξιοῖς ἡμᾶς ἀποπέμψασθαι, ἀλλὰ πορευομένοις ἡμᾶς οὐδ' ἐναυλισθῆναι, ὅσον δύνασαι, ἐπιτρέπεις.

ε'. Καὶ ταῦτα λέγων, οὔτε θεοὺς αἰσχύνῃ, οὔτε τόνδε τὸν ἄνδρα, ὃς νῦν σε ὁρᾷ πλουτοῦντα· πρὶν δὲ ἡμῖν φίλον γενέσθαι, ἀπὸ λῃστείας τὸν βίον ἔχοντα, ὡς αὐτὸς ἔφησθα. ἀτὰρ τί καὶ πρὸς ἐμὲ ταῦτα λέγεις; ἔφη. οὐ γὰρ ἐγὼ ἔτι ἄρχω, ἀλλὰ Λακεδαιμονίοις ὑμεῖς παρεδώκατε τὸ στράτευμα ἀπάγειν, οὐδὲ ἐμὲ παρακαλέσαντες, ὦ θαυμαστότατοι, ὅπως ὥσπερ ἀπηχθανόμην αὐτοῖς, ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦγον, οὕτω καὶ χαρισαίμην νῦν ἀποδιδούς.

ϛ'. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Ὀδρύσης, εἶπεν· ἐγὼ μὲν, ὦ Μηδόσαδες, κατὰ τῆς γῆς καταδύομαι

ὑπὸ

gionem hanc poſſidetis. Ex ea nos jam ejicitis, quum vos illam à nobis aſſentientibus vi captam acceperitis. Noſti enim ipſe, non potuiſſe hoſtes hinc nos pellere. Tuque adeo tantum abeſt ut nos pro noſtris in te meritis muneribus donatos, & affectos beneficiis, ablegare velis; ut etiam, quod in te quidem eſt, poteſtatem non facias nobis hac proficiſcentibus caſtra in hac regione habendi.

5. Atque hæc dum profers, neq; Deos revereris, neque hunc hominem; qui modo te ditatum videt, quum prius, quam noſtræ te amicitiæ adjunxiſſes, ex latrocinio, quemadmodum aiebas ipſe, victitares. At enim cur hæc mihi dicis? Non enim penes me rerum ſumma eſt, quum vos homines maxime ſuſpiciendi Lacedæmoniis copias abducendas tradideritis, me non monito, ut eas tradendo gratiam apud ipſos inirem, qui id temporis in illorum odium incurri, quo exercitum ad vos adduxi.

6. Hæc quum alter ille Odryſes audiviſſet: Ego vero mi Medoſades, inquit, dum hæc audio, præ

pudore

ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀκούων ταῦτα. καὶ εἰ μὲν πρόσθεν ἠπιστάμην, οὐκ ἂν συνηκολούθησά σοι· καὶ νῦν ἄπειμι· οὐδὲ γὰρ ἂν Μήδοκός με ὁ βασιλεὺς ἐπαινοίη, εἰ ἐξελαύνοιμι τοὺς εὐεργέτας. ταῦτ' εἰπὼν, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήλαυνε, καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἄλλοι ἱππεῖς, πλὴν τεττάρων ἢ πέντε.

ζ'. Ὁ δὲ Μηδοσάδης (ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἡ χώρα πορθουμένη) ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τὼ Λακεδαιμονίω. ὁ δ' ἀπολαβὼν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους προσῆλθε τῷ Χαρμίνῳ καὶ τῷ Πολυνείκῳ, καὶ ἔλεξεν, ὅτι καλεῖ αὐτοὺς Μηδοσάδης προερῶν, ἅπερ αὐτῷ, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας.

η'. Οἶμαι ἂν οὖν, ἔφη, ὑμᾶς ἀπολαβεῖν τῇ στρατιᾷ τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν, εἰ εἴποιτε, ὅτι δέοιτο ὑμῶν ἡ στρατιὰ συναναπρᾶξαι τὸν μισθὸν ἢ παρ' ἑκόντος, ἢ παρ' ἄκοντος Σεύθου, καὶ ὅτι τούτων τυχόντες, προθύμως μὲν ἂν συνέπεσθαι ὑμῖν φασί· καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν, καὶ ὅτι ὑπέσχεσθε αὐτοῖς, τότε

pudore ſub terram mergor. Quod ſi ea prius ſciviſſem, non te fuiſſem huc ſequutus, atque adeo nunc diſcedo. Nec enim Medocus rex unquam me bene de nobis promeritos homines ejicientem laudaverit. Quæ quum dixiſſet, equo conſcenſo diſceſſit: ſequentibus ipſum equitibus cæteris, extra ſolos quatuor aut quinque.

7. Tum Medoſades, cui doleret agrum illum direptionibus vexari, Xenophontem hortatur, ut duos illos Lacedæmonios advocaret. Xenophon ſumtis ſecum hominibus maxime idoneis, Charminum ac Polynicum accedit, vocari eos à Medoſade ait, qui ſignificare velit ipſis, ut hac regione excedant, de quo ſecum etiam egiſſet.

8. Atque equidem arbitror, inquit, impetraturos vos ſtipendium exercitui debitum; ſi dixeritis, vos à militibus rogatos eſſe, ut ipſos in extorquendis à Seuthe vel volente, vel invito, ſtipendiis adjuvetis. Ea ſi impetretis, polliceri milites, ſe libenter vos ſequuturos. Addite, videri vobis hæc optimo jure peti; voſque pollicitos eſſe, non prius,

τότε ἀπιέναι, ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν οἱ στρατιῶται.

θ'. Ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες, ταῦτα ἔφασαν ἐρεῖν, καὶ ἄλλα, ὁποῖα ἂν δύνωνται κράτιστα. καὶ εὐθὺς ἐπορεύοντο ἔχοντες πάντας τοὺς ἐπιτηδείους. ἐλθόντων δὲ ἔλεξε Χαρμῖνος· εἰ μέν τι σὺ ἔχεις, ὦ Μηδόσαδες, πρὸς ἡμᾶς λέγειν· εἰ δὲ μή, ἡμεῖς πρὸς σε ἔχομεν.

ι'. Ὁ δὲ Μηδοσάδης, μάλα ὑφειμένως· ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, λέγω καὶ Σεύθης ταῦτα, ὅτι ἀξιοῦμεν τοὺς φίλους ἡμῖν γεγενημένους μὴ κακῶς πάσχειν ὑφ' ὑμῶν. ὅ,τι γὰρ ἂν τούτους κακῶς ποιῆτε, ἡμᾶς ἤδη ποιεῖτε. ἡμέτεροι γάρ εἰσιν. ἡμεῖς τοίνυν, ἔφασαν οἱ Λάκωνες, ἀπίοιμεν ἂν, ὁπότε τὸν μισθὸν ἔχοιεν οἱ ταῦτα ὑμῖν καταπράξαντες· εἰ δὲ μὴ, ἐρχόμεθα μὲν καὶ νῦν βοηθήσοντες τούτοις, καὶ τιμωρησόμενοι ἄνδρας, οἳ τούτους παρὰ τοὺς ὅρκους ἠδίκησαν. ἢν δὲ καὶ ὑμεῖς τοιοῦτοι ἦτε, ἐνθένδε ἀρξόμεθα τὰ δίκαια λαμβάνειν.

ια'. Ὁ

prius, hinc abituros, quam ſit exercitui ſatisfactum.

9. His auditis, Lacedæmonii reſpondent, ea ſe dicturos, & alia, quæ proferri ab ipſis poſſent appoſitiſſima. Statimque cum hominibus maxime idoneis pergunt. Quum ad Medoſadem veniſſent: Charminus; Dicito, inquit, ſi quid habes, quod nobis dicas, Medoſades: Sin autem, eſt quod tibi nos dicamus.

10. Tum perquam demiſſe Medoſades: Dicimus, ait, Seuthes & ego, rogare nos, ut ab illis lædendis vos abſtineatis, quos in amicitiam noſtram nos recepimus. Nam quidquid horum rebus detrimenti affertur, id totum in nos redundat, quos illi dominos agnoſcunt. Ad ea Lacedæmonii: Diſcedemus, aiunt, poſteaquam illis ſtipendium numeratum fuerit; qui, ut horum domini eſſetis, effecerunt. Id niſi fiat, adſumus jam laturi eis opem, & in illos animadverſuri, qui in eos contra jurisjurandi religionem injurii fuerunt. Quod ſi vos hujuſmodi homines eſtis, à vobis primis jus noſtrum obtinebimus.

11. Et

ια'. Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν· ἐθέλοιτε δ' ἄν, ὦ Μηδόσαδες, τούτοις ἐπιτρέψαι, ἐφ' φατὲ φίλοις εἶναι ὑμῶν, ἐν ὧν τῇ χώρᾳ ἐσμὲν, ὁπότερα ἂν ψηφίσωνται, εἴθ' ὑμᾶς προσῆκεν ἐκ τῆς χώρας ἀπιέναι, εἴθ' ἡμᾶς; ὁ δὲ ταῦτα μὲν οὐκ ἔφη, ἐκέλευε δὲ μάλιστα αὐτὼ ἐλθεῖν τὼ Λάκωνε παρὰ Σεύθην περὶ τοῦ μισθοῦ, καὶ οἴεσθαι ἂν Σεύθην ἀκοῦσαι· εἰ δὲ μὴ, Ξενοφῶντα σὺν αὐτῷ πέμπειν, καὶ συμπράξειν ὑπισχνεῖτο. ἐδεῖτο δὲ τὰς κώμας μὴ καίειν.

ιβ'. Ἐντεῦθεν πέμπουσι τὸν Ξενοφῶντα, καὶ σὺν αὐτῷ οἳ ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι. ὁ δ' ἐλθὼν, λέγει πρὸς τὸν Σεύθην· „Οὐδὲν ἀπαιτήσων, ὦ Σεύθη, πάρειμί σε, ἀλλὰ διδάξων ὡς ἂν δύνωμαι, ὡς οὐ δικαίως μοι ἠχθέσθης, ὅτι ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν ἀπῄτουν σε, ἃ ὑπέσχου αὐτοῖς προθύμως. σοὶ γὰρ ἔγωγε οὐχ ἧττον ἐνόμιζον εἶναι συμφέρον ἀποδοῦναι, ἢ ἐκείνοις ἀπολαβεῖν.

ιγ'. Πρῶ-

11. Et Xenophon: Velitiſve, inquit, Medoſades, his ipſis permittere, in quorum regione ſumus, & quos amicos eſſe veſtros dicitis; ut utrum voluerint decernant, vos ne his finibus æquum ſit excedere, an vero nos? Ei conditioni Medoſades non aſſentiebatur, ſed hortabatur, ut ipſi potiſſimum Lacedæmonii Seuthen ſtipendii nomine convenirent: exiſtimare ſe futurum, ut Seuthes illis auſcultaret: Sin minus id videretur, Xenophontem ſecum mitterent. Simul pollicebatur, ſe negotio conficiundo non defuturum. Rogare tamen, ut ab exurendis vicis abſtinerent.

12. Miſſus deinde Xenophon eſt, & adjuncti huic, qui maxime viderentur idonei. Quum is ad Seuthen veniſſet, Adſum, inquit, Seuthe, non petiturus abs te quidquam: ſed demonſtraturus pro mea virili, non jure te mihi ſuccenſuiſſe, quòd abs te militum nomine peterem, quæ tu eis alacriter pollicitus fueras. Nam ego non minus exiſtimabam è re tua fore, reddere; quam illis, accipere.

13. Pri-

ιγ΄. Πρῶτον μὲν γὰρ οἶδα μετὰ τοὺς θεοὺς εἰς τὸ φανερόν σε τούτοις καταστήσαντας, ἐπεί γε βασιλέα σε ἐποίησαν πολλῆς χώρας καὶ πολλῶν ἀνθρώπων. ὥστε οὐχ οἷόν τ᾽ ἐστὶ λανθάνειν, οὔτε ἤν τι καλὸν, οὔτε ἤν τι αἰσχρὸν ποιήσῃς. τοιούτῳ δ᾽ ὄντι ἀνδρὶ μέγα μέν μοι δοκεῖ εἶναι, μὴ δοκεῖν ἀχαρίστως ἀποπέμψασθαι ἄνδρας εὐεργετήσαντας, μέγα δ᾽ εὖ ἀκούειν ὑπὸ ἑξακισχιλίων ἀνθρώπων· τὸ δὲ μέγιστον, μηδαμῶς ἄπιστον σαυτὸν καταστῆσαι ὅ,τι λέγεις.

ιδ΄. Ὁρῶ γὰρ τῶν μὲν ἀπίστων ματαίους, καὶ ἀδυνάτους, καὶ ἀτίμους τοὺς λόγους πλανωμένους· οἳ δ᾽ ἂν φανεροὶ ὦσιν ἀλήθειαν ἀσκοῦντες, τούτων οἱ λόγοι, ἤν τι δέωνται, οὐδὲν μεῖον δύνωνται ἂν ἔσεσθαι, ἢ ἄλλων ἡ βία. ἤν τέ τινα σωφρονίζειν βούλωνται, γινώσκω τὰς τούτων ἀπειλὰς οὐχ ἧττον σωφρονιζούσας, ἢ ἄλλων τὸ ἤδη κολάζειν· ἤν τέ τῳ τι ὑπισχνῶνται οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, οὐδὲν μεῖον διαπράττειν, ἢ οἱ ἄλλοι παραχρῆμα διδόντες.

ιε΄. Αναμνήσθητι δὲ καὶ σὺ, τί προτελέσας ἡμῖν συμμάχους

συμμάχους

13. Primum hos ſcio poſt Deos te illuſtri conſtituiſſe loco, qui te regionis amplæ, multorumq; hominum regem fecerint. Quo fit, ut occultum eſſe nequeat, ſive aliquod honeſtum, ſeu turpe facinus admittis. Magnum autem quiddam ego in ejuſmodi viro eſſe ſtatuo, non videri, bene promeritos homines, nulla relata gratia, ablegaſſe: magnum etiam, à ſex millibus hominum prædicari: maximum omnium, nequaquam committere, ut in iis, quæ dixeris, parum fidei mereare.

14. Video enim, orationem hominum, promiſſa non ſervantium, vanam & imbellem eſſe, ac ſine honore hinc inde vagari: at qui palam ſe veritatis ſtudioſos declarant, eorum verba petentium aliquid, non minus poſſunt, quam vis aliorum. Si quem caſtigare velint, non minus hos minis caſtigando efficere animadverto, quam alios, puniendo. Si cui quid polliceantur, nihilo minus aliquid impetrant, quam alii ſtatim largiendo.

15. Tu ipſe tibi in mentem revocato, quid prius nobis dederis, quam

μάχους ἡμᾶς ἔλαβες. οἶδ' ὅτι οὐδέν· ἀλλὰ πιστευθεὶς ἀληθεύσειν ἃ ἔλεγες, ἐπῆρας τοσούτους ἀνθρώπους συστρατεύσασθαί τε καὶ κατεργάσασθαί σοι ἀρχὴν οὐ πεντήκοντα μόνον ἀξίαν ταλάντων, ὅσα οἴονται δεῖν οὗτοι νῦν ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ πολλαπλασίων.

ιϛ'. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν πρῶτον τὸ πιστεύεσθαί σε (τὸ καὶ τὴν βασιλείαν σοι κατειργασμένον) τούτων τῶν χρημάτων ὑπὸ σοῦ πιπράσκεται. ἴθι δή, ἀναμνήσθητι πῶς μέγα ἡγοῦ τοῦτο καταπρᾶξαι, ὃ νῦν καταστρεψάμενος ἔχεις. ἐγὼ μὲν οἶδ' ὅτι εὔξω ἂν τὰ νῦν πεπραγμένα μᾶλλον σοὶ καταπραχθῆναι, ἢ πολλαπλάσια τούτων τῶν χρημάτων γενέσθαι.

ιζ'. Εμοὶ τοίνυν μεῖζον βλάβος καὶ αἴσχιον δοκεῖ εἶναι, τὸ ταῦτα νῦν μὴ κατασχεῖν, ἢ τότε μὴ λαβεῖν, ὅσῳπερ χαλεπώτερον ἐκ πλουσίου πένητα γενέσθαι, ἢ ἀρχὴν μὴ πλουτῆσαι, καὶ ὅσῳ λυπηρότερον ἐκ βασιλέως ἰδιώτην φανῆναι,

ἢ

quam ſocietatem tecum coiremus. Nihil profectò, ſed creditus fore verax in iis quæ dicebas, tot homines excitaſti ad militandum tecum, & ad occupandum regnum, quod non ſolum quinquaginta talentis, quæ hi ſibi deberi abs te putant; ſed multo pluris eſt æſtimandum.

16. Ergo primum hominis fide digni exiſtimatio, quæ quidem etiam regnum tibi peperit, abs te hac pecunia venditur. Jam vero memoria velim repetas, quanti æſtimaris, ut iis potirere, quæ jam tuam in poteſtatem redacta poſſides. Novi ego te optaturum potius fuiſſe, ut ea conſequereris, quæ nos effecta tibi dedimus; quam ut pecunias multo majores iis, quæ nobis debentur, comparares.

17. Arbitror autem tanto majus damnum, atque etiam turpius eſſe, non jam illa poſſidere, quam tum non occupaſſe: quanto è divite pauperem fieri gravius eſt, quam ab initio divitias nullas habuiſſe: quantoq; de rege ad privati hominis fortunam redigi acerbius

ἢ ἀρχὴν μὴ βασιλεῦσαι. οὐκοῦν ἐπίστασαι μὲν, ὅτι οἱ νῦν σοι ὑπήκοοι γενόμενοι, οὐ φιλίᾳ τῇ σῇ ἐπείσθησαν ὑπὸ σοῦ ἄρχεσθαι, ἀλλ᾽ ἀνάγκῃ· καὶ ὅτι ἐπιχειροῖεν ἂν πάλιν ἐλεύθεροι γίγνεσθαι, εἰ μή τις αὐτοὺς φόβος κατέχοι.

ιη'. Ποτέρως οὖν οἴει μᾶλλον ἂν φοβεῖσθαί τε αὐτοὺς, καὶ φεύγειν τὰ πρὸς σε, εἰ ὁρῷεν σοι τοὺς στρατιώτας οὕτω διακειμένους, ὡς νῦν τε μένοντας ἄν, εἰ σὺ κελεύοις, αὖθίς τ᾽ ἂν ταχὺ ἐλθόντας, εἰ δέοι, ἄλλους τε, τούτων περὶ σοῦ ἀκούοντας πολλὰ ἀγαθὰ, ταχὺ ἄν σοι πρὸς ὃ σὺ βούλοιο παραγίγνεσθαι· ἢ εἰ καταδοξάσειαν μήτε ἂν ἄλλους σοι ἐλθεῖν δι᾽ ἀπιστίαν, ἐκ τῶν νῦν γενομένων, τούτοις τε αὐτοῖς εὐνουστέρους εἶναι ἢ σοί;

ιθ'. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲν πλήθει γε ἡμῶν λειφθέντες ὑπεῖξάν σοι, ἀλλὰ προστατῶν ἀπορίᾳ. οὐκοῦν νῦν καὶ τοῦτο κίνδυνος, μὴ λάβωσι προστάτας αὐτῶν τινὰς τούτων οἳ νομίζουσιν ὑπὸ σοῦ ἀδικεῖσθαι, ἢ καὶ τούτων κρείττονας τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐὰν οἱ μὲν

στρατιῶται

bius eſt, quam ab initio non regnaſſe. Tu vero non ignoras, eos, qui ſe nunc imperio tuo ſubjecere, non adductos amicitia fuiſſe, ut tibi parerent, ſed neceſſitate: eoſdem libenter in libertatem ſe vindicaturos, niſi quis eos metus contineret.

18. Utrum igitur magis eos arbitraris in metu futuros, teq; non deſerturos; ſi milites erga te ſic affectos viderint, ut & jam te jubente maneant, & quamprimum, ſi ſit opus, revertantur; atque etiam alii præclara de te multa ex his audientes, celeriter ad te pro lubitu tuo confluant: an vero ſi opinionem conceperint, neque venturos ad te alios ob diffidentiam ex iis ortam, quæ modo fiunt; & hos amiciore in ipſos eſſe animo, quam in te?

19. Enimvero non illi, quod numero ſuperarentur, idcirco tibi ceſſere: ſed ducum inopia. Quapropter hac etiam in parte periculum eſt, ne vel ſibi præficiant eos, qui ſe per injuriam fraudatos abs te putant, vel etiam Lacedæmonios longe his potentiores: nimirum

στρατιῶται ὑπισχνῶνται προθυμότεροι αὐτοῖς συστρατεύεσθαι, ἐὰν παρὰ σοῦ ἀναπράξωσιν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, διὰ τὸ δεῖσθαι τῆς στρατιᾶς, συναινέσωσιν αὐτοῖς ταῦτα.

κ'. Ὅτι γε μὴν οἱ νῦν ὑπὸ σοὶ Θρᾷκες γενόμενοι πολὺ ἂν προθυμότεροι ἴοιεν ἐπὶ σὲ ἢ σὺν σοὶ, οὐκ ἄδηλον. σοῦ μὲν γὰρ κρατοῦντος, δουλεία ὑπάρχει αὐτοῖς· κρατουμένου δὲ σοῦ, ἐλευθερία. εἰ δὲ καὶ τῆς χώρας προνοεῖσθαι ἤδη τι δεῖ, ὡς σῆς οὔσης, ποτέρως ἂν οἴει ἀπαθῆ κακῶν αὐτὴν εἶναι μᾶλλον, εἰ οὗτοι οἱ στρατιῶται ἀπολαβόντες ἃ ἐγκαλοῦσιν, εἰρήνην καταλιπόντες οἴχοιντο, ἢ εἰ οὗτοί τε μένοιεν ὡς ἐν πολεμίᾳ, σύ τε ἄλλους πειρῷο πλείονας τούτων ἔχων ἀντιστρατοπεδεύεσθαι, δεομένους τῶν ἐπιτηδείων;

κα'. Ἀργύριον δὲ ποτέρως ἂν πλεῖον ἀναλωθείη, εἰ τούτοις τὸ ὀφειλόμενον ἀποδοθείη, ἢ εἰ ταῦτά τε ὀφείλοιτο, ἄλλους τε κρείττονας τούτων δέοι μισθοῦσθαι; ἀλλὰ

rum ſi milites alacrius ſe cum illis expeditionem ſuſcepturos polliceantur, extortis abs te per ipſos ſtipendiis: Lacedæmonii vero conditionem accipiant, quum exercitus opera indigeant.

20. Obſcurum quidem certe non eſt, eos Thraces, quos imperio tuo ſubjeciſti, multo alacrius adverſus te, quam tecum militaturos. Etenim quamdiu tu cum poteſtate es, ſervitutem ſerviunt: te ſuperato, libertate fruuntur. Quod ſi etiam regioni conſulendum eſt, quippe quæ jam tua ſit: utro modo minus eam detrimenti accepturam exiſtimas, ſi milites hi receptis iis, de quibus queruntur, pace poſt ſe relicta diſcedant: an vero ſi & ipſi maneant tanquam in hoſtico, & tu des operam, ut cum majoribus, quam illorum ſint, copiis adverſus eos arma ſumas, quæ tamen & ipſæ commeatu carere non poſſint?

21. Utro itidem modo plus expendetur pecuniæ, ſi his debitum ſtipendium perſolvatur; an vero ſi & illud debeatur, & majoribus copiis ſtipendium numerandum ſit?

ἀλλὰ γὰρ Ἡρακλείδῃ, ὡς πρὸς ἐμὲ ἔλεγε, πάμπολυ τοῦτο δοκεῖ τὸ ἀργύριον εἶναι. ἦ μὴν πολύ γέ ἐστιν ἔλαττον νῦν σοι καὶ λαβεῖν τοῦτο καὶ ἀποδοῦναι, ἢ, πρὶν ἡμᾶς ἐλθεῖν πρὸς σε, τὸ δέκατον τούτου μέρος. οὐ γὰρ ὁ ἀριθμὸς ὁρίζων ἐστὶ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ τε ἀποδιδόντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος. σοὶ δὲ νῦν ἡ κατ' ἐνιαυτὸν πρόσοδος πλείων ἐστὶν, ἢ πρόσθεν τὰ παρόντα, ἃ ἐκέκτησο.

κβ'. Ἐγὼ μὲν, ὦ Σεύθη, ταῦτα, ὡς φίλου σου ὄντος, σοῦ προενοούμην, ὅπως σύ τε ἄξιος δοκοίης εἶναι ὧν οἱ Θεοί σοι ἔδωκαν ἀγαθῶν, ἐγώ τε μὴ διαφθαρείην ἐν τῇ στρατιᾷ. εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι νῦν ἐγὼ οὔτ' ἂν ἐχθρὸν κακῶς ποιῆσαι βουλόμενος δυναίμην σὺν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ, οὔτ' ἂν, εἴ σοι πάλιν βουλοίμην βοηθῆσαι, ἱκανὸς ἂν γενοίμην. οὕτω γὰρ πρὸς ἐμὲ ἡ στρατιὰ διάκειται.

κγ'. Καίτοι αὐτόν σε μάρτυρα σὺν τοῖς Θεοῖς εἰδόσι ποιοῦμαι, ὅτι οὔτε ἐγὼ ἔχω παρὰ σοῦ ἐπὶ τοῖς στρατιώταις οὐδὲν, οὔτε ᾔτησα πώποτε εἰς τὸ ἴδιον τὰ ἐκείνων, οὔτε ἃ

ὑπέσχου

At enim Heraclidæ, ſicut & ipſe mihi narrabat, hæc pecunia per eſſe magna videbatur. Profecto multo facilius eſt jam tibi pecuniam hanc alicunde ſumere atque expendere, quam partem ejus decimam id temporis, quum necdum ad te veniſſemus. Non enim numero multum ac parum definiuntur, ſed illius poteſtate, qui vel dat, vel accipit. Tibi vero jam major eſt in annos ſingulos proventus, quam prius id totum eſſet, quod poſſidebas.

22. In his ego, mi Seuthes, tuis tanquam amici rebus proſpiciebam, ut & tu dignus iis bonis videreris, quæ Dii tibi largiti ſunt, & ego in exercitu non opprimerer. Nam ſcire te volo, me jam harum copiarum ope, ſi ita velim, neque hoſtem afficere damno poſſe, neque tibi auxilio eſſe. Eo ſcilicet erga me animo eſt exercitus.

23. Atqui teipſo præter Deos, qui omnia norunt, teſte utar: me neque hujus exercitus cauſa quidquam abs te habere, neq; unquam ad uſum privatum ea petiiſſe, quæ ipſis debebantur: denique ne illa quidem

ὑπέσχου μοι ἀπῄτησα. ὄμνυμι δέ σοι μηδ' ἀποδιδόντος δέξασθαι ἄν, εἰ μὴ καὶ οἱ στρατιῶται ἔμελλον τὰ ἑαυτῶν συναπολαμβάνειν. αἰσχρὸν γὰρ ἦν τὰ μὲν ἐμὰ διαπεπρᾶχθαι, τὰ δὲ ἐκείνων περιορᾶν ἐμὲ κακῶς ἔχοντα, ἄλλως τε καὶ τιμώμενον ὑπ' ἐκείνων.

κδ'. Καί τοι γε Ηρακλείδῃ λῆρος πάντα ἐδόκει εἶναι πρὸς τὸ ἀργύριον ἔχειν ἐκ παντὸς τρόπου. ἐγὼ δέ, ὦ Σεύθη, οὐδὲν νομίζω γε ἀνδρί, ἄλλως τε καὶ ἄρχοντι, κάλλιον εἶναι κτῆμα, οὐδὲ λαμπρότερον ἀρετῆς, καὶ δικαιοσύνης, καὶ γενναιότητος. ὁ γὰρ ταῦτα ἔχων πλουτεῖ μὲν ὄντων φίλων πολλῶν, πλουτεῖ δὲ καὶ ἄλλων βουλομένων γενέσθαι. καὶ εὖ μὲν πράττων ἔχει τοὺς συνησθησομένους· ἐὰν δέ τι σφαλῇ, οὐ σπανίζει τῶν βοηθησόντων.

κε'. Αλλὰ γὰρ εἰ μή τε ἐκ τῶν ἐμῶν ἔργων κατέμαθες, ὅτι σοὶ ἐκ τῆς ψυχῆς φίλος ἦν, μήτε ἐκ τῶν ἐμῶν λόγων δύνασαι τοῦτο γνῶναι, ἀλλὰ τοὺς

τῶν

quidem poſtulaſſe, quæ mihi es pollicitus. Immo ſacramento tibi confirmo, me non accepturum ea fuiſſe, niſi etiam milites ſimul acciperent ſtipendium ipſis debitum. Nam turpe mihi fuiſſet, rem meam confectam eſſe, ipſorum cauſa neglecta, præſertim quum ab illis magno fuerim honore affectus.

24. At enim nugas eſſe putabat Heraclides omnia, præ ſtudio argenti quavis ratione cogendi. Ego vero, mi Seuthes, nullam arbitror eſſe homini, ac præſertim ei qui cum imperio ſit, poſſeſſionem vel pulchriorem, vel ſplendidiorem virtute, juſtitia, generoſitate animi: quæ cui adſunt, non poteſt non dives eſſe, quum multos amicos habeat, atque etiam alii ſe ad ipſius amicitiam adjungere cupiant. Quod ſi fortuna proſpera utitur, habet qui una gaudeant: ſin adverſi quid accidat, non deſunt qui opitulentur.

25. Enimvero ſi neque de factis meis perſpexiſti, me amicum tibi ex animo fuiſſe, neque idem ex oratione mea cognoſcere potes:

ſaltem

τῶν στρατιωτῶν λόγους κατανόησον. παρῆσθα γὰρ, καὶ ἤκουες οὓς ἔλεγον οἱ ψέγειν ἐμὲ βουλόμενοι. κατηγόρουν μὲν γάρ μου πρὸς Λακεδαιμονίους, ὡς σὲ περὶ πλείονος ποιοίμην, ἢ Λακεδαιμονίους· αὐτοὶ δ' ἐνεκάλουν ἐμοὶ, ὡς μᾶλλον ἑλοίμην, ὅπως τὰ σὰ καλῶς ἔχοι, ἢ ὅπως τὰ ἑαυτῶν. ἔφασαν δέ με καὶ δῶρα ἔχειν παρὰ σοῦ. καί τοι τὰ δῶρα ταῦτα πότερον οἴει αὐτοὺς, κακόνοιάν τινα ἐνιδόντας μοι πρὸς σε, αἰτιᾶσθαί με ἔχειν παρὰ σοῦ, ἢ προθυμίαν πολλὴν περὶ σὲ κατανοήσαντας;

κϛ'. Ἐγὼ μὲν οἶμαι πάντας ἀνθρώπους εὔνοιαν δεῖν ἀποδείκνυσθαι τούτῳ, παρ' οὗ ἄν τις δῶρα λαμβάνῃ. σὺ δὲ, πρὶν μὲν ὑπηρετῆσαί τι σοὶ ἐμὲ, ἐδέξω ἡδέως καὶ ὄμμασι καὶ φωνῇ καὶ ξενίοις, καὶ ὅσα ἔσοιτο ὑπισχνούμενος οὐκ ἐνεπίμπλασο· ἐπεὶ δὲ κατέπραξας ἃ ἐβούλου, καὶ γεγένησαι ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην, μέγιστος, νῦν οὕτω με ἄτιμον ὄντα ἐν τοῖς στρατιώταις τολμᾷς περιορᾶν.

κζ'. Ἀλλὰ

ſaltem militum verba conſiderato. Etenim aderas, & quæ illi dicerent, qui vituperare me volebant, audiebas. Nam ita me coram Lacedæmoniis accuſabant, quaſi te pluris quam Lacedæmonios facerem. Reprehendebant, quod tuis conſultum mallem, quam ipſorum rebus. Etiam munera me aiebant abs te cepiſſe. Num igitur exiſtimas, eos, animadverſa in me quadam erga te malevolentia, captorum munerum me inſimulaſſe; an vero, quod inſigne ſtudium erga te meum perſpicerent?

26. Equidem ſtatuo, neminem non debere animi ſui benevolentiam erga illum declarare, à quo munera accipit. Tu vero me prius, quam ulla in te officia mea extarent, perhumaniter & vultu, & voce, & donis hoſpitalibus excepiſti: quum quidem promittendi finem nullum faceres. Poſteaquam perfeciſti, quæ volebas, & opera mea, quantum quidem in me fuit, maximus evaſiſti: nunc tandem apud milites honore ſpoliatum priſtino, etiam ipſe contemnere audes.

27. At

κζ'. Ἀλλὰ μὴν ὅτι σοὶ δόξει ἀποδοῦναι, πιστεύω καὶ τὸν χρόνον διδάξειν σε, καὶ αὐτόν γέ σε οὐκ ἀνέξεσθαι τοὺς σοὶ προεμένους εὐεργεσίαν ὁρῶντα ἐγκαλοῦντάς σοι. Δέομαι οὖν σου, ὅταν ἀποδιδῶς, προθυμεῖσθαι ἐμὲ παρὰ τοῖς στρατιώταις τοιοῦτον ποιῆσαι, οἷόν περ καὶ παρέλαβες.,,

κη'. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης κατηράσατο τῷ αἰτίῳ τοῦ μὴ πάλαι ἀποδεδόσθαι τὸν μισθόν· καὶ πάντες μὲν Ἡρακλείδην ὑπώπτευσαν εἶναι. Ἐγὼ γὰρ, ἔφη, οὔτε διενοήθην πώποτε ἀποστερῆσαι, ἀποδώσω τε.

κθ'. Ἐντεῦθεν πάλιν εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ τοίνυν ἀποδιδόναι βούλει, νῦν ἐγώ σου δέομαι δι' ἐμοῦ ἀποδιδόναι, καὶ μὴ περιιδεῖν με διὰ σὲ ἀνομοίως ἔχοντα ἐν τῇ στρατιᾷ νῦν τε καὶ ὅτε πρὸς σὲ ἀφικόμεθα. ὁ δ' εἶπεν· ἀλλὰ οὔτε τοῖς στρατιώταις ἔσῃ δι' ἐμὲ ἀτιμότερος· ἄν τε μένῃς παρ' ἐμοὶ χιλίους μόνους ὁπλίτας ἔχων, ἐγώ σοι τά τε χωρία ἀποδώσω καὶ τἆλλα ἃ ὑπεσχόμην.

λ'. Ὁ

27. At enim confido, tempus ipſum te docturum, ut ſtatuas, pecuniam hanc numerandam eſſe: neque teipſum laturum amplius, ut eos, qui ſua profuderunt in te beneficia, queri de te videas. Te quidem oro, ut numerata pecunia, in eum me apud milites locum, in quem accepiſti, reſtituere ſtudeas.

28. Hæc quum Seuthes audiiſſet, execrabatur eum, per quem ſtetiſſet, quominus jamdudum ſtipendium perſolutum fuiſſet. Eum ſuſpicabantur omnes Heraclidem eſſe. Equidem, ait Seuthes, ſtipendium numerabo, neque unquam in animo habui, ut vos illo fraudarem.

29. Tum Xenophon: Si omnino, inquit, perſolvere ſtatuiſti: rogo te, ut per me id fiat, neque committas, ut propter te alio nunc ſim apud exercitum loco, quam id temporis fuerim, quum ad te veniremus. Et Seuthes: Per me, ait, contemtui militibus non eris, & ſi vel cum ſolis CIↃ gravis armaturæ peditibus manſeris, dabo caſtella tibi cum aliis omnibus quæ promiſi.

30. Atenim,

λ΄. Ὁ δὲ πάλιν εἶπε, ταῦτα μὲν ἔχειν οὕτως οὐχ οἷόν τε· ἀπόπεμπε δὲ ἡμᾶς. καὶ μὴν, ἔφη ὁ Σεύθης, καὶ ἀσφαλέστερον γέ σοι οἶδα ὂν παρ᾽ ἐμοὶ μένειν ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ πάλιν εἶπεν· ἀλλὰ τὴν μὲν σὴν πρόνοιαν ἐπαινῶ· ἐμοὶ δὲ μένειν οὐχ οἷόν τε. ὅπου δ᾽ ἂν ἐγὼ ἐντιμότερος ὦ, νόμιζε καὶ σοὶ τοῦτο ἀγαθὸν ἔσεσθαι.

λα΄. Ἐντεῦθεν λέγει Σεύθης· Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω, ἀλλ᾽ ἢ μικρόν τι, καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον· βοῦς δ᾽ ἑξακοσίους, καὶ πρόβατα εἰς τετρακισχίλια, καὶ ἀνδράποδα εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ταῦτα λαβὼν, καὶ τοὺς τῶν ἀδικησάντων σε ὁμήρους προσλαβὼν, ἄπιθι.

λβ΄. Γελάσας ὁ Ξενοφῶν εἶπεν· ἢν οὖν μὴ ἐξαρκῇ ταῦτα εἰς τὸν μισθὸν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; ἆρ᾽ οὐκ, ἐπειδή μοι καὶ ἐπικίνδυνόν ἐστιν ἀπιόντι, ἄμεινον φυλάττεσθαι τοὺς πέτρους; ἤκουες δὲ τὰς ἀπειλάς. τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἔμειναν.

λγ΄. Τῇ

30. Atenim, ſubjecit Xenophon, id fieri nequaquam poteſt. Tantum nos abs te dimittito. Atqui, ait Seuthes, novi ego tutius futurum tibi, ſi mecum maneas, quam ſi diſcedas. Cui Xenophon: Laudo, inquit, ſollicitudinem de me tuam. Mihi tamen nequaquam integrum eſt heic manere: Velim tu exiſtimes, è re tua futurum, ubicunque tandem dignitate auctus fuero.

31. Poſt hæc Seuthes: Argenti, ait, copiam hoc tempore non magnam habeo, unum videlicet talentum, quod tibi do. Boves mihi ſunt IↃC, ovium plus minus IIIICIↃ, mancipia CXX. Hæc tu accipe, una cum illorum, qui te læſerunt, obſidibus; atque ita diſcedito.

32. Ibi ſubridens Xenophon: Quod ſi hæc, ait, non ſuffecerint ad ſtipendii perſolutionem, cujus talentum habere me dicam? an non magis expediet, à lapidibus ut mihi caveam quum iter hoc periculo non careat? Audiſti certe ipſorum minas. Ita tum iſtic manſerunt.

33. Poſtridie

λγ'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέδωκεν αὐτοῖς ἃ ὑπέσχετο, καὶ τοὺς ταῦτα ἐλάσοντας συνέπεμψεν. ὁ δὲ στρατιῶται τέως μὲν ἔλεγον, ὡς Ξενοφῶν οἴχοιτο πρὸς Σεύθην οἰκήσων, καὶ ἃ ὑπέσχετο αὐτῷ ἀποληψόμενος· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἥκοντα εἶδον, ἥσθησάν τε καὶ προσέθεον.

λδ'. Ξενοφῶν δ', ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνον καὶ Πολύνικον· ταῦτα, ἔφη, καὶ σέσωσται δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ, καὶ παραδίδωμι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διατιθέμενοι διάδοτε τῇ στρατιᾷ. ὁ μὲν οὖν παραλαβόντες καὶ λαφυροπώλας καταστήσαντες ἐπώλουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν.

λε'. Ξενοφῶν δὲ οὐ προσῄει, ἀλλὰ φανερὸς ἦν οἴκαδε παρασκευαζόμενος. οὐ γὰρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπῆκτο Ἀθήνησι περὶ φυγῆς. προσελθόντες δὲ αὐτῷ οἱ ἐπιτήδειοι ἐν τῷ στρατεύματι, ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν πρὶν ἀπαγάγοι τὸ στράτευμα, καὶ Θίμβρωνι παραδοίη.

ΚΕΦ.

33. Poſtridie Seuthes, quæ pollicitus eis fuerat, tradit: ſimul adjungit ſuos qui ea abigerent. Interea milites aiebant, Xenophontem profectum eſſe ad Seuthen, ut apud ipſum maneret, eaque reciperet, quæ ipſi Seuthes promiſiſſet. Verum ubi redeuntem videre, magnopere gaudebant, & ad ipſum accurrebant.

34. Poſteaquam Charminum & Polynicum vidit: Hæc, inquit, per vos exercitui conſervata ſunt, quæ quidem ego vobis trado. Vos arbitratu veſtro ea diſtribuite inter milites. Illi receptis omnibus, & manubiarum venditoribus conſtitutis, ea diſtrahebant, & magnopere accuſabantur.

35. Xenophon minime accedebat, ſed palam ſe ad iter in patriam comparabat. Necdum enim ſuffragiis damnatus erat, ut Athenis exularet. Veniunt heic ad eum homines è toto exercitu lectiſſimi, atque orant, ne prius diſcedat, quam copias abduxiſſet, ac Thimbroni tradidiſſet.

CAP.

ΚΕΦ. ηʹ.

Ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Λάμψακον, καὶ ἀπαντᾷ τῷ Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλιάσιος, Κλεαγόρου υἱὸς, τοῦ τὰ ἐνύπνια ἐν Λυκείῳ γεγραφότος. οὗτος συνήδετο τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἐσέσωστο· καὶ ἠρώτα αὐτὸν, Πόσον χρυσίον ἔχοι. ὁ δ' αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν, ἦ μὴν ἔσεσθαι μηδ' ἐφόδιον ἱκανὸν οἴκαδε ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀποδοῖτο τὸν ἵππον καὶ ἃ ἀμφὶ αὐτὸν ἔχοι. ὁ δ' αὐτῷ οὐκ ἐπίστευεν.

βʹ. Ἐπεὶ δ' ἔπεμψαν Λαμψακηνοὶ ξένια τῷ Ξενοφῶντι, καὶ θύων τῷ Ἀπόλλωνι παρεστήσατο τὸν Εὐκλείδην, ἰδὼν τὰ ἱερὰ ὁ Εὐκλείδης, εἶπεν ὅτι πείθοιτο, αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα· ἀλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι, κἂν μέλλῃ ποτὲ γενήσεσθαι, φαίνεταί τι ἐμπόδιον, ἐὰν μηδὲν ἄλλο, σὺ σαυτῷ. συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν.

CAP. VIII.

HInc Lampſacum navigio trajecerunt, ubi Euclides Phliaſius vates in Xenophontem incidit; ejus Cleagoræ filius, qui ſomnia in Lyceo pinxit. Is Xenophonti, quod ſalvus rediiſſet, gratulabatur; eumq; interrogabat, quantum auri haberet. Cui Xenophon jurejurando ſancte confirmat, ne quidem redituro domum viatici ſatis fore, niſi & equum venderet, & quæ circa ſe haberet. Non habebat ei fidem Euclides.

2. Poſtea quum Lampſaceni hoſpitalia munera Xenophonti miſiſſent, atque ille ſacrum Apollini faciens, Euclidem juxta ſe ſiſteret; viſis extis Euclides habere ſe fidem ipſi aiebat, quod à pecunia non eſſet inſtructus. Atque equidem animadverto, inquit, etiamſi opes olim ſis conſequuturus, quoddam impedimentum apparere; ac ſi nullum aliud fuerit, ipſemet tibi eris impedimento. Fatebatur hoc verum eſſe Xenophon:

φῶν. ὁ δ' εἶπεν, ἐμπόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ [a] Μειλίχιός ἐστι. καὶ ἐπήρετο, εἰ ἤδη ποτὲ θύσειεν, ὥσπερ οἴκοι, ἔφη, εἰώθειν ἐγὼ ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὁλοκαυτεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη ἐξ ὅτου ἀπεδήμησε τεθυκέναι τούτῳ τῷ Θεῷ. συνεβούλευσεν οὖν αὐτῷ θύεσθαι, καὶ ἃ εἰώθει, καὶ ἔφη συνοίσειν ἐπὶ τὸ βέλτιον.

γ'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Ξενοφῶν προσελθὼν εἰς Ὀφρύνιον ἐθύετο, καὶ ὡλοκαύτει χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ, καὶ ἐκαλλιέρει. καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίτων καὶ ἅμα Εὐκλείδης χρήματα δώσοντες τῷ στρατεύματι. καὶ ξενοῦταί τε τῷ Ξενοφῶντι, καὶ ἵππον ὃν ἐν Λαμψάκῳ ἀπέδοτο πεντήκοντα Δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐτὸν δι' ἔνδειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον αὐτὸν ἥδεσθαι τῷ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδοσαν, καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἤθελον ἀπολαβεῖν.

δ'. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς * Τροίας, καὶ ὑπερβάντες τὴν Ἴδην, εἰς Ἄντανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον· εἶτα παρὰ

θάλατταν

Xenophon: & Euclides porro: Impedimento tibi eſt, inquit, Jupiter Milichius. Simul interrogat, anne rem ſacram feciſſet: Quemadmodum in patria, inquit, ego vobis ſacrificare, totaſque victimas exurere ſolebam. Negabat ille, ſe interea, dum patria abfuiſſet, huic Deo ſacrificaſſe. Quare ſuadebat Euclides, ut in hunc modum rem ſacram faceret, idque ipſi profuturum aiebat.

3. Poſtridie Xenophon Ophrynium progreſſus ſacrificabat, & porcos integros ritu patrio exurebat, eſtque tum perlitatum. Venit eodem die Bito cum Euclide, qui pecuniam exercitui daturi erant. Hi cum Xenophonte hoſpitii neceſſitudine inita, gratis ei reſtituunt equum ab ſe redemtum, quem Lampſaci quinquaginta nummis Daricis vendiderat; quod ſuſpicarentur illum propter inopiam fuiſſe venditum, quum Xenophon eo mirifice delectaretur, ut ab aliis acceperant.

4. Hinc per Trojam profecti, ſuperata Ida, primo Antandrum perveniunt, inde propter oram

maris

θάλατταν πορευόμενοι τῆς * Ἀσίας, εἰς Θήβης πεδίον. ἐντεῦθεν δι' Ἀτραμυττίου καὶ Κερτονίου παρ' Ἀταρνέα εἰς Καΐκου πεδίον ἐλθόντες, Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς * Ἀσίας. ἐνταῦθα δὴ ξενοῦται Ξενοφῶν παρ' Ἑλλάδι τῇ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως γυναικὶ, καὶ Γοργίωνος καὶ Γογγύλου μητρί.

ε'. Αὕτη δ' αὐτῷ φράζει, ὅτι Ἀσιδάτης ἐστὶν ἐν τῷ πεδίῳ, ἀνὴρ Πέρσης. τοῦτον ἔφη αὐτὸν, εἰ ἔλθοι τῆς νυκτὸς σὺν τριακοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν ἂν, καὶ αὐτὸν, καὶ γυναῖκα, καὶ παῖδας, καὶ τὰ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά. ταῦτα δὲ καθηγησομένους ἔπεμψε τόν τε αὐτῆς ἀνεψιὸν καὶ Δαφναγόραν, ὃν περὶ πλείστου ἐποιεῖτο.

ϛ'. Ἔχων οὖν ὁ Ξενοφῶν τούτους παρ' ἑαυτῷ, ἐθύετο. καὶ * Ἀγασίας ὁ Ἠλεῖος μάντις παρὼν εἶπεν, ὅτι κάλλιστα εἶεν τὰ ἱερὰ αὐτῷ, καί οἱ ὁ ἀνὴρ ἂν ἁλώσιμος εἴη. δειπνήσας οὖν ἐπορεύετο, τούς τε λοχαγοὺς τοὺς μάλιστα φίλους λαβὼν καὶ πιστοὺς γεγενημένους διαπαντὸς, ὅπως εὖ ποιήσαι αὐτούς. συνεξέρχονται δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλοι βιασά-

maris Aſiæ, ad Thebes campum. Illinc per Atramyttium & Certonium haud procul ab Atarnis ad Caici campum delati, Pergamum Lydiæ civitatem attigerunt. Heic Xenophon hoſpitio excipitur ab Hellade Gongyli Eretrienſis uxore, quæ Gorgionis & Gongyli mater erat.

5. Significat hæc ipſi, Aſidaten in illa eſſe planitie campeſtri, hominem natione Perſam. Quod ſi noctu cum CCC adverſus hunc pergeret, poſſe & ipſum, & uxorem ejus, & liberos, & opes, quæ quidem magnæ ſint, capi. Addit etiam, qui duces itineris eſſent, conſobrinum ſuum, & Daphnagoram, quem maximi faciebat.

6. Quos ubi ſecum habebat Xenophon, exta conſulit. Tum Eleus Agaſias hariolus perpulchra eſſe dixit exta, & poſſe omnino hominem capi. Quare quum cœnaſſet, ſumtis ſecum præfectis cohortium, amiciſſimis ſibi, & quorum ſemper ei perſpecta fuerat fides, ut aliquo eos beneficio afficeret, proficiſcitur. Egrediuntur & alii cum eo quidam, id ferre coacto,

βιασάμενοι εἰς ἑξακοσίους. οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπήλαυνον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ μέρος, ὡς ἑτοίμων δὴ χρημάτων.

ζ΄. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο περὶ τὰς μέσας νύκτας, τὰ μὲν πέριξ ὄντα ἀνδράποδα τῆς τύρσιος καὶ χρήματα τὰ πλεῖστα ἀπέδρα αὐτοὺς παραμελοῦντας, ὡς τὸν Ἀσιδάτην αὐτὸν λάβοιεν, καὶ τὰ ἐκείνου. πυργομαχοῦντες δ᾽ ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν, (ὑψηλὴ γὰρ ἦν, καὶ μεγάλη, καὶ προμαχῶνας καὶ ἄνδρας πολλοὺς καὶ μαχίμους ἔχουσα) διορύττειν ἐπεχείρησαν τὸν πύργον. ὁ δὲ τοῖχος ἦν ἐπὶ ὀκτὼ πλίνθων γηίνων τὸ εὖρος.

η΄. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διωρώρυκτο· καὶ ὡς τὸ πρῶτον διεφάνη, ἐπάταξεν ἔνδοθεν βουπόρῳ τις ὀβελίσκῳ διαμπερὲς τὸν μηρὸν τοῦ ἐγγυτάτω· τὸ δὲ λοιπὸν, ἐκτοξεύοντες, ἐποίουν μηδὲ παριέναι ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι. κεκραγότων δ᾽ αὐτῶν καὶ πυρσευόντων, ἐκβοηθοῦσιν Ἰταβέλιος μὲν ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐκ Κομανίας δὲ ὁπλῖται * φρουροὶ, καὶ ἱππεῖς

coacto, plus minus IↃC. Verum ab eis præfecti cohortium diſcedunt, ne pars pecuniæ, quam paratam fore putabant, ipſis cederet.

7. Quum ad locum nocte media pervenissent, mancipia, quæ circum turrim erant, aliaſque res plurimas dilabi ſinunt; ut ipſo, cum ſuis, Aſidate potirentur. Quumque turrim oppugnando capere non poſſent, quod eſſet alta, & ampla, neque propugnacula & homines complures ad pugnandum idonei deſiderarentur, conati ſunt eam perfodere. Habebat murus octo laterculorum fictilium latitudinem.

8. Quamprimum illuceſceret, jam perfoſſus erat & pervius; quum quidam eorum, qui erant intus, veru pungendis bobus facto femur ejus, qui ad turrim proxime acceſſerat, ictu transfodit. Deinde ſagittas excutiendo efficiebant, ut amplius aliquis accedere tuto non poſſet. Simul clamantibus ipſis, & per ignes ſignum dantibus, Itabelius cum copiis ſuis, itemque ex Comania gravis armaturæ præſidiarii, cum equitibus

Hyr-

πὸς Ὑρκάνιοι, καὶ οὗτοι βασιλέως μισθοφόροι, ὡς ὀγδοήκοντα, καὶ ἄλλοι πελταςαὶ εἰς ὀκτακοσίους. ἄλλοι δ' ἐκ *Παρθενίου, ἄλλοι δ' ἐξ Ἀπολλωνίας, καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων, καὶ ἱππεῖς.

θ'. Ἐνταῦθα δὴ ὥρα ἦν, πῶς ἔςαι ἡ ἄφοδος, σκοπεῖν. καὶ λαβόντες ὅσοι ἦσαν βόες, καὶ πρόβατα, ἤλαυνον, καὶ τὰ ἀνδράποδα, ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρήμασιν ἔτι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φυγὴ εἴη ἡ ἄφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ χρήματα ἀπίοιεν, καὶ οἵ τε πολέμιοι θρασύτεροι εἶεν, καὶ οἱ ςρατιῶται ἀθυμότεροι. νῦν δὲ ἀπήεσαν ὡς περὶ τῶν χρημάτων μαχούμενοι.

ι'. Ἐπεὶ δὲ ἑώρα Γογγύλος ὀλίγους μὲν τοὺς Ἕλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικειμένους, ἐξέρχεται καὶ αὐτὸς βίᾳ τῆς μητρὸς, τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἔχων, βουλόμενος συμμετασχεῖν τοῦ ἔργου. συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς, ἐξ *Ἑλισάρνης καὶ Τευθρανίας, ὁ ἀπὸ Δαμαράτου.

ια'. Οἱ δὲ περὶ Ξενοφῶντα ἐπεὶ πάνυ ἤδη ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευμάτων

Hyrcaniis,regis ſtipendiariis, plus minus octoginta, & aliis cetratis prope IↃCCC, opis ferendæ cauſa accurrunt. Idem alii faciunt equites è locis vicinis, Parthenio, Apollonia, cæteris.

9. Jam tempus erat, ut quomodo diſcedendum eſſet, conſideraretur. Quare bobus, quotquot iſtic erant, & ovibus, & mancipiis intra quadratum agmen receptis, abigebant omnia: nec jam de pecunia cogitabant, ſed ne diſceſſus fugæ ſimilis eſſet, ſi relictis rebus jam partis abſcederent: ac non ſolum hoſtes audaciores evaderent, ſed etiam milites animis dejectiores: Ita tamen diſceſſum, ut pugnaturi pro præda viderentur.

10. Quum autem Gongylus Græcos numero paucos eſſe videret, ac multos, à quibus urgerentur: invita matre cum copiis ſuis egreditur, ut hujus facti particeps eſſet. Ferebat & Procles ex Eliſarne ac Teuthrania noſtris opem, qui genus à Damarato ducebat.

11. Milites Xenophontis, quum jam ſagittis & fundis graviter premerentur,

τοξευμάτων καὶ σφενδονῶν, πορευόμενοι κύκλῳ, ὅπως τὰ ὅπλα ἔχοιεν πρὸ τῶν τοξευμάτων, μόλις διαβαίνουσι τὸν Κάϊκον ποταμὸν, τετρωμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις. ἐνταῦθα καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος ὁ λοχαγὸς τιτρώσκεται, τὸν πάντα χρόνον μαχόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ διασώζονται, ἀνδράποδα ὡς διακόσια ἔχοντες, καὶ πρόβατα ὅσον θύματα.

ιβ'. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν, ἐξάγει νύκτωρ πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι τῆς Λυδίας, ὥστε μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι φοβεῖσθαι, ἀλλ' ἀφυλακτεῖν. ὁ δ' Ἀσιδάτης ἀκούσας, ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἴη Ξενοφῶν, καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι ἥξει, ἐξαυλίζεται εἰς κώμας ὑπὸ τὸ Παρθενικὸν πόλισμα ἐχούσας· ἐνταῦθα οἱ περὶ Ξενοφῶντα συμπεριτυγχάνουσιν αὐτῷ, καὶ λαμβάνουσιν αὐτὸν, καὶ γυναῖκα, καὶ παῖδας, καὶ τοὺς ἵππους, καὶ πάντα τὰ ὄντα· καὶ οὕτω τὰ πρότερα ἱερὰ ἀπέβη.

ιγ'. Ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργαμον. ἐνταῦθα τὸν Θεὸν

merentur, agmine in orbem converſo, ut haberent arma telis oppoſita, difficulter Caicum amnem tranſeunt, pœne dimidia parte ſaucii. Fuit & Agaſias Stymphalius, cohortis ductor, vulneratus; qui perpetuo adverſus hoſtes dimicabat. Ita ſalvi ſe recipiunt, quum mancipia cc plus minus haberent, & oves, quæ ad ſacrificia ſufficerent.

12. Poſtridie Xenophon, facta re ſacra, copias omnes noctu educit, ut quam longiſſime progrederetur in Lydiam, ne propter viciniam metueretur, ac negligentius hoſtes ſibi caverent. Aſidates poſteaquam intellexit, Xenophontem iterum de copiis adverſus ſe ducendis exta conſuluiſſe, totoque cum exercitu venturum: caſtra movet in vicos, ſub oppidum Parthenicum pertinentes. Heic in eum Xenophontis milites incidunt, & ipſum cum uxore, liberis, equis, fortunis omnibus capiunt. Ita priori ſacrificio tum reſpondit eventus.

13. Redeunt deinde Pergamum. Ibi vero Xenophon non jam

Θεὸν οὐκ ἠτιάσατο ὁ Ξενοφῶν. συνέπραττον γὰρ καὶ οἱ Λάκωνες, καὶ οἱ λοχαγοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ, καὶ οἱ στρατιῶται, ὥστε ἐξαίρετα λαμβάνειν, καὶ ἵππους, καὶ ζεύγη, καὶ τἄλλα· ὥστε ἱκανὸν εἶναι καὶ ἄλλον ἤδη εὖ ποιεῖν.

ιδ΄. Εκ τούτου Θίμβρων παραγενόμενος παρέλαβε τὸ στράτευμα, καὶ συμμίξας τῷ ἄλλῳ Ελληνικῷ ἐπολέμει πρὸς Τισσαφέρνην καὶ Φαρνάβαζον. ἄρχοντες δὲ οἵδε τῆς βασιλέως χώρας, ὅσην ἐπήλθομεν· Λυδίας, Αρτίμας· Φρυγίας, Αρτακάμας· Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, Μιθραδάτης· Κιλικίας, Συέννεσις· Φοινίκης καὶ Αραβίας, Δέρνης· Συρίας καὶ Ασσυρίας, Βέλεσις· Βαβυλῶνος, Ρωπάρας· Μηδείας, Αρβάκας· Φασιανῶν καὶ Εσπεριτῶν, Τηρίβαζος· (Καρδοῦχοι δὲ, καὶ Χάλυβες, καὶ Χαλδαῖοι, καὶ Μάκρωνες, καὶ Κόλχοι, καὶ Μοσσύνοικοι, * καὶ Κοῖτοι, καὶ Τιβαρηνοὶ, αὐτόνομοι.) Παφλαγονίας, Κορύλας· Βιθυνῶν, Φαρνάβαζος· τῶν δ' ἐν Εὐρώπῃ Θρᾳκῶν, Σεύθης.

ιε΄. Αριθμὸς

jam de illo Deo querebatur amplius. Nam & Lacedæmoniis, & cohortium præfectis, & cæteris ducibus, ipſiſque militibus adjuvantibus impetrarat, ut & equos, & juga, & alia quædam eximia acciperet: quo factum eſt, ut jam ei facultas etiam benefaciendi aliis non deeſſet.

14. Secundum hæc quum Thimbro veniſſet, exercitus eis traditus eſt: iſque copias has cum reliquo agmine Græco conjungens, bellum Tiſſapherni & Pharnabazo intulit. Præerant autem hi ditioni regiæ, quam nos ingreſſi peragravimus: Lydiæ, Artimas: Phrygiæ, Artacamas: Lycaoniæ & Cappadociæ, Mithradates: Ciliciæ, Syenneſis: Phœniciæ & Arabiæ, Dernes: Syriæ & Aſſyriæ, Beleſis: Babyloni, Roparas: Mediæ, Arbacas, Phaſianis & Heſperitis, Teribazus. (Carduchi, Chalybes, Chaldæi, Macrones, Colchi, Moſynœci, Cœti, Tibareni, ſui juris erant.) Paphlagoniæ cum imperio præerat Corylas: Bithynis, Pharnabazus: Thracibus, qui in Europa ſedes habent, Seuthes.

15. To-

ιε', Ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως, σταθμοὶ διακόσιοι δεκαπέντε, παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πεντήκοντα, στάδια τρισμύρια τετρακισχίλια διακόσια πεντήκοντα πέντε. χρόνου πλῆθος τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως, ἐνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες.

15. Totum iter cum in aſcendendo, tum deſcendendo, caſtris CCXV confectum, paraſangas habuit CIↃCL, ſtadia vero XXXIV CIↃ, & CCLV. Temporis intervallum, quo aſcendimus & deſcendimus, annus unus, ac tres menſes.

Variæ

VARIÆ LECTIONES

CUM

ANNOTATIUNCULIS.

LIB. I.

PAG. 1. (a) Expeditio hæc à Xenophonte nuncupatur Ἀνάβασις, quia tendebat Cyrus cùm ab Aſiâ Maritimâ (ſeu minori, Dionyſ. Perieg. v. *799*.) tum ad imperii Perſici Metropolin, hoc eſt, Babylonem. Pari ratione reditus Xenophontis aliorumque Græcorum militum dicitur Κατάβασις Lib. ult. cap. ult. Sect. ult. (b) Darii cognomento Nothi. Conſule ſeriem Regum Perſicorum Tom. ult. (c) Artaxerxes cognomento Mnemon. Conſule ſeriem prædict. (d) Quænam fuerit hæc præfectura liquet ex Hiſtor. Gr. lib. 1. cap. 3. ιγ. Κῦρος ἄρξων πάντων τῶν ἐπὶ θαλάττῃ &c. *p.* 2. (e) Aliàs Κασαλοῦ. Forte legendum Πακτωλοῦ. Conſule Tabulam Geogr. *p.* 9. *l.* 12. al. Σωκράτης. *l.* 13. al. πεντακοσίους. *p.* 11. al. Θυμβραίαν. ibid. (h) Intellige Silenum. De fonte Midæ conſule Pauſaniam in Atticis, unde conſtabit malè legi in nonnullis editionibus οἴνῳ κεράσας αὐτόν. *p.* 15. Legendum cenſet Leuncl. εἰς χωρ. οχ. φυγόντες, πλὴν οἱ. *p.* 24. *l.* 8. al. Ἀκροκόμαν. *p.* 25. *l.* 5. al. Ψάρον. *p.* 26. *l.* 14. al. Κάρσος. *p.* 29. *l.* 14. al. Δάρδητος. *p.* 38. al. Κορυφῆς. *p.* 49. *l.* 3. al. Πεντακόσιοι. *l.* 7. al. Ἀνταγέρσης. *l.* 10. Ἀκροκόμας, Τίαρ. Γεβρύας, Ἀρχάβης. *p.* 51. al. πυθόμενος. *p.* 52. *l.* 4. al. πεσῶν. *p.* 53. *l.* 9. Deſid. in aliis ed. κατὰ μέσον. *p.* 54. *l.* 1. al. ἐν συχνῷ. *p.* 56. *l.* 4. al. προσιόντων. *p.* 61. l. 13.. al. αἰδημονέστατος. *p.* 71. *l.* 15. al. Μεγαλοπολίτης. *p.* 73. l. 3. Legendum videtur ἐπὶ παλτοῦ ἀνατεταμένον, & quæ ſequuntur [ἐπὶ ξύλου] tanquam Scholion eſſe delenda, vel in marginem rejicienda.

LIB. II.

Pag. 76. *lin.* 8. al. Ταμώ. *p.* 78. *l.* 3. al. φελιώτος. *p.* 80. *l.* 5. al. ἡμετέρων. *p.* 89. *l.* 15. Legendum videtur ὃς ἂν τὸν ἀφιέντα τ̃ φθόνον &c. Nam pauló ſupra dicitur τοῖς Ἑλλ. φθόνος ἐμπίπλει, & mox ὅτι κενὸς ὁ φθόνος εἴη. *p.* 93. *l.* 10. al. ἔπαισεν. *p.* 107. *l.* 3. al. αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς. *p.* 109. *l.* 14. ἐκ οἶδα ὑφ' ὅποίυ. *p.* 118. *l.* 4. al. αὐτῦ τ. ἐπ. ἐς μέγα τιμῆς. *p.* 123. *l.* 4. ἢ ἀπροφ. *p.* 123. *l.* 14. al. τὰ πέντε τὰ τεσσάκοντα.

LIB. III.

Pag. 130. *lin.* 10. Deſiderari videtur in aliis ed. φεύγοντα.

LIB. IV.

Pag. 193. *lin.* 2. al. ἀντισπασάζων δι' αὐτ. Κ. Π. Ἀρχὰς καὶ ἔπος ἔφη. *p.* 209. *l.* 1. στρέψας κατὰ τὺς χαρ. (k) hoc eſt, verſus ſiniſtram juxta Suidam. Contra *p.* 110. (l) hoc eſt, ad dextram. Suid. *l.* 13. al. διαβαίνοντας. *p.* 217. *l.* 12. al. τρεῖς, ἀποδράσας ιε'. ἐπὶ τ. Ε. *p.* 218. *l.* 2. al. ἀποχρῶν πάντα καὶ πηγ. *p.* 220. *l.* 6. al. τὴν ὁδόν. *p.* 213. *l.* 15. al. Πολυβώτης. *p.* 228. *l.* 2. al. Κλεισθένει. *p.* 233. *l.* 12. al. Τήϊος. *l.* 14. al. ὁ Χειρίσοφος. *p.* 235. *l.* 5. al. πεντήκοντα. *p.* 239. *l.* 3. al. εἰσέδραμον ὐδεὶς ἔτι πιτς. *p.* 240. *l.* 10. Legit Stephanus ἐλοχῶντο. *p.* 241. *l.* 15. al. Ηχης. *p.* 245. *l.* 5. al. ημ. χώραν. *p.* 249. *l.* 1. al. αὐτὺς, ἀντιθέοντας, οἱ μεν. *l.* 2. al. διεσπάρθησ. l. 7. al. ἀνακραγόντες. *p.* 252. (o) δολιχὸν eſt nomen curriculi, cujus ſpatium ad 23 ſtadia extendebatur, autore Suidâ.

LIB. V.

Pag. 165. *lin.* 5. al. τὺς φορτία ἄγοντας. *p.* 267. *l.* 6. al. δέκα, ἔμφρον. *p.* 269. *l.* 7. al. ἀπὸ τ. *p.* 171. *l.* 15. al. ἱερῷ καὶ λειμὼν

μὼν ϗ ἄλση. *p.* 279. *l.* 16. (r) Sic Pollux ad hunc locum reſpiciens Κάρυα ἔχοντα διφυῖαν Polluc. *l.* 17. al. τούτῳ ϗ πλείςῳ. *p.* 87. *l.* 12. al. ὑμῖν καὶ φίλον ποιήσομεν τὸν Παφλαγόνα. ακ. *p.* 291. *l.* 11. al. Τίχιν. *p.* 299. *l.* 4. al. ὑμῖν ὥςε ἐκπλεῖν, ὦ ἄνδρες, ἀπὸ νουμ. *p.* 300. *l.* 17. al. Ασινέως. *p.* 301. *l.* 4. al. ᾔδεις. *p.* 312. (u) al. Γαυλιτικῶν malè. Non eſt enim nomen gentile; ſed derivativum à γαῦλος, quæ vox occurrit Hom. Odyſſ. *l.* 9. Γαυλοί τε σκαφίδες τε--- Item autore Heſychio, γαυλικὰ χρήματα, τὰ ἀπὸ τῶν πλοίων. *l.* 12. Deſiderari cenſet Leuncl. εἰς τάδε poſt αἱρεθείς. *p.* 313. *l.* 10. al. τόκον.

LIB. VI.

Pag. 321. *lin.* 10. al. σκίμποσιν. *p.* 322. (x) al. Σιτάλκαν: Videtur fuiſſe cantionis genus, cui nomen fuerit à Sitalcæ Thracum rege, de quo Thucyd. lib. 2. *p.* 330. *l.* 12. al. μαλα ἐμοῦ αὐτὸν δοξάζοντος. *p.* 331. *l.* 7. al. Θερμ. ἐπ. δ. τ. Τέχιος, ἔπειτα δὲ τοῦ Αλ. *p.* 337. *l.* 7. al. τὸν αὐτοῦ λόχον. *p.* 353. *l.* 6. πεντήκοντα. *p.* 354. *l.* 11. al. Παργάσιος.

LIB. VII.

Pag. 377. *lin.* 14. al. Δημοσιάδην, & ſic deinceps. *p.* 388. *l.* 11. al. Αχ. ϗ Φιλήσιος Αχαιὸς, ϗ Ξανθικλῆς Αχαιὸς, ϗ Τιμ. *p.* 395. *l.* 3. al. Βιθυνοί. *p.* 397. *l.* 10. al. Μιλανδῖται ϗ Θ. ϗ Τραπέζαι. *l.* 13. al. παρ᾽ Αμαδόκῳ. *p.* 406. (y) Vox Græca τράπεζαι hoc loco redditur per Lat. Fercula, ex autoritate Pollucis, qui ait, veteres etiam cibaria menſis impoſita τραπέζας appellaſſe Lib. 6. Cap. 12. *l.* 8. al. Αρύςας, (z) Χοῖνιξ frumenti tantum quantum uno die ſatis eſt homini, ut patet ex 3 & 7 lib. Herod. *p.* 410. *l.* 16. al. Αθηναῖαν. *p.* 414. *l.* 11. al. ἀπεκαίνοντο & ἀπεκείραντο. *p.* 419. *l.* 5. al. Ευοδέα. *l.* 7. al. μέντοι ἐςιν ὧν ϗ σκεύη. *p.* 421. *l.* 3. al. Μ. ἀλλὰ Σήρυς τ. ο. *p.* 428. *l.* 10. al. πεπαίκεσθα. *p.* 433. *l.* 12. al. οἱ ἀθρόοι. *p.* 434. *l.* 16. al. ζ. ἐμὲ ἂν εἶ. *p.* 439. *l.* 7. al. Αβραζέλ-

 μην.

μίλω. *p.* 441. *l.* 8. al. ἵν' εἰδῆτε οἷοι τ. *p.* 451. (a) Cognomentum Jovis apud Athenienſes, quaſi dicas (Mitis ſeu Clemens.) *l.* 16. al. Τρωάδος. *p.* 458. *l.* 1 & 3. al. Λυδίας ſed perperam. *l.* 13. al. Βασίας. *p.* 459. *l.* 17. al. ὁπλ. Ασπύεισι, καὶ Τρχάνιοι ἱππεῖς. *p.* 460. *l.* 3. al. Παρθενικῶ. *l.* 15. al. Αλισάρνης. *p.* 462. *l.* 14. al. Κοῖται.

F I N I S.

1018104